

ДЖОН ЛЪО КАРЕ

ДОСТОПОЧТЕНИЯТ
УЧЕНИК
УЧЕНИК

„Най-големият
майстор на
шпионския
трилър.“

Нюзуик

Clibri

съвременни
трилъри

ДЖОН ЛЬО КАРЕ ДОСТОПОЧТЕНИЯТ УЧЕНИК

Превод: Венцислав Венков

chitanka.info

Най-големият майстор на шпионският трилър.

Нюзуик

Британските тайни служби са компрометирани от действията на съветски двоен агент. Предателят е разкрит, но шпионската мрежа на Цирка е съсипана. Джордж Смайли, който е истинска легенда в разузнаването, се заема да възстанови репутацията на организацията. Назначен временно за шеф на тайните служби, той изпраща в Хонконг „достопочтения ученик“ Джери Уестърби — агент, представящ се за журналист, който трябва да разбере какво крои московският Център за Китай и да помогне на Смайли да си отмъсти на съветския офицер Карла.

С елегантен стил, умело заплетена фабула и остроумен диалог Джон льо Каре доказва за пореден път, че е едно от най-големите имена в шпионската литература.

Романът е отличен с наградите „Златна кама“ и „Джеймс Тейт Блак Мемориал“.

*И аз като другите зная
това, на което учат децата —
онези, комуто е сторено зло,
вършат злини за отплата.^[1]*

У. Х.

Одън

*На Джейн, която изтърпя цялото бреме и понесе
както присъствието, така и отсъствията ми, и изобщо
направи възможна появата на книгата.*

БЛАГОДАРНОСТИ

Искам да благодаря най-сърдечно на всички щедри и гостоприемни хора, които не пожалиха време да улеснят свързаните с романа ми проучвания.

В Сингапур: Олуин (Боб) Тейлър — кореспондент на „Дейли Мейл“, Макс Ванзи от „Юнайтед Прес Интернешънъл“ и Брус Уилсън от „Мелбърн Хералд“.

В Хонконг: Сидни Лиу от „Нюзуик“, Бин Уон от „Таим“, Х. Д. С. Грийнуей от „Уошингтън Поуст“, Антъни Лорънс от Би Би Си, Ричард Хюс, който тогава работеше за „Сънди Таймс“, Доналд А. Дейвис и Вик Ванзи от „Юнайтед Прес Интернешънъл“, а така също Дерек Дейвис и екипът му във „Фар Ийстърн Економик Ривю“, най-вече на Лио Гудстат. Длъжен съм да отбележа с благодарност и изключителното съдействие от страна на генерал-майор Пенфолд и служителите му в Кралския жокейски клуб в Хонконг, който най-любезно ме разведе из хиподрума „Хепи Вали“, без нито веднъж да попита каква е целта ми. И жалко, че не мога да назова поименно и неколцината членове на хонконгското правителство и служители в Кралската хонконгска полиция, които ми отворяха врати, въпреки риска самите те да изпаднат в неудобно положение.

В Пном Пен: сърдечният ми домакин барон Валтер фон Маршал, който полагаше невероятни грижи за мен, а така също Курт Фърер и мадам Ивет Пиерпаоли, и двамата от „Суисиндо Шипинг енд Трейдинг Къмпани“, които вече са в Банкок и без чиито познания нямаше да се оправя.

Специалните ми благодарности обаче са запазени за човека, който ме търпя най-дълго: моят приятел Дейвид Грийнуей от „Уошингтън Поуст“, чиято прочута сянка можах да следвам из Лаос, Североизточен Тайланд и Пном Пен. Безкрайно съм задължен на Дейвид, на Бин Уон и на неколцина китайски приятели в Хонконг, които, струва ми се, биха предпочели да останат безименни. Накрая държа да спомена и великия Дик Хюс, чиято персона и маниери

безсрамно преувеличих, пресъздавайки образа на стария Кро. Дик е от онзи вид хора, които, срещнеш ли ги веднъж, засядат в романа ти и само чакат да им намериш полагащото им се място. Жалко само дете не се осмелих да поема настоящето му предизвикателство да го окарикатуря докрай. И най-безмилостните ми описания не са в състояние да очернят добротата на характера му. И тъй като нито аз, нито който и да било от тези добри хора имахме по онова време поточна представа що за роман ще се получи, бързам да ги оневиня за допуснатите от мен прегрешения. Ветеранът от британския отбор по карате Тери Мейърс ме посвети в някои опасни тайни на спорта му. И думи не ми стигат да изкажа похвалите си за мис Нели Адамс и нейните изумителни машинописни подвизи.

Корнуол

20.11.1977 г.

---

[1] Превод Герасим Славов. ↑

ПЪРВА ЧАСТ
ПРЕОЦЕНКА НА ПОЛОЖЕНИЕТО

1

КАК ЦИРКЪТ НАПУСНА ГРАДА

След приключването на операция „Делфин“, в прашните кътчета, където се събират да пият служителите на лондонските тайни служби, редовно възникваха спорове относно момента, в който следвало да започне досието по случая. Закръгленият началник на отдела за дешифриране на записите от подслушванията например се явяваше предводител на група, според която всичко започнало преди цели шейсет години, с появата на бял свят под вероломна звезда на „архигадта Бил Хейдън“. Кръвта им се смразяваше само при споменаването на името му. И не престава да се смразява и до днес. Защото става дума за същия онзи Хейдън, който, още докато следвал в Оксфорд, бил завербуван от руснака Карла за „къртица“ или „законсервиран“ вражески агент и който под ръководството на Карла се беше внедрил сред тях и ги беше шпионирал в продължение на повече от трийсет години. И чието разконспириране по някое време унизи англичаните до такава степен, че им наложи — според тяхната логика — да изпаднат във фатална зависимост от братското разузнаване на американците, което те, на своя странен жаргон, наричаха „братовчедите“. „А «братовчедите» промениха изцяло правилата на играта“, разправяше закръгленият човек със същия тон, с който би заклеил силовия тенис или умишленото замеряне на противника с топката при играта на крикет. „Направо я съсипаха“, пригласяха подчинените му.

Други, не толкова творчески натури пък бяха на мнение, че всичко се породило в мига, в който Джордж Смайли дезавуира Хейдън към края на октомври 1973 г., след което го назначиха за временно изпълняващ длъжността шеф на компрометираната служба. А веднъж допуснал Карла да му влезе под кожата, Джордж нямал спирание; всичко друго се явяваше неизбежно следствие от този момент. Чак жал да ти стане за Джордж; но пък какъв остър ум прояви само, въпреки всичкото струпало му се време!

Трети пък — регионален специалист изследовател, от така наричаните на служебния жаргон „копачи“ — твърдеше в доста подпийнало състояние, че най-естествената начална дата била 26 януари 1841 г., когато капитан Елиът от британския кралски флот извежда десантен отряд на обвитата в гъсти мъгли скала Хонконг на устието на Перлената река и само дни по-късно я обявява за британска колония. С появата на Елиът Хонконг се утвърждава като британски център за вноса на опиум в Китай и съответно в стожер на имперската външна търговия. Същият служител сочеше — макар и не съвсем на сериозно, — че именно създаденият от англичаните опиумен пазар довел до появата на случая „Делфин“, до коварния замисъл, на който се основавал, и до дивидентите, които изплатил; а оттам — и до последвалото съвземане на Цирка от опустошенията, причинени от предателя Хейдън.

В същото време вечно мърморещият хор на най-печените — отстранените от активна дейност агенти, инструкторите и водещите офицери — разглеждаше въпроса от чисто оперативен аспект. Хвалеха уменията, с което Смайли беше проследил ковчезникът на Карла чак до Виентян; как хитро се бил справил с родителите на младата жена; как маневрирал и се пазарял с неотстъпчивите политици в Уайтхол, които стискали кесията за оперативните разходи и раздавали правата и разрешителните в тайния свят. Но най-вече се възторгваха от онзи прекрасен миг, в който Смайли беше извъртял цялата операция на сто и осемдесет градуса около оста ѝ. От своята си професионална гледна точка разглеждаха случая „Делфин“ като чисто методологична победа. Нищо повече. Бракът по принуда с „братовчедите“ не бил нищо друго, освен поредния умел ход в дългата и деликатна игра на покер. Майната му на крайния резултат. Кралят е мъртъв, да живее следващият.

Споровете продължават при всяка среща на стари бойни другари, при все че, по разбираеми причини, името на Джери Уестърби почти не се споменава. Е, понякога някой се сеца и за него, и в изблик на безразсъдна смелост, сантимент или обикновена разсеяност изрече името му и внесе малко живец в атмосферата, но това трае съвсем кратко. Онзи ден например някакъв млад стажант, току-що излюпил се от обновената тренировъчна школа на Цирка в Сарат — така наречената „ясла“, — се изпусна в бара на младоците. (От известно време в Сарат използваша разводнена версия на „Делфин“ като

материал за групови дискусии, дори за ролеви игри, и горкото момче, все още твърде зелено, просто преливаше от желание да покаже, че и то е сред посветените.)

— Ама защо, за бога, никой не оценява ролята на Уестърби в цялата работа? — възкликна, радвайки се на онази шутовска свобода, която понякога се дава на морските кадети в каюткомпанията. — Нали тъкмо Уестърби е изнесъл товара на плещите си? Той е бил острието на атаката. Нали така? Честно? — С тази разлика, че не го нарече нито „Уестърби“, нито „Джери“, най-малкото защото не знаеше тези имена, ами използва криптонима, с който Джери беше участвал в операцията.

Питър Гуилъм пое изпратения напосоки пас. Гуилъм е висок, здрав и елегантен, поради което очакващите първото си назначение стажанти, гледат на него като на гръцки бог.

— Уестърби беше машата, която разръчка огъня — наруши той рязко мълчанието. — Всеки друг агент щеше да постъпи по същия начин, а някои и много по-удачно.

И тъй като момчето упорито не схващаше намека, Гуилъм стана, отиде до него и силно пребледнял му изсъска в ухото да си вземе ново питие, ако досегашните не му стигат, след което да си държи езика зад зъбите поне няколко дни или седмици. И разговорът моментално се върна пак към добрия стар Джордж Смайли — несъмнено последния от *истински* великите: какво ли прави той сега, след повторното му пенсиониране? „След всичките животи, които е изживял, сигурно ще има какво да си спомня на спокойствие“, гласеше единодушното заключение.

— Джордж е обиколил луната пет пъти, а ние само веднъж — заяви предан женски глас.

Десет пъти, коригираха я. Не, двајсет! *Петдесет!* При тази хипербола сянката на Уестърби милостиво се оттегли. Както и тази на Джордж Смайли, в известен смисъл. Е, Джордж се изяви убедително в последния си мач. Но пък и какво друго да очаква човек предвид неговата възраст?

* * *

По-реалистична отправна точка сигурно би била онази лятна събота на 1974 г., когато, в три следобед, Хонконг чакал със спуснати навсякъде кепенци да го връхлети поредният яростен тайфун. Като древногръцки хор без герой, двадесетина журналисти, предимно от бивши английски колонии — австралийци, канадци, американци, — се веселели и наливали в клуба на чуждестранните кореспонденти сред атмосфера на буйно бездействие. Тринайсет етажа под тях се движели старовремски трамваи и двуетажни автобуси, омазани с кални кори от кафява строителна прах и сажди от комините на Коулун. Бавният подривен ръмеж придавал настръхнал вид на локвите пред многоетажните хотели. А в мъжката тоалетна, която от всички помещения в клуба предлагала най-хубавия изглед към пристанището, млад калифорниец на име Люк се мъчел да отмие кръвта от устата си, топейки лице в пълния умивалник.

Двайсет и седем годишният старец Люк — опак дългуч тенисист, допреди изтеглянето на американците бил звездата на екипа военни кореспонденти, командировани от списанието му в Сайгон. Но след като го видел как играе тенис, човек изобщо не можел да си го представи да се занимава с друго, дори с пиене, освен да притичва към мрежата, да изтегля ръка назад и да забива убийствено всяка топка или да сервира асове между двойните грешки. Сега, както сърбал и плюел, съзнанието му беше накъсано — или както би казал Люк по военному, „фрагментирано“ — на няколко ясно разсъждаващи осколци. Една част се занимавала с момичето на име Ела, което работело в оня бар в Уанчай и заради което Люк изтресъл по брадата гадния полицай, та сега берял неизбежните последствия. Понеже старшият полицейски офицер Рокхърст, известен с прозвището „Рокър“ („Зъботрошача“), първо нокаутирал Люк в несвяст, след което вкарал премерен ритник в ребрата, а в момента седял в единия край на бара и се съвземал от положените усилия. Друга отломка от мозъка му разсъждавала върху онова, което китайският му хазяин му казал сутринта, когато дошъл специално, за да се оплаче от вдигания от грамофона на Люк шум, и останал да пият по една бира.

Определено станало дума за някаква сензационна история. Само дето не се сещал за какво точно.

Пак се опитал да повърне, после погледнал навън през прозореца. Джонките били привързани откъм задната страна на

вънлоломите, фериботите по линията „Стар“ също спрели да се движат. На котва стояла и старата британска фрегата, на която, според клюката в клуба, правителството в Уайтхол търсело купувач.

— А трябва да излезе в открито море — измънкал объркано Люк при спомена за откъслечните моряшки познания, придобити по време на някое пътуване. — При тайфун фрегатата се извежда в открито море. Йес, сър!

Хълмовете изглеждали тъмносиви под скупчилите се черни облаци. Само преди шест месеца подобна гледка щяла да го доведе до възторг. Току-що измъкналият се тогава от Сайгон Люк щял да поеме лакомо целия този пейзаж с пристанището, глъчката и пълзящите от брега към връх Виктория многоетажни жилищни блокове. Днес обаче пред очите му била единствено самодоволна заможна британска скала, управлявана от шайка угоени търговци, виждащи не по-далеч от пъловете на дебелиите си търбуси. И за него, както и за всички останали журналисти, колонията се свела до летище, телефон, място за пране и спане. От време на време — но никога за дълго — и до някоя жена. Тук дори личният опит бил предмет на внос. Войните, към които се бил прирастил в продължение на толкова много години, били точно толкова далеч от Хонконг, колкото и от Лондон или Ню Йорк. Единствено фондовата борса проявявала определена символична чувствителност, но пък не работела в събота.

— Ще те бъде ли, шампионе? — попитал рошавият канадски каубой на влизане в съседната кабинка. Двамата изживели преди време заедно удоволствията на офанзивата Тет.

— Благодаря, драги. Чувствам се идеално — отвърнал Люк с най-предвзетия си английски акцент.

След което решил, че трябва на всяка цена да си спомни какво му казал сутринта Джейк Чю, докато си пиели бирата, и ето че то най-после му се явило свише.

— Сетих се! — изкрещял. — Ей богу, сетих се бе, каубой! Паметта ти проработи, Люк! Моята памет! Имам я! Народе, чуй какво ще ти каже Люк!

— Зарежи — посъветвал го каубоят. — Там, навън е мъртвило, шампионе. Каквото и да имаш да казваш, откажи се.

Люк обаче отворил с ритник вратата и се втурнал с разперени ръце в бара.

— Ей! Ей! *Народе!*

Нула внимание. Събрал шепа на рупор пред устата си.

— Слушайте бе, пияни нехранимайковци. Ще ви съобща истинска *новина!* Не съм ли невероятен? По две бутилки скоч изпивам на ден, но умът ми е като бръснач. Я ми намерете звънец.

И понеже не открил такъв, грабнал халба и затропал с нея по ръкохватката на бара, оливайки я с бира. Но и сега само джуджето благоволило да му обърне поне капка внимание.

— Я да чуем какво е станало, Люки? — запровлачило женствено джуджето на типичния за нийоркския Гринич Вилидж говор. — Само не казвай, че Големия Муу пак се е разхълцал. Няма да го преживея.

На възприетия в клуба жаргон „Големия Муу“ бил губернаторът, а джуджето се явявало шеф на кореспондентското бюро, към което се числял Люк. Вечно вкиснато шкембесто същество с постоянно падащи върху лицето му несресани кичури черна коса и досадния навик да цъфва неусетно до теб. И година нямало, откакто двама французи, каквито рядко се навъртали тъдява, го пребили почти до смърт заради необмисленото му изказване по повод първопричината за виетнамската бъркотия. Замъкнали го до асансьора, строшили му челюстта и няколко ребра, после го изхвърлили като парцал на партера и се върнали да си допият. След не много време и австралийците му сервирали подобна порция бой заради глупавото му обвинение, че военната им роля във войната била не повече от символична. И че това станало благодарение на сделката, която правителството в Канбера било сключило с президента Джонсън: австралийските войничета да си седели във Вунгтау, където си било жив курорт, докато американците воювали на сериозно другаде. За разлика от французите, австралийците дори не си направили труда да се разкарват до асансьора. Строшили го от бой там, където стоял, а като паднал, му дали и допълнително. Чак тогава на джуджето му дошъл акълът, че в Хонконг има хора, от които трябвало да се пази в определени моменти. В гъста мъгла, например. Или когато пускали водата само по четири часа на ден. Или в съботите, в които се очаквал тайфун.

Иначе клубът бил сравнително безлюден. Най-видните кореспонденти поначало избягвали да го посещават, за да не им падне престижът. Идвал по някой и друг бизнесмен заради журналистическата атмосфера; и по някое и друго момиче — заради

мъжете. Сегиз-тогиз двама-трима военни туристи във фалшиви камуфлажни униформи. А в обичайния му ъгъл седял страховитият Рокър — старши офицер от полицията, служил навремето в Палестина, Кения, Малая и Фиджи — неуморим боен кон с чаша бира в едната ръка и с леко зачервени кокалчета на другата, която затискаше уикенд изданието на вестника „Саут Чайна Морнинг Поуст“. Говорело се, че Рокър ходел там заради изисканата обстановка.

Около голямата маса в средата, която в делнични дни се пазела за „Юнайтед Прес Интернешънъл“, сега киснели членовете на Шанхайския боулинг клуб на младите баптисти консерватори, председателствани от най-стария австралиеца с петниста кожа и с прякора „Кро“ („Гушата“), и провеждали ежесъботния си турнир. Целта на състезанието била да се улучи с усукана салфетка гнездо от стелаж за вино на отсрещната стена. Улучилият неизменно се възнаграждавал с бутилка вино от съперниците му, които после му помагали да я изпие. Заповедта за стрелба се издавала с ръмжене от стария Кро, а любимият му келнер — възрастен шанхаец — отегчено следял мишените и поднасял наградите. Тъкмо през този ден играта вървяла толкова вяло, че някои от участниците дори не си правели труда да хвърлят. Въпреки това Люк си набелязал тъкмо тяхната група за слушатели.

— Разхълцала се е жената на Големия Муу! — не мирясваше джуджето. — Разхълцал се е конят на жената на Големия Муу! Разхълцал се е коняря на коня на жената на Големия Муу! Разхълцал се е...

Люк пристъпил към масата и скочил с трясък право отгоре ѝ, като междуременно счупил няколко чаши и ударил главата си в тавана. Огромното му тяло се задържало приклепано току пред южния прозорец и успяло да затули всичко останало: и тъмната мъгла, и тъмната сянка на издигания се зад него връх Виктория. Всички обаче се престрували, че не го забелязват, и продължили да пият и да мятат салфетките. Само Рокър си позволил да хвърли еднократен бегъл поглед по посока на Люк, след което наплюнчил палец и прелистил вестника до страницата с комиксите.

— Трети рунд! — обявил Кро с пищния си австралийски акцент. — Пригответе се за стрелба, братко Канада. Чакай бе, глупак! Закъде си се юрнал! Огън!

Пресуканата салфетка поела по висока траектория към стелажа. Открила пролука, увиснала неподвижно за миг и накрая паднала на пода. Подкокоросван от джуджето, Люк замарширувал по масата и от нея изпадали още няколко чаши. В крайна сметка публиката се принудила да му обърне внимание.

— Моля ви да млъкнете, ваши преосвещения — въздъхнал старият Кро, — и да изслушате чадото мое. Боя се, че възнамерява да преговаря с нас. Вие, братко Люк, вече натворихте ред вражески действия през днешния ден, така че следващото ще бъде посрещнато с най-суровото ни неодобрение. Бъдете така добър да се изкажете ясно и кратко, но без да пропускате и най-малката подробност, след което да млъкнете, сър.

Измисляйки неуморно легенди един за друг, журналистите били провъзгласили стария Кро за своя Стар моряк. Нито един от тях нямало да извърви по толкова много пясък, колкото се бил изтръскал само от гащите на Кро; което си било божата истина. В Шанхай, откъдето започнала кариерата му, бил момче за всичко и завеждащ отдела за местни новини на единствения англоезичен вестник в големия пристанищен град. Впоследствие отразявал борбата на комунистите против Чан Кайшъ, на Чан срещу японците и на американците срещу кого ли не. На това лишено от корени място Кро им създавал усещане за минало. Изказът му, който през тайфунния сезон съвсем оправдано можел да подразни дори най-препатилите, бил неподправена реликва от трийсетте години — времена, през които именно австралийските кореспонденти успели да наложат на повечето журналисти в Ориента и — по някакви необясними причини — във Ватикана жаргона, на който да общуват помежду си.

Така че благодарение на стария Кро Люк най-сетне получил възможност да изплюе камъчето.

— Господа! Пусни ми крака, проклето полско джудже! Господа. — Направил пауза да попие устни с носната си кърпа. — Известната ви като „Хай Хейвън“ сграда е обявена за продан, а негово преосвещение Тъфти Тесингър е излетял от кафеза.

Както и очаквал, не предизвикал никаква реакция. Журналистите поначало не са склонни към възклицания, а още по-малко пък към изрази на недоверие.

— „Хай Хейвън“ — подчертал звучно Люк — се продава. И величественото правителство на Нейно Величество е поставило „Хай Хейвън“ на разпореждане на мистър Джейк Чю, прочутия и популярен търговец с недвижими имоти, познат на всинца ви в качеството му на моя личен лют хазяин. Накратко казано — да я пробута някому. Пусни ме бе, полско копеле, или ще те убия!

Джуджето го дръпнало силно за крака. Добре че Люк отскочил ловко с разперени ръце, та се спасил от нараняване. Съвзел се на пода, Люк засипал нападателя си с куп обиди. Междувременно Кро бил извърнал едрата си глава към Люк, отправяйки му нещо като безкраен убийствен поглед с влажните си очи. Люк взел да се пита срещу кой ли от многобройните закони на Кро е прегрешил. Защото, както било известно на всички от насъбралите се около масата, Кро се явявал сложна, недосегаема личност. Самоналожените му възгуби маниери прикривали обичта му към Изтока, който понякога така непоносимо го стягал в обятията си, че му се налагало като на злопаметен слон да изчезне напълно в продължение на цели месеци по свои си безлюдни пътеки, за да стане пак търпим за околните.

— Ще ви замоля да не злословите, ваше преосвещенство — казал по някое време Кро с царствено навирена глава. — И недейте плюю помия в изключително лечебните води, уважаеми. „Хай Хейвън“ е шпионското гнездо. И то от сума ти години. Леговище на всевиждащия майор Тъфти Тесингър — бивш офицер в специалните сили на Нейно Величество, а понастоящем изпълняващ длъжността Инспектор Лестрейд от Скотланд Ярд в Хонконг. Тъфти не е човек, който ще излети от клетката. Той е ястреб, а не синигер. Налейте едно на моето чадо, монсиньор — наредил на шанхаеца барман, — че да престане да бълнува.

След което Кро произнесъл нова заповед за стрелба и клубът се завърнал към обичайните си занимания. Честно казано, великите шпионски сензации на Люк рядко съдържали някоя новост. Той отдавна се бил утвърдил като неуспял специалист по шпионажа, понеже всяка диря, до която се докопвал, неизменно се оказвала фалшива. Откакто служил във Виетнам, глупавият младеж добил склонността да вижда шпиони под всеки килим. Бил убеден, че тъкмо те управляват световните дела, поради което прекарвал повечето от трезвите си часове сред безбройните батальони от неумело прикрити

специалисти по китайските въпроси и какво ли още не, с които бъркала акредитираната към колонията и разположена на склона на хълма огромна американска консулска служба. В друг не толкова вълнени ден всичко щяло да приключи още на този етап. В конкретния случай обаче джуджетото моментално сграбило създамата се възможност да се направи на интересен.

— Я кажи ни, Люки — запитало, извъртайки по женски дланите си нагоре, — „Хай Хейвън“ *обзаведена* ли я продават, или *опразнена*?

Въпросът му спечелил тур от овации. С тайните си ли щял да завоюва по-висока цена „Хай Хейвън“, или без тях?

— В комплект с *майор Тесингър* ли я продават? — не отстъпвал и южноафриканецът фотограф със своя безизразно напевен тон, с което предизвикал още повече смях, макар и вече лишен от възхита. Самият фотограф бил обезпокоителна личност: подстриган на канадска ливада и недохранен, с лице издълбано цялото от ямки, подобно на бойните полета, които обичал да навестява. Родом бил от Кейптаун, но всички му викали „Копнеещия за смърт хун“. В същото време били убедени, че той всичките ще ги надживее, понеже все се влачел подире им като ням оплакван на викторианско погребение.

В продължение на следващите няколко забавни минути смисълът на казаното от Люк се изгубил сред поток от истории с главен герой майор Тесингър и имитации на майор Тесингър, в които участвали всички с изключение на Кро. Сетили се как майорът се появил в колонията първоначално в ролята на търговец вносител и как все се навъртал долу около доковете, прикрит зад някаква неубедителна легенда; и как само шест месеца по-късно го прехвърлили по най-невероятния начин в списъка на държавните служители и той — в комплект с екип от слънце невидели чиновници и пухкави, благовъзпитани секретарки — се нанесъл във въпросното шпионско гнездо в качеството си на нечий заместник.

Специално внимание отделили на тет-а-тет обедите, на които, както сега се разбрало, майорът канил по някое време почти всеки от присъстващите в момента журналисти. И които редовно завършвали с бренди, придружавано от изпълнени с недомлъвки предложения, в които присъствали прекрасни изрази от рода на: „Ако някой ден, драги, попаднеш случайно на някой интересен китаец от отвъд реката^[1] — на човек с достъп до голямото добрутро, нали ме разбираш? — недей ни

забравя нас тук, в «Хай Хейвън»“. След което диктувал вълшебния телефонен номер — онзи, дето „звъни само на моето бюро, без телефонистки, записващи устройства или тем подобни работи, нали се сещаш?“ — същият, който, както се оказало сега, фигурирал в бележниците на поне половин дузина от присъстващите: „Я вземи най-добре да си го запишеш с моливче на маншета си, все едно е на някое гадже, приятелка или нещо от тоя сорт. Готов ли си? Пиши сега: «Хонконг пет нула две четири...».“

Репортерите изскандирали хорово цифрите и млъкнали. Някъде часовник ударил три и петнайсет. Люк бавно се изправил на крака и отупал прахта от джинсите си. Старият сервитьор шанхаец напуснал поста си до стелажите с вино и се приготвил да раздава менюта, в случай че някой се решал да обядва. За миг всички били обзети от колебание. Но денят, така или иначе, бил пропилян. Още с първия изпит джин.

На фона на тези събития се чуло как Рокър си поръчва, ръмжейки, обилен обяд:

— И една студена бира. Студена бе, момче, нали ме разбираш? *Ле-де-на. Тъгъдък.* — Старшият офицер имал свой си начин за общуване с местните хора и всеки път използвал точно тези изрази. Тишината се завърнала.

— Такива ми ти работи, Люки — казало джуджето, отдръпвайки се по-надалеч. — Само така се печели наградата „Пулицър“. Моите поздравления, скъпи. Репортерски удар на годината.

— Абе, що не вървите всичките да си го начукате — изрекъл с безразличие Люк и си запроправял път покрай бара по посока на седналите в другия му край две бледи блондинки — тръгнали на лов дъщери на военнослужещи. — Той, Джейк Чю, нали ми показва проклетото писмено нареждане, което му връчили? И то на бланка от проклетата служба на Нейно Величество, нали? С проклетия му герб „лъв чука коза“ най-отгоре. Здравейте, сладурани. Нали не сте ме забравили? Добрият чичко дето ви купи близалките на панаира?

— Тесингър не го вдига — пропял скръбно откъм телефона Копнеещия за смърт. — И никой друг не ще да го вдигне. Нито Тесингър, нито дежурния. Прекъснали са линията. — Покрай вълненията — или скуката — никой не забелязал, че Копнеещия изобщо бил отишъл до телефона.

* * *

Старият австралиец Кро досега се правил на умряла лисица. Но в този миг вдигнал сепната глава и изкомандвал рязко, като армейски старшина:

— Набери пак номера, глупако.

Копнеещия свил рамене и под зорките погледи на двама проверяващи от групата навъртял повторно номера на Тесингър. Кро останал да наблюдава от мястото си. Телефонните апарати били два. Копнеещия опитал и с втория, но резултатът останал същия.

— Обади се на телефониста — наредил Кро към тримата от другия край на помещението. — Не ми стой като бременна феичка, ами набери централата, африканска маймуно!

— Връзката с търсения от вас номер е прекъсната — казал телефонистът.

— Откога бе, човек? — попитал настоятелно слушалката Копнеещия.

— Не разполагам с необходимите ви сведения — заявил телефонистът.

— Виж там дали случайно нямат нов номер? — продължил да вие в слушалката по адрес на нещастния телефонист Копнеещия. За пръв път го виждали да проявява такава активност. За Копнеещия животът се свеждал до онова, което ставало в рамката на визъора му: сегашният му изблик можел да се отдаде единствено на приближаващия се тайфун.

— Не разполагам с необходимите ви сведения — съобщил телефонистът.

— Звъни на Плиткото гърло — заповядал вече побеснелият Кро. — Обади се на всички, които носят официални панталони в тая проклета колония!

Копнеещия завъртял неубедено издължената си глава. „Плиткото гърло“ бил прякорът на предмета на всеобщото им презрение — официалният правителствен говорител. Прибягването до него по каквото и да било въпрос увреждало силно репутацията на питащия.

— Я ми го дай на мен — изправил се Кро, разблъскал ги, за да стигне до телефона, и се заел да ухажда мрачно Плиткото гърло: —

Вашият предан слуга Кро, сър, на вашите услуги. Как е ваше преосвещенство духом и тялом? Очарован съм, сър, очарован. А съпругата и децата, сър? Радват се на добър апетит, надявам се? И не страдат от скорбут или тиф? Чудесно. Ще благоволите ли в такъв случай да ме уведомяте защо, по дяволите, Тъфти Тесингър е излетял от кафеза?

Всички били впили очи в него, но лицето му се било вкаменило и по него нищо не можело да се разчете.

— Подобно и на вас, сър! — изсумтял той в заключение и така треснал слушалката върху вилката, че цялата маса подскочила. После се обърнал към стария шанхаец келнера: — Монсиньор Го, сър, бъдете така добър да ми поръчате едно моторно магаре! А вие, ваши преосвещенства, размърдайте задниците си, ако обичате!

— От какъв зор, дявол да го вземе? — попитало джуджетото с надеждата, че заповедта се отнася и до него.

— Заради репортажа, сополив кардинал такъв. Заради сензацията, похотливи впиянчени преосвещенства! За да си осигурим охолство, жени и дълголетие!

Никой не знаел на какво да отдаде мрачното му настроение.

— Какво толкова лошо ти съобщи проклетото Плитко гърло? — опитал се да разбере озадаченият канадски каубой.

— Да бе, какво ти отговори, братко Кро?

— Каза само „ноу комент“ — отвърнал с предвзето достойнство Кро, сякаш професионалната му чест била непоправимо уязвена.

След което се юрнали вкупом нагоре по Хълма, оставяйки само мълчаливото мнозинство да си допива на спокойствие. Групата включвала нетърпеливия Копнеец за смърт хун, дългуча Люк, опърпания канадски каубой с изключително впечатляващия мустак на мексикански революционер, прилепилото се, както винаги, джудже и в крайна сметка стария Кро с двете дъщери на военнослужещи — сиреч целият пленарен състав на Шанхайския боулинг клуб на младите баптисти консерватори плюс двете дами, независимо че членовете на клуба се били обрекли на целомъдрие. Най-невероятното било, че шофьорът — веселяк от Гуанджоу (Кантон) — ги пуснал всичките да се натъпчат в превозното му средство, което си било чист триумф на ентузиазма над физическите закони. Не само това, ами се и съгласил — за пръв и единствен път в историята на хонконгската таксиметрова

служба в миналото, че и до ден-днешен — да им издаде три отделни разписки за цялата платена от тях сума — по една за всяко от представените издания. Изобщо през този ден нарушили какви ли не прецеденти. Стариат Кро седнал отпред с прословутата си сламена капела с околожка в цветовете на Итънския колеж, завецана му от негов някогашен колега. Джуджето обкрачило по принуда лоста за скоростите, останалите трима седнали отзад, а двете моми се настанили в скута на Люк и му пречели да попива с кърпата устата си.

Рокър решил, че е под достойнството му да се присъедини към тях. Вече бил пъхнал ъгъла на салфетката под яката си, готов да нападне специалитета на клуба — печено агнешко със сос от джоджен и камара картофи.

— И още една бира! Ама наистина студена да е тоя път. Чу ли бе, момче? *Ле-де-на. Тъгъдък.*

Но след като хоризонтът се изчистил, Рокър също прибягнал до телефона и за всеки случай се свързал с „човек от властта“, с когото в крайна сметка стигнали до извода, че нищо не можело да се направи.

* * *

Таксито беше сравнително нов червен мерцедес, но нищо на света не може да съсипе една кола така, както Върха: безкрайно изкачване на ниска предавка и надут до край климатик. Времето продължавало да е отвратително. Колата стенела бавно по циментовите склонове, обгърнати в гъста, давеща човека мъгла. Като слезли, станало още по-лошо. Върху целия връх се разстилала гореща, непоклатима завеса, воняща на бензин и задържаща тътнежа от цялата долина. Влагата се издигала на фини душни талази. В ясно време пред очите им щяла да се разкрива и в двете посоки една от най-красивите гледки на света — на север към Коулун и синеещите планини на Новите територии, скрили зад себе си осемстотинте милиона китайци, лишени от привилегията на британското господство, а на юг — заливите Рипала и Дийл Уокър и ширналото се Китайско море. Да не забравяме, че в цялата си величествена наивност британският кралски флот построил „Хай Хейвън“ през 20-те години на ХХ в. именно с цел и да придобие, и да внушава усещането за мощ.

През въпросния следобед обаче, ако сградата не била заобиколена от дървета в падина, която ги принуждавала да се протягат нагоре към небесата, и ако дърветата не били успели да държат мъглата на разстояние, очите им нямало да видят нищо, освен двете бели бетонни колони — на едната от които имало бутони за звънци с надписите „ДНЕВЕН“ и „НОЩЕН“ — и заключената с верига двукрила порта между тях. Благодарение на дърветата успели все пак да видят ясно постройката, независимо че била на петдесет метра от тях, включително и такива подробности като водосточните тръби, аварийните стълби и въжетата за пране, а така също и зеления купол, добавен от японските въоръжени сили по време на четиригодишния им престой.

От мерак да не го изключат от групата джуджето изпреварило останалите и натиснало „дневния“ звънец. Всички зяпнали във вградения в колоната високоговорител с надеждата да им каже нещо или — поне що се касаело до Люк — да изпусне дим от хашиш. Отбилият встрани от пътя шофьор от Гуанджоу надул до дупка радиото, откъдето се носел безконечният вой на китайска любовна песен. По другата колона нямало нищо, освен месингова табела, оповестяваща присъствието на „Отдел «Междуведомствена координация»“ — отдавна изтъркалото се прикритие на Тесингър. Копнеещия за смърт хун извадил отнякъде фотоапарат и снимал най-методично, все едно се намирал из родните си бойни поля.

— Съмнявам се да работят в събота — подсказал Люк, докато останалите продължавали да чакат, при което Кро го скастрил да не говорел глупости: шпионите работели денонощно по седем дни седмично. Освен дете не се и хранили, с изключение на Тъфти.

— Добър ви ден — обадило се джуджето.

Натиснал бил и нощния звънец, после опрял разкривените си червени устни в решетката на високоговорителя и заприказвал с предвзет аристократичен английски акцент, който, дължни сме да признаем, му се удавал изненадващо добре.

— Казвам се Майкъл Ханбъри-Стедли-Хиймор и съм личното момче за забавления на Големия Муу. И желая, ако е възможно, да разговарям по спешност с майор Тесингър, ако е възможно. Вероятно господин майорът не е обърнал внимание на новопоявилия се гъбообразен облак, който видимо се *заформя* над Перлената река и

обърква играта на голф на Големия Муу. Много ви благодаря. И ще бъдете ли така добър да ми отворите портала?

Едната блондинка се разкикотила:

— Изобщо не подозирах, че е от рода *Стедли-Хиймор*.

Междувременно били зарязали Люк, хванали били под ръка косматия канадец от двете страни и му шепнели дълги реплики на ухо.

— Той е жив Распутин — изрекла възторжено едната и го загалила по задната част на бедрото му. — Гледах филма. Направо му е одрал кожата, нали, канадецо?

После всички отпили от плоското шише на Люк, като хем си възстановявали самочувствието, хем се чудели какво да предприемат оттук насетне. Китайската любовна песен на шофьора все още се леела неустрашимо откъм паркираното такси, но вградените в бетонните колони високоговорители тънели в пълно мълчание. Джуджето натиснало едновременно и двата звънеца и се опитало да пробута заплаха в стил Ал Капоне:

— Виж к'во, Тесингър: знаем, че си там, вътре. Най-добре излез с вдигнати ръце, без плащ, хвърли в краката ни кинжалите си и... *Ей, гледай къде вървиш, ма, тъпа краво!*

Ругатнята не била адресирана нито към канадеца, нито към стария Кро, който дискретно се отдалечавал по посока на дърветата, явно да се облекчи, а към Люк, който си наумил да нахлуе в сградата с взлом. Порталът се намирал на среден участък от страната на обслужващите помещения, а от надвесилите се отгоре му дървета капела вода. На по-далечния му край били струпани боклуци, някои от тях — доста отскоро. Люк се завлякъл дотам с надеждата да открие някоя многозначителна улика, но успял единствено да изрови S-образно парче чугун. Примъкнал някак си петнайсетината му килограма до портата, а там го вдигнал с две ръце над главата си и го стоварил срещу прътите, които издрънчали като спукана камбана.

Копнеещия се бил свлякъл на коляно и щракал с разкривено в мъченическа усмивка лице.

— Броя до пет, Тъфти! — провикнал се Люк при поредния разтърсващ удар. — Едно... — И нанесъл нов. — Две...

От клоните над главите им излетяло ято разнородни — някои доста едри — птици и записвало бавни спирали във въздуха, но гръмовният тътен от долината и трясъците по портата заглушавали

крясъците им. Забравил любовната песен, шофьорът на таксито танцувал нахилен и приплясвал. Още по-необичайна, предвид заплашителното време, била появата на цяло семейство китайци с не една, а две бебешки колички; те също се разсмели, включително и най-малкото им дете, закривайки с длани устата си да не им се виждат зъбите. Най-неочаквано канадският каубой изкрещял, отърсил се от двете си придружителки и посочил към двора зад портала.

— Абе, какви, за бога, ги върши Кро? Тоя дърт лешояд ни открадна старта.

Оттук нататък изгубили тотално усещането си за нормалното. До един станали жертва на колективната лудост. Алкохолът, свъсенният ден и клаустрофобията ги обладали докрай. Двете моми се заплеснали да опипват канадеца, Люк продължил да блъска, а китайците да крещят възторжено до мига, в който мъглата се вдигнала като по команда свише, над главите им се заформили цели храмове от синьо-черни облаци и над дърветата се излял с грохот поток от дъжд. Само след секунда ги застигнал и тях и ги окъпал от раз. Оказали се внезапно полуголи, момичетата хукнали със смях и писъци към мерцедеса, но мъжките редици останали стегнати — дори джуджето се било стегнало, — с вперени през водната завеса погледи право в ясно очертаващата се фигура на стария австралиеца с вечната му итънска шапка, подслонил се под грубо скования навес на сградата, предназначен, изглежда, за велосипеди, независимо че само на луд човек би му хрумвало да върти педалите до самия връх.

— Кро! — разкрещели се. — Монсиньор! Що ни открадна сензацията бе, копеле проклето!

Дъждът заглушавал всичко със своя грохот и заплашвал да изпотроши клоните на дърветата. Люк захвърлил лудешкия си чук. Разчорленият каубой влязъл пръв, следван от Люк и джуджето. Най-отдире пристъпвал полуприклекан и накуцващ Копнеещия и щракал напосоки с фотоапарата. Дъждът не се отказвал от намеренията си да се стича от телата им и да образува червени рекички около глезените им, а те следвали неотклонно дирите на Кро по склона, на чийто горен край в данданията се включили и крякащи жаби. Превалили обраслото с орлова папрат било, забили пети пред ограда от бодлива тел, направили пролука и се проврели, прескочили и намиращата се зад нея плитка канавка. Когато най-сетне застигнали Кро, заварили го загледан

в зелената бойна кула, а дъждът — въпреки сламената му шапка — се оттичал на плътни струи от челюстта му и превръщал сакото на елегантния му бежов костюм в почерняла, безформена туника. Самият той зяпал нагоре като хипнотизиран.

Люк, най-големият му почитател, пръв отворил уста:

— Ей, ваше преосвещенство, събудете се! Аз съм — Ромео. Какво му става, за бога?

Притеснил се изведнъж, Люк го докоснал по лакътя. Но старият Кро пак не проговорил.

— Може и да е умрял прав — подсказало джуджето, а Копнееция го щракнал за всеки случай в тази необичайна поза.

Кро обаче проявил твърдостта на професионален боксьор ветеран и бавно се съвзел.

— Дължим ти извънредно голямо извинение, братко Люк — измънкал.

— Върнете го в таксито — заповядал Люк и се захванал да му проправи път, но ветеранът отказал да помръдне.

— Тъфти Тесингър. Добър съгледвач. Не му достигна лукавство да се издигне, но като съгледвач добре си вършеше работата.

— Лека му пръст на Тъфти Тесингър — заключил нетърпеливо Люк. — Давай да си ходим, Джудже. Размърдай задника си.

— Много е надрусан — отбелязал каубоят.

— Да разгледаме уликите, Уотсън — подел отново Кро след известна размисъл, макар Люк да не преставал да го дърпа за ръкава под все по-засилващия се порой. — Забележете първо празните метални решетки над прозорците, откъдето са извадили преждевременно климатиците. Пестеливостта, синко, е похвална добродетел, особено при шпионите, ако мога така да се изразя. Обърнете внимание и на онзи купол там. Огледайте го внимателно, сър. Виждате как е одран. Но не, уви, от ноктите на някоя гигантска хрътка, а при демонтирането на радиоантените от трескавите ръце на кръглооките. Да си чувал някога за шпионска къща без радиоантена? Все едно публичен дом без пиано.

Дъждът се засилил до кресчендо. Около тях тропали оловни тежки капки. Люк можел само да предполага каква смесица от чувства изразявало лицето на Кро. Дълбоко в душата си усетил, че Кро може и наистина да умира. През живота си Люк почти не се бил сблъсквал със

случаи на естествена смърт, затова следял внимателно за появата им. Направил нов опит да го примами в таксито.

— Може да са пипнали малтийската треска и затова да са изчезнали.

— Напълно допустимо е, ваше преосвещенство, никак не е изключено. Пък и тъкмо сега му е времето за необмислени и неуправляеми действия.

— Да се прибираме — задърпал го категорично за ръката Люк. — Направете път за носилката!

Старецът обаче настоял да хвърли продължителен последен поглед към страдащия под дъжда английски шпионски дом.

* * *

Канадският каубой изпреварил останалите с материала си, който заслужавал много по-добра съдба. Написал го през нощта, докато двете момичета спели на леглото му. Давал си сметка, че репортажът му е по-скоро за списание, отколкото за новинарска рубрика, затова го изградил около самия връх като цяло, а оставил Тесингър за гвоздей на програмата. Обяснил, че за Хонконг „Върхът“ по традиция се явявал нещо като Олимп — „височината, на която живееш, отразява висотата на общественото ти положение“ — и че там първи се заселили основателите на Хонконг — богатите британски търговци на опиум, за да избегнат холерата и треските, които върлували из низините; и как допреди само две десетилетия човек от китайската раса не можел да стъпи там без специален пропуск. Оттам се прехвърлил на историята на „Хай Хейвън“ и на най-новата му репутация, изградена от вестниците на китайски език: кухня, в която британските империалистически вещици забърквали своите планове против Мао. И как само за една нощ кухнята прекратила своята дейност, а готвачите се изпарили.

„Пореден жест на помирение? — питаше. — На омиротворение? И изобщо проява на сегашната английска политика на ненамеса в работите на континентален Китай? Или поредният признак, че както по цял свят, така и в Югоизточна Азия британците са принудени да напуснат върха?“

Грешката му била, че го изпратил на солидния английски вестник, който от време на време пускал по някой негов репортаж. И че там го получили едва след като ги уведомили за ембаргото върху споменаването на случая. „СЪЖАЛЯВАМ ПРЕКРАСНИЯТ РЕПОРТАЖ «ХЕЙВЪН» НЕПУБЛИКУВАН“, съобщил му телеграфически главният редактор и изпратил ръкописа му „към кошче“. Само дни по-късно каубоят заварил стаята си тотално претършувана. А през следващите няколко седмици телефонът му развил нещо като ларингит, поради което при всяко ползване той не пропускал да пусне и по една псувня по адрес на Големия Муу и свитата му.

* * *

Люк се прибрал, изпълнен с идеи, изкъпал се, налял се с черно кафе и се захванал за работа. Почнал да звъни по авиолиниите, връзките си в правителството и цял куп бледолики и зализани познати в американското консулство, които го вбесили със своите двусмислени и уклончиви отговори в стила на делфийския оракул. Задосаждал на фирмите, които местните власти наемали при преместванията си. И както сам обявил в десет вечерта на джуджето, комуто също звънял няколкократно, вече имал „пет изпробвани от всички страни доказателства“, че Тесингър, жена му и всички служители на „Хай Хейвън“ напуснали Хонконг рано в четвъртък сутринта с чартърен полет до Лондон. По щастлива случайност научил и че булдогът боксер на Тесингър щял да пътува с товарен полет през следващата седмица. Люк си записал туй-онуй, прекосил стаята, настанил се пред пишещата машина, изучава няколко реда и както предполагал, вдъхновението му се изчерпало.

Започнал с високо темпо, красноречиво: „От днес над редовно критикуваното назначено — а не избрано — правителство на единствената останала азиатска колония на Великобритания е надвиснал облакът на нов скандал. Непосредствено след най-новите разкрития за корупция в полицията и администрацията се разчу, че най-потайната институция на острова — «Хай Хейвън», базата за

британските шпионски машинации срещу комунистически Китай — е била скоростно закрити“.

Спрял се на това място, изхлипал светотатствено от безсилие и притиснал лице в дланите си. Към кошмарите бил привикнал. Това, да се събуди след толкова много война, да се тресе и облива в пот от неописуемите видения, да усеща изпълнилата ноздрите му воня на изгорена с напалм човешка плът, му носело донякъде и утехата, че емоционалните му шлюзове в крайна сметка са рухнали под напъна на всичко, което е потискал. Много пъти подобни изживявания пораждали в душата му копнежа да възстанови на воля способността си да се отвращава. Готов бил дори да прегърне с благодарност посетилите го кошмари, щом те се явявали единствения начин, по който да се завърне в редовете на нормалните мъже и жени. Но и в най-ужасните кошмари не му минавала през ума мисълта, че от толкова описване на войни може да стане неспособен да пише за мирновременни събития. Люк прекарал шестте часа на нощта в борба с това отвратително вцепенение. На моменти се сецал как старият Кро стоял под стичащия се по него дъжд и произнасял своето надгробно слово: дали пък точно *това* не представлявало най-значимото в цялата история? Но не можел да си представи как ще изгради дописка около необичайния хумор на свой колега драскач.

Многократно предъвкваната версия, предложена от джуджето, също не постигнала кой знае какъв успех и съвсем му смачкала самочувствието. На пръв поглед материалът му отговарял на всички редакционни изисквания: хем се подигравал с англичаните, хем разнищвал популярната тема за шпионажа, а за разлика от всеки друг път и не представял Америка в ролята на сатрапа на Югоизточна Азия. След петдневно чакане до джуджето стигнало лаконичното нареждане да си стоял на сцената, но да не се мъчел да свири на тромпета.

* * *

Остава само да споменем стария Кро. Колкото и незначително да било неговото изпълнение в сравнение с устрема на основните събития, дължни сме да признаем, че и досега впечатлява умението, с което Кро преценил в кой момент да действа и в кой не. В

продължение на три седмици не изпратил нищо. Дори да е следвало да отрази някое и друго дребно събитие, той изобщо не си направил труда. Люк взел наистина да се тревожи заради все по-влошаващото му се загадъчно състояние. Кро изгубил своята жизнерадост и дружелюбност. Новопоявилата му се заядливост на моменти преминавала направо в грубост и той почвал да бичува подред на лош кантонски диалект всички сервитьори, не пропускайки дори своя любимец Го. Държал се с членовете на Шанхайския боулинг клуб така, сякаш били най-заклетите му врагове, и се заяждал за някакви мними обиди, за които те отдавна били забравили. Усамотил се на стола си до прозореца, заприличал на изпаднал в затруднение стар бонвиван — сприхав, вгълбен и апатичен.

По някое време изчезнал, а когато разтревожилият се Люк се отбил до апартамента му, старата слугиня го осведомила, че „Уиски папа бързо-бързо заминал Лондон“. Люк бил склонен да се усъмни в думите на странната дребна женица. После някакъв редови репортер на „Дер Шпигел“ от Северна Германия съобщил, че мярнал как Кро се веселял в бара на виентянския хотел „Констелейшън“, но Люк пак не бил убеден. За посветените проследяването на Кро било един вид спорт и носело престиж на всеки, който успеел да добави по нещо към общия фонд от сведения.

Докато в един понеделник около обед старецът влязъл небрежно в клуба в нов бежов костюм с изключително елегантна бутониера, ръсейки, както винаги, усмивки и анекдоти, и се захванал с репортажа си за „Хай Хейвън“. Ръсел повече пари, отколкото от редакцията на вестника обикновено му разрешавали. Провел няколко весели обяда с добре облечени американци от ведомства с нищо незначещи названия, сред тях и неколцина познати на Люк. Водел ги поединично, нахлупил прочутата си сламена капела, в тихи, внимателно подбрани ресторанти. Това, че в клуба го клеймели заради сериозното престъпление — угодничество пред дипломатите, — всъщност го радвало.

По някое време го поканили в Токио на конференция на специалисти по китайските въпроси и със задна дата се налага като съвсем благоразумно предположението, че по време на посещението си е проверил определени аспекти на започналия да се оформя материал. Няма начин да не е помолил стари свои приятели от

конференцията да изровят от негово име някой и друг факт след завръщането им в Банкок, Сингапур, Тайпе или съответния им град, а те със сигурност са му оказали съдействие, понеже и той е щял да постъпи по същия начин спрямо тях. Най-странното било, че той, изглежда, знаел какво точно търси преди още те да са го потвърдили.

Резултатът излезе в най-пълния си вариант в един от сутрешните вестници в Сидни, недостижим за дългата ръка на англо-американската цензура. И всеобщото мнение гласеше, че напомня за най-добрите години на стария майстор. На обем беше към две хиляди думи и в типичен негов стил не започваше с хайхейвънската история, а със „загадъчно празното крило“ на британското посолство в Банкок, където само допреди месец се помещавала странна служба с названието „Координационен отдел на СЕАТО“^[2], плюс визов отдел с цели шест втори секретари. Толкова много тайландци ли привличат салоните за масаж в лондонския квартал Сохо, питаше най-невинно старият австралиеца, че да е оправдано издържането на шест втори секретари за обработка на молбите им за визи? И не е ли още по-странно това, че след тяхното заминаване и затварянето на съответното крило пред посолството не са се образували дълги опашки от кандидат-пътници.

Полека-лека — понеже той пишеше с лекота, но никога безгрижно — пред очите на читателите му се разкриваше неочаквана картина. Наричаше британското разузнаване „Цирка“ — име, което произхождало от адреса на тайното управление на организацията, намиращо се на известно лондонско кръстовище^[3]. Освен това, според него Циркът се бил изтеглил не само от „Хай Хейвън“, но и от Банкок, Сингапур, Сайгон, Токио, Манила и Джакарта. И от Сеул. Дори самотният Тайван не останал незасегнат: оказало се, че само седмица преди статията да била изпратена за печат, тамошният невъзпят британски резидент освободил трима служители шофьори и две от секретарките.

„Резидентски Дюнкерк — наричаше явлението Кро, — но с чартирани самолети DC-8 вместо с кентската флотилия от рибарски лодки.“

Кое наложило този масов излаз? Кро разглеждаше няколко вероятни теории. Поредното орязване на бюджета на британското правителство? Авторът я отхвърляше със скептицизъм. В трудни

времена англичаните били склонни да разчитат повече, а не по-малко, на шпионажа. Останало им било като рефлекс от имперското минало. Колкото повече изтънявали търговските пътища на Великобритания, толкова по-сложни ставали тайните ѝ усилия да ги опази. И колкото повече охлабвала колониалния си захват, толкова повече усилия полагала да саботира онези, които се мъчели да се отърсят от него. Дори да стигнала до просешка тояга, шпионажът бил сред онези луксове, които Великобритания щяла да щади до последния момент. И други възможности разглеждаше Кро, след което ги отхвърляше категорично. Жест на разведряване в отношенията с континентален Китай? — подсказваше, заемайки гледната точка на каубоя. Великобритания може безспорно да била готова на всичко под слънцето, само и само да уварди Хонконг от антиколониалния плам на Мао, но в никакъв случай не би пожертвала своите шпиони.

И чак на този етап Кро стигаше до най-нравещата му се теория: „По цялата далекоизточна шахматна дъска — писа — Циркът изпълнява онова, което в шпионажа наричат «дълбоко потапяне»“.

Защо ли?

На това място авторът цитираше своите „висшестоящи американски пребендари на войнстващата разузнавателна църква в Азия“. Не само в Азия, твърдеше той, но и като цяло служителите на американското разузнаване били „побеснели заради несериозните мерки за сигурност в британските организации“. Но най-много ги вбесило наскорошното дезавуиране на високопоставен руски разузнавач — тук Кро си беше послужил с възприетото в занаята название „къртица“ — в лондонското управление на Цирка: британски изменник, чието име отказваха да назоват, но който успял, по думите на висшестоящите пребендари, „да компрометира и най-дребната англо-американска секретна операция от двайсет години насам“. И къде е в момента този къртица? — попитал авторът своите източници. При което му отговорили с негаснеща злоба: „Или е мъртъв. Или е в Русия. Дано и двете“.

Означава ли това, че Киплингското момче шпионин Ким е изчезнало завинаги от легендите на Истока? — питаше авторът. — Никога повече ли няма английският спец да оцвети кожата си, да се облече като местен жител и да приседне кротко край селските огньове? Не бойте се — твърдеше Кро. — Англичаните ще се

завърнат! И пак ще се захванем с извечния спорт „открий шпионина“! Шпионинът не е умрял, а спи.

Статията излезе. В клуба ѝ се възхитили за кратко, завидели, после я забравили. Един от местните вестници, излизащ на английски и с подчертана американска ориентация, я препечатал дословно, благодарение на което едnodневката била възнаградена с допълнителен ден живот. Благотворителен бенефис за стареца, съгласили се единодушно: последен поклон преди оттеглянето му от сцената. После мина и по чуждоезичните предавания на Би Би Си, накрая и вялата колониална радиостанция излъчила своя версия на версията на Би Би Си и дала повод за целодневен дебат дали пък Големия Муу не е решил да свали намордника на местните новинарски служби. Но и след всичките допълнителни представления никому — дори на Люк, че и на джуджето — не хрумнало да се запита откъде, по дяволите, е знаел старецът как да се промъкне в „Хай Хейвън“?

Което за сетен път доказва, че и журналистите, като всички останали хора, не виждат онова, което става буквално под носа им. И как иначе, след като всичко се случило в съботата, през която очаквали тайфуна.

* * *

В самия Цирк, както Кро съвсем уместно беше нарекъл седалището на британското разузнаване, реакциите зависели от степента, в която самите реагиращи били запознати с въпроса. В административно-стопанския отдел например, който отговарял и за силно разницилите се прикрития, с които Циркът в момента разполагал, старецът причинил избухването на отдавна насъбрал се гняв, разбираем единствено за онези, които са усещали някога атмосферата на таен отдел попаднал под плътна обсада. И най-търпеливите иначе духове сред кадровиците изведнъж взели да замислят диво отмъщение. „Вероломство! Неспазен договор! Запор върху пенсията му! Да се постави под наблюдение! И съд от момента, в който си подаде носа в Англия!“

На малко по-ниско ниво по-малко вманиачените на тема „сигурност“ възприели по-благосклонна гледна точка, дължаща се

също на определената им неосведоменост. „Хайде сега — отчитали те с известно прискърбие, — че то нали винаги става така; покажете ни един агент, на когото по някое време не му е избила чивията, особено пък ако е бил изолиран в неведение за толкова дълго, колкото горкия стар Кро. Да не говорим, че и реално погледнато, не е разкрил нищо, което да не е всеобщо известно, нали? Крайно време е тези кадровици да проявят поне *мъничко* умереност. Като си помислиш само как онази вечер подбраха Моли Мийкин — сестрата на Майк и почти още дете, само затова че забравила няколко празни бланки в кошчето си за отпадъци!“

Единствено намиращите се в самия център гледали другояче на нещата. Според тях статията на Кро била дискретен шедьовър на дезинформацията: „Джордж Смайли във върхова форма“, разправяли. Явно историята е трябвало да стане обществено достояние, а освен това били и на мнение, че цензурата е осъдителна при всякакви обстоятелства. „Тоест, като ще излиза най-малко, поне да стане по начина, който ние предпочитаме. В най-подходящия момент, в най-подходящия обем и с най-подходящия тон: при всяко мацване с четката си личи натрупания през многото години жизнен опит.“ Този възглед обаче не споделяли извън собствения си тесен кръг.

* * *

Междувременно в Хонконг („Очевидно — разправяха членовете на Шанхайския боулинг клуб, — подобно на умиращите и старият е проявил пророчески инстинкт в това отношение“) статията на Кро за „Хай Хейвън“ се оказала и лебедовата му песен. Само месец след като тя излязла, той се оттеглил — не от самата колония, но от писаческия занаят и от острова. Наел някаква едноетажна вила в Новите територии и обявил, че възнамерява след смъртта си да се пресели в рая на хората с дръпнати очи. Според членовете на боулинг клуба, със същия успех можел да избере и Аляска — прекалено далеч за прибиране с кола в пияно състояние. Плъзнал и слух — неверен, тъй като Кро поначало не проявявал никакъв апетит в тази насока, — че си бил взел хубав китайски младеж за компаньон. Пуснал го джуджето,

което се дразнело, когато някой по-стар от него го изпреварел в сензациите.

Единствен Люк отказвал да го изхвърли от мислите си. И отишъл един предобед след нощна смяна да го види. Ей така, заради самата идея, а и понеже старият лешояд бил изиграл важна роля в живота му. Кро бил на върха на щастието — докладвал впоследствие Люк, — не само зъл, както винаги, но и леко насметен от неочакваната поява на Люк. Имал си и гост, но не китайски младеж, а гастролиращ инспектор от противопожарните органи, когото представил на Люк като Джордж: тантуресто късогледо човече с много кръгли очилца, което явно било цъфнало без предупреждение. После, на четири очи, Кро обяснил на Люк, че Джордж бил неофициален представител на британска вестникарска агенция, за която и самият той работил през ранното средновековие.

— Занимава се със старческите въпроси, ваше преосвещенство. И е тръгнал да обикаля Азия.

Независимо от това какъв бил, Кро очевидно богоговеел пред дебеланкото, защото стигал дотам, че го наричал „ваше светейшество“. Люк усетил, че присъствието му е излишно, и се изхлузил, без дори да се напие.

* * *

Така, значи, се били подредили нещата: бягството на Тесингър под лунните лъчи; почти сполетеният от смъртта Кро и възкресението му; лебедовата му песен, преодоляла повсеместната скрита цензура; неконтролируемото виране в света на тайните служби от страна на Люк; вдъхновеното възползване от неизбежното зло от страна на Цирка. Нито едно от тях не било плод на предварително планиране, а самият живот ги наложил като прелюдия към много от последвалите ги събития. Един съботен ден в очакване на тайфуна; миниатюрна вълничка по повърхността на дълбокия, зловонен, безплоден и гъмжащ гьол, наречен Хонконг; и скучаещ хор, все още без герой, когото да възпява. Особено любопитен е фактът, че само след няколко месеца на Люк отново се паднала честта да влезе в ролята си на Шекспиров вестносец, за да възвести появата на героя. Новината изтекла по

редакционния телекс по време на неговото дежурство и той я провъзгласил с обичайния си плам на скучаещата публика:

— Слушай, народе! Нося ви вест! Джери Уестърби е отново на линия! Пак се е запътил насам, на изток, и пак в служба на същия проклет комикс, наричащ себе си вестник!

— Негова достопочтеност! — провикнало се джуджето с престорен възторг. — Малко синя кръвчица, значи, да повиши тонуса на вулгарните маси! Да живеят аристокрацията, значи! — Изругало грозно и запратило салфетка към стелаж с винените бутилки. — Исусе! — добавило и изпразнило на един дъх чашата на Люк.

---

[1] Северната граница на колонията Хонконг е река Шънджън, която го отделяла от китайската провинция Гуандун и близкия град Шънджън. — Б.пр. ↑

[2] South-East Asia Treaty Organization (англ.) — Организация на договора от Югоизточна Азия — бивша военнополитическа организация на държави от Тихоокеанския регион, престанала да съществува през 1977 година. — Б.пр. ↑

[3] Главната квартира на британското разузнаване Сикрет Интелиджънс Сървис (МИ6) се намира на лондонския площад „Кеймбридж“ (Cambridge Circus). Оттам и леко пренебрежителното наименование „Циркът“ (The Circus). — Б.пр. ↑

СЪДБОНОСНАТА ПРИЗОВКА

През следобед, в който дошла телеграмата, Джери Уестърби блъскал по пишещата машина в сенчестата част на балкона на занемарената си селска къща, тръшнал до нозете си торба със стари книги. Плика му го донесла облечената в черно личност, наричана „началничката на пощата“ — груба, дива селянка, която, покрай отстъплението на традиционните сили, се била издигнала до вожд на затънтеното тосканско селце. Лукавостта никак не ѝ била чужда, но драматичността на днешния момент надделял, та въпреки жегата тя буквално изприпкала нагоре по прашната пътечка. Впоследствие доставката на историческото послание беше отразена в пощенския регистър като състояла се в пет часа и шест минути, което си беше чиста лъжа, но пък звучеше убедително. Понеже реално беше станала точно в пет. В къщата мършавата приятелка на Уестърби, която в селото наричали „сиротата“, млатела с все сила — така, както се отнасяла към всяка друга задача — по неподдаващо се на обработка парче козе месо. Алчното око на пощаджийката я фиксирало отдалеч през отворения прозорец: с разперени нашироко лакти, прехапала с горните зъби долна устна и вероятно с вечно намусената ѝ физиономия.

„Курва — нарекла я с плам на ума си пощаджийката. — Сега най-после ще си получиш заслуженото!“

По радиото дънел Верди; сиротата държала да слуша само класика, както научило цялото село след сцената, която устроила в кръчмата през онази вечер, когато ковачът взел че пуснал по джубокса някаква рок музика. Била го замерила с кана. „Така че при всички този Верди, пишещата машина и козето месо — разправяше после пощаджийката, — такава дандания се вдигаше, че и италианец би се впечатлил.“

Джери седял като скакалец върху дървения под, разправяла тя по-късно; е, може и да си бил подложил някоя възглавничка, и бил качил петите си върху торбата с книгите. Машината се намирала

между разтворените му колене. Заобиколил се бил с оплютите от мухите листове от ръкописа, затиснати с камъни, че да не ги отвее горещият бриз, който тормозел напечения баир, а до лакътя му стояла плетена дамаджанка с местно червено вино в очакване несъмнено на онези познати и на най-великите творци мигове, в които естественото вдъхновение щяло да му изневери. „Пишеше като орел — веселеше тя впоследствие народа с описанието си: — Кръжи, кръжи, пък току се сурне надолу.“

Облечен бил както през всеки друг ден, независимо дали се размотавал безцелно из оградения си парцел и окопавал дузината безплодни маслинени дръвчета, които оня мошеник Франко му бил пробутал, или шляпал надолу до селото със сиротата да си напазарува или да седне в кръчмата над чаша кисело вино, преди да поеме обратно по стръмния път към дома; с цели обувки от еленова кожа, които сиротата нито веднъж не била изчеткала, та бомбетата им вече лъщели; къси чорапи, които тя отказвала да пере; мръсна риза, която навремето си е била бяла, и сиви къси панталонки с вид на ръфани от зли кучета, които всяка порядъчна жена отдавна щяла да закърпи. И приветствал появата на пощаджийката с познатия ѝ грапав порой от думи — хем стеснителен, хем пълен с ентузиазъм, — чиито подробности тя така и не разбрала, но схванала основното, все едно слушала новините, и които сега успяваше да имитира с неочаквана достоверност през черните пролуки между прогнилите ѝ зъби:

„Мама Стефано, ей богу, супер, страхотен пек. Хайде, драга, накваси гърлото си“, възкликнал той и изшляпал надолу по тухлените стъпала да ѝ донесе чаша вино, нахилен като учениче; те така го и били кръстили в селото — „ученика“: дошла телеграма до ученика, спешна, от Лондон! След почти пълната суша през предходните девет месеца — само по някоя и друга книжка джобен формат и ежеседмичните драскулки от детето му, и изведнъж, като изневиделица — тази монументална телеграма, немногословна, като заповед, но с предплатен отговор в размер на петдесет думи! Представяте ли си само колко са предплатили за тия петдесет думи! Затова никак не било изненадващо, че толкова хора се изредили да се опитат да проумеят съдържанието ѝ.

Първо се задавили с обръщението „До *достопочтения* Джери Уестърби“. Това пък какво ще рече? Хлебарят, прекарал някога

известно време във военнопленнически лагер в Бърмингам, измъкнал отнякъде опърпан речник: „радващ се на почит човек; учтиво обръщение към син на благородник“. Дотук нищо ново. Живеещата на отсрещния склон на долината синьора Сандърс отдавна била приписала благороднически произход на ученика. Втори син на медийния магнат лорд Уестърби — собственик на вестник, покойник. Първо умрял вестника, а след него и собственикът му, както се била изразила остроумната синьора Сандърс, а шегата ѝ веднага се разнесла из селото. Следващата дума — „съжаление“. Тя поне била ясна. Както и следващата — „уведомим“. Пощаджийката отбелязала с гордост колко хубави латински думи са възприели англичаните, противно на всички очаквания и въпреки всичката им упадъчност. Повечко ги затруднила „попечител“, понеже имала и значението „предпазител“, което неизбежно породило неприлични подмятания сред мъжете, но възмутената пощаджийка успяла да ги потуши.

Но по някое време все пак успели да разбият кода и да разкрият цялата история. Ученикът си имал попечител, сиреч заместител на баща му. Въпросният попечител лежал в болница с опасност за живота си и настоявал ученикът да го посети, преди да издъхне. Никой друг не желал да види, освен достопочтения Уестърби. След което сами си донарисували подробностите от картината: как ридаещото семейство се е струпало около болничното легло; най-отпред е неутешимата съпруга, изискани свещеници му дават последно причастие, всички ценности се прибират под ключ и из цялата къща — по коридорите и кухните отзад — всички само повтарят шепнешком: „Уестърби. Къде е достопочтеният Уестърби?“.

Останало единствено да разтълкуват кои са подписали телеграмата. Били трима, наричащи себе си „solicitors“, а за значението на „solicit“ речникът им предложил тълкуванието „предлагам се (на непознат мъж — за проститутка)“. Това на свой ред довело до нов изблик на нецензурни изказвания, докато по някое време не стигнали до „solicitor“ — „нотариус“, при което усмивките им моментално замръзнали. Майчице Богородице! При наличието на цели трима нотариуси явно ставало дума за големи парични суми. А след като и тримата са настояли да се подпишат, че и да предплатят за отговор в размер на петдесет думи, значи, сумите не били просто големи, а буквално цели планини! Вагони с пари! Нищо чудно, че оная курва —

сиротата, така се била вкопчила в него! И изведнъж всички задавали зор да се изкатерят по хълма. Ламбретата на Гуидо щяла да го качи поне до водния резервоар; Марио можел да тича като лисица; щерката на бакалина, Мануела, имала нежни очи и щяла да си докара успешно опечален вид. Пощаджийката обаче отблъснала всички доброволци, извъртяла шамар на Марио за нахалството му, заключила касата и оставила малоумния си син да пази магазина, нищо че усилията, които се готвела да положи, щели да ѝ струват двацет минути на изнурителната жегга, а ако оня проклет вятър като из пещ още веел там горе — и пълна с червеникав прах уста.

В началото подценили Джери. Сега, докато се провирала между маслиновите дървета, тя силно съжелявала за този им пропуск, но пък и за него си имала оправдание. Първо, появил се бил през зимата — сезона на по-стиснатите купувачи. На всичко отгоре дошъл сам, макар да имал потайния вид на човек, който току-що се е отървал от голямо човешко бреме — я деца, я жени и майки; на младини пощаджийката си имала вземане-даване с мъже и се била нагледала на такива виновни усмивки, затова веднага я доловила и у Джери. Такава усмивка съобщавала „Женен съм, но и свободен“, нищо че и двете твърдения да били лъжовни.

Второ, довел го бил оня напарфюмиран англичанин — майорът в оставка, — известен гад и собственик на агенция за недвижими имоти, чрез която експлоатирал селячеството — а това било още една причина да отбягват ученика. Напарфюмираният майор го развел из няколко свестни селски имота, включително и онзи, от който и самата пощаджийка се интересувала, а той, по някакво съвпадение, бил и най-хубавият, но ученикът решил накрая да се засели в коптора на оня педераст Франко, кацнал чак на върха на тоя забравен от Бога хълм, по който сега драпала. Викали му „Дяволския хълм“, понеже там ходел дявола, когато в ада му захладнеело. И точно пък на тоя мазник Франко, дето „кръщава“ и млякото, и виното, което продава, и в неделите се кипри нахилено покрай всички контета на градския площад! Раздутата цена на имота възлязла на половин милион лири, от които напарфюмираният майор се опитал да завлече една трета само защото с Франко били имали договор.

— Не че на всички не им е ясно защо майорът си пада по оня мазник Франко — изсъскала тя разпенено през зъби, при което

глутницата нейни поддръжници зацъкали многозначително с езици един на друг, докато се видяла принудена да им нареди гневно да престанат.

Да не говорим, че нещо във външния вид на Джери подразнило вродената и проникателност. Под цялата му разточителност се криела някаква суровост. И в други англичани я била забелязвала, но този ученик бил без конкуренция в това отношение, така че нямало начин да спечели доверието ѝ; неугасимият му чар съдържал и определена заплаха. Сега вече допускала, че тези първоначални недостатъци можели да се дължат на ексцентричността на благородния английски писател, но в началото пощаджйката не била никак готова да прояви към него подобна снизходителност.

— Нека само да дойде лятото — предупредила тя злобно клиентите си скоро след първото му непохватно посещение в магазина ѝ, откъдето купил паста, хляб и мухозол. — Да го питам аз тогава тоя кретен що за къща си е избрал. — Като му нахлуели през лятото в спалнята мишките на оня мазник Франко, като го заръфали жив бълхите на Франко, като го подгонели из градината педерастките стършели на Франко и излизацият като от фурна дяволски вятър му изпечал пишката. Като му се свършела водата и се принудел да ходи по голяма нужда по полето като някое животно. А на зимъс оная напарфюмирана свиня майорът щял да си намери друг глупак да му купи къщата, от което щели да загубят всички, освен самия той.

На всичко отгоре, през първите няколко седмици ученикът изобщо не се проявявал като някаква знаменитост. Не се пазарял дори. Изглежда, никога не бил чувал за отстъпки от цените и по този начин ги лишавал напълно от удоволствието да го завличат. И в нейния собствен магазин, когато успявала да го изкара извън няколкото нещастни израза от битов италиански, които бил понаучил, той изобщо не повишавал глас, нито ѝ крещял като истинските англичани, ами вдигал щастливо рамене и си вземал сам нещата, които му трябвали. Писател бил, разправяли; че то в днешно време кой ли не е писател? Вярно, купувал си от нея тестета хартия за пишещата машина. А като докарала още, и тях изкупувал. Браво. И книги притежавал — повечето плесенявали, доколкото ги мярнала — и ги мъкнел в сива браконьерска торба; преди появата на сиротата често го виждала да забива из пущинака праметнал през рано торбата си, и да се усамотява

някъде да чете. Гуидо го съзрял случайно в гората на графинята: приседнал бил като жабок на някакъв пън и прелиствал подред книгите, все едно били една и съща книга, а той търсел страницата, до която е стигнал. Притежавал и пишеща машина, чийто мърляв капак бил облепен с какви ли не етикети от пътуванията му: и затова браво. А бе, писател бил — колкото са ония, дългокосите, дето, като набарат кутия с боя, веднага се изкарват художници. А когато през пролетта се появила и сиротата, пощаджийката и нея намразила.

— За начало: червенокоска — сиреч половин курва. С дребни цици, дето с тях и зайче не можеш накърми, а пък с едно око за сметките — не е за разправяне. Запознал се бил с нея в града — абе, нали ви казвам, че е курва. И като се вторачи в него — от първия ден не го изпусна от око. Впила се е в него като някое дете. Ядат заедно, а тя все недоволна; и заедно пият — а тя пак недоволна; пазарува с него, попива езика от него крадешком, докато по едно време не станаха като двойка дребна местна забележителност — великанът англичанин и намръщената курва сирота, тръгнаха да слизат от хълма с кошницата им: ученикът, по оръфаните къси панталонки, се хили на всичко живо, що срещне, а гледащата кръвнишки сирота — подире му в облечена на голо по курвенски сукнена роба, та при цялата ѝ скорпионска безличност мъжете да я гледат изотзад, че да видят как подскачат стегнатите бузи на задника ѝ под сукното.

Докато вървели, го държала с впити над лакътя му пръсти, опряла буза в рамото му, и го пускала само когато ѝ се налагало да плаща скръндзаво от кесията, която вече била под неин контрол. Ако срещнели познат, той го поздравявал от името и на двама им, размахвайки по фашистки огромната си свободна ръка. А ако случайно излезела сама, което се случвало много рядко, тежко му на онзи, който посмеел да я подкачи или да ѝ подсвирне: извъръщала се и го заплювала като улична котка, а очите ѝ горели със сатанински пламък.

— Е, вече всичко се изясни! — провикнала се нависоко пощаджийката, преваляйки попътен хребет при изкачването си. — Сиротата е хвърлила око на наследството му. За какво друго може да прояви вярност една курва, питам?

* * *

Поводът за драматичната преоценка, която Мама Стефано направила на ученика и на подбудите на сиротата, бил посещението в магазина ѝ от страна на синьора Сандърс. Сандърс била от богат род и имала ферма за разплод на коне по-нагоре из долината, където живеела с приятелката си, известна наоколо като „мъжкараната“, която ходела късо подстригана и носела метални колани. Конете им печелели призове навсякъде. Самата Сандърс била проникателна, интелигентна и пестелива по начин, който се нравел на италианците, и познавала всеки, който си заслужавал да бъде познаван, от малцината пръснати по хълмовете и проядени от молците англичани. Дошла била уж да си купи шунка — някъде около преди месец трябва да е било, — но всъщност я довел интересът ѝ към ученика.

— Ама наистина ли? — възкликнала. — Вярно ли е, че самият синьор Джералд Уестърби живее тук, в селото ви? Един такъв, въздър, с прошарени коси, спортен тип, пращящ от енергия, аристократичен, но свенлив?

Нейният баща, генералът, познавал семейството му още от Англия; дори имали по едно време съседни имения — бащата на ученика и нейният. Така че синьора Сандърс се канела да го посети. Но първо искала да разбере в какви обстоятелства живее. Пощаджийката измърморила нещо за сиротата, но на Сандърс не ѝ мигнало окото.

— О, ама те, мъжете от рода Уестърби непрестанно си сменят жените — разсмяла се и понечила да си върви.

Изгубилата и ума и дума пощаджийка успяла някак си да я задържи, след което я засипала с въпроси.

Ама кой, все пак, бил той? И какво е правел на младини?

— Журналист е — рекла Сандърс и ѝ описала, доколкото го познавала, семейния му произход. Бащата — колоритен и русокос като сина си, отглеждал състезателни коне; за последно го видяла малко преди да се спомине и все още бил мъжага. И той като сина си, не мирысвал: непрестанно сменял и жени, и къщи, и все крещял някому — ако не на сина си, на някой съсед от отсрещната страна на улицата.

Въпросите на пощаджийката нямали край. Но той — самият ученик — с нищо ли не се е прочул?

— А бе, работил е за няколко видни вестника, така да се каже — отвърнала Сандърс, а усмивката ѝ загадъчно разцъфтяла. —

Англичаните поначало нямат навика да славят журналистите — допълнила със своя класически римски изказ.

Но и това не ѝ стигало на пощаджийката. Искала да знае още, и още. Какво пишел там, за какво *точно* се разправяло в книгата му? Защо била чак толкова дълга! А пък колко листове изхвърлял! По цели кошове, според боклукчията — понеже само на луд човек можело да му мине през ум да запали огън там горе лятно време. Бет Сандърс много добре разбирала съсредоточеността на усамотената жена и си давала сметка, че сред пущинаци като тукашните интелигентността ѝ нямала друг избор, освен да се фокусира върху дреболиите. Затова се и напънала най-искрено — да даде отговор на зададените ѝ въпроси.

— Ами той непрекъснато *пътува* — рекла и се върнала да остави покупките си върху тезгяха. — То в наше време всички журналисти, реално погледнато, пътуват — за закуска са в Лондон, обядват в Рим, а вечерят в Делхи. — Но дори и по тези съвременни стандарти синьор Уестърби бил невероятен пътешественик. — Така че най-вероятно се е захванал с някакъв пътепис — предположила Сандърс.

— Добре де, но за *какво* му е било всичкото това пътуване? — не отстъпвала пощаджийката, която не можела да си представи някой да пътува нанякъде без определена цел. — За *какво*?

— Заради войните — отвърнала ѝ най-търпеливо Сандърс. — Заради войните, епидемиите и глада. Че то има ли друго, за което да пишат днес вестникарите, освен за хорските страдания? — попитала.

Пощаджийката кимнала мъдро, впила всичките си сетива в сполетялото я откровение: син на рус лорд коняр, който крещи като йерихонска тръба, луд пътешественик, пишец за най-известните вестници!

— А специализирал ли се е — попитала — в някой определен театър на действията, в определено кътче от Божия свят?

— Най-вече в Изтока — отговорила Сандърс, след като се замислила за миг. Не че не е ходил навсякъде, но бил от онези англичани, които се чувствали у дома си единствено в Изтока. И сигурно точно заради това е дошъл и в Италия. Понеже някои мъже направо затъпявали без слънце.

— И някои жени — изкискала се пощаджийката, след което двете се смели продължително.

— Ох, този Изток — изпъшкала по някое време пощаджийката и отчаяно завъртяла глава. — Не се ли навоюваха най-последно. Защо не се намеси папата, че да престанат? — И докато Мама Стефано разсъждавала на глас в тази насока, Сандърс изведнъж се сетила за нещо. Първоначално усмивката ѝ била съвсем слаба, но после се разширила. Усмивка на изгнаник — преценила я пощаджийката; на моряк, който се сеца за морето.

— Не ходеше никъде без торбата си с книги — казала. — А ние се шегувахме, че ги крадял от богаташките къщи.

— И сега я носи! — възкликнала пощаджийката и ѝ разправила как Гуидо го заварил случайно в гората на графинята и как ученикът седял на пъна и четял.

— Според мен си беше наумил да стане романист — продължила да споделя личните си спомени Сандърс. — Помня как ни го съобщи баща му. Побеснял беше от яд. И ревеше като бик из цялата къща.

— Ама ученикът ли? Ученикът ли побесня? — буквално не можела да повярва Мама Стефано.

— О, не. Баща му. — И Сандърс се разсмяла на глас; в английската обществена йерархия романистите били по-долу и от журналистите. — И пак ли рисува?

— Да рисува ли? Че той и художник ли е?

— Опитваше се — казала Сандърс. — Но баща му и това му беше забранил. Живописците пък са най-низшите от всички същества — пояснила тя сред нов изблик на смях; за поносими, и то едва-едва, се смятали само онези, които успявали да завоюват някаква известност.

Съвсем скоро след избухването на тази многозарядна бомба, ковачът — онзи, същият, когото сиротата била замерила с каната — докладвал, че е видял Джери и момата в конеразплодната ферма на Сандърс: през първата седмица — два пъти, а през втората — три пъти, и че дори обядвали там. Освен всичко друго, ученикът проявявал страхотно умение по отношение дори и на най-дивите коне — имал вроден усет за работа с кордата и разхождането им. Сиротата изобщо не се намесвала, доложи ковачът. Седяла си на сянка с мъжкараната и четяла някоя от книгите от торбата или го наблюдавала с ревнив, непримигващ поглед; чакала, както вече на всички им станало ясно, да пукне попечителят. И ето че дочакала днешната телеграма!

* * *

Джери мярнал Мама Стефано още отдалеч. Притежавал необходимия инстинкт: нещо в него не преставало да наблюдава какво става наоколо. Черна фигура, тътреща се неумолимо по прашната пътека като куц бръмбар, ту появяващ се, ту скриващ се сред разграфените сенки на кедрите, нагоре по сухите вади през маслиновите горички на мазника Франко, към тяхната си част от Италия, както я наричал той — цели двеста квадратни метра, напълно достатъчни, за да поудря човек привързаната към стълб топка за тенис, ако му се прищяло да поспортува в някоя прохладна вечер. Отрано забелязал и размахвания от нея син плик за писмо, че дори и дочул неравномерното ѝ мяукане над останалите шумове от долината — от ламбретите и дъскорезните. Затова и първата му реакция — без да нарушава и за миг тракането по пишещата машина — била да погледне крадешком към къщата, за да се увери, че момичето е затворило кухненския прозорец да не влизат нито жега, нито насекоми. После — точно, както щеше пощаджийката да го опише впоследствие — се спуснал забързано по стъпалата да я пресрещне с чаша вино в ръка, че да не я допусне по-наблизо.

Прочел телеграмата бавно, еднократно, привел се да затули текста от слънцето и пред очите на Мама Стефано лицето му изведнъж се опънало, станало затворено, а докато полагал огромната си мека длан върху ръката ѝ, в гласа му се появила необичайна дрезгавост:

— *La sera* — успял да намери нужните му думи, мъчейки се в същото време да я насочи обратно към пътеката. В смисъл че още същата вечер щял да изпрати отговора. — *Molto grazie, Mama*. Супер. Много благодаря. Чудесно.

На раздяла устата ѝ не млъквала: щяла да му осигури всичко необходимо, за което можел да се сети — таксита, носачи, телефонна връзка с аерогарата, — а в това време Джери опипвал разсеяно джобовете си за дребни или по-едри монети; прекалено много се бил развълнувал, за да се сети, че всичките му пари държала момата.

— Затова пък ученикът прие новината с достойнство — доложила пред съселаяните си пощаджийката. Толкова благовъзпитано, че дори я изпратил на известно разстояние по обратния ѝ път; с такъв

кураж, че само една светска жена — при това знаеща и английски — можела да долови скритата отдолу болезнена скръб; и така отнесено, че пропуснал да ѝ даде бакшиш. Освен ако не бил почнал още отсега да придобива типичната за най-богатите хора крайна скръндзавост?

— А сиротата как реагира? — заразпитваха я. — Не ревна ли и не започна ли да призовава Светата Дева, уж че и тя споделя трагедията му?

— Още не ѝ е казал — прошепнала пощаджийката и си спомнила скръбно, че успяла да я зърне само за частица от секундата, в профил, както чукала месото. — *Тепърва* ще обмисля с нея какво да прави.

Селото се приготвило да дочака вечерта, а Джери седнал насред полето със стършелите, вперил очи в морето и заусуквал торбата с книгите на една страна, а после я пуснал да се развие на обратната.

* * *

Погледът му обхванал първо долината, над която се издигали в полукръг петте хълма, и чак отвъд хълмовете се виждала морската шир, която по това време на деня не била нищо повече от плоско кафяво петно на небето. Полето със стършелите, сред което седял, представлявало укрепена с камъни дълга тераса, с порутен хамбар в единия ѝ край, който, преди стършелите да си изградят гнезда по стената му, им осигурявал завет да си правят пикници и да се пекат далеч от хорските очи. Тя първа ги забелязала, докато простирала, и хукнала да съобщи за откритието си на Джери, а той, без да се замисля, грабнал кофа хоросан от Франковия имот и запушил всичките кошери. После я извикал да ѝ се похвали със сръчността си и с мъжествения начин, по който ѝ осигурил безопасност. Той и сега си я спомнял съвсем ясно: застанала разтреперана до него, обвинила с ръце тялото си, забила поглед в прясната мазилка и заслушана в зазиданите стършели, скована от ужас и неспираща да повтаря „Исусе, Исусе“.

„Може пък да ме дочака“, минало му през ум.

Спомнил си и как се запознали. Често си преразказвал случая наум, тъй като през живота си нямал кой знае колко късмет с жените, затова, когато му излезел, обичал, по собствените му думи, „да си го

преговаря“. Било през един четвъртък. Уредил си бил да го хвърлят до града да си понапазарува туй-онуй, евентуално да види някой и друг новодошъл и поне за кратко да се откъсне от романа, който пишел; или просто да се отървял за малко от вбесяващото еднообразие на безхарактерния пейзаж, който все повече му напомнял за затворническа килия, при това — единичка. Или с евентуалната надежда да забърше някоя жена, което постигал от време на време, като се завъртял около бара на хотела за туристите. През въпросния четвъртък, както седял с книга в ръка в ресторантчето на градския площад — гарафа, чиния с шунка и маслини, — изведнъж усетил присъствието на кльощавото, дългокрако, червенокосо момиче с мрачна физиономия, в нещо като кафява монашеска роба, преметнала през рамо ушита сякаш от мокет чанта.

„Без китара направо си изглежда гола“, рекъл си.

Нещо у нея му напомнило смътно за дъщеря му Кат, съкратено от Катрин — но само смътно, понеже Кат не я бил виждал от десет години, откакто се разпаднал първият му брак. А защо не я бил виждал и досега не можел да обясни. При първия шок на раздялата обърканото му чувство за кавалерство му подсказало, че най-добре щяло да е, ако Кат го забравела. „Най-правилно ще е да ме отпише. Да се посвети изцяло на дома, в който живее.“ А след като майка ѝ се омъжила повторно, самоотрицанието му още повече се засилило. Но понякога страдал истински от липсата ѝ и изглежда, тъкмо по тази причина момичето задържало предизвикания у него интерес. „Дали и Кат се скита така сама и пребита от умора? Дали Кат е запазила луничките си и шагреновата си челюст?“

По някое време момичето му признало, че било избягало. Работило като гувернантка в богато флорентинско семейство. Майката била прекалено заета с любовниците си, за да полага грижи за децата, а съпругът ѝ разполагал с куп свободно време, което посвещавал на гувернантката. Така че тя задигнала каквито налични пари успяла да намери и се изпарила, и това било положението: багаж нямала, полицията я търсела и тя току-що използвала последната си омачкана банкнота, за да се нахрани като хората преди окончателната си гибел.

Жени, заслужаващи мъжко внимание, почти липсвали през този ден на площада — не че друг път имало повече, честно казано, — затова още преди да се настани, момичето било взето на прицел от

погледите на едва ли не всички годни мъже от града, като се започнело от келнерите, които замечтано ръмжали „готино маце“, и куп други, по-груби забележки, чийто точен смисъл убягвал на Джери, но които предизвиквали всеобщ смях по неин адрес. Докато в един момент някакъв тип не се опитал да ѝ стисне гърдата, при което Джери станал и се преместил на нейната маса. Но не от някакъв безкраен героизъм — напротив, той самият тайно се смятал за страхливец, — но какви ли не мисли му минали през ума, включително тази, че неговата Кат като нищо можела да е прикарана в ъгъла като това момиче. По-скоро се вбесил. Затова хванал с лапата си рамото на дребничкия келнер, който се пробвал да я натисне, другата положил на рамото на едрия мъж, посрещал с пламенно ръкопляскане отвореността на по-малкия, и на своя лош италиански успял да им разясни доста сносно и разумно, че наистина ще е най-добре те двамата да престанат да досаждат и да оставят готиното маце да се нахрани на спокойствие, ако не искат да им прекърши мазните вратленца.

Оттам насетне атмосферата се повлошила — малкият комай се канел да му налети, понеже постоянно придърпвал сакото си и ръката му все посягала към задния му джоб, но като огледал за сетен път Джери май се разкандърдисал. Джери хвърлил няколко банкноти на масата, вдигнал торбата ѝ, върнал се да забере и своята, и я повлякъл, почти вдигайки я от земята, през площада по посока на ресторанта „Аполо“.

— Англичанин ли си? — попитала го тя попътно.

— До мозъка на костите — изпръхтял гневно Джери и тогава за пръв път я видял да се усмихва. Но пък усмивката ѝ напълно си заслужавала усилията му: грейнала по детски, като на улично хлапе, изпод мърлявото ѝ скулесто лице.

Успокоил се по някое време, Джери я нахранил, а с настъпването на затишието започнал и да ѝ разправя историята си с известни доукрашения, тъй като след няколкото безцелни седмици го обзело съвсем естественото желание да я позабавлява. Обяснил ѝ, че бил безработен репортер, че в момента пишел роман — било му за пръв път, но отдавна го сърбели ръцете да се захване с подобно нещо — и че разполагал с топящата се купчина пари, които вестникът му изплатил по повод съкращението му, което само по себе си пък било голям майтап, понеже той, откакто се помнел, все бил ненужен.

— Един вид „златно ръкостискане“ — пояснил. С известна част от парите бил купил къщата, отдал се известно време на мързелуване и в крайна сметка му оставали съвсем малко авоари. Кое то пък предизвикало за втори път усмивката ѝ. Насърчен от появата ѝ, той се прехвърлил върху темата за самотата на твореца: — Божичко! Не мога да ти опиша какъв зор е това да съчиняваш — да дадеш *израз* на онова, което ти е в *душата*, нали ме разбираш...

— Съпруги? — прекъснала го тя. А той за миг решил, че тя се е вгълбила в съдържанието на романа му. Но като забелязал очаквателния ѝ и изпълнен с подозрителност поглед, предпочел да отговори предпазливо: „Нито една активна“, приравнявайки сякаш съпругите към вулканите, каквито в неговия свят те действително били.

Приключили с обяда и тръгнали, доста подпийнали, през безлюдния площад под палещите слънчеви лъчи, при което тя направила своето единствено волеизявление:

— В тази торба нося всичко, което имам на този свят. Наясно ли сме? — Ставало дума за провесената през рамото ѝ торба от нещо като мокет. — И държа така да си остане. Не ща от никого нищо, което да не мога да мъкна със себе си. Разбра ли?

Стигнали до спирката му, тя не понечила да си върви, ами се качила с него в пристигналия автобус и го оставила да ѝ плати билета, после слязла заедно с него в селото, тръгнала подире му нагоре по хълма — Джери със своята торба, тя с нейната — и оттам почнало останалото. Спала в продължение на три нощи и почти толкова дни, а на четвъртата нощ легнала до него. А той до такава степен не бил подготвен за действието ѝ, че дори по навик се бил заключил в спалнята си; поначало имал нещо като мания да държи затворени всякакви врати и прозорци, особено нощем. По тази причина ѝ се наложило да заблъска по вратата му и да се развика: „Пусни ме на проклетата си кушетка, за бога!“, и той чак тогава се сетил да ѝ отвори.

— Но не си и помисляй да ме лъжеш — предупредила го тя, напъхвайки се под завивките му като на купон в студентско общежитие. — Никакви приказки. Никакви лъжи. Разбра ли?

Тя — щял да си спомня той впоследствие — се любела като пеперуда, като китайка направо. Безтегловността ѝ, неспирните ѝ движения и тоталната ѝ беззащитност го докарвали до отчаяние.

Когато се появили светулките, двамата коленичели върху миндера под прозореца да ги наблюдават, а Джери го обземали спомените му от Изтока. Цикадите пищели, жабите се оригвали, фенерчетата на светулките подскачали и се въртели около изпълнения с непрогледен мрак център, те прекарвали в захлас на колене по цял час, че и повече, а в това време горещата луна се отцеждала зад билата на хълмовете. Дума не обелвали през всичките тези престои, нито, доколкото можел впоследствие да си спомни, правели никакви заключения. Просто решил да не си заключва вратата.

* * *

Музиката и блъскането били престанали, но за сметка на това почнали да бият камбаните — вероятно за вечернята, решил той. Поначало долината била изпълнена с шум по всяко време, а това, че звънът на камбаните бил по-мощен от обичайното, вероятно се дължало на падналата роса. Приближил се бавно към завързаната топка за тенис, развил внимателно въжето от металния стълб, после със старата си висока обувка от еленова кожа разритал тревата в основата му и се сетил как монашеското й расо се веело, когато гъвкавото й телце летяло да нанесе поредния удар на топката.

„Най-важното е да пише «настойник» — гласяла дадената му инструкция. — А «настойник» ще рече «въръщай се моментално».“ Джери се поколебал за миг, втренчил се в синята равнина, разсечена от трептящия в маранята прав като напоителен канал истински път, който щял да го отведе до големия град и аерогарата, откъдето трябвало да осъществи това свое завръщане.

Не причислявал себе си към мисловния тип хора. Наслушал се бил от дете на крясъците на баща си, покрай които рано-рано взел да усеща колко всъщност струват и едромашабните идеи, и големите приказки. И изглежда тъкмо това го привлякло от самото начало към момичето и нейната философия: „Не ща от никого нищо, което да не мога да мъкна със себе си“.

„Може. Но може и да е другояче. Тя ще си намери друг. Такива като нея винаги се оправят. Време е — казал си. — Парите свършиха, романът запечна, момичето е прекалено младо. Стегни се. *Време е.*“

Време за кое?

„Време е! Време ѝ е да си намери някое младо биче, а не да изтощава стария бик. Време е да пробудиш пак скитническата си страст. Вдигай стана. Събуди камилите. Поеми напред.“ — Бог му е свидетел, че го е правил и друг път. — „Разпъваш старата шатра, позаседяваш се някъде, после пак тръгваш. Сори, малката. Имаш заповед — напомнил си. — Изпълнявай, не разсъждавай. Свирен е «сбор». Край на приказките. От *настояника*.“

„Най-интересното е, че точно това и очаквах да се случи“, мислел си Джери, вирайки се в размазаната равнина. Не ставало дума за пресантимани и тем подобни глупости, а за най-елементарен усет за време. За назрял момент. Но вместо да се задейства ентузиазирано, тялото му станало пленник на някаква тромавост. Изведнъж се почувствал преуморен, надебелял, неспособен да се помръдне от обзелата го сънливост. Малко му оставало да се излегне тук и изобщо да не помръдне. Да заспи върху острите треви и да чака или тя да го събуди, или да падне мракът.

„Глупости — укорил се. — Пълни глупости.“ После извадил от джоба телеграмата, запътил се енергично към къщата и я завикал по име:

— Ей, малката! Обади се, моето момиче! Къде си се скрила? Имам лоша новинка. — И ѝ подал хартийката. — Проклятие — добавил и застанал до прозореца, да не я гледа, докато чете.

Изчакал да чуе пърхането на падащия върху масата лист. После се извърнал, понеже нищо друго не му оставало. Тя дума не обелила, само кръстосала ръце в подмишниците си, а на моменти езикът на тялото ѝ буквално му проглушавал тъпанчетата. Направило му впечатление как пръстите ѝ опипвали сляпо около себе си и се чудели къде да се дянат.

— Вземи най-добре да се пренесеш у Бет — подсказал ѝ. — Няма начин да ти откаже. Тя, старата Бет, много те обича. И ще те остави у тях, колкото искаш.

Дланите останали под мишниците ѝ чак до тръгването му надолу по склона да пусне своята телеграма отговор. Докато се върне, тя вече му била приготвила костюма — онзи, синият, който тя редовно наричала със смях „затворническата му униформа“, — но самата тя цялата треперела, а лицето ѝ било станало бледо и болнаво, както през

деня, в който той се разправил със стършелите. Опитал се да я целуне, но усетил, че е изстинала като парче мрамор, затова я оставил на мира. През нощта спали един до друг, но щяло да му е по-добре, ако бил преспал сам.

* * *

Мама Стефано съобщила задъхано вестта през обедната почивка. Достопочтения ученик отпътувал. По костюм. С пътната чанта, пишещата машина и торбата с книгите. Франко го закарал с микробуса до аерогарата. Сиротата ги придружила, но само до рампата към автострадата. А като слязла, дори не се сбогували. Останала да си седи там край пътя като някакъв боклук, какъвто всъщност е. След като се отървали от нея, ученикът се умълчал за дълго. Почти не обръщал внимание на остроумните насочени въпроси на Франко, а само попридърпвал светлия кичур над челото си — онзи, дето Сандърс наричала „прошарения“. Понеже оставал цял час до тръгването на самолета, на летището двамата с Франко си поделили съдържанието на едно плоско шише и изиграли партия домино, но когато Франко се опитал да го прецака с парите за пътя, ученикът проявил необичайна свадливост и се запазарил като първия богаташ.

Това го знаела лично от Франко — от своя приятел от детинство, обвиняван несправедливо, че е педераст. Но да е чувал някой някога лоша дума от нейната уста по адрес на Франко? За онова конте Франко, бащата на малоумния ѝ син? Не че не са се поскарвали от време на време, като всички, но я да ѝ покаже някой има ли в цялата долина по-свестен, по-старателен, по-възпитан, по-изтупан човек от Франко — нейния приятел и възлюбен!

— Ученикът замина да си прибере наследството — обявила тя.

3

КОНЯТ НА МИСТЪР ДЖОРДЖ СМАЙЛИ

— Никой освен Джордж Смайли — твърдеше пухкавият остроумник от Форин Офис Роди Мартиндейл — не би успял да се вреди да е капитан на разбил се в скалите кораб. И никой друг освен Смайли — добави Роди — е в състояние да удвои болката от това му назначение, като избере точно в този момент да напусне своята красива, макар и понякога шавлива съпруга.

При което Мартиндейл не пропускаше да добави, че на пръв, а дори и на втори поглед Джордж Смайли изобщо не бил подходящ нито за едната, нито за другата роля. Хем бил тантурест, хем някак си не успявал да се налага. Вродената му стеснителност го карала понякога да изглежда надут, а за хората с широк размах, какъвто бил и самият Мартиндейл, тази му незабележимост била достойна за непрестанен упрек. На всичко отгоре бил и късоглед, та в първите дни след разгрома — с тези негови кръгли очилца и с траурния му чиновнически костюм, шляпащ дискретно по заблатените пътеки на джунглата, наречена Уайтхол, следван по петите от стройния му, мълчалив оръженосец Питър Гуилъм, или приведен денонощно над бумагите в опърпаната му тронна зала на петия етаж на мавзолея в едуардски стил на Кеймбридж Съркъс, откъдето вече командваше — човек можело да си помисли, че не покойният Хейдън, а самият той е руският шпионин, заслужил даденото му на професионален жаргон прозвище „къртицата“. От многочасовата работа в огромната като пещера безлюдна сграда торбичките под очите му посиняха, усмивката му почна да се появява все по-рядко, макар да не беше ни най-малко лишен от чувството за хумор, а понякога дори самото ставане от стола го караше да се задъхва. Мъчителното изправяне биваше последвано от пауза, през която от леко разтворените му устни излизаше леко шипящо „уф“ и чак тогава поемаше накъдето беше тръгнал. Друг негов навик беше да си бърше разсеяно очилата с широкия край на вратовръзката, при което лицето му ставаше толкова безнадеждно оголено, че една от най-старшите секретарки — известни на

служебния жаргон като „мамчета“ — изпитвала редовно едва контролируемото желание — което психиатрите с любов биха облекли в безкрайно сложна терминология — да се изпречи на пътя му, за да го опази от невъзможната мисия, към която, изглежда, се бил устремил.

— Джордж Смайли се е захванал не само да прочисти конюшната — отбеляза въпросният Родри Мартиндейл по време на обяд в „Гарик“, — ами е понесъл и коня си нагоре по хълма, че да не му умре. Ха-ха.

Други слухове, пускани най-вече от ведомствата, прицелили се да си присвоят част от правата на закъсалата служба, съдържаха още по-малко уважение към усилията му.

— Джордж просто лежи на старите си лаври — отсъдиха след първите няколко месеца. — Явно залавянето на Бил Хейдън е било някаква случайност.

Кое то пък поначало било станало благодарение на дадената им от американците подсказка, а Джордж изобщо нямал никаква заслуга; признанието се полагало на „братовчедите“, но те дипломатично отказали. Нищо подобно — твърдяха други. Било дело на холандците. Именно те успели да разбият кода на московския Център и после по канален ред ни предали плячката; питайте по въпроса Родри Мартиндейл — тоест професионалният разносвач на дезинформация по адрес на Цирка. И така нататък — напред-назад, а в същото време привидно съобразяващият се единствено със своите си мисли Смайли взе че отстрани жена си.

Всички останаха втрещени.

Просто не можеха да повярват.

Особено засегнат се почувства Мартиндейл, който през живота си не беше заобичвал жена. И направи каквото можа да спечели допълнителни точки пред слушателите си в клуба „Гарик“:

— На това му се казва безочие! Той — кръглата нула, а тя — наполовината от рода Соли. Първосигнално, по Павлов. Абсолютно безусловна проява на жестокост. След всичките тези години, през които не само търпеше съвсем здравословните й забегки, ами я и тласкаше в тази посока, помнете ми думата, какво взе че направи този никаквец? Извърта се и с някаква *наполеоновска* жестокост я изритва право в зъбите! Скандално! Заявявам ви го най-публично — това си е чист скандал. Колкото и толерантен да съм — а на мен всякаква

предубеденост ми е чужда, бих казал, — не мога да не кажа, че според мен в дадения случая Смайли направо прекали. Точно така — прекали.

За разлика от повечето пъти, в случая Мартиндейл беше разтълкувал правилно събитията. А и те ставаха пред очите на всички. След като Хейдън почина и миналото биде погребано, Смайли и съпругата му се бяха помирили и с известна показност се бяха събрали наново в къщичката си на Байуотър Стрийт в Челси. Даже направиха плах опит да се завърнат в обществото. Ходеха по гости или посрещаха у дома си хора в стил, който съответстваше на новото служебно положение на Джордж: идваха „братовчеди“, по някой и друг заместник-министър и други висши правителствени чиновници и си отиваха преяли. В продължение на няколко седмици фигурираха дори като умерено екзотична двойка в средите на най-горната бюрократична прослойка. И изведнъж, буквално за една нощ, причинявайки видимо неудобство на съпругата си, Джордж Смайли се изнесе от полезрението ѝ и се приюти в скромните тавански помещения зад тронната му зала в Цирка. Не мина много време и лицето му като да попи мрачността на новото му работно място така, както прахта се впива под кожата на затворник. А в Челси Ан Смайли линееше, не можейки да се помири с необичайната за нея роля на зарязана съпруга.

„Пълно себеотдаване — разправяха посветените. — Монашеско въздържание. Този Джордж е направо светец. И то на *неговите* години.“

„Глупости — възразяваше фракцията на Мартиндейл. — Себеотдаване на *кое*? Останало ли е дори мъничко в тази чудовищна сграда от червени тухли, което да изисква подобна самопожертвувателност? Та то в *целия* отвратителен Уайтхол — да не говорим, боже опази, че и в цялата тази отвратителна *Англия* — не остана нищо, което да заслужава такава преданост!“

„Работи човекът“, обясняваха посветените.

„Какво *толкова* има да работи? — възразяваха пискливо самозваните специалисти по делата на Цирка и като някакви горгони разпространяваха наляво-надясно откъслечните сведения, които бяха мярнали или дочули. — Какво *може* да работи там горе, след като са го лишили от три четвърти от служителите му и са му оставили само някоя и друга бабка да му вари чай, а някогашните му агентурни мрежи са разбити на пух и прах? Да не говорим за задграничните

резидентури, за замразения от Министерството на финансите змийски фонд (така наричаха специалния фонд за финансиране на тайни операции) и че вече няма жив приятел нито в Уайтхол, нито във Вашингтон. Ако не броим оня самовлюбен дългуч Лейкон в секретариата на Министерския съвет, който е готов и под влака да се хвърли заради него за щяло-нешяло. То друго не може и да се очаква от Лейкон, понеже на каква друга опора разчита той, освен на Цирка? Нали без Цирка ще е... ами същият онзи скопен петел, каквото си е бил открай време. На Лейкон нищо не му остава, освен да призовава «за бой».

— Пълен скандал — обяви надутото Мартиндейл, докато се тъпчеше с пушена змиорка и пай с телешко и бъбреци, придружени с червено вино от избата на клуба, което пак беше поскъпнало с двайсет пенса за гарафата. — И смятам да го направя обществено достояние.

Разликата между уайтхолските и тосканските селяни на моменти се оказваше изненадващо несъществена.

* * *

Слуховете обаче не отмираха с течение на времето, а напротив — множаха се и ставаха още по-колоритни покрай усамотението му, което вече описваха като вманиаченост.

Започнаха да си спомнят, че Бил Хейдън беше не само колега на Джордж Смайли, а и братовчед — че и нещо повече — на Ан. И че Смайли не се беше успокоил след кончината на Хейдън, ами буквално танцуваше върху гроба му. Лично пое ръководството върху прочистването на прословутия команден пост на Хейдън над Черинг Крос Роуд и унищожаването и най-малкия помен от съществуването на Бил — от сътворените със собствената му ръка безлични маслени картини до останалите по чекмеджетата на бюрото му какви ли не дреболии, та дори и на самото бюро, което нарязана и изгориха по заповед на Джордж. А на всичко отгоре, разправяха, накрая викнал строителните работници от Цирка да съборят и разделителните стени. „Представяте ли си!“, възмущаваше се Мартиндейл.

А ето ви и друг — честно казано, съвсем тревожен пример: портретът на стената в невзрачната тронна зала на Смайли — явно

снимка от паспорт, но увеличена до такава степен, че растерът ѝ придава направо призрачен вид. Забелязал я бил един от Министерството на финансите по време на незапланувано съвещание по повод закриването на оперативните банкови сметки.

— Това да не би случайно да е портрет на Контрола? — попитал той Питър Гуилъм, мъчейки се да подхване светски разговор. Без никаква задна мисъл. Човек и да *пита* ли няма вече право? Контрола — известен единствено с това си название — се ползваше със статута на легенда в учредението. Ръководил и наставлявал Смайли в продължение на цели трийсет години. Накрая Смайли лично го бил погребал, тъй като, подобно на изключително богатите, и много тайнствените личности са склонни да умират неоплаквани.

— Никакъв Контрол не е — отвърнал му оръженосецът Гуилъм в типичния за него безцеремонен и надменен стил, — а Карла.

— И коя, според вас, била тази Карла?

— Първо, драги, не била „коя“, а „кой“. „Карла“ било работното име на съветския офицер, който първо завербувал Бил Хейдън, а после го и ръководил през цялото време — разясняваше разтреперилият се от възмущение Мартиндейл, след което добавяше: — „Това пък е *съвсем* друг вид легенда, най-меко казано. Изглежда, ще сме свидетели на истинско кръвно отмъщение. Чудя се до каква ли степен може да се вдетини човек?“

Дори самият Лейкон се беше притеснил донякъде от присъствието на снимката.

— Ама най-сериозно те питам, Джордж: от какъв зор си го окачил? — попита той със своя смел тон на отговорник по дисциплината в класа, когато една вечер се отби у Смайли на път към дома си от канцеларията на Министерския съвет. — Какво означава той за теб, чудя се? Мислил ли си по този въпрос? Не ти ли се струва поне донякъде противоестествено? Победилият те враг? *Мен* така да ме гледа самодоволно отвисоко — направо ще се срина.

— Да, но Бил вече *не е* сред нас — отбеляза Смайли, който поради неприязънта си към споровете предпочиташе понякога само да подсказва кой е ключът към аргумента му.

— А пък Карла е жив, имаш предвид? — довърши мисълта му Лейкон. — И лично ти предпочиташ живия враг пред мъртвия? Това ли искаш да кажеш?

Но от определен момент нататък Джордж Смайли преставаше като че ли да чува задаваните му въпроси; дори с риска да се стори някому невъзпитан, разправяха колегите му.

* * *

Много по-сериозен повод за приказки из уайтхолските пазарища се създаде вследствие инцидента с „къртачите“ — техниците по подслушвателната техника. В нито едно ведомство не се сещаха за по-въпиюща проява на протежиране. Боже мой! Да им имам нахалството на тези шпиони! Мартиндейл, който от цяла година чакаше да ремонтират *личния* му кабинет и да го проверят, подаде оплакване пред ресорния си заместник-министър. Внесе му го лично. Да не го четат преди това секретарките. По подобен начин постъпи и събратът му от Министерството на отбраната, а така също — но само донякъде — и Хамър от Министерството на финансите, с тази разлика, че Хамър или забрави да внесе своето, или просто размисли в последния момент. И ги тревожеше не толкова въпросът за спазването на определения ред или за придържането към някакви принципи. А за разхищението на *обществени* пари. Та нали именно по личното настояване на Джордж Министерството на финансите беше одобрило преди време подмяната на половината електрически инсталации в Цирка. Но явно параноята на Джордж на тема „подслушване“ нямаше граници. На всичко отгоре щатната бройка на къртачите не беше попълнена и те заплашваха да стачкуват заради необходимостта да полагат извънреден труд в небогоугодно време и за какво ли не още! И изобщо надали можеше да се избере по-неподходящ момент.

— И какво стана в крайна сметка? — мъчеха се да напипат точния пулс на събитията маникюрираните пръсти на Мартиндейл. — В четвъртък — нали го помните онзи неочаквано горещ ден, през който всички на практика насмалко щяхме да изпукаме, дори ние тук в „Гарик“ — Джордж се намъкнал при Лейкон и още на последващия ден, в събота — в събота, ви казвам: представяте ли си само извънредният труд колко е струвал! — из Цирка плъзнали бачкатори, които тотално разкъртили стените и пощурили съседите с данданията. Покажете ми, ако обичате, друг, по-очевиден случай на сляпо

фаворизиране, откакто... Ами да речем, откакто позволиха на Смайли да назначи наново, против всякаква логика, онази крастава анализаторка на данните за Съветския съюз, онази... Сакс, Кони Сакс беше името ѝ, нали — абе, за преподавателката от Оксфорд става дума — и да се брой за „мамче“, макар тя да няма нищо общо с тях.

Мартиндейл се беше опитал най-дискретно — поне в рамките на собствените си възможности — да проучи дали къртачите са успели изобщо да открият нещо, но се блъсна в стена от мълчание. Макар вероятно да не го съзнаваше, в тайния свят, където информацията е равностепенна на пари, Родри Мартиндейл си оставаше бедняк, а вътрешните подробности на тази вътрешноведомствена история бяха известни само на един крайно ограничен кръг хора. А Смайли в действителност беше посетил Лейкон в облицования му с ламперия кабинет с изглед към парка „Сейнт Джеймс“ и въпросният четвъртък наистина беше се оказал необичайно душен есенен ден. Слънцето сипело по пъстрия килим тлъсти снопове лъчи, в които пращинките щъкали така, сякаш били миниатюрни тропически рибки. Лейкон дори си бил съблякъл сакото, макар, разбира се, да не посмял да посегне на вратовръзката.

— Кони Сакс се е заела да изчислява почерка на Карла в аналогични случаи — съобщил Смайли.

— „Почерка“ ли каза? — повторил като ехо Лейкон, все едно притежаването на почерк е своего рода порок.

— Похватите му. Обичайните му методи. Оказва се, че там, където е било осъществимо, Карла е комбинирал къртиците си със слушалки.

— Повтори го на нормален, човешки език, ако обичаш, Джордж.

— Там, където е можело — разяснил Смайли — Карла е подплатявал дейността на своите агенти със звукозаписна техника. — А това, че, според самия Смайли, в сградата не било споменавано нищо, което да подкопае така наречените от него „текущи цели“, изводите били все пак силно обезпокояващи.

Междувременно Лейкон почвал да свиква и с почерка на Смайли.

— И какви са гаранциите в подкрепа на тази доста академична теоретическа постройка? — попитал, впил поглед в безизразните

черти на Смайли над молива, който държал като линейка между двата си показалеца.

— Направихме инвентаризация на наличната подслушвателна техника — признал със сбърчено чело Смайли. — И установихме известна липса на вграждаеми устройства. Много от тях са изчезнали по време на преустройството на сградата през шейсет и шеста. — Лейкон мълчал, с цел да го принуди да продължи нататък. — Натоварената с провеждането на ремонта комисия включваше и Хейдън — подхвърлил помирително накрая Смайли. — Бих казал дори, че беше главният ѝ двигател. Та... ако „братовчедите“ дочуят, чашата съвсем ще прелее.

Лейкон беше умна глава и най-малко му трябваше гнева на „братовчедите“ точно тогава, когато целта на всички беше да им загладят перушината. Самият той бил готов да насъска още на мига къртачите. Така или иначе, споразумели се за съботата, когато, без да се допита до никого, Лейкон беше изпратил целия екип — дванайсет души на брой — в две сиви камионетки с надписи „БОРБА С ВРЕДИТЕЛИТЕ“.

И къртачите в действителност бяха изпосъборили де що имаше стени, пораждайки по този начин слуха за разбиването на прословутия команден пост. А те просто се бяха ядосали, че са ги пратили да бачкат през уикенда, и бяха проявили излишна изнервеност, най-вече заради отвратително високата данъчна ставка върху възнагражденията за извънреден труд. Настроението им обаче набързо се оправило, след като още при първоначалната проверка попаднали на осем радиомикрофона — изписани до един от складовете на самия Цирк. Лейкон лично има възможността да се убеди по време на огледа си по каква класическа схема ги е разположил навремето Хейдън. Един като да беше зарязан най-невинно в чекмеджето на неизползвано от години бюро, само дето бюрото се намираще най-случайно в шифровалния отдел. Втори събираше прах върху стара кантонерка в заседателната зала на петия етаж, наричана на жаргона на службата „говорилнята“. Трети, в проява на типичното за Хейдън въображение, беше натикан зад казанчето в съседната тоалетна за старшите служители. Второ претърсване, което включваше и носещите стени, изнамери още три сонди, зазидани в конструкцията по време на строителните работи в комплект с пластмасовите тръбички, които отвеждали звука до тях.

Къртачите ги бяха подредили като избит дивеч. Умрели, както можеше да се очаква, но несъмнено монтирани от Хейдън и настроени на честоти, каквито Циркът не ползваше.

— Бас държа, че са били минати за сметка на Министерството на финансите — отбеляза Лейкон с възможно най-киселата усмивка, докато опипваше жичките, които захранвали микрофоните с ток от сградната инсталация. Поне до момента, в който Джордж я беше подменил изцяло. — На всяка цена трябва да уведомя брат Хамър. Ще изпадне във възторг. — Имаше предвид най-заклетия свой враг — уелсеца Хамър.

Следвайки съвета на Лейкон, Смайли организира скромно представление. Нареди на къртачите да активират отново радиомикрофоните в заседателната зала и да пренастроят приемника в една от малкото останали на разположение на Цирка пеленгаторни коли. После покани тримата най-несговорчиви бюрократи от Уайтхол, включително и уелсеца Хамър, да направят с автомобила обиколка на сградата в радиус от осемстотин метра, през което време имаха възможността да слушат предварително записания от Смайли разговор между седналите в говорилнята двама от неговите анонимни помагачи. Дума по дума. Без нито една неясна сричка.

След което Смайли ги накара да положат лично пред него клетва да запазят всичко чуто в абсолютна тайна, а за двоен дикиш ги хвана да подпишат и декларацията, съставена от административно-стопанския отдел с единствената цел да внушава страхопочитание.

Но и способна според Питър Гуилъм да ги накара да държат езика си зад зъбите поне до края на месеца.

— Или за по-кратко, ако междувременно завали — добави кисело Питър.

* * *

Но ако за Мартиндейл и колегите му в периферията на Уайтхол беше нормално да живеят в първично неведение за реалностите в света на Смайли, не по-малко изолирани се чувстваха и приближените до трона му. Колкото по-тесни бяха тези кръгове, толкова ставаха и по-малобройни, та поне в началния период до центъра се добираха само

неколцина. А Смайли поддържаше обичайното си уединение и след като влезеше в Цирка през мрачния кафяв вход с бдителни „портиери“ на всяко от временно създадените гишета за пропуски. Вратата към миниатюрния му кабинет оставаше затворена в продължение на цели дни и нощи и компания му правеха единствено Питър Гуилъм и черноокия Фон — „момчето за всичко“, който заедно с Питър Гуилъм беше служил като неотлъчна „бавачка“ на Смайли, докато той разконспирираше Бил Хейдън.

От време на време Смайли само кимваше и се измъкваше през задния вход заедно с финия миниатюрен Фон, оставяйки Гуилъм да вдига телефона и да му се обади, ако възникне нещо спешно. Покрай това му поведение „мамчетата“ се сещаха за последните дни на Контрола, който покрай историята с Хейдън почина с разбито сърце на работното си място. Съответно типичните за всяко затворено общество органични процеси породиха нова дума в служебния им жаргон. Разобличаването на Хейдън започна да се нарича „грехопадението“, а историята на Цирка се раздели на две: преди и след грехопадението. А на фона на действителната западнаост на сградата — три четвърти празна и тотално съсипана вследствие посещението на къртачите — влизанията и излизанията на Смайли създаваха мрачното усещане за разруха, в което обитаващите я по задължение съзираха в моментите на униние и определен символизъм: съсипят ли нещо къртачите, не чакай да го възстановят. Това според тях вероятно се отнасяше и до Карла, чиято прашна физиономия, окачена на гвоздей от неуловимия им началник, не преставаше да ги дебне изсред сенките в спартанската му тронна зала.

Но и малкото, което знаеха, ги изпълваше с ужас. Дори най-катадневните кадрови въпроси придобиваха чудовищни измерения. На Смайли се падаше да уволнява осветените агенти и да закрива разкритите резидентури; като горкия Тъфти Тесингър в Хонконг например, когото също прибраха, макар и сред най-последните, тъй като служеше сравнително далеч от антисъветския театър на действия.

А из Уайтхол — терен, към който напълно споделяха изпитването от Смайли недоверие — се носеха приказки, че бил принуден да води какви ли не ужасни пазарлъци във връзка с обезщетенията при пенсиониране и преназначенията. Понеже май имало случаи — и горкият Тъфти Тесингър в Хонконг пак първи им

идваше наум, — в които Бил Хейдън награждавал най-умишлено с незаслужени повишения онези негодни за бъдеща оперативна дейност агенти, на които можел да разчита, че няма да самодейничат. Е, как да обезщетиш такъв човек: според действителните му заслуги или според придадената му злоумишлено от Хейдън раздута стойност? Или, в обратния случай, когато Хейдън уволнявал хора по измислени причини, за да осигури собственото си оцеляване? На такива хора полага ли се пълна пенсия? Имат ли правото да бъдат възстановени на работа? Новоиздигнатите на власт след изборите млади министри се чешеха по главите и вземаха смели, но противоречиви решения. В резултат на които на Смайли му се налагаше да приема жалък поток от разочаровани агенти и агентки на Цирка, а за по-голяма сигурност — но вероятно и от естетически съображения — на кадровиците беше възложено да не допуснат нито един от завърналите се от задграничните резидентури да припари до главната сграда.

Освен това Смайли беше забранил категорично всякакви контакти между обречените и помилваните. Поради което кадровиците наеха с неохотната подкрепа на Министерството на финансите в лицето на уелсеца Хамър къща в Блумсбъри, отвориха в нея временна приемна под формата на школа за изучаване на чужди езици („Посещения само с предварително записване“) и настаниха там квартет от касиери и служители от „Личен състав“. Екипът неизбежно си спечели прозвището „Групата в Блумсбъри“ и скоро стана известно, че Смайли ходел там в свободното си време за по час-два на нещо като болнични свиждания и разговарял съчувствено с лица, които виждал за пръв път през живота си. В други случаи, в зависимост от настроението си, мълчал през цялото време, усамотен загадъчно като някакъв Буда в ъгъла на прашната стая за събеседвания.

Кое ли го е подтиквало да действа по този начин? Какво всъщност е търсел? Ако в основата на всичко се е намирал гневът, то трябва да е било същият онзи гняв, който по онова време ги тресеше масово. Понякога се случваше да отмарят сред шеги и клюки в говорилнята в края на напрегнатия работен ден; но щом някой споменеше неволно Карла или къртицата му Хейдън, моментално се възцаряваше ангелско мълчание, което дори старата хитруша и тълкувателка на действията на Москва, Кони Сакс, не беше в състояние да наруши.

Още по-трогателни в очите на подчинените му бяха усилията на Смайли да спаси изпод развалините поне мъничко от агентурните мрежи. В рамките на по-малко от ден след задържането на Хейдън бяха изчезнали всичките девет мрежи на Цирка в Съветския съюз и страните на Източна Европа. Замлъкналите радиовръзки и пресъхналите канали за свръзка навеждаха единствено на мисълта, че и малкото действително верни агенти на Цирка сред тях са били арестувани още същата нощ. Смайли обаче се противопоставяше яростно на това елементарно обяснение и с не по-малка категоричност отказваше да допусне, че както Карла, така и московският Център са способни на неуязвима ефикасност, всеобхватност или логика.

Затова и не преставаше да врънка и Лейкон, и „братовчедите“ в просторния анекс към американското посолство на Гровнър Скуеър да не прекратяват подслушването на честотите за радиовръзка с агентите и въпреки ожесточените протести на Външното министерство (водени, както винаги, от Роди Мартиндейл) уреди с чуждестранните редакции на Би Би Си да включат в програмите си отворени съобщения, с които нареждаше на всеки чул ги оцелял агент, комуто е известна кодовата дума, да се спасява поединично. За всеобща изненада, постепенно взеха да се появяват едва забележими признаци на живот, като накъсани послания от друга планета.

Първо братовчедите, в лицето на своя подозрително безцеремонен резидент Мартело, съобщиха от Гровнър Скуеър, че двама британски агенти — мъж и жена — били прехвърлени по американски спасителен канал до стария черноморски курорт Сочи, където ги чакала малка лодка за провеждане на така наричаната упорито от хората на Мартело „операция по ексфилтриране“. Полученото описание съответстваше на семейство Чураеви — ключови членове на мрежата „Съзерцание“, която беше покривала Грузия и Украйна. Така че, без да чака одобрение от Министерството на финансите, Смайли възкреси пенсионирания Рой Бланд — широкоплещест бивш марксист диалектик, някогашен оперативен агент и водещ офицер на мрежата. Постави на разположение на пострадалия силно от грехопадението Бланд също извадените от нафталина две бивши протежета на Хейдън — Де Силски и Каспар, — хора с опит в следенето на руснаци, и ги назначи за резервна група по посрещането на бегълците. Тримата още не бяха слезли от

военнотранспортния британски самолет, когато се получи съобщение, че Чураеви били застреляни на излизане от пристанището. Операцията по ексфилтрирането претърпяла провал, признаха „братовчедите“. Мартело позвънил лично по телефона на Смайли да му изкаже съболезнованията си. Беше посвоему свестен човек и подобно на Смайли, боец от старата школа. Разговорът провели през нощта, докато навън се леел проливен дъжд.

— Не го изживявай чак толкова тежко, Джордж — предупреждавал го с утешителен тон Мартело. — Чуваш ли какво ти говоря? Да си оперативен агент не е като да си чиновник, и ние двамата с теб нямаме право да забравяме тази разлика. Иначе ще откачим. Не можем ги опази поединично. Това не е работа на пълководеца. Недей забравя този факт.

Питър Гуилъм, присъствал на целия този разговор, впоследствие се кълнеше, че Смайли изобщо не реагирал по какъвто и да било видим начин; а Гуилъм го познаваше отблизо. Но че само десет минути по-късно, без никой да го забележи, се измъкнал нанякъде, а широкият му шлифер липсвал от закачалката. Върнал се едва след разсъмване, целият вир-вода, носейки през лакът шлифера. Преоблякъл се, седнал пред бюрото си, но когато Гуилъм по своя инициатива влязъл на пръсти да му поднесе чая, заварил господаря си в особено неловко положение: Смайли седял сковано, със свити юмруци от двете страни на старо томче с немска поезия, и тихо плачел.

Бланд, Каспар и Де Силски молеха най-горещо да ги върнат на старите им длъжности. Цитираха случая с дребния унгарец Тоби Естерхази, който някак си се беше сдобил с преназначаване, и настояваха със самите тях да се отнесат по същия начин. Напрасно. Изпратиха ги пак в пенсия и повече не отвориха дума за тях. Несправедливостта поражда несправедливост. Колкото и да се бяха компрометирали, все можеха да допринесат някаква полза, но Смайли не пожела да чуе повече имената им — не само тогава, но и после, и изобщо. Така се стигна до надира в периода непосредствено след грехопадението. При което мнозина — както от Цирка, така и външни лица — решиха, че са чули заключителния удар на тайното сърце на Англия.

По стечение на обстоятелствата обаче, съдбата поднесе на Смайли малка утеха само няколко дни след този провал. Посред бял

ден във Варшава укрil се главен агент от Цирка, успял да чуе съобщението по Би Би Си и се отправил директно към британското посолство. Благодарение на съвместното лобирание от страна на Лейкон и Смайли и въпреки усилията на Мартиндейл, успели да го качат още същата вечер на полет до Лондон в качеството му на дипломатически куриер. Смайли обаче отказа да повярва на представената му от агента легенда и го предаде на инквизиторите от Цирка, които, зажаждали за свежа плячка, насмалко да го убият, но в крайна сметка обявиха, че бил чист. Уредиха му да се пресели в Австралия.

По-нататък току-що овластеният Смайли се видя принуден да направи преоценка на вече осветените пред обществото подразделения на Цирка в страната. Инстинктът му подсказваше да закрива всичко наред: и явочните квартири, станали вече съвсем явни и опасни; и „яслата“ в Саратов, където по традиция инструктираха и обучаваха агентите и новопостъпилите; и експерименталните звукозаписни лаборатории в Харлоу; и школата по химия в Аргайл; и морското училище при устието на река Хелфорд, където бивши моряци се упражняваха в черната магия на мореплаване с малки съдове, сякаш изпълняваха ритуалите на забравена религия; и базата за далекосъобщения в Кентърбъри. Него ако го питаха, за закриване беше и централата на спецовеите кодоразбивачи в Бат.

— Махаме всичко наред — заявил по време на едно от посещенията си в кабинета на Лейкон.

— А после? — запитал Лейкон, озадачен от решимостта, която беше станала още по-видима у Смайли след онзи провал в Сочи.

— Почваме от нулата.

— Разбирам — казал Лейкон, което, естествено, означавало, че нищо не му било ясно. По време на разговора не спрял да изучава изпратените му от Министерството на финансите листове с числа.

— По необяснима за мен причина „яслата“ в Саратов се води към бюджета на *военните* — констатирал замислено Лейкон. — И няма нищо общо с твоя змийски фонд. А разходите за Харлоу се поемат от Министерството на външните работи, където, сигурен съм, отдавна са забравили за този факт. Школата в Аргайл е под крилото на Министерството на отбраната и силно се съмнявам дали изобщо подозират за съществуването ѝ. Кентърбъри е към пощите, а Хелфорд — към военноморския флот. С огромно удоволствие отбелязвам, че

към бюджета на Министерството на външните работи се числи и Бат, въпреки особеното мнение на Мартиндейл, вписано преди шест години и също избледняло в официалната памет. Кое то ще рече, че на нас не ни костват нищичко. Не съм ли прав?

— Но са абсолютен баласт — запънал се Смайли. — Но докато ги има, не можем с нищо друго да ги сменим. Сарат отдавна замина на кино, Хелфърд замира, Аргайл е станала за смях. А що се отнася до кодоразбивачите, те от пет години работят почти непрекъснато в полза на Карла.

— „Карла“ ще рече московският Център, нали така?

— Не. Имам предвид отдела, отговарял за Хейдън, плюс още половин дузина други...

— Разбирам те напълно. Но ако не възразяваш, нека се придържаме към установените институции, а не да падаме на личностно ниво, заради което после ще се срамуваме. Нали точно в това е смисълът на институциите, все пак? — И Лейкон зачукал ритмично с края на молива по бюрото. Чак по някое време вдигнал глава и огледал въпросително Смайли. — Да, в крайна сметка именно ти си главният ни градинар в момента, Джордж, така че от теб зависи какво ще подкастриаш и какво ще изкорениш. Но изпитвам ужас от мисълта какво би сторил, ако се развилнееш с брадвата си и по *моята* част от градината. Тези подразделения са изключително ценни активи. Премахнеш ли ги сега, никога няма да успееш да ги възстановиш. По-късно, като стъпиш отново на крака, може и да ги продадеш и да се сдобиеш с нещо по-своято. Но не бива да се освобождаваш от тях в сегашната пазарна криза, нали ме разбираш? По-добре изчакай да дойде време, в което ще ти донесат печалба.

Макар и неохотно, Смайли се беше преклонил пред така дадения му съвет.

И на връх всичките струпали му се главоболия се стигна до онова мрачно понеделнишко утро, в което извършваната от Министерството на финансите ревизия разкри сериозни пропуски в управлението на змийския фонд на Цирка през петте години, предшествали замразяването на фонда вследствие на грехопадението. Смайли се видя принуден да свика импровизиран съд, пред който пенсиониран вече възрастен счетоводител рухна и през сълзи си призна за срамното си увлечение по млада служителка в деловодството

на Цирка, по чиято свирка бил играл. После старецът се прибрал у дома и в ужасен изблик на угризение се обесил. Противно на категоричните съвети от страна на Гуилъм, Смайли все пак отиде на погребението.

Но в крайна сметка остава налице фактът, че въпреки цялото крайно неубедително начало Джордж Смайли премина в нападение още от първите седмици след завръщането си.

* * *

Атаката, в която тръгна, се основаваше най-вече на философски принципи, на второ място — на теоретични съображения и едва в последна сметка — на драматичната поява на конкретен човек — ненадминатият комарджия Сам Колинс.

Философията беше семпла.

— Задачата на една разузнавателна служба — обяви безпрекословно Смайли — не е да си играе на гоненица, а да доставя разузнавателни сведения на клиентелата си. Не успее ли в това свое начинание, клиентите й ще се принудят да прибегнат до други, не толкова скрупулъзни продавачи, а в най-лошия случай — да започнат любителски да самодейничат. При което службата ще започне да вехне. Не излизаш ли на уайтхолската борса, никой няма да се сеца за теб — добави Смайли. — А престане ли Циркът да произвежда, няма да разполага и със стока за натурална размяна нито с „братовчедите“, нито с другите свои посестрими сред службите, с които по традиция е сключвал взаимно изгодни сделки. Не произвеждаш ли — не търгуваш, а щом не търгуваш — умираш.

— Амин — отвърнаха слушателите му.

Именно тази негова теория, или както самият той предпочиташе да я нарича — неговата „изходна презумпция“, — разгледа в говорилнята неофициалното съвещание, което той свика по-малко от два месеца след възцаряването си, със съвсем тесния кръг, от който беше излъчил своите доверени лица. Така че на съвещанието бяха петима: самият Смайли, оръженосецът му Питър Гуилъм, възедрата гадателка по съветските въпроси Кони Сакс в поредния си надиплен тоалет, черноокият помощник Фон по черни гуменки, който боравеше

с медния руски самовар и раздаваше бисквитите, и на последно място — Док ди Салис — главният китаист на Цирка, по прякор „Лудия йезуит“. След като направил Кони Сакс, разправяха зевзеците, Господ решил да си почине, затова от останалия му материал бил сътворил Док ди Салис.

Док беше раздърпано, неугледно същество, което можеше да мине по-скоро като маймунката за забавления на Кони, отколкото като неин равностоен колега, а външността му наистина беше на човек със съмнително потекло, като се почне от щръкналите му посребрени коси, които падаха на кичури по мърлявата му яка, и се стигне до влажните му разкривени пръсти на ръцете, напомнящи на кокоши човки и кълвящи по всичко, до което успяваха да стигнат. Обри Биърдсли вероятно щеше да го изобрази как, окован и космат, наднича иззад огромния й кафтан. А Ди Салис беше всъщност виден ориенталист — учен, а в известна степен и герой, тъй като беше прекарал една част от войната в Китай в ролята на вербовчик в името на Бога и Цирка, а друга част — в затвора в Чанги, за радост на японците.

Тази петорка представляваше целият им екип. По някое време щеше да се увеличи, но в началото именно тези петима бяха прочутите кадри; все едно — както се изрази Ди Салис впоследствие — „притежаваха карти на членове на китайската компартия с едноцифров пореден номер“.

Смайли започнал с преглед на опустошенията, което му отнело известно време по същата причина, по която и за плякосването на град или ликвидирането на маси от хора е необходимо определено време. Просто ги прекарал по всички затънтени улички, които Циркът притежавал, спирайки се на всяка от тях да им демонстрира безмилостно как, по какъв начин, а в много от случаите — и точно в кой момент Хейдън е разголвал тайните му пред съветските си господари. Имал, естествено, преимуществото да е разпитвал лично Хейдън, но се осланял и на първоначалните си разследвания, които го насочили по дирите на Хейдън. Познавал пътя. И въпреки това речта му представлявала малка демонстрация на унищожителен анализ.

— Така че, край на илюзиите — приключил той с остър тон. — Службата ни ще се промени из основи. Възможно е да стане и по-добра, но във всеки случай ще е различна.

И пак му отвърнали с „амин“ и направили унило почивка да се поразтъпчат.

„Най-странното е — щеше да се сеща впоследствие Гуилъм, — че в тези първоначални месеци всички важни събития сякаш се случваха нощно време.“ Говорилнята беше дълго помещение под наклонените покривни мертеци, а през капандурите ѝ не се виждаше нищо, освен оранжевеещия нощен небосвод и горичката от ръждясали радиоантени — реликви от войната, които никому не беше дошло наум да демонтира.

— Изходната ни презумпция — напомнил им Смайли, след като повторно заели местата си — е, че Хейдън не е действал нито веднъж против интересите на Цирка без предварително задание и че тези задания е получавал лично от един-единствен човек — Карла.

Тоест приемало се от самото начало, че като е поставял задачите на Хейдън, Карла му е разкривал пропуските в знанията на московския Център; и че като е заповядвал на Хейдън да замече определени разузнавателни данни, достигнали по някакъв начин до Цирка, или като му е нареждал да ги омаловажи, да ги изопачи, да им се надсмее, та дори и изобщо да спре разпространението им, Карла всъщност му е подсказвал кои тайни е искал да не бъдат разкривани.

— Тоест, дарлинг, от нас се иска да направим обратната засечка, нали така? — измърморила Кони Сакс, чиято съобразителност я извеждала, както винаги, доста пред останалите.

— Точно така, Кони. Именно по този начин ще трябва да постъпим — отвърнал ѝ сериозно Смайли. — Като направим обратната засечка. — И продължил да им изнася лекцията си, оставяйки Гуилъм още по-объркан отпреди.

И само най-подробното картиране на разрушителния маршрут на Хейдън (на „дирите му“, както се изразил Смайли), само най-точният опис на изискваните от него преписки и досиета, само възстановяването — с цената на цели седмици изтощителен труд, ако се налага — на събираните най-старателно от подразделенията на Цирка разузнавателни данни и сравняването на подробната им разбивка с онази на данните, които Хейдън е разпространявал сред клиентите на Цирка на уайтхолската борса — само това щяло да им позволи да направят обратните засечки (както съвсем уместно ги

нарекла Кони) и да определят отправната точка на Хейдън, а оттам — и онази на Карла. Така казал Смайли.

И едва след като извършили правилно обратната засечка, пред тях щели да се разкрият най-неочаквани възможности и Циркът щял да съумее, противно на всички външни очаквания, да овладее отново инициативата — или, както се изразил самият Смайли, „да *действа*, а не само да *противодейства*“.

Или както шеговито описа впоследствие изходната му презумпция Кони Сакс: „Пак ще търсим поредния проклет Тутанкамон: Джордж Смайли ще ни свети с фенера, а ние, нещастниците, ще копаем“.

Разбира се, на този етап Джери Уестърби все още не се беше появил дори като блясък в оперативното им оценце.

* * *

И те тръгнаха в бой още на другия ден: в единия ъгъл — възедрата Кони, а в другия — свадливия Ди Салис. При което Ди Салис заяви с носов, подигравателен тон, но и с изключителна острота: — Е, веднъж и ние да знаем какво точно се иска от нас.

Съответните им групи бледолики копачи разделиха архива на две. Съветският съюз и сателитите му отидоха при Кони и „нейните болшевики“, както им викаше тя. А при Ди Салис и неговите „жълти заплахи“ — Китай и Третият свят. Всичко останало, от рода на агентурните сведения за потенциалните съюзници на страната, влезе в специален раздел „изчакващи“, за евентуално по-нататъшно проучване.

И те като Смайли се трудеха по всяко време на денонощието. Служителите в стола се оплакваха, портиерите заплашваха, че ще стачкуват, но постепенно ентузиазмът на копачите обзе и помощния персонал и те престанаха да роптаят. Нещо повече — създаде се атмосфера на шеговити задявки. Под влиянието на Кони сътрудници, които почти никой не беше виждал да се усмихват, изведнъж почнаха да си разменят епитети от речника на великите си обекти на изследване от света отвъд Цирка. „Страхливите псета на царисткия

империализъм“ се гордееха с това, че пият безвкусните си кафета със „сталинистките разколници, отцепници и шовинисти“.

Най-забележително от всички обаче разцъфтя Ди Салис, който накъсваше нощния си труд с кратки, но енергични сеанси на масата за пинг-понг, предизвикваше всеки новодошъл и подскачаше като колекционер на пеперуди, хукнал подир някой рядък екземпляр. Скоро се появиха и първите плодове и им дадоха допълнителен импулс. Не мина и месец, и излязоха първите три доклада, разпространени с огромно притеснение сред изключително тесен кръг от читатели и похвалени дори и от скептично настроените „братовчеди“. След още месец подвързаното в твърди корици резюме с многословното заглавие „Текущ доклад за пропуските на съветското разузнаване по отношение на потенциала на НАТО да нанесе удари «вода-въздух»“ им завоюва дори неохотните аплодисменти на организацията майка на Мартело в Лангли, в щата Вирджиния, последвани от възторженото обаждане на самия Мартело по телефона.

— Ама и аз откога съм им заповтарял, Джордж! — възкликаваше той с такава сила, че телефонът едва ли не се оказваше излишен лукс. — Все това им напилвах: „Циркът няма да се изложи“. Ама кой да ме чуе? Абе, да вървят на майната си!

В същото време — понякога в компанията на Гуилъм, друг път под грижите на безмълвния Фон, Смайли се отдавал на тъмни странствания дотогава, докато не се строполял полумъртъв от изтощение. След което продължавал напред, в преследване на целта си. По цял ден, че и по цяла нощ понякога, се скитал из графствата около Лондон да разпитва бивши служители на Цирка и пенсионирани агенти.

На моменти — в Чизик, да речем, приседнал на крайчеца на стола в офиса на евтина туристическа агенция и разговарящ полугласно с бившия полски полковник от кавалерията, уреден там на чиновническа длъжност — имал чувството, че е мярнал целта, но щом се приближал към нея, тя, като някакъв мираж, се изгубвала. Същата надежда събудил у него и судетският чех в магазина за радиоапарати втора употреба в Севъноукс, но когато двамата с Гуилъм се върнали, забързани, да потърсят потвърждение на чутото в архивите на Цирка, установили, че всички действащи лица са вече покойници и нямало друг, който да ги поведе нататък по следата. И все в преследване на

същата неуловима цел, Смайли трябвало да изтърпи обидното отношение на собственика на частна конферма в Нюмаркет — заможен, но вироглав шотландец и протеже на предшественика на Смайли, Альлайн, — чиито приказки насмалко да подтикнат вбесилия се Фон към насилие. Завърнал се в кабинета си, поискал да му донесат наличната документация, след което светлинката отново угаснала.

Тъй като последният, но неизречен на глас постулат в изложената от Смайли в говорилнята изходна презумпция гласял: нямало нищо уникално в заложения от Хейдън капан, в който накрая попаднал и самият той. И че в крайна сметка падението на Хейдън не се е дължало на документални пропуски, нито на манипулирането на получаваните сведения или „изгубването“ на неудобни преписки. А че Хейдън бил станал жертва на паниката. Със спонтанната си намеса в неизвестна им на този етап конкретна операция Хейдън поставил в огромна опасност или себе си, или може би друг агент на Карла, поради което е бил принуден да я потуши въпреки прекомерния риск.

А Смайли разчитал да попадне на повторение тъкмо на този трик. И точно затова и той, и помощниците му в приемната в Блумсбъри не преставали да ровят около този въпрос — не директно, а със заобикалки: „Имаше ли по време на оперативната ви дейност случай, при който ви възпрепятстваха ненужно, по ваше мнение, да тръгнете подир определена оперативна следа?“.

И не друг, а елегантният Сам Колинс цъфна един ден в отговор на поканата за спокоен разговор по смокинг, с вечната си кафява цигара и старателно подстригани мустачки, и обяви с разгулната си усмивка:

— Така като питаш, драги: да, имаше.

Но, както винаги, и зад поставения въпрос, и зад жизненоважния отговор на Сам прозираше внушителната фигура на търсачката на руско злато мис Кони Сакс.

И, както винаги, зад Кони мержелееше вечно мъглявата фотография на Карла.

* * *

— Кони напипва нещо, Питър — прошепнала тя на Гуилъм късно една нощ по вътрешната телефонна връзка. — Този път ти гарантирам: нещо много съществено.

Не че за пръв път попадала на следа, дори не и само за десети, но този път коварният ѝ инстинкт ѝ подсказвал мигновено, че е налучкала „самата истина, дарлинг, повярвай на старата Кони“. А след като чул от Гуилъм новината, Смайли прибрал преписките си под ключ, разчистил бюрото и наредил:

— Добре, викни я да дойде.

Кони беше огромна накуцваща хитра жена, дъщеря на университетски преподавател, сестра на университетски преподавател, самата тя също с известни академични заслуги, позната сред по-старите служители като „Матушка Россия“. Легендата твърдеше, че Контрола я вербувал по време на партия бридж още на времето, когато правела първите си стъпки във висшето общество, през същата вечер, в която Невил Чембърлейн обещал „мир за нашето време“. Но една от първите и най-благоразумни стъпки на Хейдън, веднага след като дойде на власт благодарение на осигурената му от неговия покровител Альлайн попътна струя, беше да я отпрати в пенсия.

Не за друго, а защото Кони познаваше московския Център по-издълбоко дори от повечето блъскащи в него „клетки твари“, както тя обичаше да ги нарича, а най-голяма радост ѝ доставяше частната армия от къртици и вербовчици на самия Карла. Нямаше навремето доклад от разпита на съветски изменник, който да не беше минал през разкривените от артрит пръсти на Матушка Россия; нито един провокатор не се беше доближавал до разкрит вербовчик от хората на Карла, без Кони да го е запознала старателно и с най-малките подробности от хореографията на жертвата; през прекараните почти четирийсет години на бойна вахта нейното изтерзано от болки тяло не беше оставило да му се изплъзне и най-незначителният слух, наврял незабавно някъде сред вехториите на всепобиращата ѝ памет и извикан на повърхността в мига, в който ѝ потрябваше. Ненапразно веднъж, в признак на нещо като отчаяние, Контрола бе сравнил ума на Кони с гърба на огромен плик.

Освободената от работа Кони се върна в Оксфорд и рухна окончателно. Когато Смайли дойде след време да я реабилитира,

единственото ѝ занимание беше кръстословицата в „Гаймс“ и ежедневната ѝ доза от две бутилки.

Но през въпросната едва ли не историческа нощ, когато Кони завлякла някак си огромното си тяло по коридора на петия етаж до далечния кабинет на Джордж Смайли, била пременена в чист сив кафтан, мацнала си била малко розово червило, доближаващо се до естествения цвят на устните ѝ, и цял ден не била близвала нищо, освен чашка отвратителен ментов тоник, чиято воня я следвала неотлъчно. Всички бяха единомдушни впоследствие в оценката си, че от самото начало от нея се излъчвала определена тържественост. Носела тежка найлонова пазарска торба, понеже беше заклет противник на кожените изделия. В бърлогата ѝ на един от по-долните етажи прибраият от улицата помиар на име Трот, вербуван в пристъп на угризения спрямо покойния му предшественик, скимтял неутешимо изпод бюрото ѝ, докарвайки до бурен бяс споделящия кабинета ѝ Ди Салис, който често отправял по някой и друг таен ритник към псето, а когато се случело да е в по-добро настроение, се задоволявал с това да изрежда пред Кони многобройните вкусни кучешки ястия, които готвели в Китай. На минаване под редицата капандури в едуардски стил Кони отбелязала току-що завалелия късен летен дъжд, бележещ края на продължителното засушаване, и му придала — както впоследствие обясняваше на останалите — ако не библейско, то поне символично значение. Капките тропали като сачми върху покривните плочи и прилепвали по тях нападалите сухи листа. В преддверието „мамчетата“ изпълнявали безучастно задълженията си; привикнали били с поклоненията на Кони, но продължавали да не ги одобряват.

— Милинките ми — измърморила Кони и им помахала леко с ръка, сякаш била член на кралското семейство. — Такава преданост. Такава *изключителна* преданост.

За да влезе в тронната зала, трябвало да слезе с едно стъпало — непосветените обикновено се спъвали, не обърнали внимание на избелелия предупредителен надпис — и Кони, с нейния артрит, го взела заднешком, сякаш слизала по стълба, а Гуилъм я придържал под лакътя.

Сплел пръстите на пухкавите си ръце върху бюрото, Смайли я наблюдавал как тържествено заизпразвала даровете от найлоновата торба: но не око от тритон или пръстче на новородено (както после

разправяше Гуилъм), а цяла поредица маркирани и изпъстрени с бележки преписки — плячката от поредния ѝ пламенен набег из архива за московския Център, който до възкресението ѝ преди няколко месеца събирал благодарение на Хейдън прахоляк в продължението на цели три години. Вадела ги, оглаждаше прикачените отгоре им бележки, маркиращи маршрута, по който ловувала из документите, от лицето ѝ преливала вечната ѝ лъчезарна усмивка (пак според описанието на Гуилъм, който от любопитство си зарязал работата и отишъл да гледа), а тя не преставала да мърмори: „Стой там, дявол да те вземе!“ и „Ти пък къде се запиля, да те питам?“, но не, естествено, по адрес на Смайли или Гуилъм, а на самите документи, тъй като Кони възприемаше вътрешно всичко около себе си като живо и потенциално непокорно, независимо дали ставаше дума за кучето ѝ Трот, за изпречил се на пътя ѝ стол, за московския Център или в крайна сметка за самия Карла.

— Да, скъпи мои — обявила тя в един момент. — Вашата Кони си поигра малко на „пътни знаци“. *Супер* весело изживяване. Напомни ми как по Великден мама криеше по разни места из къщата боядисаните яйца и ни караше нас, момичетата, да ги търсим.

През следващите някъде около три часа, с прекъсвания за кафе, сандвичи и каквито други непоръчвани лакомства им поднасял настоятелно черноокият Фон, Гуилъм се измъчил да следи резките чупки и прибежки в невероятното пътешествие на Кони, стъпило междуременно на съвсем солидна основа благодарение на направените допълнителни проучвания. Връчвала на Смайли листовите така, както се раздават карти: плясвала ги отпреде му, после моментално ги прибирала с разкривените си пръсти, почти лишавайки го от възможността да ги прочете. И през цялото време не преставала да поддържа така нареченото от Гуилъм „дърдорене на петоразреден фокусник“, а иначе казано — „абракадабрата“, характерна за обсебения от занаята си копач.

Доколкото успял да схване Гуилъм, най-важното, което Кони успяла да открие, било наличието на така наречената от самата нея „златна жила“ в московския Център — съветска операция по пране на пари с цел изваждането на тайни средства на светло. Пълните подробности така и оставали мъгляви. Част от информацията дошла от израелския отдел за свръзка; друга част се получила от „братовчедите“,

а трета — от покойния вече някогашен главен парижки резидент Стив Макълвор. От Париж следата водела на изток, към „Индокитайската банка“. Пак на този етап документацията била изпратена на Хейдън в „Управление Лондон“, както тогава наричали оперативната дирекция, а оголеният отдел за съветски проучвания на Цирка препоръчал да се проведе задълбочено оперативно разследване на случая.

Лондонското управление обаче сложило кръст на тази идея „поради възможността за осветяване на изключително секретен източник“, както писал в резолюцията си един от раболепните слуги на Хейдън. С това цялата работа приключила.

— „Към дело. Без последствия“ — мърморел Смайли и прелиствал разсеяно страниците. — „Към дело. Без последствия.“ Как пък винаги намираме сериозни причини нищо да не предприемем.

Навън светът спял дълбок сън.

— Точно така, скъпи — промълвила Кони, сякаш се бояла да не го събуди.

Осеяната с папки и досиета тронна зала била придобила по-скоро бедствен, отколкото триумфален вид. Гуилъм и Кони се взирали още цял час безмълвно в пространството или в снимката на Карла, а в това време Смайли проследил най-добросъвестно стъпките ѝ. Светлината на настолната лампа подчертавала подпухналостта на надвесилото се под нея притеснено лице, пръстите му прехвърляли листовите и сегиз-тогиз се вдигали към устните му, за да намокри палеца си. На два-три пъти понечил да я погледне и отворил уста да каже нещо, но Кони имала готов отговор още преди да е произнесъл въпроса си. В съзнанието си тя вървяла редом с него по пътеката.

Когато свършил, Смайли се облегал на стола, свалил очилата си и ги отрил — но не с широкия край на вратовръзката, както друг път, а с новата копринена кърпичка, подала се от джобчето на черното му сако, тъй като беше прекарал почти целия отминал ден на поредната си помирителна мисия при „братовчедите“. При тази му постъпка Кони изгледала с възторг Гуилъм и размърдала беззвучно устни: „Виж го какъв е сладък!“, любим неин израз по адрес на шефа ѝ, който буквално вбесявал Гуилъм.

Следващите думи на Смайли обаче прозвучали като лек упрек:

— Независимо от всичко, Кони, факт е, че лондонското управление в действителност е изпратило до резидентурата ни във

Виентян официално искане за разследване на случая.

— Което обаче е станало, преди да се намеси Бил — отвърнала тя.

Смайли, изглежда, не я чул, ами й подал през бюрото отворена преписка.

— На свой ред и от Виентян са *изпратили* подробен отговор. Така поне е отразено във входящия лист. Но никъде не го виждам. Къде може да е отишъл?

Кони не си направила труда да поеме подадената ѝ папка.

— В *шредера*, дарлинг — казала и хвърлила доволен поглед на Гуилъм.

Навън се било съмнано и Гуилъм обиколил помещението да изгаси лампите.

А след обяда през същия ден се отбил в скромния игрален клуб в Уест Енд, където, сред вечната нощ на избрания от самия него занаят, Сам Колинс се борел с негодите на пенсионерския живот. Гуилъм очаквал да го заvari, както винаги, да инспектира следобедния сеанс на масата за бакара *chemin de fer*, затова се изненадал, когато го въвели в пищно обзаведен офис с надпис „Управител“. Сам се бил настанил зад луксозно бюро с доволната усмивка на преуспял човек през дима на обичайната му кафява цигара.

— Какво, по дяволите, става, Сам? — прошепнал театрално Гуилъм и се престорил, че се оглежда притеснено. — Да не си станал шеф на мафията? Боже Господи!

— Е, не се наложи чак дотам да стигна — отвърнал Сам със същата самодоволна усмивка. Навлякъл шлифер върху смокинга и повел Гуилъм по коридора. През аварийния изход излезли на улицата и се настанили на задната седалка на чакащото Гуилъм такси, а самият Гуилъм не можел да се начуди в себе си на степената, до която Сам се бил замогнал.

* * *

Всеки агент има свой си начин да прикрива чувствата си; номерът на Сам беше да се усмихва, да пуши по-бавно и да изпълва очите си с тъмен блясък на особено задоволство, докато приковаваше с

тях събеседника си. Сам беше специалист по Азия, от старата школа в Цирка, с дългогодишен оперативен стаж: пет години в Борнео, шест в Бирма, още пет в Северен Тайланд и последно три в столицата на Лаос, Виентян — легендиран навсякъде, естествено, като общ търговец. Тайландците на два пъти го бяха подлагали на сериозен разпит, но накрая го бяха пуснали. От Саравак му се беше наложило да се измъкне по терлици. Дойдеше ли му музата, можеше да разправя до безкрай за пътешествията си сред северните планинци и племето шан, но рядко изпадаше в подобно настроение. Сам също беше пострадал покрай Хейдън. Преди около пет години ленивата му интелигентност беше направила Сам сериозен кандидат за повишение на петия етаж — дори според някои за поста на самия шеф, — но Хейдън беше застанал на страната на нелепия Пърси Алълайн. Така че вместо власт Сам получи възможността да гние на терена до момента, в който Хейдън намери повод да го отзове и да го уволни за някакво измислено провинение.

— Сам! Колко мило от твоя страна да ме посетиш! Сядай, сядай — посрещнал го с необичайна жизнерадостност Смайли. — С какво да те почерпя? Сега в коя част на твоето денонощие се намираме? Да не ти е време за закуска?

За най-голямо объркване на преподавателите му, които дотогава го бяха смятали за полуидиот, Сам беше завършил Кеймбридж с главозамайваща отлична оценка по английски. Постигна го единствено благодарение на паметта си, утешаваха се взаимно професорите след това. По-отракани хора обаче твърдяха нещо съвсем различно: Сам успял да завърже любовна връзка с невзрачно момиче от изпитния борд, чрез което успял да се сдобие, наред с други приятности, и с въпросите за изпита.

ЗАМЪКЪТ СЕ ПРОБУЖДА

Смайли се заел да опипва почвата около Сам — а Сам, който си падаше по покера, заопипвал терена около Смайли. Някои агенти, особено най-досетливите, намират някаква перверзна гордост в това да не виждат цялостната картина. Тяхното умение се проявява в сърчното боравене с недоизяснените неща, но упорито отказва да отиде по-далеч. Тъкмо такава склонност личеше и у Сам. След като прочел туй-онуй от досието му, Смайли първо го изпитал върху няколко стари случая, които били напълно безобидни, но му дали представа за сегашното предразположение на Сам и потвърдили способността му да възпроизвежда с точност миналото. А се срещнал на четири очи със Сам, тъй като присъствието на други хора щяло да промени хода на играта — независимо дали щяла да стане повече или по-малко динамична, просто нямало да е същата.

Впоследствие, когато историята се изяснила почти изцяло и оставали само няколко уточняващи въпроса, Смайли в действителност привикал от подземията Кони и Док ди Салис и позволил и на Гуилъм да присъства. Но това било после, а засега Смайли съвсем сам изпитвал паметта на Сам, спестявайки му изцяло факта, че цялата документация по случая била унищожена и че след смъртта на Макълвор Сам бил останал единствен свидетел на конкретни ключови събития.

— А имаш ли спомен, Сам — подхванал Смайли, след като по някое време решил, че е настъпил подходящия момент, — да си получавал в един момент във Виентян запитване от нас в Лондон по повод определени парични потоци от Париж? Предполагам, че е било най-обикновено запитване, нещо от рода на „потвърдете или опровергайте на база оперативни сведения, без посочване на източници“. Нещо да се сецаш така?

Пред себе си държал лист с бележки, така че този му въпрос не изпъкнал с нищо сред мудния поток от останалите. Нещо повече: докато го задавал, Смайли изобщо не погледнал Сам, а дори си

отбелязвал нещо с молива. Но така, както човек чува по-добре със затворени очи, Смайли усетил, че вниманието на Сам се заострило; в смисъл че Сам леко изпружил нозе, после ги кръстосал, а жестовете му почти замрели.

— Ежемесечни преводи в „Индокитайската банка“ — отвърнал Сам след подходяща пауза. — Солидни суми. Произхождащи от задгранична канадска сметка в парижкия ѝ филиал. — И изрецитирал номера на сметката. — Плащания, извършвани през последния петък на месеца. Първото направено някъде около януари седемдесет и трета. Разбира се, че ги помня.

Смайли усетил мигновено готовността на Сам да води продължителна игра. Спомените му били ясни, но информацията оскъдна — по-скоро начален анонс, отколкото откровен отговор.

Без да вдига глава от бумагите, Смайли попитал:

— Нали няма да възразиш, ако позадълбаем малко на тази тема, Сам? Поради наличието на известни несъответствия в отчетите ми се ще да изясня докрай твоята гледна точка.

— Разбира се — повторил Сам и дръпнал спокойно от кафявата си цигара. Наблюдавал и ръцете на Смайли и периодически, със заучено безразличие, очите му, но без да се задържа дълго върху им. Докато Смайли полагал максимални усилия да не забравя всичките изкушения, пред които е изправен оперативният агент. Допускал, че Сам може да търси оправдания за нещо, нямащо никаква връзка със случая. Да е „понарисувал“ отчетите за разходите си например и сега да се бои да не го изобличат. За по-безопасно да е съчинил изпратените тогава сведения. Като стигне на годините на Сам, оперативният агент започва да мисли най-вече как да опази собствената си кожа.

Но не изключвал и противоположното: Сам да се е разпрострял в разследването си извън границите на възложената му от лондонското управление задача; да е бил принуден да се обърне към търговците на сведения, за да не му се наложи да върне безполезен отговор. Да е сключил сепаративна сделчица с местните „братовчеди“. Или да е станал жертва на шантаж от страна на местните служби за сигурност — да е бил „подпален от ангелите“, както се казваше на жаргона в Сарат, — при което е избрал да води двойна игра, че хем да оцелее щастливо, хем от Цирка да не му отнемат пенсията. Ако искал да проумее действията на Сам, Смайли трябвало да бъде нащрек спрямо

всички тези и безбройните други варианти. Да наблюдаваш света от бюрото си не е никак безопасно.

Така че задълбали, следвайки направеното от Смайли предложение. Запитването на Лондон за оперативни данни, обяснил Сам, било формулирано по установения начин, горе-долу така, както го бил описал Смайли. Показал му го стария Макълвор, който до преместването му в Париж бил резидент на Цирка в посолството във Виентян. По време на вечерна среща в тайната квартира. Която преминала най-нормално, при все че руският аспект се набил на очи от самото начало, а самият Сам си спомнил как веднага бил казал на Мак: „В Лондон вероятно смятат, че става дума за змийския фонд на московския Център“, тъй като успял да мерне още в уводната част на шифрограмата кодовото название на отдела за съветски изследвания на Цирка (при което Смайли отбелязал, че изобщо не му било работа на Мак да показва грамата на Сам). А Сам се сетил и за това, какво бил отговорил Мак на забележката му: „Сгрешиха, че изхвърлиха старата Кони Сакс“. С което Сам бил напълно съгласен.

Иначе заръката, разправял Сам, се оказала съвсем лесно изпълнима; той вече имал свой човек в „Индокитайската“ — сигурен човек, да го наречем „Джони“.

— Споменат ли е в донесенията, Сам? — поинтересувал се възпитано Смайли.

Сам избегнал да даде пряк отговор на въпроса му, а Смайли решил да уважи нежеланието му. Не се е родил още такъв оперативен агент, който да регистрира всичките си контакти с централата, а още по-малко пък да иска да бъдат одобрени. Така както илюзионистът пази своята тайнственост, и оперативните агенти са по рождение склонни — по най-различни причини — да не издават източниците си.

На Джони можело да се разчита, наблегнал Сам. Изградил си бил реноме в хода на няколко случая с търговия с оръжие и наркотици, така че Сам бил готов да се закълне в него по всяко време.

— И с такива истории ти се налагаше да се занимаваш, така ли, Сам? — попитал уважително Смайли.

Явно Сам е заработвал допълнително за сметка на местното бюро за борба с наркотиците, отбелязал си наум Смайли. Не че и други оперативни агенти не го вършеха, някои дори и със съгласието на централата; в техните очи такава дейност не се различаваше особено

от търговията с промишлени отпадъци. Считаха я за полагаща им се придобивка. Тоест нищо драматично, но Смайли решил да съхрани за всеки случай информацията.

— Джони беше свестен — повторил Сам с предупредителна нотка в гласа.

— Вярвам ти напълно — отговорил не по-малко любезно Смайли.

Сам подел отново разказа си. Обадил се на Джони в „Индокитайската“, пробутал му за прикритие някаква измишльотина, че да не се разприказва, и само след няколко дни Джони, който всъщност бил най-обикновен чиновник на гише, успял да провери счетоводните дневници и да изрови съответните авиза и по този начин Сам си изяснил първия етап от движението на парите.

Ето как поначало се е действало, разправяше Сам:

— Всеки последен петък от месеца по телекса от Париж пристига паричен запис на името на някой си мосю Деласю с временен адрес хотел „Кондор“ във Виентян, платим при представяне на паспорт с указания номер. — И Сам изредил съответните цифри пак без да се запъне. — Банката изпраща уведомлението, Деласю се явява рано сутринта в понеделник, изтегля сумата в брой, слага парите в куфарче и си заминава. И тук следата се прекъсва — заключил Сам.

— А сумата каква е?

— В началото скромна, но бързо нараства. После продължи да расте, а накрая порасна още малко.

— До каква стойност?

— Двайсет и пет хиляди щатски долара, в едри купюри — отвърнал Сам, без да му трепне окото.

Веждите на Смайли леко се повдигнали.

— На месец? — попитал с весело учудване.

— Играеше се на едро — съгласил се Сам, после потънал в лениво мълчание. Интелигентните хора, чиито умствени способности не се използват докрай, притежават някакво особено напрегнато излъчване, което невинаги успяват да потиснат. Затова са и изправени пред много по-голям риск в сравнение с по-глупавите им колеги, когато ги поставят срещу светлината на прожектора. — Ти какво, драги? Изпитваш ме върху документираното ли?

— Върху нищо не те изпитвам, Сам. Но много добре знаеш какво става в подобни моменти. Човек е готов да се хване за сламката и се ослушва накъде вее вятъра.

— Разбира се — съгласил се със съчувствие Сам и след известна размяна на погледи, изразяващи взаимно доверие, пак подел разказа си.

Следващата му стъпка, разправял Сам, била да се позаинтересува от хотел „Кондор“. Тамошният портиер бил редовен второстепенен източник на платена информация за всички от занаята. Няколко отседнал при тях човек с името Деласю, но администраторът с готовност си признал, че получил скромно възнаграждение срещу съгласието си да осигури на господина адресна регистрация. И още през следващия понеделник — който, за щастие, се падал точно след последния петък от месеца, пояснил Сам, — с помощта на своя човек Джони Сам се задържал в банката „да осребрява пътнически чекове и какво ли не още“, така че имал възможността да наблюдава „от първия ред“ как въпросният мосю Деласю пристигнал тържествено, представил френския си паспорт, преброил сумата, преди да я положи в куфарчето, и си заминал с изчакалото го такси.

А във Виентян, пояснил Сам, таксито било изключително рядко срещащо се животно. Всеки, който държал да изпъкне сред обществото, се обзавеждал с кола с шофьор, от което можело да се заключи, че Деласю не желаел да прави никому впечатление.

— Дотук добре — завършил Сам, наблюдавайки с интерес какво си записва Смайли.

— Дотук *много* добре — поправил го Смайли. По подобие на своя предшественик Контрола, и Смайли никога не ползвал бележник, а пишел на отделен лист, и то само върху стъклената повърхност на бюрото, която Фон лъскал два пъти дневно.

— Следвам ли дотук документацията, или почнах да се отклонявам? — попитал Сам.

— Засега се движиш плътно по курса, Сам — отвърнал Смайли. — А аз по-скоро се радвам на *подробностите*. Каквито, както знаеш, обикновено липсват в документите.

Още същата вечер, продължил Сам, пак с помощта на резидента Мак, огледал дълго и задълбочено снимките на местните руснаци в полицейския архив и успял да разпознае сред тях неприятната

физиономия на втория секретар (търговски представител) към съветското посолство във Виентян — мъж на към петдесет и пет години, стойка на военен, неосъждан, с изписани, но непроизносими бащино и фамилно име, поради което бил известен на дипломатическите тържища с названието „Борис Търговския“.

Естествено, Сам и тези непроизносими имена бил запомнил и ги издиктувал буква по буква на Смайли — бавно, че да можел да си ги запише с печатни букви.

— Готов ли си? — заинтересувал се любезно.

— Да. Благодаря.

— Някой да не е забравил картотеката в автобуса, а, драги? — попитал Сам.

— Точно това стана — отвърнал Смайли през смях.

Когато подир месец отново настъпил ключовият понеделник, продължил да разправя Сам, решил този път да действа по-внимателно. Вместо да тръгне лично по петите на Борис Търговския, останал си у дома, а пуснал подире му две от местните „гончета“ — специалисти по уличното следене.

— Само от дистанция — уточнил Сам. — Никакви провокации, никакви отвличания на вниманието, абсолютно чисто. Лаоски момчета.

— От нашите ли?

— С по тригодишен стаж — потвърдил Сам. — И *печени* — проговорил и скрития в него оперативен агент, за когото всички негови си патета са лебеди.

Та именно тези копои проследили следващото пътешествие на дипломатическото куфарче. Този път таксито — различно от предишното — направило с Борис обиколка на града и чак след половин час го оставило в близост до главния площад, недалеч от „Индокитайската“. Борис Търговския повървял малко пеш, шмугнал се в друга, местна банка и внесъл цялата сума по друга сметка.

— Изобщо веселба — рекъл Сам и запалил нова цигара, без да си направи труда да прикрие колко му е забавно желанието на Смайли да преговаря на глас този така добре документиран случай.

— Голяма веселба — измърморил и Смайли, записвайки си усърдно нещо.

С това, пояснил Сам, цялата история приключила. Спотаил се за две-три седмици да се поуталожат нещата, след което включил помощничката си да нанесе последния удар.

— На име?

Сам му го съобщил. Работеща от дома си старша сътрудничка, обучена в Саратов и също ползваща прикритието на търговската дейност. Въпросната старша сътрудничка изчакала появата на Борис в местната банка, оставила го да си попълни вноската бележка и чак тогава вдигнала малък скандал.

— По какъв повод, Сам?

— Настояла да обслужат първо нея — нахилил се Сам. — А брат Борис, проявявайки се като шовинистична мъжка свиня, настоял на равни права с нейните и се запънал. Разменили си някоя и друга любезност.

Вноската му бележка си лежала пред гишето, обяснил Сам, и по време на изпълнението си старшата сътрудничка успяла да я разчете, независимо че била обърната на обратно. Двайсет и пет хиляди щатски долара в полза на задграничната сметка на някаква смотана авиокомпания, наричаща се „Индочартър Виентян“ АД.

— С активи няколко износени дъгласа DC-3, тенекиена барака, купчина луксозни бланки за писма, тъпа блондинка в приемната и див пилот мексиканец, известен заради внушителния си ръст с прякора Рикардо Малкия — пояснил Сам. После добавил: — И разбира се, с обичайната купчина безименни трудолюбиви китайци в задното помещение.

Смайли в този момент бил наострил уши до такава степен, че и лист от дърво да паднел, щял да се чуе; но вместо това слухът му доловил метафоричното издигане на прегради и усетил моментално по интонацията, по стягането на гърлото, по микроскопичните лицеви и физически признаци типични за преиграното поднасяне на маловажна информация, че още малко му оставало да преодолее отбраната на Сам.

Взел си наум тази бележка, но решил външно да задържи вниманието си още известно време върху смотаната авиокомпания.

— Тоест — подметнал благо — тази компания вече ти е била известна?

Сам изхвърлил ниска карта.

— Виентян, драги, трудно ще мине за гигантски метрополис.

— Но ти си я знаел. Това имам предвид.

— Че то имаше ли някой в града, дето да не познава Рикардо Малкия — нахилил се още по-широко Сам, което подсказало на Смайли, че онзи му хвърля прах в очите. Но решил да го остави да поиграе известно време.

— Опиши ми го този Рикардо — предложил.

— Простак от някогашната „Еър Америка“ на ЦРУ. Виентян беше фрашкан с такива като него. Участвал в тайната война в Лаос.

— И я загубил — отбелязал Смайли, пак записвайки си нещо.

— Без чужда помощ — съгласил се Сам, наблюдавайки как Смайли оставил настрана листа и се пресегнал да извади нов от чекмеджето. — Иначе се ползваше с легендарен статут сред местните. Летял навремето с капитан Роки и тайфата му. Правил е няколко черни курса за „братовчедите“ до провинция Юнан. След края на войната се помотал малко, после се хванал на работа при китайците. В една от фирмите в така наречения „Еър Опиум“. Бяха процъфтяваща индустрия по времето, когато Бил ме отзова в Лондон.

Смайли решил да го остави да потича още малко. Докато Сам си вярвал, че отдалечава Смайли от следата, ценето му щяло да се откачи от приказки; но усетел ли, че Смайли приближава, щял моментално да пусне кепенците.

Така че, след още старателно писане, се ограничил с това да изрече дружелюбно:

— Чудесно. Но дай да се върнем към следващите стъпки на Сам, ако може. Сумата ни е ясна, знаем на чие име е внесена, известен ни е и вносителят. И ти какво предприе оттам нататък, Сам?

Ами, доколкото си спомнял, Сам отделил още ден-два да прецени положението. Тъй като имало няколко особени аспекта, обяснявал Сам с нарастващо самочувствие — разни набиващи се на око дреболийки. На първо място, така да се каже, стоял странният въпрос що за птица ще да е този Борис Търговския? Както вече бил споменал Сам, Борис минавал за действителен съветски дипломат, ако изобщо имало такова животно: не било известно да е свързан с някоя друга фирма. Но се движел без придружител, с личния си подпис се разпореждал с огромни суми, а според скромния опит на Сам, дори

само едната от тези подробности била достатъчна, за да подсказе, че си имат работа с шпионин.

— И то не какъв да е, а Шпионин с главно „Ш“. Богат ковчезник, най-малкото полковник, ако не и нещо повече, нали ме разбираш?

— Какви други аспекти, Сам? — попитал Смайли, без ни най-малко да скъсява повода на Сам; без да прави и най-малкия опит да се насочи към онова, което самият Колинс смятал за същността на случая.

— Тези пари не бяха редовни — рекъл Сам. — Имаше нещо гнило около тях. Така поне смяташе Мак. И аз бях на същото мнение. Всички бяхме съгласни по този въпрос.

А Смайли вдигнал главата си по-бавно от всеки друг път.

— Защо? — попитал и приковал Сам с поглед.

— Официалната съветска резидентура във Виентян разполагаше с три банкови сметки на различни места в града. „Братовчедите“ ги следяха и трите. И то от години. Знаеха до цент всяка изтеглена от резидентурата сума, а по номера на сметката им беше известно дори за какво са предназначени парите — за разузнавателна или за подривна дейност. Резидентурата имаше свои куриери за пренасяне на сумите, плюс изискването за три подписа за всяко теглене на сума, превишаваща хиляда долара. Но, ей богу, всичко това е най-подробно документирано, Джордж!

— Сам, дай да си представим, че документация липсва — рекъл най-сериозно Смайли, продължавайки да пише. — Всичко ще ти се изясни, когато му дойде времето. Имай търпение дотогава.

— Щом казваш — съгласил се Сам, а на Смайли му направило впечатление, че и дишането му се поуспокоило; изглежда отново се почувствал на по-твърда почва.

Тъкмо на този етап Смайли предложил да викнат и Кони да слуша, а евентуално и Док ди Салис, тъй като в края на краищата Югоизточна Азия била именно негов вилает. От тактически съображения бил готов да изчака още малко Сам да сподели своята малка тайна; а стратегически погледнато, разправяната от Сам история разпалвала силен интерес. Следователно Гуилъм получил нареждане да ги забере, а Смайли обявил почивка и двамата станали да се поразтърчат.

— Върви ли работата? — попитал учтиво Сам.

— *Малко* бавничко — признал Смайли. — Липсва ли ти?

— Този нали е Карла? — загледал се в снимката Сам.

А гласът на Смайли изведнъж станал и надменен, и отнесен.

— Кой? Този ли? Да, същият. Не си прилича особено, но засега само с това разполагаме.

Със същия успех можело да обсъждат някакъв стар акварел.

— Ти лично му имаш някакъв зъб, предполагам — изрекъл замислено Сам.

В този момент пристигнали Кони и Ди Салис, предвождани от Гуилъм, а дребният Фон излишно си направил труда да им държи вратата отворена.

* * *

И след като загадката минала временно на заден план, съвещанието им се превърнало в нещо като военен съвет: ловът започвал. Първо Смайли направил рекапитулация на казаното от Сам, като не пропуснал да вметне неволно, че са се договорили да си *представят*, че липсва каквато и да било документация, което всъщност трябвало да бъде скрито предупреждение към новодошлите. След това Сам поел повествованието оттам, докъдето бил стигнал: от *аспектите* и дреболийките, които му се били набили в окото, при все че нямало всъщност какво толкова да добави. Понеже дирята прекъснала, щом стигнала до „Индочартър Виентян“ АД.

— „Индочартър“ се явяваше задгранично китайско дружество — обяснил Сам, хвърляйки поглед към Док ди Салис. — Състоящо се предимно от китайци от Шантоу.

— Ау, точно тези от Шантоу пък са най-отвратителните — възкликнал Ди Салис с нещо средно между смях и вопъл, имайки предвид, че най-трудно се поддавали на разгадаване.

— Беше задгранично китайско дружество — повторил Сам и за останалите, — а лудниците в Югоизточна Азия са претъпкани с добросъвестни агенти, които са се мъчили да разплетат съдбата на горещите пари, след като влязат в пастта на живеещите зад граница китайци. — И най-вече, добавил Сам, в устата на китайците от Шантоу

и Чаочжоу, които били особен вид хора и контролирали оризовия монопол в Тайланд, Лаос и на още няколко места. А дори и в тази среда, подчертал Сам, „Индочартър Виентян“ АД минавала за класика. Прикритието му на търговец очевидно му осигурило възможност да проучи доста подробно фирмата.

— Първо, акционерното дружество беше регистрирано в Париж — казал. — Второ, според достоверна информация дружеството беше собственост на базирана в Манила благоразумно разпределяща инвестициите си шанхайска търговска компания, която от своя страна беше притежание на регистрирана в Банкок компания от Чаочжоу, а тя на свой ред се отчиташе на някаква абсолютно аморфна организация в Хонконг, наречена „Чайна Еърсий“, чиито акции се търгуваха на местната борса и която притежаваше какво ли не, от флотилии джонки и циментови заводи до състезателни коне и ресторанти. А по хонконгските стандарти „Чайна Еърсий“ минаваше за стабилна търговска къща със стари традиции и добра репутация — обяснявал Сам, — и най-вероятно единственото, което е свързвало „Индочартър“ с „Чайна Еърсий“, е това, че нечий пети по-голям брат имал леля, която била някога съученичка на един от акционерите и му била задължена за нещо.

Ди Салис изразил одобрението си с ново рязко кимване, после сключил кривите си пръсти около свитото си коляно и го придърпал към брадичката си.

Смайли бил затворил очи и като че ли дремел. А всъщност чувал тъкмо онова, което очаквал да чуе: всеки път, щом станело дума за списъчния състав на фирмата „Индочартър“, Сам Колинс заобикалял чевърсто една конкретна личност.

— Доколкото си спомням, ти, Сам, спомена, че във фирмата работели двама некитайци — напомнил му Смайли. — Тъпа блондинка, както се изрази, и пилотът Рикардо.

Сам пренебрегнал безгрижно забележката:

— Рикардо беше абсолютен ненормалник от рода на Мартенския заек. На такива като него китайците не поверяват дори купоните за храна. Истинската дейност се развиваше в задната част на бараката. Именно там внасяха парите, там ги обработваха и от там им се губеха дирите, независимо дали ги получаваха в брой от руснаците, от продажбата на опиума или от друг източник.

Подръпващият нервно ухото си Ди Салис побързал да изкаже съгласие:

— А от там са се появявали отново във Ванкувър, Амстердам, Хонконг или другаде, където са диктували чисто китайските интереси — отбелязал и се загърчи във възторг от собствената си проницателност.

„Сам пак успя да се измъкне“, минало му през ум на Смайли.

— Добре, де — казал. — И какво стана след това, Сам, според твоята авторизирана версия?

— От Лондон прекратиха разследването.

Настъпилото пълно мълчание изглежда подсетило мигновено Сам, че е засегнал силно чувствителен оголен нерв. Така поне излязло според езика на тялото му: нито огледал лицата им, нито издал каквото и да било любопитство. Но в проява на нещо като театрална скромност взел да разглежда съсредоточено лъснатите си официални обувки и елегантните си чорапи и да подръпва замислено от кафявата си цигара.

— И кога точно стана това, Сам? — поинтересувал се Смайли.

Сам упоменал датата.

— Дай да се върнем малко назад. Като все още приемаме, че документация липсва, съгласен ли си? В Лондон до каква степен бяха наясно докъде си стигнал в разследванията си? Това искам да знам. Докладвахте ли им ежедневно — ти или Мак?

„Всички погледи се бяха впили в Сам и нямаше да потрепнат дори ако «мамчетата» в съседната стая гръмнеха някоя бомба“, разправяше впоследствие Гуилъм.

— Е, не — отвърнал небрежно Сам, сякаш задоволявал някакъв каприз на Смайли. Той бил старо куче и открай време се ръководел в оперативната си работа от правилото: първо действаш, после се оправдаваш. Мак също. Ако възприемел обратния сценарий, от Лондон много скоро щели да му забранят дори улицата да пресича, без първо да си е сменил памперсите, заявил Сам.

— Тоест? — попитал търпеливо Смайли.

Ами получило се така, че първият им рапорт до Лондон във връзка със случая май се оказал и последен. Мак потвърдил, че са получили запитването, докладвал в обобщен вид констатациите на Сам и поискал по-нататъшни указания.

— И какво ви отговориха от Лондон, Сам?

— Изпратиха на Мак спешен истеричен писък да сме прекратели и двамата цялото разследване, а той да телеграфирал моментално, че заповедта им е разбрана и изпълнена. И за по-сигурно ни обявиха недвусмислено, че ни се забраняват всякакви по-нататъшни солови акции.

Гуилъм правел драскулки по листа пред себе си: цветенце, листенца, капки дъжд по цветето. Бебешко сините очи на Кони се били просълзили и гледали възторжено Сам, сякаш бил младоженец. Ди Салис, както винаги, скрибуцал и потраквал като стар двигател, но и неговият поглед, доколкото успявал да го контролира, се задържал предимно върху Сам.

— Ти, предполагам, побесня — подсказал Смайли.

— Не съвсем.

— Не изпитваше ли желанието да докараш нещата докрай? Особено като се има предвид какво си напипал до този момент.

— Е, няма да крия, че се вкиснах.

— Но въпреки всичко спази нареждането от Лондон?

— Служа под пагон, Джордж. И всички работим във фронтови условия.

— Много похвално — отчел Смайли и пак огледал преспокойно облегналия се в смокинга си чаровник Сам.

— Заповедта си е заповед — усмихнал се насреща му Сам.

— Правилно. Но се изкушавам да те попитам — продължил замислено, с въздържан тон Смайли, — когато след време се прибра в Лондон и Бил те привика да ти каже „Браво! Добре си дошъл!“, ти не му ли спомена за цялата тази история ей така, между другото?

— Направо го запитах от какви, по дяволите, съображения се е ръководил — признал със същата небрежност Сам.

— И какви аргументи ти изтъкна той, Сам?

— Прехвърли цялата вина върху „братовчедите“. Били подхванали първи случая, така че си оставал тяхна епархия.

— И кое те накара да му повярваш, че е така?

— Как кое? Рикардо.

— Понеже е човек на „братовчедите“, така ли?

— Летял е все пак за тях. Така че са го водели на някакъв отчет. Притежаваше вроден талант. Трябвало е само да го държат в играта.

— С теб не стигнахме ли до единодушното заключение, че Рикардо надали са го допусkali до истинската дейност на фирмата?

— Това изобщо не би възпряло „братовчедите“. Дори и да приемем Рикардо за поначало безнадежден случай, той пак си оставаше техен човек. Взаимната ненамеса е правило, което спазваме и ние, и те.

— Добре. Да се върнем пак на заповедта от Лондон да прекратиш разследването. Наредиха ти нищо повече да не пипаш. И ти го изпълни. Но от тогава до прибирането ти в Лондон все пак измина известно време, не е ли така? Но всичко ти се размина, без никакви други последствия?

— Не те разбирам напълно, драги.

И Смайли отново си отбелязал старателно някъде дълбоко в ума си, че Сам е избегнал да отговори и на този му въпрос.

— Да вземем например твоя добър приятел в „Индокитайската банка“. Джони. Ти, естествено, не прекрати връзката си с него, нали?

— Разбира се — потвърдил Сам.

— А не ти ли спомена Джони най-случайно, ей така, заради миналото, какво се е случило със златната жила, след като ти телеграфираха повече нищо да не пипаш? Ежемесечните преводи продължили ли са да пристигат редовно, както преди?

— Моментално ги били прекратили. От Париж затворили кранчето. И за „Индочартър“, и за всички останали.

— А Борис Търговския, неосъжданият? Доживя ли щастливо до дълбоки старини?

— Отзоваха го.

— Беше ли му време?

— Изкарал беше три години.

— Обикновено ги държат по-дълго.

— Особено разведките — съгласил се с усмивка Сам.

— А какво стана с Рикардо — шантавия мексикански пилот, който според теб може да е агент на „братовчедите“?

— Загина — отвърнал Сам, без да отлепва очи от Смайли. — Разби се на тайландската граница. Разправяха, че самолетът му бил претоварен с героин.

Когато Смайли настоял, оказало се, че Сам и тази дата помни.

— Много ли го оплакваха в бара, ако може така да се каже?

— Не особено. Общо взето, всички бяха съгласни, че Виентян ще е много по-безопасно място в отсъствието на Рикардо, който имаше навика да стреля с пистолета си в тавана на „Бялата роза“ и „Мадам Лулу“.

— И ти къде чу някой да изказва подобно мнение, Сам?

— При Морис.

— Кой Морис?

— Собственикът на хотел „Констелейшън“.

— Разбирам. Благодаря ти.

На това място се получила отчетлива пауза, но Смайли не проявил желание да я запълни. Пред очите на Сам, тримата си помощници и момчето за всичко Фон Смайли хванал с два пръста очилата си, наклонил ги, наместил ги, после пак положил длани върху стъклото на бюрото. След това пак разходил Сам през цялата история и сверил повторно всички дати, имена и места; правел го мудро, както постъпват опитните следователи по цял свят: слушвал се по отдавна изграден навик за дребни грешчици, случайни несъответствия, пропуски и промени в ударението, но очевидно нищо не доловил. Поддал се на измамното си усещане за сигурност, Сам го оставил да преговаря казаното, наблюдавайки го със същата нищо неизразяваща усмивка, с която гледаше и как картите се плъзгат по зеленото сукно и как колелото на рулетката примахва бялото топче от едно число на друго.

— Питам се дали не би могъл да прекараш нощта тук, при нас?

— казал Смайли, след като двамата отново останали сами. — Фон ще ти оправи легло и прочее. Как мислиш, ще можеш ли да уредиш този въпрос с клуба ти?

— Както кажеш, приятелю — приел великодушно Сам.

И точно тогава Смайли направил нещо, което доста го притеснило. Връчил му куп списания и поръчал по телефона да му донесат досието на Сам — всичките папки, — след което в присъствието на Сам ги изчел от кора до кора, без дума да обели.

— Виждам, че си падаш по нежния пол — отбелязал накрая, докато навън се смрачавало.

— Може да се каже — съгласил се Сам, без да спира да се усмихва. — Може да се каже. — Но гласът му го издавал, че се е изнервил.

* * *

С настъпването на вечерта Смайли изпратил всички „мамчета“ да си вървят у дома и чрез административно-стопанския отдел издал заповед копачите да са напуснали архива не по-късно от осем часа. Не обяснил защо. Да си мислели каквото си искат. Настанили Сам в говорилнята, че да им е под ръка, и придали към него Фон да му прави компания и да не го пуска да се запилее нанякъде. Фон пък възприел нареждането му съвсем буквално. Дори след няколкото дълго проточили се часа, през които и Сам сякаш задрямвал, Фон си останал свит като котка върху прага, но така и не мигнал.

А четиримата — Кони, Ди Салис, Смайли и Гуилъм — се затворили в деловодството и се заловили с времеемката задача да проследят пътя на документите. Първо потърсили оперативните сводки по случая, които по правило трябвало да са класирани в раздела Югоизточна Азия, по цитираните от Сам дати. Но се оказало, че в картотеката няма такова картонче, а липсват и съответните документи. Това само по себе си на този етап не означавало нищо. По времето на Хейдън от лондонското управление редовно изискваха оперативни досиета, които впоследствие прибираха в техния си архив, до който достъпът беше ограничен. Така че им се наложило да прешляпат по кафявия линолеум и да прекосят мазето, докато стигнат до приличащата на параклис и затворена с решетка ниша, където бяха положени останките от някогашния архив на лондонското управление. Но и тук не намерили нито картонче, нито документи.

— Прегледайте телеграмите — наредил Смайли и те се заровили в описите както на входящите, така и на изходящите съобщения, при което ако не друг, то поне Гуилъм бил готов да заподозре Сам в лъжа до момента, в който Кони им обърнала внимание, че интересуващите ги листове от описите на обмена били написани на различна пишеща машина, а тя впоследствие се оказала, че била закупена за нуждите на административно-стопанския отдел цели шест месеца след фигуриращите в описа дати.

— Търсете оборотни копия — наредил Смайли.

В цирка наричаха „оборотни“ дубликатите на основните номерирани материали, създавани от деловодството в случаите, когато

документите по дадена преписка биваха в постоянно движение. Въпросните оборотни копия се прибираха в папки с машинки, както се подвързват стари екземпляри на някое списание, и се отразяваха в описа на всеки шест седмици. След сума ти ровене Кони Сакс успяла по някое време да изрови класъора за Югоизточна Азия, съдържащ оборотните копия от шестте седмици последвали непосредствено датата, на която Колинс получил запитването относно паричните потоци. Но там нито веднъж не се споменавало нито за евентуалното съществуване на някаква съветска златна жила, нито за „Индочартър Виентян“ АД.

— Опитайте с ЛД-та — казал Смайли, прибягвайки по изключение към съкратено название, каквито той поначало мразеше до дън душа. При което тримата се завлекли в друг ъгъл на деловодството и забили носове в други картотечни чекмеджета, търсейки в началото лично досие на името на Борис Търговския, после на Рикардо, на прякора му „Малкия“ — вероятно починал, след като Сам явно го бил споменал в първоначалния си злополучен доклад до лондонското управление. Сегиз-тогиз пращали Гуилъм горе да доуточни някоя и друга подробност и там той заварвал Сам да чете ловно-рибарското списание „Фийлд“ и да отпива от големия скоч в чашата си под зоркия поглед на Фон, който — както щял да научи впоследствие Гуилъм — нарушавал еднообразието с правене на лицеви опори: първо опрян на кокалчетата на двата си юмука, после на върховете на пръстите си. Конкретно за Рикардо опитали и различните фонетични варианти на името му, за които могли да се сетят, и също ги потърсили в картотеката.

— Къде са картотекирани различните организации? — попитал Смайли.

Оказало се обаче, че в картотеката с организациите също няма картонче за акционерно дружество с името „Индочартър Виентян“.

— Проверете кореспонденцията със сродните ни служби.

По времето на Хейдън обменът с „братовчедите“ беше минавал изцяло през секретариата за връзки със сродните служби към лондонското управление, който по очевидни причини се ръководеше лично от него и в който се съхраняваха отделни архивни копия от цялата кореспонденция между сродните организации. Върнали се в параклиса, но за пореден път ударили на камък. На Питър Гуилъм

започнало да му се струва, че нощта възприема сюрреалистични измерения. А Смайли бил почти онемял. Закръгленото му лице се вкаменило. От възбуда Кони съвсем забравила за болките от артритата и подскачала от стелаж на стелаж като абитуриентка на бал. Непритежаващият по рождение бюрократични заложиби Гуилъм подтичвал подире ѝ уж да не изостава от групата, а всъщност се радвал, че от време на време го пращат при Сам.

— Сега вече го *спухаме*, Джордж, дарлинг — мърморела си под носа Кони. — Този път ти гарантирам: гадният жабок е в *ръцете* ни.

Док ди Салис се отплеснал да издирва китайските директори на „Индочартър“ — Сам като по чудо все още помнеше имената на двама от тях — и ги търсел първо по китайските им йероглифи, после според изписването им на латиница, а накрая — и според четирицифрениа китайски телеграфен код. Смайли седял на стол и четял документите на коляно като пътник във влак, който упорито отказва да обърне внимание на спътниците си. На моменти вдигал глава, но звуците, които чувал, идели отнякъде извън стаята.

По своя инициатива Кони се захванала да проверява препратките към документи, които на теория трябва да са свързани с оперативното досие. Съществували отделни тематични папки с наемници и с авиатори на свободна практика. Налице били и папки с описания на методите, по които Центърът изпирал парите, с които плащал на агентите си, че дори и написаният лично от нея преди много години трактат на тема ковчежниците на нелегалните мрежи на Карла, за чието съществуване официалните резидентури дори и не подозираха. Непроизносимите бащини и фамилни имена на Борис Търговския изобщо не били добавени към приложението. Попаднала дори на общи сведения за „Индокитайската банка“ и за връзките ѝ с „Москоу Народни Банк“, на статистически справки за нарастващата активност на Центъра в Югоизточна Азия и проучвания върху структурата на самата му виентянска резидентура. Но отрицателните отговори се множали, а с това само доказвали единствения положителен извод: след цялото преследване на Хейдън, за пръв път установявали подобно систематично и масово заличаване на следи. Получавала се най-великата обратна засечка на всички времена.

А тя водела неумолимо на изток.

Нощта им предоставила една-единствена улика кой може да е бил виновникът. Открили я чак по някое време, между зазоряването и утрото, когато Гуилъм вече дремел прав. Надушила я Кони, Смайли я положил безмълвно на масата, след което и тримата се взрели в нея на светлината на настолната лампа така, сякаш им сочела къде е заровено съкровището: дванайсет протокола за унищожаване, защипани с кламер и с драснат по линията на прегъването им с черен флумастер — все едно с въглен с артистичен замах — криптонимът на разрешилия процедурата. Осъдените на забвение документи се отнасяли до „строга секретна кореспонденция с Р/Анекс“, сиреч с ръководителя на резидентурата на „братовчедите“, който и тогава, и сега се явявал братът во Христа на Смайли, Мартело. А указаната причина за унищожението им била същата, поради която Хейдън наредил на Сам Колинс да прекрати оперативните си разследвания във Виентян: „Риск да бъде компрометирана деликатна американска операция“. И всички тези документи заминали в пещта с подписа на работния псевдоним на Хейдън.

Щом се върнал горе, Смайли отново поканил Сам в кабинета си. Сам вече бил без папийонка, а четината по челюстта над разкопчаната бяла риза отнемала голяма част от елегантността му.

Смайли първо изпратил Фон за кафе. Изчакал го да се върне, после оставил Фон да излезе и чак тогава налял две чаши — черно и за двама им, със захар за Сам, със захарин за Смайли, който се бореше с излишните килограми. Накрая, за да установи по-голямо сближение със Сам, се настанил на фотьойла до него, че да не ги дели бюрото.

— Май се налага да чуя повечко за момичето, Сам — произнесъл съвсем тихо, сякаш съобщавал скръбна вест. — От кавалерство ли пропусна да я споменеш?

Сам намерил изказването му за доста забавно.

— Нали беше изгубил документацията, приятелю? — попитал с онзи интимен тон, с който мъжете разговарят в обществена тоалетна.

Понякога, за да предизвикаш доверие, трябва първо да окажеш такава.

— *Бил Хейдън* я изгуби — отвърнал кротко Смайли.

Сам изпаднал демонстративно в дълбок размисъл. Сгънал едната си картоиграческа длан, огледал ноктите ѝ и му домъчняло, че били станали толкова мръсни.

— Моят клуб на практика работи на самотек — промълвил. — Честно казано, взе да ми писва. Все пари, пари. Време ми е за промяна, да си потърся ново поприще.

Смайли разбрал подтекста, но му се налагало да прояви твърдост.

— Нямам средства, Сам. Едва изхранвам дори онези, които вече съм назначил.

Сам отпил замислено от кафето и се усмихнал през парата.

— Коя е всъщност тя, Сам? Какво стана помежду ви? Никой няма чак сега да седне да ти търси кусури. Всичко е останало в миналото, повярвай ми.

Сам се изправил, напъхал ръце в джобовете, завъртял глава и в стила на Джери Уестърби закрачил напосоки из стаята и се заел да оглежда разните странни и мрачни вещи по стените ѝ: групови военновременни фотографии на униформени университетски преподаватели; поставено в рамка писмо, написано собственооръчно от вече покоен министър-председател; пак портретът на Карла, който този път изучил максимално отблизо, и така нататък.

— „Никога не залагай всичките си чипове“, — произнесъл в такава близост до Карла, че чак стъклото се замъглило от дъха му. — Все това ми повтаряше старата ми майка. „Не раздавай безплатно активите си. И без това получаваме малко от живота. Изразходвай ги пестеливо.“ Не че всичко не е само една игра, нали така? — попитал. А с ръкава си избърсал стъклото. — Тук в този ваш дом цари голям глад. Още с влизането си го усетих. А си виках: „На голямата маса ме канят. Няма да си легна гладен довечера“.

Стигнал до бюрото на Смайли и се настанил на стола му, сякаш да провери дали е удобен. Столът беше и въртящ се, и люлеещ се. Сам изпробвал и двете му възможности.

— Дай ми бланка за издирване — казал.

— Горевдясно — отвърна Смайли и останал да наблюдава как Сам издърпал чекмеджето, извадил лист жълт пелюр и го положил върху стъклото.

Писал, без дума да каже, в продължение на две-три минути; отдавал се периодически на кратък творчески размисъл, после пак почвал да пише.

— Обади ми се, ако я откриете — рекъл, махнал шеговито на Карла и излязъл.

След като си заминал, Смайли взел формуляра от бюрото, пратил да повикат Гуилъм и му го подал безмълвно.

А Гуилъм се спрял на стълбището и прочел: „Уърдингтън Елизабет, известна също като Лизи и Рикардо Лизи“. Това пишело на най-горния ред. А надолу следвали подробностите: „Приблизителна възраст дваисет и седем. Националност британска. Семейно положение: омъжена, няма данни за съпруга ѝ, моминско име също неизвестно. Живяла на семейни начала 1972/3 г. с Рикардо Малкия, сега покойник. Последно известно местоживеене: Виентян, Лаос. Последна известна месторабота: машинописка рецепционистка в «Индочартър Виентян» АД. Предишни местоработи: хостеса в нощен клуб, продавачка на уиски, скъпоплатена проститутка“.

С типичната му напоследък некадърност деловодството изчакало три минути, преди да отговори, че, за съжаление, „обектът е неоткриваем, повтаряме неоткриваем“. На всичко отгоре, главното „мамче“ — „пчелата майка“ — отказвало да приеме определението „скъпоплатена“ и твърдяло, че към подобен вид проститутки бил приложим терминът „висококласна“.

Интересното е, че несловоохотливостта на Сам изобщо не възпря Смайли, който по-скоро я възприе като нещо присъщо на занаята им. И затова поиска да му се предоставят всички оцелели след организираната от Хейдън интелигентна сеч сведения, изпращани от Сам от Виентян и другаде през предходните десетина години. Прегледа ги през малкото свободни часове, с които разполагаше, и остави неспокойното си въображение да оформи свои си впечатления от обитавания от Сам сумрачен свят.

* * *

Впоследствие всички бяха единодушни, че в този ключов момент от цялата история Смайли проявил възхитителна тактичност. Някоя подробна душа със сигурност щяла да нахлуе с трясък при „братовчедите“ и да настоя Мартело да му предостави на мига всички архивирани при американците копия от унищожената документация,

но Смайли предпочете да остави нещата в покой и да не оповестява намеренията си. И избра да действа чрез възможно най-скромния пратеник, с когото разполагаше.

Моли Мийкин беше благовъзпитана, симпатична, завършила сравнително скоро университета и леко педантична мома, доста затворена по характер, но бързо завоювала си скромната репутация на кадърен служител, причислявана към старата школа в Цирка най-вече благодарение на това, че преди нея там бяха работили и брат ѝ, и баща ѝ. По време на грехопадението все още беше на изпитателен срок и трупаше първоначален опит в деловодството. После я преназначиха към основния персонал и я повишиха, така да се каже, в отдела за вътрешна сигурност, откъдето, според служебния фолклор, никой — било то мъж, а пък още по-малко жена — не се беше завръщал жив. Моли обаче прояви — вероятно по наследственост — онова, което в занаята наричат „вроден усет“. Докато съслужителите ѝ не преставаха да си споделят кой къде е бил и в какво е бил облечен, когато научил за арестуването на Хейдън, Моли се захвана да създаде така и останалия невъзпят канал за връзка с колегата ѝ от Анекса, благодарение на който заобикаляше успешно свръхсложните процедури, въведени от „братовчедите“ след грехопадението.

Най-силният коз на Моли бяха твърдо установените ѝ навици. Денят ѝ за посещения беше петък. Всеки петък пиеше кафе с оператора на компютъра Ед; или разговаряше за класическа музика с Мардж — заместничката на Ед; понякога оставаше за вечеринките със салонни танци или да поиграе на шафълборд и боулинг в клуба „По здрач“ в приземния етаж на Анекса. По някаква случайност петъците бяха и дните, в които случайно носеше със себе си и списъчето с молба да ѝ помогнат с някое и друго издирване. А дори да нямаше нищо в тази насока, Моли обезателно си измисляше по някой обект, за да не закърнява каналът. В конкретния петък Моли Мийкин включила по молба на Смайли в списъка на интересуващите я лица и Рикардо Малкия.

— Но гледай в никакъв случай да не бие на очи, Моли — помолил я угриженият Смайли.

— Само това оставаше — отвърнала Моли.

С цел да създаде димна завеса, както се изрази самата тя, Моли изредила и още десетина имена започващи с „Р“, а като стигнала до

Рикардо, написала: „Ричардс, евентуално Рикард, евентуално Рикардо — по професия преподавател, евентуално авиоинструктор“, така че, ако изобщо се появял, истинският Рикардо щял да е просто един от няколко възможни варианта. „Националност мексиканец, евентуално арабин“, добавила Моли и за всеки случай подхвърлила и куп други подробности, които надали щели да са от полза при издирването му.

И Моли пак се върнала в Цирка по късна доба. Гуилъм бил вече каталясал. „На четирийсет години човек трудно се бори със съня — разсъждавал. — Когато е на двайсет или на шейсет, тялото му знае какво се иска от него, но четирийсетака е един вид пубертет, когато спиш или за да порастеш, или за да не излезеш от младостта.“ Моли обаче беше само на двайсет и три. Запътила се право към кабинета на Смайли, седнала благоприлично с прибрани колене и започнала да изпразва дамската си чанта под зоркото око на Кони Сакс и още по-зоркия — макар и по съвсем други причини — поглед на Питър Гуилъм.

Извинила се с половин уста, че толкова закъсняла, но Ед настоявал да изгледат за пореден път „Истинска издръжливост“ — един от любимите филми в клуба „По здрач“ — след което трябвало да отблъсва авансите му, но така че да не го засегнела, най-малко пък точно тази вечер. Подала на Смайли плик, той го отворил и извадил оттам дълга бледожълта компютърна карта. А на Гуилъм все му било на езика да я попита: „Добре де, успя ли в крайна сметка да го отблъснеш, или не?“.

— Е, как мина? — гласял първият зададен от Смайли въпрос.

— Съвсем нормално — отговорила му тя.

— Изключително интересен сценарий — възкликнал след това Смайли. Но докато четял по-нататък текста, изражението му преминало постепенно в рядка хищна усмивка.

Реакцията на Кони не била толкова въздържана. Докато дойде време да подаде картата на Гуилъм, вече се смеела с глас:

— Ама и ти беше един образ, *Бил!* Гаден, подъл симпатяга! Как само си ни насочвал всичките в погрешна посока! Жив дявол!

Хейдън затворил устата на „братовчедите“, като обърнал първоначалната измама на сто и осемдесет градуса. Дешифровката на компютърната карта съдържала следното обаятелно повествование:

За да не допусне „братовчедите“ да повторят извършваното от Цирка разследване на „Индочартър Виентян“ АД, в качеството си на шеф на лондонското управление Бил Хейдън пратил до Анекса формално искане за ненамеса, като се позовал на съществуващото двустранно споразумение между двете служби. В искането уведомявал американците, че Лондон понастоящем провежда разследване на „Индочартър Виентян“ АД чрез свой агент на място. Вследствие на това американците се съгласили да прекратят всякакви свои действия спрямо въпросния обект, в замяна на което разчитали да получат дял в придобитата информация. Но с цел да подпомогнат операцията на Цирка, „братовчедите“ все пак си позволили да отбележат, че връзката им с летеца Рикардо Малкия била преустановена.

Накратко казано: класически случай на манипулиране и на двете страни с цел извличане на собствена изгода.

— Много съм благодарен, Моли — произнесъл учтиво Смайли, след като всички се възползвали от възможността да се насладят на полученото. — Изключително съм ти благодарен, ако трябва да съм точен.

— Моля, моля — изрекла с най-възпитания си тон Моли. — А Рикардо твърдо не е сред живите, мистър Смайли — добавила, цитирайки същата дата на смъртта му, която им дал и Сам Колинс. След което щракнала закопчалката на чантата си, опънала пола върху възхитителните си колене и излязла изтънчено от стаята, все още под внимателния оглед от страна на Питър Гуилъм.

* * *

Сега вече в Цирка се възцари ново темпо и съвсем различна атмосфера. Край на трескавото търсене на следа, на каквато и да било следа. Вместо да се щурат напосоки, тръгваха в целенасочен боен марш. Добродушните задявки между двете фамилии почти престанаха: и „болшевиките“, и „жълтата опасност“ се сляха в едно под общото ръководство на Кони и Док, независимо че продължаваха да се разграничават по конкретните си умения. Оттам насетне щастие то чакаше копачите на много редки интервали, като кладенчета по дълъг, пращен маршрут, та имаше опасност едва ли не да измрат попътно.

На Кони ѝ отне не повече от седмица да разконспирира Борис Търговския — съветския ковчезник във Виентян, който имал грижата да прехвърля средствата на името на „Индочартър Виентян“ АД. Зад този прякор стоял бившият военен Зимин — отдавнашен випускник на частната школа за обучение, която Карла поддържаше близо до Москва. Под предишното си фалшиво име — Смирнов — Зимин им беше известен в качеството му на ковчезник до преди шест години на източногерманска структура в Швейцария. Преди това се беше появявал във Виена под името Курски. Втората му специалност беше подслушване и изнудване и според мнозина именно в ролята си на Зимин успял да заложи в Западен Берлин примамката пред определен френски сенатор, който впоследствие му беше продал половината тайни на родината си. И беше напуснал Виентян точно месец след получаването на доклада на Сам в Лондон.

След този свой малък триумф Кони се нагърби с очевидно непосилната задача да установи какви мерки може да е взел Карла, съответно ковчезникът му Зимин, за да намерят заместител на прекъснатата златна жила. Определила си беше няколко пробни камъка, с които да се съобразява в търсенето си. Първо, всеизвестната закостенялост на огромните разузнавателни институции и привързаността им към проверените търговски пътища. Второ, поради размера на изплащаните суми се предполагаше, че Центърът ще е бързал да замени старата система с нова. Трето, самодоволството на Карла — както преди грехопадението, когато е държал Цирка в букаите, така и след грехопадението, когато Циркът се е гърчел немощен и беззъб в нозете му. И в крайна сметка щеше просто да разчита на енциклопедичните си познания по темата. След като събра на едно място купищата сурови, необработени материали, пренебрегвани умишлено по време на отшелничеството ѝ, екипът на Кони се зае с невероятен замах да изчита досиетата, да ги проучва повторно, да се съвещава, да чертае схеми и диаграми, да проучва индивидуалните почерци на известни му оператори, да страда от мигрени, да води спорове, да играе на пинг-понг и — от време на време, след мъчителни предупреждения и с изричното съгласие на Смайли — да провежда плахи проучвания на терен. Успяха да склонят дружелюбно настроен контакт от лондонското Сити да се отбие при стар свой познат, специалист по хонконгските офшорки. А в офиса си

на „Чийпсайд“ валутен брокер беше предоставил достъп до книгата си на Тоби Естерхази — зоркият унгарец, оцелял единствен от някогашната славна подвижна армия на Цирка от куриери и специалисти по улично следене.

Ето как вървяха нещата — със скоростта на охлюв; но хубавото е, че охлювът знаеше накъде се е запътил. Док ди Салис тръгна по своя си заобиколен начин по пътеката със задграничните китайски търговски дружества, просичайки си път през мъглявите връзки между „Индочартър Виентян“ АД и неуловимите ешелони от неговите компании майки. А и помощниците му бяха не по-малко колоритни от самия него — или езиковеди, или възрастни върнати от пенсия китаисти. С течение на времето лицата им колективно побледняха, все едно служеха в една и съща пропита от влага семинария.

Смайли, от своя страна, напредваше не по-малко предпазливо по още по-тайнствени улички с още по-голям брой входове.

И пак успя да се скрие от погледите им. Възползва се от настъпилия период на изчакване да се захване със стотиците други неща, които се нуждаеха от вниманието му. Приключил набързо с работата в екип, той се оттегли в скритите кътчета на самотния си свят. Мяркаше се в Уайтхол, че дори и в Блумсбъри и при „братовчедите“. Но в други случаи дверите на тронната зала оставаха затворени по цели дни и единствено на момчето за всичко — черноокия Фон — беше позволено да влиза и излиза безшумно с гуменките си и да внася и отнася от господаря си димящи чаши кафе и чинии с бисквити и по някоя и друга паметна записка.

Смайли открай време ненавиждаше телефоните и сега отказвал изобщо да вдига слушалката, освен когато според Гуилъм го търсели за нещо изключително спешно, а такива случаи не се явявали. Само свързания с пряката линия през бюрото на Гуилъм апарат не успял да изключи, но хванели ли го мътните, дори и него покривал с плетения калъф на чайника, само и само да му звъни по-тихо. Според възприетата неизменна процедура, Гуилъм съобщаваше, че Смайли го няма или провежда съвещание и ще позвъни обратно след час. След което записваше предаденото му съобщение, връчваше го на Фон и при добро стечение на обстоятелствата и след проявата на известна инициативност от негова страна, Смайли наистина се обаждал на търсилия го.

Съвещавал се с Кони, понякога с Ди Салис, понякога и с двамата, но присъствието на Гуилъм не било необходимо. Досието на Карла — всичките седем папки се преместиха за постоянно от изследователския отдел на Кони в личния сейф на Смайли. Гуилъм се подписал за получаването им и му ги внесъл, а когато Смайли вдигнал поглед от бюрото си и ги видял, по очите му проличало, че ги е разпознал, понеже се пресегнал към тях така, както човек се здрависва със стар приятел. После вратата пак се затвори и минаха още дни.

— Нещо ново? — задавал Смайли периодически въпрос на Гуилъм, който означавал: „Кони не ме ли е търсила?“.

По същото това време евакуираха и резидентурата от Хонконг, а Смайли научи — с голямо закъснение — за непохватните опити на административно-стопанския отдел да потули хайхейвънската история. Моментално изиска досието на Кро и пак привика Кони да се консултира с нея. Само след няколко дни и самият Кро се появи на четирийсет и осем часово посещение в Лондон. Гуилъм беше слушал навремето лекциите му в Сарат и го ненавиждаше.

Прословутата статия на стареца най-сетне видя бял ден две-три седмици след това. Смайли я прочел най-внимателно, после я предал на Гуилъм, при това — с необичайното за него обяснение защо е постъпил по този начин:

„Карла така и така е наясно какво точно става в Цирка — казал. Обратните засечки са отколешна част от играта. Но Карла няма да е човек, ако не легне да поспи след такъв голям улов.“

— Искам той да чува от всички страни колко наистина сме умрели — пояснил Смайли.

Така нареченият „номер на прекършеното крило“ намери след време приложение и в други сфери, при което една от по-забавните задачи, възложени на Гуилъм, беше да подхранва на всяка цена Роди Мартиндейл с трагични истории за царящата в Цирка бъркотия.

* * *

А копачите не преставаха да се трудят. Впоследствие нарекоха този интервал „странния мир“. Както разправяше след време Кони, имали пътна карта, зададена им била и посоката, но се озовали

изправени пред цели планини, а разполагали само със супени лъжици. Докато чакаха, Гуилъм канеше Моли Мийкин на продължителни и скъпоструващи вечери, но нито една от тях не беше резултатна. Играеше с нея скуош и се възхищаваше от окото ѝ, плуваше с нея и се възхищаваше от тялото ѝ, но тя парираше всякакви негови опити за физическа близост със загадъчна, нищо не му говореща усмивка и извърщаше главата си настрана и надолу, без да го изпуска из обятията си.

Стресан от продължителното бездействие, и момчето за всичко Фон почна да се държи особено. Случеше ли се Смайли да изчезне, без да го вземе със себе си, буквално линееше до завръщането на господаря му. Гуилъм го посетил една вечер без предупреждение в тясното му убежище и се ужасил, като го заварил да клечи в почти ембрионална поза и да стяга с увита на масур носна кърпа палеца си, явно с намерението да се самонарани.

— Престани да възприемаш всичко толкова лично бе, човек! — скастрил го Гуилъм. — Няма ли Джордж правото да реши, че може да мине няколко дни и без теб. Нищо страшно не е станало. Може в отпуск да е излязъл за малко. Отпусни се.

Фон обаче държеше да нарича Смайли „Шефа“ и гледаше с недоверие всички, които му викаха „Джордж“.

Към края на тази ялова фаза обаче на петия етаж се появи ново, удивително устройство. Внесоха го двама подстригани на „канадска ливада“ техници и го монтираха в продължение на цели три дни: зелен телефон, предназначен — пряко всичките му предубеждения — за бюрото на самия Смайли и осигуряващ директна връзка с Анекса. Кабелът минаваше през стаята на Гуилъм и завършваше в куп анонимни сиви кутии, които избръмчаваха периодически без никакво предупреждение. Присъствието на новата техника само засили всеобщата атмосфера на изнервеност. „За какво ни е такава машина — питаха се, — като няма какво да пуснеш по нея?“

Оказа се обаче, че имат.

Новината се разпространи внезапно. Кони не щеше да каже какво точно е намерила, но вестта за откритието мина като горски пожар по цялата сграда: „Кони *успя!* Копачите *успяха!* Открили са новата златна жила! И са я проследили от край до край!“.

От кой край? До кой? Къде свършва този край? Кони и Ди Салис държаха устите си заключени. Цял ден и цяла нощ правиха тегели до тронната зала с отрупани с преписки ръце — несъмнено, за да покажат и този път на Смайли какви са ги свършили.

След което Смайли изчезна за три дни и Гуилъм едва много покъсно научил, че бил пътувал както до Хамбург, така и до Амстердам, за да „притегне докрай болтовете“, както сам се бил изразил, в разговори с определени видни банкери, с които се познавал. Въпросните господа отделили куп време да му обясняват, че войната била приключила и че било изключено да нарушат своите етични норми; но накрая му дали информацията, от която той толкова се нуждаел, при все че тя просто послужила за окончателно потвърждение на заключенията, до които копачите били вече стигнали. Смайли се завърна, но продължил да държи Питър Гуилъм настрана и тази негова изолация сигурно щяла да трае безкрайно, ако не била вечерята, на която Лейкон ги поканил у дома си.

Включването на Гуилъм в поканата било всъщност плод на чиста случайност. Както и самата вечеря. Смайли се бил записал при Лейкон в секретариата на Министерския съвет и провел няколкочасова усилена подготовка за срещата в компанията на Кони и Ди Салис. В последния момент обаче Лейкон бил привикан от своите парламентарни господари и за компенсация предложил вечеря с каквото имало налично в грозната му резиденция в Аскот. Смайли мразеше да шофира, а дежурна служебна кола нямаше. В крайна сметка Гуилъм предложил да го закара в проветривото си старо порше, където първо го увил в одеялото, което държал под ръка, в случай че Моли Мийкин се съгласяла да я изведе на пикник.

По пътя Смайли се опитал да завърже неангажиращ разговор и почти успял, но бил притеснен. Пристигнали под дъжда, а на прага се получило неудобно положение как да постъпят по отношение на неканения подчинен. Смайли настоявал Гуилъм да се прибере у дома и да се върне да го вземе в десет и трийсет; семейство Лейкон обаче настоявали да останел на всяка цена, понеже така и така разполагали с *купища* храна.

— Както ти решиш — казал Гуилъм на Смайли.

— Ама, разбира се. Всъщност идеята е чудесна, стига Лейконови да не възразяват — изрекъл намусено Смайли, след което влезли и

двамата.

Наложило се да сложат прибори и за четвъртия човек, да нарежат пресъхналите при печенето пържоли на толкова дребни парченца, че заприличали на останала без сос яхния, и изпратили едната от дъщерите с колелото и с една лира за втора бутилка вино от близкия пъб. Мисис Лейкон имала вакли очи, руси коси и лесно изчервяващи се бузи — оженила се съвсем млада и съвсем млада се сдобила с рожби. Масата се оказала прекалено дълга само за четирима. Тя настанила Смайли и съпруга си на единия край, а до себе си сложила Гуилъм. И след като се поинтересувала какво му е мнението за мадригалите, се впуснала в безкрайно описание на концерта в частното училище на дъщеря ѝ. А концертът, подчерта тя, бил абсолютно съсипан от децата на богатите чужденци, които приемали, за да си покриват разходите. Та те половината и понятие си нямали как се вокализира на Запад.

— А и що за възпитание ще получи детето ми сред всички тези персийци с по шест жени? — попитала.

Гуилъм ѝ отговарял неангажиращо, колкото тя да не млъква, а всъщност се напъвал да слуша разговора на другия край на масата. А там Лейкон хем биел дузпите, хем ги спасявал на голлинията.

— Първо подаваш молба чрез мен — гърмял гласът му. — Което ти всъщност правиш в момента, както се следва. А на този етап от теб се иска само най-обща предварителна схема. По принцип министрите предпочитат всичко да им е сбито до размерите на пощенска картичка. И то *илюстрирана* — казал и отпил с превзета изисканост от възкиселото червено вино.

Мисис Лейкон, чиято нетърпимост била подплатена с нещо като ангелска невинност, се заоплаквала и от евреите:

— Ами че те дори не ядат онова, което *ние* ядем. Пени разправя, че за обяд си носели някакви специални херинги.

Гуилъм пак изтървал нишката и добре че Лейкон повишил предупредително глас:

— И се постарай поне този път да не споменаваш Карла, Джордж. И друг път съм ти го казвал. Толкова ли е трудно да говориш за Москва, а? Те не обичат нещата да са поставени на лична основа независимо от силата на омразата ти към него. Аз също.

— Добре, Москва да бъде — съгласил се Смайли.

— Не че трябва чак да ги мразим — разправяла мисис Лейкон.
— Но те просто са друг вид хора.

Междувременно Лейкон се бил върнал на някаква предишна тема:

— И под *голяма* сума каква точно сума ще трябва да разбирам?

— Засега не сме в състояние да назовем точната цифра — отвърнал Смайли.

— Добре. Още по-съблазнително. А какъв „градус на паниката“ предвиждате?

Смайли се затруднил не по-малко от Гуилъм от този въпрос.

— Кое от разкритията ви ви плаши най-много, Джордж? В качеството ти на държавен страж, кое най-много те стряска в случая?

— Че на карта е заложена сигурността на една колония, която принадлежи на кралската корона — подсказал Смайли след известен размисъл.

— Говорят си за Хонконг — обяснила мисис Лейкон на Гуилъм.
— Чичо ми беше политически секретар на министър-председателя. За разлика от вуйчовците ми, които никога не са се отличавали с умствените си способности.

И добавила, че Хонконг бил хубаво място, но миришело лошо.

Лейкон бил леко поруменял и приказките му станали поразхвърляни.

— „Колония“! За бога, Вал, чуваш ли какво си говорим ние тук?
— провикнал се през цялата маса и се отплеснал да просвещава съпругата си. — Не стига че са значително по-богати от нас, ако ме питаш, а и — от *моя* гледна точка поне — се радват и на по-голяма сигурност. И така ще е поне още двацет години, докато изтече договорът им, понеже китайците надали ще пожелаят да го продължат. Тоест нямаме повод да се притесняваме поне до нашето пенсиониране.

— Оливър смята, че сме *обречени* — обяснила развълнувалата се мисис Лейкон на Гуилъм с такъв тон, сякаш го посвещавала в семейна тайна, и пунала ангелска усмивка на съпруга си.

Лейкон си възвърнал предишния поверителен тон, но не спрял да дрънка. „Вероятно се перчи пред госпожата“, помислил си Гуилъм.

— При това ще трябва първо мен да ме убедиш — като прелюдия към пощенската картичка, така да се каже, — че едно масирано присъствие на съветското разузнаване в Хонконг би поставило

колониалното правителство в изключително неловко положение в отношенията му с Пекин?

— Но преди да стигна дотам...

— На чието великодушие колонията разчита ежечасно за своето съществуване, не съм ли прав?

— Именно от тези съображения... — понечил да каже Смайли.

— Ама, Пени, как може така гола да се появяваш! — възкликнала не особено изненадано мисис Лейкон.

И осигурила блажен отдиш на Гуилъм с това, че се впуснала подир появилата се в рамката на вратата непослушна дъщеричка. В същото време Лейкон поел дълбоко въздух като за ария:

— В този смисъл ние отбраняваме Хонконг не само от руснаците — което, ако трябва да съм откровен, в очите на някои от поправедните ни министри не било актуално, макар и не съвсем, — но и от прословутия в цял свят гняв на Пекин. Така ли е, Гуилъм? *Обаче* — подчертал Лейкон и за да наблегне на салтото, така сграбчил с дългата си ръка тази на Смайли, че го принудил да остави чашата си. — *Обаче* — предупредил Лейкон с подскачащ нагоре-надолу глас — никой не е в състояние да предскаже дали тези наши доводи ще прозвучат убедително за господарите ни.

— Не бих си и помислил да ги моля, преди да съм намерил потвърждение на наличните засега данни — отвърнал рязко Смайли.

— А и не виждам как ще го направиш — предупредил го, влизайки в нова роля, Лейкон. — Нямаш правото да разпростираш разследванията си извън държавните ни граници. Служебните ти права се простират само до там.

— Но не проучим ли сведенията по разузнавателен път...

— Чакай! Какво всъщност *означава* този израз, Джордж?

— Да изпратим агент.

Лейкон извил вежди и извърнал глава, с което напомнил болезнено на Гуилъм за Моли Мийкин.

— Мен не ме вълнува нито методиката, нито подробностите. А поради липсата на пари и средства, очевидно и ти не си в състояние да сториш каквото и да било, което да ни постави в неудобно положение. — Тръгнал да налива още вино и разлял малко. — Вал! — провикнал се. — Дай кърпа!

— Е, все с *някакви* пари разполагам.

— Но не и за тази цел. — Виното успяло да лежеса покривката. Гуилъм поръсил петното със сол, а Лейкон вдигнал плата и подложил отдолу му пръстена си за салфетката, за да опази дървесния лак.

Настъпило продължително мълчание, нарушавано от бавно падащите по паркета капки.

По някое време Лейкон казал:

— Единствено от теб зависи да определиш кое в рамките на мандата ти ще е оправдано като служебен разход.

— Би ли ми го разрешил в писмена форма?

— Не, сър.

— Ще ми позволиш ли да предприема всички необходими мерки, за да потвърдя информацията?

— Не, сър.

— Но няма и да ми пречиш?

— След като нито разбирам, нито ми се налага да разбирам от методология, не виждам с какво право ще ти диктувам как да постъпваш.

— Но предвид на това, че внасям официално искане... — подхванал Смайли.

— Вал, донеси най-после някаква кърпа! В момента, в който внесеш официалното си искане, аз окончателно ще си измия ръцете от теб. Обхватът на действията ти ще зависи не от мен, а от комисията за надзор на разузнаването. Ще изложиш намеренията си. Те ще те изслушат. Оттам насетне всичко ще става помежду ви. Аз само ще акуширам. Донеси кърпа, Вал! Всичко оляхме!

— Да де, моята глава ще е на пъна, а не твоята — отбелязал Смайли, най-вече на себе си. — Ти, както винаги, ще пазиш неутралитет. Не ми е за пръв път.

— Е, как ще е неутрален Оливър! — възкликнала весело мисис Лейкон, завръщайки се, преметнала през рамото вече сресаната и облякла нощница дъщеричка. — Той е *изцяло* на твоя страна, нали, Оли? — Подала кърпа на Лейкон и той се захванал да попива. — Той напоследък се е превърнал в истински *ястреб*. По-голям и от американците. Хайде пожелай лека нощ на всички, Пени, не се срамувай. — И поднесла детето на всеки от тях поотделно. — Първо на мистър Смайли... мистър Гуилъм... сега на тати... Какво прави Ан, Джордж? Надявам се, че не е хукнала пак по провинцията?

— А, много е добре, благодаря.

— А ти натискай Оливър да ти даде всичко, което искаш. Станал е *отвратително* важен и надут, нали, Оли?

Отдалечила се с танцова стъпка, рецитирайки на детето любимото му стихче за преди лягане:

— Жули, пари и отвън... Жули, пари и отвътре... И детенцето изгаря.

Лейкон наблюдавал с гордост оттеглянето и.

— Мен, Джордж, ме интересува най-вече следното: смяташ ли да привлечеш и американците? — попитал развеселено Лейкон. — Това ще е великата примамка. Вкарваш ли „братовчедите“ — спечелваш от раз цялата комисия. А Форин Офис само ще те гледа в очите и ще изпълнява.

— Предпочитам да отложам временно решението си по въпроса, ако не възразяваш.

„Той все едно никога не е и чувал за зеления телефон“, минало му през ум на Гуилъм.

Лейкон се замислил, въртейки чашката между пръстите си.

— Жалко — произнесъл се по някое време. — Жалко. Никакви „братовчеди“, никакъв градус на паниката... — Вперил очи в закръглената, невпечатляваща фигура пред себе си. Смайли седял със сплетени пръсти и със затворени очи, в нещо като полудрямка. — И никаква убедителност — добавил Лейкон, явно коментирайки директно върху външния вид на Смайли. — Още отсега ти гарантирам, че от Министерството на отбраната и пръста си няма да вдигнат в твоя защита. Също и от Министерството на вътрешните работи. Министерството на финансите е на кантар, а реакцията на Форин Офис ще зависи от това кого са изпратили на заседанието и какво са яли на закуска. — Отново се замислил. — Джордж.

— Слушам те.

— Разреши ми да ти изпратя застъпник. Човек, който да води стадото, да съчини на чернова искането ти, да го пренесе до барикадата.

— Благодаря, смятам, че и сам ще се справя!

— Карай го да си почива повече — препоръчал Лейкон с оглушителен шепот на Гуилъм, докато ги изпращал до колата. — И ако можеш — да престане да носи тия черни сака и прочее. Те излязоха от

мода заедно с турнюрите на женските рокли. Лека нощ, Джордж! Звънни ми утре, ако премислиш и си промениш решението. А ти, Гуилъм, карай внимателно. Пил си, все пак.

На излизане през портала Гуилъм изрекъл някаква ужасно солена ругатня, но Смайли вече се бил наврял дълбоко под одеялото и нищо не чул.

— Хонконг, значи? — попитал пътъом Гуилъм.

Не получил отговор; но и отрицателен такъв нямало.

— И на кой оперативник ще му се усмихне щастие? — попитал малко по-късно Гуилъм, без изобщо да се надява да му отговорят. — Или и това е част от надлъгването с „братовчедите“?

— За надлъгване изобщо не може да става дума — срязал го Смайли, засегнат, за разлика от всеки друг път. — Включим ли ги, ще ни удавят. Не ги ли включим, няма да ни стигнат средствата. Въпросът е да намерим златната среда.

И Смайли пак се гмурнал под одеялото.

Но — о, чудо на чудесата! — оказали се готови още на следващия ден. В десет Смайли свикал оперативен директорски съвет. Изказал се той, изказала се Кони, а Ди Салис се въртял и почесвал като въшлясал придворен частен учител в комедия от седемнайсети век, дочаквайки реда си да се изкаже със своя дрезгав, изразителен език.

И още същата вечер Смайли изпратил своята телеграма до Италия: истинска телеграма, многословна, а не само с кодовата дума „настойник“, с копие към бързо нарастващото досие. Съставил я Смайли, връчил я на Фон, а той се отправил със забързана победоносна стъпка към денонощния пощенски клон на Черинг Крос. По тържествената атмосфера, с която заминал, човек можеше да заключи, че покрай жълтеникавата бланка е достигнал зенита в досегашния си закътан живот. Но не беше така. Преди грехопадението Фон беше работил в Брикстън като диверсант под ръководството на Смайли. А в действителност, по професия, беше безшумен убиец.

РАЗХОДКА В ПАРКА

През цялата слънчева седмица Джери Уестърби подготвял заминаването си с неугасваща празнична оживеност. Щом Лондон можел да отложи чак досега лятото си, нищо не пречело и на Джери да постъпи по същия начин. Никакви мащехи, ваксинации, досадни посредници на туристически агенции, агенти на издателства и редактори на вестници не били способни да нарушат веселата, бойка стъпка на Джери, който иначе мразел Лондон наравно с чумата.

В допълнение към целите обувки от еленова кожа лондонският му образ включвал и костюм; е, не шит по поръчка на „Савил Роу“, но несъмнено истински костюм. Сиротата го била кръстила „затворническата му униформа“ — поддаващо се на пране, избеляващо към синьото творение на шивашката фирма „Понтчак Хепи Хаус — Банкок“ („Шием поръчки за един ден“), чийто етикет го провъзгласявал със сияйни копринени букви за „гарантирано немачкаем“. От нежния обеден бриз се издувал с лекотата на ефирна рокля по брайтънски кей. Закупената от същия източник копринена риза била пожълтяла, захабена, сякаш носена с години по тенистурнирите на Уимбълдън или регатата Хенли. Макар и тоскански по произход, тенът му бил не по-малко английски от прословутата му вратовръзка на състезател по крикет, която се веела патриотично като знаме около шията му. И само най-зоркият наблюдател щял да съзре в изражението му онази бдителност, която и пощаджийката Мама Стефано била забелязала и която инстинктивно бива наречена „професионална“, изчерпвайки по този начин въпроса. Ако предполагал, че му предстои голямо чакане, понякога мъкнел със себе си и торбата с книгите, която му придавала вид на дошло за първи път в града селянче — новия Дик Уитингтън.

Постоянният му адрес, ако изобщо може да става дума за такъв, бил на Търлоу Скуеър, където отсядал при мащехата си в миниатюрен претруфен апартамент, натъпкан със спасени от зарязани жилища огромни антики. А мащехата му — третата лейди Уестърби — била

нагримосана кокошка, рязка като повечето повехнали красавици, и често го гълчала за действителни или въображаеми негови престъпления от рода на това, че бил изпусил последната ѝ цигара или бил навлякъл кал след поредната си потайна разходка в парка. Джери посрещал упреците ѝ с усмивка. Понякога, ако все още не му се спяло, след като се бил прибрал чак в три или четири сутринта, почвал да блъска по вратата ѝ да я събуди, при все че тя често вече била будна; и след като я изчакал да се гримира, я поканвал да приседне на леглото му така, както си била по нощницата с хилядите ѝ финтифлюшки, стиснала с дребните си кокалести пръсти кингсайз чаша с ментов ликьор фрапе, а Джери се просвал върху цялото налично подово пространство наред вълшебната планина от вехтории и се залавял „да си реди багажа“, както обичал да се изразява.

Планината се състояла изцяло от ненужни вещи: стари изрезки от пресата, купища пожълтели вестници, обвързани със зелена лента, нотариални актове, та дори и чифт правени по поръчка ботуши за езда с опъвалки, но и позеленели от плесен. На теория се предполагало Джери да отдели от купчината онова, което щяло да му потрябва по време на пътешествието, но на практика щом стигнал до първата запазена за спомен от отминал случай вещ, двамата се отдавали на безкрайни реминисценции. Както през онази нощ например, в която той изровил албум с изрезки от най-ранните си репортажи.

— А, този наистина е готин, Пет! Уестърби тотално дезавуира оня гад! Не усещаш ли как ти се ускорява пулсът? Как кипва старата ти кръвчица?

— Трябваше да се захванеш с бизнеса на чичо ти — срязала го тя, докато с огромно удоволствие превръщала страниците. Въпросният му чичо бил цар в търговията с баластра и Пет редовно го цитирала, когато искала да заклейми недалновидността на стария Самбо.

Друг път пък попаднали на копие от много отдавнашно завещание на стареца — „Долуподписаният Самюел, по прякор Самбо, Уестърби...“ — напъхано сред куп сметки и писма от адвокатите, адресирани до Джери в качеството му на изпълнител на завещанието, до едно окапани с уиски или хинин и започващи с думите „За най-голямо наше съжаление“.

— Това пък откъде се взе — измърморил притеснено Джери, щом усетил, че вече е късно да зарови незабележимо плика обратно в

купчината. — Няма какво толкова да му гледаме, не мислиш ли?

Черните ѝ като копчета на ботуш очички засвяткали гневно.

— Чети на глас — заповядала му с гръмовен театрален глас и само след секунди двамата се изгубили из неразгадаемите дебри на тръстове, които завещавали на внуци, образовани племенници и племеннички, доходите от лихвите на „гореупоменатата съпруга“ до края на живота ѝ, а главницата на еди-кого си в случай на смърт или сключване на брак от страна на завещателя; кодицили с последната му воля, дописани с цел да възнаградят нечие добро дело или да накажат проявеното от някого неуважение.

— Ха! Знаеш ли пък този кой е? Ужасният братовчед Олдред, дето се пропи! Божичко, на него пък защо му е трябвало да му завещава пари? Че да пропие всичко още на другия ден!

Освен тях — и кодицили как да се грижат за състезателните му коне, за да не попаднат под касапския нож: „Конят ми Розали в Мезон Лафит, плюс две хиляди лири годишно за конюшня... и конят ми Интрудър, когото в момента дресират в Дъблин — на сина ми Джералд, докато са живи и тримата, с уговорката, че ще се грижи за тях до настъпването на естествената им смърт...“.

Подобно на Джери и старият Самбо страшно беше обичал конете.

И също така на Джери — ценни книжа. И само на Джери — всички акции на фирмата на стойност сума ти милиони. Мантията, властта, отговорностите — целият този великолепен свят в наследство, да му се радва — свят, предложен му първоначално, дори обещан му, но впоследствие оттеглен: „на моя син, който да управлява всички притежавани от групата вестници според установените през моя живот стил и правилници“. Дори незаконният му син не беше пропуснат: чистата сума от двайсет хиляди, неутежнена с гербов налог, платима на работещата в пъба „Дъ Грийн“ в Кобъм мис Мери Еди-коя си — майката на моя припознат син Адам. Единственият проблем бил в това, че междуременно долапът се бил изпразнил. Цифрите в баланса започнали да се топят равномерно от деня, в който империята на великия му баща навлязла в ликвидация. После придобили червен цвят и пак започнали да се надуват като дълги насекоми кръвопийци и да нарастват ежегодно с по една нула отзад.

— Това е положението, Пет — обявил Джери сред неземната утринна тишина и хвърлил плика обратно на върха на вълшебната планина. — Доволна си, че се отърва от него, а? — Претърколил се на хълбок, грабнал купчинката избелели вестници — последните броеве на бащините му рожби — и започнал да ги преглежда всичките едновременно, както само старите вестникари умеят. — Поне там, където се премести, няма как да гони момите, нали, Пет? — Мощно изшумоляване на страница. — Не че не би се опитал, де. Най-малко може да се оплаче от липсата на желание, смее да кажа. — После с притихнал глас се извърнал да погледне приседналата на ръба на леглото му неподвижна кукличка, чиито крака едва стигали до мокета. — Но ти открай време му беше любимката — неговата *тай-тай*, както казват китайците. Номер едно. Не даваше и една лоша дума да се чуе за теб. „Най-красивото момиче на света, разправяше ми.“ Точно това бяха думите му. Казани не как да е, а изтръбени с мощен глас, та цялата Флийт Стрийт да ги чуе: „Най-добрата жена в живота ми!“.

— Проклет дявол! — прекъснала го мащехата му с неочакван пристъп на мекия ѝ северняшки акцент, а бръчиците се събрали като хирургически иглички около яркочервените ѝ устни. — Мръсен дявол! Ненавиждам го от глава до пети. — За известно време и двамата изпаднали в пълно мълчание: Джери — проснат, заровил се из боклуците си и подръпващ периодически падналия на челото му кичур, а тя седнала — обединени в нещо като обич към бащата на Джери.

— По-добре да беше продавал баластра с чичо си Пол — въздъхнала тя с проникателността на жена, която вечно са лъгали.

Вечерта преди да замине Джери я извел на вечеря, а като се върнали на Търлоу Скуеър, тя му поднесла кафе в приборите от севърски порцелан, които успяла да спаси. Жестът ѝ довел до истинска катастрофа. Напъхал неусетно дебелия си показалец в дръжката на чашката, Джери успял да я отчупи с лек звук „пфт“, който, за щастие, тя не чула. Проявявайки фокусническа ловкост, той успял да скрие щетата от очите ѝ, добрал се по някое време до кухнята и сменил чашката. Уви, Божият гняв се оказал неизбежен. Когато самолетът му кацнал за презареждане в Ташкент (успял бил да си извърнка да му позволят да мине по транссибирския маршрут), установил с радост, че в дъното на транзитната зала руските власти били отворили бар — а

това за него било възможно най-убедителното доказателство, че страната се либерализирала. Но като бръкнал в джоба на самото си за твърда валута, с която да си поръча голяма водка, вместо пари напипал малката порцеланова въпросителна с острите бели ръбчета. И му се наложило да се откаже от водката.

* * *

И по деловите въпроси проявявал не по-малка сговорчивост и гъвкавост. Литературен агент му бил стар негов познат от крикета — сноб с недоказан произход на име Менкен, известен и като Минг — един от многото глупаци по рождение, на които английското общество, и особено издателският свят са винаги готови да осигурят комфортно съществуване. Менкен, който най-вероятно самоволно си бил приписал това известно фамилно име, бил пряк веселяк с рошава брада, която, изглежда, трябвало да внушава, че лично той е авторът на книгите, с които търгувал. Срещнали се за обяд в клуба на Джери — занемарено великолепно заведение, успяло да оцелее благодарение на сливането си с по-скромни клубове и неспирното разпращане по пощата на апели за подкрепа. Свели глави посред полупразния салон под мраморните очи на строителите на британската империя, двамата отчели, че ланкашърският крикет клуб страдал най-вече от липсата на бързи боулъри. После Джери се възмутил от неумението на играчите на Кент „да ударят проклетата топка, Минг, не да я цъкат“. В Мидълсекс започнали да се проявяват няколко млади таланта. Но „Господ да ни е на помощ, като гледам какъв е подборът им“, възмутил се Минг, докато режел поднесената му храна.

— Жалко, че ти свърши тарата — възкликнал с все сила Минг по адрес на Джери и на всички други, които евентуално можели да го чуят. — По мое мнение отдавна никой не е създавал сполучлив роман за Ориента. Последно успя Грийн, ако изобщо го понасяш, понеже на мен ми е писнало от всичкия му там католицизъм. И Малро, ако, за разлика от мен, си падаш по философията. И за Моъм съм съгласен донякъде, но преди него не виждам друг, освен Конрад. Наздраве. Но ще ми позволиш ли да ти дам един съвет? — Джери налял чашата на Минг. — Не се увличай много да имитираш Хемингуей с всичкото му

там благородство пред дулата на оръжията и любов с отнесени от снаряд ташащи. Няма да се хареса според мен. Вече е *писано*.

Джери изпратил Минг до таксито му.

— И ще ми позволиш ли да ти дам един съвет? — повторил Менкен. — По-дълги изречения. Захванете ли се да пишете романи, вие, журналистите, разчитате по навик на късите форми. Къси абзаци, къси изречения, къси глави. И преценявате написаното в колонсантиметри, а не като обем върху страницата. Същата работа и при Хемингуей. Ако можел, е щял да събере цял роман на гърба на кибритена кутийка. Затова ти казвам: пиши по-разгънато.

— Довиждане, Минг. Благодаря.

— Доскоро, Уестърби. И не забравяй да поздравиш татко ти от мен. Сигурно много е остарял, горкият. Ама няма как, всички това ни чака.

Слънчевото си настроение Джери почти успял да запази и пред Стъбс, макар, според Кони Сакс, Стъбс да бил прочут гадняр.

Подобно на всички останали пътуващи и журналистите оставят след себе си една и съща мръсотия; в качеството си на главен редактор на цялата пресгрупа Стъбс не правел изключение. Бюрото му било отрупано с окапани с чай коректури, омазани с мастило порцеланови чаши и останките на загинал от преклонна старост сандвич с шунка. И сред всичко това седял Стъбс и гледал възмутено Джери, сякаш последният бил дошъл не за друго, а да му ги отнеме.

— Стъбси, гордостта на професията — измърморил Джери, докато отварял с рамо вратата, после се облегнал на стената и сключил длани зад гърба си, сякаш да ги накара да стоят мирно.

Стъбс прехапал език да не изреси поредната си ругатня, после пак забил нос в преписката, която изучавал върху всичкия боклук по бюрото си. Стъбс поначало бил въплъщение на всички изгъркани вицове за редактори. Презирал целия свят около себе си, провисналите му челюсти били посивели, а тлъстите му клепачи като да били намазани със сажди. Но бил готов да се отдаде на ежедневника до деня, в който язвата го довършела, след което щели да го прехвърлят в седмичника. След още една година щели да го преместят в женските списания, където щеше да го командват дечурлига, докато не навършел стаж за пенсия. Засега обаче се проявявал като непочтен човек и

изслушвал репортажите, които кореспондентите диктували по телефона, без да им казва, че се е включил към линията.

— Сайгон — изръмжал Стъбс и си отбелязал нещо в полето с химикалката със силно предъвкан връх. Лондонското му произношение се усложнявало от небрежните носовки, останали му от времето, когато на Флийт Стрийт било модерно да се говори с канадски акцент. — Коледа, преди три години. Нещо да ти напомня?

— За какво трябва да ми напомня, драги? — попитал все още притиснатият към стената Джери.

— За *празник* — отговорил му Стъбс със зловещата усмивка на палач. — За колегиалност и всеобща радост в кореспондентското бюро, което пресгрупата ни имаше неблагоприятното да издържа там навремето. За коледно парти, на което ти си бил домакинът. — И зачел на глас от досието: — Към „Коледен обяд в хотел «Континентал» — Сайгон“. Следва, съгласно установения ред, приложеният от теб списък на гостите. Репортери, фоторепортери, шофьори, секретарки, куриери и всякакви други, които могат да ти дойдат наум. Цели седемдесет лири профукани в името на връзките с обществеността и веселото прекарване. Това не го ли помниш? — После продължил направо към същността: — Сред гостите ти упоменаваш и „Мазника“ Столууд. Ама той наистина ли присъстваше? Столууд? С редовния си номер? Да се мазни на най-грозните момичета и да им говори всичко, което желаят да чуят?

И Стъбс прехапал отново онова, което му било на върха на езика. Но така, както се бил облегал на стената, Джери за никъде не бързал и бил готов и цял ден да чака, ако се наложило.

— Нашата пресгрупа е с ляв уклон — обявил Стъбс, впускайки се в любимото си официално изявление. — А това ще рече, че сме противници на ловуването на лисици с кучета и разчитаме за оцеляването си на щедростта на един неграмотен милионер. Според наличната документация, Столууд, Господ да го поживи, е консумирал коледния си обяд в Пном Пен, където е наказвал с гостоприемството си видни личности от камбоджанското правителство. Разговарях вече със Столууд и той, според него, май точно там е бил — в Пном Пен.

Джери се завлякъл до прозореца и опрял задник върху стария черен радиатор. Отвън, на по-малко от два метра от него, над оживения тротоар висял часовник — подарък за Флийт Стрийт от основателя на

изданието. Макар да било средата на предобеда, стрелките му били замръзнали на шест без пет. В рамката на входа на отсрещния тротоар стояли двамина и четели вестник. И двамата носели шапки, а вестникът закривал лицата им, което пък навело Джери на мисълта колко хубав щял да е животът, ако и в действителност гончетата се разпознавали толкова лесно.

— Всеки гледа да прецака този комикс, Стъбси — изрекъл замислено след нова въздълга пауза. — Включително и ти самият. За какво ти е да се разправяш за нещо, станало преди цели три години. Зарежи тая работа, друже. Най-искрено те съветвам. Наври си я в дъртия задник. По-подходящо място не мога да ти препоръчам.

— Нашето не е комикс, а парцал. Комикси наричат цветните приложения.

— За мен си е комикс, друже. Винаги е бил комикс и комикс ще си остане.

— Добре си дошъл — изпъшкал Стъбс. — Приветствам с „добре дошъл“ избора на председателя. — И взел от бюрото си формуляр за трудов договор. — „Име: Уестърби, Клайв Джералд“ — зарецитирал, уж четял от разпечатката. — „Професия: аристократ.“ Казвам „добре дошъл“ на сина на стария Самбо. — И захвърлил договора върху бюрото. — А ти ще пишеш и за двете: и за ежедневника, и за неделното издание. Седемдневна вахта — от военните действия до стрипклубовете. Но няма да ти се води никакъв трудов стаж и никакви пенсионни отчисления; командировъчните ти са по-мизерни и от минималните. Разходи за пране ще ти се признават само по време на командировки, и то не за насъбралото се през цялата седмица бельо. Полага ти се карта за телеграфни разходи, но не ти се разрешава да я използваш. Пращаш материала си по въздушна поща, съобщаваш по телекса само номера на квитанцията и оставяш на нас грижата да решим кога и дали да го пуснем. От решението ни ще зависи и заплащането ти. От Би Би Си също бяха така мили да се съгласят да приемат звукозаписи на правени от теб интервюта по обичайните им смешни тарифи. Председателят разправя, че щели да повишат престижа ни, каквото, по дяволите, и да означава това. При синдикирана публикация...

— Алилуя — издишал бавно Джери.

Дотърлил се до бюрото, взел все още влажната от слюнката на Стъбс сдъвкана химикалка и без да удостои с поглед нито собственика ѝ, нито текста на договора, положил с бавен зигзаг и разточителна усмивка подписа си най-отдолу на последната страница. В същия миг, като да ѝ било поръчано да прекъсне това свято събитие, млада жена в джинси отворила най-безцеремонно с ритник вратата и тръшнала върху бюрото нова купчина шпалти. Телефоните зазвъняли (нищо чудно да били почнали да звънят още преди минути), момичето излязло, едва пазейки равновесие върху платформените си обувки, непозната глава надникнала през вратата и се провикнала: „Старецът ни зове на обща молитва, Стъбси“, появил се някакъв подчинен и след секунди повел Джери из целия кокошарник: административен отдел, международна редакция, заместник главни редактори, каса, справочна редакция, спорт, пътешествия и отвратителните женски списания. Гидът му бил двайсетгодишен брадат току-що завършил студент, когото Джери си наумил да нарича през целия ритуал „Седрик“^[1]. Озовал се най-сетне на тротоара, Джери се спрял и се залюлял леко на пръсти, на пети, после пак на пръсти, сякаш бил или пиан, или гроги.

— Супер — измърморил, но достатъчно силно, че минаващите покрай него две момичета да се извърнат и да го огледат. — Чудесно. Прекрасно. Разкошно. Идеално. — След което нахлул в първия срещнат бар, където покрай тезгяха се били строили неколцина стари редакционни служители, най-вече от промишлената и от вътрешнополитическата редакция, и се надхвалвали как за една бройка материалът им щял да почне от първа страница.

— Ха! Уестърби! Самият граф! По *костюма* го познах! Същия онзи костюм! Облечен от самото Ранно пиле, бога ми!

Джери останал до затварянето на заведението^[2]. Но пил умерено, тъй като държал да е с бистър ум по време на разходката му в парка с Джордж Смайли.

* * *

В едно затворено общество или си вътре, или си отвън, а в случая Джери се намирал отвън. За да осъществял предстоящата си „разходка в парка“ с Джордж Смайли, както се изразяваха в службата,

или — казано на прост, непрофесионален език — да се срещне тайно с човека, или, както самият Джери щял да предпочете да опише събитието (ако, опазил го Господ, някой ден му се наложило да осветли основните моменти в съдбата си) — „да се потопи в другия, по-добър живот“, от него се изисквало да тръгне бавно от определена начална точка, намираща се обикновено в рядко населен район от рода на наскоро замрелия Ковънт Гардън и — без да ползва превозни средства, само пеша — да стигне до определена крайна точка малко преди шест часа. През това време, преценявал Джери, силно съкратеният напоследък екип от съгледвачи на Цирка щял да успее да огледа внимателно обстановката зад гърба му и да се убеди, че е чист. Първата вечер крайната му цел била гледащата към Темза страна на станцията на метрото „Черинг Крос“, както все още я наричаха през онази година^[3] — оживено, шумно място, където уличното движение вечно търпеше някакви бъркотии. А последния път срещата им била на спирката на няколко автобусни линии на южния тротоар на „Пикадили“, където граничи с Грийн Парк.

До този момент се били срещали общо четири пъти: два пъти в Лондон и два пъти в „яслата“. Срещите в Сарат обаче били от чисто оперативно естество — задължителният опреснителен курс, на който се подлагат периодически агентите на терен — и включвали голям обем материал, който трябвало да наизусти: телефонни номера, условни кодови думи и процедури за установяване на свръзка, а също така фрази на открит код за вмъкване в изпращаните на нормален език телексни съобщения до комикса, а освен това и резервни и аварийни действия в случай на евентуални — да не дава Господ — непредвидени ситуации. Като повечето спортисти, Джери помнел с лекота всякакви факти и изпитващите го инквизитори останали доволни. В същото време го обучили и на някои силови методи, докато гърбът му не започнал да кърви от прекалено многото хвърляния върху протритото татами.

Затова пък срещите в Лондон били сведени до съвсем кратък инструктаж и съвсем кратко сбогуване.

Поемните процедури се менели всеки път. За да го разпознаят, на Грийн Парк се бил явил с пазарска торба от „Фортнъм енд Мейсън“ и с помощта на няколко безмълвни усмивки и странични стъпки успявал да се задържи все в края на вечно растящата или намаляваща опашка.

Край Темза пък стискал стар брой на списание „Тайм“, на чиято корица по случайност се мъдрела охранената физиономия на Председателя Мао в червена рамка и с яркочервен надпис на бял фон, които изпъквали отчетливо под падащите косо лъчи на привечерното слънце. Джери преброил шестте удара на камбаната на Биг Бен, но му било известно, че според възприетата етика подобни срещи никога не ставали точно на кръгъл час или на някоя четвъртинка от часа, а в неясните интервали помежду им, когато събитията уж били незабележими. А есенно време шест часа е омагьосан час, в който уханието на всяко напоено от дъжда и изчистено от духащия вятър игрище за крикет в Англия се понася нагоре по реката заедно с влажните откъслеци от залеза, така че изпадналият в нещо като транс Джери прекарал времето в неволно вдишване на тези ухания, като в същото време по неизвестни причини стискал затворено лявото си око.

Камионетката, която спряла бавно отпреде му, се оказала очукан зелен бедфорд със стълба върху покрива и със замазан с боя, но все още четлив надпис „МАЙСТОП ХАРИС“ отстрани — пенсионирана бойна таратайка за наблюдения със стоманени кепенци върху прозорците. В мига, в който я видял да спира, Джери се приближил, а шофьорът ѝ — вкиснат младеж със заешка устна — подал щръкналия си перчем през отвореното предно стъкло.

— Къде се е дянал тоя Уилф, бе? — викнал заядливо. — Щото на мен ми казаха, че водиш и Уилф със себе си.

— Ще трябва да разчитате само на мен — отвърнал одухотворено Джери. — Уилф отиде да върши друга работа. — При което отворил задната врата, покатерил се в каросерията и затворил подире си; нямало как да седне отпред, понеже мястото на пътника в кабината било умишлено затрупано с шперплатови платна.

Така приключил единственият в живота разговор помежду им.

Едно време, когато в Цирка работели хора от по-висша класа, без задължително да притежават офицерски звания, Джери е можел да очаква поне кратка размяна на неангажиращи уводни реплики. Тези времена отдавна бяха отминали. Когато го карали до Сарат, процедурата почти не се различавала от днешната, с тази разлика, че тогава се друсал цели двайсет и пет километра, и ако имал късмет, младежът зад волана се сещал да хвърли на Джери възглавница, че да не му се спуска някой прешлен. Този път свилят се в каросерията

Джери нямал никаква видимост към кабината, така че, докато се пързаял напред-назад по дървената пейка и стискал провисналите кожени ръкохватки, можел да гледа единствено през процепите около стоманените кепенци, които в най-добрия случай му предлагали перфориран изглед към външния свят, но добре че Джери имал достатъчно остро зрение, че да чете прелитащите покрай тях надписи.

На път към Сарат били минали покрай потискащи отрязъци от изоставени заводи, които му напомняли за нескопосано варосаните кина от 20-те години на XX в., както и крайпътен хан от тухли с червена неонова реклама: „КЕТЪРИНГ ЗА СВАТБЕНИ ТЪРЖЕСТВА“. Но най-силните му спомени били от посещенията му в Цирка през първата вечер и през последната. Първия път видът на легендарните и добре познати му кули бил, както винаги, достатъчен, за да му внуши обърканото усещане, че е едва ли не светец: „Ето така се служи на родината“. Сега, след размазано петно от червени тухли, минали покрай почернелите клонаци на чинари, после смесица от шарени светлини, пред тях се разтворил някакъв портал и камионетката спряла шумно. В мига, в който чул как порталът се затворил, някой рязко отворил отвън вратите на камионетката и се разнесъл вик като от ротен старшина:

— На бегом, бе, момче! Изнасяй се, за бога! — Оказало се, че Гуилъм си прави майтап.

— Здравей, Питър, момчето ми. Как върви *занаятът*? *Божичко*, адски студено е при вас!

Без да си направи труд да му отговори, Питър Гуилъм шляпнал рязко Джери по рамото, все едно го пускал в надбягване, затворил чевръсто вратата, заключил я и отгоре, и отдолу, пуснал ключовете в джоба си и го повел в тръс по коридор, който, изглежда, поровете били разпердушили в яда си. На места се виждало как мазилката била изкъртена чак до гола стена; имало отскубнати от пантите им врати, провиснали бичмета и щурци; навсякъде били разхвърляни найлони, стълби и отломки.

— Ирландците ли ви нападнаха? — провикнал се Джери. — Или сте имали всеобща танцова забава?

Въпросите му се изгубили в тупурдията. Двамата се изкачвали бързо, състезавайки се: Гуилъм водел, а Джери го следвал по петите; смеели се задъхано, а стъпките им гърмели и стържели по голите

дървени стъпала. Някаква врата се изпречила на пътя им и на Джери му се наложило да изчака Гуилъм да се пребори с комбинациите на бравите. После, от другата страна, трябвало да го изчака да ги върне в заключено положение.

— Добре дошъл на борда — произнесъл значително по-тихо Гуилъм.

Стигнали били до петия етаж. Стъпките им станали по-тихи, престанали да трополят — нисшите английски чиновници имали заповед да пазят ред. Коридорът свърнал наляво, после пак надясно, последвали няколко тесни стъпала. Спукано огледало „рибешко око“, нови стъпала — две нагоре, три надолу, — докато най-сетне стигнали до бюрото за пропуски, на което нямало никой. Вляво от тях се намирала говорилнята — празна, с наредени в нещичко като кръг столове за пушачите и камина с бумтящ огън. Оттам — продълговатата стая с кафяв мокет и надпис „Секретариат“, а всъщност преддверие, в което три „мамчета“ с перлени огърлици и комплектчета жилетка с блуза тракали кротко по пишещите машини на светлината от настолните лампи. В дъното на стаята — нова врата, затворена, небоядисана и доста омърляна около дръжката. Без шилд, без капачка върху патрона. Затова пък, забелязал Джери, все още се виждали дупките от винтовете и личали очертанията на някогашния шилд. Гуилъм отворил, без да почука, наврял глава през процепа и тихо съобщил нещо. После се отдръпнал и бързо пропуснал Джери покрай себе си: Джери Уестърби в светия светих.

— О, супер, Джордж. Здравсти.

— Не питай нищо за жена му — успял да го предупреди Гуилъм под сурдинка и шепотът му останал да кънти доста дълго в ухото на Джери.

Баща и син? Такива ли бяха отношенията помежду им? Или мозък и мускули? Може би най-точното описание би било „син и пастрок“, а в техния занаят това се смяташе за най-здравата от всички връзки.

— Здравсти, друже — избъбрил Джери и се засмял пресипнало.

Реално погледнато, английската култура не предвижда начин, по който двама приятели да се поздравят, още по-малко пък ако се намират в мрачния кабинет на държавен служител, където няма нищо, което да ги вдъхнови, освен едно работно бюро. Джери положил само

за частица от секундата юмрука си на играч на крикет до меката колеблива длан на Смайли, после го последвал тромаво отдалеч до камината, където ги очаквали две кресла с напукана, много протритата стара кожена тапицерия. В този неустановен в температурно отношение сезон и тук горял огън във викторианската горивна камера, макар и съвсем скромнен в сравнение с онзи в говорилнята.

— Как изкара в Лука? — попитал Смайли, докато наливал две чаши от гарафата.

— Разкошно.

— И сигурно никак не ти се искаше да се махнеш оттам?

— Никак. Супер. Наздраве.

— Наздраве.

Седнали.

— В какъв смисъл „супер“, Джери? — поинтересувал се Смайли, сякаш за пръв път чувал думата „супер.“ Върху бюрото нямало никакви документи, а и самата стая била празна — с вид по-скоро на резервно помещение, отколкото на негов личен кабинет.

— Бях решил, че сте ме отписали — обяснил Джери. — Че сте приключили с мен завинаги. А телеграмата съвсем ме побърка. Сигурно и мен Бил ме е осветил, рекох си. Той толкова хора освети, та мен ли?

— Да — рекъл Смайли, сякаш готов да сподели несигурността на Джери, после най-откровено му хвърлил оценяващ поглед. — Да, имаше такъв момент. Но в крайна сметка се оказва, че така и не е успял да освети нещатните разузнавачи. Проследихме пипалата му до почти всички краища на архивите ни, но се оказва, че нещатните са се водели „приятелски контакти“ в рамките на местните разузнавания, тоест в съвсем отделен архив, до който той не е имал естествен достъп. Не че ви е смятал за прекалено маловажни — побързал да добави Смайли. — Просто е преследвал други цели, та не му е останало време.

— Това няма никак да ми съкрати живота — захилил се Джери.

— Радвам се — отчел Смайли, без да схване шегата. Станал, напълнил пак чашите, после отишъл до камината, хванал ръжена и започнал да рови замислено въглените. — Лука. Да. И ние ходихме там с Ан. Трябва да беше преди единайсет-дванайсет години. Скъса се да вали. — И тихо се засмял. А Джери мярнал поставеното в тесния еркер

на противоположната страна на помещението тясно тръбно походно легло с няколко телефона до главата.

— Помня, че посетихме минералните бани — разправял Смайли. — Бяха на мода, понеже били лековити. Един господ знае какво точно се мъчехме да излекуваме. — Пак атакувал огъня и този път успял да съживи пламъците, които зацветявали закръглените контури на лицето му с оранжеви щрихи и превърнали дебелия леци на очилата му в златни езерца. — Чувал ли си за изживяната там от поета Хайне велика любовна авантюра? Почвам да си мисля, че и ние сигурно заради това отидохме. Дано и на нас ни повлияе поне мъничко.

Джери само изръмжал уклончиво, понеже точно в този момент не бил сигурен кой точно бил този Хайне.

— Къпел се в баните, пиел водата и междуременно се запознал с дама, чието име само по себе си така го впечатлило, че накарал жена си да се преименува с него. — Пламъците задържали вниманието му за още миг. — Доколкото усещам, и ти си изкарал някаква авантюра там, нали?

— Само лек флирт. Нищо особено.

„Бет Сандърс — досетил се автоматично Джери, докато светът около него се разлюлял, после пак се стабилизирал. — Бет направо е родена за тази работа. Дъщеря на генерал от запаса и висш околийски шериф. Баба Бет сигурно има леля във всяка тайна канцелария в Уайтхол.“

Смайли отново се навел и подпрял ръжена в ъгъла — с обич, все едно полагал венец.

— Не си поставяме за задача да се конкурираме с любовта. Просто искаме да сме сигурни към какво е насочена.

Джери мълчал. Смайли го изгледал през рамо и Джери му се усмихнал по принуда, да не го разочарова.

— Дамата, в която Хайне се влюбил, се казвала Матилде Труин — продължил Смайли, а усмивката на Джери преминала в неловък смях. — Да, признавам, че на немски звучи някак си по-добре. А романа ти докъде го докара? Никак не ми се ще да си представя, че сме подплашили музата ти. И никога не бих си простил, ако е така.

— Няма проблем — казал Джери.

— Дописа ли го?

— Знаеш как стават тези неща.

За миг единствените звуци, които стигали до ушите им, били от пишещите машини на „мамчетата“ и от движението по улицата под тях.

— Ще те компенсирате някак си, когато приключим тази история — рекъл Смайли. — Много държа на това. Какво се уговорихте със Стъбс?

— Няма проблем — повторил Джери.

— С нищо друго ли не можем да облекчим заминаването ти?

— Май няма с какво.

От отвъд преддверието долетял шум от тътрещи се вкупом в една посока нозе. Военен съвет, минало му през ум на Джери. Клановете се събират.

— Та ти, предполагам, си навит? — попитал Смайли. — Имам предвид... че си *готов*, нали? И имаш желанието?

— Няма проблем. — „Ох, докога ще го повтарям това като някакъв развален грамофон?“, запитал се наум Джери.

— Напоследък на мнозина им липсва. Желанието, имам предвид. Особено в Англия. *Съмнението* се възприема вече масово като легитимна философска позиция. Внушават си, че са заели позиция в центъра, а всъщност нямат никаква такава. Да си чул някой двубой да е бил спечелен от зрителите? Тук, в службата, сме съвсем наясно с този аспект на нещата. И голям късмет извадихме. Войната, която продължаваме да водим, започна с болшевишката революция през хиляда деветстотин и седемнайсета година. И оттогава си е все същата.

Смайли бил заел нова позиция — в насрещния край на стаята, в близост до леглото. Разпаленият отново огън хвърлял отблясъци върху някаква стара, едрозърнеста фотография. Джери я забелязал още с влизането си. И ето че сега, в този напрегнат момент, му се сторило, че го наблюдават едновременно и двамата — и Смайли, и портретът с размазаните очи, танцуващ зад стъклото на светлината на огъня. А издаващите подготовката шумове се множили. Вече се долавяли и гласове, и откъслечен смях, и скърцането на столове.

— Някъде четох... — рекъл Смайли. — Предполагам, че авторът беше историк, със сигурност беше американец... Та според него цели поколения се раждали в нещо като затвори за длъжници и после цял живот блъскали да откупят свободата си. Имам чувството, че и нашето поколение се оказва такова. Ти как мислиш? Аз продължавам най-

категорично да се чувствам длъжник. А ти? И винаги съм бил благодарен на службата ни за това, че ми предостави възможността да се отплатя. И *ти* ли имаш това усещане? Според мен не бива да се страхуваме от... своята преданост. Много ли старомодно звучи?

Лицето на Джери се смразило в безизразност. Винаги в отсъствието на Смайли забравял за тази страна в характера му и при всяка нова среща се сещал за нея с огромно закъснение. Старият Джордж носел в себе си някакъв елемент на провалил се свещеник, който с напредъка на възрастта му се проявявал все по-ярко. Джордж сякаш приемал за даденост, че целият проклет западен свят споделя тревогите му и оставало само да го убеди с думи да започне да разсъждава правилно.

— В този смисъл, смятам, че имаме законното право да се поздравим по повод нашата лека старомодност...

Джери не могъл да издържи повече.

— Чакай, друже — възразил с нетактичен смях и лицето му пламнало. — Недей така, за бога. Ти си този, който командва, а аз само марширувам. Окей? Ти си мъдрият бухал, не аз. Каж ми какви ходове да предприема и ще ти ги изпълня. Щото целият този свят е вече фрашкан с пиещи само мляко и вода интелектуалци, които ще ти изредят най-малко петнайсет взаимно противоречащи си аргумента защо не бива да издухат проклетите си носове. Не ме превръщай и мен в такъв. Окей? Това само имам предвид, за бога.

Рязко почукване на вратата провъзгласило завръщането на Гуилъм.

— Всички лули на мира димят, шефе.

Джери се изненадал силно, когато през целия вдигнат от Гуилъм шум му се сторило, че доловил израза „пада си по нежния пол“, но така и не схванал дали бил казан по негов адрес, или по адрес на Хайне, пък и отговорът не го вълнувал особено. Смайли се поколебал, намръщил се, после като че осъзнал какво става около него. Погледнал Гуилъм, после пак огледал Джери, а накрая погледът му се спрял върху онази отдалечена на средно разстояние точка, която, изглежда, е запазена за английските учени.

— Мда, добре, да направим в такъв случай преоценка на обстоятелствата — изрекъл с нежелание.

На излизане от кабинета Джери се спрял да се порадва на портрета на стената — с пъхнати в джобовете ръце, нахилен насреща му, с надеждата, че и Гуилъм ще поизостане, което точно така и станало.

— Гледа така, като че си е глътнал дъвката — отбелязал Джери.
— Кой е тоя?

— Карла — отвърнал Гуилъм. — Вербовчикът на Бил Хейдън.
Руска разведка.

— Името му бие малко на женско. Ти как я караш?

— Това било кодовото название на първата му агентурна мрежа. Една от философските школи твърди, че така се казвала навремето единствената му любов.

— Браво на него — изрекъл безгрижно Джери и все така нахилен зашляпал редом с Гуилъм към говорилнята. Смайли отминал напред, може би умишлено, за да не чува за какво си говорят. — Ти още ли си с оная ненормалница флейтистката? — поинтересувал се Джери.

— Престана да е толкова ненормална — отговорил Гуилъм.
Изминали още няколко крачки.

— Заряза ли те? — попитал съчувствено Джери.

— Нещо толкова.

— А той как е? Държи ли се? — попитал с напълно безразличен тон Джери и посочил с глава самотната фигура отпреде им. — В смисъл яде ли, облича ли се да му е топло, в такъв смисъл?

— По-добре е от всякога. Защо?

— Просто питам — казал Джери, безкрайно доволен.

* * *

От аерогарата Джери позвънил на дъщеря си Кат. Не го правел често, но сега нямало как. Още докато пускал монетите, си дал сметка, че греши, но се зарекъл да не се отказва и дори ужасно познатият глас на някогашната му съпруга не успял да го разубеди.

— А, здрасти! Аз съм, всъщност. Супер. Да те питам само: какво прави Фили?

Фили се казал сегашният ѝ съпруг — почти готов за пенсиониране държавен служител, макар и преживял далеч по-малко

от по-младия Джери с неговите трийсетина тотално объркани живота.

— В цъфтящо здраве е, благодаря — срязала го тя с онзи леден тон, с който старите съпруги защитават новите си партньори. — Ти затова ли се обаждаш?

— Всъщност си мислех дали пък не мога да си побъбря с добрата стара Кат, честно казано. Понеже пак заминавам на Изток. Впрегнаха ме отново. — Няма да е зле да се извини. — Оказва се, че на комикса му е дотрябвало да има и там писач — рекъл и чул как слушалката изтракала върху скрина в преддверието. „Дъбов беше — минало му през ум. — Със спирално резбовани крака. Поредната останка от стария Самбо.“

— Тате?

— Ей, здравей! — провикнал се той, все едно връзката била калпава, а тя го е изненадала. — Кат? Ало? Ей, душа, какво става? Получи ли картичките и другите неща, които то изпратих? — Вече знаел, че ги е получила. Редовно му благодаряла в ежеседмичните си писма.

Но след като тя само повторила „Тате“ с въпросителен тон, Джери я попитал закачливо:

— Ти нали продължаваш да събираш марки? Щото аз сега тъкмо нататък съм се запътил, чуваш ли? На Изток.

По високоговорителите обявявали заминаващи и пристигащи полети, цели светове си разменяли местата, но сред цялата тази процесия разговарящият с дъщеря си Джери Уестърби оставал неподвижен.

— Ти нали беше пощуряла на тема „марки“? — припомнил й.

— Но вече съм на седемнайсет.

— Да, бе. Знаем. Сега какво колекционираш? Чакай. Нека позная. Момчета! — И пристъпвайки в танцов ритъм от едната обувка от еленова кожа на другата, дал порив на най-свежия наличен му хумор, пускайки идващите му наум шеги, които посрещал със собствения си смях. — Чуй какво ще ти кажа. Пращам ти малко пари — от „Блат енд Родни“ ще ти ги преведат, един вид подарък и за рождения ти ден, и за Коледа, — но няма да е лошо да обсъдиш с мама за какво да ги похарчиш. Или пък с Фили, защо не? Той ми се струва свестен човек, не е ли така? Разчитай на Фили да ти даде куп идеи. Той умира за такива работи. — Отворил вратата на телефонната кабина да създаде

изкуствено нахълтване на шум. — Май вече обявяват и моя полет, Кат — напънал се да надвика данданията. — А ти карай умната, чуваш ли ме? Не бъди прекалено всеотдайна. Нали разбираш какво искам да кажа?

Постоял известно време на опашката пред бара, но в последния момент в душата му се пробудили навиците на стария кадър от Ориента и се преместил в кафетерията. Кой знае кога щял да има пак възможността да си поръча чаша прясно краве мляко. Докато чакал да му дойде редът, Джери внезапно усетил, че някой май го следи. Не че било толкова трудно да го установи — по аерогарите всеки оглежда всекиго, така че какво толкова? Сетил се за сиротата и съжалил, че не успял да си намери нещо чуждо за преди заминаването си — не за друго, а просто за да отбие гадния спомен за принудителната им раздяла.

* * *

Смайли вървял пеша. Закръглено човече по шлифер. Проследявайки с набито око движението му през редовните свърталища по Черинг Крос Роуд, всеки журналист с повече опит сред обществото и по-изискан от Джери е щял моментално да разпознае що за човек има пред себе си: мръсен ексхибиционист, редовен клиент на смесените сауни и порнокнижарниците. Дългите разходки му били станали вече навик: нововъзникналата напоследък у него енергичност му позволявала и половин Лондон да прекоси, без да се усети. Сега, след като и малките улички му били познати, можел да се отпрати от Кеймбридж Съркъс по двайсетина различни маршрута, които на нито едно място не се пресичали. Достатъчно му било да си избере началната точка и да се довери на късмета и инстинкта си да го водят, докато останалата част от мозъка плякосвала дълбините на душата му.

Тази вечер обаче нещо необичайно го мамело в югозападна посока и Смайли се поддад на зова. Въздухът бил влажен и студен, захлупен под зла мъгла, която така и не била виждала слънце. Отправил се напред, понесъл със себе си своя остров, който бил пренаселен с образи, а не с хора. Белите стени го изолирали като

допълнително наметало и му позволявали да се чувства насаме с мислите си. Двама убийци в кожени палта си шепнели в рамката на нечий вход; под улична лампа чернокосо момченце стискало гневно калъфа на цигулка. Пред театъра чакащата тълпа горяла под изсипващата се от брезентовия навес светлина, а мъглата я избикаляла като дим от огън.

Не помнел да е тръгвал друг път на бой с толкова нищожни знания и толкова големи очаквания. Усецал се едновременно и подмамен, и гонен. Но когато умората го принудила да отстъпи една крачка и да огледа логиката в предстоящите си действия, тя насмалко щяла да му убегне. Озърнал се и видял зад себе си дебнещата го паст на провала. Взрял се напред и през мокрите стъкла на очилата си видял танцуващите в мъглата фантоми на големите надежди. Примигал, оглеждайки се около себе си, и осъзнал, че там, където е застанал, не го очаквало нищо. Затова пак поел напред, макар и без окончателна убеденост.

Нямало полза и от преговарянето на стъпките, които го били довели до тази точка: златната жила на руснаците, отпечатъкът на командваната от Карла лична армия, старанията на Хейдън да унищожи всички следи към нея. Но отвъд границите на тези външни причини Смайли съзрял в себе си наличието на друга, още по-тъмна и далеч по-неясна подбуда, която рационалната му мисъл категорично отпъждавала. В себе си я бил нарекъл „Карла“ и отчитал присъствието някъде дълбоко в душата си на полузабравената легенда под формата на тлеещи въглени на омразата му към човека, понечил да разруши и последните останки от храмове на личната му вяра — обичаната служба, приятелите, родината, убеждението, че в междучовешките отношения цари някакво що-годе разумно равновесие. Не по-малко верен бил фактът, че преди един или два предходни живота двамата — Смайли и Карла — се били озовали от двете страни на желязна маса в зноен индийски затвор, при все че по онова време нищо не подсказвало на Смайли, че срещу него седи съдбата му. В Москва били сложили главата на Карла върху дръвника; Смайли се опитал да го придума да се прехвърли на Запад, но Карла дума не обелил, предпочитайки смъртта или нещо още по-ужасно пред лесната измяна. Както било вярно и това, че споменът за тази им среща — за небръснатото лице и вгълбения съсредоточен поглед на Карла — му се

явявал периодически като обвиняващо го видение сред полумрака на стаичката, в която придрямвал неспокойно на кушетката.

И въпреки това се бил оказал неспособен да поддържа за по-дълго емоцията, наречена „омраза“, освен ако не я приемел като обратната страна на обичта.

Приближавал се към Кингс Роуд в Челси. Тук поради близостта на реката и мъглата била по-гъста. Глобусите на уличното осветление висели като китайски фенери над главата му от голите клони на дърветата. Автомобилите били нарядко и се движели с повишено внимание. Пресякъл и вървял по тротоара чак докато свърнал по Байуотър Стрийт — задънена уличка със спретнати плоскофасадни долепени домове. Тук започнал да се движи по-дискретно, придържайки се към западната ѝ страна и сенките на паркираните коли. Било часът на аперитивите и през прозорците мяркал тук-там говорещи глави и пищящи безшумно усти. Някои му били познати, на част от тях дори им бил измислил прякори: „Котаракът Феликс“, „Лейди Макбет“, „Пухтящия“.

Изравнил се със собствения си дом. По случай повторното им събиране била боядисала кепенците сини и те все още били в този цвят. Завесите били дръпнати настрана, тъй като тя мразела да се чувства затворена. Седяла сама пред писалището си, но допускал възможността тя да е композирала най-умишлено тази сцена специално за него: красивата и съзнателна съпруга приключва деня си с административни въпроси. Била си пуснала музика. Мъглата донесла ехото ѝ до слуха му: Сибелиус. Смайли не си падаше по музиката, но плочите ѝ му били известни; нещо повече, от учтивост на няколко пъти изказвал възхищение от Сибелиус. Грамофонът не се виждал, но знаел, че е свален на пода, където стоял в чест на Бил Хейдън, докато тя проточвала аферата помежду двама им. Запитал се дали до грамофона все още не лежи немско-английският ѝ речник и сборникът ѝ с немска поезия. През последните едно-две десетилетия, най-вече когато за пореден път се помирявали, тя няколкократно се захващала демонстративно да изучава немския, че да можел Смайли да ѝ чете някои произведения на глас.

Сега тя станала пред погледа му, прекосила стаята и се спряла пред симпатичното огледало да си оправи прическата. В позлатената му рамка били напъхани бележките, които тя сама пишела до себе си.

„Интересно сегашните на каква тема са“, запитал се Смайли. „Наругай автосервиза“. „Отмени обяда с Мадлен“. „Унищожи месаря“. Когато бивали в опънати отношения, тя използвала този метод, за да му праща послания намеци: „Накарай Джордж да се усмихне и да се извини най-искрено за недоглеждането си“. А в най-лошите времена му пишела цели писма и му ги оставяла там „до поискване“ от негова страна.

За негова изненада, тя взела че изгасила осветлението. После я чул да слага резетата на входната врата. „Не забравяй да закачиш и веригата — напомнил ѝ по навик на ума си. — Заклучи двукратно секретните брави. Докога ще ти повтарям, че здравината на едно резе зависи от винтовете, с които е монтирано?“ Но пък странно, от друга страна: подсъзнателно той всъщност разчитал тя да не слага резетата, да не би той случайно да се върне. После светнала лампата в спалнята и тялото ѝ се появило в силует, оброчено от прозореца, и тя като някакъв ангел разперила ръце да хване завесите. Придърпала ги почти до себе си, спряла, той за миг се уплашил, че го е забелязала, но после се сетил, че е късогледа, но отказва да носи очила. „Тръгнала е да излиза — помислил си — и сега ще се гримира.“ После видял как тя извърнала леко глава, сякаш да чуе нечии думи. Устните ѝ замърдали, събрали се в дяволита усмивка, ръцете ѝ пак се вдигнали, този път към тила, а след това — към най-горното копче на пеньоара ѝ. В този миг двете завеси били събрани от нечии други, нетърпеливи ръце.

„О, не! — рекъл си отчаяно Смайли. — Моля ти се! Изчакай ме поне да отмина!“

Останал там, на тротоара, минута, може би и повече, вперил невярващ поглед в затъмнения прозорец, докато в душата му не изригнали едновременно, като физическо терзание, и гняв, и срам, и — най-сетне — самопогнуса, при което той се извърнал и забързал, не виждайки нищо, обратно към Кингс Роуд. „Сега пък кой ли е? Поредният голоблад балетист, изпълняващ някакъв нарцистичен ритуал? Или онзи отвратителен неин братовчед и политик кариерист Майлс? Или някой Адонис за една нощ, забран от близкия пъб?“

* * *

Телефонният звън заварил Питър Гуилъм седнал в говорилнята в леко подпийнало състояние и копнеещ с равна сила за тялото на Моли Мийкин и за завръщането на Джордж Смайли. Мигновено вдигнал слушалката и чул задъханите вопли на побеснелия Фон:

— Изтървах го! Изплъзна ми се!

— Ама и ти си един идиот — отвърнал му със задоволство Гуилъм.

— Ще му дам аз на него един идиот! Тръгва си към тях, нали ме разбираш? Според обичайния ни ритуал. Изчаквам го, отдръпвам се настрана, а той в тоя момент се връща на главната улица и ме изглежда. С пълно презрение. Все едно съм буца кал. Най-обикновена кал. И докато се усетя, вече го няма. Как го прави тоя номер? Къде се изгубва? Аз приятел ли съм му, или какво? И той за какъв се мисли, по дяволите? Ще го убия тоя дебелак!

Гуилъм все още се заливал от смях, докато оставял слушалката.

---

[1] Произхождащо от Сердик — името на англосаксонски крал от VI в. — Седрик за пръв път се използва в литературата като име на герой на сър Уолтър Скот в романа „Айвънхоу“ (1819), но добива особена популярност след 1886 г., когато с него е назван главният герой Седрик Еърл в детската книжка на Франсес Ходжсън Бърнет „Малкият лорд Фаунтлерой“. — Б.пр. ↑

[2] От 1914 до края на 80-те години английските пубове са имали правото да продават алкохол само от 12 до 14 ч. и от 18:30 до 21:30 ч., като през останалото време са били затворени. — Б.пр. ↑

[3] Пусната в експлоатация през 1907 г., от 9.V.1915 до 1.V.1979 г. станцията носи името „Черинг Крос“, след което възвръща първоначалното си название „Ембанкмънт“ („Крайбрежна“). — Б.пр. ↑

ИЗГАРЯНЕТО НА ФРОСТ

В Хонконг пак било събота, но тайфуните били отминали отдавна, слънцето прежурило, а денят бил ясен и задушен. В Хонконгския клуб звънчетата на ведрия по християнски часовник прозвучали единайсет пъти сред обгърнатата в ламперия тишина като лъжички изпуснати върху далечен кухненски под. Най-добрите места били вече заети от читателите на миналочетвъртъчния брой на вестник „Телеграф“, съдържащ доста обезсърчаващи описания на душевните и икономически страдания на родината им.

— Лирата пак закъса — изръмжал старчески глас през захапали лулата зъби. — От електроснабдяването стачкуват. Железничарите стачкуват. Пилотите стачкуват.

— Въпросът е: има ли някой да не стачкува? — попитал друг, не по-млад глас.

— На мястото на Кремъл щях да кажа, че нещата ни се подреждат идеално — отбелязал преждеговорившият, излайвайки последната дума с възмущението на бивш военен, после въздъхнал и поръчал две сухи мартинита. Нито той, нито събеседникът му имали повече от двайсет и пет години, но да си патриот в изгнание, търсец да натрупаш бързо състояние, може доста бързо да те състари.

Клубът на чуждестранните кореспонденти пък отбелязвал благопристоен ден, тъй като благопристойните граждани били далеч по-многобройни от журналистите. В отсъствието на обединяващата фигура на стария Кро членовете на Шанхайския боулинг клуб се били пръснали на всички страни, а някои и изобщо били напуснали колонията. Перспективата за нови вълнуващи битки след края на дъждовния сезон привлякла фоторепортерите в Пном Пен. Каубоят бил в Банкок и очаквал с основание подновяването на студентските бунтове, Люк бил в кореспондентското бюро, а шефът му джуджето се бил облегал вкиснат на бара, наобиколен от високопарни британски жители на предградията по бели ризи и тъмни панталони, които обсъждали скоростната кутия на форд зефир 1100.

— И една студена бира. Студена бе, момче, нали ме разбираш?
Ле-де-на. Тъгъдък.

Дори Рокър едва приказвал. Тази сутрин за него се грижела жена му — бивша преподавателка в библейско училище в Борнео, — съсухрено бабе с коса на кок и къси чорапки, способно да съзре греха преди още да са го сторили.

А на три километра източно оттам, на Клаудвю Роуд — трийсет centa с еднотарифен градски автобус, — в може би най-гъсто населения квартал на планетата, на Норт Пойнт, там, където градът се разширява, пълзейки по склона на Върха, на шестнайсетия етаж на висок жилищен блок, известен под името „7А“, на матрака си, след кратък, но необезпокояван от сънища сън, се бил излегнал Джери Уестърби, припявал съчинените лично от него думи към „Изгрев в Маями“ и наблюдавал разсъбличащата се пред очите му млада красавица.

Благодарение на дългия два и десет матрак, предназначен поначало да побира напърно цяло семейство спящи китайци, краката му за пръв път, откакто се помнел, не висели от края. Бил с цял километър по-дълъг от матрака на Пет, бил по-дълъг дори и от леглото му в Тоскана, макар в Тоскана това да нямало толкова голямо значение, понеже там имал възможността да обвива с краката си истинско момиче, а пък и при наличието на момиче човек не си изпружва толкова нозете. Докато момичето, което в момента наблюдавал в рамката на насрещния прозорец, било отдалечено на десет метра — което си е същото като десет километра — от него, но затова пък, откакто бил дошъл преди девет дни, се събличало и се къпело по един и същ начин всяка сутрин за негова огромна радост, придружавана понякога от аплодисментите му. Ако се събудел навреме, можел да проследи цялата церемония, от мига, в който килвала глава, та черните ѝ коси да се спуснат до кръста, до момента, в който целомъдрено се увивала в чаршаф и се присъединявала към десетчленното си семейство в съседната стая, в която живеели. Той вече познавал съвсем добре семейството ѝ. И хигиенните им навици. И вкусовете им по отношение на музиката, храната и секса, празненствата и избухванията на опасните им разпавии. Но го гризало следното съмнение: едно и също момиче ли наблюдавал, или били две.

Тя се скрила, но той не спрял да си пее. Изгарял от нетърпение, а това му се случвало всеки път, независимо дали му предстояло да се скрие от следящите го в някоя задна уличка в Прага, за да си размени пакетчета в нечий вход с някой умиращ от ужас човечец, или — в звездния му час, какъвто поначало не се полагал на нещатните сътрудници — да гребе пет километра в боядисана в черно туристическа лодка, за да прибере радист от брега на Каспийско море. Колкото повече се приближавала опасността, толкова повече констатирал Джери това свое неочаквано самообладание, приповдигнатост и готовност да реагира на всякакви изненади. И същия влудяващ го страх, който никак не противоречал на другото. „Днес ще става, каквото ще става — рекъл си. — Стига само сме се целували.“

Разполагал с три миниатюрни стаички, а подът навсякъде бил от паркет. Именно това било първото му впечатление всяка сутрин, тъй като обзавеждане почти липсвало, ако не се броели матрактът, кухненският стол и масата, върху която била пишещата му машина, единствената чиния за ядене, която му служела за пепелник, и календар от 60-те години на ХХ в. с червенокоска по бански, чиито хубости отдавна трябвало да са увехнали. Точно този тип му бил много добре познат: зелени очи, буен характер и кожа толкова чувствителна, че при най-малкия допир заприличвала на бойно поле. Един телефон, един древен грамофон, работещ само на 78 оборота, и две съвсем истински лули за опиум, окачени върху забитите в стената солидни гвоздеи, допълвали описа и представата за ценностите и интересите на Копнееция за смъртта хун, който понастоящем се намирал в Камбоджа и от когото Джери бил пренаел апартамента. Плюс една торба с книги — неговата си — до матрака.

Пружината на грамофона се била развила. Той се изправил с удоволствие на крака и пристегнал импровизирания саронг около корема си. В този момент зазвънял телефонът, така че му се наложило пак да седне и да придърпа с кабела уреда по пода. Търсел го Люк с редовното си предложение да поиграят.

— Съжалявам, друже, но пиша материал. Пробвай се на соло вист.

Набрал номера на „точно време“ и чул в слушалката врякане на китайски, после врякане на английски и сверил часовника си според

второто. След това отишъл до грамофона, надул го докрай и пуснал отново „Изгрев в Маями“. Друга плоча нямало, но и тази му стигала да заглуши гъргоренето на безполезния климатик. Не спирайки да си тананика, отворил единствения гардероб и от старата кожена пътна чанта на пода извадил останалата от баща му пожълтяла от годините тенис ракета, произведена някъде към 30-те, с изписани с химически молив инициали „С. У.“ върху плоския край на дръжката. Развил края и извадил от кухнята четири касети супермикрофилм с големината на таблетки, навита на змия сива вата за уплътнение и очукан свръхминиатюрен фотоапарат с верижка за определяне на фокусното разстояние, който консервативната страна на характера му предпочела пред по-лъскавите му съвременни събратя, които фотографчиите от Саратов се мъчели да му пробутат. Заредил единия микрофилм в апарата, нагласил скоростта, направил три пробни замервания на светлината върху бюста на червенокоската и чак тогава изшляпал по сандали до кухнята, където се свлякъл благочестиво на колене пред хладилника, развързал вратовръзката с цветовете на крикет клуба „Фрий Форестърс“, с която била завързана вратата му, прокарал нокътя на десния си палец по изгнилото гумено уплътнение и го отлепил със сърцераздирателен пищящ звук от металния корпус, извадил три яйца и пак стегнал вратовръзката. Облегнал лакти върху перваза на прозореца и ги зачакал да се сварят, зазяпан любовно през предпазната мрежа в любимите му покриви, спускащи се като гигантски стъпала към морския бряг.

Тукашните покриви представлявали самостоятелен свят, в който борещите се за оцеляване хора водели драматична битка срещу побеснелия град. В оградени с бодлива тел дворове работници в потоизстисквачески цехове произвеждали анораци, провеждали се религиозни служби, играело се маджонг, а астролози кадели тамян и се ровели в огромни кафяви тонове. Току пред очите му се простирала старателно поддържана градинка, създадена върху тайно донесена отнякъде пръст. Малко по-нататък и по-надолу три баби угоявали кученца чау-чау, чийто живот щял да свърши на нечия трапеза. Имало и школи по танци, литература, балет, игри и бойни изкуства, школи за фолклор и за изучаване на маоизма и тъкмо тази сутрин, докато Джери чакал яйцата да се сварят, старец довършил неразбираемия за страничния наблюдател ритуал на сутрешната си гимнастика, след

което седнал на сгъваем стол и се заел с ежедневния си прочит на глас на идеите на Великия кормчия.

По-замогналите се бедняци, дори да нямали все още покрив над главите си, си строели главозамайващи гнезда с ширина по-малко от метър и дължина под три метра върху саморъчно изработени конзоли, закотвени в пода на всекидневните им. Копнеещия твърдял, че самоубийства ставали най-редовно. И именно те го задържали в този квартал. В свободното си от секс време висял на прозореца със своя никон с надеждата да заснеме такъв акт, но все не му излизал късметът. Намиращото се малко по-надолу и вдясно гробище било според Копнеещия причина наемите в района да бъдат малко по-ниски от обичайното.

Докато закусвал, телефонът му иззвънял повторно.

— На каква тема ти е материалът? — попитал го Люк.

— Как проститутките от Ванчай отвлекли Големия Муу на остров Стоункътърс за откуп.

Ако не се броял Люк, звънели му най-вече приятелките на Копнеещия, но не изявявали желанието Джери да го замести. Около душа нямало завеса, така че, за да не наводни банята, Джери трябвало да се къпе клекнал по боксьорски в облицования с плочки ъгъл. Върнал се в спалнята, облякъл си костюма, грабнал ножа за хляб и отброил дванайсет дървени плочки от ъгъла на стаята. Пъхнал острието и извадил тринайсетата. В издълбаната в асфалтоподобната подова замазка кухня се помещавал найлонов плик с пачка американски банкноти на едри и дребни купюри, фалшив паспорт, шофьорска книжка и кредитна карта за пътувания със самолет на името на Уоръл, по професия предприемач, и пистолет, който Джери, в нарушение на всички възможни правилници на Цирка, бил закупил от Копнеещия, тъй като последният не се нуждаел от него при пътуванията си. От тази съкровищница Джери извадил пет стодоларови банкноти, а всичко останало прибрал непокътнато под дървената паркетна плочка.

Напъхал фотоапарата и две резервни касети с филм по джобовете си и излязъл, подсвирквайки си, на миниатюрната стълбищна площадка. Пред входната врата на апартамента имало боядисана в бяло метална решетка, която нямало да затрудни за повече от деветдесет секунди нито един що-годе порядъчен крадец. Поне точно

толкова време потрябвало на скучаещия Джери, за да се справи с нея. Натиснал копчето за асансьора и той пристигнал пълен с китайци, които вкупом слезли. Това се случвало най-редовно: в очите на китайците Джери бил прекалено голям, прекалено грозен и прекалено чуждоземен.

„Точно заради такива изпълнения тръгват чедата на свети Георги да спасяват британската империя“, разсъждавал с престорена веселост Джери, докато се напъхвал в непрогледната вътрешност на отиващия към града автобус.

Прекараното в подготовка време никога не е изгубено напразно, гласеше тромавият афоризъм, с който в „яслата“ им втълпявали да внимават да не ги следят.

А Джери на моменти се превръщал в чистокръвен продукт на Сарат и нищо друго. Следвайки нормалната логика, можел — а и имал пълното право — да се насочи директно към крайната цел на пътуването си. Според нормалната логика нищо на този свят не пречело на Джери, особено след снощната им запивка, да пристигне с такси пред вратата, да нахлуе с бодра крачка, да се заяде със своя новонамерен млечен брат и да приключи с въпроса. Но тук нямало място за нормална логика, понеже Джери се приближавал към така наричания по саратски „момент на истината“ в цялата операция: моментът, в който задната врата се е затворила с трясък зад гърба му и не му оставало нищо друго, освен да върви напред. Моментът, в който всичкият натрупан през двайсетте години в занаята опит се надигал отвътре и му крещял: „Внимавай!“. Ако му било писано да влезе някога в капан, точно сега били задействали капана. Дори да знаели предварително по кой маршрут ще мине, статичните им наблюдатели все още били някъде напред, в коли и зад прозорци, а следящите го били прихванали, за да са сигурни, че няма на никъде да се отплесне или отклони. Така че точно сега му се отваряла последната възможност да опита с крак водата, преди да скочел. Снощи, по кръчмите, отгоре му може да са бдели поне сто от местните ангели, без той да се усети, че е на мушката им. Сега обаче можел да финтира и да преброи преследвачите; сега, поне на теория, можел да научи какво става.

Погледнал часовника си. Разполагал точно с двайсет минути, а дори с китайско темпо, а не с европейско, щели да са му нужни само седем. Затова забавил крачка, но без да създава впечатлението, че се

шляе. В някоя друга страна — в почти всяка друга страна на света с изключение на Хонконг — щял да предвиди много повече време за действие. А пък зад Желязната завеса, както повелявала втълпената му в Саратов традиция, щял да задели поне половин ден, ако не и повече. Щял да изпрати до себе си писмо — не за друго, ами като повод да мине пеш по половината улица, да се спре внезапно пред пощенската кутия и да тръгне обратно, оглеждайки се за нечии колебливи крачки и извърнати физиономии, търсейки класическите разстановки на постове за наблюдение — двама отсам, трима отсреща и „аванпост“, който се навърта някъде отпреде ти.

Но колкото и да било парадоксално, колкото и старателно да се придържал цяла сутрин към правилата, нещо в душата му подсказвало, че само си губи времето; че в Изтока кръглоокият човек можел цял живот да прекара в един и същ квартал, без да има дори най-малката представа, че още с прекрачването на прага си бивал поставен под наблюдение. По която и оживена улица да тръгнел, на всеки ъгъл киснели мъже и наблюдавали какво става, макар и да се стараели с всичка сила да изглеждат бездейни. Протегналият неочаквано ръка и прозял се просяк; сакатото ваксаджийче, което се гмуркало да стигне до движещите се обувки на Джери, а след като не успеело, тракало силно с гърбовете на двете си четки; старицата, която продавала порно списания със снимки на секс между хора от различни раси и която оформяла с дланите си рупор, за да изпищи една-единствена дума към издигащото се над главата ѝ бамбуково скеле; макар и да го регистрирал с ума си, то оставало за Джери толкова неразгадаемо, колкото му се сторило и при първото му пътуване до Изтока „преди двайсет... Господи, боже мой, ама наистина ли оттогава минаха цели двайсет и пет години?“. Сутенъори? Продавачи на билети от незаконни лотарии? Дилъри на дрога, пробутващи пресукани хартийки от бонбони — „Жълтите по два долара, сините по пет? Освен ако не искаш мощна доза, да яхнеш моментално дракона?“. Или някой като онзи, който си поръчва купичка с ориз от лавката на отсрещната страна? На Изток минаваш за оцелял, друже, стига да си наясно, че нищо не ти е ясно.

Наблюдавал отраженията по мраморните фасади на магазините: полици с янтар, полици с нефрит, лепенки на приеманите кредитни карти, домакински електроуреди и пирамиди от черни куфари и чанти,

с които сякаш никой на никъде не пътувал. В магазина на „Картие“ красавица подреждала перли върху кадифеното подносче, което щяло да седи цял ден на витрината. Усетила присъствието му и срещнала очите му, и въпреки че умът му бил съвсем другаде, за миг у Джери се пробудил старият Адам. Но достатъчно ѝ било да мерне само за миг заваяната му усмивка на шляещ се човек, никаквия му костюм и обувките му от еленова кожа, за да ѝ стане съвсем ясно: Джери Уестърби не представлявал потенциален неин клиент. „Подновили са боевете“, отбелязал си наум Джери на минаване покрай вестникарска сергия. На първите страници на излизащите на китайски вестници се виждали разпокъсани деца, пищящи майки и войници с каски в американски стил. Но не успял да различи дали са виетнамци, камбоджанци, корейци или филипинци. Ярочервените йероглифи на заглавията му заприличали на разплискана кръв. „Току-виж му излязъл късметът на Копнееция.“

Прежаднял след снощния запой, Джери прекосил фоайето на хотел „Мандарин“ и се гмурнал в полумрака на „Капитанския бар“, но само колкото да се нагълта с вода в мъжката тоалетна. Върнал се във фоайето, купил си последния брой на „Тайм“, но се подразнил от погледите на цивилните полицаи и излязъл. Присъединил се отново към тълпите, повлякъл крака към пощата — сграда, построена през 1911 г. и впоследствие разрушена, но явяваща се в онези дни рядка и отвратителна антика, изглеждаща направо красива на фона на безличния бетон на заобикалящите я сгради, — после кривнал неочаквано под арките към Педър Стрийт и се пъхнал под зеления рифелован мост, над който минавали чували с пощенски пратки, окачени като заклани пуйки на куките. Оттам направил нова внезапна маневра и пресякъл по посока на Конот Сентър, минавайки по пасарелката, за да елиминира поне отчасти евентуалните си преследвачи.

В бляскавото стоманено фоайе селянка лъскала с телена четка зъбците на спрелия ескалатор, а група китайски студенти се възхищавала безмълвно на „Овала със заострени върхове“ на Хенри Мур. Обръщайки се за миг назад, Джери успял да мерне кафявия купол на някогашната съдебна палата, която се губела на фона на наподобяващите медни пити гигантски стени на „Хилтън“: „Короната срещу Уестърби“, представил си той вестникарските заглавия: „в

резултат на което лицето се обвинява в шантаж, корупция, злоупотреба с чувства и още няколко, които ще измислим до края на работното време“. Плавателни съдове, най-вече малки, щъкали из цялото пристанище, а отвъд пристанището разкопаните Нови територии се задъхвали сред кафявите облаци смог. А в подножията им — нови складове и бълващи кафяви пушеци заводски комини.

Връщайки се обратно, откъдето бил дошъл, подминал затворените врати на големите шотландски търговски къщи „Джардийн“ и „Суайър“. „Днес май е празник — минало му през ум. — Наш или техен, обаче?“ На „Площада със статуите“ се разгръщал лениво някакъв карнавал, с всичките му там фонтани, плажни чадъри, продавачи на кока-кола и има-няма половин милион китайци, които стояли на групички или дефилирали край него като босонога армия, хвърляйки бегли невярващи погледи на ръста му. Високоговорители, строителни бормашини, виеща музика. Прекосил Джаксън Роуд и шумът поутихнал.

Право пред него, върху къс идеално маникюрирана английска ливада, се размотавали петнайсет души, облечени в бяло. Току-що бил започнал целодневният мач по крикет. Батиращият — върлинест, надменен младеж със старомодна шапка на главата, си нахлузвал със скучаещ вид ръкавиците в единия край на полето за хвърляне. Джери се спрял да погледа, а спомените предизвикали появата на снизходителна усмивка на лицето му. Боулърът хвърлил топката — не особено бързо и не особено точно след отскока ѝ от меката почва. Батиращият замахнал грациозно, но не я улучил, тъй като тя кривнала доста встрани, за което получил служебен рън и бавно притичал до отсрещния уикет. Джери усетил, че инингът ще е протяжен и скучен, с малко поводи за аплодисменти. Зачудил се кои ли са участващите отбори и заключил, че всъщност и двата са съставени най-вероятно от регулярната мафия от Върха. За граница на игралното поле служела издигащата се от насрещната страна на улицата сграда на „Китайската банка“ — огромен канелюрен паметник окичен с алени лозунги, провъзгласяващи преклонение пред Мао. В основата на сградата двата незрящи гранитни лъва наблюдавали как тълпи белоризи китайци се снимали взаимно, облепени на хълбоците им.

Целта на Джери обаче била друга банка, намираща се точно зад ръката на хвърлящия топката играч. На върха ѝ се веело британското

знаме, а отпреде ѝ чакал много по-самоуверено брониран ван. Вратите на сградата зеели отворени и полираната им повърхност блестяла като пирит. Джери все още се движел небрежно по кривата, която трябвало да го отведе там, когато от вътрешния мрак изскочили неколцина охранители с каски на главите, съпровождани от снажни индийци с пушки за лов на слонове, и внимателно свалили по широкото стълбище три черни касети с пари, кътайки ги така, сякаш носели свещения кивот. После бронираният ван се отдалечил и Джери бил спокоен за миг от ужасяващата мисъл, че сега вече вратите на банката ще се затворят.

Не ставало дума за логични предположения, нито за притеснени такива. Просто Джери за миг си представил евентуалния фал със същия онзи придобит песимизъм, с който градинарят предсказва засушаване, а спортистът — нелепа травма в навечерието на важен двубой; точно така и оперативният агент на терен предвижда въз основа на двайсетгодишния си стаж поредната непредвидима спънка. Вратите обаче останали отворени и Джери направил рязък ляв завой. „Да дам време на охраната да се поотпусне — казал си. — Сигурно са все още нащрек от пренасянето на парите. И ще виждат всичко отчетливо, че и ще го помнят.“

Завил и поел бавно, замечтано по посока на Хонконгския клуб: сводести арки в стил „Уеджууд“, раирани щори и още от входа миризма на застояли английски ястия. „Прикритието не е измислица — повтаряли му били непрестанно. — Прикритието е нещо, в което и самият ти трябва да вярваш. Прикритието е онова, което си. *Не особено отличилият се журналист мистър Джералд Уестърби се отправя към любим свой бар още в събота сутринта...*“ На стъпалата пред входа на клуба Джери се спрял, потупал се по джобовете, след което описал завой на сто и осемдесет градуса и се отправил решително към истинската си цел, като този път минал на насрещната дълга страна на площада и се вгледал за последно за наличието на объркани крачки и сведени към земята очи. *Установил, че е забравил парите си, мистър Джералд Уестърби решава да направи кратко посещение в банката. С провесени безгрижно през рамо пушки за слонове, пазачите индийци го изгледали, без да проявят и капка интерес.*

Само че мистър Джералд Уестърби отново удря на камък!

Ругаейки се за проявената недосетливост, Джери се сетил, че дванайсет вече е минало, и че точно в дванайсет на обяд всички банкови салони се затваряли. След обяд работа можело да се върши само на горния етаж — и той тъкмо на това разчитал.

„Спокойно — рекъл си. — Не прекалявай с мисленето. Не мисли, а действай. *В началото бе делото.* Кой ми втълпи това навремето? Стариат Джордж, как кой? Най-малко от него пък очаквах да ми цитира Гьоте!“

И сега, насочвайки се право в целта, Джери усетил как го заляла обезсърчаваща вълна и си дал сметка, че това е страхът. Бил гладен. Уморен бил. „Защо му трябваше на Джордж да го оставя сам по този начин? Защо трябваше сам да се грижи за всичко? Преди грехопадението щяха да пратят преди него «бавачки» — охранители, дори вътре в самата банка, да го пазят случайно да не завали. Освен тях щеше да има и посрещачи — да поемат плячката едва ли не още преди да е излязъл от банката, плюс автомобил за бягство, в случай че му се наложеше да бяга по чорапи. А пък в Лондон — рече си утешително, но и укоризнено — щеше да чака онзи стар добряк Бил Хейдън — че кой друг? — за да предаде всичко на руснаците, Господ да го поживи.“

При тази мисъл Джери си наложил да изживее невероятна халюцинация, мигновена като светкавицата на фотоапарат, но и толкова бавно избледняваща. „Бог чу молитвите ми“, рекъл си. Понеже добрите стари времена изведнъж се завърнали и улиците оживели с великолепни статисти, обезпечавачи изпълнението на операцията му. Зад гърба му спряло синьо пежо, в което двама нахакани кръглооки мъже изучавали програмата на хиподрума „Хепи Вали“. А върху колата — радиоантена и всичко друго, както си му било редът. Отляво го задминали тържествено две американски матрони, натоварени с фотоапарати, пътеводители и несъмнено, със задачата да си отварят очите на четири. А докато напредвал бързо към порталите ѝ, от самата банка изскочили двама почтени финансиста с онези мрачни физиономии, с които охраняващите агента понякога отбиват всички любопитни погледи.

„Ох, и теб те хвана сенилността — казал си Джери. — И твоето време отмина, друже, спор няма. Годишките и шубето те събориха на

колене.“ И заизкачвал бодро и весело стъпалата, щастлив като пиленце на клонка в топъл пролетен ден.

* * *

Фоайето било не по-малко просторно от железопътна гара, а звучащата от високоговорителите записана музика му приличала на военни маршове. Решетките на банковия салон за клиентите били затворени и наоколо нямало жива душа, дори и въображаемия помощник, чиято задача била да прикрива отстъплението му. Асансьорът представлявал златна клетка с пълен с пясък плювалник, изпълняващ ролята на пепелник, но колкото повече се изкачвал към деветия етаж, толкова по-малко личала характерната за по-долните етажи разточителност. Кубатурата струвала пари. Тесен светлобежов коридор го отвел до празно секретарско бюро. Джери го подминал без колебание, отбелязвайки си пътьом местонахождението на аварийния изход и служебния асансьор, който водещите акцията офицери му били упоменали, в случай че му се наложило да се изпари на мига. „Интересно откъде знаят толкова подробности — запитал се, — след като разполагат с толкова минимални ресурси; сигурно са попаднали случайно на някой чертеж на архитекта.“ Върху табелата от тиково дърво на гишето пишело „Попечителски отдел. Справки“. До нея — препатило томче джобен формат за предсказване на бъдещето по звездите, отворено и с маса бележки в полетата. Но служителка нямаше, понеже било събота. А в събота най-лесно се влиза, били му казали. Огледал се бодро, без нищо да му тежи на съвестта. Втори коридор пресичаше сградата по ширината ѝ, с врати на канцеларии отляво и напоени с влага, покрити с найлон разделителни стени отдясно. Иззад разделителните стени се чувало бавното тракане на електрическа пишеща машина, докато някой съставял някакъв правен документ, и бавното напевно съботно чуруликане на секретарките китайки, чието основно задължение в такъв ден било да чакат да стане време за обяд и да започне предпразничния им свободен следобед.

Имало и четири врати с матови стъкла и миниатюрни шпионки, но не било ясно за гледане отвътре или навътре били предназначени. Джери се разходил по коридора, надничайки през всяка една така,

сякаш това било любимото му забавление, с пъхнати в джобовете ръце и леко малоумна усмивка на устните. Четвъртата вляво, били му казали: една врата, един прозорец. Подминал го някакъв чиновник, после секретарка върху тънки тракащи токчета, но колкото и развлачен да бил костюмът му, Джери все пак бил европейец и нито един от двамата не посмял да го попита по каква работа е дошъл.

— Здравей, народе — измърморил Джери, а в отговор те му пожелали „Добър ден, сър“.

Железни решетки имало както в края на коридора, така и на прозорците. На тавана била монтирана синя дежурна лампа, явно като някаква мярка за сигурност, но дали била против пожар, или да сигнализира за появата на неканени посетители — нямал представа; водещите офицери изобщо не ги били споменали, а на него техниката не била най-силната му страна. Първата стая била офис — празен, ако не се броели няколкото прашасали спортни трофеи по перваза на прозореца и забодената върху талашитената стена бродирана емблема на банковия спортен клуб. Минал покрай няколко дървени каси с надпис „Попечители“. Май били пълни с нотариални актове и завещания. Очевидно старите китайски търговски къщи още се придържали към някогашните си скъпернически прийоми. На закачена на стената бележка пишело „Не влизай“, а на друга — „Само със записан час“.

Втората врата извеждала към коридор и малък архив, които също били безлюдни. Третата била за „директорската тоалетна“; а непосредствено до четвъртата имало табло за служебни обяви; на касата ѝ била монтирана червена крушка заедно с професионално изработена табела, която обявявала: „Дж. Фрост — зам. главен попечител. Само с предварително записан час. При червена светлина влизането *забранено*“. Но в случая червената лампа не светела, а през миниатюрната шпионка видял седнал зад бюрото сам мъж в компанията единствено на купчина преписки, навити рула от гербова хартия, завързани със зелени панделки, както е прието в английските правни кантори, два телевизора — неработещи, — свързани с вътрешната мрежа за борсовите котировки, докато гледката към пристанището — задължителното допълнение към образа на висшия мениджър — била нацепена на тънки сини ленти от задължителните щори. Плешивият, пълничък, заможен на вид човечец в неофициален

горскозелен ленен костюм се трудел прекалено усърдно в съботния ден. Лъсналото му чело, тъмните полумесеци под мишниците и пълната му неподвижност подсказали на опитното око на Джери, че човекът се свестявал с големи мъки от запоя през предишната нощ.

„Ъглова стая — преценил Джери. — С една-единствена врата, пред която се намирам в момента. Блъскам и съм вътре.“ Огледал за последно безлюдния коридор. „На сцената: Джери Уестърби! — рекъл си. — Ако не ти идват думи, танцувай.“ Вратата се отворила безотказно и той влязъл с най-убедителната срамежлива усмивка на лицето си.

— А, Фрости. Здравсти. *Супер*. Навреме ли идвам, или закъснях? Да те питам, друже, за нещо безкрайно интересно, дето го мярнах в коридора — щях да се спъна за една бройка. Какви са тия каси от ябълки пълни догоре с разни юридически преписки. „Кои ли са клиентите на Фрости? — зададох си аз въпроса. — Производителите на ябълките «Кокс оранжева ренета» или онези на «батска красавица»? Като те знам какъв си, трябва да е «батска красавица». Иначе снощи голяма веселба падна с тази наша обиколка по масажните салони.“

Колкото и неубедително да прозвучали на изненадания Фрост, всичките тези думи позволили на Джери да се намъкне в стаята, да заключи вратата, да затули с широкия си гръб единствената шпионка, да изпрати наум благодарствени молитви до Сарат за осигуреното му меко кацане и да се помоли — пак наум — на Създателя да не го изоставя.

* * *

Появата на Джери била последвана от известно театралничене. Фрост вдигнал бавно глава, отваряйки очите си само наполовина, все едно светлината им причинявала болка, което вероятно било самата истина. Видял Джери, направил гримаса, отместил поглед, после пак го върнал, да се убеди, че пред себе си имал същество от плът и кръв. Накрая обърсал чело с носната си кърпа.

— Господи боже! То било негова светлост! Какво те води насам, отвратителен аристократ такъв!?

Задържалият се на вратата Джери му отвърнал с нова широка усмивка и вдигане на длан за поздрав по индиански, но в същото време отметнал наум подробностите, които можели евентуално да му създадат проблеми: двата телефона, сивият интерком за връзка с останалите в офиса и сейфът в гардероба с отвор за ключ, но без комбинация.

— Как изобщо те пуснаха да влезеш? Сигурно си им размахал достопочтената си карта. И кое налага да се втурваш така с взлом в кабинета ми? — Но всъщност зарадван от появата му, независимо от тона на изказаните думи, Фрост излязъл иззад бюрото и прекосил, клатушкайки се, помещението. — Това тук не ти е публичен дом, все пак. А порядъчна банка. Малко или повече.

Стигнал до значителното туловище на Джери, поставил длани на кръста и го огледал, не спирайки да клати невярващо глава. По някое време потупал Джери под лакътя, после го ръгнал в корема, без да спира да си клати главата.

— Слушай, впиянчен, разпуснат, развратен и похотлив...

— Журналист с журналистите — подсказал му Джери.

Фрост още не бил прехвърлил четирийсетте, но природата била успяла вече да го дамгоса с по-жестоките отпечатъци на незначимостта: навикът на дребния началник постоянно да си придърпва маншетите, да отрива върховете на пръстите си и да сбръчква устни, докато ги облизва. Единствената му положителна черта била отдалеч личащия си вкус към веселията, който придавал блясък на леко запотените му бузи.

— Я запали още една отрова — предложил му цигара Джери.

— Господи боже — повторил Фрост, избрал едно от висящите на верижка ключета и отворил с него старовремски орехов шкаф, облицован изцяло отвътре с огледала и предлагащ цели редици коктейлни пръчици с нанизани на тях изкуствени черешки, халби, в които при наливането на течност се показвала разсъбличаща се красавица, и розови слончета.

— Как ще ти се отрази едно „Блъди Мери“?

— Идеално ще ми влезе, друже — отговорил му убедително Джери.

На верижката висял и ключ от брава „Чъб“. И сейфът се заключвал със системата „Чъб“ — хубава ключалка при това, чийто

очукан златен медальон се сливал със старата зелена боя.

— Едно обаче ще ти призная — произнесъл Фрост, докато наливал съставките на коктейла, а след това ги разклатил с движенията на опитен химик. — Вие, аристократичните пройдохи, наистина разбирате от заведения. Човек и наред равнината Солсбъри да те пусне с превръзка на очите, бас държа, че за по-малко от половин минута ще си открил най-близкия бардак. Непорочната ми чувствителна натура снощи понесе поредния сериозен удар. Разтърсена биде из крехките си основи — кажи кога да спра да ти сипвам! — но щом ми мине, ще те накарам да ми издиктуваш поне част от адресите. Но се съмнявам, че изобщо ще ми мине напълно, де.

В това време Джери се придвижил небрежно до бюрото на Фрост, прехвърлил набързо кореспонденцията му, след което се заиграл с копчетата на интеркома: натиснал ги едно по едно с огромния си показалец, но никой не му се обаждал. Най-отстрани имало бутон с надпис „ЗАЕТ“. Джери го натиснал и през шпионката забелязал появата в коридора на розово зарево от предупредителната лампа.

— А пък за гърлите да не говорим — разправял все още загърбилият Джери Фрост и разтърсвал шишенцето със соса „Устършър“. — Направо жестоки. Шокиращи. — И Фрост прекосил стаята с доволен смях, разперил ръцете, в които носеше двете чаши. — Как се казваха всъщност? Няма значение. Ужас!

— Седми и дващест и четвърти номер — отговорил му разсеяно Джери.

Навел се бил да търси паникбутоната, който със сигурност трябвало да е някъде по бюрото.

— Седми и дващест и четвърти! — повторил в захлас Фрост. — Каква поезия! И каква памет!

Междувременно Джери открил на височината на коленете си сива кутия, прикрепена към вътрешната страна на чекмеджетата. Ключето било вертикално, в положение „изключено“. Издърпал го и го пуснал в джоба си.

— Казах, че имаш превъзходна памет — повторил леко озадаченият Фрост.

— Такива сме ние, журналистите, друже — изправил се Джери. — Помним повече и от съпругите.

— Заповядай. И се махни оттам. Там е светая светих.

Джери бил взел големия настолен дневник на Фрост и проверявал какви са ангажиментите му за деня.

— Божичко — рекъл, — ти не почиваш ли бе, друже? И кой е тоя „Н“? „Н“ — осем до дванайсет, а? Да не става дума за тъща ти?

Привел се над чашата си, Фрост отпил жадно, преглътнал, после изнесъл цяло представление как се дави, гърчи и накрая се свестява.

— Не ми говори за нея, ако обичаш. Инфаркт щях да получа. Наздраве, пич.

— „Н“ в смисъл „ничой“? Или „Наполеон“? Какво значи това „Н“?

— Натали. Секретарката ми. Красавица. С бедра до сливиците, разправят. Лично аз никога не съм проверявал, така че не мога да го потвърдя. Имам си правило. Подсети ме обаче някой ден да го наруша. Наздраве — повтори.

— Тук ли е в момента?

— Май долових нежните и стъпки. Да й звънна ли да се яви? Чул съм, че имала специално отношение към аристократите.

— Благодаря. Няма нужда — казал Джери и като оставил дневника, вперил поглед право във Фрост — ей така, по мъжки — независимо че не били равностойни съперници: Джери все пак стърчал с цяла глава над Фрост и бил много по-широкоплещест.

— Невероятно — заявил с благоговение все още грейналият до ушите Фрост. — Абсолютно невероятно изживяване. — Поведението му излъчвало преданост, граничеща с чувство за собственост над Джери. — Невероятни гърли, невероятна компания. Но аз продължавам да се питам: защо си хабя времето с теб? Та ти изобщо не си ми на ниво: най-обикновен „достопочтен лорд“. На мен ми дай херцог. Херцози и курви. Какво ще кажеш довечера да повторим, а? Кажи, че си съгласен.

Джери се засмял.

— Най-сериозно ти говоря. Честна дума. Да умрем от разврат, преди да сме остарели. Само че този път аз черпя — от начало до край. — От коридора се чуло приближаването на нечии тежки стъпки. — Познай обаче какво ще направя. Хайде, напъни се. Ще се върна заедно с теб в „Метеор“, ще намеря мадам не-знам-коя-си и ще настоя... Абе, какво те мъчи теб? — попитал, като видял физиономията на Джери.

Крачките се забавили, после спрели. Черна сянка запълнила шпионката и се задържала там.

— Кой е този? — попитал тихо Джери.

— Млечко.

— И кой е „Млечко“?

— Млечния път — шефът ми — пояснил Фрост, след като стъпките се заотдалечавали. Затворил очи и благочестиво се прекръстил. — Сега ще отиде у тях си, при своята изтънчена съпруга, видната госпожа Млечен път, известна и под името „Моби Дик“ — два метра и кусур, с кавалерийски мустак. Тя, не той. — И Фрост се закикотил.

— Той защо не влезе?

— Сигурно е решил, че съм зает с някой клиент — отговорил безгрижно Фрост, отново озадачен от напрегнатия и притихнал Джери. — Отделно, че Моби Дик ще го нарича до смърт само ако ѝ лъхне с нечестивите си устни на алкохол в този ранен час. Отпусни се, бе. Нали аз се грижа за теб. Допий и остатъка от коктейла. Стига си се правил на праведен, че лошо ми става, като те гледам.

Влезеш ли веднъж при него, не спирай — посъветвали го бяха водещите офицери. — *Не опипвай прекалено дълго почвата. Не му позволявай да свикне с присъствието ти.*

— Абе, Фрости — казал Джери, след като стъпките съвсем отминали, — какво ти прави госпожата? — Фрост бил протегнал ръка да поеме чашата на Джери. — За жена ти питам: какво прави?

— Боледува си спокойно, благодаря — отвърнал неловко Фрост.

— Ти обажда ли се в болницата?

— От сутринта ли? Да не си луд, бе? Та аз до единайсет името не можех да си кажа. Че и след това май. Тя и по телефона щеше да ме надуши.

— Кога ще ѝ ходиш пак на свиждане?

— Слушай: остави тая работа. Не ме разпитвай за нея, ако обичаш.

Пред погледа на Фрост Джери се приближил плавно към сейфа. Натиснал дръжката, но бил заключен. Отгоре му лежала прашасала дебела полицейска палка. Хванал я с две ръце, престорил се на два пъти вяло, че я използва като бата за крикет, после я върнал на мястото ѝ пред озадачения неизпускащ го поглед на Фрост.

— Дошъл съм да открия сметка, Фрости — казал Джери, без да се отдалечава от сейфа.

— Ти?

— Аз.

— От всичко, което ми разказа снощи, останах с впечатлението, че нямаш пари и касичка прасенце да напълниш. Освен ако видното ти татенце не е скатало нещо в дюшека, ама се съмнявам. — Светът на Фрост отминавал на висока скорост, а той се мъчел отчаяно да не изпадне от него. — Я си сипи още пиене и престани да ми се правиш на Борис Карлоф в дъждовна сряда. И да идем да погледаме кончетата, викам. Хайде на „Хепи Вали“. Аз черпя на обяд.

— Нямах предвид моя сметка да откривам, друже. За чужда става дума — обяснил му Джери.

Усмивката се отцедила от дребното лице на Фрост като в бавна, тъжна комедия и той само промълвил полушепнешком: „О, не. О, Джери“, сякаш бил свидетел на катастрофа, в която пострадалият бил Джери, а не самият Фрост. За втори път по коридора се приближили стъпки. Женски, забързани и къси. Последвало рязко почукване. После тишина.

— Натали? — попитал тихичко Джери. Фрост кимнал. — Ако бях клиент, щеше ли да ме представиш? — Фрост завъртял глава. — Пусни я да влезе.

Езикът на Фрост надникнал като подплашено розово змийче между устните му, огледал се набързо, после се скрил.

— Влез! — провикнал се дрезгаво той, при което влязла висока очилата китайка и прибрала няколко писма от кутията му с изходящата поща.

— Приятен уикенд, мистър Фрост — пожелала му.

— До понеделник — отговорил ѝ Фрост.

Тя затворила вратата след себе си.

Джери прекосил стаята, метнал ръка през рамото на Фрост и го повел бързо и без никакво усилие към прозореца.

— Доверителна сметка, Фрости. Поверена в твоите неподкупни ръчички. И крайно съмнителна.

Долу, на площада, карнавалът бил в разгара си. На игрището за крикет царяло затишие след отстраняването на поредния батиращ. Дългучът с демоде шапката клечал и търпеливо заглаждал разровената

пръст пред уикета. Играчите на защитаващия се отбор се били проснали върху тревата и си бърбурели.

— Всичко, значи, е било клопка — отбелязал Фрост с равен тон, сякаш мъчейки се да свикне с тази мисъл. — Мислех си, че най-последен съм си намерил истински приятел, а ти сега искаш да ме прецакаш. И това ми било лорд.

— Друг път не се мешай с журналисти, Фрости. Гадняри са. Без капка спортменство. И не се разприказвай излишно. Къде държиш преписките?

— Ами те, приятелите, нали са затова — да си разправят всичко — възразил му Фрост. — Иначе какъв смисъл има в приятелството, ако не си *казват* всичко!

— Каж ми тогава.

Фрост обаче завъртял глава.

— Аз съм християнин човек — заобяснявал ни в клин, ни в ръкав. — И се черкувам всяка неделя, без изключение. В този смисъл се опасявам, че това, което искаш от мен, е невъзможно. По-скоро бих жертвал позицията си в обществото, отколкото да наруша банковата тайна. Известен съм с това, нали разбираш? Така че няма начин. Съжалявам.

Джери се присламчил още по-плътно до перваза и малко оставало ръцете им да се докоснат. Големият прозорец вибрирал от уличното движение. Венецианските щори били почервенели от строителния прахоляк. На човек можело да му дожалее при вида на лицето на Фрост, който гримасничел неволно, докато се борел с вестта за собствената си непрежалима загуба.

— Да ти обясня играта, друже — промълвил съвсем тихо Джери. — А ти слушай внимателно. Окей? Работата опира до моркова и тоягата. Ако откажеш да играеш, комикът ще те разкрие: огромен портрет анфас на челната страница, тлъсти заглавия, продължение на шеста колонка на последната страница — всичко, както си му е редът. „Бихте ли се доверили на този човек да ви продаде малко използвана доверителна сметка?“ Слюнчещото се чудовище Фрости наред помийната яма на корупцията Хонконг и тъй нататък все в същия стил. Ще разтръбим как уреждаш оргии за кръглооките в клуба на младите банкери, с всичките подробности, които ми разправи снощи. И как доскоро си поддържал развратно любовно гнезденце в Коулун, но

държанката ти те зарязала, понеже не ѝ стигали мангизите ти. Но преди сензацията да гръмне, за всичко това ще се потърси потвърждение от председателя на управителния съвет на банката, а евентуално и от благоверната ти съпруга, ако е достатъчно добре, за да може да говори.

Порой от пот избил без предупреждение по лицето на Фрост. Само допреди секунди болезнено бледата му физиономия била просто влажна. В следващия миг обаче потта заливала чертите му, стичала се неудържимо по пълната му брадичка и оттам — върху горско зеления му костюм.

— От пиенето е — заоправдавал се Фрост, колкото да каже нещо, докато се мъчел да я попие с носната си кърпа. — След пиене винаги така ми става. В този проклет климат — за какво ли ме държат тука? Това си е живо мъчение за когото и да било. Писна ми да гния на това място.

— Това е *лошата* новина — продължил Джери. Все още стояли редом до прозореца, все едно се наслаждавали на гледката. — А добрата новина е, че горещата ти ръчичка ще получи петстотин зелени гущерчета от пасквила, за който бачкам, цялата работа ще се потули и току-виж Фрости станал следващия председател на управителния съвет. Така че най-добре ще е да се отпуснеш и да се кефиш на живота. Нали разбираш какво искам да ти кажа?

— А ще ми позволиш ли все пак да *запитам* — направил чак сега жалък опит да прибегне до сарказъм Фрост — каква е крайната ти цел, като си тръгнал да се ровиш във въпросната сметка?

— Журналята изобличават престъпността и корупцията в Хонконг, друже. Сметка номер четири четири две. При себе си ли държиш книгата? — попитал Джери и посочил с глава сейфа.

Устните на Фрост се раздвижили да произнесат „Не“, но така и не произвели звук.

— Две четворки, после двойка. Къде е?

— Чуй ме — изпъшкал Фрост. Лицето му се било превърнало в отчаяна смесица от страх и разочарование. — Дай да се разберем по следния начин: подкупи някой от китайските ми чиновници. Става ли? Това е обичайният метод. При моята длъжност не мога да рискувам.

— Ти, Фрости, нима не си чувал поговорката, че в Хонконг и маргаритките говорят. От *теб* искам да го чуя. Ти си тук, а и

притежаваш най-подходящата квалификация. Да не би да е в трезора?

Не зацикляй на едно място — били му заръчали. — Непрекъснато вдигай прага. Изгубиш ли веднъж инициативата — връщане няма.

Фрост се заколебал и на Джери му се наложило да се престори, че е почнал да губи търпение. Сграбчил с огромната си лапа рамото на Фрост, извъртял събеседника си и го натиснал така, че дребните му раменца да опрат в плоската врата на сейфа.

— В трезора ли е, питам?

— Отде да я знам?

— И как да разбереш ще ти кажа — обещал му Джери и закимал, толкова енергично, че кичур от косата му заподскачал нагоре-надолу по челото му. — Ще ти го обясня, друже — повторил и със свободната си ръка чукнал леко рамото на Фрост. — В противен случай те виждам как на четирийсетгодишна възраст оставаш на улицата с болна жена, гладни дечица, неплатени училищни такси и изобщо тотална катастрофа. Така че ти решавай — или едното, или другото. Но сега е моментът. Не след пет минути, а точно сега. Не ми пука как ще го постигнеш, но се дръж нормално, така че Натали изобщо да не разбере.

Джери го отвел до средата на стаята, където се намирало бюрото с телефона. В живота има роли, които просто е невъзможно да се изиграят с достойнство. Точно такава била и ролята на Фрост през този ден. Вдигнал слушалката и набрал едноцифрен номер.

— Натали? А, тук ли си още? Виж какво: ще поработя още един час; току-що ми позвъни важен клиент. Предай на Сид да остави ключа на вратата на трезора. Аз ще имам грижата да заключа, преди да си тръгна, разбра ли?

И се проснал върху стола си.

— Оправи си косата — направил му забележка Джери и се върнал да чака до прозореца.

— „Престъпност и корупция“ — краставици! — мърморел си под носа Фрост. — Вярно е, че тук-там позаобикаля закона, но пък има ли дори един китаец, който да не върши същото. Хубаво, и китаец нека не е: англичанин ми покажи. И заради това цял Хонконг трябва да страда от безсъние, според теб?

— Китаец е, значи? — попитал рязко Джери.

После се върнал до бюрото и лично набрал номера на Натали. Никакъв отговор. Издърпал леко Фрост да се изправи на крака и го завел до вратата.

— И не забравяй, че не бива да заключваш — напомнил му. — Ще трябва да върнем преписката, преди да си тръгнеш.

* * *

По някое време Фрост се върнал. Седнал мрачен зад бюрото и оставил отгоре му три папки. Джери му налял една водка.

Изчакал прав до него да я изпие, после му обяснил как на практика протича сътрудничество като тяхното. Фрости нямало нищо да усети. Трябвало само да остави всичко там, където е в момента, после да излезел в коридора и да затворел внимателно вратата подире си. До вратата имало табло за служебни обяви, което Фрости несъмнено е забелязвал многократно. Фрости трябвало да застане пред таблото и да се зачете най-внимателно във всички обяви и да ги чете дотогава, докато не чуел Джери да изтропа двукратно от кабинета, след което можело да се върне. По време на четенето трябвало да застане така, че тялото му да закривало шпионката; по този начин хем Джери щял да знае през цялото време, че е там, хем никой случайно минаващ човек нямало да може да надникне вътре. В същото време Фрост можел да намери утеха в мисълта, че не е изневерил на ничие доверие, обяснил му Джери. Най-лошото, в което можела евентуално да го упрекне след време някоя висшестояща инстанция — че дори и самият клиент, — било, че е оставил Джери сам в кабинета си, което не било нищо повече от техническо нарушение на вътрешния правилник за сигурност в банката.

— Колко листа съдържат папките?

— Отде да ги знам? — наежил се Фрост, успокоен донякъде заради своята неочаквана невинност.

— Преброй ги бе, друже. Ха така.

Оказали се точно петдесет — далеч повече, отколкото Джери очаквал. Оставало да уточнят и резервния вариант, в случай че някой все пак влезел при Джери въпреки всичките предохранителни мерки.

— Ще ми трябват бланки за заявление — казал.

— Сега пък бланки му притрябвали. Откъде да ти ги взема? — озъбил се Фрост. — На мен ми ги *носят* секретарките. Не ги държа при мен. А те всички са си отишли.

— Нали съм дошъл да откривам доверителна сметка в почитаемата ви банка, Фрости? Бъди достатъчно гостоприемен да ги разхвърляш по масата и ми подай сега позлатената си автоматична писалка, ако обичаш. Такааа. А сега излез да си поемеш въздух, докато ги попълня. Да не забравя, между впрочем, да ти дам и първата вноска — казал Джери. Извадил малка пачка американски пари от задния си джоб и я плеснал с приятен звук върху масата. Фрост погледнал парите, но отказал да ги вземе.

Останал сам, Джери заработил трескаво. Освободил листовите от машинките на папките и ги подредил два по два, после се захванал да ги снима по двойки, притискайки лакти в тялото си за по-голяма стабилност, разкрачил за по-добро равновесие леко ходилата си като играч на крикет в защита, а едва докосващата се до хартията верижка от фотоапарата му осигурявала необходимото фокусно разстояние до документа. Ако нещо не му харесало, повтарял кадъра, а понякога снимал един и същ документ с няколко различни експонации. Периодически извърщал глава да се убеди, че горско зеленото кръгче все още се вижда през шпионката, понеже това означавало, че Фрост е на своя пост и още не е хукнал да вика въоръжената охрана.

В един момент Фрост изгубил търпение и почукал по стъклото, а Джери му изръмжал да не вдига шум. На няколко пъти чул приближаващи се стъпки, при което зарязвал всичко върху масата заедно с парите и формулярите, прибирал фотоапарата в джоба си и се завличал до прозореца да зяпа пристанището и да опъва кичур от косата си с вид на човек, който премисля особено важни моменти в живота си. Веднъж му се наложило дори да сложи нова касета, което е много пипкава работа, когато имаш дебели пръсти и се притесняваш, като през цялото време се ядосвал, че старомодният му фотоапарат бил възшумничък.

Когато най-после викнал Фрост да си влезе, папките били върнати върху бюрото му, до тях чакали парите, а на Джери му било студено и му идело да убие някого.

— Проклет глупак си ти — уведомил го Фрост и напъхал петстотинте долара в закопчаващия се джоб на сакото си.

— Знам — съгласил се Джери, като в същото време се оглеждал и замитал следите си.

— Яко си изперколясал — добавил Фрост с необичайно решително изражение. — Кое те кара да мислиш, че ще се справиш с такъв като него? Да осветиш банда като тяхната е равносилно на това да се опиташ да превземеш Форт Нокс със сгъваема отвертка и кутия пиратки.

— Самият Мистър Биг, а? Много ще се радвам.

— Хич няма да се радваш. Накрая ще ти се стъжни.

— Ти, изглежда, лично го познаваш.

— Дупе и гащи сме с него — отбелязал вкиснато Фрости. — Няма ден, в който да не се отбия у тях. Нали знаеш колко си падам по властимащите.

— Кой одобри отварянето на сметката му?

— Моят предшественик.

— А явявал ли се оттогава лично?

— Не. Поне откакто аз работя тук.

— Изобщо ли не си го виждал?

— Само на канидрома в Макао.

— На кое?

— На надбягванията с кучета в Макао, където беше на път и ризата си да проиграе. Мешаше се из простолюдието. Аз бях с моята мъничка китайка — не сегашната, а предшественичката и. Та тя ми го показа. „Оня ли? — попитах я. — Онзи там? Че той е мой клиент.“ Кое много силно я впечатли. — Тук по посърналата физиономия на Фрост преминал едва доловим отблясък от предишното му самочувствие. — Иначе много добре се беше уредил. С адски красива блондинка. Кръглоока. Направо кинозвезда. Шведка. Явно доста се била потрудила на кушетката при провеждането на кастинга. Виж какво... — едва успял да се усмихне Фрост.

— Казвай, каквото имаш да казваш, друже. Няма време.

— Дай да приключим с тази история. Да се повеселим като хората с тия мои петстотин долара. Ти нали не си всъщност такъв, за каквото се представяш, а го правиш само за пари?

Джери напипал в джоба си ключето на паникбутоната и го пуснал в пасивната длан на Фрост.

— Ще ти трябва — казал.

На слизане по широките стъпала пред банката забелязал строен, добре облечен млад мъж в ниско изрязан американски спортен панталон, зачел се в сериозна на вид книга с дебели корици. Джери така и не успял да мерне заглавието ѝ, но му направило впечатление, че макар да бил още в самото ѝ начало, младият мъж я поглъщал толкова задълбочено, сякаш разчитал да се самоусъвършенства чрез нея.

* * *

И пак се върнал към битието си на възпитаник на Сарат, изключвайки всичко останало около себе си.

„Помотай се, след като приключиш — посъветвали го били водещите офицери. — Никога не се отправяй директно за там, за където си тръгнал. Ако не успееш да скриеш придобитото, гледай поне да замаскираш следата.“ На няколко пъти вземал такси, но винаги до конкретно място. До „Кралския пристан“ например, където останал да гледа товаренето на фериботите до външните острови и щъкащите между презокеанските лайнери джонки. До Абърдийн, където се смесил с туристите да зяпа селището от рибарски лодки и плаващите ресторанти. До селото Станли и обществения плаж, на който бледокожи китайци, все още сякаш приведени под бремето на градския живот, се плацикали благовъзпитано с рожбите си. Сетил се автоматично, че китайците поначало не плували след лунния фестивал, но не успял да си спомни от раз кога точно го празнували.

Обмислил бил дали да не остави фотоапарата на гардероба към ресторанта в „Хилтън“. Другите варианти били да наеме касета в банков трезор, да я изпрати до себе си в колет или да използва специален куриер под журналистическото си прикритие. Нито един от тези варианти не бил достатъчно надежден — особено пък от гледната точка на водещите офицери. Били го предупредили изрично, че трябвало да действа само солово — или лично, или никак. Така че, за да не е с празни ръце, се принудил да си купи найлонова пазарска торба, а в нея, за да не е празна, сложил две памучни ризи. „Стане ли напечено — гласяла доктрината, — обезателно трябва да имаш средство за отклоняване на вниманието. И най-опитните специалисти

по следенето се подлъгват. А притиснат ли те и нямаш друг избор, освен да го изхвърлиш, току-виж си успял да ги залисаш толкова дълго, колкото да можеш да се измъкнеш по чорапи.“

Така или иначе, гледал да не попада в плътно обкръжение от хора. Открай време изпитваше панически ужас от случайните джебчии. Във фирмата за даване на коли под наем в Коулун го чакал готов за път автомобил. Обземащото го постепенно спокойствие — адреналинът се отцеждал — все пак не притъпявало бдителността му. Важното беше, че се чувствал победител; останалите му чувства бяха без значение. Винаги е имало и мръсни задачи.

Шофирайки, се стараел да си отваря очите най-вече за мотоциклети хонда — нещастните работни коне на следящите в Хонконг. Още докато бил в Коулун направил два-три тегела по странични улички. Нищо. Свърнал по Джънкшън Роуд, влял се в конвоя на тръгналите на пикници, след това близо час се придвижвал към залива Клиъруотър, благодарен за претовареното движение; следящите се затруднявали най-вече когато им се налагало да си предават обекта между тройката хонди, заседнали в двацет и пет километрово задръстване. Останалото било лесно: летиш соло, наблюдаваш огледалата за обратно виждане, караш, стигаш. Жестокият следобеден пек не отслабвал. Климатикът в колата бил надут докрай, но не се усещал. Подминал цели хектари с цветя в саксии, реклами на „Сейко“, оризища и прасковени фиданки, предназначени за новогодишните базари.

От лявата му страна се появил тесен пясъчен път и той свил рязко по него, не откъсвайки очи от огледалото. Спрял и вдигнал задния капак, все едно двигателят му бил прегрял. Покрай него се изнизал граховозелен мерцедес с тъмни стъкла, с шофьор и пътник на предната седалка. От известно време се движел подире му. Сега продължил по главния път. Джери прекосил пътя, влязъл в насрещното кафене, набрал някакъв номер, изчакал да иззвъни четири пъти и затворил. После набрал повторно номера, изчакал шесткратно позвъняване, а когато някой насрещна вдигнал, пак затворил.

Тръгнал, преминал бавно през останки от рибарски селища и стигнал до брега на езеро, където камъшът бил навлязъл далеч навътре и изглеждал двойно повече благодарение на неподвижните си отражения. Квакали жаби. Леки платноходки ту се скривали, ту пак се

стрелвали из маранята. Нажеженото до бяло небе се сливало с водата. В момента, в който слязъл от колата, го подминал едва кретащ стар ван ситроен, превозващ неколцина китайци с рекламни шапки на кока-кола, рибарски пръчки и дечурлига. Но възрастните били само двама мъже, без нито една жена, и мъжете не му обърнали никакво внимание. Насочил се към редица отдавна занемарени, общити с дъски къщи с балкони, с декоративни бетонни огради като в крайбрежните английски градчета, но по-избелели от слънцето. Имената им били прогорени с поялник върху парчета корабно дърво: „Дрифтуд“, „Сюзи-Мей“, „Дън-ромин“. Пътеката свършвала при пристан, който вече не се ползвал: яхтите, изглежда, били сменили местодомуването си.

Приближавайки се към къщите, Джери хвърлил бегъл поглед към прозорците на горния етаж. Зад втория отляво стояла шарена ваза със сухи цветя, увити със станиол в долния край на стеблата — сигнал, че обстановката е чиста и можело да влезе. Бутнал портичката и натиснал звънеца. Ситроенът бил спрял на брега на езерото. Чул как вратите му се затворили в момента, в който домофонът изпращал.

— Кое копеле се е развъняло? — запитал дрезгав глас, наситен с австралийски акцент, който проличал дори през долнокачествената електроника, но в същото време забръмчала и електрическата брава и след като бутнал вратата, Джери видял дебелия фигура на стария Кро, застанал на горната площадка по кимоно, зовящ го нахилено „монсиньор“ и „крадливо британско псе“ и приканващ го да качи грозния си аристократичен задник и да пие едно за „добре дошъл“.

* * *

В къщата воняло на каден тамян. Беззъба слугиня — същото онова странно дребно същество, което Люк разпитвал, докато Кро бил на посещение в Лондон — му се нахилила беззъбо от сенките на партерния вход. Всекидневната се намирала на първия етаж; по зацапаната ламперия били закачени купища започнали да се извиват по ъглите снимки на някогашните другари на Кро — журналистите, с които отразявал шантавата история на Изтока в продължение на цели петдесет години. Върху масата в средата стояла очукана пишеца

машина ремингтън, на която Кро вероятно съчинявал мемоарите си. Иначе мебелировката на стаята не впечатлявала. И Кро като Джери имал зад гърба си жени и деца от половин дузина животи, така че след покриването на належащите им нужди не му оставало кой знае колко за обзавеждане.

Банята била без прозорец.

В съседство с мивката, до ваничка за промиване на снимки, стояли кафяви бутилки с фиксаж и проявител. Освен това и малък матов екран за преглеждане на негативи. Кро изгасил лампата, след което прекарал в непрогледния мрак безброй космически години в тежък труд, придружен с пъшкане, ругатни и молби към папата. Джери се потял до него и се мъчел да си представи извършваните действия по съпровождащите ги проклетия: „Сега Кро сигурно прехвърля тесния филм от касетата върху спиралата. — И Джери бил сигурен, че Кро го държи съвсем леко, за да не повреди емулсията. — Толкова леко, че след малко ще се притесни да не го е изпуснал в тъмното — минало му през ум. — И ще трябва да принуди върховете на пръстите си да не прекъсват процедурата. — Започнало да му призлява. Псувните на стария Кро ставали все по-силни в мрака и въпреки това не успявали да заглушат крясъците на водните птици откъм езерото. — Сръчен човек — рекъл си Джери. — Сигурно и на сън може да го направи“. Чул как Кро завинтил бакелитената капачка на дозата и промърморил: „Хайде лягай да спиш, варварско копеленце“, след което се чуло някакво необичайно сухо потракване, причинено от внимателното разклащане на дозата за раздвижване на разтвора и прогонване на въздушните мехурчета от проявителя. По някое време прогърмяло силно като изстрел щракането на ключа на червената лампа, на чиято светлина червенеещият като папагал Кро се привел над дозата, бързо налял бисулфит, после с уверени движения я обърнал надолу с капачката и пак я изправил под заекващите звуци на стария кухненски таймер.

Полузадушаващ се от нерви и жегата, Джери се върнал сам във всекидневната, сипал си бира, проснал се върху плетения тръстиков стол и се заблеял в пространството, заслушан в равномерно течащата струя от чешмата. Откъм прозореца долитали чуруликащи китайски гласове. Двамата рибари били нагласили такъмите си на брега на езерото. Децата им ги наблюдавали, изпонасядали в прахоляка. От

банята пак се чуло стърженето на бакелитената капачка и Джери рипнал на нозе, но Кро, изглежда, го чул, понеже му изръмжал „Чакай“ и затворил вратата.

Още на лекциите в Сарат ги били предупредили: *Особено еднообразен и скучен е животът на летците от гражданската авиация, журналистите и шпионите. Проклета инерция с изблици от време на време на пълно безумие.*

„Иска пръв да види какво е станало, да не би да съм сгафил.“ По силата на йерархията, именно на Кро, а не на Джери, щяло да му се налага да се оправдава пред Лондон. И в краен случай само Кро можел да му заповяда да притисне повторно Фрост.

— Какво се мотаеш там, за бога? — провикнал се Джери. — Станало ли е нещо?

„Може пък да му се е припикало на човека“, минала му през ум абсурдната мисъл.

Вратата бавно се отворила. Испитал ужас от тържествено-мрачното изражение на Кро.

— Нищо не е излязло — изказал предположение Джери.

Но останал с чувството, че Кро изобщо не го чул. Затова се подготвил да повтори въпроса си, и то доста силно. Ако трябвало, и боен танц бил готов да изпълни, че и сцена да му спретне. В този смисъл отговорът на Кро всъщност дошъл навреме — съвсем навреме.

— Напротив, синко — пристъпил напред старецът и Джери успял да види най-послед филмите, провиснали като мокри черни червеи от розовите щипки по въженцето за пране в банята на Кро. — Напротив, сър — добавил. — Няма кадър, който да не е силен и вълнуващ шедьовър.

И ОЩЕ НА ТЕМАТА „КОНЕ“

Първите откъслечни сведения за делата на Джери постъпили в Цирка в мъртвилото на ранните утринни часове, след което целият уикенд тръгнал с главата надолу. Предварително подготовеният психически Гуилъм си бил легнал още в десет, но сънят му бил неспокоен, мятал се между притесненията му за Джери и откровено похотливи видения на Моли Мийкин със и без благоприличния ѝ бански костюм. По график Джери следвало да посети Фрост малко след четири сутринта лондонско време, така че още в три и половина Гуилъм шпорел раздрънканото си порше по мъгливите улици по посока на Кеймбридж Съркъс. Ако не знаел колко е часът, трудно щял да определи дали се зазорява, или смрачава. Заварил в говорилнята Кони, която току-що довършвала кръстословицата в „Таймс“, и Док ди Салис, който се бил зачел в размишленията на мистичния поет и свещеник Томас Трахърн, опъвал надолу ухото си и в същото време тактувал с крак, сякаш бил човек оркестър от ударни инструменти. Както обикновено, вечно неспокойният Фон щъкал насам-натам да бърше прах и да раздига така, както оберкелнер подготвя маса за следващите клиенти. На моменти поемал шумно въздух през зъбите си, после го изпускарал със звучно „таа“, явно едва сдържащ натрупалото се вътрешно напрежение. Пелена от тютюнев дим се стелела като дъждовен облак над цялото помещение, а от самовара се разнасяла обичайната воня на прокиснал чай.

Вратата на Смайли била затворена и Гуилъм решил, че няма смисъл да го безпокои. Разтворил случайно попадналия му брой на „Кънтри Лайф“. „Все едно съм в зъболекарска чакалня“ — рекъл си и вперил празен поглед в снимките на прочути провинциални имена до мига, в който Кони отместила тихо настрана кръстословицата, изправила гръбнак и наредила: „Слушайте“. До слуха му достигнало краткото избръмчаване на зеления телефон от „братовчедите“, но Смайли веднага го вдигнал. А Гуилъм хвърлил поглед през отворената врата към редицата кутии с електроника по стената на собствения си

кабинет. На едната от тях вече светела зелена предупредителна лампичка и нямало да угасне, докато не приключел разговорът. После избръмчала „маймунката“, тоест вътрешният телефон в говорилнята и Гуилъм успял да се добере до него преди Фон.

— Влязъл е в банката — оповестил тайнствено Смайли по вътрешния телефон.

Гуилъм предал посланието му на насъбралите се.

— Влязъл е в банката — повторил, но все едно говорел на умрели хора: никой с нищичко не показал, че го е чул.

В пет Джери бил вече излязъл от банката. На Гуилъм започнало да му се повдига само при мисълта какво можело да му се случи оттам насетне. Изгарянето е опасна игра, която Гуилъм, както и повечето професионални шпиони мразят макар и не заради някакви скрупули. Първо, разузнавачът не знае какво да очаква от самата жертва и — което е още по-лошо — от местните ангели пазители. Второ, опасността идва от самото изгаряне: не всеки възприема логично изнудването. Един може да реши да се прави на герой, друг на лъжец, а се срещат и истерични девиси, които опъват врат и писват от възмущение, при все че всъщност се кефят. Най-сериозна обаче била опасността, която можела да възникне след самото изгаряне, когато Джери щял да загърби димящата бомба и да трябва да бяга. Каква щяла да е първоначалната реакция на Фрост? Да се обади в полицията? Или на майка си? На шефа си? На жена си: „Дарлинг, всичко си признавам. Спаси ме и ще започнем на чисто“. Гуилъм не изключвал дори кошмарната вероятност Фрост да се обърне направо към своя клиент: „Сър, дойдох да измоля прошка за грубото нарушение на банковата тайна, което извърших“.

Гуилъм чак потръпнал сред спареното зловещо ранно утро, после решително прехвърлил мисълта си върху Моли.

Дотам, че изобщо не чул следващото позвъняване по зеления телефон. Нищо чудно Джордж да го е очаквал с ръка върху проклетата слушалка. Изведнъж се оказало, че зелената лампичка в кабинета на Гуилъм е светнала и продължила да свети цели петнайсет минути. Когато угаснала, всички вперили очи във вратата на Смайли, мъчейки се да му внушат да наруши самотата си. Дори Фон бил замръзнал в движение, както носел чиния с филии, намазани с кафяв мармалад, които така и щели да останат неизядени.

Най-после дръжката се наклонила надолу и отвътре се появил Смайли със стандартна бланка за проверка на лице, попълнена старателно с неговия си почерк и маркирана като „Нашивка“, което означавало „Спешно от шефа“ и ѝ придавало първостепенна важност. Връчил я на Гуилъм със заръката да я отнесе моментално на „пчелата майка“ в деловодството и да ѝ стои на главата, докато проверява въпросното лице. Поемацият я Гуилъм се сетил как преди време му предали подобен формуляр за проверка на лице, именуващо се Уърдингтън Елизабет, известна също като Лизи, и завършващ с описанието „скъпоплатена проститутка“. На излизане от говорилнята чул как Смайли отправил тиха покана към Кони и Ди Салис да се присъединят към него в тронната зала, като междувременно засилил Фон към библиотеката за несекретни материали да издири най-новото издание на „Кой кой е в Хонконг“.

Пчелата майка била повикана извънредно за ранното дежурство, поради което Гуилъм я заварил с прическа, напомняща жива картина „Нощта на лондонския пожар“, в комплект с желязна кушетка и малък примус, независимо че отвън, в коридора, имало автомат за кафе. „Липсват ѝ само работният комбинезон и портретът на Уинстън Чърчил“, рекъл си. Искането за проверка било вече попълнено със следните данни: „Ко, малко име Дрейк, други имена неизвестни, дата на раждане 1925 г., роден в Шанхай, с настоящ адрес «Седемте порти» на Хедлънд Роуд — Хонконг. Професия председател и изпълнителен директор на «Чайна Еърсий — Хонконг»“. Пчелата майка се впуснала във внушително документално издирване, но в крайна сметка не успяла да изнамери нищо повече освен информацията, че по предложение на хонконгското правителство през 1966 г. на Ко бил присъден орденът на Британската империя „За обществени и благотворителни заслуги към колонията“ и че на запитването от губернаторството, предхождащо одобряването на списъка с предложените за награда, Циркът бил отговорил с „няма налични възражения“.

Гуилъм все пак бил достатъчно буден да се сети, докато бързал нагоре с тази блага вест, че Сам Колинс бил упоменал „Чайна Еърсий — Хонконг“ в качеството ѝ на краен собственик на смотаната авиокомпания във Виентян — крайният получател на щедрите дарове на Борис Търговския. И решил, че подобна взаимообвързаност е

напълно закономерна. Доволен от постигнатото, влязъл в тронната зала, където обаче го посрещнало гробовно мълчание. На пода се въргало не само последното издание на „Кой кой е“, но и няколко предхождащи го издания; както винаги, Фон се бил престарал. Смайли седял зад бюрото си, втренчен в лист от собственоръчните си записки, Кони и Ди Салис не откъсвали очи от Смайли, а Фон пак липсвал — вероятно пратен по нова задача. Гуилъм поднесъл на Смайли формуляра за проверка, в чиято средна част пчелата майка била вписала със старателния си калиграфски почерк своите констатации. В същия миг изпърхал пак и зеленият телефон. Смайли вдигнал слушалката и започнал да си записва върху листа пред себе си.

— Да, благодаря. Вече го получих. Продължавайте нататък. Да, и това го имам. — И така — цели десет минути, докато накрая казал: — Добре. До довечера, в такъв случай — и оставил слушалката.

На улицата някакъв млекар обявявал с все сила на ирландския си акцент, че вече нямало да броди надлъж и нашир.

— Уестърби е напипал пълната преписка — обявил по някое време Смайли (при все че и той като останалите го назовавал с криптонима му). — С всичките числа по сметката. — Кимнал, сякаш да изрази пълно съгласие със собствените си думи, без да отлепва очи от подадения му формуляр. — Микрофилмът ще получим чак довечера, но нещата вече се очертават. Всички първоначални плащания чрез Виентян са влизали по сметката в Хонконг. От самото начало. Хонконг се явява крайната точка на златната жила. Тотално. До последния цент. Без никакви удръжки, дори и за комисионите на банката. В началото месечната сума е скромна, но рязко нараства — можем единствено да предполагаме каква е била причината за растежа ѝ. И всичко това съответства на казаното от Колинс. До момента, в който се заковава на двайсет и пет хиляди месечно. Но и около закриването на канала през Виентян Центърът не пропуска дори един-единствен месец, а незабавно преминава към резервен вариант. В това отношение си напълно права, Кони: Карла никога не предприема каквото и да било, без да си е осигурил резервен вариант.

— Професионалист е, дарлинг — измърморила Кони Сакс. — Като теб.

— Не е като мен. — Продължил да разчита драскулките си. — Сметката се оказва доверителна — допълнил със същия изпразнен от

емоции тон. — В нея фигурира само едно име, на самия откривател на сметката. Ко. Но кой ще е бенефициента, не се знае, според банката. Предполагам, че до довечера ще си изясним причината. Досега не е изтеглен и един цент — заявил едва ли не специално към Кони Сакс. После повторил констатацията: — Откакто са започнали постъпленията в сметката преди две години, досега не е изтеглен дори един цент от нея. Салдото в момента е от порядъка на половин милион щатски долара. И благодарение на сложната лихва, естествено, набъбва бързо.

За Гуилъм последното разкритие си било чиста лудост посред бял ден. Какъв смисъл има да поддържаш златна жила на стойност половин милион долара, когато след пристигането им по предназначение парите изобщо не биват пипани? За разлика от него обаче, Кони Сакс и Ди Салис съзрели в този факт нещо изключително важно. По лицето на Кони се разляла ленива крокодилска усмивка, а бебешките ѝ очи се заковали върху Смайли в израз на безмълвен възторг.

— О, Джордж — изпуснала тя най-последно поетия въздух, след като прозряла истината. — *Неизползвана* доверителна, дарлинг! Това вече е съвсем друго нещо. Че и каква друга би могла да бъде, като се замислиш! Още от първия ден. Само дете наочниците на дебелината, тъпа, одъртяла, изкукуругала и ленива Кони не ѝ позволили да разчете още *тогава* очевадните признаци! Махни си лапите от мен, Питър Гуилъм! Похотлив дърт пръч! — Напъвала се да се изправи самостоятелно, стиснала страничните облегалки на фотьойла с осакателите си ръце. — Но за кого може да са предвидили толкова много пари? За някоя мрежа? Не. В никакъв случай не биха го направили заради някаква си мрежа. Няма такъв прецедент. Колективна сметка? Нечувано. Значи, парите са предназначени само за един човек. И кой може да е той? Какво ще им достави срещу толкова много пари? — Вече куцала по посока на вратата, придърпвала шала около раменете си и се измъквала от техния към някакъв си свой свят. — *Карла* никога не плаща пари току-така. — Чули как мърморенето ѝ я следвало по петите. Минала през шпалера от покритите пишещи машини на „мамчетата“ — смълчаните стражи на полумрака. — Карла е толкова стиснат, че кара агентите си да му работят едва ли не *безплатно!* Дребни пари им плаща само. За джобни. Разбирам, че и

инфлация има, но пък половин милион долара за една никаква къртица — за пръв път чувам за подобно нещо!

И Ди Салис изглеждал не по-слабо впечатлен от Кони, макар и посвоему. Бил наклонил цялото си разкривено, несиметрично тяло от седалката на стола си и човъркал трескаво лулата си със сребърно ножче така, както готвач разбърква загаряща тенджерата. Сребристите му коса стърчала накриво като петльово гребенче над пърхутясалата яка на омачканото му черно сако.

— Нищо чудно не виждам в това, че Карла се е постарал да скрие трупите — разприказвал се внезапно, сякаш някой издърпвал думите от устата му. — Нищо чудно. Той, Карла, също има опит с Китай. Знам го със сигурност. Кони ми го каза. — Изправил се, награвил прекалено много неща в дребните си ръчички — лулата, кутията с тютюна, джобното ножче, че и Томас Трахърн. — Не толкова префинен, естествено. Чак дотам не се простират очакванията ни. Все пак Карла не е учен, а воин. Но не е и сляп — никак не е сляп, както казва тя. Ко. — Повтори името няколко пъти по различен начин, един вид — на различни нива: — КО. Ко. Всичко зависи с какъв йероглиф се изписва. „Височина“... Или „дърво“, може би... Да, представям си го като „дърво“... макар да съществуват и няколко други възможности. „Дрейк“, разбира се, е името, дадено му в някое мисионерско училище. Шанхайско момче, продукт на мисионерско училище. А да не забравяме, че всичко води началото си от Шанхай. Първата партийна ядка в цял Китай е основана в Шанхай. И какво ли породи всичките тези мисли? „Дрейк Ко.“ Много ми е любопитно какви ли са истинските му имена. Не се и съмнявам, че съвсем скоро и тях ще узнаем. Да, хубаво. Сега обаче и аз възнамерявам да се завърна към четивото си. Как мислиш, Смайли, дали не може и аз да получа кофа въглища за стаята си? Човек буквално замръзва, когато не работи централното отопление. Най-малко десет пъти поставям въпроса пред домакиния отдел, но получавам само невъзпитани отговори. Израз на „новата ера“, изглежда, но се боя, че зимата почти настъпи. Надявам се да ни покажеш суровия материал веднага щом пристигне. Няма смисъл да се мъчим въз основа на догадки. Смятам за начало да му съставя биография. На Ко. А, благодаря ти, Гуилъм.

Изпуснал бил Томас Трахърн. Сега, поемайки книгата, изтървал кутията с тютюна, та се наложило Гуилъм и нея да вдигне.

— Дрейк Ко. Това, че е от Шанхай, нищо не значи, разбира се. В Шанхай е мешавица от какви ли не хора. Съдейки по онова, което ни е известно дотук, бих казал, че отговорът е по-скоро в Чаочжоу. Но да не избързваме все пак. Баптист бил. Ами че то това се отнася до почти всички християни в Чаочжоу, не съм ли прав? Шантоу: това по какъв повод възникна? А, да: фирмата посредник от Банкок. Връзва се някак си. Освен ако не са от народа хака. Едното в никакъв случай не изключва другото.

Излязъл наперено в коридора по дирите на Кони, а Гуилъм останал насаме със Смайли, който станал, отишъл до единия от фотьойлите и се тръшнал в него, загледан невиждащо в огъня.

— Странно — отбелязал по някое време. — Нямам усещането да съм шокиран. Защо ли, питам те, Питър? Ти ме познаваш. Как да си го обясня?

Гуилъм благоразумно замълчал.

— Едрата издържана от Карла риба. Неизползваната доверителна сметка. Вероятността да има руски шпиони в самото сърце на колонията. Защо не ме потрися всичко това?

Зеленият телефон отново се разляял; този път го вдигнал Гуилъм. И в същото време констатирал с изненада, че върху бюрото лежала отворена поредната папка с донесенията на Сам Колинс от Далечния изток.

* * *

Така приключил уикендът им. Кони и Ди Салис потънали безследно; Смайли се заел да подготвя искането си; Гуилъм пригладил перушини, звънял на „мамчетата“ и разпределял машинописките на смени. Инструктиран подробно от Смайли, в понеделник се обадил по телефона на личния секретар на Лейкон. Справил се прекрасно. „Без фанфари — предупредил го бил Смайли — и без да насилваш нещата.“ И Гуилъм точно така подходил.

— Онзи ден — рекъл — по време на съвместната ни вечеря стана дума, че нямало да бъде зле да се свика съвещание на комисията за надзор на разузнаването за предварително разглеждане на постъпилите данни. Оттогава настъпи известно проясняване, така че

вероятно ще е най-разумно да определим отсега дата. Само ни уведомете кои точно участници възнамерявате да поканите, за да им разпратим предварително документа.

„Уведомете кои участници ли? Известно проясняване? Абе, хора, кой ви научи така да се изразявате?“, не можел да му се начуди Смайли.

Личният секретар на Лейкон се оказал човек със самодоволен глас на име Пим. Гуилъм през живота си не го бил виждал, но и така, без причина, успял да го намрази.

— Мога единствено да му предам — предупредил го Пим. — Мога да го уведомя, мога да изслушам мнението му и мога да ви се обадя. Но имайте предвид, че тефтерчето му за месеца е много гъсто запълнено.

— Е, само още едно мъничко валсче дано успее да смести — приключил разговора вбесеният Гуилъм.

„А пък ти се потуткай още мъничко и ще видиш какво ще ви се стовари на главите“, рекъл си безгласно.

* * *

Когато Лондон тръгне да ражда, гласи народната мъдрост, на оперативния агент му е разрешено само да крачи нервно в чакалнята. Същото важало и за пилотите от гражданската авиация, и за журналистите. Така че Джери отново изпаднал в плен на проклетата инерция.

— Сложиха ни в нафталина — обявил старият Кро. — Казаха само „браво“ и „останете на изчакване“.

Чували се най-много през два дни, без да използват домашните си телефони, а обикновено се обаждали от фойето на някой хотел до фойето на друг хотел и прикривали мислите си отчасти с научени в Сарат кодови думи, отчасти — с журналистически жаргон.

— Репортажът ти е подложен на височайша проверка — съобщил му Кро. — Щом редакторите ни получат просветление свише, своевременно ще го споделят. Междувременно го дръж в ръка и не го пускай. Изпълнявай заповедта.

Джери нямал представа по какъв начин Кро се свързва с Лондон, а и не го интересувало, стига процедурата да не ги излагала на опасност. Предполагал, че ролята на свръзка се изпълнява от кооптиран служител из средите на огромното, неприкосновено братство на официалните разузнавачи; но в крайна сметка му беше все едно.

— Използвай времето да навъртиш километраж за комикса ти и да подготвиш някой и друг резервен материал, който да размахаш под носа на брата Стъбс при следващата криза — наредил му Кро. — И нищо повече, разбра ли какво ти казвам?

На базата на запоя им с Фрост Джери изпраскал очерк за влиянието, което изтеглянето на американските военни било оказало върху нощния живот във Ванчай: „Как преживява Сузи Уонг сега, когато изтощените от войната пехотинци с издути портфейли вече не се тълпят при нея през отпуските си за възстановяване?“. Измислил си и „интервю призори“ с неутешима и въображаема барманка, паднала дотам, че да приема японска клиентела, изпратил с въздушна поща материала и с помощта на кореспондентското бюро на Люк съобщил по телекса номера на разписката — точно според указанията на Стъбс.

В никакъв случай не може да се каже, че Джери беше слаб репортер, но както даваше най-доброто от себе си, когато работеше под напрежение, така и мързелът изваждаше наяве най-калпавите му черти. Главозамаял се от мигновената, че дори и благосклонна реакция на Стъбс (изразена в така наречената от Люк „юнакограма“, чийто текст той му съобщил по телефона от кореспондентското бюро), Джери започнал да се оглежда какви други върхове би могъл да покори. Протичащите в момента два-три сензационни процеса срещу „погрешно разбрани“ корумпирани полицаи привличаха солидна публика, но след като им хвърлил око, Джери стигна до извода, че не биха представлявали интерес в далечна Англия, където подобни дела се водеха в изобилие. Следящият сензациите в конкурентните издания редактор му наредил да проследи подхванатата от друг комикс история, че „мис Хонконг“ вероятно била бременна, но докато Джери сколаса, тя успяла да заведе дело за клевета срещу вестника първоизточник.

Присъствал дори на постен брифинг, проведен от правителствения говорител „Плиткото гърло“ — самият той лишен от

чувство за хумор съкратен кадър на северноирландски ежедневник; прекарал цяла сутрин в мързеливо ровене из някогашни сензационни репортажи, които евентуално подлежали на претопляне; и въз основата на дочут слух, че армията се кани да съкращава разходите си, цял ден вървял по петите на някакъв осемнайсетгодишен на вид майор, изпълняващ длъжността пиар към местното поделение на гурките. Не, майорът благодарил за поставения с най-весел тон от Джери въпрос, но наистина нямал представа какво щели да правят военнослужещите от поделението му по отношение на секса, след като върнели семействата им в Непал. Доколкото му било известно, полагал им се домашен отпуск по селата им веднъж на всеки три години (напълно достатъчно, ако се съдело по отношението му, за всеки нормален мъж). Според значително поразтегнатите от Джери факти гурките отсега били общност от сламени вдовци под пагон. Статията му „Ледени душеве в горещ климат за британските наемници“ излезе дори с подзаглавие, макар и не на челната страница. Подготвил още някой и друг материал за черни дни, станал редовен вечерен клиент на клуба, а вътрешно щял да си изгризе главата в нервно очакване на раждането на бебето на Цирка.

— Какво толкова умуват — възмутил се веднъж пред Кро. — Та тоя проклетник на практика си е видна обществена фигура.

— Няма значение — не отстъпвал Кро.

При което Джери изкозирувал „Йес, сър“, но само след два-три дни, подгонен от убийствената скука, се впуснал в абсолютно неофициално частно разследване на житието и любовните страдания на мистър Дрейк Ко — носител на ордена на британската империя, член на управителния съвет на хонконгския жокейски клуб, милионер и гражданин извън всякакво подозрение. Нищо драматично, а и нищо греховно, поне от гледна точка на Джери, тъй като още не се е родил оперативният агент, който да не си е позволил поне веднъж да наруши макар и за мъничко служебно определените му граници. В началото действал плахо, като детенце, бъркащо скришом в кутията с курабийките. Да не говорим, че и по принцип бил замислил да предложи на Стъбс поредица от три очерка за супербогаташите на Хонконг. Така че, докато преглеждал един предобед справочните материали в клуба на чуждестранните кореспонденти, Джери най-неволно се възползвал от един от похватите на Смайли и взел че

потърсил „Ко, Дрейк“ в най-новото издание на „Кой кой е в Хонконг“: „Женен, един син, починал 1968 г., стажувал по някое време в лондонската юридическа корпорация «Грейс Ин»“. Никъде обаче не се споменавало да е издържал някога приемния изпит за член на адвокатурата. По-нататък следвал списък на дващестте и няколко фирми, в които бил директор. Хобита: конни състезания, плавания с яхти, колекциониране на произведения от нефрит. Че то кой не би се отдал на подобни хобита? Сред благотворителните дружества, които подкрепял, фигурирали баптистка църква, духовен храм в Чаочжоу и безплатна детска болница „Дрейк Ко“. „Подсигурил се е от всички страни“, засмял се наум Джери. На снимката била изобразена дежурната дващестгодишна прекрасна душа с благ поглед, избилстваща както със заслуги, така и с материални блага, но във всеки случай неразпознаваема.

На Джери му направило впечатление, че покойният му син се е казвал Нелсън — британските адмирали Дрейк и Нелсън. И не можел никак си да се помири с мисълта, че бащата бил кръстен на първия навлязъл в китайските морета британски мореплавател, а синът — на героя от битката при Трафалгар.

Джери се затруднил далеч по-малко в сравнение с Питър Гуилъм, когато трябвало да напипа връзката между „Чайна Еърсий“ в Хонконг и „Индочартър“ АД във Виентян, и намерил за доста забавна описаната в проспекта на „Чайна Еърсий“ сфера на дейност: „широк спектър търговски и транспортни дейности в югоизточноазиатския театър“, включително ориз, риба, електроуреди, тиково дърво, недвижими имоти и корабоплаване.

Постоянствайки в справочния отдел към кореспондентското бюро на Люк, Джери предприел нова, още по-смела стъпка, след като неподправеното му любопитство съвсем случайно налетяло отново на името Дрейк Ко. Е, вярно е, че преди това потърсил името на Ко в картотеката. Но покрай него проверил и други дващестина заможни китайци в колонията; а и най-честно и откровено се консултирал и с дежурната в архива китаяка *тя* кои китайски милионери би му посочила като най-екзотични за целите на материала му. Така че, макар Дрейк да не бил на абсолютно водещо място в нейния списък, все пак не му се наложило да полага извънредни усилия, че да изкопчи от нея и неговото име и съответната отнасяща се до него документация. И

както вече се бил оправдал предварително пред Кро, в използването на най-подмолни методи при проучването на толкова обществено видна личност в действителност имало нещо унижително, да не кажем „неестествено“. Съдейки по скромния си опит със съветските разузнавачи, Джери бил останал с убеждението, че те поначало били далеч по-скромни личности, над които Ко се извисявал буквално с няколко глави.

„Освен дете ми напомня с нещо за стария Самбо“, минало му през ум на Джери. Тази мисъл го спохождала за пръв път.

Най-подробна била информацията в гланцираното списание „Голдън Ориент“, което междувременно било престанало да излиза. Един от последните му броеве предлагал на осем страници „Червените рицари от Нанянг“ — разследване върху бързо нарастващия брой китайци зад граница, така наричаните „тлъсти котараци“, замогнали се покрай търговията с комунистически Китай. Джери знаел, че „Нанянг“ наричали районите на юг от Китай, които китайците си представяли като някакво елдорадо на спокойствието и богатството. Изданието било посветило по цяла страница на всяка избрана личност, включваща снимка, обикновено на фона на личните му владения. Героят на хонконгското интервю — понеже имало материали и за обитатели на Банкок, Манила и Сингапур — бил „многообичания в света на спорта и член на управителния съвет на жокейския клуб“ мистър Дрейк Ко — президент, председател, изпълнителен директор и главен акционер на „Чайна Еърс Лимитед“ — сниман на „Хепи Вали“ със своя кон Лъки Нелсън в края на успешния състезателен сезон. Името на коня приковало мигновено западняшкото око на Джери: потресъл го фактът, че един баща е кръстил коня си на покойния си син.

Въпросната снимка обаче му разкрила доста повече подробности в сравнение с безхарактерния портрет в „Кой кой е“. Ко имал весел, дори направо бликащ от енергия вид, макар че дори и с шапка на главата изглеждал плешив. Нещо повече: на този етап шапката се оказала най-интересният елемент от портрета на Ко, тъй като — според скромния опит на Джери — историята не помнела друг китаец да е носил такава. Ставало дума за барета, килната така, че Ко напомнял на нещо средно между британски войник и френски търговец на кромид лук; но най-вече изразяваща онова особено рядко

срещащо се сред китайците качество — себеосмиване. Очевидно бил висок мъж, по шлифер „Бърбери“, от чиито ръкави дългите му ръце стърчали като вейки. А положената грижовно върху конския гръб ръка издавала човек, който в действителност обича животното.

Запитан дали все още притежава флотилии от джонки, след като повечето хора ги смятали за непечеливши, Ко дал следния отговор: „По произход съм от Чаочжоу, от народа, известен с името хака. Сиреч закърмен съм да дишам морето, да ловувам в морето, да спя върху морето. Плавателните съдове са моята стихия“. Обичал също така да разправя за пристигането си от Шанхай в Хонконг през 1951 г., когато границата все още била отворена и нямало никакви особени мерки за контролиране на имиграцията. Но въпреки опасността от всякакви там пирати, блокади и морски бури, Ко решил да извърши пътуването с рибарска джонка — решение, което навремето се смятало най-малко за ексцентрично.

„Много съм мързелив — казал той за репортажа. — Защо трябва да се моря да ходя пеш, след като вятърът може да ме доведе без пари? Днес притежавам осемнайсетметрова моторна яхта, но продължавам да обожавам морето.“

„Известен с чувството си за хумор“, гласяло описанието в списанието.

„Добрият разузнавач трябва задължително да е и интересна личност“, разправяли водещите офицери в Сарат (нещо, с което и в московския Център явно били наясно).

И тъй като никой не го наблюдавал, Джери се отправил нехайно към картотеката и само след минути държал в ръцете си дебела папка с изрезки от пресата, повечето от които се отнасяли до скандал с акции през 1965 г., в който Ко и група сподвижници от Шантоу изиграли съмнителна роля. Както и можело да се очаква, проведеното от борсата разследване не стигнало до конкретни заключения и било прекратено. Още на следващата година Ко станал кавалер на ордена на Британската империя. И старият Самбо навремето все повтарял: „Ако ще купуваш някого, направи го като хората“.

Кореспондентското бюро на Люк използвало неколцина китайски сътрудници, включително и общителен кантонец на име Джими, който се явявал редовно в клуба и получавал заплата на местен кадър, за да изпълнява ролята на ясноvideц по китайските въпроси.

Въпросният Джими му обяснил, че хората от Шантоу били особени чешити, „като шотландците и евреите“, печени, привързани към рода си и прочути със спестовността си, които живеели по крайбрежието, че да можели да избягат по море, ако някой ги подложил на гонения или ги подгонел глад или кредитори. Освен това жените им много се търсели, понеже били красиви, работливи, пестеливи и дашни.

— Ваша светлост ново романче ли е подхванал да пише? — попитало гальовно джуджето, излизайки от своя офис да провери какво точно си е наумил Джери. Джери го сърбял езика да го попита от какъв зор някой от Шантоу е трябвало да бъде отгледан в Шанхай, но в крайна сметка решил да прояви благоразумие и да отклони разговора към друг, не толкова деликатен въпрос.

На другия ден Джери взел на заем очуканата кола на Люк и се отправил, въоръжен със стандартен 35-милиметров фотоапарат, към Хедлънд Роуд — милионерското гето между Рипълс Бей и Станли, където огледал с очебийно любопитство външността на всичките вили в района така, както правят много от ленивите туристи. За оправдание продължавал да ползва репортажа за Стъбс на тема супербогатите жители на Хонконг; дори сега, дори сам пред себе си, Джери не бил готов да си признае, че е отишъл там заради Дрейк Ко.

— Замина да лудува в Тайпе — споменал му между другото Кро по време на един от конспиративните им разговори по телефонни автомати. — Ще се върне чак в четвъртък. — А Джери отново преглътнал въпроса за каналите за свързка на Кро.

Въздържал се да снима резиденцията, наречена „Седемте порти“, но ѝ посветил няколко продължителни оглеждания с тъп поглед. Наум си отбелязал, че е ниска вила с вълнообразни керемиди доста навътре от главния път, с просторна, гледаща към морето веранда с боядисана в бяло на фона на синия хоризонт решетка за асма. Според Кро името вероятно хрумнало на Дрейк във връзка с Шанхай, чиито стари градски стени имали седем порти. „Носталгията, синко. Никога не подценявай силата на носталгията в човек с дръпнати очи, но и никога не разчитай на нея. Амин.“ Отбелязал и наличието на няколко зелени ливади и особено забавно му се сторило това, че на една от тях имало площадка за крокет. Видял и прекрасна колекция от азалии и хибискуси. И дълъг около три метра макет на джонка върху бетонно море, и градинско барче — кръгло като оркестрова естрада, покрито с

брезентов навес на сини и бели ивици, и подредени в кръг празни бели столове под грижите на облечено изцяло в бяло момче — и сако, и панталон, че и обувките. Очевидно Ко очаквал гости. Видял и как други прислужници миели закрыта лимузина ролс-ройс фантом с тютюнев цвят. А през отворената врата на гаража регистрирал и присъствието на крайслер комби и на черен мерцедес със свалени контролни номера, вероятно във връзка с някакъв ремонт. Наложил си най-умишлено обаче да обърне не по-малко внимание и на останалите домове по Хедлънд Роуд и дори фотографирал три от тях.

Продължил по посока на залива Дийп Уотър, където се застоял на брега да разгледа малката армада от принадлежащи на преуспели брокери джонки и моторници, които подскачали закотвени по развълнуваното море, но така и не успял да открие сред тях прословутата моторна яхта на Ко „Адмирал Нелсън“; всъщността на името Нелсън вече положително почвала да го потиска. Тъкмо щял да се откаже, когато чул, че някой отдолу го вика, и слязъл по паянтовия трап. От плоскодънна лодка сампан му се хилела старица и сочала себе си с осмукания от беззъбите й венци жълт пилешки крак.

Качил се в сампана, посочил й лодките и тя тръгнала да го развежда сред тях, смеейки се и пеейки, докато гребяла, но без да изважда пилешкия крак от уста. „Адмирал Нелсън“ се оказала аеродинамична, ниска яхта. Три други момчета в бяло търкали старателно палубите. Джери се опитал да пресметне грубо наум колко ли харчел Ко на месец само за заплатите на прислугата си.

На връщане се отбил с колата да разгледа и безплатната детска болница „Дрейк Ко“, установявайки — поне по външни признаци, — че и тя е поддържана в идеално състояние.

Рано на следващата сутрин Джери се намъкнал в пъстро декорираното фоайе на многоетажна офис сграда в деловия район на Хонконг и се зачел в месинговите табели на настанилите се там фирми. „Чайна Еърсий“ заемала заедно с филиалите си най-горните три етажа, но, както очаквал донякъде, от „Индочартър Виентян“ АД — някогашната получателка на двайсет и пет хиляди щатски долара в последния петък на всеки месец — нямало и помен.

Папката с вестникарските изрезки в кореспондентското бюро на Люк съдържала и препратки към архива на американското консулство. На другия ден Джери се отбил и там, под предлог че търсел

потвърждение на някои твърдения в материала му за американските военни във Ванчай. Поровил известно време наслуки под погледа на необичайно красивата млада служителка и чак тогава се забил в най-старата част на архива, от началото на петдесетте години — времето, през което Труман беше наложил ембарго върху търговията с Китай и Северна Корея. А онова, което привлякло вниманието му, били сводките от хонконгското консулство, на което била възложена задачата да следи и докладва за всички нарушения на ембаргото. На трето място, след лекарствата и електроматериалите, най-търгуваната стока бил нефтът и така наречените „служби на САЩ“ никак не жалили усилия в борбата срещу тази търговия: изпращали канонерки, разпитвали изменници и пленници и в крайна сметка връчили огромни досиета на съответните подкомисии в Конгреса и Сената.

Ставало най-вече дума за 1951 г. — две години след идване на комунистите на власт в Китай, но и годината, през която Ко отплавал от Шанхай за Хонконг без пукната пара в джоба си. Операцията, към която го насочила отправката в архива на кореспондентското бюро, била осъществена от шанхайци и поне отначало това било единственото общо, което имала с Ко. В ония дни много от имигрантите от Шанхай живеели в пренаселен, нехигиеничен хотел на Де Ву Роуд. Уводната част ги описвала като огромно семейство, сплотено от всеобщите мъки и мизерия. Някои от тях били избягали заедно от японците, преди да избягат и от комунистите.

„След като изпатихме толкова много от ръцете на комунистите — заявил по време на разпит един от нарушителите, — не ни остава друго, освен да изкараме някоя и друга пара за тяхна сметка.“

Друг се изказал още по-агресивно: „Глъстите хонконгски котараци трупат милиони от тази война. Кой според вас продава на червените всичката им електроника, пеницилин и ориз?“.

Според доклада през 1951 г. разчитали основно на два метода. Първият бил да подкупят граничната охрана да пропусне цистерните с нефт през Новите територии и оттам — през границата. Другият бил по море, което изисквало да се подкупят пристанищните власти.

И по думите на трети осведомител: „Ние, хака, познава морето. Намира кораб, триста тона, наема. Товари варели нефт, пише фалшив манифест, пише фалшива крайна точка. Излиза международни води,

запращва към Амой. Червен човек нарича нас свой брат, печели сто процента. След няколко курса купува кораб“.

„А откъде първоначално се сдобихте със средства?“, задал въпрос следователят.

„Бална зала «Риц»“, гласял смущаващият отговор. В бележка под линия било обяснено, че „Риц“ било името на първокласен пристанищен бардак там, където свършвал Кингс Роуд. В него работели предимно шанхайки. В бележката се изброявали и членовете на бандата, сред които фигурирало и името Дрейк Ко.

„Дрейк Ко бил суров младеж — пишеше в показанията на някакъв свидетел, отпечатани с дребен шрифт в приложението. — Пред него измислици не минавали. Дрейк Ко мрази много всички политици. И Чан Кайшъ, и Мао. Били все едно. Той бил на страна на Чан Маошъ. Един ден мистър Ко оглави наша банда.“

Разследването не установило нищо конкретно по отношение на организираната престъпност. От историята е известно, че още преди Мао да превземе Шанхай през 1949-а, три четвърти от подземния свят на града се бил прелял в Хонконг и че в сравнение с битките между Червената и Зелената банда за надмощие в хонконгския рекет, Чикаго от двайсетте години приличал на забавачница. Така и не се намерил обаче дори един свидетел, който да бил чувал нещо за триади или каквито и да било други криминални организации.

Както може да се предположи, когато в събота Джери се отправил към хиподрума „Хепи Вали“, вече разполагал с доста подробен портрет на своята жертва.

* * *

Таксиметровият шофьор му поискал двойна сума, понеже бил денят на надбягванията, а Джери му платил, понеже знаел, че така е прието. Предупредил бил Кро, че ще ходи, и Кро не възразил. Забрал със себе си и Люк, понеже понякога двама са по-незабележими от сам човек. Притеснявал се единствено да не налети случайно на Фрост, тъй като за кръглооките Хонконг наистина е съвсем малък град. Още с пристигането си на главния вход позвънил в управата, за да си вдигне акциите, след което с Люк им се наложило да изчакат съвсем малко до

появата на някой си капитан Грант — млад служител, комуто Джери обяснил, че идва по работа, понеже пишел очерк за хиподрума за комикса, към който работел.

Грант се оказал остроумен, елегантен мъж, който пушел турски цигари с цигаре, и каквото и да казал Джери, все го възприемал за забавно по някакъв негов си мил, макар и не непосредствен начин.

— Вие сте негов син, значи — отбелязал само по някое време.

— Да не би да го познавахте? — нахилил се Джери.

— Само съм чувал — отвърнал капитан Грант, но явно чутото му се било понаправило.

Закичил ги със значки на официални гости и ги поканил покъсно да се отбият до бара. Втората гонка току-що била завършила. Докато разговаряли, чули как ревът на тълпата се зародил, нараснал и накрая утихнал като лавина. В очакване на асансьора Джери огледал закачения върху дъската за обявите списък на заемащите частните ложи. Заклетите ежегодни посетители представлявали каймакът на местната мафия: Банката (както обичаше да нарича себе си Хонконгско-шанхайската банкова корпорация HSBC), „Джардийн Матесън“, губернаторът и главнокомандващият на британските въоръжени сили. Липсвал обаче мистър Дрейк Ко, кавалерът на ордена на британската империя, независимо от това, че се явявал член на управителния съвет на клуба.

— Уестърби! Божичко, теб пък кой те пусна изобщо да припариш тук? Я кажи: твоят старец наистина ли банкрутира, преди да пукне?

Джери се поколебал, нахилил се, но накрая със закъснение извадил картончето от паметта си: Клайв не-знам-кой-си, адвокат на заможната класа, с адрес в Рипълс Бей, с досадни шотландски маниери, фалшива любезност и славата на стар мошеник. Джери го интервюирал като източник на обща информация при свое журналистическо разследване на златна афера в Макао и бил стигнал до извода, че Клайв също е намазвал покрай шашмата.

— Боже мой, Клайв! Супер! Прекрасно!

Разменили си по някоя и друга баналност и продължили да чакат асансьора.

— Един момент! Я ми дай програмата си. Дълга ти отплата, все пак. — Портън, сетил се Джери: Клайв Портън. А Портън дръпнал

програмата от ръцете на Джери, наслюнчил едрия си палец, отворил я някъде към средата и обградил с химикалката името на някакъв кон: — Седми номер в третата гонка — няма да сбъркаш, дори и ризата си да заложиш. Аз безплатни съвети за забогатяване не давам току-така.

— Какво ти продаде той простак? — попитал Люк, след като се отървали от него.

— Нещо си на име Оупън Спейс.

Тук пътищата им се разделили. Люк отишъл да прави залагания и да се опита да се промъкне в Американския клуб на горния етаж. А на Джери му се явило вътрешно желание да заложи равностойна на сто долара сума върху Лъки Нелсън, след което се запътил с бодра крачка към ресторантската зала на Хонконгския клуб. „Ако загубя — заканил се най-сериозно, — ще го отчете пред Джордж като служебен разход.“

Двукрилата входна врата била отворена и той влязъл направо. В ресторанта витаел дух на стари пари. Имал чувството, че се е озовал в някой голф клуб в графство Съри през дъждовен следобед, с тази разлика, че тук онези, които не се бояли от джебчиите, носели истинските си бижута. Отделно от останалите била насядала група съпруги — скъпоструващо неизползвано оборудване, — вперили очи в екраните, по които вървели гонките, и оплакващи се от слугите и опасността да те оберат на улицата посред бял ден. Навсякъде воняло на дим от пури, пот и отсервирани ястия. При вида на довлеклия се по омачкан костюм и цели обувки от еленова кожа Джери, на чието чело само дето не пишело с едри печатни букви „журналист“, съпругите се намръщили още по-подчертано. „Точно в това е проблемът да си член на отбрано общество в Хонконг — било изписано по лицата им. — Броят на изхвърлените е далеч по-малък, отколкото трябва.“

Покрай бара се било струпало ято сериозни пиячи, предимно авантюристи от лондонските търговски банки с бирени шкембета и преждевременно провиснали гуши. Заедно с тях бил и „Б“ отборът на „Джардийн Матесън“ — недорасли все още за частната фирмена ложа залигани неприятни наивници, чиято представа за рая се свеждала до пари и повишение в службата. Огледал се притеснено да не завари там и Фрости, но или кончетата не го били привлекли точно този ден, или се бил наврял в някоя друга тълпа.

Джери възнаградил присъстващите с неангажиращо махане с ръка и всеобща усмивка, после дръпнал настрана салонния управител,

израждал му се като на отдавна несрещан приятел, казал му няколко бодри приказки за капитан Грант, пъхнал му двайсет долара за лична консумация, записал се против всички правила в журнала на присъстващите за деня и излязъл доволно на балкона цели осемнайсет минути, преди да бъде даден старта, а в това време слънцето, вонята на оборска тор, кръвожадното боботене на тълпата китайци и забързаният пулс на сърцето му не спирани да му нашепват: „Коне“.

* * *

Нахилен, Джери посветил цял миг на тази гледка, тъй като всеки път я възприемал като нова.

Тревата на хиподрума „Хепи Вали“ сигурно е най-ценната растителност на планетата. В случая количеството ѝ било съвсем малко. Виждал се само тесен пръстен, който минавал по ръба на нещо трамбовано до прах от слънце и копита. Осем изровени футболни игрища, един терен за ръгби и един за хокей на трева придавали на целия спортен комплекс вид на занемарено от властите общинско спортно съоръжение в краен лондонски район. Но тъкмо тази околоръстна зелена затревена ивица щяла да донесе само през текущата година поне сто милиона лири стерлинги под формата на законни залагания, плюс още толкова в сивия сектор. И въпреки името си „Хепи Вали“ не бил толкова „щастлива долина“, колкото котел с бушуващ огън — блестящ бял стадион от едната страна, кафяви хълмове от другата, — докато право пред Джери и малко вляво мержелеел другият Хонконг: построен сякаш от карти за игра Манхатън, чиито небостъргачи са така нагъчкани, че сякаш се подпират взаимно да не паднат сред жегата. От всяко миниатюрно балконче стърчал като карфица, забодена, за да поддържа постройката, бамбуков прът, накичен с безброй знаменца черно пране, все едно нещо гигантско се е отъркало в сградата и е оставило подире си само тези парцали. И „Хепи Вали“ примамвал почти всички събрали се на него в този ден зрители — изключая може би само единици — с мечтата на комарджията за инстантно избавление именно от гледки като прострялата се пред очите му.

По-далеч от дясната му страна блестели по-нови и повнушителни сгради. Тъкмо в тях се били настанили нелегалните букмейкъри и с помощта на десетки никому неясни методи — жестикулирате по системата „тик-так“, комуникация с уоки-токита, сигнали с електрически семафори, в Саратов биха се побъркали да ги изучават — поддържали диалог с хората си на хиподрума. В далечината над тях се издигали билата на обръснати до голо хълмове, с издълбани в склоновете им кариери и осеяни с железария за електронно подслушване. Джери бил подочул отнякъде, че чиниите били монтирани там с цел „братовчедите“ да могат да следят спонсорираните от тях полети на шпионските самолети Ю-2 от базите в Тайван. Над хълмовете — топки бели облаци, които стояли там независимо от времето. А над облаците през този ден — изпитващото болка от слънцето избелено китайско небе с един-единствен бавно кръжащ ястреб. Джери поел цялата тази гледка на една яка, доволна глътка.

За тълпата това било безцелно време. Ако изобщо можело да се говори за център на вниманието, то то било съсредоточено върху четирите дебели китайки по черни копринени пижами и с шапки хака с широки периферии, от които висял черен воал. Четирите марширували по пистата с гребла в ръце и оправяли скъпоценната трева там, където галопиращите копита я били стъпкали. Движели се достолепно, с пълно безразличие; жестовете им като да изобразявали целокупното китайско селячество. За някаква си секунда тълпата им предала така, както само една тълпа е способна да предаде, своя трепет на колективно съучастие, след което моментално ги забравила.

Препоръчаният от Клайв Портън Оупън Спейс бил трети в списъка на фаворитите при залаганията. Лъки Нелсън на Дрейк Ко пък изобщо не попадал в този списък; залаганията за него били с коефициент четирийсет към едно, което означава, че нямал никакви шансове за успех. Проправяйки си път покрай група развеселени австралийци, Джери се добрал до ъгъла на балкона, надвесил се и заоглеждал над редиците зрителски глави ложата на собствениците на конете, отделена от простолюдието с охранявана зелена желязна порта. Засенчил с длан очи и съжалил, че не носи бинокъл, понеже успял, макар и трудно, да огледа някакъв дебел, як мъж в костюм и с тъмни очила, в компанията на млада, изключително красива жена. Човекът

имал вид и на китаец, и на южноамериканец, затова Джери решил, че вероятно е филипинец. А младата жена била от качество, каквото се купува само с много пари.

„Трябва да е отишъл при коня си — минало му през ум на Джери, като се сетил за стария Самбо. — Сигурно в момента е на предстартовата площадка и инструктира треньора и жокея.“

Прекошил с решителна стъпка ресторанта и от главното фоайе заслизал по широко задно стълбище; два етажа по-долу пресякъл помещение и се озовал в галерия за оглед, изпълнена с голяма тълпа замислени китайци, само мъже, които с благоговение били вперили погледите си в застлан с пясък манеж, зает от шумни врабчета и три коня, поведени от съответния им постоянен коняр — „мафу“. И тримата мафу имали безкрайно нещастен вид, явно страдали от силно притеснение. От галерията ги гледал и елегантният капитан Грант, и възрастният треньор белогвардеец Саша, когото Джери обожавал. Саша седял на сгъваемо столче, приведен леко напред, все едно ловял риба. Преди 1941 г., когато Шанхай бил отворен за международна търговия по силата на Нанкинския договор, Саша тренирал там монголски кончета и Джери не успявал да се насити на разказите му: как в Шанхай имало три хиподрума — британски, международен и китайски; как британските принцове търговци притежавали по шейсет, не, по сто коня, които придвижвали с кораби нагоре-надолу по крайбрежието и във всяко пристанище ги надбягвали като луди. Саша бил блага, философски настроена душа със занесен синеок поглед и челюст на кечист. Сред конете, които тренирал, бил и Лъки Нелсън. В момента Саша седял настрана от останалите, с поглед, прикован в някаква точка, която, по изчисленията на Джери, трябвало да е врата, намираща се извън собственото му полезрение.

Изведнъж публиката по трибуните се развълнувала и Джери се извърнал рязко към слънчевата светлина. Надигнал се всеобщ рев, над който се извисил самотният писък на стиснат за гърлото човек. Тълпата на една от трибуните се люшнала, когато в нея се вклинила група полицаи в сиво-черни униформи. Секунди по-късно блюстителите на реда измъкнали оттам кървящ и кашлящ джебчия и го понесли към стълбищната шахта да снемат от нещастника доброволните му показания. Замаян от видяното, Джери върнал погледа си към по-тъмната вътрешност на пясъчния манеж, където му

потрябвало поне секунда, за да се фокусира върху мъглявия силует на мистър Дрейк Ко.

Дори тогава не го разпознал мигновено. Защото преди изобщо да забележи Ко, в окоето му се набил застаналият до стария Саша млад китаец жокей: високо момче, тънко като жица там, където копринената му блуза влизала в бричовете. Младежът пошляпвал ботуша си с камшика, копирайки, изглежда, жест, видян в някоя стара английска гравюра, изобразяваща конни състезания; носел екипа на Ко — „небесносиньо и морскосиво, на противоположни четвъртини“, както ги описвал очеркът в „Голдън Ориент“ — и също като Саша не откъсвал очи от онова, което било извън полезрението на Джери.

После изпод платформата, на която се намирал Джери, излязъл червеникавокафяв жребец, воден от кикотец се дебел мафу в мърляв сив гащеризон. Номерът му бил покрит с чердже, но Джери познавал предварително коня от снимката, а сега го опознал още по-добре — с подробности, така да се каже. Има коне, които просто превъзхождат останалите в своята състезателна класа, а в очите на Джери Лъки Нелсън бил точно такъв тип кон. „Качествено животно — казал си наум. — Хубава дълга холка, ясен поглед. Нищо общо със светлокестенявите млади красавци, на които жените неуморно залагат на всяко надбягване.“ В рамките на силно ограничената от климатичните условия местна порода, Лъки Нелсън не отстъпвал по качество на нито един от конете, които Джери бил виждал тъдява. В това поне Джери бил напълно убеден. Само за една секунда изпитал съмнения относно състоянието на коня: гърбът и хълбоците му лъцели прекалено силно от пот. Но при повторен оглед на ясните очи и леко неестествените линии на запотяването настроението му се възвърнало. „Оня дявол го е облял, за да изглежда по-зле, отколкото е“, сетил се той с възторг за номерата на стария Самбо.

И чак сега, с известно закъснение, Джери пренесъл погледа си от коня към собственика му.

Мистър Дрейк Ко — носителят на ордена на британската империя, получателят на цял половин милион от щатските долари на московския Център, самопровъзгласилият се последовател на Чан Маошъ — стоял настрана от всички останали, в сянката на бетонна колона с триметров диаметър: от пръв поглед — грозна, но ненатрапваща се фигура, висок, попрегърбен вероятно поради

професията си — я зъболекар, я обуцар. Облечен бил по английски: издут на коленете панталон от бархет и въздълъг в талията черен двуреден блейзър, които само подчертавали несъразмерността и ъгловатостта на кльощавата му фигура. Лицето и вратът му лъщели като стара кожа и били точно толкова обезкосмени, от което множеството бръчки приличали на гладени с ютия плисета. Тъмният му тен направо изненадал Джери дотолкова, че заподозрял наличието на арабска или индийска кръв. На главата си носел килната същата онази неподходяща тъмносиня барета от снимката, изпод която ушите му стърчали като захаросани рози на торта. Под натиска на баретата и без това съвсем тесните му очи се били присвили още повече. Кафяви италиански трандафори, бяла риза с разкопчана яка. И никакъв реквизит, дори и бинокъл. Но затова пък имал изумителна усмивка за половин милион долара, до ушите, отчасти златна, изразяваща радост не само от собственото му, но и от всеобщото благоразположение.

С тази разлика, че в нея се съдържал и намек — нещо, което се забелязва в отделни мъже, един вид напрегнатост; оберкелнерите, портиерите и журналистите го забелязват моментално; *почти* го притежавал и старият Самбо, — загатване, че разполагал със средства, на които можел да разчита незабавно при поискване. И които при нужда щели да му бъдат предоставени на секундата от невидими хора.

Картината изведнъж придобила живот. Дикторът заповядал по радиоуредбата на жокеите да яхнат конете. Кикотецият се мафу свалил черджето и Джери с безкрайно удоволствие забелязал, че Ко бил наредил да вчешат червеникавокафявия жребец обратно на естествената посока на козината, че да изглежда съвсем зле. Кокалестият жокей се покачил не особено бързо и ловко на седлото и казал нещо с притеснен свойски тон на намиращия се от другата му страна Ко.

А Ко, направил вече няколко крачки да се отдалечи, се извърнал и рязко му отвърнал: една-единствена недоловима сричка, без да гледа накъде я е отправил и дали някой го е чул. Смърлил ли го бил? Окуражил ли го? Заповед към слуга ли отправил? Усмивката не била загубила и грам от своята възторженост, но гласът изплющял като камшик. Конят и ездачът поели по пътя си. Ко по своя. Джери хукнал нагоре по стълбите, притичал през ресторанта до балкона, добрал се до ъгъла и погледнал надолу.

Но там Ко вече не бил сам, а женен.

Джери така и не разбрал със сигурност дали били пристигнали едновременно на трибуната, или тя е изоставала със секунда. Била съвсем миниатюрна. Успял да мерне само блясъка на черна коприна и движението, което тя създавала около себе си, карайки мъжете да се отдръпват от пътя ѝ, въпреки че трибуната вече се изпълвала, но в началото погледът му бил отправен по-нависоко, заради което не я бил забелязал. Главата ѝ едва стигала до раменете им. После я мярнал отново, застанала до Ко — мъничка, безупречна китайска съпруга, надменна, зряла, бледа, лустросана до степен човек да не може да си я представи на друга възраст или в други дрехи освен в тези шити по последната мода в Париж черни коприни, с петелки и брокат като на хусарска униформа. „Жена му му създава големи ядове — споменал му бил Кро между другото, докато седели и умували пред малкия прожектор. — Краде от големите магазини. Налага се хората на Ко да влизат преди нея и да обещават, че ще платят всичко задигнато.“

Очеркът в „Голдън Ориент“ я бил описал като „някогашна партньорка в бизнеса“. Четейки между редовете, Джери предположил, че е бивш кадър на бална зала „Риц“.

Ревът на тълпата постепенно набирал сила.

— Заложил ли на него, Уестърби? Заложил ли, те питам? — Шотландецът Клайв Портън се бил наклонил целият към Джери, облят в пот от многото пиене. — За Оупън Спейс те питам, за бога! Дори и при сегашния коефициент пак ще изкараш някой и друг долар! Залагай бе, човек, гаранция ти давам!

Сигналът на стартера му спестил нуждата да отговори. Ревът на тълпата поспаднал, после пак набрал сила и се извисил към небето. По цялата трибуна се носела скоропоговорка от имена и числа; конете изскочили от стартовите клетки, тласкани напред от рева. Поели по първите лениви двеста метра. „Чакай: след леността настъпва треска. Когато ги изкарват на тренировка призори — спомнил си Джери, — им бинтоват копитата да не будят спящите съседи.“ Преди много години, докато се свестявал от поредния фронтови репортаж и махмурлук, Джери ставал понякога много рано и идвал тук просто да ги погледа, а ако му проработел късметът и попаднел на влиятелен приятел, му се удавала възможност дори да го последва в обзаведените с климатици многоетажни конюшни, в които живеели, и да наблюдава как ги гледат

и глежат. През деня обаче ревът на трафика заглушавал напълно гърмящите им копита, така че цялата блестяща група, която в момента напредвала едва-едва, не издавала никакъв звук, а просто се носела върху тънката яркозелена река.

— Оупън Спейс ще води до самия край — обявил с не особено голяма доза сигурност Клайв Портън, без да отлепва очи от бинокъла. — Фаворитът си е фаворит. Браво, Оупън Спейс! Браво, моето момче! — Конете навлезли в плавния завой преди финалната права. — Давай, бе, Оупън Спейс! Напъни се малко! Удари го с камшика бе, кретен такъв! — изпищял Портън, тъй като вече и с невъоръжено око се виждало, че напред излиза небесносиния и морскосив екип на Лъки Нелсън, комуто конкурентите учтиво сторвали път. Друг кон направил опит да поддържа същото темпо, но бързо се отказал, а Оупън Спейс вече изоставал с три дължини, макар жокеят му да биел ожесточено въздуха около хълбоците му с камшика.

— Протестирам! — разкрещял се Портън. — Къде е управата на хиподрума, за бога? Този кон го принудиха да изостане! Такова отявлено задържане през живота си не съм виждал!

В момента, в който Лъки Нелсън пресякъл елегантно финиша, Джери пак извърнал погледа си надясно и надолу. Ко продължавал да изглежда невъзмутим. И не ставало дума за ориенталска невъзмутимост — Джери по принцип отказвал да възприеме този мит. А още по-малко пък за безразличие. По-скоро просто наблюдавал изпълнението на предварително набелязан сценарий: мистър Дрейк Ко приемал парада на войските си. А лудата му женица стояла вдървена до него, сякаш, след като се била борила цял живот, най-последно чувала да изпълняват химна ѝ в нейна чест. За секунда Джери се сетил как изглеждала старата Пет в разцвета на силите си. Точно така стояла и Пет, когато гордостта на Самбо завършвала едва на осемнайсетото място. Точно така стояла тя в поза „мирно“ и преглъщаше поражението.

* * *

Церемонията по награждаването била повод човек да се отдаде на мечтите си.

Въпреки липсата на щанд за сладкиши, слънцето било достатъчно, за да надмине и най-оптимистичните очаквания на енергичния организатор на селски празник в Англия, пък и луксозните сребърни купи изобщо не можели да се сравнят с охлузената съдинка, която местният земевладелец връчвал на двойката победители в надбягването на три крака. Е, можело и да не се изхвърлят чак толкова с този почетен караул от шейсет униформени полицаи, но затова пък сладникавата сантименталност и арогантността на грациозната дама с чалма в стил от 30-те години на ХХ в., която отговаряше за дългата бяла маса, били в състояние да затрогнат и най-пламенния патриот. Да не говорим, че дамата била идеално запозната с протокола. Председателят на управителния съвет и подал купата, а тя мигновено я отдалечила от себе си с изпънати ръце, сякаш ѝ парела пръстите. Дрейк Ко и съпругата му — нахилени и двамата до ушите, Ко все още с барета на главата — излезли изсред купчината ликуващи свои поддръжници и грабнали приза, но цялата им поява и връщането им сред публиката на тревата зад опънатите въжета станали толкова бързо, че фотографът не успял да реагира и се наложило да помоли действащите лица да повторят тържествения момент. Което, от своя страна, възмутило грациозната дама до такава степен, че и разбъбрилата се тълпа не попречила на Джери да я чуе как изсъскала „егати и досадника“. По някое време купата все пак останала окончателно в притежание на Ко, грациозната дама приела намръщена връчените ѝ гардении на стойност около шестстотин долара, след което Изтокът и Западът се оттеглили в съответните си полеви лагери.

— На него ли заложихте? — попитал дружелюбно капитан Грант, докато се придвижвали бавно към трибуната.

— Да, ако трябва да съм честен — нахилил се Джери. — Малко неочаквано все пак.

— Не. Бих казал, че победата на Дрейк се очакваше от самото начало — отвърнал сухо Грант. Изминали още няколко крачки. — Но и вие имате набито око: веднага го забелязахте. За разлика от останалите. Искате ли да размените някоя и друга дума с него?

— С кого?

— С Ко. Докато е още подвластен на победните си чувства. Току-виж този път сте успели да измъкнете нещо от устата му — добавил Грант със съчувствената си усмивка. — Елате да ви запозная.

Джери не се поколебал дори за секунда. В качеството си на репортер имаше пълното право да приеме. А що се отнасяло до ролята му на разузнавач — ненапрасно в Сарат им втълпявали, че няма несигурни неща, а единствено многото разсъждения ги правели такива. Приблизихи се бавно към групата. Компанията на Ко била оформила нещо като кръг около трофея и шумно се смеела. В центъра, непосредствено до Ко, стоял дебелият филипинец с красивата млада жена, а Ко се занасял с нея: разцелувал я по бузите, после повторно я целунал и с това разсмял всички, освен съпругата си, която най-умишлено се оттеглила настрана и се заприказвала с китайка на нейните години.

— Този се казва Арпего — прошепнал Грант на ухото на Джери и посочил с поглед дебелия филипинец. — Цяла Манила е негова, плюс повечето външни острови.

Шкембето на Арпего висяло над колана му, все едно под ризата си бил заврял едър камък.

Грант не се насочил директно към Ко, ами издирил в тълпата широкоплещест, безличен накъм четирийсетгодишен китаец в костюм син електрик, който, изглежда, се явявал нещо като адютант. Джери останал да изчака по-назад. По едно време пълният китаец тръгнал насреща му, придружен от Грант.

— Това е мистър Тиу — съобщил тихо Грант. — Мистър Тиу, запознайте се с мистър Уестърби, син на прочутия мистър Уестърби.

— С мистър Ко ли желаете да разговаряте, мистър Уесби?

— Стига да е удобно.

— Разбира се, че е удобно — заявил с еуфория Тиу. Месестите му длани запърхали неспокойно пред коремчето му. На дясната си китка носел златен часовник. Кривите му пръсти оформяли шепа, сякаш се канел да си плисне вода. Бил елегантен и лъскав и било невъзможно да се прецени възрастта му — дали е на трийсет, или на шейсет години. — Щом мистър Ко спечели надбягване, всичко е възможно. Сега ще го доведе. Чакайте тук. Как се казва баща ви?

— Самюел — отвърнал Джери.

— *Лорд* Самюел — поправил го Грант натъртено, но и неточно.

— Кой беше този? — поинтересувал се Джери, докато закръгленият Тиу се връщал при шумната група китайци.

— Майор домът на Ко. Управител, старши носач на куфари, мияч на бутилки, монтьор по поддръжката. С него е от самото начало. През войната заедно избягали от японците.

„А и главен бияч“ — добавил наум Джери, като гледал как Тиу се поклаща, връщайки се с господаря си.

Грант пак подхванал интродукциите:

— Сър, представям ви Уестърби, чийто прочут баща, лордът, притежаваше голям брой изключително бавни коне. С неговите пари букмейкърите успяха да си купят няколко хиподрума.

— Кой вестник? — запитал Ко. Гласът му бил дрезгав, мощен и басов, но за своя най-голяма изненада Джери установил и някаква смътна следа от акцент на северняк англичанин, което му напомнило за старата Пет.

Джери споменал името на изданието.

— А, вестникът с мацките! — констатирал весело Ко. — Най-редовно го четях по време на местопребиваването ми в Лондон с цел изучаването на юриспруденцията в прочутата правна корпорация „Грейс Ин“. И знаете ли по каква причина следя вашия вестник, мистър Уестърби? В мен се е затвърдило мнението, че колкото повече вестници публикуват в наше време снимки на красавици вместо политически статии, толкова по-големи са шансовете да изградим един дяволски по-свестен свят, мистър Уестърби — обявил Ко със странна енергична смесица от неуместни идиомы и делови английски стил. — Бъдете така добър да предадете думите ми на вашия вестник, мистър Уестърби. Считайте ги като даден ви безплатно съвет.

Джери се разсмял и отворил бележника си.

— Аз заложих на вашия кон, мистър Ко. Опишете ми какви чувства ви вълнуват след победата му?

— По-хубави, отколкото ако беше загубил, според мен.

— И ги изпитвате при всяка негова победа ли?

— Все по-силно и по-силно.

— И в бизнеса ли е така?

— Естествено.

— Ще мога ли да разговарям и с мисис Ко?

— В момента е заета.

Както пишел, Джери изведнъж се разсеял от доловеното познато му ухание на мускусен, доста остър на мирис френски сапун — смес

от бадеми и розова вода, — какъвто обичала да ползва една от първите му съпруги; очевидно и бляскавият мистър Тиу разчитал на него да подсили привлекателността си.

— Коя е победната ви формула, мистър Ко?

— Яка работа. Никаква политика. Здрав сън.

— Много по-богат ли станяхте, отколкото бяхте преди десет минути?

— И преди десет минути бях доста богат. Можете да предадете на вестника ви и че съм страхотен почитател на английския начин на живот.

— Въпреки че ние не работим яко? И все се занимаваме с политика?

— Казах да им го предадете — изгледал го право в очите Ко, за да му внуши, че му заповядва.

— Конят ви се казва Лъки — Късметлията. На какво се дължи неговият и вашият късмет, мистър Ко?

Ко се направил, че не е чул въпроса му, но усмивката му бавно се стопила. Не отлепил погледа си от Джери, ами взел да го изучава през силно присвити очи, а през това време и лицето му очебийно се смразило.

— На какво се дължи късметът ви, сър? — повторил Джери.

Настъпило дълго мълчание.

— Ноу комент — казал Ко, право в очите на Джери.

Обаче изкушението да упорства с въпроса си било станало неудържимо.

— Дайте да играем честно, мистър Ко — призовал го Джери с широка усмивка. — По света е пълно с хора, които мечтаят да са богати като вас. Подскажете им как става това, моля ви се. На какво се дължи късметът ви?

— Гледай си проклетата работа — казал Ко, врътнал се най-безцеремонно и се отдалечил. В същия миг Тиу пристъпил бавно само с половин крачка и възпрял възнамеряващия да го последва Джери само като положил пухкава длан върху бицепса му.

— И следващия път ли ще спечелите, мистър Ко? — провикнал се Джери над рамото на Тиу към отдалечаващия се гръб.

— По-добре попитайте коня, мистър Уесби — подсказал му с кръглолика усмивка Тиу, но без да отмества дланта си от ръката му.

То май натам вървели нещата, тъй като Ко вече бил подновил веселия си диалог с приятеля си мистър Арпего от Филипините. А Джери си спомнил какво бил казал онзи свидетел: *Дрейк Ко бил суров младеж. Пред него измислици не минавали.* „Е, и Тиу добре се оправя“, рекъл си наум.

На връщане към главната трибуна Грант се сетил за нещо и започнал тихичко да си се смее.

— След предишната му победа Ко отказа дори да отведе коня си до манежа след надбягването — заразправял. — Махна му с ръка да се махал. Не го щял.

— Това пък защо?

— Защото не очаквал, че ще победи, затова. И не подсказал тази вероятност на приятелите си от Чаочжоу. С което се посрамил. Сигурно затова се и ядоса, като го попитахте за късмета му.

— А как е успял да стане член на управителния съвет?

— А, най-вероятно Тиу му е купил необходимите гласове. Както винаги. Довиждане. Не забравяйте да си приберете печалбата.

И точно тогава се случило събитието — непредвидената сензация, разкрита от аса на журналистиката Уестърби.

Завършила била и последната гонка, Джери бил забогатял с четири хиляди долара, а Люк никакъв го нямало. Надникнал в Американския клуб, в клуб „Лузитано“ и на още две-три места, но или не се бил мяркал, или вече го били изхвърлили. От трибуната се излизало само през една порта, така че Джери се присъединил към хорския поток. Уличното движение било хаотично. Покрай бордюра ролс-ройси и мерцедеси се съревновавали кой да спре най-близо, за да поеме пасажерите си, а отзад го притискала прииждащата тълпа.

Решил, че не му се блъска на опашката за таксита, тръгнал по тесния тротоар и за най-голяма своя изненада съзрял Дрейк Ко да излиза съвсем сам през портал на отсрещната страна на пътя и за пръв път, откакто го знаел, на лицето му нямало усмивка. Стигнал до уличното платно с вид на човек, който не е сигурен, че иска да пресече, после решил да остане там, където е, и вперил поглед в прииждащите автомобили. „Чака си ролс-ройс фантома — помислил си Джери при спомена за флотилията, паркирана в гаража на Хедлънд Роуд. — Ако не него, то мерцедеса или крайслера.“

После Дрейк изведнъж снел със замах баретата си и правейки се на палячо, застанал на сред улицата, хванал баретата с две ръце в страни от себе си, все едно предлагал мишена за нечие оръжие. Около очите и челюстта му разцъфнали бръчици и златните му зъби заблестели приветствено; но колата, която набила с вой на спирачки до него, без да се притеснява за другите участници в движението, не била нито ролс-ройс, нито мерцедес или крайслер, а дълъг червен спортен ягуар-Е със свален гюрук. Дори да се бил зарекъл да не го търси с очи, пак нямало как да не го забележи Джери, след като воят на гумите накарал всички по тротоара да зяпнат нататък. Окото му прочело цифрите на контролния номер, а мозъкът му ги запаметил. Ко се метнал с такъв щастлив скок, сякаш никога друг път не се бил возил в открита кола, а приказките и смехът му рукнали още преди ягуарът да се бил отделил от мястото си.

И това кратко време обаче било достатъчно за Джери да огледа жената зад волана: вееща се на вятъра синя забрадка, чифт тъмни очила, дълги руси коси; а като се пресегнала през Дрейк да заключи вратата му, да види и точно толкова от тялото ѝ, колкото му било нужно, за да се убеди, че има пред очите си истинска расова жена. Дланта на Дрейк се лепнала с разперени пръсти върху голия ѝ гръб; със свободната си ръка заръкомахал и несъмнено ѝ записвал всяка стъпка от победата си, а докато се отдалечавали, ѝ лепнал съвсем некитайска целувка по бузата, последвана за всеки случай от още две — и то с далеч по-голяма искреност, отколкото бил вложил в целуването на жената, придружавала мистър Арпего.

Джери все още се намирал срещу портала, от който преди малко се бил появил Ко и който така си и останал отворен. Замаян в мислите си, успял да прекоси улицата, без никой да го сгази, и влязъл. Озовал се сред пищната зеленина на старото колониално гробище, ухаещо на цветя и засенчено от огромни дървета с преплитаци се клони. За пръв път в живота си влизал на това място и направо се шокирал от усещането за усамотяване. В средата на гробището, на насрещния склон, се намирал стар параклис, който постепенно се рушал. Напуканите му стени блещукали на пъстрата привечерна светлина. В направената от оградна мрежа клетка до параклиса започнала да вие бясно измършавяла германска овчарка.

Джери се заоглеждал, чудейки се защо е там и какво всъщност търси. Гробовете били на хора на всякаква възраст, от всички раси и вероизповедания. Имало гробове на белогвардейци с православни надгробни камъни с царствено величествени надписи. Джери си представил как очертанятията им биха личали дори ако са затрупани от дебел сняг. Друг камък описвал неспокойните преселвания на руска принцеса; Джери се спрял пред надписа: от Талин в Пекин, със съответните дати; от Пекин в Шанхай, пак с дати; и през 1949 г. в Хонконг, където скоро след това починала. „Оставила имоти в Свердловск“, завършваше предизвикателно надписът. Дали пък точно заради Шанхай не е бил тук Дрейк?

Завърнал се в света на живите: трима старци в сини, приличащи на пижами костюми, седнали мълчаливо на сенчеста пейка. На клоните току над главите си били закачили клетките си с птичета, за да се чуват взаимно как пеят над шума от колите и цикадите. Двама гробари със стоманени каски запълвали пресен гроб. Нямамо нито един опечален да ги гледа. Все още не наясно със себе си какво точно търсел там, Джери се изкачил по стъпалата до параклиса. Надникнал през вратата. След яркото слънце нищо не можел да види. Някаква старица го изгледала гневно и той се отдръпнал. Немската овчарка взела да вие още по-силно насреща му. Била съвсем млада. Ароматът на цветята бил спарен или леко гнил. Хрумнала му идея, едва ли не провидение. И той решил да го преследва докрай.

Клисарят се оказал добродушен, замислен човек, без капка понятие от английски. Регистрите били много стари, а вписванията приличали на старовремски банкови отчети. Джери се настанил на бюрото и запрелиствал тежките страници с име, дата на раждане, дата на смъртта и на погребението, а най-накрая — и местонахождението на гроба: участък и номер. Открил онова, което го интересувало, излязъл пак на чист въздух и през облак от пеперуди поел нагоре по хълма по друга пътека, по посока на сипея. От пешеходното мостче го наблюдавала група кикотещи се ученички. Свалил сакото си и го преметнал през рамо.

Промушил се между високи храсти, след което навлязъл в наклонен гъсталак от пожълтели треви, където надгробните камъни били съвсем малки, а гробчетата не по-дълги от половин метър. Тръгнал ребром покрай тях, следейки номерацията им, докато стигнал

до ниска желязна портичка с номер 728. Портичката била част от правоъгълна оградка и щом вдигнал очи, Джери се озовал пред статуя в естествена големина на момченце по къси панталонки във викториански стил и ученически блейзър, с напъпили като розичка каменни устни, четящо или пеещо от отворена каменна книга, докато истински живи пеперуди кръжали главозамайващо около буйните му каменни къдрици. Имало съвсем английски вид, а надписът гласял: „Нелсън Ко. Помним те и те обичаме“. Под името следвали и куп дати: десет последователни години, без да е пропусната нито една, свършващи с 1968-а. На Джери му потрябвало по-малко от секунда да проумее смисъла им: десетте години, които момченцето прекарало на този свят — благодарност към съдбата за всеки изживян ден. На най-ниското стъпало на постаментата лежал голям букет орхидеи в хартията, с която го били донесли.

Ко дошъл да благодари на Нелсън за победата. Сега вече на Джери му станало ясно защо Ко отказал да го допусне до своя вътрешен мир с въпросите му за късмета.

Понякога настъпва преумора, която е позната единствено на оперативните агенти — едно изкушение да проявят благородство и великодушие, което би било равносилно на целувката на смъртта. Джери постоял още миг, загледан в орхидеите и каменното момче, подреждайки ги в паметта си до всичко останало, което бил видял или чул дотук за Ко. И изпитал мимолетното, но опасно по всяко време всеобхватно усещане за завършеност, сякаш се бил запознал с някакви хора, които всъщност се оказали собственото му семейство. Сторило му се, че е открил онова, което търси: човека, който живее еди-как си, женен е еди-как си, който се бори с живота и се весели по начини, които Джери разбирал от раз, без затруднение. Човек без някакъв конкретен мироглед, но по-ясен на Джери, отколкото самият той разбирал себе си. Просто момче от Чаочжоу, издигнало се до член на управителния съвет на Жокей клуба, кавалер на ордена на Британската империя и научило се да облива с маркуч коня си преди състезание. Момче от народа хака, израсло в циганска беднота на лодка, погребало детето си по баптисткия ритуал под английски паметник. Капиталист, изпитващ ненавист към политиката. Недоизучил се юрист, шеф на банда и строител на болници, но същевременно и собственик на авиолиния, занимаваща се с контрабанда на опиум. Поддръжник на

духовни храмове, който играе крокет и се вози в ролс-ройс. С американски бар в китайската си градина и руско злато в доверителната си сметка.

За момента всички тези сложни и противоречиви прозрения ни най-малко не смутили Джери, не пробудили у него нито лошо предчувствие, нито усещане за парадоксалност. Напротив, сторило му се, че благодарение на безмилостните усилия на самия Ко, те са се слели в един цялостен, но и многостранен човек, неразличаващ се особено от стария Самбо. А в продължение на няколко секунди изживял дори и още по-отчетливото усещане, че се е озовал в сред свястно общество, към каквото винаги му се искало да принадлежи. Затова излязъл през портата, изпитвайки някаква спокойна щедрост, сякаш не Ко, ами самият той бил спечелил надбягването. И чак като се върнал на пътя, се озовал пак сред действителността.

Движението се било поразредило, така че веднага хванал такси. И още преди да изминат първите сто метра видял как Люк изпълнява самотни пируети покрай бордюра. Успял да го примами да се качи в таксито и го стоварил пред клуба на чуждестранните кореспонденти. Позвънил от хотел „Фурама“ на домашния номер на Кро, изчакал телефонът да иззвъни два пъти, затворил, набрал го отново и чул ядния глас на Кро:

— Кой, по дяволите, се е раззвънял?

Поискал да говори с мистър Савидж, бил възнаграден с ругатня и с информацията, че е сбъркал номера, дал половин час на Кро да стигне до друг телефонен автомат, след което отишъл в „Хилтън“ да изчака австралиеца да го потърси.

— Нашият приятел се появи лично — уведомил го Джери. — Изложи се на показ по случай голяма своя победа. Накрая много красива руса персона го качи в спортната си кола. — На това място Джери издиктувал номера на возилото. — Несъмнено са гъсти — допълнил. — И го демонстрират по съвсем некитайски начин. *Най-малкото* са приятели — заключил.

— Кръглоока?

— Че каква друга да е, дявол да я вземе! Кога си чувал за...

— Исусе! — възкликнал тихо Кро и прекъснал връзката, без да изчака Джери да му каже поне с две думи за храма в памет на малкия Нелсън.

БАРОНИТЕ ЗАСЕДАВАТ

Чакалнята на симпатичната заседателна зала на Форин Офис в „Карлтън Гардънс“ бавно се изпълвала. Хората пристигали по двама и трима, без да се поздравяват, сякаш се събирали за погребение. На стената висяла табела с предупреждението: „Внимание, забранено е обсъждането на служебни тайни“. Под нея, на тапицирана пейка с цвят на съомга, се били курдисали печалните образи на Смайли и Гуилъм. Самата чакалня била овална, в стил рококо ала Министерство на строежите. По изографисания таван Бакхус преследвал нимфи, които били далеч по-съгласни от Моли Мийкин да бъдат догонени. Покрай стените дежурели празни противопожарни кофи, а достъпът до вътрешността се охранявал от двама правителствени охранители. Паркът отвъд извитите вертикално отварящи се прозорци се къпел в слънчева светлина, която очертавала всеки изсъхнал лист поотделно на фона на останалите.

Сол Ендърби влязъл с широки крачки начело на контингента от Форин Офис. Гуилъм го знаел само по име: бивш посланик в Индонезия, понастоящем главен спец по Югоизточна Азия, известен като твърд привърженик на твърдия курс на американците. А делегацията му се състояла от послушен заместник-министър, назначен от квотата на профсъюзите, и натруфен мъж с импозантна фигура, който се приближил на пръсти към Смайли с разперени хоризонтално ръце, сякаш го бил изловил да дреме.

— Не може да бъде! — прошепнал театрално. — Кого виждам? Да вярвам ли на очите си? Ами, да: самият Джордж Смайли с цялата му перушина. Божичко, приятелю, как можа толкова много да отслабнеш! И кой е този симпатичен младеж до теб? Не ми казвай. Нека позная. Питър Гуилъм. Толкова много съм слушал за него. Никога неотчайващ се в лицето на неудачите, казват.

— О, не! — възкликнал неволно Смайли. — Божичко! *Роди*.

— Какво означава това „О, не! Божичко! Роди“? — настоял да знае със същия звучен шепот никак не притеснилият се Мартиндейл.

— Предполагам, че искаше да кажеш: „О, да! Да, Роди. Божествено е, че те срещам, Роди!“ Чакай да те питам, докато не е дошла оная сган: как е прелестната Ан? Отговори ми поверително, на ушенце. Ще ми позволиш ли да ви поканя двамата на вечеря? Оставям на вас да изберете останалите гости. Какво ще кажеш? И да, аз в действителност съм в списъка, ако това вълнува дребнавото ти мозъче, млади момко — обърнал се към Питър Гуилъм. — Преназначиха ме, понеже съм виден специалист, и новите ми господари ме обожават. Както и би следвало, предвид всичко, което направих за избирането им.

Вътрешните врати се разтворили с трясък. Единият от охранителите се провикнал „Господа!“ и запознатите с протокола отстъпили, за да пропуснат напред дамите. Те били две на брой. След тях влезли мъжете, последен сред които се оказал Гуилъм. През първите няколко метра му се сторило, че се е озовал пак в Цирка: изкуствено създадения стеснен пасаж, където охраната проверявала всяко посетителско лице, след него — импровизирания коридор, водещ до нещо с вид на барака от строителен обект, паркирана по средата на изтърбушена стълбищна шахта — с уточнението, че тази барака нямала нито един прозорец, висяла на кабели и с обтяжки била застопорена да не мърда. Смайли междуременно се бил изгубил от погледа му, а след водещите до звукоизолираната стая дървени стъпала, поради синьото аварийно осветление вътре се виждали само движещи се сенки.

— Ама, моля ви, направете нещо — изръмжал Ендърби с тона на недоволен от ресторантското обслужване сучаещ клиент. — Запалете лампите, за бога. *Проклети* некадърници.

Вратата се захлопнала зад гърба на Гуилъм, ключът в бравата се превъртял, електронно бръмчене изпълнило гамата и постепенно заглъхнало, после три светодиодни ленти запримигвали, а когато влезли в работен режим, окъпали всички присъстващи в мъртвешка бледнина.

— Ура — отбелязал Ендърби и си седнал на мястото. Впоследствие Гуилъм щеше сам да си се чуди как е успял в тъмното да определи, че точно Ендърби се е изказал, но има гласове, които човек чува още преди да са проговорили.

Заседателната маса била застлана с дебело зелено сцепено сукно, като маса за бiliarд в младежки клуб. В единия ѝ край се бил настанил

Форин Офис, а в другия — Колониал Офис. По интуитивни, а не административни съображения. Шест години бяха минали, откакто двата отдела бяха бракосъчетани под грандиозната закрила на дипломатическата служба, но нямаше човек със здрав разум, който да възприема сериозно тази уния.

В средата, рамо до рамо, седели Гуилъм и Смайли, с по няколко празни стола от съответната им страна. Оглеждайки действащите лица, Гуилъм изведнъж си дал сметка колко различно са костюмирани. Кадрите на Външното министерство се явили издокарани в тъмносиви костюми и тайните атрибути на привилегированата каста: и Ендърби, и Мартиндейл носели вратовръзките на випускници на частния колеж „Итън“. Колониалните чиновници пък имали вид на току-що пристигнали в града селяни в шаячни дрешки, а най-престижната вратовръзка, с която разполагали, принадлежала на най-старшия от тях — бившият офицер от кралската артилерия, праволинейният Уилбрахъм, върлинест мускулест мъж с вид на гимназиален директор, с алени капилярчета по обветрените му бузи. Поддръжници му били скромна жена в кафявия костюм на църковна органистка, а от другата му страна — новоизлюпен луничав младеж с червеникави коси.

Останалите членове на комисията седели срещу Смайли и Гуилъм с изражения на секунданти на напълно излишен според тях дуел. Те пък били дошли по двойки, да се пазят взаимно: мрачният Преториъс от контраразузнаването с безименна жена, чиято задача била да му носи чантата; двама намръщени воители от Министерството на отбраната; и двама банкери от Министерството на финансите, единият от които бил уелсецът Хамър. Само Оливър Лейкон се явил соло и седял отделно от всички останали, сякаш за да подчертае, че най-малко от всички трябвало да е тук.

Пред всеки чифт ръце лежала докладната на Смайли в розова папка с червен надпис „Съвършено секретно. Не подлежи на разпространение“, сякаш им били раздали програмка за спомен. Изразът „не подлежи на разпространение“ означавал, че материалът не е предназначен да попадне в ръцете на „братовчедите“. Текстът бил съставен от Смайли, натракан в размер на осемнайсет машинописни страници от „мамчетата“, размножен на копирните машини и ръчно подшит точно в двайсет и четири екземпляра под личния надзор на Гуилъм. И ето че ръкоделието им вече лежало разхвърляно по

голямото сукно, сред водните чаши и пепелниците. Ендърби вдигнал своя екземпляр на петнайсетина сантиметра и го пуснал да шляпне върху масата.

— Всички ли сте го прочели? — попитал. Всички потвърдили.

— В такъв случай продължаваме нататък — казал Ендърби и огледал присъстващите с кървясали, арогантни очи. — Кой ще даде началния удар? Оливър? Ти ни свика. На теб ти се полага.

Гуилъм се позачудил на какво ли се дължи необичайната мълчаливост на най-видния бич на Цирка и неговата дейност Мартиндейл, който гледал послушно Ендърби с нещастно провиснала уста.

Междувременно Лейкон бил започнал да се оправдава:

— Позволете ми да отбележа първо, че и самият аз съм не по-малко изненадан от всички ви. Нанасяш сериозен удар в корпуса, Джордж. Нямах да е зле да го беше предшествал с известна подготовка. Държа да отбележа, че лично аз изпитвам известно неудобство от ролята ми на свързка с една служба, която напоследък почти с никого не контактува.

— Точно така — обадил се Уилбрахъм. Смайли седял безмълвен като китайски мандарин. Преториъс от конкурентната организация се намръщил в знак на съгласие.

— Да не говорим, че се появява и в неподходящ момент — добавил многозначително Лейкон. — Тезата, която развиваш — *лично* твоята теза, искам да подчертая — е... как да кажа... изключително важна. И изисква сериозно обсъждане. Внимателно разглеждане, Джордж.

Осигурил си по този начин път за отстъпление, Лейкон можел вече да се престори, че всъщност под леглото може и да не била скрита бомба.

— Ще се опитам да обобщя обобщението. Ще ми позволиш ли да го формулирам с най-прости думи, Джордж? Казано най-кратко: изразено е подозрението, че виден китайски гражданин на Хонконг шпионира в полза на руснаците. Така ли е, Джордж?

— Доказано е, че получава много големи субсидии от руснаците — поправил го Смайли, но без да откъсва поглед от ръцете си.

— От таен фонд, предназначен изцяло за финансирането на нелегални агенти?

— Да.

— Единствено за финансиране ли става дума? Или фондът е предназначен и за други цели?

— Доколкото ни е известно, няма никакво друго предназначение — казал Смайли със същия сдържан тон.

— За пропаганда, да речем? За неофициално подпомагане на търговския обмен с подкупи и прочее?

— Доколкото сме осведомени — не — повторил Смайли.

— Въпросът обаче е: докъде се простира осведомеността им — подхвърлил Уилбрахъм откъм отредената за простолюдието част на трапезата. — И ако съдим по миналото, май не е особено впечатляваща.

— Нали схващаш какво имам предвид? — попитал Лейкон.

— Ще ни се да разполагаме с *далеч* по-убедителни доказателства — допълнила с насърчителна усмивка дамата в кафяво от колониалния офис.

— И на нас ни се ще — съгласил се благо Смайли, при което една-две глави се понадигнали учудено. — Но тъкмо в името на сдобиването с такива доказателства молим да ни дадете определени права и да одобрите предварително някои наши действия.

Лейкон си възвърнал инициативата.

— За момента приемаме твърденията ви за наличието на таен разузнавателен фонд с описаните от вас цели.

Смайли кимнал разсеяно.

— Пролічало ли е по нещо, че въпросното лице подкопава по някакъв начин устоите на колонията?

— Не.

Лейкон хвърлил поглед към записките си, а Гуилъм си дал сметка колко старателно се бил подготвил Оливър.

— Че лицето не настоява например всички хонконгски депозити в лири стерлинги да бъдат изтеглени от Лондон? С което дългът ни би се увеличил с още деветстотин милиона лири?

— Доколкото ми е известно, не.

— И не ни призовава да се махнем от Хонконг? Не предизвиква безредици, не вдига лозунги за обединение с континентален Китай, нито размахва под носа ни договора за временното ни владение върху острова?

— Не разполагаме с подобни сведения.

— И не е радетел за равноправие, за профсъюзни права, свободно волеизявление, въвеждането на минимална работна заплата, задължително образование, расово равенство или създаването на отделен парламент за китайците на мястото на покорните им асамблеи или каквото ги наричат там?

— Законодателен и изпълнителен съвет — подсказал рязко Уилбрахъм. — И изобщо не са покорни.

— Не, не е — казал Смайли.

— Добре де, с какво се занимава този човек в такъв случай? — прекъснал го развълнуваният Уилбрахъм. — С нищо. Очевидно това е верният отговор. Някъде нещо не са разбрали. И сега гонят онзи, дето духа.

— Не че има някакво съществено значение — продължил Лейкон, все едно не го бил чул, — но допускам, че в сравнение с всички останали заможни и уважавани китайски бизнесмени, и той допринася не по-малко — или възможно най-малко — за процъфтяването на колонията. Предполагам, че се среща на обяд с губернатора, но няма сведения да е бъркал с шепи в сейфа му. Нещо повече: съдейки по всички видими признаци, можем да заключим, че той е съвсем типичен хонконгски бизнесмен: член на управителния съвет на Жокей клуба, деен благотворител, стожер на интегрираното общество, преуспял, щедър, богат като крез и придържащ се към бизнес етиката на публичните домове.

— Е, ти се увлече! — възразил Уилбрахъм. — По-полека, Оливър. Не забравяй новите жилищни комплекси.

Но Лейкон отново не му обърна внимание.

— И при все че не е нито кавалер на ордена „Викториански кръст“, нито пенсионер по военновременна инвалидност или титулуван баронет, трудно бих посочил по-неподходящ обект за преследване от страна на британското разузнаване или за завербуване от руското.

— Или, както му казваме в нашия свят, си е създал „добро прикритие“ — допълнил Смайли.

— Нула на едно, Оливър — обявил със задоволство Ендърби.

— Е, то в наше време всичко е само прикритие — отбелязал мрачно Уилбрахъм, но така и не успял да облекчи положението на

Лейкон.

„Смайли води след първия рунд“ — констатирал със задоволство Гуилъм, сещайки се за отвратителната им вечеря в Аскот. — „Жули, пари и отвън... Жули, пари и отвътре... И детенцето изгаря“ — изрецитирал си наум стихчето по същия начин, по който го била изрекла и домакинята им.

* * *

— Хамър? — предложил думата Ендърби и човекът от Министерството на финансите се възползвал от възможността да смъмри за кратко Смайли по повод финансовата му отчетност, но никой освен колегите му от министерството не видял връзката между прегрешенията му и предмета на разискванията.

— Тайният фонд за специални операции ви беше отпуснат със съвсем друга цел — негодувал Хамър с уелския си темперамент. — Най-вече за ликвидиране последствията от...

— Добре, разбрахме, че Джорджи е един малък непослушко — отнел му най-сетне думата Ендърби. — Въпросът обаче е съвсем друг: нахалост ли е похарчил парите, или се е сдобил изгодно с важна информация? Дай да чуем мнението и на владетелите на империята, Крис.

Възползвайки се от така отправената му покана, Уилбрахъм взел официално думата от името на Колониал Офис, подкрепян от дамата в църковно кафяво и от червенокосия си помощник, чиито младежки черти моментално се стегнали решително в готовност да защити своя началник.

Уилбрахъм беше от онези хора, които не осъзнават колко време им е нужно да обмислят какво точно ще кажат.

— Да — подхванал той след цяла вечност. — Да. Точно така. Искам и аз като Лейкон, ако ми позволите, като начало да разгледам паричната страна на въпроса. — На всички им било вече ясно, че Уилбрахъм възприема докладната на Смайли като нахлуване в собствената му територия. — Тъй като наличните до момента данни се отнасят единствено до парите — подчертал недвусмислено той и се върнал на предишната страница в папката си. — Мда. — След което

последвало ново безкрайно мълчание. — Тук пише, че първоначално парите са пристигали от Париж през Виентян. — Пауза. — След което руснаците променили системата, така да се каже, и започнали да извършват плащанията по съвсем друг канал: от Хамбург, през Виена, до Хонконг. По безкрайно сложен способ, със замитания на следите и прочее — приемаме, че в това отношение сте прави — нали така. Сумата е една и съща, само шапката, така да се каже, е друга. Добре, кое според вас ги е принудило да променят подхода, така да се каже?

„Така да се каже“ — отбелязал си фразата Гуилъм, който беше изключително възприемчив към словесните тикове.

— Здравият разум изисква да се избягва еднообразието — отговорил Смайли, повтаряйки по този начин обяснението, което вече фигурирало в докладната му.

— Професионални хватки, Крис — добавил Ендърби, който си падаше по специализирания жаргон, при което Мартиндейл, все още *пианисимо*, го изгледал възхитено.

А Уилбрахъм продължил бавно да се помпа.

— Нас ни интересува най-вече какво *Ко прави* — обявил категорично, макар и не преодолял докрай озадачеността си, и почукал с кокалчета по сукното на масата, — а не какво *получава*. Това е тезата ми. Искам да кажа, какво пък толкова — майната му — парите не са негови, нали така? Юридически погледнато, те нямат нищо общо с него. — Аргументът му причинил известно недоумение и всеобща тишина. — Втора страница, най-горе: „Парите са депозирани в доверителна сметка“. — Шумолене, докато всички освен Смайли и Гуилъм заровили из папките си. — Не само нищо от тази сметка не се харчи, искам да кажа, което само по себе си е съвсем странно — но на това ще се върна след малко, — но и по *нищо* не личи *парите да са на Ко*. Сумата е в доверителна сметка и когато се яви бенефициентът, ще станат негови или нейни, в зависимост от случая. Но дотогава тези средства са поверени на банката. Така да се каже. Тоест искам да кажа: *с какво по-точно е съгрешил Ко?* С това, че е открил доверителната сметка ли? Че кой закон му забранява? Такива сметки се откриват ежедневно. Особено пък в Хонконг. А *бенефициентът* по сметката? Ами че той може да е на другия край на света! В Москва, в Тимбукту, в... — Не могъл да се сети за трето място и му се наложило да млъкне, което пък разстроило червенокосия му помощник и той изгледал

намръщено Гуилъм, сякаш го предизвиквал на дуел. — Мисълта ми е: какво имаме против Ко?

Ендърби бил пхнал кибритена клечка в уста и я въртял между предните си зъби. Вероятно усетил, че противникът му току-що е представил убедителния си аргумент по най-неубедителен начин — докато самият той се беше специализирал в противното, — извадил клечката и заоглеждал наслюнчения ѝ край.

— И какви са тия простотии за отпечатъци от палците, Джордж? — попитал, стараяйки се вероятно да омаловажи успеха на Уилбрахъм. — Това да не е от някоя кримка на Филипс Опенхаймер?

„Келешки лафове от аристократичния район Белгрейвия — отбелязал си наум Гуилъм. — Последен стадий в езиковия упадък.“

Смайли влагал в отговорите си точно толкова емоционалност, колкото може да се чуе по телефон „Точно време“.

— Банките по китайското крайбрежие използват отпечатъци от палците от много отдавна — от времето, когато хората масово са били неграмотни. Много живеещи в чужбина китайци предпочитат британските банки пред своите, а начинът, по който е структурирана тази сметка, в никакъв случай не може да се нарече особен. Името на бенефициента не се използва; той доказва самоличността си с визуално средство, например с половината от скъсана на две банкнота или, както е в конкретния случай, с отпечатъка на левия си палец, тъй като се предполага той да е по-малко протрит от употреба, отколкото десният. Вероятността банката да се възпротиви е минимална, особено ако разкриващият сметката се е съгласил да я обезщети в случай на неумишлено или умишлено плащане на лице, което не е бенефициентът.

— Благодаря — казал Ендърби и почоплил още известно време с кибритената клечка. — Нищо не пречи да става дума за левия палец на самия Ко, нали? — подсказал. — Съществуват ли някакви пречки пред подобен вариант? *Тогава* вече парите съвсем ще станат негови. А след като той се явява едновременно и доверител, и довереник, *естествено*, че парите са си негови.

Тук Гуилъм изразил мнението, че темата се е отклонила в съвсем нелепа посока.

— Това е чисто теоретично предположение — казал Уилбрахъм след обичайното двуминутно мълчание. Представете си, че Ко прави

услуга на свой приятел. Само за секунда си го представете. А приятелят му е някакъв шашмаджия, така да се каже, или си има вземане-даване с руснаците чрез няколко посредници. Китайците умират за конспирации. И най-благочестивият китаец е наясно с всичките номера. Бас държа, че и Ко е от същия сой.

Червенокосият младеж чак сега се осмелил да отвори уста, за да го подкрепи директно:

— Самата изходна позиция на докладната е погрешна — заявил безцеремонно, обръщайки се на този етап най-вече към Гуилъм, а не към Смайли. „Гимназистче с пуритански възгледи — определил го наум Гуилъм. — Убедено, че сексът ти отнема силите, а шпионажът е осъдителен.“ — Според *вас* Ко е на заплата при руснаците. Според *нас* това не е доказано. *Ние* допускаме, че в сметката *може* и да има и руски пари, но че Ко и доверителната сметка са отделни неща. — Възмущението му избило в многословие: — Вие говорите за вина. А *ние* твърдим, че Ко с нищо не е нарушил законите на Хонконг и му дължим всички права, полагащи се на наш колониален поданик.

Няколко гласа се надигнали едновременно. Надделял онзи на Лейкон:

— Тук изобщо не става дума за вина — възразил той. — Вината няма абсолютно нищо общо с цялата история. Говорим единствено за сигурност. Само за сигурност. За сигурност и за това, дали е желателно, или не, да разследваме евентуална заплаха.

Колегата на уелсеца Хамър от Министерството на финансите се оказал неприветлив шотландец със стил неотстъпващ по прямота на онзи на гимназистчето.

— И никой не си е поставил за цел да нарушава колониалните права на Ко — отсякъл. — Понеже той няма такива. В законите на Хонконг няма нищичко, което да забранява на губернатора да отваря на пара и проверява кореспонденцията на мистър Ко, да подслушва телефона на мистър Ко, да вербува слугинята му или да подслушва дома му до второ пришествие. Нищичко. Но ако губернаторът счете за необходимо, може да прибегне и към някои други средства.

— Пак теоретизираме — хвърлил бегъл поглед към Смайли Ендърби. — Първо, Циркът не разполага на място с необходимите ресурси за подобни изпълнения, а дори и да ги имаше, щеше да е рисковано в създалата се ситуация.

— Би било скандално — обадил се неразумно червенокоското, при което Ендърби с рутинираното си, пожълтяло от безброй делови обеда око моментално го набелязал за бъдеща обработка.

Така преминала втората, неокончателна схватка. Разменяли си приказки от този род без победители и без трупове, докато не станало време за кафе. „Равен брой точки във втория рунд“, преценил Гуилъм и унило се запитал колко ли още рунда предстоят.

— За какво е цялата тази разправия? — попитал той тихичко Смайли, разчитайки никой да не го чуе всред всеобщата гълчава. — Жестоко се лъжат, ако си мислят, че подобни проблеми се решават с приказки. Защо само се заблуждават?

— Мъчат се да го сведат до собствените си мащаби — обяснил му безкритично Смайли. Оттам насетне явно си бил наложил да се обезличи по ориенталски и Гуилъм не успял въпреки всичките си усилия да го извади от това му състояние. Ендърби наредил да донесат чисти пепелници.

Заместник-министърът призовал към постигането на напредък:

— Помислете си само колко струва на данъкоплатеца нашият престой тук — обявил с нотка на гордост. А до обеда тепърва оставали цели два часа.

* * *

За начало на третия рунд Ендърби поставил щекотливия въпрос дали да сведат наличните разузнавателни данни за Ко до знанието на хонконгското правителство. Доста закачлив жест от негова страна, решил Гуилъм, тъй като „Колониалният офис в сянка“ (както Ендърби наричаше шаячните си събратя) все още бил на мнение, че криза засега нямало, следователно не се налагало да се свежда нищо до никого.

Праволинейният Уилбрахъм обаче не се усетил и буквално се наврял в капана.

— Разбира се, че на всяка цена следва да уведомим Хонконг! Те са самоуправляваща се територия. И просто нямаме друг избор.

— Оливър? — изрекъл Ендърби със спокойствието на играч, комуто са дошли силни карти. Лейкон вдигнал глава, явно подразнен

от начина, по който го изтиквали пред очите на присъстващите. — Оливър? — повторил Ендърби.

— *Изкушавам се* да отговоря, че тъй като случаят е в ръцете на Смайли, а колонията — на Уилбрахъм, трябва да ги оставим двамата да се разберат в пряк двубой — отвърнал Лейкон, седящ все още категорично и на двата стола.

Оставало да се чуе и думата на Смайли.

— Е, нямам какво да възразя, при условие че става дума единствено за губернатора и за никой друг. Стига да сте убедени, че няма да му дойде прекалено много — добавил със съмняващ се тон, а Гуилъм забелязал как червенокоското се помпал пак да скочи.

— Защо, по дяволите, да му дойде много на губернатора? — зачудил се Уилбрахъм от Колониалния. — Опитен администратор е, отракан във воденето на преговори. Способен да постигне целите си при почти всякакви обстоятелства. Защо смятате, че ще му дойде отгоре?

Сега било ред на Смайли да направи продължителната пауза.

— Защото това, разбира се, означава, че ще трябва сам да шифрова и разшифрова радиограмите си — промълвил замислено, все едно самият той в момента си давал сметка какво всъщност произтичало от предложението му. — Изключено ще е, естествено, да посвети и подчинените си в тайната. А това не е по възможностите на всеки. Хайде, шифроблокчета за еднократна употреба, да кажем, ще му осигурим. Ще му проведем и опреснителен курс по кодиране и декодиране. Но и тогава, предполагам, ще остане проблемът, че губернаторът ще е вкаран принудително в ролята на агент-провокатор, ако продължи да кани Ко на приемите си, а това неминуемо ще му се наложи. На този етап не можем да си позволим да подплашим плячката. Пита се: няма ли да възрази по този повод губернаторът? Възможно е да няма нищо против. На някои хора такава роля им идва съвсем естествено. — И хвърлил поглед към Ендърби.

Уилбрахъм бил готов да възрази:

— Ама как иначе бе, човек? Да си представим, че Ко е руски шпионин — което ние поначало не приемаме — и че губернаторът го е поканил на вечеря, по време на която, съвсем неволно, в разговор на четири очи, естествено, допусне някоя незначителна недискретност... Е, това вече е абсолютно несправедливо. Може да се окаже фатално за

цялата кариера на нашия човек. Да не говорим как би се отразило на колонията! На всяка цена следва да сме го предупредили!

Смайли имал по-заспал вид от всякога.

— Е, ако той, разбира се, е склонен към недискретност — измърморил под носа си, — в такъв случай би могло да се каже, че изобщо не бива да му се поверява информация от този род.

В настъпилото ледено мълчание Ендърби извадил пак лениво кибритената клечка от устата си.

— Представяш ли си, Крис, какво неловко положение ще се получи — обърнал се весело към Уилбрахъм през цялата маса, — ако една прекрасна сутрин Пекин се събуди от радостната вест, че губернаторът на Хонконг, представителят на кралицата и така нататък, главнокомандващ на разположените на острова войски и прочее, не пропускал всеки божи месец да кани московския шпионин номер едно на вечеря у дома си. Че и медал му дал за труда, който си е направил да идва. Той *какъв* е засега? Нали още не е рицар на Британската империя?

— Само е кавалер на ордена — обявил някой под сурдинка.

— Горкият. Но все някога ще стигне и дотам. Ще покори нови върхове, като всички нас.

Ендърби в действителност вече беше получил рицарското звание, за разлика от Уилбрахъм, който беше заседнал по пътя поради все по-нарастващия недостиг на колонии.

— Продължавам да не съм убеден — обявил упорито Уилбрахъм и положил космата длан върху шарената папка пред себе си.

* * *

Последвала битка „всеки срещу всеки“, възприета слухово от Гуилъм като интермецо, по време на което по негласно споразумение била дадена възможност на второстепенните участници да задават разни маловажни въпроси, само и само за да упоменат и техните имена в протокола. Уелсецът Хамър настоявал *незабавно още тук* да се вземело решение какво щяло да се предприеме, ако тези половин милион долара, принадлежащи на московския Център, попаднали случайно в британски ръце. Да не си правел никой илюзии, че

можело просто да бъдат рециклирани през сметките на Цирка. Министерството на финансите било единственият правоспособен орган в това отношение, предупредил той. Надявал се, че всички били наясно по този въпрос.

— Наясно сме — потвърдил Смайли.

А Гуилъм започнал да забелязва появата на пропаст. От едната страна били онези, които приемали, макар и с неохота, че необходимостта от провеждането на разследване е окончателно установена; а от другата — онези, които отстъпвали с бой, но не преставали да се противопоставят на провеждането му. За своя най-голяма изненада останал с впечатлението, че Хамър е всъщност съгласен да се извърши разследване.

Страхът от надвисналата „червена опасност“ окончателно се затвърдил вследствие поредицата от досадни въпроси за „легални“ и „нелегални“ резидентури. Заместник-министърът Лъф настоял да му бъде разяснена най-подробно разликата между двата вида. Смайли му отговорил с безкрайно търпение. „Легалната“ или „официална“ резидентура, казал, се олицетворява от офицер от разузнаването, който се ползва с официален или полуофициален дипломатически статут. Но след като управата на Хонконг е намерила за необходимо, съобразявайки се с изострената чувствителност на Пекин спрямо Русия, да забрани всички форми на съветско представителство в колонията — посолство, консулство, ТАСС, „Радио Москва“, Агенцията по печата „Новости“, „Аерофлот“, „Интурист“ и останалите ведомства, които по традиция осигуряват прикритие на „легалните“, — според тази дефиниция следвало, че всички видове съветска дейност в колонията били принудително изпълнявани от „нелегални“, неофициални агенти.

Изхождайки именно от горното предположение, Циркът насочил всичките си усилия към разкриването на новия маршрут на парите, добавил Смайли, избягвайки по този начин жаргонния термин „златната жила“.

— Точно така. Излиза, че ние сме принудили руснаците да преминат към резервния вариант — отбелязал самодоволно Лъф. — Тоест сами сме си виновни. Натискаме руснаците, а те почват да хапят. Някой да е учуден от тази тяхна реакция? В този смисъл сега ние сме длъжни да оправяме гафовете на *предишното* правителство. За които

нямаме никаква вина. Почнеш ли да дразниш руската мечка, винаги си получаваш заслуженото. Най-закономерно. И както винаги, ние опираме пешкира.

— А *допреди* сегашното положение какво са вършили руснаците в Хонконг? — попитал проницателен младеж от задните ешелони на Министерството на вътрешните работи.

При което „колониалните“ моментално рипнали. Уилбрахъм запрелиствал трескаво някаква папка, но в един момент забелязал как червенокосият му помощник ще скъса каишката си от напъване и му промърморил:

— Ти ли ще се заемеш с това, Джон? Добре.

Облегнал се със зъл вид на стола си, дамата в кафяво се усмихнала замечтано на сукното върху масата, а гимназистчето получило възможност да проведе втората си катастрофална атака.

— Според нас наличните прецеденти хвърлят изключително ясна светлина върху историята — подхванало то с агресивен тон. — Всички предишни опити на московския Център да стъпи на здрава нога в колонията са били до един, без изключение, неуспешни и непохватни. — И изрецитира поредица от скучни примери.

Преди пет години, рекъл, от Париж в колонията бил пристигнал мним архимандрит от Руската православна църква със задача да влезе във връзка с останките от белогвардейската общност.

— Въпросният господин бил моментално арестуван, след като направил опит да вербува чрез изнудване в полза на московския Център възрастния собственик на ресторант. В по-ново време има няколко случая, в които екипажите на пристигнали в Хонконг за ремонт руски товарни кораби слизат на брега и правят нескопосани опити да подкупят хамали и докери, които според тях се явявали с лява ориентация. Такива екипажи са били задържани, разпитвани и осмивани в местния печат, след което им е било забранявано да слизат от кораба си до края на престоя им. — Следващите му няколко неубедителни примера докарали слушателите му до дрямка, с надеждата скоро да стигнат до последната обиколка. — Нашата политика неизменно е била една и съща. Хващат ги и моментално правят задържането им обществено достояние. От пресата искали да ги снимат? Заповядайте, господа, щракайте до насита. От телевизията? Веднага, господа. Ето тук можете да монтирате камерите си. И какъв е

крайният резултат? От Пекин ни потупват доволно по рамото за това, че сме възпрели съветския имперски експанзионизъм.

Развълнуван до безкрайност, младежът стигнал в нахалството си дотам, че да се обърне директно към Смайли:

— А що се отнася до вашите нелегални мрежи, ние, честно казано, смятаме, че те просто не могат да виреят. Легални, нелегални, официални, неофициални — според нас Циркът просто вдига допълнителен шум около себе си само и само да се завърне на арената!

Гуилъм отворил уста да изкаже съответното възражение, но усетил предупредителното докосване по лакътя и успял да се озапти.

В настъпилото продължително мълчание Уилбрахъм изглеждал по-неловко от всички останали.

— Цялата работа ми намирисва на *димна* завеса, Крис — отбелязал сухо Ендърби.

— Това пък как да го разбирам? — запитал притеснено Уилбрахъм.

— Просто реагирам на изказването на твоя самоуверен младеж, Крис. Димна завеса. Отклоняване на вниманието. Руснаците размахват саби, за да привлекат погледа ти, но щом извърнеш глава нататък, започват мръсната си работа на противоположната страна на острова. Братът Ко е нагледен пример, нали, Джордж?

— Да, и ние сме на същото мнение — съгласил се Смайли. — Освен всичко друго, струва ми се, че съм *длъжен* да ви напомня нещо, което, между другото, е включено и в докладната: самият Хейдън постоянно държеше да убеждава всички, че руснаците нищо не вършели в Хонконг.

— Обедна почивка — обявил Мартиндейл без особен оптимизъм. Седнали да се хранят на горния етаж — в понижено настроение, от пластмасови табли с по няколко деления, доставени с ван от някаква закусвалня. Преградките се оказали прекалено ниски, поради което десертният крем на Гуилъм прелял при месото му.

* * *

Освежен от обяда, Смайли се възползвал от следобедното вцепенение, за да отвори дума за така наричания от Лейкон „градус на

паниката“. И по-точно казано, опитал се да внуши на участниците в заседанието, че било логично да се предполага съветско присъствие в Хонконг, независимо дали, както сам се изразил, Ко бил убедителен пример за такова присъствие, или не.

След като през Хонконг, в качеството му на най-голямото пристанище на континентален Китай, минавал 40 на сто от китайския търговски стокообмен.

След като приблизително един от всеки пет жители на Хонконг пътувал всяка година законно до и от Китай, макар да допускал, че процентът се завишавал от наличието на голям брой хора, които извършвали такива пътувания по няколко пъти в годината.

След като комунистически Китай поддържал в Хонконг — тайно, но с мълчаливото съгласие на правителството — цели екипи от първокласни преговарящи, икономисти и техници със задачата да защитават интересите на Пекин в търговията, корабоплаването и икономическото развитие; и след като всеки един от тези специалисти представлявал най-естествена мишена за „склоняване или вербуване с други тайни средства към сътрудничество“, както се изразил Смайли.

След като целия риболовен флот и флотилиите от джонки имали двойна регистрация в Хонконг и пристанищата по китайското крайбрежие, което им позволявало да влизат и излизат безпрепятствено от китайските териториални води...

На това място Ендърби го прекъснал, за да му зададе с протяжен тон следния помощен въпрос:

— А такъв собственик на флотилия от джонки е и самият Ко — един от малкото останали смелчаци, както ти го нарече, нали?

— Да, така е.

— Но самият той никога не пътува до континентален Китай?

— Никога. Доколкото знаем, там ходи помощникът му, но не и самият Ко.

— Какъв помощник?

— Има си помощник на име Тиу. Заедно са от двацет години. Ако не и повече. И имат сходно минало: хака по рождение, израсли в Шанхай и така нататък. Тиу се явява и негова номинална фигура в няколко фирми.

— И този Тиу ходи редовно до континентален Китай, така ли?

— Поне веднъж годишно.

— Из цялата държава ли?

— Засега имаме потвърдени сведения за Гуанджоу, Пекин и Шанхай. Но допускаме, че това не е изчерпателният списък.

— А Ко си седи у дома. Странно.

И тъй като въпросите и коментарите по този аспект се били изчерпали, Смайли продължил да ги запознава като екскурзовод със забележителностите на Хонконг в качеството му на разузнавателна база.

— Хонконг е уникален — заявил съвсем простичко. — Няма друго място на света, което да предлага дори една десета от неговите възможности за закрепване на китайска територия.

— Хм! Възможности — повторил като ехо Уилбрахъм. — По-правилно е да се каже „изкушения“.

— Добре, нека да са изкушения — свил рамене Смайли. — А съветското разузнаване не се е прочуло със способността си да им устоява. — Сред последвалия многозначителен смях Смайли изброил известните на този етап опити на Центъра срещу Китай, базирайки се на резюмето, подготвено му със съвместните усилия на Кони и Ди Салис. Описал как Центърът първоначално опитал да атакува откъм северната страна посредством масово рекрутиране и проникване от живеещите в СССР етнически китайци. Пълен провал, отбелязал. Отчел и разпрострялата се мрежа от подслушвателни постове по цялата седем хиляди километрова сухоземна китайско-съветска граница. Безполезна, рекъл, тъй като се подслушвали китайските военни, а заплахата идеала от политическите кръгове. Напомнил за слуховете във връзка със съветските увертюри към Тайван, предлагащи обединение против китайската заплаха под формата на съвместни действия и споделена изгода. Отхвърлени, отчел, но и най-вероятно правени не толкова искрено, а по-скоро с цел да дразнят Пекин. Цитирал случаи на руски вербовчици сред китайските общности в Лондон, Амстердам, Ванкувър и Сан Франсиско и споменал мимоходом правените до преди няколко години от Центъра завоалирани предложения към „братовчедите“ за създаване на „съвместен фонд от разузнавателна информация“ между службите, които считали Китай за свой враг. Безплодни, рекъл. „Братовчедите“ категорично отказали да играят. Накрая се спрял и на дългогодишните

опити на Центъра да „изгаря“ и подкупва официалните представители на Пекин в чужбина. С нищожна ефективност, отбелязал.

А след като приключил с подробния преглед, се облегнал на стола си и повторил тезата, която се явявала сърцевината на проблема:

— Рано или късно — подчертал отново — московският Център ще се върне в Хонконг.

* * *

Това ги върнало пак на Ко, а и на Роди Мартиндейл, който под орловия поглед на Ендърби положил началото на следващото стълкновение.

— Добре, Джордж. А какво е *личното* ти мнение за предназначението на тези пари? Понеже дотук имахме възможността да чуем за какво не са предназначени и че изобщо стоят непипнати. Което не представлява особен *напредък*, както и да го погледнеш. Тъй като точно в това отношение *нищо* не ни е ясно. Така че се връщаме на изначалния въпрос: как са спечелени тези пари, за какво се харчат и как следва ние да *противодействаме*?

— Тоест три въпроса — отбелязал безжалостно под сурдинка Ендърби.

— Именно понеже не знаем — отвърнал вдървено Смайли, — искаме разрешение да открием отговорите.

Някой откъм скамейката на Министерството на финансите подхвърлил:

— Че то половин милион пари ли са?

— В рамките на моя личен опит мога да кажа, че сумата е безпрецедентно голяма — отговорил Смайли. — Московският Център (най-умишлено се постарал да не каже Карла) поначало ненавижда идеята да плаща за лоялност. А пък да пазаруват лоялност в такъв огромен мащаб е направо нечувано.

— Но *чия* лоялност са тръгнали да купуват? — изплакал нечий глас.

При което гладиаторът Мартиндейл се хвърлил в поредната атака.

— Ти криеш нещо от нас, Джордж. Усещам те. Няма начин да нямаш поне някаква идея. Хайде, сподели я с нас. Не бъди толкова срамежлив.

— Да. Дали не би могъл да поразвиеш някоя и друга теория, докато сме тук? — намесил се със същия умолителен тон и Лейкон.

— Поне малко по-откровен може да бъдеш — примолил се и Хамър.

Но Смайли не се огънал дори и пред този тристранен натиск. „Градусът на паниката“ най-после взел да дава плод — след като самият Смайли го бил вкарал в уравнението. Пациентите явно си били изкарвали акъла и сега плачели да им постави диагноза. А Смайли им отказвал, цитирайки като причина липсата на информация.

— Честно ви казвам, нищо повече не мога да ви съобщя освен фактите, такива, каквито са. Няма смисъл поне на този етап да спекулирам какво би могло да стане.

За пръв път, откакто почнало заседанието, отворила уста дамата в кафяво от Колониалния и задала въпрос с напевен интелigentен глас:

— Понеже стана дума за прецеденти, мистър Смайли... — При което Смайли леко свел глава в нещо като минипоклон. — Съществуват ли прецеденти, в които руснаците са плащали тайно суми на някакъв посредник? В други театри на действие, да речем?

Смайли не отговорил незабавно. Седналият само на сантиметри от него Гуилъм се кълнеше, че бил усетил у съседа си изблик на внезапна напрегнатост, нещо като прилив на енергия. Но когато погледнал изкосо невъзмутимата му физиономия, отбелязал само нарастващата сънливост на своя началник и лекото допълнително отпускане на уморените му клепачи. Едва по някое време Смайли признал:

— Да, отбелязани са няколко случая на изплащане на така наричаната от нас *издръжка*.

— *Издръжка* ли казахте, мистър Смайли? — повторила като ехо дамата от Колониалния, през което време червенокосият ѝ колега придобил още по-свиреп вид, сякаш бил върл противник и на разводите.

Смайли подбирал изключително внимателно думите си.

— Очевидно има агенти, които действат във вражески страни — вражески от гледна точка на Съветския съюз, имам предвид, — които,

поради прикритието си, не могат да се възползват от полагащото им се възнаграждение, докато са на терен. — Облечената в кафяво дама кимнала тактично да потвърди, че го е разбрала. — В такива случаи нормалната практика е парите да се оставят на влог в Москва и да се предоставят на агента тогава, когато вече е свободен да ги харчи. Или на семейството му, в случай че...

— Че го прекълцат — добавил злорадо Мартиндейл.

— Но Хонконг не е Москва — напомнила му с усмивка колониалната дама.

Смайли на практика почти бил млъкнал.

— В редките случаи, в които парите се явяват стимул, а агентът не изпитва никакво желание да се завърне в Русия, московският Център се е принуждавал да действа по подобен начин в Швейцария например.

— Но никога в Хонконг, нали? — продължавала да упорства дамата.

— Никога. Освен дето, съдейки по досегашния ни опит, ни е невъзможно дори да си представим, че Москва би си позволила да се прости с такава солидна издръжка. Сумата като нищо би подтикнала агента да се оттегли от оперативна дейност.

Разнесъл се смях, а когато утихнал, дамата в кафяво била готова със следващия си въпрос:

— Все пак и в този случай първоначалните вноски са скромни — упорствала учтиво тя. — Способните да го подтикнат суми се появяват сравнително отскоро, нали?

— Вярно — съгласил се Смайли.

„Прекалено вярно, дявол да го вземе“, започнал да се тревожи Гуилъм.

— Смятате ли, мистър Смайли, че ако евентуалната изгода е достатъчно важна за тях, руснаците няма да се съгласят да преглътнат възраженията си и да платят нужната цена? След като в абсолютни стойности паричната сума ще е несравнимо по-малка от добитото в разузнавателно отношение предимство.

Смайли тотално бил млъкнал. Дори не направил никакъв конкретен жест. Продължил да е учтив, успял дори да пусне лека усмивка, но явно било почнало да му писва от предположения.

Наложило се Ендърби да се намеси и да отклони въпроса със самодоволно провлачения си тон:

— Мили деца, както сме я подкарали, цял ден може да си разменяме теории без никаква полза — погледнал часовника си Ендърби. — А какво ще кажете по въпроса за евентуалното включване на американците в цялата история? След като ще действаме тайно от губернатора, как ще решим проблема да казваме ли на храбрите ни съюзници, или не?

„Добре че гонгът спаси Джордж от нокаут в самия край на рунда“, минало му през ум на Гуилъм.

Самото споменаване на „братовчедите“ подействало като червен плащ на Уилбрахъм от Колониалния. Според Гуилъм той бил очаквал този спорен въпрос и се бил подготвил да го унищожи още при възникването му.

— Вето. Налагаме категорично veto от наша страна — отсякъл Уилбрахъм без грам от обичайната мудност. — Абсолютно. По цял ред причини. Първо, заради определените сфери на дейност. Хонконг е наша територия. Американците нямат право да ловуват там. Изобщо. Второ, Ко е британски поданик и може да разчита да гарантираме поне до известна степен правата му. Вероятно ще ме обвините в старомодност. Честно казано, това никак не ме вълнува. Американците нямат никакво чувство за мярка. И друг път са го доказвали. Един господ знае докъде могат да стигнат. И трето: незначителна протоколна подробност. — Помъчил се да вкара известна ирония в гласа си. Апелирал все пак към инстинктите на бивш посланик и търсел как да спечели съчувствието му. — Съвсем дребна, Ендърби. Това, да уведоим американците, а да не кажем на губернатора — аз ако съм на негово място и се окажа в такова положение, моментално връщам шерифската си значка. Повече нямам какво да кажа. Убеден съм, че и ти би постъпил по същия начин. Сигурен съм, че ще го направиш. И ти го знаеш, и аз го знам.

— Ако изобщо стигне до ушите ти — коригирал го Ендърби.

— О, няма начин да не узная. Особено като ги видя как почват да пълпят по къщата, накичени с купища микрофони. Нали вече ги пуснахме по този начин на две-три места в Африка. Провал. Пълен провал. — И като кръстосал китки върху масата, започнал да ги изглежда злобно един по един.

Разнесло се мощно трещене като от извънбордов двигател, от което станало ясно, че се е повредил някой от електронните заглушители. Устройството се задавило, оправило се и пак засвистяло над границите на човешкия слух.

— Голям смелчак ще е този, който посмее да те прецака по такъв начин, Крис — измърморил Ендърби и разведрил напрегнатата тишина с продължителна възторжена усмивка.

— Поддържам преждеговорившия — обадил се изневиделица Лейкон.

„Ясно им е, че Джордж е успял да ги заобиколи — рекъл си Гуилъм. — Усещат, че той вече се е договорил с Мартело, но не ще да го признае, понеже е решил твърдо да се прави на умряла лисица.“ Но през въпросния ден погледът на Гуилъм поначало бил лишен от яснота. Макар фракциите на Министерството на финансите и Министерството на отбраната да стигнали предпазливо до съгласие по привидно елементарния въпрос — „да не допуснем американска намеса“, — самият Смайли демонстрирал загадъчно нежелание да се съобрази с мнението им.

— И все пак *остава* нерешен главоболният въпрос какво ще правим със суровите разузнавателни данни — казал. — Ако решите да не дадете зелена светлина на нашата служба, имам предвид — добавил угрижено, с което окончателно объркал всички присъстващи.

Гуилъм констатирал с облекчение, че и Ендърби бил не по-малко озадачен от останалите.

— Какво, по дяволите, искаш да кажеш? — озъбил се, заемайки поне временно страната на водещите в резултата.

— Това, че Ко има финансови интереси из дяла Югоизточна Азия — напомнил им Смайли. — Първа страница от докладната ми. — Оживление, шумолене на страници. — Разполагаме например със сведения, че контролира чрез посредници и подставени лица какви ли не необичайни предприятия, включително верига нощни клубове в Сайгон, авиокомпания със седалище във Виентян и има дял в танкерна флотилия в Тайланд... Поне на някои от тези предприятия могат да се припишат политически обертонове, които ги вкарват дълбоко в американската сфера на влияние. За да не спазя задълженията ни по съществуващите двустранни споразумения, на мен, естествено, ще са ми необходими писмените ви указания.

— Говорì, говорì — заповядал Ендърби и извадил нова клечка от кибрита пред себе си.

— Аз всъщност казах, каквото имаше да казвам — отвърнал учтиво Смайли. — Работата е наистина съвсем проста. Какво се очаква от мен, в случай че не предприемем нищо по въпроса, което според Лейкон се очертава като извод от днешното заседание. Да изхвърля разузнавателните данни на боклука ли? Или да ги предам на съюзниците ни по силата на съществуващите споразумения за обмен?

— Съюзници! — възкликнал горчиво Уилбрахъм. — Да ти имам съюзниците! Но ти опираш пистолета в слепоочието ни бе, човек!

Освен всичко друго, отговорът на Смайли ги изненадал на фона на предхождалата го пасивност:

— Навремето получих от същата тази комисия неотменимо нареждане да възстановя връзките ни с американците. Самите вие вписахте в длъжностната ми характеристика задължението да правя всичко по силите ми в името на специалните ни двустранни отношения и да им възвърна присъщия им в миналото... преди Хейдън... дух на взаимно доверие. „Да ни върна на масата на най-силните“, казахте тогава... — И гледал право в очите на Ендърби.

— „На масата на най-силните“ — повторил някой. Не обаждал се до този момент глас. — По-скоро на жертвения олтар, мен ако ме питате. И без това вече принесохме на него Близкия изток и половин Африка. Все в името на специалните ни взаимоотношения.

Но Смайли май изобщо не го чул. Пак бил възприел позата си на скръбна неохота. „Има моменти — говорело сякаш изражението му, — в които бремето на задълженията ми става съвсем непосилно.“

Нова вълна от следобедна потиснатост се разляла из помещението. Някой се оплакал, че пушачите са го одимили прекалено. Повикали да се яви един от охранителите.

— Какво, дявол да го вземе, става с тези екстракторни вентилатори? — попитал гневно Ендърби. — Ще се издушим тук.

— Няма резервни части — отвърна охранителят. — Няколко месеца станаха, откакто дадохме заявката, сър. Още преди Коледа, сър. Година ще стане вече, като гледам. Но знам, че това не е оправдание, сър.

— Боже мили — казал Ендърби.

Поръчали да им сервират чай. Поднесли им го в картонени чашки, които протекли по сукното. Гуилъм насочил изцяло мисълта си към несравнимата фигура на Моли Мийкин.

Чак някъде към четири следобед Лейкон изгалопирал надменно начело на армиите и приканил Смайли да заяви: „Какво точно искаш на практика от нас, Джордж? Дай да го чуем веднъж завинаги и да се опитаме да намерим отговор“.

Нямало никакво място за ентузиазъм. На Смайли май му било съвсем ясно, че проявата на такъв щяла да е фатална.

— Първо, необходими са ни пълномощия и разрешение да оперираме — по опровержим начин — в югоизточния азиатски театър на действия. Кое то ще позволява на губернатора, а и на нашите господари тук (с хвърлен бърз поглед към заместник-министъра) да си измиват ръцете от нас. И второ, да провеждаме известни вътрешни разследвания в страната.

Няколко глави се вдигнали рязко. Дружината от Министерството на вътрешните работи изведнъж се засуетила: Ама защо? Кой? Как? *Какви* разследвания? Щом ще са в страната, редно е да се възложат на конкуренцията. И без това на Преториъс от контраразузнаването вече му прекипявало.

— Ко е учил право в Лондон — не отстъпвал Смайли. — Познавал се е с разни хора не само по социална, но и по делова линия. Естествено, ще ни се наложи да проучим тези негови познанства. — И погледнал към Преториъс. — Но ще показваме всички наши констатации на конкуренцията — обещах.

След което продължил да излага исканията си:

— Във финансово отношение, в докладната ми е включена подробна разбивка на средствата, които ще са ни нужни незабавно, както и на приблизителните допълнителни разходи, които биха могли да възникнат. И в заключение, молим да ни бъде разрешено както на местно, така и на правителствено ниво да възстановим хонконгската ни резидентура като изнесена напред оперативна база.

Смаяният Гуилъм лично допринесъл към шокираното мълчание, с което било посрещнато това последно искане. Доколкото му било известно, нито по време на предварителните обсъждания в Цирка, нито у Лейкон, никой — включително и самият Смайли — не бил повдигал дори косвено въпроса за възстановяването на „Хай Хейвън“

или за създаването на нова резидентура на нейно място. Присъстващите пак се разшумели.

— В противен случай — успял да надвика протестите Смайли, — ако ни бъде отказана резидентурата, настояваме най-малкото за негласно пренебрегване на дейността на нашите нелегални агенти в колонията. Поне що се отнася до местното ниво. Но в същото време ще разчитаме на одобрение и покровителство и от Лондон. Плюс узаконяването със задна дата на всички наши съществуващи източници. В писмен вид — допълнил, приковавайки с поглед Лейкон, след което се изправил.

После и двамата седнали мрачни рамо до рамо в чакалнята на същата онази пейка с цвят на съомга, откъдето били тръгнали, все едно били пътници, движещи се в една и съща посока.

— *Защо?* — пак измърморил Гуилъм, но това да се задават въпроси на Джордж Смайли през този ден било не само проява на лош вкус, но и занимание, което било изрично забранено от висящата над главите им предупредителна табела.

„Ама пък и ти как успя да се набуташ с тези никакви карти, които държиш? — питал го отчаяно наум Гуилъм. — Направо им натика победата в ръцете. Май наистина ти е минало времето, старче. А толкова се надявахме точно тази операция да ни върне в голямата игра. Да, но алчността ти надделя. Алчността на стария шпионин, усещащ как времето му изтича. Но точно сега в никакъв случай няма да го изоставя — мислеше си Гуилъм. — Ще потънем заедно с кораба. Ще отворим съвместна птицеферма. Моли ще я вземем за счетоводителка, та Ан да има свободно време да палува с ратаите.“

— Как се чувстваш? — попитал.

— Изобщо няма място за чувства — отвърнал Смайли.

„Е, много съм ти благодарен, няма що“, рекъл си Гуилъм.

Минутите станали двацет. Смайли изобщо не помръдвал. Така, с отпусната върху гърдите брадичка и затворени очи имал вид на богомолец.

— Вземи да си починеш довечера — предложил Гуилъм.

Смайли само се намръщил.

Появил се охранител и ги поканил да се върнат. Сега на председателското място седял Лейкон със съответния началнически маниер. Ендърби се бил настанил през два стола от него и разговарял

полушепнешком с уелсеца Хамър. Преториъс се бил свъсил като буреносен облак, а безименната му дама стискала устни в несъзнателна неодобряваща целувка.

Лейкон разместил шумно листовете пред себе си да ги подсети да млъкнат, след което започнал като правещ се на интересен съдия да чете надълго и нашироко констатациите си, преди най-после да стигне до самото съдебно решение. Постъпило и било протоколирано сериозно възражение от страна на Министерството на финансите във връзка с пропуски в ръководения от Смайли управленски фонд. Препоръчвало се на Смайли за в бъдеще да се съобразява с необходимостта всички искания за правомощия и разрешения за действия на територията на страната да бъдат представяни предварително за одобрение от контраразузнавателното тяло, а не „да се вадят под носа им като заек от фокуснически цилиндър в хода на пленарно заседание на комисията“. Шансовете да бъде възстановена хонконгската резидентура били абсолютно нулеви, ако не заради друго, то поради краткото време, с което разполагали. „Да не говорим, че е изобщо срамно да се прави подобно предложение“, подсказвал тонът му. В случая нещата опирали и до принципност: консултациите по въпроса следвало да се проведат на възможно най-високо ниво, но категоричното несъгласие от страна на Смайли губернаторът да бъде запознат с констатациите му (реверанс от страна на Лейкон към Уилбрахъм) щяло да затрудни неимоверно обосноваването на необходимостта резидентурата да бъде възстановена в близко бъдеще, особено в светлината на злополучното отразяване на евакуацията на „Хай Хейвън“ в печата.

— Приемам така изразената позиция с безкрайна неохота — отбелязал мрачно Смайли.

„Хайде стига бе — възразил му наум Гуилъм. — Дай поне да не се предаваме съвсем без бой!“

— Приеми я както искаш — отвърнал Ендърби. А Гуилъм беше готов впоследствие да се закълне, че бил забелязал победоносни пламъчета в очите както на Ендърби, така и на уелсеца Хамър.

„Мръсни копелета — минало му през ума. — Хич и не разчитайте да ви снабдяваме безплатно от птицефермата.“ В съзнанието си вече се сбогувал окончателно с цялата им глутница.

— Всички останали искания — оставил листа Лейкон и взел друг — могат, в рамките на отделни ограничения и предпазни мерки, свързани с фактори от рода на своевременност, финансиране и времетраене на разрешителното, да се считат за удовлетворени.

* * *

Паркът се беше поизпразнил. По-низшите приходящи се били оттеглили, оставяйки терена на професионалистите. Тук-там по тревата се виждала по някоя влюбена двойка, тръшнала се върху влажната трева като войници след битка. Няколко розови птици фламинго също дремели. Редом с Гуилъм в килватера на Смайли крачел бодро и Роди Мартиндейл и пеел дитирамби по адрес на Смайли:

— Според мен Джордж е направо зашеметяващ. Несломим. Човек с хватка. Обожавам това качество — най-ценното, което може да се срещне у хората. А в Джордж то изобилства. Повишат ли те, почваш съвсем другояче да гледаш на нещата. Изведнъж осъзнаваш мащабността им. Твоят баща, ако не се лъжа, беше арабист, нали?

— Да — казал Гуилъм, чиято мисъл пак се била отплеснала към Моли и се чудел дали тя няма, въпреки напредналия час, да приеме все пак поканата му за вечеря.

— Специализирал се по управляващите родове, стриктно според критериите на Готския алманах. Иначе как беше: „преди“ или „след“?

Гуилъм тъкмо щял да изплюе в отговор някаква ругатня, но се усетил навреме, че Мартиндейл просто се интересувал дали научните предпочитания на баща му клонели към времето преди, или след Христа.

— А, преди, преди. Него ако го питат, чак до Адам и Ева би изследвал родословията.

— Заповядай някой път на вечеря.

— Благодаря.

— Ще се уговорим допълнително за датата. Ама кажи сега ти кого от всички си хареса най-много?

Отнякъде отпред до тях долетял по наситения е влага въздух провлаченият глас на Ендърби, който изразявал пред Смайли

възхищението си от победата му:

— Чудесно заседанийце. Добра работа свърши ти. Без да отстъпиш за нищо. Идеално си изигра картите. Изпълни тази мисия и най-спокойно можеш да разчиташ да ти разрешат да разшириш службата ви. И как мислиш: „братовчедите“ дали ще са съгласни да ни отстъпят ръководната роля? — Тръбял така мощно, сякаш все още се намирали в звукоизолираната стая. — Нали вече си опипал почвата при тях? И те са съгласни да ти носят сака с екипа, а не да обсебят целия мач? Лично аз смятам такива уговорки за крайно рисковани, но доколкото те познавам, ще съумееш да се справиш. Заръчай на Мартело да си сложи гумените подметки, ако разполага с такива, иначе работата ще се разчуе и онези от Колониалния ще ни откъснат главите. Макар че ми е жал за стария Уилбрахъм. Сигурно щеше добре да се справи с управата на Индия.

А още по-напред и от тях, почти изгубили се сред дърветата, вървели дребният уелсец Хамър и Лейкон. Хамър ръкомахал енергично, а Лейкон ходел приведен, за да го чува какво казва.

„Ама и ние сме едни конспиратори, няма що“ — рекъл си Гуилъм. Погледнал зад себе си и с изненада установил, че подире им подтичва „бавачката“ Фон. В началото му се видял доста назад. Парцалите на мъглата криели изцяло нозете му. Само торсът му стърчал над морето. Но изведнъж се озовал в непосредствена близост и Гуилъм чул познатия му умолителен тон „Сър! Сър!“, с който се мъчел да привлече вниманието на Смайли. Гуилъм се отдръпнал рязко, за да не може Мартиндейл да ги подслушва, и се скарал на Фон:

— Какво има, дявол да го вземе? За какво си се разврякал?

— Открили са младата жена! Мис Сакс ме изпрати, сър, лично да му го съобщя. — Очите му блестели почти налудничаво. — „Предай на шефа, че са открили младата жена.“ Точно това ми нареди да съм предадал, сър, лично на шефа.

— Искаш да кажеш, че тя те *изпрати* да ни намериш?

— Лично на шефа, незабавно — отвърнал уклончиво Фон.

— Въпросът ми е: „Лично тя ли те изпрати да ни намериш?“ — започнал да съска Гуилъм. — И отговорът е: „Не, сър, не ме изпраща тя.“ Откъде се взе такава артистична натура като тебе? Тръгнал да се фръцка из Лондон по гуменки! Ти май съвсем си откачил. — Грабнал смачканата бележка от ръката му и ѝ хвърлил бърз поглед. — То дори

името не е същото. Истерични глупости на търкалета. Моментално се прибирай в колибката си, чуваш ли? Шефът ще се занимае с този въпрос, след като се приберем. И да не си посмял друг път да вдигаш такава врява.

— Ах, че симпатичен младеж. Кой е? — заразпитвал задъхан от вълнение Мартиндейл завърналия се Гуилъм. — Шармантно съкровище! Всички шпиони ли са красавци като него? Направо сякаш изваян от венецианско стъкло. Веднага се записвам доброволец при вас.

* * *

Още същата вечер в говорилнята се провело свикано набързо съвещание, което в качествено отношение не изпитало ползотворно влияние дори от еуфорията (алкохолна, що се отнасяло до Кони), породена от триумфа на Смайли на заседанието на надзорната комисия. След всичките ограничения и напрежения, които била изпитала през изминалия месец, Кони се хвърляла във всички посоки едновременно. Младата жена! Тя е ключът към загадката. Кони се била отърсила от всичките си интелектуални задръжки. Веднага пращайте Тоби Естерхази в Хонконг да постави дома ѝ под наблюдение, да я снима, да проследи контактите ѝ, да претърси стаята ѝ! И извикайте Сам Колинс, *моментално!*

Ди Салис се въртял на стола си, пъшкал, пуфтял с лулата и тактувал с крака, но така и не могъл да се отърси през цялата вечер от магията на Кони. В един момент дори се изказал по повод „естествената нишка към същността на нещата“ — под което и той, разбира се, имал предвид въпросната загадъчна млада жена. Нищо чудно, че дори и дребният Фон се бил заразил от всеобщия жар. Гуилъм бил почти готов да му се извини за избухването си в парка. В интерес на истината, ако не присъствали Смайли и Гуилъм да натискат периодически спирачките, през въпросната вечер като нищо можело да се стигне до проява на колективна глупост, която и Господ не можел да предскаже накъде щяла да избие. На сума ти нормални хора от света на шпионажа им е избивал балансът по този начин, но на Гуилъм за пръв път му се случвало да наблюдава развитието на заболяването.

Поради това успели да съставят инструкцията до стария Кро чак след като минало десет часа и станало десет и половина, докато Гуилъм успее да се засече полузаспал с Моли Мийкин на път към асансьора. В резултат от което щастливо съвпадение (а дали пък не било замисъл от страна на Моли?, Гуилъм така и не разбрал) в живота му пламнал факел, който останал да гори мощно през годините. Със свойствения ѝ примиренчески тон Моли се съгласила той да я закара до дома ѝ, при все че живееше чак в Хайгейт, на километри от обичайния му маршрут, а когато спрели пред стълбището ѝ, тя, както винаги, го поканила да се качи за малко на кафе. Предвиждайки вечните ѝ откази („недей, Питър, моля ти се, Питър, скъпи, недей, съжалявам“), Гуилъм насмалко да отклони поканата ѝ, но изведнъж нещо в погледа ѝ (заприличало му на определена хладнокръвна решимост) го накарало да промени намеренията си. В мига, в който влезли в апартамента ѝ, тя заключила вратата и сложила предпазната верига. После го отвела целомъдрено в спалнята си, където го възнаградила с радостни и префинени плътски удоволствия.

„КОРАБЧЕТО“ НА КРО

Четирийсет и осем часа по-късно, в неделя вечер, Кро се придвижвал предпазливо по тясна уличка в Хонконг. Мракът бил паднал рано, заедно с мъглата, но притиснатите плътно една о друга сгради не го пускали да се спусне окончателно, ами го принуждавали да се задържи няколко етажа по-високо, сред прането и кабелите, и да плюе горещите си запрашени капки дъжд, които карали сергийките с храна да ухаят на портокали и потропвали по периферията на сламената шапка на Кро. Тук той се чувствал в истинския Китай, дето най-много го обичал — намиращият се на морското равнище Китай, който тепърва се събуждал за нощното празненство: песни, клаксони, вой, гонгове, пазарлъци, готвене, изпълнение на тенекиени мелодии на двайсет различни инструмента едновременно; но и онзи Китай, който стоял застинал в рамките на нечия врата и наблюдавал как издокараният чуждоземен дявол си проправя елегантно път, без никому да пречи. Кро обожавал всичко онова, което го заобикаляло, но най-силните си чувства пазел за своите „корабчета“, както китайците наричат тайните си осведомители, а мис Фийби Уейфеърър, към която се бил запътил, бил класически, макар и непретенциозен пример за такова „корабче“.

Поел си въздух да подуши всички тези познати му удоволствия. Изтокът никога не го разочаровал: „Колонизираме ги, ваши преосвещенства; корумпираме ги, експлоатираме ги, бомбардираме ги; плячкосваме градовете им, загърбваме културата им и ги объркваме окончателно с безкрайното многообразие на нашите религиозни секти. Намират ни за отвратителни, монсиньори, не само на вид, но и на миризма — вонята на кръглооките тероризира ноздрите им, но ние сме прекалено дебелокожи, за да го осъзнаем. Но дори когато с най-лошите си постъпки сме предизвикали ненавистта им, синове мои, не виждаме насреща си нищо друго освен неизменната им азиатска усмивка“.

Надали друг кръглоок човек би дошъл тук сам по своя инициатива. Мафията от Върха вероятно и не подозирала за

съществуването на това място; укрепилите се в правителствените жилищни гета в „Хепи Вали“ британски съпруги вероятно щели да открият тук всичко онова, което най-много ненавиждали около принудителния си престой. Като градски квартал не бил кой знае колко лош, но не бил и европеизиран: олицетворенията на Европа — Сентрал и Педър Стрийт с електрическите им входни врати, които въздишат, докато те пропускат в своя климатизиран свят — се намирали на около километър оттук. Подтиквани от предчувствия, други кръглооки вероятно щели да се изкушат да хвърлят несъобразителни погледи, а това било опасно. В Шанхай Кро бил чул за ред случаи на смърт на хора заради неволен лош поглед. Тъкмо затова изражението на Кро било постоянно добронамерено; винаги готов да отстъпи, вечно скромен, а спирал ли се да купи нещо, задължително отправял към собственика на сергията уважителен поздрав на развален, но убедителен кантонски диалект. След което си плащал, без да се оплаква от полагащата се на по-низщата му раса добавка към цената.

По пътя се отбил за орхидеи и агнешки дроб. Винаги това купувал в неделя, като гледал да разпределя пазаруването си по равно между конкуриращите се сергии, а когато познанията му по кантонски се изчерпели, преминавал на своя си разкрасен вариант на английския.

Натиснал бутона. И Фийби като стария Кро ползвала домофон. От управлението бяха направили употребата им задължителна. В процепа на пощенската си кутия била затъкнала за късмет стръкче пирен, което служело и за знак, че теренът е чист.

— Ало — чул се млад женски глас по високоговорителчето. Можел да мине и за американски, и за кантонски, особено по начина, по който попитал: „Да?“

— Лари ме нарича „Пит“ — съобщил Кро.

— Качвайте се. Лари в момента е тук.

По стълбището царял непрогледен мрак и воня на повръщано, а налчетата на Кро тракали с тенекиен звук по каменните стъпала. Натиснал безрезултатно ключа за осветлението и тръгнал да опипва пътя си към третия етаж. По едно време било станало дума да й намерят някакво по-свастно жилище, но със заминаването на Тесингър идеята умряла, така че в момента нямало никаква надежда, а покрай това — и никаква Фийби, някак си.

— Бил — промълвила тя, затворила вратата зад гърба му и го разцелувала по двете му петнисти бузи така, както красивите момичета целуват добрите свои чичовци, макар самата тя и да не била красива. Кро ѝ връчил орхидеите. Държанието му било възпитано и грижовно.

— Мила моя — казал. — *Мила* моя.

Тя цялата треперела. Апартаментчето ѝ се състояло от спалня всекидневна с готварска печка и умивалник; отделно имала тоалетна с душ. Нищо повече. Той минал покрай нея да стигне до мивката, там развил дроба и го дал на котката.

— Престани да я глезиш, Бил — казала Фийби и се зарадвала на цветята. Той бил успял междувременно да положи на леглото ѝ кафяв плик, но и двамата избягвали да отворят дума за него.

— Какво прави Уилям? — попитала тя, играейки си със звучното име.

Кро бил вече окачил шапката и бастуна си на вратата и наливал скоч: неразреден за Фийби, със сода за себе си.

— Ти как си, Фийб? Това е по-важно. Как мина студената ти дълга седмица там навън? А, Фийб?

Тя била разхвърляла леглото и проснала на пода дантелена нощничка, понеже според легендата за пред квартала Фийби била полубяло незаконно изчадие, което живеело незаконно с дебелия дявол чужденец. Над омачканата ѝ възглавница висяла нейната картина на Швейцарските Алпи — картина, каквато, изглежда, се намираще у всяко китайско момиче, а на нощното ѝ шкафче стояла снимката на баща ѝ — единственото изображение на този англичанин, което била виждала, откакто се помнела: чиновник от градчето Доркинг в графство Съри, фотографиран малко след пристигането му в Хонконг — кръгла яка, мустаци и облещен, леко налудничав поглед. Понякога Кро се питал дали не са го снимали след като са го разстреляли.

— *Сега* съм добре, Бил — отговорила Фийби. — *Сега* всичко е наред.

Стояла до стола му, наливала вода във вазата, а ръцете ѝ треперели силно, както обикновено ставало в неделите. Облякла си била сива къса рокличка в чест на Пекин, заедно със златната огърлица, подарена ѝ по случай първите десет години служба в Цирка. В смешен изблик на галантност, висшето ръководство в Лондон я беше поръчало от прочутата бижутерска фирма „Аспри“, после ѝ я изпрати

по дипломатическата поща с лично писмо до нея, подписано от Пърси Альлайн (провалилият се предшественик на Смайли), което ѝ позволиха да прочете, но не и да запази. Помъчила се да отнесе пълната ваза до масата, но водата се заразплисквала, така че Кро се пресегнал да ѝ помогне.

— Чакай, сега. Успокой се.

Тя се застояла за миг, все още усмихвайки му се, после изхлипала бавно и продължително и се отпуснала на стола си. Понякога ридаета, друг път плачела или пък избухвала в прекалено силен смях, но неизменно го изчаквала да дойде, преди да се остави на емоциите си да я отнесат нанякъде.

— На моменти ми става адски страшно, Бил.

— Знам, мила, знам. — Застанал до нея и я хванал за ръка.

— Онзи, новият младеж в „Рубрики“. Все ме зяпа, Бил, независимо какво правя. Нищо не пропуска. Сто на сто работи за някого. За кого работи той, Бил?

— Може пък да е влюбен — казал с възможно най-благия си тон Кро и я запотупвал ритмично по рамото. — Ти си привлекателна жена, Фийби. Не забравяй този факт, мила. А покрай красотата си си способна неусетно да влияеш някому. — В гласа му се появила престошена нотка на строг родител: — Я си признай: да не си почнала да флиртуваш с него? Макар да има и друг момент. Жена с твоята хубост е способна да флиртува, без изобщо да се усети. Но светският мъж веднага долавя тези неща, Фийби. Мигновено ги усеща.

Предидшната седмица си била нарочила чистача от долния етаж: записвал си бил точно в колко пристигала и си тръгвала. По-предидшната — зеления опел, който постоянно мяркала. Номерът бил да уталожил страховете ѝ, без да отнема от бдителността ѝ; понеже все някой ден — Кро не пропускал да си припомня това правило, — все някой ден щяла да се окаже права.

Тя извадила от нощното шкафче купчинка правени на ръка записки и сама започнала да се отчита — но така неочаквано, че Кро буквално се сацисал. Кръглото ѝ бледо лице не можело да мине за красиво нито от азиатска, нито от европейска гледна точка. Имала дълъг торс, къси крака и саксонски ръце — грозни, но силни. Така както седяла на ръба на леглото, изведнъж му заприличала на някаква матрона. Била си сложила очила с дебели лупи за четене. Във вторник

се очаквало да пристигне стажант комисар да говори пред кадрите, казала тя, поради което отменили четвъртъчното събрание и на Елен Туо пак нямало да ѝ се удаде възможността да води протокола...

— Чакай, не бързай толкова. Дай по-полека — разсмял се Кро. — Не виждам да има някъде пожар!

Положил отворен бележник върху коляното си и се помъчил да спазва наложеното от нея темпо. Но Фийби не се поддавала на ограничения на скоростта, та ако ще и самият Бил Кро да ги налагал, независимо че вече я били уведомили, че той бил най-малкото полковник. Копнеела да си изпее изповедта и да приключи с нея. Една от групите, които редовно държала под око и в която донякъде условно я били приели, се състояла от университетски студенти левичари и журналисти с комунистическа ориентация. Всяка седмица я включвала в доклада си, макар и без особен успех. Но ето че изведнъж, без видима причина, групата се била отдала на бурна дейност. Били Чан заминал за специална конференция в Куала Лумпур, а на Джони и Белинда Фонг възложили да намерят сигурен склад за печатарска преса. Вечерта бързо се приближавала. Докато тя четяла записките си, Кро станал и дискретно щракнал лампата, за да не я шокирал преходът към силната електрическа светлина, след като съвсем се стъмнело.

Постъпило предложение да се обединят с фуджианците в Норт Пойнт, но както винаги, университетските другари се възпротивили.

— Те на *всичко* се възпротивяват — възмущавала се до дън душа Фийби. — Сноби със сноби. Но пък онази тъпа кучка Белинда не си е плащала членския внос от сума ти месеци, така че като нищо ще я изключим от Партията, ако не спре да проиграва парите си на хазарт.

— Друго и не заслужава — вметнал успокоително Кро.

— Джони Фонг разправя, че Белинда била бременна, ама не от него. Хак ѝ е, да млъкне най-после — продължила Фийби, а Кро си рекъл наум: „Абе, и с *теб* си имахме същите ядове два-три пъти, ако не ме лъже паметта, ама не си спомням да си млъквала“.

Кро си записвал всичко най-старателно, убеден, че нито дума от записаното нямало да стигне нито до Лондон, нито докъдето и да било. Навремето, когато беше заможен, Циркът беше внедрил свои хора в десетки такива групи с надеждата да се добере до така идиотски наречената „совалка Пекин-Хонконг“ и по този начин да установи аванпост в континентален Китай. Замисълът така си и остана

неосъществен, а пък и Циркът нямаше за задача да бди над сигурността на колонията — роля, която службата за национална сигурност „Спешъл Бранч“ пазеше ревниво за себе си. Кро обаче бил съвсем наясно, че „корабчетата“ не сменят посоката на движението си с лекотата, с която се променят ветровете.

Така че Кро не преставал да участва в играта: задавал й допълнителни въпроси, изпитвал я за различните източници и подизточници. „Това от втора ръка ли се знае, Фийб? Добре де, това пък откъде го е научил Били Лий, Фийб? Не допускаш ли, Фийб, че Били Лий може да е поукрасил цялата тази история, за да си вдигне акциите, Фийб?“ Тук прибягнал до вестникарския жаргон, понеже, по подобие на Джери и на самия Кро, в другия си живот Фийби била по професия журналист — списваща на свободни начала клюки за живота на местната китайска аристокрация, с които подхранвала англоезичната хонконгска преса.

Докато я слушал и чакал — търсейки къде да се включи, както се изразяват актьорите — Кро си припомнил цялата й биография във вида, в който я беше преразказал преди пет години на съкурсистите си в Сарат, където го бяха привикали на опреснителен курс по разпити и саботажи. Гвоздеят на двуседмичния им престой, разправяха му после всички. Нямаше никакви отсъстващи. Дори инструкторите бяха дошли да го чуят. А пък почиващата смяна бяха дали заявка да ги вземат своевременно със специален микробус от жилищния им комплекс в Уотфърд. Никой не искаше да пропусне възможността да чуе как старият Кро — специалистът по Далечния изток, седнал под еленовите рога в преустроената библиотека — споделя спомени от дългогодишното си участие в голямата игра. „Самовербували се агенти“ — гласеше заглавието. На подиума имаше и катедра, но той предпочете да мине без нея. Вместо това седна на най-обикновен стол, със свалено сако, с провиснало над колана му шкембе, с разкрачени нозе и избиващи петна от пот по подмишниците му, и им разправи всичко по същия начин, по който, ако обстоятелствата му бяха позволили, щеше да го разкаже и на членовете на Шанхайския боулинг клуб през онази събота, в която чакаха тайфунът да налети на Хонконг.

— Така наречените „самовербували се агенти“, ваши преосвещенства — се смятали за най-добрите в професията им, и той бил напълно убеден в правотата на това мнение. Ако приемели, че

Далечният изток бил неговия дом, то тогава „корабчетата“ представлявали семейството му, поради което ги засипвал с обичта, с която не успял да дари никого в другия си, не таен живот. Отглеждал ги и ги обучавал с повече от бащинска любов; затова и най-тежкият момент в старините му бил онзи, в който Тъфти Тесингър си вдигнал гълъбите и зарязал Кро неподготвен и временно останал и без цел в живота, и без смисъл.

— Има хора, които са родени за агенти, монсиньори — рече им, — и са назначени на такава длъжност от историческия период, от мястото, където се намират, или от вродените им наклонности. При такива хора цялата работа опира до това кой пръв ще ги напипа, ваши превъзходителства: дали ще сме ние, противникът или проклетите мисионери.

Смях в залата.

След което взе да разправя конкретни случаи, само с променени имена и географски названия, включително и за жена с кодовото име Сюзан — „корабче“ в женски род, монсиньори, плаващо в югоизточно азиатския театър, родено в бурната година 1941-ва, със смесено потекло". Имал е предвид Фийби Уейфеърър.

— Бащата — чиновник от Доркинг без пукнат грош, ваши превъзходителства. Дошъл на Изток да се присъедини към една от шотландските търговски къщи, които плякосваха крайбрежието шест дни в седмицата, а на седмия се молеха на Калвин — бащата на „реформираната“ им вяра. Парите не му стигали да си вземе жена европейка, момчета, поради което се принудил да се задоми със забранена китайка срещу някоя и друга дребна монета, в резултат на което на бял свят се появило кодовото име „Сюзан“. Същата година на сцената се появяват и японците. Няма значение дали става дума за Сингапур, Хонконг или Малая — историята се повтаря, монсиньори. Пръкват се изневиделица през нощта. И остават за постоянно. В създалия се хаос бащата на кодовото име Сюзан постъпва изключително благородно: „Майната ѝ на предпазливостта, ваши превъзходителства — заявява той. — Дойде моментът да проличи кои са истинските храбри мъже“. И взема че се оженва за дамата, ваши преосвещения — ход, който лично аз поначало не бих препоръчал никому, но той прави своя избор, а след като се е бракувал, кръщава дъщеря си с кодовото име Сюзан и се записва в доброволческия корпус

— доблестен отряд от героични глупаци, поставили си за задача да бранят територията си от ордите на джапанките. Но още на следващия ден, тъй като не е роден за войник, ваши преосвещения, японският нашественик го гръмва в гъза и той своевременно хвърля топа. Амин. Лека му пръст на чиновника от Доркинг, ваши преосвещения.

Старият Кро се прекръства, а залата се тресе от смях. Кро не се присъединява към смеха им, а запазва сериозната си физиономия. На предната редица забелязва непознати лица — без белези, без бръчки, лица от телевизионния екран; явно новобранци, докарани да чуят „Великия“, решава Кро. Присъствието им го тласка към нови творчески успехи. Оттук насетне не пропуска да наблюдава реакцията на първите редове.

— Кодово име Сюзан е още по ританки, когато скъпият ѝ татко преминава в отвъдното, момчета, но за нея ѝ е останал урок за цял живот: напече ли се положението, англичаните не отстъпват от дълга си. И с всяка изминала година обичта ѝ към мъртвия герой става все по-силна. След края на войната търговската къща, в която е работил татко ѝ, се сеща за нея в продължение на една-две години, след това решава да я забрави. Няма значение. Към петнайсетия си рожден ден се поболява от грижи по болната си майка и от работата по танцувалните салони, с която плаща таксите за образованието си. Няма значение. С нея се захваща деятел от социалните служби — за щастие, един от нашите видни братя, ваши високоблагородия — и я ориентира към нас. — На това място Кро попива потта от челото си. — И оттук започва възходът на кодово име Сюзан в парично и богоугодно отношение, ваши преосвещения — обявява им. — Въвеждаме я в играта под прикритието на журналистка, даваме ѝ да ни превежда китайските вестници, възлагаме ѝ разни дребни задачи, включваме я и в други дейности, помагаме ѝ да завърши образованието си и я обучаваме за нощни действия. Къде с дребни суми, с малко покровителство, с малко обич и малко търпение, но не минава много време и Сюзан вече е извършила седем законни пътувания до континентален Китай, през което време е изпълнила и някои доста специални задания. При това ги е изпълнила с голямо умение, ваши преосвещения. Справила се е като куриер, а освен това успява да установи без почти никаква подготовка ползотворна връзка с неин

вуйчо в Пекин. И всичко това, момчета, въпреки факта, че китайците поначало нямат никакво доверие на хора от смесени бракове.

— А как си представя тя Цирка през цялото това време? — изревава Кро към омагьосаната си публика. — За какви ни смята тя нас, момчета? — Тук старият магьосник сваля децибелите и вдига дебелия си показалец: — За своя баща — отронва в настъпилата тишина. — За нея ние сме загиналият чиновник от Доркинг; в нейните очи ние сме не кой да е, а свети Георги! И прочистваме задграничните китайски общности от „вредни елементи“, каквото и да означава това. Разбиваме триади, оризови картели, опиумни банди и мрежи за детска проституция. Когато се налагаше, тя ни възприемаше дори като тайни съюзници на Пекин, понеже ние — Циркът — сме защитавали интересите на всички *добри* китайци. — И Кро изгледа свирепо редиците от копнеещите да изглеждат строги детски лица.

— Нима виждам някои от вас да се усмихват, ваши преосвещения? — настоява той с гръмоуен глас. Нямахте нито една усмивка.

— Но не забравяйте, многоуважаеми господа — казва в заключение Кро, — че вътрешно една част от нея си даваше прекрасно сметка каква кръгла нула сме ние всъщност. И именно от тук започва *вашата* роля. Именно затова оперативният агент трябва да е постоянно в бойна готовност. Няма как иначе. Ние сме истинските стожери на вярата, момчета. Разклати ли се, длъжни сме веднага да я укрепим. Видим ли я, че пада, протягаме ръце и я хващаме. — Достигнал беше до кулминацията. За контрапункт остави гласа си да спадне до полушепот: — И колкото и нерационална да е тази вяра, ваши преосвещения, никога не я подценявайте. Почти нищо друго вече не можем да им предложим. Амин.

По неговия си безсрамно емоционален начин старият Кро щеше цял живот да помни получените аплодисменти.

* * *

След като свършила доклада си, Фийби се привела напред, положила лакти върху коленете си, а кокалчетата на едрите ѝ длани останали допрени съвсем леко помежду си като изтощени любовници.

Кро станал с официален вид, взел записките ѝ от масата и ги изгорил над газовия котлон.

— Браво, мила моя — изрекъл тихо. — Брилянтна седмица, ако мога така да се изразя. Друго има ли?

Тя завъртяла глава.

— За изгаряне, имах предвид — допълнил той.

Тя пак поклатила глава.

Кро я изучавал с поглед.

— Драга моя Фийб — обявил по някое време, все едно бил стигнал до съдбоносно решение. — Вдигни се от задника си. Време е да те изведе на вечеря. — Тя започнала объркано да се оглежда. Както винаги, алкохолът ѝ бил замаял главата. — Дружеска вечеря от време на време между колеги вестникари ни най-малко не противоречи на прикритието им, ако ми позволиш да се изразя така. Е, съгласна ли си?

Тя го накарала да се извърне към стената, за да си облече хубавата рокля. Допреди време имала една птичка колибри, но ѝ умряла. Той ѝ купил нова, но и тя умряла, при което заключили, че апартаментът ѝ носи лош късмет на колибритата, и тя се отказала да ги отглежда.

— Един ден и на ски ще те заведа — казал той, докато тя заключвала външната врата подире им. Това си било тяхна лична задявка, свързана със снежния пейзаж над леглото ѝ.

— Само за един ден ли? — попитала тя в отговор. Кое то също било част от редовната им размяна на задявки.

Както щеше впоследствие да разправя Кро, през онази година на вълнения все още било удоволствие да се вечеря на борда на някой сампан в залива Козуей. За каймака на обществото идеята си оставала непозната, а храната, която предлагали по плоскодънните лодки, не можела да се сравни с никаква друга. Кро решил да заложи на късмета си и се оказал прав: докато стигнат до пристанището, мъглата се била вдигнала и небето се прояснило. Той избрал най-отдалечилия се от брега сампан, наврян сред купчина малки джонки. Готвачът клечал край мангала с дървени въглища, а жена му сервирала; над тях се надигали бордовете на джонките и им закривали звездите, а отглежданите на лодките дечица подскачали като рачета от една палуба на следващата, без да обръщат внимание на носещите се над черните води провлачени смешни родителски нравоучения. Кро и Фийби се

свили на ниските дървени столчета под навитото назад платнище, само на половин метър над водата, и ядели барбун на светлината на фенер. Отвъд антитайфунните укрития покрай тях се плъзгали кораби, приличащи им на осветени подвижни сгради, а в килватерите им подскачали джонки. От вътрешността на острова долитал воят, трясъкът и боботенето на уличното движение, а огромните му бордеи присвятквали като кутии с бижута, отворени от измамната красота на нощта. А най-отгоре, мяркащ се между полюляващите се мачти, с лице, белязано от петната на преминала през облаците лунна светлина, над всичко доминирал черният Вр̀х, кръстен на кралицата Виктория — богинята, свободата, примамката, по която лудеели всички мечтатели в низините.

Разговаряли за изкуство. Или както веднъж се беше изразил Кро, „Фийби се правела на културна“. Той направо умираше от скука. Някой ден, разправяла му тя, щяла да режисира филм, евентуално два, в истинския, в действителния Китай. Гледала наскоро историческа любовна драма на Ран Ран Шоу, пълна с дворцови интриги. Филмът, макар и интересен, ѝ се сторил и прекалено... как да го каже... *героичен*. А сега — за театър: чул ли Кро прекрасната новина, че трупата „Кеймбридж Плейърс“ щяла да гостува вероятно с нова програма в колонията през декември? Засега било само слух, но до седмица се надявала да получи потвърждение.

— Е, това вече е радостна новина, Фийб — съгласил се чистосърдечно Кро.

— За радост изобщо не може да става дума — отвърнала строго Фийби. — Трупата се е специализирала в саркастична социална сатира.

Кро се усмихнал в тъмнината и налял на Фийби още бира. „Човек цял живот се учи — казал си. — Да знаете, монсиньори, че човек се учи, докато е жив.“

Докато по някое време, без никакво подсещане от негова страна (поне не и такава, което Фийби би доловила), тя започнала да му разправя за нейните китайски милионери. Точно онази тема, която Кро я очаквал да подхване от самото начало на вечерта. В света на Фийби хонконгските богаташи били наравно с кралете. Слабостите и екстравагантностите им били обект на всеобщо обсъждане, както в

други страни чоплят живота на актрисите и футболистите. А Фийби ги знаела всичките наизуст.

— И кой в момента води в класацията „Свиня на седмицата“, Фийб? — попитал с възможно най-искрения си тон Кро.

Фийби не била съвсем уверена.

— Дай да видим кого ще изберем — рекла с престорена кокетлива нерешителност. Нямамо как, разбира се, да не почнат с онази свиня П. К.: на шейсет и осем идния вторник, с трета съпруга на половината му години, и как, смяташ, се кани П. К. да отбележи случая? На ресторант с някаква двайсетгодишна развратница.

— Възмутително — съгласил се Кро. — П. К. — повторил. — П. К. не беше ли онзи с пищния портал, Фийби?

— Същият — потвърдила Фийби. — Сто хиляди хонконгски долара се изръси за онези дракони на портала му: три метра високи, излети от фибростъкло и плексиглас, че да могат да се осветяват отвътре.

Но можело да изберат и Й. Й., отчела разсъдливо тя. Й. Й. също бил сериозен кандидат. Оженил се бил точно преди месец за красивата дъщеря на Дж. Дж. Хо от фирмата „Хо и Чан“ — танкерните крале, дето осигурили хиляда омара за сватбената трапеза. И той да вземе онази вечер да цъфне на прием с чисто новата си метреса, наета с парите на жена му никаквица, но облечена от него в тоалет на Ив Сен Лоран и накичена с четири наниза перли „Микимото“ — под наем взети, естествено, не подарени ѝ от него.

Но дори и Фийби не успяла да овладее гласа си, който потреперил и омекнал.

— Нямаш си представа, Бил — прошепнала задъхано, — колко фантастично красива беше тази хлапачка редом с оня дърт жабок. Такава гледка не е за изпускане.

Но и Харолд Тан имал шансове, разсъждавала занесено тя. Харолд бил станал особено гаден напоследък. Специално докарал от частното им училище в Швейцария децата си — първа класа отиване и връщане със „Суисеър“ — за да не изпуснат фестивала. И още на следващата сутрин, в четири часа, представяш ли си, те вече се гонели чисто голи около басейна с приятелите си, пияни, изливащи шампанско във водата му, а през това време Харолд се мъчел да снима екшъна.

Кро чакал. В съзнанието си продължавал да държи вратата отворена, дано да я прилъже да влезе по някое време, но тя засега стояла отвън, а Кро бил прекалено стрелян заек, че да ѝ дава зор. Най-свестни били хората от Чаочжоу — подметнал само, уж колкото да каже нещо. Тия от Чаочжоу не се проявяват като такива глупаци, нали, Фийб? Щото имат дълбоки джобове, а ръцете им са къси — заубеждавал я. Тия от Чаочжоу и шотландец могат да засрамят със стиснатостта си, не мислиш ли, Фийб?

Фийби обаче не споделяла иронията му.

— Не съм убедена — възразила въздържано. — Познавам мнозина от Чаочжоу, които са и щедри, и с възвишени души.

Той се напъвал да ѝ внуши името на човека така, както фокусникът внушава на зрителя коя карта да избере, но тя не преставала да се колебае, да го заобикаля, да търси алтернативи.

Споменала еди-кой си, после друг, загубила нишката, поискала още бира и чак когато той съвсем се бил отчаял, тя отбелязала със силно замечтан тон:

— Но в никакъв случай не и Дрейк Ко. Той си е чисто агънце. За него — *нито* една лоша дума, ще ви замоля.

Сега било ред на Кро да смени посоката. Какво било мнението на Фийби за развода на оня дъртак Андрю Куок?, попитал. Боже мой, колко ли се е изръсил покрай него! Разправят, че отдавна щяла да му бие дузпата, но решила да го изчака да натрупа сериозно състояние, че да има смисъл да го разкара. Има ли нещо вярно в тия приказки, Фийб? А след това още три, пет имена, преди да си позволи да клъвне подхвърлената му стръв.

— А чувала ли си старият Дрейк Ко да е имал някога кръглоока държанка? Оня ден стана нещо дума в Хонконгския клуб. Блондинка била, страхотна мацка.

На Фийби ѝ било приятно да си представя Кро в Хонконгския клуб. Това задоволявало колониалните ѝ щения.

— Че то кой не е чувал — проронила с досада, да покаже, че както винаги, Кро живеел с цели светлинни години закъснение. — По едно време всички богаташи си имали такива любовници, не си ли чувал? П. К. естествено, имал две. Харолд Тан имал една, докато Юстъс Чоу не му я отмъкнал, а Чарли У направил опит да се яви с

неговата на вечеря при губернатора, но благоверната му „тай-тай“ не пуснала шофьорът им да я вземе.

— Откъде са намирали толкова жени, за бога? — запитал през смях Кро. — От баровете по Лейн Крофърд ли?

— Ами. От авиолиниите, откъде другаде — оборила го с подчертано неодобрение Фийби. Стюардеси, чукаци частно по време на престоите между полетите, по петстотин щатски долара на нощ за бяла проститутка. *Включително* и от английските авиолинии. Хич и недей се заблуждава — с англичанките никой не може да се мери. Та Харолд Тан толкова си харесвал неговата, че уредил работата с нея на постоянни начала, и докато се усетят, всички се изпонастанили в апартаменти и щом дойдели за четиридневен престой в Хонконг, хуквали като херцогини по магазините — направо да ти *призлее*.

— И въпреки всичко, Лизе е в съвсем друга категория. Това момиче е родена аристократка. И то не каква да е: родителите ѝ притежават баснословни имения в Южна Франция, плюс периферен остров в Бахамския архипелаг, така че отказът ѝ да приеме богатството им се корени единствено в желанието ѝ да е морално независима. Достатъчно е да видиш костната ѝ структура.

— Лизе — повторил Кро. — *Лизе* ли каза? Да не е швабка? Не ги обичам швабите. Не съм расист, но швабите не ги търпя, с извинение. Добре, де. Но за какво му е на едно свястно момче от Чаочжоу като Дрейк да държи за наложница някаква гадна швабка, питам аз? Не че не ти вярвам напълно, Фийб. Ти си специалистка в тази област, мила моя, така че и през ум не ми минава да те опровергавам.

Били се преместили към кърмата на сампана и лежали един до друг сред възглавничките.

— Говориш пълни глупости. Лизе е английска аристократка.

— Да бе, да — отвърнал Кро и останал за известно време зазяпан в звездите.

— И му оказва най-положително и възпитателно влияние.

— Кой това? — попитал Кро, сякаш бил изтървал нишката на разговора.

— *Лизе* оказва възпитателно влияние върху *Дрейк Ко* — процедила през зъби Фийби. — Ама ти изобщо не ме слушаш, Бил! Заспа ли? Май ми е време да се прибирам, Бил. Върни ме у дома, моля ти се.

Кро тихичко изпъшкал. Подобни разпавии между влюбени им се случвали поне веднъж на всеки шест месеца, но действали пречистващо на взаимоотношението им.

— Мила моя. Фийби. Чуй какво ще ти кажа. Веднъж поне. Изключено е една англичанка от аристократично потекло, независимо дали има прекрасна костна система, или е кривокрака, да се казва Лизе, ако няма замесен някъде по някакъв начин шваба. Това като начало. Каква ѝ е фамилията?

— Уърд.

— Значи е „Елизабет“ и нищо друго. Галено — Лизи, Лиза или Лайза от Ламбет, като у Съмърсет Моъм. Просто си чула погрешно. Мис Елизабет Уърд — това наистина е име, напълно достойно за чистокръвна английска благородничка. Сега вече съм съгласен за костната ѝ структура. Но не е Лизе, мила, а Лизи.

Тук Фиби окончателно побесняла.

— Да не си посмял да ме учиш кое как се произнася! — озъбила му се. — Името ѝ е Лизе и точно така се изписва: Л-и-з-е. Знаем го лично от нея, понеже я попитах, тя ми го издиктува буква по буква, записах си го и после излезе в... О, Бил — отпуснала глава на рамото му. — О, Бил, върни ме у дома.

И се разплакала. Кро я придърпал внимателно към себе си и взел да я потупва нежно по рамото.

— Хайде, недей, мила. Успокой се. Ти си права, а не аз. Трябваше да съобразя, че ти е приятелка. Как може една старателна вестникарка като Фийби да не се сприятели с видна дама в обществото от рода на Лизе — красива и богата, в романтична връзка с един от новите благородници на острова? Не биваше да съм толкова сляп. Прости ми. — Направил прилична пауза. — И какво стана? — попитал отстъпчиво. — Ти я интервюира, така ли да разбирам?

За втори път тази вечер Фийби избърсала сълзите си с носната кърпа на Кро.

— Тя изрично ме помоли. И не ми е приятелка. Прекалено издигната е, че да ми е приятелка. Изключено. Но специално ме помоли името ѝ да не излиза. Била тук инкогнито. И това можело да ѝ коства животът. Ако родителите ѝ научели, че е тук, моментално щели да я викнат да се прибере. Били неимоверно влиятелни хора. Имали си частни самолети и всичко там, каквото се полагало. Само да разберели,

че тя живее с някакъв китаец, веднага щели да упражнят неимоверно влияние върху нея да се прибере. „Фийби — разправяше, — от всички жители на Хонконг, ти най-добре ще разбереш какво значи да живееш в сянката на нетърпимостта.“ Много ми се помоли. И аз ѝ обещах.

— Абсолютно правилно — обявил праволинейно Кро. — И да не си посмяла да нарушиш обещанието си, Фийб. Дадена дума — хвърлен камък. — Изразил с въздишка възхищението си от нея. — Винаги съм твърдял, че пътеките в живота са по-странни и от най-широките му друми. Ако ме цитираш във вестника ви, главният ти редактор ще реши, че си откачила, но това, боя се, не променя истината. Така че ти си един прекрасен, блестящ пример за истинска, неподправена човешка почтеност. — Очите ѝ се затваряли, та се наложило да я пораздруса, че да не заспива. — Но друго ми е по-интересно, в края на краищата: как се е породила една толкова сполучлива връзка, питам се? Що за звезда, що за щастлива случайност е тази, събрала две толкова самотни души? Че и в Хонконг, на всичко отгоре, бога ми!

— Самата съдба. Тя дори не живеела тук. Била се откъснала напълно от света след някаква нещастна любов и решила да посвети остатъка от живота си на изработката на фини бижута, че да остави светла диря от себе си на света сред всичките му страдания. Затова и дошла в Хонконг. Само за ден-два, колкото да купи малко злато. Съвсем случайно се запознала с Дрейк Ко на един от приказните приеми на Сали Кейл и оттам започнало всичко.

— След което любовният поток протекъл гладко и спокойно, а?

— Хич даже. Запознали се. Влюбила се. Но се зарекла да не се увлича и се прибрала у дома си.

— У дома си! — възкликнал като ехо озадаченият Кро. — Че къде ли може да домува такава почтена жена?

— Не в Южна Франция, глупчо — разсмяла се Фийби. — Във Виентян. Град, в който почти никой не ходи. Град, лишен от хайлайф и от всички луксове, сред които била прекарала детството си. Виентян бил избраното от нея място. Нейният си остров. Там имала и приятелки, там се увлякла по будизма, изкуството и антиките.

— И сега пак ли се мъчи в някое скромно таванско апартаментче, вкопчена във въздържателската си мания? Или брат Ко е успял все пак да я вкара в не толкова умерени пътеки?

— Не бъди толкова саркастичен. Както се очаква, Дрейк я е настанил в един наистина разкошен апартамент.

Кро мигновено усетил, че е стигнал до своя лимит. Покрил коза с останалите си карти и взел да ѝ разправя истории от едновременен Шанхай. През цялата вечер не пристъпил нито веднъж повече към неуловимата Лизе Уърд, независимо че Фийби сигурно щяла да му спести доста предстоящи усилия.

„Както зад всеки художник, така и зад всеки оперативен агент, момчета — обичаше да повтаря Кро, — трябва да стои колега с чук в ръка, който да го удря по главата всеки път, когато прекали.“

В таксито, с което я откарал до дома ѝ, тя пак се успокоила, но не престанала да трепери. Изпратил я чак до вратата ѝ, както изисква доброто възпитание. Всичко вече ѝ бил простил. На вратата се престорил, че иска да я целуне, но тя не го допуснала да се приближи плътно.

— Бил? Има ли изобщо полза от мен? Кажи ми. Престана ли да съм полезна, настоявам да ме изхвърлиш. Вземи днешната вечер за пример. Мил си, стараеш се да си добър и аз правя всичко по силите си. И въпреки това не съм ти казала нищо полезно. Ако има други задачи за мен, готова съм да ги изпълня. В противен случай си длъжен да ме изхвърлиш. Най-безжалостно.

— Тепърва ни предстоят още ноци — уверил я той и тя чак тогава му позволила да я целуне.

— Благодаря ти, Бил.

„Та така, ваши преосвещения — говорел си весело наум Кро в таксито, което го закарало до «Хилтън». — При всичкото усилено тъкане и предене, кодово име Сюзан ни ставаше все по-безполезна с всеки изминал ден, тъй като качеството на агента зависи изцяло от целта, към която сме го насочили, и това е неопровержима истина. Докато един Божи ден не ни сложи в ръцете злато — истинско злато, монсиньори — и във въображаемата сцена Кро пак вдигнал дебелия си показалец, за да привлече вниманието на шашнатите новобранци от предните редици, — но тъкмо в този *единствен* случай тя така и не осъзна какво е извършила и нямаше *начин* да ѝ го съобщим!“

* * *

Навремето Кро беше писал, че най-сполучливите хонконгски шеги обикновено предизвиквали най-малко смях, тъй като се отнасяли до прекалено сериозни неща. През настоящата година например на дневен ред беше разположеният в недовършена многоетажна сграда английски пъб в старовремски стил, където автентични английски моми с вкиснати физиономии и дълбоки, съответстващи на историческия период деколтета сервираха автентична английска бира, охладена с двайсет градуса под нормалната температура, с която я предлагат в Англия, докато във фоайето потни китайски бачкатори с жълти каски блъскаха денонощно да предадат в срок асансьорите. Или италианската таверна, чиято спираловидна стълба с железен парапет трябваше да стигне до балкона на Жулиета, а всъщност забиваше право в белия гипсов таван; или шотландският хан с китайци по шотландски полички, които периодически вдигаха бунт заради жегата или поредното увеличение на фериботните такси. Кро беше влизал дори в опиумен салон с климатична инсталация, по чиято радиоуредба звучал средновековният английски мадригал „Грийнслийвс.“ Но най-изчанченото, най-шантавото според Кро място бил тукашният бар на покрива на гледаща към пристанището сграда, където китайски квартет изпълнявал шлагери на Ноел Кауърд, а в това време сериозни бармани китайци по перуки и фракове изниквали от мрака и питали клиента с, общо взето, приемлив американски акцент: „Какво ще пожелае господинът за пийване?“.

— Една бира — изръмжал гостът на Кро и наградил шепа солени бадеми. — Ама студена бе, момче, нали ме разбираш? *Ле-де-на. Тъгъдък.*

— Съдбата усмихва ли се над ваше преосвещенство? — поинтересувал се Кро.

— Зарежи тия приказки, ако обичаш. Писнали са ми на оная работа.

Препатилото лице на старшия полицейски инспектор било способно да изразява само едно чувство: бездънен цинизъм. „Ако човек може да избира между доброто и злото — говорело вечно мрачното му лице, — той неизменно избира злото; съответно и светът се дели на две половини: онези, които осъзнават този факт и го приемат, и другите — дългокосите педерастчета в Уайтхол, дето още вярват в Дядо Коледа.“

— Не успяхте ли да намерите досието ѝ?

— Тъ.

— Прекръстила се е на Уърд. Оперирали са ѝ няколко срички.

— Много добре знам на какво се е прекръстила. Ама и на Мата Хари да се прекръсти, все тая. Няма досие и това е.

— А преди имала ли е?

— Да, пич, преди е *имала* — нахилил се глупаво Рокър, имитирайки акцента на Кро. — Преди го е имала, но сега го няма. Достатъчно ясно ли се изразявам, или да ти го напиша с невидимо мастило на гъза на пощенски гълъб, смахнат австралийски дивак такъв?

Кро помълчал известно време, отпивайки от чашата си с равномерни, повтарящи се движения.

— Допускате ли, че може да е работа на Ко?

— Кое? — Рокър се правел нарочно на несхватлив.

— Да е задигнал досието ѝ.

— Възможно.

— Треската, наречена „губещи се досиета“, май се разпространява — отбелязал Кро след нова пауза за освежаване. — Щом в Лондон кихнат, Хонконг го хваща хрема. Позволете ми да ви изкажа съчувствието си като професионалист, монсиньор. Моите братски съболезнования. — После снишил гласа си до равномерно мърморене: — Друго да ви питам: името Сали Кейл не навява ли нежни спомени в съзнанието на ваше превъзходителство?

— За пръв път го чувам.

— С какво се занимава тя?

— Префърцунени антики, в Коулун. Плячкосани съкровища на изкуствата, висококачествени имитации, изображения на бог Буда.

— Откъде?

— Истинските са от Бирма, през Виентян. Фалшификатите са тукашно производство. Шейсетгодишна лесбийка — добавил Рокър киснат и се захванал предпазливо със следващата бира. — Отглежда немски овчарки и шимпанзета. Точно по твоята специалност.

— Минали присъди?

— Ама ти сериозно ли?

— Доколкото ми е известно, именно Кейл е запознала момичето с Ко.

— Е, и? Кейл сводничи на всички кръглооки шантонерки. Китайците я ценят поради което. Ценя я и аз. Веднъж я бях помолил да ми намери нещо. А тая нахална свиня ми вика, че нямала нищо толкова тясно, че да е подходящо за моя размер.

— За въпросната крехка красавица се говори, че била дошла да пазарува злато. Дали има нещо вярно в това?

Рокър изгледал Кро със свежа ненавист, а Кро изгледал Рокър, така че се получил сблъсък на два неподвижни предмета.

— Разбира се, че има — рекъл с презрение Рокър. — Нали Кейл държеше търговията с незаконно придобито злато от Макао?

— Не виждам в такъв случай къде е ролята на Ко?

— Хайде, стига си се правил на заваян. Кейл беше само подставено лице. Цялата работа от самото начало се въртеше от Ко. А съдружник ѝ стана оня неговият дебел булдог.

— Тиу?

Рокър изпаднал за сетен път в бирена меланхолия, но Кро не му позволил да се отклони от темата и привел петнистата си глава непосредствено до смачканото ухо на старшия полицейски инспектор:

— Чичо ми Джордж ще бъде безкрайно благодарен, ако получи всички налични разузнавателни данни, отнасящи се до въпросната Кейл. Разбра ли ме? Той много щедро възнагражда заслужилите. Особено го вълнува дейността ѝ от съдбовния момент, в който е запознала моята млада дамичка с нейния китайски покровител, до днешна дата. Имена, дати, пътувания — всичко, което държиш в хладилника си. Чу ли?

— А пък ти предай на чичо ти Джордж, че за такова нещо ще ме насади за пет проклети години в затвора „Станли“.

— Е, там поне няма да си сам, многоуважаеми господине — натякнал му Кро.

Никак не било тактично от негова страна да напомня на Рокър за нещастията, сполетели напоследък света, в който се движел. Двама от старшите му колеги били получили наскоро присъди от по няколко години, а подобна мрачна съдба очаквала и още неколцина.

— Корупция имало! — възмутил се под мустака си Рокър. — Тия още малко и ще открият и топлата вода! Писнало ми е от бойскаутите.

Кро и преди бил чувал тия мисли, но ги изслушал отново, тъй като притежаваше златната дарба да изслушва, която в Сарат ценят

повече дори и от способността да комуникираш.

— Трийсет хиляди проклети европейци плюс четири проклети милиона с дръпнати очи, с техен си проклет мироглед, плюс едни от най-добре организираните проклети престъпни синдикати в проклетия им свят. Е, какво очакват от мене? Като не можем да сложим край на престъпността, как поне да се опитаме да я контролираме? И кой е начинът да го постигнем? Естествено, като се доберем до батковците и се договорим с тях: „Добре бе, момчета. Никакви улични нападения, никакви навлизания в чужди територии, всичко да е чисто и благоприлично, така че дъщеря ми да не я е страх да се движи по улиците и денем, и нощем по всяко време. Освен това ще извършвам доста арести, та и съдиите да не мрънкат, а и аз да си заслужа мизерната пенсийка. Така че Господ да е на помощ на оня, който се осмели да наруши правилата или да прояви неуважение към властите“. Налага им се, разбира се, и да бутнат малко мангизи. Но я ми покажи дори един човек на тоя загубен остров, който да не буца някому по малко. А щом някой *плаща*, значи има и някой, който *получава*. Просто и логично. А получава ли някой, то... Абе, я стига! — писнало му на Рокър от собствените му разсъждения. — На чичо ти Джордж всичко това му е пределно ясно.

Лъвската грива на Кро се надигнала бавно и заплашителният му поглед се заковал право върху извърнатото лице на събеседника му.

— Мога ли да запитам кое точно му е ясно на Джордж?

— Положението с проклетата Сали Кейл. Че нали още преди години я обърнахме наопаки именно заради вас бе, хора? Дето уж се канела да подкопае проклетата ви лира стерлинга или някаква подобна простотия. Че възнамерявала едва ли не да прави дъмпинг със златни кюлчета на златната борса в Цюрих. Както винаги — глупости на търкалета, ако щеш ми вярвай.

Трябвало да измине още половин час, преди австралиеца да се изправи уморено на крака и да пожелае на Рокър дълголетие и щастливи старини.

— А ти гледай гъзът ти все към залеза да сочи — изръмжал насреща му Рокър.

* * *

Кро така и не се прибрал у дома си през онази нощ. Сред многото му приятели били и адвокат випускник на „Йейл“ със съпругата му, а те му били дали ключ от своята къща — едно от двестатината самостоятелни жилища в Хонконг: стара, разпростряла се напосоки сграда на Полък Пат, съвсем близо до най-горната точка на Върха. Пред главния вход била паркирана лека кола с консулски номера, но и в това нямало нищо необичайно, тъй като приятелите на Кро били известни с контактите си сред дипломатическите кръгове. Още по-малко се изненадал Кро, когато заварил в стаята си седналия в плетеното кресло и зачел се в дебел роман възпитан млад американец — рус, строен младеж в идеално стоящ му дипломатически костюм. Кро нито го поздравил, нито отбелязал по какъвто и да било друг начин присъствието му, а направо се настанил пред покритото със стъкло бюро и започнал да изписва с печатни букви върху единствен лист хартия — така, както го беше учил неговият наставник, самият папа Смайли — послание лично до негово светейшество, да не се докосва от еретически ръце. После изписал върху друг лист съответния шифровъчен ключ. Накрая връчил и двата листа на младежа, който със страхопочитание ги прибрал в джоба си и моментално си заминал, без да каже нито една дума. Останал сам, Кро изчакал да чуе отдалечаващата се лимузина и чак тогава отворил и прочел оставената му от младежа радиograma. След което я изгорил и отмил пепелта в мивката, преди да се опъне доволно върху леглото.

„Полицейска хамалогия, рекъл си, но пък каква изненада ще им сервирам.“ А че бил каталясал, бил. В съзнанието му се мярнали новобранските редици в Сарат: „Бележим все пак напредък, ваши преосвещения. Неумолим напредък. Нищо, че е със скоростта на слепец, почукващ в мрака с бастунчето си. А сега ми се полага малко опиум. И някое девойче, което да ми повдигне настроението“. Божичко, наистина бил останал съвсем без сили.

Смайли надали бил по-малко уморен, но получената час по-късно радиograma от Кро го ободрила до забележителна степен: още повече поради факта, че досието на мис Кейл, Сали — с последен известен адрес в Хонконг, фалшификатор на произведения на изкуството, търговка с крадено злато и — от време на време — трафикант на хероин — се оказало, за разлика от много други случаи, живо, здраво и непокътнато в архивите на Цирка. Нещо повече:

навсякъде по него, като плакат, бележещ дългоочаквана победа, пламтял криптонимът на Сам Колинс — нелегалният резидент на Цирка във Виентян.

ЧАЙ И СЪЧУВСТВИЕ

Неведнъж след приключването на случая „Делфин“ упрекваха Смайли, че именно в този момент е трябвало да се върне към Сам Колинс и да му нанесе последен съкрушителен удар. И че това щяло да му спести сума ти усилия, разправят посветените; а освен тях — и жизненоважно време.

Де да беше всичко толкова просто.

Като начало, времето изобщо не било никакъв фактор. Руската златна жила и неизвестната операция, която финансирали чрез нея, били просъществували няколко години и ако ги оставели на мира, сигурно щели да преживеят още много лета. Бързали и настоявали за действия единствено бароните от Уайтхол, самият Цирк и — косвено — Джери Уестърби, комуто предстояло да пощурява от скука още две седмици, докато Смайли подготвял най-щателно следващия си ход. На всичко отгоре приближавала и Коледата, покрай което търпението на всички се изчерпвало. Но Ко и ръководеното от него представление обаче не проявявали никакви признаци на развитие.

„Ко и руските му пари се бяха изправили отпреде ни като някаква планина — писа Смайли след време, в заключителния си рапорт по случая «Делфин». — И колкото и да се занимавахме със случая, не успяхме да направим и крачка напред. Ако искахме да напреднем, трябваше не себе си да пришпорваме, а да разръчкаме Ко до такава степен, че да можем да разчетем мислите му.“

Изводът е ясен: Смайли усетил далеч преди всички останали, с евентуалното изключение на Кони Сакс, че въпросната млада жена представлявала потенциален лост и съответно играела най-главната роля сред всички участници — по-важна дори и от ролята на самия Джери Уестърби, който във всеки един момент можел да бъде заменен с друг. И тъкмо това, заедно с още ред причини, го подтикнали да се приближи максимално до нея в рамките на позволеното от съображенията за сигурност.

На второ място било съображението, че естеството на връзката между Сам Колинс и момичето си оставало съвсем неясно. Сега е много лесно да се обърнеш назад и да кажеш „очевидно“, но по онова време нещата ни най-малко не били категорично очертани. Досието „Кейл“ предоставяло само основната насока. Интуицията на Смайли относно действията на Сам на терен успявала да попълни част от празнотите; извършените по спешност обратни засечки от регистратурата извадили наяве отделни улики и очакваните няколко аналогични случая; антологията с оперативните доклади на Сам също хвърляла светлина. Но, така или иначе, налице е фактът, че колкото по-дълго успявал Смайли да държи настрана Сам Колинс, толкова по-ясно му ставало взаимоотношението на младата жена с Ко, а така също и със Сам; и толкова по-силни ставали позициите, от които можел да се пазари при следващото им сядане със Сам на масата.

Но има ли поне един човек, който най-чистосърдечно да е бил в състояние да познае каква щяла да е реакцията на Сам, когато усетел натиска върху себе си? Инквизиторите в Сарат имат много победи зад гърба си, но да не забравяме, че и поражения са претърпявали. А Сам беше изключително костелив орех.

И трето съображение е бил принуден да има предвид Смайли, макар, воден от джентълменски чувства, да не го е споменал изобщо в рапорта си. В онези дни след грехопадението все още щъкаха сума ти призраци, включително и призракът на страха, че скрит някъде дълбоко в недрата на Цирка чака избраният наследник на Бил Хейдън — внедрен от Бил, вербуван и обучен от Бил за онзи бъдещ ден в който самият той ще изчезне по един или друг начин от сцената. Сам поначало беше назначен от Хейдън. Последвалото му низвергване от страна на Хейдън като нищо е могло да бъде само за заблуда. Така че, в тогавашната изнервена обстановка, кой би се осмелил да отрече възможността борещият се за възстановяване Сам Колинс да е бил избраният продължител на пъкленото дело на Хейдън?

Всичките тези съображения накарали Смайли да си облече шлифера и да излезе на улицата. Понеже поначало той си оставаше по душа оперативен разузнавач. Дори и най-заклетите му критици отчитаха това му качество.

* * *

През деня, в който Смайли се появил най-сетне дискретно в стария квартал Барнсбъри, в лондонския район Излингтън, дъждът правел предобедната си почивка. Капещите комини се гушели като мокри кокошки сред телевизионните антени по покритите с керемиди покриви на викториански котиджи. А на по-заден план се очертавали поддържаните със скеле контури на малък общински жилищен комплекс, изоставен поради липсата на средства.

— Мистър...?

— Стандфаст — отговорил учтиво Смайли изпод чадъра.

Достопочтените хора инстинктивно се разпознават на мига. На Питър Уърдингтън му било достатъчно да отвори входната врата, да хвърли бегъл поглед на закръглената, прогизнала от дъжда фигура на прага му — с черната служебна чанта с кралския монограм „E II R“ върху издутата пластмасова катарама и със стеснителната, леко опърпана стойка, — за да грейне върху добродушното му лице ведро гостоприемна усмивка.

— Добре дошъл. Много мило от ваша страна да се вдигнете, за да дойдете чак дотук. От известно време Форин Офис се помещава на Даунинг Стрийт, доколкото знам. И как дойдохте? С метрото от Черинг Крос, предполагам. Влизайте, влизайте, сега ще сложа чая.

Завършил бил частно училище, но впоследствие се насочил към образованието в по-благодарния държавен сектор. Тонът му бил въздържан, утешителен и верноподанически. Дори дрехите му, отбелязал Смайли, докато го следвал по тесния коридор, излъчвали нещо от рода на преданост. Питър Уърдингтън можело да е само на трийсет и четири години, но костюмът му от плътен туид щял да остане модерен — или по-скоро демоден — толкова продължително, колкото собственикът му намерел за необходимо.

Училището нямало градина. Задната стена на кабинета опирала в игрална площадка с бетоново покритие, а прозорецът му бил защитен със солидна решетка. Площадката била разделена на две от висока телена ограда. Отвъд площадката се намирало самото училище — сграда с куп архитектурни украшения, строена в началото на века и доста наподобяваща на самия Цирк, с тази разлика, че в тукашната

можело отвън да се види какво става вътре. Смайли забелязал на партера окачени по стените детски рисунки, а на по-горния етаж — епруветки в дървени стелажи.

Било междучасие и в тяхната си половина момичета по екипи за физкултура гонели топка за хандбал. От другата страна на мрежата обаче момчетата били образували няколко мълчаливи групи, като стачници пред заводски портал — чернокожи и бели поотделно. Кабинетът бил отрупан до височината на коленете с тетрадки. Над камината висяло табло с образите на английските крале и кралици. Струпалите се тъмни облаци придавали на училището ръждив цвят.

— Надявам се шумът да не ви притеснява — провикнал се откъм кухнята Питър Уърдингтън. — Лично аз от много отдавна съм престанал да го чувам. Захар?

— Не, благодаря. Без захар, ако обичате — отвърнал Смайли с извинителна усмивка.

— Калориите ли следите?

— Да. Донякъде.

Смайли играел сам себе си, но с преиграване, както се изразяваха в Сарат. Малко по-задушевен, малко по-уморен от грижи, отколкото в действителност: добър, благоприличен държавен служител, достигнал тавана на щатните длъжности на четирийсетгодишна възраст и останал там оттогава.

— Мога да ви предложа лимон! — провикнал се от кухнята Питър Уърдингтън, тракайки непохватно с посудата.

— Не, благодаря. Само мляко, ако обичате.

Върху протъркания мокет личали следите от друго, по-малко дете: дървени кубчета и тетрадка по писане с безкрайни редове от Д-та и А-та. Под лампата висяла картонена коледна звезда. По избелелите стени се виждали тримата влхви, шейни и памук. Питър Уърдингтън се завърнал с поднос за чая. Бил едър, здрав мъж с рано посивяла чуплива кестенява коса. След всичкото тракане, чашите пак не били кой знае колко чисти.

— Хубаво сте се сетили да дойдете през обедната ми почивка — казал и кимнал по посока на тетрадките. — Ако изобщо може да се нарече „почивка“ при наличието на толкова тетрадки за проверяване.

— Все повече се убеждавам колко трудна е учителската професия — завъртял леко глава Смайли. — Сред познатите ми има

доста учители. Разправят, че по цели ноци проверявали домашни и сигурно не ме лъжат.

— Те трябва да са от съзнателните.

— Надявам се, че и вие попадате в същата категория.

Питър Уърдингтън изведнъж се нахилил, явно доволен от чутото.

— Боя се, че е така. Като правя нещо, правя го като хората — рекъл и помогнал на Смайли да си съблече шлифера.

— Честно казано, нямаше да е зле повече хора да се придържат към този принцип.

— Май и вие е трябвало да станете учител — отвърнал Питър Уърдингтън, при което и двамата се разсмели.

— С малкия как се оправяте? — попитал Смайли, докато сядал.

— С Иън ли? Баба му го взема. Моята майка, не нейната — добавил, наливайки чая. Подал една от чашите на Смайли. — Вие женен ли сте? — попитал го.

— О, да. Бракът ми е съвсем сполучлив, така да се каже.

— Деца?

Смайли завъртял глава и си позволил да се намръщи леко в израз на съжаление:

— Уви, не.

— Спестили сте си някои ядове — отбелязал съвършено справедливо Питър Уърдингтън.

— Може и така да е — съгласил се Смайли. — Но ни се искаше все пак и на нас да ни се случи. Човек колкото повече остарява, толкова повече му липсват.

— По телефона споменахте за някаква вест от Елизабет — казал Питър Уърдингтън. — Много ще се радвам да ми я съобщите, честно казано.

— Е, боя се, че не е чак толкова вълнуваща — подсказал предпазливо Смайли.

— Но все носи някаква надежда. На човек едната надежда му остава.

Смайли се навел над черната служебна чанта от изкуствена кожа и откопчал евтината катарамата.

— Но първо ще ви замоля да уточним някои неща — рекъл. — Не че ви размотавам, но сме длъжни да проверим фактите. Да ви

призная най-откровенно, винаги се придържам към правилото, че двоен дикиш по-здраво държи. По същия начин постъпваме и когато ни съобщят, че някой наш човек е починал зад граница. Никога не оповестяваме факта, преди да сме се *убедили абсолютно*. Малко име, фамилно име, точен адрес, дата на раждане при възможност. В това отношение не пестим никакви усилия. Само и само да сме сигурни. С изключение на причината, разбира се. Ние в причината не се месим — нея я установяват местните власти.

— Карайте нататък — насърчил го Питър Уърдингтън. Усещайки тона му като леко пресилен, Смайли му хвърлил кратък поглед, но откритото лице на Питър Уърдингтън било извърнато и сякаш оглеждало струпаната в ъгъла купчина стари пюпитри.

Смайли наслюнчил палец, разтворил усърдно някаква преписка върху скута си и прелистил няколко страници. Било папка от Форин Офис с надпис „Лица в неизвестност“, придобита чрез Лейкон от Ендърби под фалшив претекст.

— Нали няма да ви измъча, ако ви помоля да прегледаме заедно подробностите от самото начало? Само най-съществените, естествено, и само онези, които желаете да споделите... Мисля, че е излишно да ви го напомням, не е ли така? Моят проблем, да ви призная, е, че тази работа всъщност не е в моя ресор. Но колегата Уендоувър, когото познавате, е в болнични, а пък аз... как да ви кажа... хайде точно това да не го протоколираме, съгласен ли сте. Мисълта ми е, че Уендоувър е много добър човек, но писменото му документиране е... прекалено *сбито*, така да се каже. Нямам предвид „немарливо“, напротив, но понякога при него се губи човещината, нали ме разбирате?

— Винаги съм бил абсолютно откровен. Без изключения — обявил с известно нетърпение Питър Уърдингтън на пюпитрите. — Това е лично мое убеждение.

— А пък аз от *наша* страна ви уверявам, че службата ни се грижи казаното от вас да остане поверително.

Настъпило неочаквано затишие. До този момент Смайли не си давал сметка, че и детските писъци могат да действат успокояващо; но в мига, в който изчезнали и площадката обезлюдяла, му потрябвали една-две секунди да се пребори с усещането си за дезориентация.

— Край на междучасието — обявил с усмивка Питър Уърдингтън.

— Моля?

— Междучасието казвам. Закуската с мляко и кифли. За която плащате с данъците си.

— Тук, значи, според бележките на колегата ми Уендоувър — нищо лошо не искам да кажа за него, пак подчертавам — липсва дори и намек, че мисис Уърдингтън може да е заминала поради някаква принуда... Момент. Нека ви обясня първо какво точно имам предвид. Моля ви. Тръгнала си е доброволно. Тръгнала е сама. Без да е обект на ничия принуда, примамка или какъвто и да било друг вид неестествен натиск. Натиск например, който евентуално би довел след време до съдебен иск от ваше или друго лице срещу все още неназована трета страна?

На Смайли отдавна му било известно, че многословието създава в принудения да го изтърпи събеседник неистова жажда да говори. И че ако се въздържал да не го прекъсне пряко, събеседникът най-малкото щял да реагира с насъбралата се у него енергия; а в качеството си на директор на училище, Питър Уърдингтън най-малко можело да се нарече „човек, умеещ по природа да изслушва“.

— Тя замина сама, абсолютно сама, а моята позиция от начало до край винаги е била, че тя има пълната свобода да го направи, когато си пожелае. Но и да *не беше* заминала сама, дори и да беше имало чужда намеса, друг мъж — Бог ни е свидетел, че нищо човешко не ни е чуждо, — то щеше да е абсолютно без значение. Това задоволява ли ви като отговор? Детето има право на двама родители — изрецитирал в заключение своята максима.

Смайли си записвал старателно, но много бавно. Питър Уърдингтън забарабанил с пръсти по коляното си, после започнал да пука кокалчетата на дланите си едно по едно, в бърз нетърпелив картечен залп.

— Междувременно, мистър Уърдингтън, бихте ли ми казали дали е заведено дело за родителски права по отношение на...

— От самото начало беше ясно, че тя е скитник по душа. По това спор нямаше. Аз щях да съм нейната опора. Точно така ми викаше тя: „Моята опора“. Или „директора“. Не се дразнех. Не го правеше от лошо. Просто не можеше да се насили да ме нарича „Питър“. Обичаше ме, но само като *концепция*. Не като фигура, като тяло, ум, личност или дори партньор. А като концепция, като необходима добавка към

нейната лична, човешка завършеност. Имаше някаква мания да доставя удоволствия; дотолкова поне ми беше ясно. Тя беше част от нейната несигурност, от копнежа ѝ хората да ѝ се възхищават. Когато правеше някому комплимент, правеше го с единствената цел да ѝ отвърнат със същото.

— Разбирам — казал Смайли и пак взел да пише, сякаш физически се подписвал под подобно мнение.

— Невъзможно е човек да е женен за момиче като Елизабет и да очаква да я притежава изцяло. Не е естествено. Но вече съм се примирил с това. Дори от малкия Иън се искаше да я нарича „Елизабет“. И това го разбихах. Тя не можеше да понесе веригите на майчинството. Да тича подире ѝ дете и да ѝ вика „мамо“. Това я претоварваше. Но и с това се бях съгласил. И това възприемах. На вас, като бездетен мъж, сигурно ви е много трудно да си представите как една жена, една майка — обичана, обгрижвана, непринудена да работи за прехраната си жена — може буквално да зареже собствения си син и оттогава до ден-дневен да не му изпрати дори една картичка. Предполагам, че това ви смуцава, че дори и отвращава. Моят възглед, боя се, е съвсем различен. Но си признавам, че навремето никак не ми беше лесно.

Погледнал към преградената с телена мрежа площадка. Говорел тихо, без намек дори за самосъжаление. Все едно назидавал ученик.

— Една от целите на нашето училище е да създава свободолюбиви хора. Свободолюбиви граждани, по-точно. Да им дадем свободата да се самоусъвършенстват. Кой съм аз, че да ѝ кажех *тя* коя е? На мен ми стигаше да съм до нея. Да съм неин приятел. Нейна опора. Това също беше любима нейна дума: „опора“. Но основното е, че *нищо* не ѝ налагаше да се махне. Можеше да постигне онова, което искаше, без да се отделя от мен. Жената има нужда от опора, от мен да го знаете. Без опора...

— И досега не сте получавали нищо лично от нея? — уточнил смирено Смайли. — Нито писмо, нито картичка до Иън, нищичко?

— Копче.

Смайли и това си записал.

— Известно ли ви е, мистър Уърдингтън, съпругата ви някога да е използвала друго име? — По неизвестни причини, въпросът като че подразнил силно Питър Уърдингтън, който пламнал, все едно реагирал

на нечие непослушание в класната стая, и показалецът му излетял нагоре, като да накара класа незабавно да млъкне. Смайли обаче продължил забързано: — *Моминското* си име, например? Или съкратен вариант на придобитото от брака име, което би могло да затрудни местните жители в някоя неанглоговоряща страна...

— Никога. Никога, *никога*. Не знам доколко разбирате от елементарна човешка поведенческа психология. Защото тя беше като извадена от учебник. Едва дочака да се отърве от фамилията на баща ѝ. Една от основните причини да се омъжи за мен беше да се сдобие именно с *нов* баща и с *ново* фамилно име. И след като най-после успя, за какво ѝ е било да го сменя? Това обяснява и нейната романтичност, нейните *необуздани* фантазмагории. Всичко това беше израз на желанието ѝ да се махне от обичайната си среда. Но след като успя, след като попадна на *мен* и на стабилността, която аз олицетворявах, тя, естествено, нямаше повече нужда да *бъде* друга личност. Понеже беше *станала* нова личност. Беше осъществила желанието си. За *какво* е щяло да ѝ притрябва да се променя отново?

Смайли пак започнал да пише бавно. Хвърлил нещо като несигурен поглед на Питър Уърдингтън; надникнал в преписката; прегледал последното, което си бил записал, наместил очилата и го прочел — очевидно, съвсем не за пръв път.

— Ако приемем за достоверни сведенията, с които разполагаме, мистър Уърдингтън, а не виждам причина да не им вярвам — по моя най-консервативна преценка достоверността им е гарантирана някъде около осемдесет на сто, а това е в *действителност* висок процент, — за момента съпругата ви използва фамилното име Уърд. И е променила малкото си име на немския му вариант „Л-и-з-е“. Не „Лайза“, доколкото разбирам, а „Лизе“. Питам се дали ще можете да потвърдите или съответно да отхвърлите това предположение, както и другото — че тя е активно свързана с бижутерския бизнес в Далечния изток с разклонения, стигащи до Хонконг и други големи градове. Според информацията, с която разполагаме, тя води охолен стил на живот във висше — и то доста висше — общество.

Ако се съдело по вида му, Питър Уърдингтън май възприемал съвсем малко от казаното. Бил приклекнал към пода и, изглежда, се мъчел да коленичи. Пак изпукал с кокалчетата на пръстите си и погледнал нервно пюпитрите, нахвърляни като скелети в ъгъла на

стаята, само че този път направил опит да проговори още преди Смайли да се бил доизказал.

— Вижте. Да ви кажа аз какво искам. Само едно: човекът, който ще установи контакт с нея, да ѝ съобщи най-основното. Без никакви там пламенни молби, без апели към съвестта ѝ. Изобщо няма място за такива работи. Просто да ѝ предаде моята оферта и факта, че съм готов да я приема обратно. Нищо повече.

Смайли потърсил убежище в преписката.

— Но преди да стигнем дотам, мистър Уърдингтън, ще може ли да приключим с уточняването на фактите...

— За никакви *факти* не става дума — запънал се вече съвсем ядосаният Питър Уърдингтън. — Говорим само за двама души. Е, трима, ако броим и Иън. В такива случаи *изобщо* не може да се говори за факти. Поне не в рамките на *нечий* брак. Именно на това ни учи животът. Взаимоотношенията между двама души са *изцяло* субективни. Аз седя на пода. *Това* вече е факт. А вие пишете. *Също* факт. Зад цялата работа стои тъща ми. И *това* е факт. Следите ли ми мисълта? А баща ѝ е луд човек с болна фантазия. *Това* също е факт. Елизабет не е *нищо* дъщеря на савската царица, *нищо* незаконна внучка на Лойд Джордж. Независимо от собствените ѝ твърдения. *Нито* има висше образование по санскрит, както е излъгала директорката на училището ни, която и досега вярва, че е истина, и все пита: „Кога пак ще видим очарователната ви съпруга ориенталистката?“. А и от бижутерия разбира точно толкова, колкото и аз. И *това* е факт.

— Дати и географски имена — споделил Смайли с папката. — Няма да е зле като начало тях да проверим.

— Абсолютно — съгласил се щедро Питър Уърдингтън и налял повторно на Смайли от зеления калаен чайник. Върховете на едрите му пръсти били пропити с тебеширен прах и били сиви като косите му. — Но съзнанието ѝ, боя се, го размъти най-вече майка ѝ — продължил с все същия съвършено разумен тон. — С болните си амбиции да я направи актриса, после балерина, а накрая — и телевизионна звезда. Мечтата на майка ѝ беше просто Елизабет да е обект на всеобщо възхищение. Тоест да постигне онова, което тя самата не е успяла, разбира се. Напълно естествено, от психологическа гледна точка. Прочетете Ерик Бърн или който и да е друг психиатър. Това не е нищо друго, освен нейния си начин да дефинира своята собствена

индивидуалност. Чрез дъщеря си. Човек следва да е наясно, че такива неща стават, и да се отнася към тях с необходимото уважение. Самият аз чак сега ги осъзнавам тези неща. Тя е окей, аз съм окей, светът е окей, Иън е окей, но изведнъж тя изчезва.

— Случайно да имате представа дали тя поддържа връзка с майка си?

Питър Уърдингтън завъртял глава.

— Изобщо не, боя се. Още преди да се махне, беше прозряла какво всъщност става. И беше скъсала окончателно с нея. В това отношение поне мога да твърдя, че в действителност ѝ помогнах. Единственият мой принос към щастието ѝ...

— Струва ми се, че адресът на майка ѝ го няма тук — казал Смайли, прелиствайки упорито преписката. — Случайно...

Питър Уърдингтън му го издиктувал бавно, с подчертано силен глас.

— А сега — датите и местата — повторил Смайли. — *Моля ви.*

Напуснала го била преди две години. Питър Уърдингтън му съобщил не само датата, но и точния час. Сцена нямало — Питър Уърдингтън не понасял сцените, а Елизабет им се била пренаситила покрай майка си — напротив, прекарвали били една щастлива — особено щастлива — вечер. За да я разсее, той я завел до кебаб-ресторанта.

— Може би сте го забелязали по пътя си насам? „Кносос“ пише на табелата му. Точно до магазина за млечни продукти „Експрес Деъри“.

Поръчали си и вино, и всичко, което душата им искала за ядене, а с тях дошъл и новият учител по английски Андрю Уилтшър. Покрай Елизабет Андрю бил започнал да посещава курсовете по йога в „Собел Сентър“ и оттам били станали големи приятели.

— Тя страшно се беше увлякла по йога — кимнал одобрително Питър Уърдингтън посивялата си глава. — Буквално се беше *заплеснала*. А Андрю беше точно от онзи тип мъже, които я амбицират да се изявява: екстровеертен, неразсъждаващ, физически тип... идеален за нея — обяви убедено.

Тримата — той, Андрю и Елизабет — се върнали заедно у тях в десет, понеже трябвало да освободят гледачката на бебето. Той направил кафе, послушали малко музика, а към единайсет Елизабет ги

целунала и двамата и каза, че ще се отбие до майка си да я види как е.

— Доколкото разбрах, тя вече е била скъсала с майка си — възразил благо Смайли, но Питър Уърдингтън предпочел да се направи, че не го е чул.

— За нея, разбира се, *целувките* нищо не значат — обяснил Питър Уърдингтън само за сведение. — Тя целува всички наред — и учениците, и приятелките си... дори боклукчията, и изобщо който ѝ падне. *Много* е общителна. И не мирясва, докато не *покори* съответния човек, било то собственото ѝ дете или сервитьора в ресторанта... Но след като ги покори, те веднага ѝ омръзват. Естествено. Та тогава тя се качи горе да нагледа Иън и... в това не се съмнявам... е използвала случая, за да си вземе от спалнята паспорта и парите за домакинството. Оставила ми беше бележка „Извинявай“ и оттогава не съм я виждал. Нито аз, нито Иън — уточнил Питър Уърдингтън.

— Тъ, а Андрю не е ли чул случайно от нея? — попитал Смайли и пак си наместил очилата.

— Защо пък точно той да е чувал?

— Споменахте, че били приятели, мистър Уърдингтън. Случва се трети лица да поемат ролята на посредници в подобни афери.

При думата „афери“ Смайли вдигнал глава и се оказало, че гледа право в честните нещастни очи на Питър Уърдингтън; и макар и само за миг, маските и на двамата паднали едновременно. Наблюдавал ли го е Смайли? Или самият той е бил обект на наблюдение? Може и да си е внушил под влияние на изстрадалото си въображение, но може и наистина да е усетил както в себе си, така и в този безволев млад мъж насреща си зараждането на едно смутено от объркване родство? *Някой ден трябва да създадат организация на ожалващите себе си измамени съпрузи. Общото между всички вас е това ваше еднообразно, отвратително доброжелателство!*, изсъскала му беше навремето Ан. „Ти така и не си опознал своята Елизабет — минало му през ум на Смайли, докато не откъсвал погледа си от Питър Уърдингтън. — Нито аз съм опознал моята Ан.“

— Това всъщност съм успял да запомня — заявил Питър Уърдингтън. — Оттам насетне всичко е бяло поле.

— Да — съгласил се Смайли, скривайки се неволно зад често повтаряното твърдение на Уърдингтън: — Да, разбирам ви.

Станал да си върви. На вратата било застанало момченце и го наблюдавало с присвити, враждебни очи. Зад него стояла едра кротка жена, стиснала двете му китки над главата му, та човек оставал с впечатлението, че то виси в ръцете ѝ, макар всъщност момчето да стояло на собствените си крака.

— Ето го и татко ти — рекла жената и изгледала Уърдингтън с кафявите си приковаващи го очи.

— Здравей, Джени. Запознай се с мистър Стандфаст от Форин Офис.

— Приятно ми е — казал учтиво Смайли и след няколкоминутно безсмислено бърбене и обещанието пак да се обади, ако изникнела някаква нова информация, кротко си заминал.

— И весела Коледа, между другото — провикнал се Питър Уърдингтън от прага.

— О, да. И на вас също. На всички ви. Весела да е и за много години.

* * *

В камионджийското кафене ти слагали захар, освен ако изрично не си ги предупредил, и кухничката се изпълвала с пара при всяка нова чаша, която индийката правела. Мъжете закусвали, обядвали или вечеряли — в зависимост кой в коя част на работния си ден се намирал — по двама и трима на маса, в пълно мълчание. Но личало, че и тук Коледа приближава. Веселото настроение се задавало от шестте мазни цветни стъклени топки, които висели над тезгяха, а под тях мрежест чорап призовавал за дарения в полза на боледуващите от церебрална парализа деца.

Смайли бил вперил погледа си във вечерния вестник, но изобщо не го четял. На има-няма четири метра от него Фон бил заел в ъгъла класическото място на „бавачката“ и държал под око с чернооката си усмивка всички хранещи се плюс входната врата. Чашата била в лявата му ръка, а дясната се мотаела в близост до гръдния му кош. Дали и Карла е седял по този начин, питал се Смайли? И Карла ли се е крил сред нищо неподозиращите?

За Контрола знаел със сигурност, че го е правел. Направо си бил създал цял втори, трети или четвърти живот в двустаен апартамент на горния етаж на западната дъга на околоръстното при Бедфорд под най-невинното име „Матюс“, което обаче не било картотекирано в отдел „Кадри“. Е, „цял“ е може би силно казано. Но във всеки случай във въпросния апартамент държал свои дрехи, жена — самата мисис Матюс, — че дори и котка. Във вторник рано сутрин ходел на уроци по голф в занаятчийския клуб, независимо че в кабинета си в Цирка сипел подигравка след подигравка по адрес на „некъпаните маси“, голфа, любовта и всички останали дребнави човешки занимания, които тайно можели да го изкушат. Смайли помнел, че Контрола дори си бил взел под наем и малък градински участък в близост до фабрична жп линия. И че именно в деня, в който трябвало да ѝ съобщи скръбната вест, мисис Матюс настояла да го закара дотам в идеално поддържания си морис. Градинката не се различавала от повечето други такива: стандартни рози скупчени безразборно с така и неприбрани зимни зеленчуци и натъпкана с маркучи за поливане и сандъчета за разсад барачка.

Като вдовица мисис Матюс се оказала разбираща, но и способна да се бори с живота. Видяла изписаната върху чека сума и само попитала:

— Интересува ме единствено, мистър Стандфаст, той *наистина* ли е починал, или просто се е върнал при съпругата си?

— Наистина почина — уверил я Смайли и тя повярвала с благодарност на думите му. Той, от своя страна, се въздържал да ѝ сподели, че съпругата на Контрола всъщност се била споминала преди цели единайсет години, убедена до последно, че съпругът ѝ заема някаква длъжност в управлението на каменовъглените мини.

Дали и на Карла му се е налагало да се чуди как да убеждава членовете на разни комисии? Да се бори с клики, да заблуждава глупавите, да ласкае умните и да се взира в криви огледала от рода на Питър Уърдингтън, само и само да може да си върши работата?

Погледнал часовника си, после хвърлил поглед и на Фон. Телефонният автомат се намирал току до входа на тоалетната. Но когато Смайли помолил собственика на кафето за дребни, онзи му отказал, понеже нямал време да му разваля пари.

— Услужи му бе, неучтиво копеле — провикнал се някакъв тираджия, облечен целият в кожени дрехи. Собственикът побързал да му угоди.

— Как мина? — попитал Гуилъм по пряката линия.

— Интересни общи сведения — отвърнал Смайли.

— Ура — реагирал с равен глас Гуилъм.

Едно от многото обвинения, които бяха отправени впоследствие към Смайли, беше това, че си губел времето с черната работа, вместо да я възлага на подчинените си.

* * *

В северните лондонски покрайнини, в близост до голф клуба „Таун енд Кънтри“, има жилищен комплекс, чиито блокове наподобяват надпалубните съоръжения на постоянно потъващи кораби. Намират се в края на дълги ливади, по които цветята така и не разцъфтяват докрай; съпрузите скачат трескаво в спасителните лодки още в осем и половина сутринта, а съпругите и децата гледат цял ден да се задържат над водата до завръщането на главите на семействата, които вече са прекалено уморени, за да им се пътува накъдето и да било. Въпросните сгради са строени през 30-те години на миналия век и оттогава са си все така мърляво бели. Продълговатите им прозорци в железни каси гледат към тучните вълни на игрището за голф, по които в делничните дни жени с козирки над очите се скитат като изгубени души.

Апартамент номер седем в един от тези блокове — „Аркади Маншънс“ — се обитавал от семейство Пелинг и предлагал силно ограничена гледка към зелената площ около деветата дупка, която съвсем се изгубвала след разлистването на буковете. Смайли натиснал копчето, но не чул нищо освен слабото звънче: никакви човешки или кучешки стъпки, нито някаква музика. Вратата се отворила и дрезгав мъжки глас попитал в мрака: „Да?“, но се оказало, че принадлежал на жена. Висока, приведена. И с цигара в ръка.

— Казвам се Оутс — съобщил Смайли и ѝ подал голямо зелено картонче в целофанен калъф. Всяко прикритие изисква свое си отделно име.

— А, вие ли сте? Заповядайте да похапнете и да изгледате шоуто. По телефона ми се стори, че сте по-млад — избоботила жената, стараяйки се да приглуши гласа си, че да звучи по-префинен. — Той ви очаква. Но си е наумил, че сте шпионин — рекла и присвила очи да огледа пак зеленото картонче. — Ама вие не сте, нали?

— Не съм — казал Смайли. — За съжаление. Частен детектив съм.

Апартаментът се състоял най-вече от коридори. Тя го повела, оставяйки след себе си диря от ухание на джин. Единият ѝ крак се провлачвал по пода, а дясната ѝ ръка била неподвижна. Смайли предположил, че е прекарала инсулт. Облечена била така, сякаш никога никога не се бил възхищавал нито от ръста, нито от женствеността ѝ. Сякаш ѝ било все едно. Обувките ѝ били без токчета, а от мъжкия пуловер с колана раменете ѝ изглеждали съвсем широки.

— Той твърди, че името ви му е абсолютно непознато. След като ви нямало в телефонния указател, значи не съществувате.

— Придържаме се към известна дискретност — казал Смайли.

Тя отворила с рамо врата и се провикнала, като да предизвести появата си:

— Той съществува. И не е шпионин, а частен детектив.

Седналият на отдалеченото от вратата кресло мъж четял „Дейли Телеграф“, държейки вестника така, че Смайли виждал само плешивата му глава, домашния халат и късите кръстосани крака, обути в кожени пантофи; но и това му било достатъчно, за да прецени мигновено, че мистър Пелинг е от онзи тип дребни мъже, които задължително си вземат високи съпруги. Стаята съдържала всичко необходимо му за самостоятелно оцеляване: телевизора му, леглото му, камината му на газ, маса за хранене и статив за оцветяване на картини по номера. На стената висяла прекалено ярко оцветена портретна фотография на изключително красиво момиче, надписана диагонално в единия ъгъл по онзи начин, по който кинозвездите пожелават всичко най-добро на лишените от блясък свои обожатели. Смайли веднага разпознал Елизабет Уърдингтън; достатъчно нейни снимки вече бил видял.

— Запознайте се с Нънк, мистър Оутс — казала и само дето не сторила реверанс.

„Дейли Телеграф“ бил снет бавно и тържествено като полково знаме и разкрил агресивно, лъскаво лице с гъсти вежди и директорски очила.

— Добре. Да чуем кой сте всъщност вие — казал мистър Пелинг. — От Сикрет Сървис ли сте, или не? И хич и не си мислете да го увъртате. Изплюйте камъчето и да приключим с въпроса. И частните детективи не ги търпя, между другото. Това пък какво е?

— Картичката му — подала му я мисис Пелинг. — Зелена на цвят.

— О, до размяна на бележки ли стигнахме вече? Ами, значи, и на мен ми трябва картичка, нали, Сес? Я слез, ако обичаш, до „Смит“ да ми отпечатат няколко.

— Обичате ли чай? — поинтересувала се мисис Пелинг, гледайки Смайли отгоре с килната глава.

— Чай пък за какво му предлагаш? — скастрил я мистър Пелинг, докато я наблюдавал как включва щепсела на чайника. — На него чай не му трябва. Не ни е дошъл на гости. И разузнавач дори не е. Не съм го канил. Но пък вие защо не останете за цяла седмица? — обърнал се към Смайли. — Пренесете се у нас, ако се налага. Ще можете да ползвате леглото й. „Консултантска служба за сигурност в международната търговия със златни слитъци.“ На баба си ги разправяйте тия.

— Дошъл е да говори за Лизи, дарлинг — казала мисис Пелинг, слагайки поднос пред съпруга си. — Хайде поне веднъж се прояви като баща.

— Не че леглото й ще ви свърши кой знае колко работа — предупредил го мистър Пелинг и пак вдигнал вестника пред очите си.

— Сполай ти за милите думи — казала мисис Пелинг и се засмяла с нещо като чуруликане на две ноти, което не следвало да е всъщност смях. Настъпило неловко мълчание.

Мисис Пелинг връчила на Смайли чаша чай. Той я поел и се обърнал към гърба на вестника на мистър Пелинг:

— Сър, водеща задгранична корпорация е проявила интерес към кандидатурата на дъщеря ви Елизабет за важна длъжност. Организацията, която представлявам, получи конфиденциално искане — това е една най-нормална, но и крайно необходима формалност в

наше време — да разговаря с нейни приятели и роднини в Англия, за да се сдобием с нейна личностна характеристика.

— Става дума за *нас*, скъпи — пояснила мисис Пелинг, да не би съпругът ѝ да не е разбрал.

Последвало рязко сваляне на вестника.

— Вие да не намекувате, че дъщеря ми има лош характер? Затова ли сега седите, пиете чая ми и правите подобни инсинуации?

— Не, сър — отвърнал Смайли.

— Не, сър — казала съвсем безполезно мисис Пелинг.

Последвало продължително мълчание, без Смайли да си прави труда да го наруши. Едва по някое време рекъл с твърд и търпелив тон:

— Мистър Пелинг. Доколкото ми е известно, вие сте дългогодишен пощенски служител, успял да се издигне в кариерата.

— Да, много, *много* години — съгласила се мисис Пелинг.

— Но наистина работех — обявил все още иззад вестника мистър Пелинг. — На тоя свят поначало много се приказва, но много малко работа се върши.

— В отдела си назначавахте ли криминални престъпници?

Този път вестникът шумно потреперил, после се успокоил.

— Или комунисти? — попитал с все същия благ тон Смайли.

— И да е имало, дяволски бързо сме ги уволнявали — отвърнал мистър Пелинг, но този път вестникът останал в свалено положение.

— Ей *така* — допълнила мисис Пелинг и щракнала с пръсти.

— Мистър Пелинг — продължил със същия грижовен тон Смайли, — става дума за длъжност в една от водещите далекоизточни компании. Ако я наемат, дъщеря ви ще се специализира в областта на въздушния транспорт и по служебен път ще е известена предварително за придвижването на големи партии злато от и до въпросната страна, както и за движението на дипломатическите куриери и препоръчаните тайни пратки. Заплатата ѝ ще е изключително висока. Поради което не смятам — а съм убеден, че и вие не смятате — за нерезонно изискването спрямо дъщеря ви да бъдат приложени всички онези процедури, които се прилагат и към останалите кандидати за подобна отговорна — и силно желана — длъжност.

— А *вие* за кого работите? — озъбил се мистър Пелинг. — Това ме интересува най-вече. *Вие* каква отговорност носите и към кого?

— Но господинът не твърди, че носи такава отговорност, Нънк — заувещавала го мисис Пелинг.

— Не ми *нънкай*, ами му налей още чай! Що за домакиня си!

Влез си в задълженията. Крайно време е Лизи да получи признание, да не говорим, че отдавна трябваше да го направят, като знам колко ѝ дължат.

И мистър Пелинг зачел отново внушителната зелена картичка на Смайли:

— „Кореспондентни служби в Азия, САЩ и Близкия изток.“ „Мили *непознати* другарчета“, вероятно. Главен офис на Саут Молтън Стрийт. За запитвания, номер бла-бла-бла. И кой ще ми се обади на него? Вашият съучастник в престъпленията ви, предполагам.

— Е, щом са на Саут Молтън Стрийт, значи, трябва да са редовни — намесила се мисис Пелинг.

— Авторитет без отговорност — прекъснал я мистър Пелинг и набрал номера. И заговорил така, сякаш някой го бил стиснал за носа: — Не мога да ги търпя такива, честно казано.

— *Със* отговорност — поправил го Смайли. — Фирмата ни се ангажира да обезщетява клиентите ни срещу всяка измама, сътворена от препоръчан им от нас служител. За което съответно сме застраховани.

Телефонът иззвънял пет пъти, преди да вдигнат от централата на Цирка, и Смайли само се молел на Бога да не станел някой гаф.

— Свържете ме с изпълнителния директор — заповядал мистър Пелинг. — Изобщо не ме интересува това, че е на съвещание! Той има ли? Е, кажете го, да го чуя. Добре. А сега предайте, ако обичате, на този ваш мистър Андрю Форбс-Лайл, че мистър Хъмфри Пелинг настоява да разговаря лично с него. Веднага. — Дълга пауза. Браво, рекъл си Смайли, прекрасно изпълнение. — Пелинг на телефона. Тук, пред мен, е седнал мъж на име Оутс. Нисък, дебел и притеснен. Какво ще ми препоръчате да го направя?

От слушалката до ушите на Смайли достигнал звучният офицерски глас на Питър Гуилъм, който само дето не заповядал на Пелинг да застане мирно, докато разговаря с него. Мистър Пелинг се успокоил и приключил разговора.

— А Лизи знае ли, че ще идвате да разговаряте с нас? — попитал.

— Щото, ако научи, ще се съдере от смях — допълнила съпругата му.

— Допускам, че тя може изобщо да не знае за перспективата да ѝ бъде предложена тази служба — казал Смайли. — Напоследък все повече се налага тенденцията подобни предложения да се отправят едва след като приключи проучването на кандидата.

— За Лизи става дума, Нънк — напомнила мисис Пелинг на съпруга си. — Знаеш колко много я обичаш, независимо че от цяла година не ни се е обаждала.

— Вие изобщо ли не ѝ пишете? — попитал съчувствено Смайли.

— Тя така иска — отвърнала мисис Пелинг с бърз поглед към съпруга си.

От устните на Смайли се отронило едва чуто сумтене. Можело да е израз на съжаление, но в случая беше на облекчение.

— Налей му още чай — заповядал съпругът. — Предишният вече го излочи. — И пак вперил въпросителен поглед в Смайли. — Макар аз и до този момент да не съм окончателно убеден, че не е от Сикрет Сървис. Вярно, че му липсва магнетичното излъчване, но може пък да е нарочно.

Смайли носел със себе си няколко формуляра. Печатарят на Цирка му ги бил извъртял предишната вечер на жълтеникави листове — и добре че го направил, тъй като се оказвало, че в света на мистър Пелинг единствено формулярите придавали законен вид на нещо и единствено жълтеникавите формуляри били убедителни. Оттук насетне двамата мъже се захванали да се трудят заедно, все едно били двама приятели, седнали да решават кръстословица: Смайли стоял изправен до мистър Пелинг, а мистър Пелинг вписвал необходимите данни, през което време съпругата му пушела и зяпала през сивите дантелени пердета и въртяла брачната халка около пръста си. Първо попълнили „Дата и място на раждане“:

— Нагоре по улицата, в родилния дом „Аликзандра“. Него нали вече го бутнаха, Сес? Сега на негово място е един от ония блокове със сладоледен цвят.

После попълнили „Образование“ и мистър Пелинг изказал възгледите си и по този въпрос:

— Никога не я оставях да се заседи задълго в едно и също училище, нали, Сес? Това държеше мозъка ѝ нащрек. Да не свиква с

рутината. Смяната е равностойна на ваканция, все ѝ разправях. Нали така беше, Сес?

— Много книги е изчел на тема образование — пояснила мисис Пелинг.

— На доста години бяхме, когато се оженихме — казал той, сякаш това обяснявало съществуването ѝ.

— Мечтата ни беше да стане театрална актриса — разправяла тя. — А той, между другото, искаше да ѝ е импресариото.

Той споменал и други дати: време, прекарано в курс по актьорско майсторство, а освен това и курс за секретарки.

— Подготвихме я — обяснявал мистър Пелинг. — Подготовката е важна, а не самото образование. Така поне аз смятам. Нека прихване от всичко по малко. Да се отрака и да добие самочувствие.

— О, тя самочувствието си го има — съгласила се мисис Пелинг и издухала шумно цял облак цигарен дим. — Да не говорим пък колко е отракана.

— Но тя така и не е завършила секретарския курс? — уточнил Смайли, сочейки формуляра. — Нито онзи по актьорско майсторство.

— Не ѝ трябваше — казал мистър Пелинг.

Стигнали до „Предишна месторабота“. Мистър Пелинг изредил половин дузина работодатели в района на Лондон, в интервал ненадвишаващ осемнайсет месеца.

— Пълна скука всичките — пояснила любезно мисис Пелинг.

— Пък и тя не преставаше да търси — допълнил безгрижно съпругът ѝ. — Искаше да опита колкото се може повече неща, преди да направи окончателния си избор. Аз я накарах така да подходи, нали, Сес? Всички се натискаха да я назначават, но на мен тия номера не ми минават. — И прострял ръка към нея. — Признай сега, не се ли оказах прав в крайна сметка! — провикнал се. — Независимо от това, че ни карат да си мълчим по въпроса!

— Нея най-много я увличаше балетът — рекла мисис Пелинг. — И да преподава на малки деца. Тя обожаваше децата. Направо ги обожаваше.

Това ужасно ядосало мистър Пелинг.

— Но тя изгражда своя си кариера, Сес! — провикнал се и плеснал формуляра върху бедрото си. — Боже, жено, ама и ти си една кретенка! Да не би да искаш тя да се върне при онзи?

— Та с какво по-точно се е занимавала, казвате, тя в Близкия изток? — попитал Смайли.

— Изкара разни курсове. По мениджмънт. И арабския научи — отвърнал мистър Пелинг, придобил внезапно по-едри размери. За най-голяма изненада на Смайли си направил дори труда да стане и сега кръстосвал из стаята с царствени жестове. — И няма защо да го крия от вас: тя нямаше да отиде там, ако не беше този неин неполучлив брак.

— Исусе! — отбелязала мисис Пелинг.

А веднъж изправил се, той добил вид на човек, способен да те хване и да не те пусне повече.

— Но ние успяхме да си я върнем. О, да. И стаята ѝ винаги ще е готова да я приеме обратно, стига тя да поиска. В съседство с моята. И винаги ще съм на нейно разположение. О, да. Ние в действителност ѝ помогнахме да преодолее онова препятствие, нали, Сес? А пък в един хубав ден направо ѝ казах...

— Тя тогава доведе със себе си един много сладък къдрокос учител по английски — намесила се съпругата му. — Андрю.

— Шотландец — допълнил по навик мистър Пелинг.

— Андрю беше много симпатично момче, но не можеше да се сравнява с Нънк, нали, дарлинг?

— Той изобщо не можеше да запълни нуждите ѝ. И ония йоги не му излизаха от устата. Маймунджилъци им викам аз. Докато един ден взех че ѝ казах направо: „Лизи, арабите. Там ти е бъдещето“. — Щракнал с пръсти и посочил въображаема дъщеря. — „Нефт. Пари. Власт. Купувай си билета и да те няма. Изчезвай.“

— Пътните ѝ ги плати някакъв нощен клуб — допълнила мисис Пелинг. — При това бяха надули яко цената.

— Нищо подобно! — възразил мистър Пелинг и се наежил да ѝ се разкрещи, но мисис Пелинг продължила да говори, все едно него въобще го нямало:

— Тя взе че се обади във връзка с една реклама. На някаква много сладкодумна жена в Брадфорд. Сводница. „Набираме хостеси, но не за това, за което си мислите“, рекла. Платили ѝ самолетния билет, но още с кацането ѝ в Бахрейн я накарали да подпише договор, според който цялата ѝ заплата щяла да отива за наема на апартамента ѝ. Оттам вече нямало накъде да мърда, нали разбирате? Нито

посолството можело да ѝ помогне, нито никой. Тя е много красива, нали разбирате?

— Ама и ти си една тъпа кранта! Ние говорим за *кариерата* ѝ! Нима не я обичаш? Собствената си дъщеря? Каква майка си изобщо ти? Боже мили!

— Тя кариерата си я има — съгласила се покорно мисис Пелинг. — Най-добрата възможна на света.

Мистър Пелинг се обърна отчаяно към Смайли:

— Пишете „Рецепционистка и изучаване на езика“, а освен това пишете...

— Предполагам, че сега е моментът да попитам — прекъснал го смирено Смайли, докато слюнчел палеца си да обърне листа, — тя дали разполага с някакъв опит в спедиторската дейност?

— И освен това напишете — мистър Пелинг свил юмруци и изгледал първо съпругата си, а след нея и Смайли, и като че ли се поколебал дали да продължи, — напишете „заемаща висш пост в британската разузнавателна служба Сикрет Сървис. Под прикритие.“ Пишете, пишете! Е, изплюх камъчето най-последно. — И пак се наежил срещу жена си: — Той нали каза, че работи в областта на сигурността. Значи, има правото да го знае, както и тя има правото да се знае какво върши. Няма да оставя дъщеря ми да си остане *невъзпята героиня*! А още по-малко пък — неплатена! И ми помни думата: малко ѝ остава да я наградят с „Георгиевски кръст“!

— Глупости на квадрат — изпъшкала с досада мисис Пелинг. — Тя открай време ги разправя такива. Много добре я познаваш.

— Мога ли да ви замоля да разглеждаме нещата едно по едно? — възпрял ги Смайли с премерено търпение. — Доколкото си спомням, въпросът беше дали притежава опит в спедиторската дейност.

При което мистър Пелинг заел позата на мъдрец, с опрени в брадичката палец и показалец.

— Първия си търговски опит — подхванал замислено, — в самостоятелното управление на неин си бизнес, нали ме разбирате... когато в един момент всичко си дойде на мястото и нещата най-последно потръгнаха... извън сферата на разузнаването, за която стана дума преди малко... когато разполагаше с много работници, през ръцете ѝ започнаха да минават големи количества пари и тя започна да

упражнява онази отговорност, на която е способна — та всичко това стана... във... как се произнасяше онова?

— Ви-ент-ян — произнесла го разбито на срички според правилата на английския език съпругата му.

— Столицата на Лей-ос — поангличанчил на свой ред името на държавата мистър Пелинг.

— Бихте ли ми казали името на фирмата, ако обичате? — попитал Смайли със застинал над съответното правоъгълниче молив.

— Фирма производителка на алкохол — обявил тържествено мистър Пелинг. — Моята дъщеря Елизабет притежаваше и управляваше една от големите спиртоварни концесии в онази раздирана от войната страна.

— И названието и беше...?

— Продаваше бурета неетикирано уиски на американските пройдохи — обадила се откъм прозореца мисис Пелинг. — Срещу двайсет на сто комисиона. А буретата те ги купуваха в Шотландия и ги оставяха да остаряят там, за да могат впоследствие и тях да продадат.

— „Те“ в случая се отнася до...? — попитал Смайли.

— След което любовникът ѝ задигна парите — каза мисис Пелинг. — Иначе контрабандата добре им беше потръгнала.

— Абсолютни и тотални глупости говориш! — викнал мистър Пелинг. — Тази жена е ненормална. Не ѝ обръщайте внимание.

— И на какъв адрес се водеше тя по това време, ако обичате? — поинтересувал се Смайли.

— Пишете „представител“ — заявил мистър Пелинг, въртейки глава в смисъл, че не може да повярва до каква степен е изтървал контрола върху нещата. — „Представител на фирма за алкохол и таен агент.“

— По онова време живееше с някакъв пилот — намесила се мисис Пелинг. — Малкия му викаха. Та ако не беше Малкия, нашата щеше да умре от глад. Беше разкошен мъж, но от войната беше превъртял. Че то как иначе! Нима и нашите момчета не откачаха? Бойни полети ден след ден и нощ след нощ. — И като отметнала глава, изкрещяла с все сила: — *По машините!*

— Тя е луда — поясни мистър Пелинг.

— На половината психиката им беше съсипана, преди да са навършили осемнайсет. Но те не се предаваха. Понеже боготворяха

Чърчил, нали разбирате. Опивах се от *смелостта* му.

— Пълна откачалка — повторил мистър Пелинг. — За лудницата е.

— Съчувствам ви — казал Смайли, докато делово си записвал. — Малкия, казвате? За пилота говоря? А как му беше истинското име?

— Рикардо. Рикардо Малкия. Живо *агънце*. Но той умря, нали помниш — каза тя директно на съпруга си. — Лизи направо беше *съкрушена*, нали, Нънк? Но пък, от друга страна, може би така и трябваше.

— С никого не живееше тя, ма, антропоидна маймуно такава! Всичко беше наужким. Заради работата ѝ към британската Сикрет Сървис!

— О, Божичко Исусе — промълвила безнадеждно мисис Пелинг.

— За никакъв твой Исус не работеше. А за моя Мелън. И това си запишете, Оутс. Искам да видя с очите си, че го записвате. Мелън. Така се казваше командващият ѝ офицер от британската Сикрет Сървис: М-е-л-ъ-н. Неговото прикритие пък беше на най-обикновен търговец. И да ви кажа, *доста* добре се оправяше в търговията. Нищо чудно, след като по природа си беше интелигентен мъж. Но отвътре — и тук мистър Пелинг ударил с юмрук разтворената си длан, произвеждайки изненадващо силен звук, — под добродушната, безхарактерна външност на британски бизнесмен, същият този Мелън водеше тайна и самотна война срещу враговете на Нейно Величество, а моята Лизи му помагаше. Трафиканти на дрога ли не щеш, хомосексуалисти ли не щеш, всичките му там външни елементи, стремящи се да подкопаят нашата островна нация — срещу всички тях моята храбра дъщеря Лизи и нейният приятел полковник Мелън водеха непрестанна битка да възпрат посегателствата им! И това е самата истина!

— *Ха сега* ми кажете на кого се е метнала — рекла мисис Пелинг и се понесла, мърморейки си под носа, по коридора, без да затвори вратата подире си. С крайчеца на окоото Смайли я видял как се спряла и май леко килнала глава да го повика при себе си в мрака. После и двамата чули как далечна врата се затворила шумно.

— Да, точно тази е истината — повторил Пелинг твърдо, но не толкова силно. — Точно с това се занимаваше дъщеря ми. Беше

старши и уважаван оперативен агент на родното ни британско разузнаване.

Смайли не отговорил веднага, понеже бил зает с писането, така че известно време не се чувало нищо, освен бавното дращане на химикалката му върху хартията и шумоленето от прелистването на страницата.

— Добре. А сега, ако позволите, ще си запиша само и тези няколко подробности. Като ги приемам за най-поверителна информация, естествено. Ще ви кажа само, че в нашата работа най-редовно ни се случва да работим с тайни сведения.

— Не се и съмнявам — казал мистър Пелинг, настанил се енергично на покритата с мушама мека табуретка, извадил лист от портфейла си и го натикал в ръката на Смайли. Било писмо, написано на ръка, от цялата една страна на листа и половината от другата; почеркът бил хем префърцунен, хем детински, с къдрави финтифлюшки по главните букви и с по-стегнато изписани малки.

Писмото започвало с „Мило мое най-обичано татенце“ и завършвало с „Твоята единствена истинска дъщеря Елизабет“, а текстът помежду тези два изрази, който Смайли почти изцяло запомнил наизуст, гласял горе-долу следното: „Вече съм във Виентян — равен град, малко френски и див, но не се притеснявайте. Имам важни новини за вас, които трябва да споделя незабавно. Възможно е известно време да нямате вести от мен, но не се тревожете дори ако чуете нещо лошо. Добре съм, за мен се грижат добре и правя всичко в името на добра кауза, така че можете да се гордеете с мен. Щом пристигнах, се свързах с британския търговски съветник мистър Макервур (британец) и той ме изпрати със задача до Мелън. Нямам право да ви кажа каква е, така че ще трябва да го приемете на доверие, но той се казва Мелън и е богат англичанин търговец, но това е само половината от историята. Мелън ме изпраща на мисия в Хонконг, където ще разследвам златни кюлчета и дрога, но ще се правя, че върша друго, а неговите хора ще ме пазят отвсякъде и Мелън не е истинското му име. Макервур е посветен тайно в цялата работа. Ако нещо се случи с мен, ще си струва, понеже и двамата с теб знаем колко важна е родината, пък и колко струва един живот при толкова много хора в Азия, където животите, така или иначе, нямат стойност? Това е полезна работа, татко, за каквато двамата с теб си мечтаехме, особено

докато ти се биеше във войната за твоето семейство и близките ти. Моли се за мен и се грижи за мама. Винаги ще ви обичам, дори и в затвора“.

Смайли му върна писмото.

— Няма дата — възразил прямо. — Можете ли да си спомните датата, мистър Пелинг? Поне приблизително?

Пелинг му я казал, но не приблизително, а точно: ненапрасно цял живот бил служил в пощите.

— Оттогава въобще не ми е писала — обявил гордо мистър Пелинг, сгъвайки писмото и връщайки го в портфейла си. — Нито дума, нито буквичка не съм получил от нея до ден-днешен. Но и не ми трябва. Ние сме едно цяло. Както вече споменах, никога не съм отварял дума за това, нито тя. Тя просто ми подсказа какво става с нея. Разбрах я. Тя разбра, че съм я разбрал. Надали сте срещали друг път по-добро разбирателство между дъщеря и баща. Оттам нататък, всичко последвало — Рикардо, или каквото му е там името... няма значение жив ли е, мъртъв ли е, все едно. Или че се била хванала с някакъв си там китаец — голяма работа. Любовници, приятелки, бизнес — на нищо повече не обръщам внимание. Понеже то е само за прикритие и толкоз. Тя им принадлежи безрезервно, те я контролират изцяло. Тя работи за Мелън и обича баща си. И точка.

— Благодаря ви за отзивчивостта — казал Смайли, събирайки бумагите си. — Не се притеснявайте, ще намеря сам изхода.

— Намирайте каквото си искате — отвърнал му мистър Пелинг в изблик на отдавна угаснало чувство за хумор.

Още преди Смайли да затвори вратата, той вече се бил върнал на креслото си и демонстративно търсел мястото, до което бил стигнал в „Дейли Телеграф“.

* * *

В тъмния коридор миризмата на алкохол била по-подчертана. Смайли бил отброил девет нейни крачки преди затръшването на вратата, което щяло да рече, че е била последната врата вляво — най-отдалечената от мистър Пелинг. Можело и тоалетната да е, само че на вратата на тоалетната имало табела „Заден вход към Бъкингамския

дворец“, затова си позволил да произнесе тихо името ѝ, при което чул как тя му изкрещяла: „Махайте се!“.

Отворил и се озовал в спалнята и. Мисис Пелинг се била проснала на леглото с чаша в ръка и ровела из цял куп илюстрирани пощенски картички. И нейната стая, както и онази на мъжа ѝ, била оборудвана за самостоятелно съществуване, с готварска печка, мивка и камара мръсни чинии. По всички стени били налепени снимки на високо, много красиво момиче — на някои с момчета, на други само — предимно на ориенталски фон. А миришело на джин и котка.

— Той, Нънк, открай време се е вкопчил в нея — заявила мисис Пелинг. — И не ще да я пусне. Опита се, но така и не успя. Нали виждате каква красавица е? — пояснила за втори път, извъртяла се по гръб и вдигнала една от картичките над главата си, за да прочете написаното.

— Има ли вероятност той да влезе?

— И насила не можеш го накара, дарлинг.

Смайли затворил вратата, седнал на един от столовете и пак извадил бележника си.

— Тя сега е с онзи мил, симпатичен китаец — каза, не отлепвайки поглед от обърнатата наопаки картичка. — Отиде при него, за да спаси Рикардо, но взе че се влюби в него. Той ѝ е като истински баща — първия в живота ѝ. Така че сега всичко ѝ е наред. Край на лошотиите. Свършиха. Той ѝ викал „Лизе“. Смятал, че по ѝ отива. Което е много смешно. Понеже ние не обичаме немците. Патриоти сме. Но затова пък той ѝ урежда някаква прекрасна работа, нали разбирате?

— Доколкото схващам, тя предпочита фамилното ѝ име да е „Уърд“, вместо „Уърдингтън“. Имате ли представа каква може да е причината?

— Подозирам, че е от желание да си го върне на оня тъп даскал.

— А като казахте, че е отишла, за да спаси Рикардо, имахте, разбира се, предвид това, че...

Тук мисис Пелинг изстенала театрално:

— Ох, ама и вие, мъжете, сте едни! Кога? С кого? Защо? Как? В храстите, драги. В телефонна кабина, скъпи. Заплатила е за живота на Рикардо с единствената валута, с която е разполагала. Накарала го е да се гордее с нея и чак тогава го зарязала. Майната му. И той беше един

плужек. — Взела друга картичка и заразглежда изобразените на нея палми и безлюден плаж. — Тя, моята малка Лизи, половин Азия прекара зад храстите, докато накрая намери нейния Дрейк. Но в крайна сметка успя.

Изведнъж сякаш ѝ се сторило, че дочува шум, защото рязко се изправила в седнало положение и вперила упорит поглед в Смайли, докато приглаждала косите си.

— Най-добре ще е да си вървите, драги — казала със същия глух глас, извъръщайки се в това време към огледалото. — Честно казано, нещо във вас ме кара цялата да настръхвам. Не мога да търпя около себе си заслужаващи доверие лица. Извинявайте, дарлинг, дано правилно ме разбирате.

В Цирка на Смайли му потрябвали не повече от две минути, за да намери потвърждение на нещо, което вече му било съвсем ясно: „Мелън“ било работното име и криптонима на Сам Колинс.

ШАНХАЙСКИЯТ ЕКСПРЕС

И тъкмо на този етап — услужливо пренареден в хорските спомени — настъпва измамно сгъстяване на събитията. Горедолу по това време в живота на Джери Коледата била ознаменувана с поредица безсмислени запои в клуба на чуждестранните кореспонденти и няколко изпратени в последната минута колетчета до Кат, опаковани несръчно по късна доба в декоративна хартия с клонки и камбанки. Официално ревизираната заявка до „братовчедите“ за издирване на Рикардо била внесена в Анекса лично от Смайли, който сметнал за необходимо да обясни по-подробно на Мартело кое я налагало. Но, както личи по датите в досието „Делфин“, заявката, изглежда, се е била поизгубила някъде из коледната тарапана — да не говорим за неизбежното рухване на Виетнам и Камбоджа — и е стигнала до съответните американски ведомства доста след началото на новата година. Поради което изключително важното съвещание с Мартело и приятелите му от Управлението за борба с наркотиците се състояло едва в началото на февруари.

В Цирка проявили на интелектуално ниво разбиране за това как ненужното отлагане действало изхабяващо на нервната система на Джери, но в тогавашната дълготрайна кризисна атмосфера никой не седнал да проявява съчувствие или да направи нещо по въпроса. В това отношение, в зависимост от гледната точка, вината пак би могла да се припише на Смайли, макар да е трудно да се каже какво повече е можел да направи, без да се налага да отзовава Джери, още повече пък в светлината на докладите от Кро, които неизменно описвали общото му състояние като отлично. На петия етаж кипял непрестанен труд на максимални обороти, така че Коледата минала почти незабелязано, ако не се смята доста унилата почерпка с по чашка шери на обяд на двайсет и пет и последвалата малко след това пауза, в която Кони и лелките надули докрай радиото за словото на кралицата, дано се засрамени еретиците от рода на Гуилъм и Моли Мийкин, които

намирали нещо изключително смешно в цялата церемония и се опитвали несполучливо да я имитират по коридорите.

Официалното включване на Сам Колинс в оределите редици на Цирка се състояло през действително мразовит ден в средата на януари и имало както лека, така и мрачна страна. Към леката страна можем да причислим задържането му. Той пристигнал точно в десет сутринта в понеделник, но не по смокинг, а във втален сив балтон с розичка в бутониерата и с чудодейно младежки вид сред всичкия студ. Но в отсъствието както на Смайли, така и на Гуилъм, които заседавали зад закрити врата с „братовчедите“, и при липсата на инструкции да го допуснат, и портиерите, и кадровиците се видели в чудо и за всеки случай го държали да зъзне и беснее цели три часа под ключ в мазето, докато не дошъл Смайли да потвърди, че се явява по тяхно повикване. Комедията продължила с въпроса за бъдещия му кабинет. Смайли го бил разпределил на четвъртия етаж, до Кони и Ди Салис, но Сам се възпротивил най-категорично и настоял да го настанят на петия, в унисон с временната му длъжност на „координатор.“ Горките портиери хамалували сума ти време да качват и свалят мебели.

По-трудно е да се опише тъмната страна, при все че мнозина са се опитвали. Описвайки Сам, Кони прибъгва до зле подобрения епитет „фригиден“. Според Гуилъм пък Сам бил „гладен“, за „мамчетата“ — „шикалкавец“, а за копачите — „прекалено хлъзгав“. Но всички онези, които си нямали представа от миналото му, най-много се изненадали от неговата затвореност. Не седнал да изисква каквито и да било досиета, не понечил да си присвоява тази или онази отговорност, че и до телефона рядко прибъгвал, освен да прави залози за конните състезания или да ръководи дейността на клуба си. Но където и да отидел, неизменно го съпътствала усмивката му. Машинописките твърдели, че не я свалял и докато спи, освен през уикендите, когато я препирал на ръка. Беседите му със Смайли ставали при закрити врата, така че до екипа стигали постепенно само откъслечни сведения.

Да, младата жена наистина се установила във Виентян с две хипита, които се били отклонили от правия път към Катманду. И наистина, след като я зарязали, се обърнала към Макълвор да й намери препитание. И вярно е, че Макълвор я препратил на Сам с убеждението, че при тази нейна външност можела да свърши добра работа. Изобщо, ако човек четял между редовете, се убеждавал, че

нещата в действителност са стояли така, както тя ги била описала в писмото до родителите си. Сам пък все още държал под око две афери с наркотици, макар, благодарение на Хейдън, общо взето, да бездействал, така че решил все пак да я внедри покрай авиаторчетата, пък да види какво ще се пръкне. Не уведомил обаче Лондон, тъй като по онова време от Лондон торпилирали всяка инициатива. Просто я взел на пробен срок, като й плащал от фонда за административни разходи. А онова, което се пръкнало, бил Рикардо. Пуснал я и по отдавна напипана следа към аферистите със златни кюлчета в Хонконг; но всичко това станало преди момента, в който осъзнал, че е пълна некадърница. Така че, според собствените му думи, Сам изпитал неподправено облекчение, когато Рикардо му я махнал от главата и й намерил работа в „Индочартър“.

— Но има ли друго, което да знае той? — възмутено питал Гуилъм. — Съобщеното дотук не е никакъв повод да нарушаваме създадената йерархия и да го включваме в съвещанията ни.

— Знае я *нея* — отвърнал му търпеливо Смайли и пак забил нос в досието на Джери Уестърби, което напоследък се било превърнало в негово настолно четиво. — И след като и на нас самите не ни е чуждо от време на време да поизнудим някого — добавил с влудяваща толерантност, — сме длъжни и ние да се подлагаме сегиз-тогиз на шантаж.

При което Кони изненадала всички присъстващи, цитирайки с неприлична за нея нецензурност казаното от президента Джонсън по адрес на Дж. Едгар Хувър:

— Джордж предпочита Сам Колинс да е в палатката и да пикае навън, а не да е навън и да пикае в палатката — обявила тя и се изкикотила като момиченце на собствената си дързост.

Но най-важното е, че чак по това време, в средата на януари, в хода на безкрайното си вторачване и в най-дребните подробности от биографията на Ко, Док ди Салис възвестил, че е направил епохално откритие, отнасящо се до някой си мистър Хибърт — мисионер от баптисткия уклон в Китай, — когото Ко бил посочил като свой поръчител при кандидатстването си по право в Лондон.

И всичко това било далеч по-обширно, отколкото е останало през годините вследствие налаганите от човешката памет услужливи

ограничения, и то упражнявало съответно далеч по-голямо натоварване върху Джери.

* * *

— Допускаме, че може да става дума за рицарско звание — казала Кони Сакс. Това вече го била споменала и по телефона.

Сцената била изключително сериозна. Кони се била подстригала и фризирала. На главата си носела тъмнокафява шапка, костюмът ѝ също бил тъмнокафяв и се допълвал от тъмнокафява дамска чанта, в която се помещавал радиомикрофонът. Отвън, на водещата към къщата алейка, стояло синьо такси със запален двигател и включено парно, а в него унгарецът специалист по следенето Тоби Естерхази се правел, че дреме под фуражката си, а всъщност приемал и записвал разговора със скритата под седалката му апаратура. Екстравагантните габарити на Кони също се били подчинили на някаква строга дисциплина. В ръцете си държала произведена в държавната печатница официална тетрадка, а боледуващите ѝ от артрит пръсти стискали официална на вид химикалка. Академичният по душа Ди Салис пък отстъпил пред настояванията да добие малко по-модерен вид и въпреки протестите си, сега бил издокаран в една от раираните ризи на Гуилъм с подходяща на цвят тъмна вратовръзка. За най-голяма всеобща изненада резултатът всъщност бил съвсем убедителен.

— Смятайте разговора ни за *изключително* конфиденциален — предупредила Кони мистър Хибърт с мощен и ясен глас. Тя и по телефона вече му била казала същото.

— *Невероятно* конфиденциален — потвърдил под сурдинка и Ди Салис и развял ръце, докато в един момент не опрял непохватно лакът върху клатушкащото се коляно, обхванал с присвита длан брадичката си и накрая я почесал.

Самият губернатор го е предложил, казала Кони, така че сега зависело единствено от борда да реши дали да предаде предложението на двореца, или не. Като при думата „двореца“ хвърлила сдържан поглед на Ди Салис, който моментално се засмял бодро, но и скромно, като участваща в чат-шоу знаменитост. Сивите му кичури били

пригладени с помада, поради което имал вид (както се изрази Кони впоследствие) на бут, глазиран за печене.

— Тоест надяваме се, че си *давате* сметка — продължила Кони да артикулира прецизно думите като телевизионна говорителка — за необходимостта да извършим най-подробно предварително проучване, за да предпазим нашите най-благородни институции от неочаквани усложнения.

— *Дворецът*, значи — повторил мистър Хибърт и намигнал на Ди Салис. — Брей! Дворецът! Чуваш ли, Дорис? — Бил много възрастен. По документи се водел на осемдесет и една, но чертите му били стигнали до онази възраст, когато пак почвали да се разбръчкват. Носел свещеническа яка, бежова жилетка с протрити кожени парчета на лактите и наметнат на раменете шал. Сивото море зад гърба му оформяло нещо като ореол около белите му коси.

— Сър Дрейк Ко — изрекъл. — Е, чак дотам не съм стигал в мечтите си. — Северняшкият му акцент бил толкова чист, че като белите му коси и той можело да е изкуствен. — Сър Дрейк Ко — повторил. — Брех! Какво ще кажеш, Дорис?

Редом с него седяла дъщеря му, на възраст между трийсет и четирийсет и нещо години, руса, в жълта рокля, напудрена, но без червило. От моминските ѝ години явно нищо не се било случвало с лицето ѝ освен постепенното избледняване на надеждата. Изчервявала се, докато приказвала, но проговаряла съвсем рядко. Поднесла им била банички и тънки колкото салфетка сандвичи, заедно със сусамови сладкишчета върху плетена покривчица; чаят прецедила с парче тензух с пришити по краищата му за тежест мъниста.

От тавана висял дълъг пергаментов абажур под формата на звезда. До стената стояло пиано с разтворена отгоре му партитура на мормонския химн „Води ме, ясна светлина“. Над празното огнище било окачено двустийше от Киплингвата поема „Ако“, а плюшените завеси от двете страни на гледащия към морето прозорец били достатъчно плътни, че да служат и за прикриването на неизползваната част от нечий живот. Никакви книги не се виждали, дори и Библия. Но имало много голям цветен телевизор и редица коледни картички, окачени по прегъвките им на въженце и наподобяващи застреляни птици с провиснали криле на път да паднат на земята. Ако не се смятало зимното море отвъд прозореца, нищо друго не напомняло по

каквото и да било начин за китайското крайбрежие. Денят бил спокоен и безветрен. Кактусите и храстите в градината стояли сериозни напред студа. По крайбрежния път пешеходците се движели забързано.

Налагало им се да си водят записки, добавила Кони. Тъй като традицията в Цирка изисква дори когато някой разговор се записва, пак да се водят и записки — и за всеки случай, и за маскировка.

— А, пишете си, пишете си — насърчил ги мистър Хибърт. — И ние не сме слонове, нали, Дорис? Макар Дорис всъщност да притежава идеална памет. На майка си се е метнала.

— Така че, като начало — казала Кони, стараяйки се все пак да не избързва пред наложеното от стареца темпо, — ми се ще да постъпим така, както постъпваме с всички, към които се обръщаме за характеристика на кандидата. Да ни разкажете от кога точно познавате мистър Ко и в какво се състои взаимоотношението ви с него.

„Да ни опишете своя достъп до «Делфин»“, имала предвид, но го изказала с малко по-други думи.

* * *

Когато говорят за друг, възрастните хора говорят всъщност за себе си, докато изучават отражението си в някогашни огледала.

— Аз съм свещеник по рождение — заразправял мистър Хибърт. — И дядо ми беше свещеник, а да не ви разправям каква голяма енория имаше баща ми в Макълсфийлд. Чичо ми почина на дванайсет, но успя преди това да се врене, нали, Дорис? Самият аз постъпих в школа за подготовка на мисионери, когато станах на двайсет. А на двайсет и четири вече пътувах за Шанхай да се присъединя към мисията „Божи живот“. „Емпайър Куин“ се казваше корабът ни. И сервитьорите бяха повече на брой от пасажерите, доколкото ми е останало в спомените. Леле-леле.

Възнамерявал да прекара някоя и друга година в Шанхай да преподава и да учи езика, а после, ако имал късмет, да го прехвърлили към мисията „Континентален Китай“ и да се пренесял във вътрешността на страната.

— С голямо удоволствие щях да го направя. Всяко ново предизвикателство ме вдъхновява. А и винаги съм обичал китайците.

Условията в „Божия живот“ не бяха комфортни, но поне не стоях без работа. Е, не могат да се сравняват с католическите училища. Те са по-скоро като манастири, с всичките им там съпътстващи ги особености — разправял мистър Хибърт.

А някогашният йезуит Ди Салис леко се подсмихнал.

— А при нас децата бяха до едно прибрани от улицата. Шанхай беше една изключителна отдавнашна смесица от всякакъв народ. Имахме всичко и отвсякъде. Банди, корупция, проституция колкото щещ, политика, пари, алчност и мизерия. Целият човешки живот го имаше, нали, Дорис? Но тя всъщност надали помни тези неща. Понеже ние направихме опит да се върнем след войната, но бързо ни изгониха. А ти тогава май нямаше и единайсет, нали? Пък и градовете им вече бяха станали други — не като Шанхай, да речем, — поради което ни се наложи да се завърнем тук. Но на нас и тук ни харесва, нали, Дорис? — казал мистър Хибърт, налагайки си да говори през цялото време от името и на двама им. — Харесва ни *въздухът*. Най-много от всичко.

— Много ни харесва — съгласила се Дорис и се прокашляла в едрия си юмрук.

— Така че приемахме всички, които се явяха, дотам бяха стигнали нещата — възобновил разказа си мистър Хибърт. — При нас работеше и старата мис Фонг. Помниш ли я Дейзи Фонг, Дорис? Няма начин да си я забравила. Дейзи с вечното й звънче? Всъщност няма начин да я помниш. Но пък и как лети времето. Тя, тази Дейзи, си беше жив Шарен свирач, само дето нямаше свирка, а звънче, и беше жена, естествено, но вършеше Божията дейност, независимо че впоследствие се отдаде на греха. Най-старателната от всички, които бяхме успели да прекръстим, поне до появата на японците. Дейзи по цял ден вървеше по ония ми ти улици и се скъсваше да звъни със звънчето. Понякога я придружаваше стария Чарли Ван, понякога аз. Избирахме къде да отидем, на пристанището, да речем, или в района на нощните клубове — те бяха всичките там, зад кейовете — нали помниш, че й викахме „Кървавата уличка“, Дорис — не, много е рано за нея да я помни — и старата Дейзи не преставаше да бие звънчето: дзън! дзън! дзън!

И избухнал в смях при спомена; представял си я съвсем ясно, понеже ръката му подсъзнателно размахвала енергично звънчето. Ди Салис и Кони се присъединили от учтивост към смеха му, но Дорис само се смръщила.

— А най-лошото място беше „Рю дьо Жаф“ — във френската концесия, както може да предположите, — където се намираха заведенията за блудстване. То такива заведения имаше всъщност навсякъде. В Шанхай бяха едва ли не едно до друго. Ненапрасно го бяха кръстили „Син Сити“ — градът на греха. Съвсем основателно си беше. Та щом се съберяха няколко деца, тя ги питаше: „Колко от вас са без майка?“. И редовно се обаждаше по някое. Не на куп, ами тук едно, там друго. Някои идваха просто да видят какво е, заради ориза, който им давахме за вечеря, но такива ги отпращахме след това с шамар зад врата. Но винаги се появяваше и по някое истинско сираче, нали, Дорис? И полека-лека успяхме да им създадем училище. Накрая имахме цели четирийсет и четири деца, нали така? Част от тях — не всички — бяха при нас на пансион. Вероучение, четене, писане, смятане, малко география и история. Дотам ни се простираха възможностите. Средствата все не достигаха.

Мъчейки се да озапти нервите си, Ди Салис бил впил поглед в сивото море и не го отмествал оттам. Кони обаче успяла да си придаде усмихнато изражение на постоянен възторг и не отлепяла очи от лицето на стареца.

— Точно по този начин Дейзи попадна и на братята Ко — продължил той, без да обръща внимание на логическата непоследователност. — Долу, на пристанището, нали така, Дорис? Търсели майка си. Дошли били и двамата от Шантоу. Коя година беше това? Хиляда деветстотин трийсет и шеста, ако не се лъжа. Баткото Дрейк беше на десет или единайсет, а братчето му Нелсън на осем. И бяха само кожа и кости. От седмици не бяха яли нищо като хората. Една нощ им беше достатъчна, за да се покръстят на оризови християни, ако щете ми вярвайте! Но имайте предвид, че в онези времена те, естествено, още си нямаха английските имена. Бяха от морското племе от Чаочжоу. Ние така и не разбрахме нищо за майка им, нали, Дорис? Освен дето била „застреляна от пушките“, както разправяха самите те. „Разстреляна от пушките.“ Кой знае дали са били японски пушки, или гоминдански. Така и не ги разпитахме докрай, пък и какъв смисъл имаше? Прибрал я Господ при себе си и точка. Няма полза от въпроси, животът не чака.

— Ръката на малкия Нелсън беше съвсем зле. Направо ужас. Счупените му кости стърчаха през ръкава. Подозирам, че и това е било

в резултат от пушките. А Дрейк държеше малкия Нелсън за здравата ръка и за нищо на света не щеше да я пусне, дори за да може малкият да се нахрани. Ние все се майтапехме, че помежду си имаха само една здрава ръка, нали помниш, Дорис? Дрейк сядаше на масата, стискаше ръката му и му наливаше с всичка сила ориз в устата. И доктор викахме — и *той* не можа да ги раздели. Накрая се примирихме. „На теб ще ти викаме Дрейк — рекох, — а на теб — Нелсън, понеже и двамата сте добри мореплаватели. Съгласни ли сте?“ Тя, идеята всъщност беше на майка ти, нали, Дорис? Тя открай време си мечтаеше да има синове.

Дорис изгледала баща си, понечила да каже нещо, но се отказала.

— Те много обичаха да ѝ галят косата — разправял старецът с леко озадачен глас. — Да галят майка ти по косата и да дрънчат със звънчето на старата Дейзи, друго не им трябваше. За пръв път през живота си виждаха руса коса. А! Дорис, я долеи още малко *сау*. Моят съвсем изстина, а техният сигурно и той. „*Сау*“ е чай на шанхайски — обяснил старецът. — На кантонски му викат „*ча*“. Не знам защо, но са ни останали някои от тогавашните думички.

Дорис изсъскала раздражено и изскочила от стаята, при което Кони се възползвала от възможността да го прекъсне:

— Един момент, мистър Хибърт. Ние поне не разполагаме със сведения да е имал брат — рекла едва ли не укоризнено. — Казвате, че бил по-малък. Колко по-малък. Две години? Три?

— Нямате сведения за Нелсън? — не можел да се начуди старецът. — Ами че той направо го обожаваше! Дрейк не можеше да си представи *живота* без Нелсън. На всичко беше готов заради него. Нямали сведения за Нелсън, Дорис, представяш ли си?

Дорис обаче била в кухнята за още *сау*.

Кони погледнала записките си, после каза със строга усмивка:

— Боя се, че грешката е у нас, мистър Хибърт. Доколкото виждам, в графата „Братя и сестри“ от губернаторството не са вписали нищо. Гарантирам ви, че съвсем скоро в Хонконг ще има червяци се заради грешката си служители. А случайно да си спомняте датата на раждане на Нелсън? Просто за да спестим време.

— Божичко, откъде да я помня! Дейзи Фонг сто на сто щеше да я знае, но тя отдавна се спомина. Тя, Дейзи, на всички им назначаваше рождени дати, особено ако не си ги знаеха.

Ди Салис опънал меката част на ухото си и свел глава.

— Или малките им китайски имена? — изписукал. — Те могат да са ни полезни, ако решим да проверяваме.

— Нямали сведения за Нелсън! — продължавал да клати глава мистър Хибърт. — Боже милостиви! Че кой може да си помисли дори за Дрейк, без веднага да се сети и за Нелсън? Ами че те бяха неразделни като хляба и сиренето, както се изразявахме навремето. Особено понеже бяха сираци, естествено.

Чули как в преддверието иззвънял телефон и — за най-голяма изненада както на Кони, така и на Ди Салис — как Дорис изругала „О, по дяволите!“ от кухнята, преди да хукне да го вдига. На фона на засилващото се свирене на чайника доловили само откъслечни ядни фрази:

— Добре, де, но *защо* не е? И ако са проклетите спирачки, *защо* ми казахте „съединителя“? Не, *не желаем* да се сдобиваме с нова кола. Господи, от вас се иска просто да поправите сегашната. — И като добавила на висок глас едно „Исусе Христе!“ затворила телефона и се върнала при шумния чайник в кухнята.

— Китайските имена на Нелсън — напомнила с блага усмивка Кони, но старецът завъртял глава.

— Само Дейзи можеше да ви ги каже. Но тя отдавна замина в рая, Господ да я поживи. — Ди Салис като че се канел да изрази съмнение в липсата на спомен у стария, но Кони го изгледала в смисъл „Остави го да плещи. Натиснем ли го, целия мач ще изгубим“.

Столтът на стареца бил от въртящите се. Най-неволно се бил завъртял против часовниковата стрелка и вече говорел на морето:

— Бяха като тебешир и сирене — разправял мистър Хибърт. — Но, честна дума ви давам, през живота си не съм срещал двама братя, които хем да са толкова нееднакви, хем така привързани един към друг.

— „Нееднакви“ в какъв смисъл? — подканила го Кони.

— Ами да вземем малкия Нелсън например. Изпитваше ужас от хлебарките. Оттам да почнем. Вярно е, че ние нямахме тогава съвременните хигиенни условия. Налагаше се да ползват нужника, а в него хлебарките свистяха като куршуми! Нелсън категорично отказваше дори да се приближи до нужника. Ръката му заздравяваше що-годе, имаше апетит на боен петел, но беше готов да се стиска с дни наред, само и само да не влиза в оная барака. Майка ти какво ли не му

обещаваше, за да го склони. Дейзи Фонг го наби с пръчка, но аз и до ден-днешен помня погледа му. Имаше тая способност да стисне здравия си юмрук и така да те изгледа, все едно ще те превърне в камък. Този Нелсън си беше бунтар по рождение.

Един ден обаче поглеждаме през прозореца и какво, мислите, виждаме? Дрейк прегърнал през рамото малкия Нелсън и го води надолу по пътеката да му е дружинка, докато онзи си свърши работата. Забелязвали ли сте колко различна е походката на такива деца, дето са израсли по лодките? — попитал развеселено, сякаш и в момента му били пред очите. — Кривокраки от рахита бяха и двамата.

Вратата се отворила с блъсък. Дорис влязла и тръшна на масата подноса с пресен чай.

— Същото беше и с пеенето — рекъл старецът и пак се заплеснал да гледа морето.

— *Химни* ли пееха? — изказала моментално догадка Кони и хвърлила поглед към празните свещници върху полираното пиано.

— Дрейк пееше всичко, което му дойдеше наум, стига на пианото да свиреше майка ти. И коледни песни. И „Далечния зелен хълм“. За майка ти и гърлото си беше готов да пререже този Дрейк. Но виж, малкия Нелсън не съм го чувал никога дори една нота да изпее.

— Впоследствие и него го чу — срязала го Дорис, но той предпочел да не ѝ обърне внимание.

— И от обяд го лишавахме, и без вечеря го оставяхме, но той дори молитвата отказваше да си каже. Изобщо от самото начало това дете беше силно скарано с Бога — засмял се с неочаквана свежест старецът. — А пък аз тези ги смятам за най-вярващи. Другите го правят само от учтивост, винаги съм твърдял. Без кавга няма истинско покръстване.

— Проклети монтьори — мърморела си Дорис, все още бясна след телефонния разговор, и се борела да среже сусамения сладкиш.

— Ох, ама и аз съм един заплес! На вашия шофьор там удобно ли му е? — засуетил се мистър Хибърт. — Дали Дорис да не му занесе малко чай? Сигурно е умрял от студ навън! Я върви и го покани да влезе! — Но така и не успели да му отговорят, понеже мистър Хибърт изведнъж превключил на темата за войната. Но не войната на Дрейк, нито онази на Нелсън, а своята лична война, според загнездилилите се в мозъка му ярки откъслечни спомени: — Колкото и да е странно,

мнозина се радваха на идването на японците. Само те можели да поставят китайските националисти на мястото им. Че и на комунистите покрай тях. И доста време им потрябва, докато прозрат истината, честно ви казвам. Независимо че бомбардировките вече бяха почнали. Европейците затвориха магазините си. Тайпаните евакуираха семействата си. Кънтри клубът го превърнаха в лазарет. И въпреки това все още се срещаха хора, дето разправяха: „Не се тревожете“. Докато един ден — тряс! — и нас ни затвориха, нали, Дорис? Че на всичко отгоре убиха и майка ти. Не че ѝ беше останала някаква силица, де, след прекараната туберкулоза. И въпреки всичко двамата братя Ко си бяха далеч по-добре от повечето хора.

— О! — наострила уши Кони. — И на какво се дължеше това?

— Как на какво? Та нали Исус ги напътстваше със своите знания?

— Да, разбира се — съгласила се Кони.

— Естествено — добавил Ди Салис, сплитайки и опъвайки пръстите си. — Точно това ги е спасило — рекъл угодливо.

Изобщо след появата на японците мисията прекратила дейността си и Дейзи Фонг повела със звънчето си децата да се вляят в реката от бежанци, които с каруци, автобуси и влакове, но най-вече пеш се влачели към Шанграо, а оттам — към Чункин — временната столица на чанкайшистите.

— Не издържа на дълго говорене — подхвърлила Дорис по някое време към Кони. — Почва да дрънка врели-некипели.

— Много съм си добре, скъпа — поправил я с мила усмивка мистър Хибърт. — Взел съм каквото ми се полага от живота и сега мога да правя каквото си искам.

* * *

Пили чай и си поприказвали за градината, която им създавала ядове още с идването им:

— Все ни разправяха: „Садете само от онези със сребристите листа. На тях най-добре им понася солта“. Но те така и не потръгнаха, нали, Дорис. Нещо не им се понрави климатът.

Успял да им сподели между другото, че със смъртта на жена му приключил и собственият му живот, и сега просто чакал да дойде времето, когато пак ще се съберат заедно. Живял известно време в Северна Англия. После порботил малко в Лондон, където разпространявал Библията.

— И чак тогава се преместихме на юг, нали, Дорис? И аз не знам защо.

— Заради въздуха — каза тя.

— В двореца нали ще има тържество? — попитал мистър Хибърт. — Надявам се, че Дрейк ще се сети да ни включи в списъка на поканените. Представяш ли си, Дорис? Сигурен съм, че безкрайно ще ти хареса: „Кралско градинско тържество“. С капели.

— Но вие все пак се върнахте в Шанхай — напомнила му Кони по някое време, шумолейки със записките си, за да го върне към съответните спомени. — Японците бяха отблъснати, Шанхай стана отново отворен град и вие веднага се отправихте за там. Без съпругата ви, разбира се, но, така или иначе, се върнахте.

— О, да, върнахме се.

— И отново попаднахте на братята Ко. Сто на ето сте се зарадвали едни на други и сте се наприказвали до насита. Така ли стана, мистър Хибърт?

За миг им се сторило, че изобщо не е схванал въпроса, но, макар и с известно закъснение, той изведнъж се разсмял:

— Божичко, че те по това време вече бяха възмъжали! И нямаха спиране! Все гонеха момите — с извинение, че го казвам пред теб, Дорис. Винаги съм твърдял, че Дрейк със сигурност щеше да се ожени за теб, ако поне мъничко го беше насърчила.

— О, *престани*, татко — измърморила Дорис и вперила яден поглед в пода.

— А пък за Нелсън да не ви разправам — пак същата луда глава! — Старецът сърбал чая си с лъжичката, внимателно, все едно поял птиченце. — „Къде гус’жата?“ беше първото, което Дрейк попита. Озърташе се да види майка ти. „Къде гус’жата?“ И двамата с Нелсън бяха съвсем забравили английския, та се наложи впоследствие да им давам уроци. Казах му какво е станало. Той вече се беше сблъсквал със смъртта, в това поне бях сигурен. Не бих казал, че не ми повярва.

— „Гус’жата умря!“, рекох му. Какво друго да му кажа? „Умря тя, Дрейк, и сега е при Господа.“ Друг път не съм го виждал да плаче — нито преди, нито след това, но тогава се разплака и с това ми стана мил на сърцето. „Две майки губя — вика ми. — Първо мама умира, а сега гус’жата.“ Казахме куп молитви за упокой на душата ѝ, какво друго ни оставаше. Но малкият Нелсън отказа както да реве, така и да се моли. Той изобщо не се беше привързал към нея така силно като Дрейк. Нищо лично. Просто тя за него беше врагът. Всички ние олицетворявахме врагът.

— А „ние“ ще рече кои, мистър Хибърт? — опитал се да го придума Ди Салис.

— Европейците, капиталистите, мисионерите — всички ние, авантюристите, които бяхме там заради душите им, работната им ръка или парите им. Всичките до един — повторил мистър Хибърт без капчица злоба. — Експлоататорите. Такива бяхме в неговите очи. И до голяма степен беше прав. — Разговорът прекъснал неловко за миг, но Кони успяла все пак да го възстанови.

— Добре. Отворихте пак мисията, останахте, предполагам, до идването на комунистите на власт през четирийсет и девета година и поне през тези четири години съм сигурна, че сте се грижили бащински за Дрейк и Нелсън. Така ли се развиха нещата, мистър Хибърт? — попитала със застинала във въздуха химикалка.

— О, да, пак окачихме фенера над входа, да. През четирийсет и пета и ние, като всички останали, ликувахме. Военните действия бяха спрели, японците бяха претърпели поражение, бежанците можеха да се завърнат у дома. Прегръдки по улиците, както си му е редът. И пари ни дойдоха — някакви репарации, ако не се лъжа, и грант. И Дейзи Фонг се върна, но не за дълго. Устискахме така година-две, но си личеше, че няма да е задълго. Можехме да останем само докато на власт беше Чан Кайшъ, но на него нещо не му потръгна управлението, нали така? Още през четирийсет и седма комунистите вече демонстрираха по улиците, а само две години по-късно, през четирийсет и девета, взеха твърдо властта. Нанкинският договор, разбира се, отдавна беше отхвърлен; концесиите също — и слава богу. Останалото също полека-лека се изпари. Както винаги, намираха се и слепци, които разправяха, че Шанхай щял да си остане винаги постарому, както вие ни разправяхте за японците. Шанхай бил корумпирал в миналото и

династията Манчу, и военачалниците, и Гоминдана, и японците, и англичаните. Сега било ред и на комунистите да ги корумпира. Те, разбира се, не познаха. Ние двамата с Дорис така и не станаме привърженици на корупцията като решение за проблемите на китайците, нали, Дорис? Нито майка ти. Затова се и върнахме у дома.

— А братята Ко? — подсетила го Кони, докато Дорис вадела шумно някаква плетка от кафява книжна кесия.

Този път колебанието на стареца, изглежда, се дължало не на сенилността, а на определени съмнения.

— Ами, да — отчел след неловка пауза. — Тези двамата се впуснаха в някои доста сериозни авантюри, *мен* ако ме питате.

— *Авантюри!* — повторила възмутено Дорис, тракайки с иглите за плетене. — Пладнешки грабежи по-скоро.

Светлината отказвала да изостави морето, но вътре в стаята вече се стъмвало и огънят в газовата камина пърпорел като далечен двигател.

Докато бягали от Шанхай, разправял старецът, Дрейк и Нелсън на няколко пъти се изгубили един от друг. Но не мирясвали, докато пак не се съберели. При всичкото гладуване, изтощение и адските въздушни бомбардировки, в които загинали хиляди цивилни, по-малкият, Нелсън, успял да се добере здрав и читав чак до Чункин. По-големият, Дрейк, обаче го взели насила в армията на Чан Кайшъ, макар че Чан само отстъпвал с надеждата, че комунистите и японците ще се изпотрепят взаимно.

Но Дрейк побеснял, хукнал да търси начин да премине през фронта и се тревожел до смърт за Нелсън. А в това време Нелсън бил заседнал на спокойствие в Чункин и се заловил да се просвещава политически. После разправял, че там получавали дори „Синхуа жибао“, който комунистите издавали със съгласието на Чан. Представяте ли си! Намерил неколцина съмишленици и седнали да умуват в Чункин как да построят един нов свят, когато войната свършела, и тя, слава богу, взела че свършила.

През 1945 г., разправял съвсем простичко мистър Хибърт, раздялата им приключила като по чудо.

— Шанс не едно на хиляда, ами едно на милиони. Пътят преливал от потоци камиони, каруци, войски и оръдия, насочили се

всички към крайбрежието, а отстрани търчал като луд Дрейк и крещял: „Никой ли не е виждал брат ми?“.

Тук драматизмът на мига пробудил скрития в него проповедник и гласът му се усилил:

— Докато един ден някакъв отдавна некъпан човечец не хванал Дрейк за лакътя: „Ей, Ко“. Все едно му искал огънче да запали цигарата си. „Брат ти е два камиона зад нас и залива с агитация едни комунисти хака.“ И докато се усетят, двамата братя се хвърлили един друг в обятията си и Дрейк се зарекъл да не изпуска повече Нелсън от очи, докато не се върнат в Шанхай, че и *след* това!

— И те дойдоха да ви се обадят — подсетила го съвсем леко Кони.

— Още с връщането им в Шанхай Дрейк го занимаваше една-единствена мисъл: да осигури нормално образование на брат си Нелсън. Нищо друго на този Божи свят не го интересуваше, освен Нелсъновото образование. Нелсън трябвало задължително да се изучи. — И старческата ръка тупнала върху страничната облегалка на стола. — Поне единият от братята да се самоосъществял. Нищо не беше в състояние да отклони Дрейк от тази му мисия! И той взе че я постигна — рекъл старецът. — Уреди каквото трябваше. Той, Дрейк, по това време беше станал много печен във всякакви сделки. А нямаше и деветнайсет, когато се върна след войната. Нелсън пък караше седемнайсет и се трудеше денонощно — над книгите, имам предвид. И Дрейк не се спираше, само че работеше с тялото си.

— Беше тръгнал по лошия път — промълвила съвсем тихо Дорис. — Беше се хванал с някаква банда и крадеше. Когато му останеше време от това да ме *опипва*.

Не е ясно дали мистър Хибърт изобщо я чул, или просто реагирал на стандартното възражение от нейна страна:

— Не говори така, Дорис. Човек трябва да разглежда тези триади в перспектива — коригирал той дъщеря си. — По онова време Шанхай беше град държава. Управляваха го неколцина крупни търговци, шефове на банди и други, още по-гадни личности. Нямаше нито профсъюзи, нито ред и законност, животът беше труден и пет пари не струваше, а съм убеден, че под бляскавата му повърхност и Хонконг досега си е останал такъв. В сравнение с някой от тамошните така наречени „английски джентълмени“ дори и най-долният собственик на

тъкачна фабрика в Ланкашър би представлявал еталон за християнско милосърдие.

След този си нежен укор старецът пак се върнал към Кони и своя разказ. Образът на Кони му бил добре познат: първообраз на дамата от първия ред в църквата — едра, цялата в слух, с шапка на глава, поглъщаща предано всяка дума, отронила се от старческата му уста.

— Те, двамата братя, редовно идваха на чай в пет следобед. А аз гледах да съм се подготвил всичко да има: и храна на масата, и лимонада — те много я обичаха и й викаха „сода“. Дрейк пристигаше от пристанището, а Нелсън от книгите и докато се хранеха, почти не приказваха; после веднага се връщаха на работа, нали така, Дорис? Бяха си изнамерили свой личен пример — легендарният учен Чен Ин, който бил толкова беден, че се научил да чете и пише на светлината от светулки. И все се занасяха как Нелсън щял да повтори подвига му. „Подсили се с още една кифличка, Чен Ин“, виках му аз. Те се засмиваха, после си заминаваха. „Довиждане, Чен Ин, до следващия път.“

— Понякога, когато не му беше пълна устата, Нелсън се захващаше да ме просвещава политически. Ама и той проповядваше едни идеи! Но не ги беше научил от нас, във всеки случай. Ние не бяхме чак толкова напреднали. Парите били в основата на всички злини — *това* поне никога не съм го отричал! Напротив, от години и аз все го повтарям! Братство, дружба, религията — опиум за народа — с това нямаше как да се съглася; но ако станеше дума за клерикализъм, католически измишльотини, папски интриги и идолопоклонничество — там не беше кой знае колко далеч от истината, поне според моите възгледи. И против англичаните се изказваше от време на време, не че не си го заслужавахме, де, мен ако ме питате.

— Но това не му пречеше да яде храната ти, нали? — подметнала пак тихичко Дорис. — Нито да се отрече от религиозното си минало. И не му попречи да разруши мисията до основи.

Старецът само й се усмихнал търпеливо.

— Дорис, скъпа, казвал съм ти го и пак ще повторя. Бог ни разкрива волята си по най-различни начини. И докато се намират добри люде, готови да излязат и да търсят истина, справедливост и братска любов, Той няма да чака дълго на вратата, преди да влезе в сърцата им.

Дорис се изчервила и забила поглед в плетката.

— Не че не е права, разбира се. Нелсън в действителност разруши мисията ни. И се отрече от своята вяра. — Облак тъга се надвесил за миг над старческото лице, но смехът неочаквано надделял: — Обаче си нямате представа как му натри носа Дрейк след това! Леле какво конско му чете! Боже, боже! „Политиката нито можеш да я ядеш, нито става за продан — разправяше му Дрейк, и пак с извинение пред Дорис, — нито можеш да спиш с нея. За нищо друго не става, освен за рушене на храмове и за избиване на невинни хорица!“ Не го бях виждал дотогава толкова ядосан. Че и какъв як бой му хвърли на Нелсън, да бяхте видели! Понаучил беше туй-онуй долу по пристанището, да ви кажа!

— Трябва да ни кажете — изсъскал по змийски от полумрака Ди Салис. — Длъжен сте *всичко* да ни кажете.

* * *

— Студентска процесия — подновил разказа си мистър Хибърт. — Факелно шествие. Група комунисти излезли да си търсят белята след полицейския час. В началото на четирийсет и девета... трябва да беше пролетта, май... напрежението тъкмо беше почнало да се покачва. — За разлика от дотогавашните му разхвърляни приказки, повествованието на мистър Хибърт изведнъж станало много постегнато. — Насядали бяхме около огъня, нали, Дорис? Ти, Дорис, тогава на четиринайсет ли беше, или вече на петнайсет? Много обичахме да седим около огъня дори когато нямаше нужда от него — напомняше ни за дома ни в Макълсфийлд. И изведнъж чуваме отвън дрънчене и скандирания: цимбали, свирки, гонгове, камбани, барабани — ужасен шум. Аз поначало си имах едно наум, че такива неща стават. Малкият Нелсън непрекъснато ме предупреждаваше по време на уроците по английски: „Вървете си у дома, мистър Хибърт. Вие сте добър човек“, все ми викаше, Господ да го поживи. „Добър човек сте, но отворят ли се шлюзовете, водната стихия ще отнесе и добрите заедно с лошите.“ Той, Нелсън, много хубаво се изразяваше, когато искаше. От вярата му произтичаше. Не беше измислено, а *преживяно*.

„Дейзи, викам ѝ — за Дейзи Фонг става дума, и тя седеше с нас — Дейзи, я вървете с Дорис в задния двор да видите дали случайно скоро няма да ни дойде компания.“ И докато го кажа — *прас!* — някой хвърли камък през прозореца. После се чуха гласове, викове, а сред тях моментално разпознах и гласа на Нелсън. Той, разбира се, знаеше и чаочжоу, и шанхайски, но към момчетата си се обръщаше на шанхайски, естествено: „Смърт за страхливите империалистически псета!“, викаше. И „Долу религиозните хиени!“. Нямате си представа какви лозунги им идваха на акъла! На китайски звучат съвсем нормално, но преведеш ли ги на английски — пълен боклук! После събориха вратата и нахлуха.

— И разпятieto счупиха — каза Дорис със забит в ръкоделието поглед.

Този път обаче, за най-голяма изненада на слушателите им, не дъщерята, а Хибърт прибягнал до простонародни изрази:

— И куп други неща изпотрошиха проклетниците, не само разпятieto! Чупеха на поразия: пейки, пианото, столове, лампи, молитвеници, библии. Вилнееха с пълни сили, да ви кажа. Като истински свине. „Давайте — викам им аз. — Трошете, каквото ви попадне. Сътвореното от човешка ръка ще погине, но Божието слово вечно ще е живо, дори и всичко на подпалки да нацепите.“ Нелсън, горкият, не смееше да ме погледне. Направо ми се плачеше от жал за него.

А след като си заминаха, аз се огледах и видях как старата Дейзи Фонг е застанала на прага, а зад нея и Дорис. Дейзи всичко беше видяла. И се беше радвала — по погледа ѝ личеше. В сърцето си и тя била една от тях. Радваше се. „Дейзи — викам ѝ, — събирай си багажа и да те няма. На този свят можеш да даваш или да не даваш от себе си, колкото си искаш, драга моя. Но никога не се отдавай под наем. Това е по-лошо дори и отколкото да си шпионин.“

Кони засяла в знак на съгласие, но Ди Салис само изписукал обидено.

Старецът обаче бил изпаднал в нещо като еуфория.

— Та сядаме ние, значи — аз и нашата Дорис, — и си поплакваме заедно от мъка, не виждам какво срамно има, че да го крия, нали, Дорис? Никога не съм се срамувал от сълзите си, открай време. И двамата усетихме колко ужасно ни липсва майка ти, затова

коленичихме и почнахме да се молим. После станахме и се захванахме да разчитваме. Най-трудното беше да решим откъде да започнем всъщност.

— И в този момент се появява Дрейк! И клати глава, понеже не вярва на очите си. „Добър вечер, мистър Хибърт“, вика ми с басовия си глас и с лекия си северняшки английски акцент, дето винаги ни е смешен. А зад гърба му стои малкият Нелсън с четка и леген в ръка. Ръката му още беше саката — предполагам, че и досега си е такава — разкъсана от бомбите, когато беше малък, — но това никак не се отразяваше на работата му с четката, да ви кажа. И тъкмо беше почнал да четка, че като го подбра оня ми ти Дрейк да го псува като жив хамалин! Не знаех, че и това го може. То, като се замислиш, той самият донякъде си беше хамалин, така да се каже. — И пуснал ведра усмивка на дъщеря си. — Добре че го псуваше на чаочжоу диалекта им, нали, Дорис? Аз него само наполовината го знам, без тия му изрази, ама да не ви разправам какво беше! Да ти таковам и онаковам, както си му е редът.

Млъкнал и затворил за миг очи като за молитва — или може би от умора.

— Но самият Нелсън всъщност не беше виновен, разбира се. На Дрейк поне дотолкова му беше ясно. Нелсън само им беше предводителят. И нямаше как да се посрами, като ги възпре. Тръгнаха да шестват, без да имат ясна представа за къде точно, и изведнъж някой се изцепва: „Ей, мисионерчето! Я да видим сега на кой бог се кланяш!“. И той се е видял принуден. И въпреки това Дрейк не спря да го ругае. Почистиха, ние си легнахме, а те двамата останаха да спят на пода в параклиса, да не би тълпата да се върне пак. На сутринта като слязохме, гледаме всички оцелели молитвеници подредени старателно на купчинка, библиите и те. И разпятие бяха измайсторили от подръчни материали. Та дори и пианото бяха закърпили, без да го акордират, естествено.

Свил се наново на възел от напрежение, Ди Салис решил да зададе въпрос. И той като Кони държал пред себе си отворена тетрадка, но до този момент нищо не си бил записал.

— А каква беше дисциплината на Нелсън по онова време? — попитал настоятелно със своя носов, възмутен тон и приготвил химикалката да си записва.

Въпросът му доста озадачил мистър Хибърт.

— Ами как? Партийна. Комунистическа, естествено.

А докато Дорис шепнела на плетката си „Ох, татко“, Кони предложила набързо свой превод:

— Каква дисциплина изучаваше на този етап Нелсън, мистър Хибърт, и къде?

— А, дисциплина, казвате. Сега разбирам за каква дисциплина говорите! — върнал се мистър Хибърт към своя по-непретенциозен стил.

* * *

Отговорът на въпроса му бил прекрасно известен. Че за какво друго — изключая комунистическия символ верую — имало да си говорят двамата с Нелсън по време на уроците по английски освен за личните амбиции на Нелсън? Нелсън бил влюбен в инженерните науки. И бил убеден, че именно техниката, а не библиите щели да изведат Китай от епохата на феодализма.

— Корабостроене, пътища, железници, заводи — все това му беше в устата на Нелсън. Архангел Гавриил със сметачна линейка, бяла яка и диплома. Такъв се виждаше той в своите представи.

Мистър Хибърт нямал възможността да остане достатъчно дълго в Шанхай, че да стане свидетел на това как Нелсън достигнал до мечтаното състояние, понеже Нелсън се дипломирал чак през 1951 г., пояснил старецът.

Писалката на Ди Салис задращила бясно по тетрадката.

— Но Дрейк, който заради него беше мизерувал през всичките тези шест години — разправял мистър Хибърт, очевидно за да заглуши повторното споменаване на триадите от страна на Дорис — Дрейк се заинати, но успя и той като Нелсън да постигне целта си. Щом видя как ръцете на Нелсън поемат жизненоважната свита на руло диплома, Дрейк осъзна, че е изпълнил задачата си и че е вече свободен да се измъкне, както го е мислел от самото начало.

Вълнението на Ди Салис направо нямало насита: нови цветни петна избили по кожата на лицето му, а тялото му не можело да си намери място върху стола.

— И какво стана после, *след* като завърши? — попитал притеснено. — С *какво* се захвана? Какъв стана? Продължавайте. Не спирайте, *моля* ви се.

Този необичаен ентузиазъм предизвикал усмивка върху лицето на мистър Хибърт. Ами според Дрейк, заразправял мистър Хибърт, Нелсън първо постъпил като чертожник в корабостроителница. Правел чертежи, проектирал строежи и попивал като луд всичко възможно от съветските техники, които навлезли масово след победата на Мао. После, през 1953-а, ако мистър Хибърт не го лъжела паметта, Нелсън заслужил да го изпратят да се доизучи в Ленинградския университет в Русия, където останал до... абе, някъде докъм края на петдесетте години.

— Дрейк толкова се гордееше — разправял мистър Хибърт с такава гордост, сякаш ставало дума за негов собствен син. — Беше като куче, на което са пораснали две опашки.

А Ди Салис изведнъж се привел напред и си позволил въпреки предупредителните погледи на Кони да ръгне с писалката си въздуха пред стареца.

— А *след* Ленинград какво станало с него?

— Върнал се в Шанхай, естествено — засмял се мистър Хибърт. — Където, вследствие на това, че се бил изучил, го повишили и станал важна клечка: корабостроител, съветски възпитаник, технолог, администратор! А пък и той поначало обожаваше руснаците! Особено след Корея. Те били титаните на техниката, на силата, на идеите, на мисълта! Изобщо за него Русия беше новата обетована земя. В очите му те бяха направо...

Гласът и разпалеността му угаснали едновременно.

— Ох, горкият — измърморил и млъкнал, изпитвайки неувереност за втори път, откакто го изслушвали. — Де да е знаел, че това няма да трае вечно? Това да се възторгваш от руснаците — колко дълго щяло да е на мода в новата страна на чудесата на Мао? Дорис, скъпа, подай ми шал.

— Вече е на раменете ти — казала Дорис.

Ди Салис обаче продължил да го обсажда нетактично и със свистене. Не го интересувало вече нищо — дори разтворената в скута му тетрадка — освен отговорите.

— Добре. Върнал се, значи — изписукал. — И се издигнал в йерархията. Съветски възпитаник, с просъветска ориентация. Чудесно. *И какво става след това?*

Мистър Хибърт задържал дълго погледа си върху Ди Салис. Лукавство не се четяло нито в изражението, нито в очите му. Напротив, наблюдавал го с проникателността на умно дете, лишена от всякаква софистика; от което моментално станало ясно, че мистър Хибърт вече изобщо не вярвал на Ди Салис, нито го намирал за поносим.

— Той вече не е сред живите, млади момко — казал по някое време мистър Хибърт, извъртял се върху стола си и втренчил поглед в морския пейзаж. В стаята се бил възцарил полумрак и повечето светлина идвала от газовия огън. Сивият плаж бил безлюден. Кацналата върху портичката черна врана изглеждала огромна на фона на остатъците от вечерния небосвод.

— Но вие казахте, че и досега е със саката ръка — озъбил се право насреща му Ди Салис. — Че предполагате, че и досега си е такава „Досега“ казахте; дори гласът ви беше в сегашно време.

* * *

— Добре. Но аз смятам, че достатъчно измъчихме мистър Хибърт — намеси се Кони с приветлив тон, хвърлила рязък поглед на Ди Салис и се навела да си вдигне чантата. Ди Салис обаче проявил вироглавост.

— Не му вярвам! — изписукал. — Кога е умрял Нелсън? Да чуем датата!

Старецът обаче само придърпал шала около себе си и не отмествал поглед от морето.

— Живеехме в Дърам — обадила се Дорис, без да вдига очи от плетката си, въпреки недостатъчната за плетене светлина. — Дрейк дойде в лимузината си с шофьор да ни види. Водеше със себе си и своя пръв помощник, когото нарича Тиу. Заедно вилнели навремето в Шанхай. Изобщо искаше да се изфука. Подари ми запалка от платина, дари хиляда лири в кеш за татковата църква и ни показа за секунди от куфарчето си своя орден на Британската империя; после ме отведе в ъгъла и ме покани да съм отидела в Хонконг и да съм му станела

метреса. Представяте ли си нахалството му: под самия нос на баща ми! Но му трябвал подписът на баща ми върху някакъв документ. Поръчителство. Щял да учи право в „Грейс Ин“. Представяте ли си: на неговите години! Цели четирийсет и две! Не „зрял студент“, ами отгатак! Той, естествено, изобщо не е възнамерявал да учи. Както винаги, всичко беше само за фасон и големи приказки. Та баща ми го попита тогава: „Какво прави Нелсън?“ и...

— Една минутка, ако обичате — намесил се отново в най-неудачния момент Ди Салис. — На коя дата? *Кога* стана всичко това, моля ви? Държа да знам *точната* дата.

— Шейсет и седма. Татко почти се беше оттеглил от работа, нали, татко?

Старецът обаче не помръднал.

— Добре. Приемаме шейсет и седма. Кой месец? Бъдете точна, ако обичате!

Кони го усетила как за една бройка щял да се изпусне и да каже: „Изказвай се точно бе, *жена*“, и това ужасно я притеснило. Но опитът ѝ да го озапти отново бил тотално пренебрегнат.

— Април — казала Дорис след кратък размисъл. — Току-що беше минал татовият рожден ден. И той тъкмо затова носеше хилядата лири за църквата. Уверен беше, че баща ми няма да ги присвои, понеже баща ми никак не одобряваше начините, по които Дрейк печелеше парите си.

— Добре. Хубаво. Дотук чудесно. Април. Значи, Нелсън умира към април шейсет и седма. И какви подробности ви съобща Дрейк във връзка с това събитие? Това случайно да помните?

— Никакви. Вече ви казах. На татовия въпрос само отговори: „Умря“, все едно ставаше дума за куче, а не за Нелсън. И това ми било братска обич. Татко се чудеше накъде да си извърне очите. Сърцето му се скъса направо, а Дрейк стои насреща му и пет пари не дава. „Нямам вече брат. Нелсън умря.“ Татко и до ден-днешен се моли за душата на Нелсън, нали, татко?

Този път проговорил самият старец, чийто глас с настъпването на здрача станал значително по-силен.

— Винаги съм се молил за Нелсън, моля се и досега — отговорил без заобикалки старецът. — Докато беше жив, се молах да успее по някакъв начин да върши Божието дело на земята. Вярвах, че

му е заложено да постигне велики цели. Дрейк не го мислех. Той всякак щеше да се оправи. Той е печен. Но и друго си мислех: светлината над входа на мисията „Божия живот“ не ще да е горяла напразно, ако Нелсън Ко успее да положи основите на едно справедливо общество в Китай. Нелсън сигурно щеше да го нарече „комунизъм“. Да го нарича каквото си ще. Но ние с майка ти цели три години го обграждахме с християнската си обич, така че не позволявам, Дорис, нито ти, нито който и да било друг да каже, че светлината на Божията любов може да се угаси завинаги — било то с политика, или с меч. — Старецът поел дълбоко въздух. — А сега, след като умря, се моля за душата му по същия начин, по който се моля и за душата на майка ти — добавил, но с неочаквано по-слаба убедителност. — И пет пари не давам, ако сметнете това за проява на католицизъм.

Кони в действителност била вече станала да си върви. Усещаше кога човек е опрял в някаква граница, имаше и точен поглед и сериозно се била уплашила от проявяването от Ди Салис упорство. Затова пък хукналият по следата Ди Салис не признавал никакви ограничения.

— Значи, е бил застигнат от *насилствена* смърт, нали така? „Политика или меч“, както сам се изразихте. От *кой* род политика обаче? Дрейк не уточни ли? Нали съзнавате, че *истинските* убийства стават относително рядко, все пак. Според мен вие криете нещо от нас!

Ди Салис също се бил изправил, но стоял до самия мистър Хибърт и джафкал въпросите си над побелялата глава на стареца, като да се намирал в Сарат и да участвал в учебна инсценировка на разпит.

— *Изключително* любезна бяхте — възторгвала се Кони пред Дорис. — Честно да ви кажа, научихме *много* повече от онова, за което бяхме дошли и което ни е нужно. Мен ако ме питате, няма начин да не му присъдят рицарското звание — обявила с претоварен с многозначителност тон, дано Ди Салис се сети. — Сега вече си тръгваме и ви благодаря *безкрайно* и на двама ви.

Този път обаче била възпрепятствана не от друг, а от самия старец.

— А на следващата година изгуби и другия си Нелсън, Бог да го пази — синчето си. Тежки години в самота му предстоят на този човек Дрейк. Точно така беше писал в последното си писмо до нас, нали, Дорис? „Молете се за малкия ми Нелсън, мистър Хибърт“, пишеше. И

ние наистина се молихме. После настоя да съм вземел самолета и да ръководя погребението. Не знам защо, но нещо отвътре ме възпря. Пък и никога не съм одобрявал големите разходи по погребенията, честно да ви кажа.

Тук вече Ди Салис буквално му се нахвърлил, и то — с ужасен, изпълнен с ликуване глас. Привел се над стареца и дотолкова се увлякъл, че грабнал с трескавата си ръчица стиска от шала му.

— Аха! Сега да ви питам! А за Нелсън-старши_поиска ли някога от вас да се молите, а? Държа да чуя отговора ви.

— Не — отвърнал протичко старецът. — Не е искал такова нещо.

— А защо не? Може би, защото не е бил наистина умрял! Доколкото знаем, в Китай човек може да умре по различни начини, като не всички от тях завършват със смърт! „Изпаднал в немилост“ — не е ли това по-точният израз?

Скърцащите му думи се разлетели като зли духчета из осветената само от огъня стая.

— Те се канят да си вървят, Дорис — казал кротко старецът по посока на морето. — Виж там с какво ще почерпиш шофьора им, моля ти се. Май трябваше да му занесем одеде нещо за хапване, но вече е късно.

Сбогували се, застанали прави в коридора. Старецът останал да седи на стола си, а Дорис била затворила междинната врата.

Понякога Кони можеше наистина да уплаши човек с шестото си чувство.

— Говори ли ви случайно нещо името „Лизе“, мис Хибърт? — попитала, докато закопчавала колана на огромния си дъждобран. — В досието на Ко се упоменава някоя си Лизе.

Негримираното лице на Дорис се смръщило ядно.

— Така се казваше мама — отвърнала. — Беше немкиня, от лутеранското вероизповедание. И това ли е откраднала тази гадна свиня?

Шофирани от Тоби Естерхази, Кони Сакс и Док ди Салис се понесли да докладват на Джордж невероятните си разкрития. Първо, още по пътя се скарали по повод пълната липса на задръжки у Ди Салис. Особено шокиран бил Тоби Естерхази, а Кони се тревожела да не вземе старецът в действителност да напише писмо до Ко. Но

значимостта на новоустановеното бързо надделяла над опасенията им и те пристигнали победоносно пред дверите на тайния им град.

* * *

Сега, зад дебелите крепостни стени, най-последно настъпил звездният час на Ди Салис, който моментално свикал своята орда — „жълтата опасност“ — и задвижил цяла поредица от издирвания, разпращайки ги подир една или друга фалшива следа от единия край на Лондон до другия, че дори и до Кеймбридж. По душа Ди Салис беше самотник — нещо, което надали друг човек, освен може би Кони, подозираше; а щом дори на Кони ѝ беше безразличен, надали щеше да се намери някой друг, който да го обича. Сред хората постоянно всяваше дразги, които често стигаха до абсурд. Но в същото време никой нямаше и капка съмнение в способностите му на ловец.

Забил се в някогашни архиви на Шанхайския университет по съобщенията — на китайски „Чао Танг“, — средище на войнстващи студенти комунисти след войната от 1939–1945 г., като съсредоточил вниманието си най-вече върху факултета му по морско дело, предлагал по онова време изучаването както на ръководство на народното стопанство, така и корабостроене. Съставил списъци на партийните кадри до и след 1949 г. и изучил оскъдните подробности за биографиите на онези, на които било поверено овладяването на едрата промишленост, за което се искало технически познания — и най-вече на корабостроителницата „Джанян“ — огромно предприятие, където няколкократно се налагало да провеждат чистки на гоминданските елементи.

И след като съставил списъците с няколко хиляди имена, създал досиета за всички онези от тях, за които се знаело, че са следвали в Ленинградския университет и впоследствие са се появили отново в корабостроителницата на по-висши длъжности. Курсът по корабостроене в Ленинград траел три години. Според изчисленията на Ди Салис, Нелсън трябвало да е бил там от 1953 до 1956 г., след което да е бил официално назначен в отдел „Мореплаване“ към шанхайския окръжен съвет, който от своя страна пък го върнал в „Джанян“.

Освен това Ди Салис приел за вероятно Нелсън да е имал малки китайски имена, които до момента им били неизвестни, но също така и вероятността междувременно да си бил избрал и ново фамилно име, поради което предупредил помагачите си, че нищо чудно биографията на Нелсън да е разделена на две, всяка част — под различно име. Така че да си отваряли очите за съвпадения. Сдобил се, преодолявайки куп трудности, със списъци на дипломантите и на приетите студенти както в „Чао Танг“, така и в Ленинград, и ги поставил един до друг.

Специалистите по Китай са особено братство, в което общите интереси пренебрегват протоколните правила и националните различия. Ди Салис имаше връзки не само в Кеймбридж и във всички архиви за Изтока по цял свят, но и в Рим, Токио и Мюнхен. Отправил писмени запитвания до всички тях, замаскирайки действителните си цели сред куп други, нерелевантни въпроси. Впоследствие щеше да се изясни, че дори и „братовчедите“ открили неволно досиетата си заради него. Имало и други, още по-засукани запитвания от негова страна. Изпратил неколцина от копачите си при баптистите — да прегледат архивите за някогашни ученици в мисионерските им училища да не би случайно някой някога да е записал все пак в дневниците китайските имена на Нелсън. Проучил и малкото налични сведения за починали шанхайски ръководители на средно ниво в корабостроителната индустрия.

Това било само първият етап от подвизите му. Вторият започнал с така наречената от Кони „Велика отвратителна културна революция“ от средата на шейсетте години и имената на шанхайските ръководители, които в хода ѝ били официално подложени на чистка и унижение и изпратени в „Кадровите училищата от Седми май“ да се запознаят наново с прелестите на селскостопанския бит. Прегледал, но без особен успех, и списъците на изпращаните в трудововъзпитателните лагери. Обърнал внимание на упоменатите в хунвейбинските дадзибао кадри, заклеял специално заради отрицателното влияние на баптисткото им възпитание в миналото, и се заиграл със сложни комбинации, свързани с името „Ко“, тъй като непрестанно го глождела мисълта, че променяйки името си, Нелсън вероятно си е избрал друга идеограма за изписването му, която обаче е запазила вътрешното си родство с първоначалния йероглиф и се произнасяла по същия или по сходен начин. Но когато се опитал да

разясни тази идея на Кони, тя още от самото начало престанала да следи мисълта му.

Тъй като търсенията на Кони поначало се движели в съвсем различна посока. Онова, което най-много я вълнувало, били известните на Цирка обучени от Карла вербовчици, които били дейни през петдесетте години сред чуждестранните студенти в Ленинградския университет; а така също и все още недоказаните слухове, че като младши агент в полза на Коминтерна Карла бил командирован временно след войната към нелегалната комунистическа партия в Шанхай със задачата да помогне във възстановяването на тайния ѝ кадрови апарат.

И тъкмо посред развихрилото се ново копаене от Гровнър Скуеър им подхвърлиха бомбастична сензацийка. Данните от мистър Хибърт още парели и търсачите и от двете фамилии ровели най-усърдно, когато Питър Гуилъм влязъл в кабинета на Смайли със спешно съобщение. Смайли, както винаги, се бил зачел дълбоко в нещо, но при влизането на Гуилъм пъхнал преписката в чекмеджето и го затворил.

— От „братовчедите“ е — казал благовъзпитано Гуилъм. — И се отнася до любимия ти пилот, брата Рикардо. Искат да имали среща с теб в Анекса при първа възможност. Толкова спешно било, че още вчера трябвало да им се обадя да потвърдя.

— *Какво* точно искат?

— Среща. Да *имали* среща.

— *Нима?* Ама *наистина* ли така се изразиха? Божичко, това трябва да е някакъв много стар израз, останал я от старогерманския, или в най-добрия случай — от староанглийския. Да *имали* среща. Не мога да повярвам. — И се помъкнал към банята да се обръсне.

А Гуилъм се завърнал в собствения си кабинет, където заварил настанилия се във фотьойла Сам Колинс, пушещ една от отвратителните си кафяви цигари със застинала на лицето му дежурна усмивка.

— Нещо ново ли има? — попитал съвсем лениво Сам.

— Омитай се отгук — озъбил му се Гуилъм. Сам поначало прекалявал с пъхането на носа си, но точно през този ден Гуилъм имал истинска причина да му няма доверие. На път към секретариата на Министерския съвет да представи на Лейкон за одобрение

ежемесечния отчет за служебните разходи на Цирка, Гуилъм станал свидетел как Сам се появил от частния му кабинет, разменяйки си дружески шеги както с Лейкон, така и със Сол Ендърби от Форин Офис.

ВЪЗКРЕСЕНИЕ РИКАРДОВО

До грехопадението участващите в специалното взаимоотношение разузнавателни агенции провеждаха почти ежемесечно свои срещи, на които най-старателно придаваха неофициален тон и които завършваха с „наквасване на гърлата“, както обичаше да се изразява предшественикът на Смайли Альлайн. Когато им дойдохе ред те да са домакините, американците подкарваха Альлайн и свитата му — включително и всеобщия любимец Бил Хейдън — към просторния бар на покрива им, известен в Цирка като „планетариума“, където ги наливаха със сухи мартинита и изглед към Западен Лондон, какъвто англичаните поначало не можеха да си позволят. А когато беше ред на самите англичани, те разпъваха разтегателна маса в говорилнята, застилаха я със закърпена дамаска и даваха на американските пратеници възможност да се поклонят пред последния бастион на зародилата се в лондонските клубове шпионска организация, където, между впрочем, е била зачената и тяхната служба, и им наливаха евтино южноафриканско шери от кристални гарафи, предназначени да прикриват факта, че не е оригинално, от Испания, ръководени от представата, че американците, така или иначе, няма да усетят разликата. Обсъжданията на тези срещи не се ръководеха от предварително съгласуван дневен ред и по традиция никой не водеше записки. Смяташе се за проява на лош вкус стари приятели да разчитат на подобни методи, а пък и скритите микрофони не се напиваха и вършеха тази работа много по-акуратно.

След грехопадението обаче на всички тези прояви на любезност категорично бе сложен край. Със заповед от висшестоящото ведомство в Лангли, в щата Вирджиния, на Мартело му беше наредено да включи и „британската връзка“, както там наричаха Цирка, в списъка на службите, които да бъдат държани на една ръка разстояние — списък, който включваше също така Югославия и Ливан — така че известно време двете служби се разминаваха на практика по противоположните тротоари, без почти да вдигат очи от плочките. На мнозина напомняха

на двойка във фактическа раздяла по време на бракоразводното дело. Но оттогава беше минало доста време, така че през сивото зимно утро, в което Смайли и Гуилъм се явили на входа на „Анекса на юрисконсулта“ на Гровнър Скуеър, вече се наблюдаваше повсеместно размразяване на отношенията, което личало дори по строгите погледи на двамата морски пехотинци, обискирали ги при влизането им.

А самите входни врати, между другото, бяха двойни, с черни решетки върху черните железни пана, и с позлатени перца по решетките. Цената им несъмнено превишаваше двудневния бюджет на целия Цирк. Допуснати по някое време във вътрешността, Смайли и Гуилъм имали чувството, че са пристигнали от село в големия град.

Кабинетът на Мартело бил направо просторен. Но нямал нито един прозорец, така че навън като нищо можело да е полунощ. Половината стена зад празното бюро се заемала от раздиплен като от вятъра американски флаг. На средата на пода стилни кресла били наредени в кръг около маса от имитация на палисандрово дърво, а на едно от креслата седял самият Мартело — широкоплещест веселяк, випускник на „Йейл“, по костюм от туид, който винаги изглеждал неподходящ за сезона. От двете му страни седели двама мълчаливи мъже, кой от кой по-блед и по-прям.

— Много ти благодаря, че си направи труда да дойдеш, Джордж — скочил да ги посрещне сърдечно Мартело със своя топъл, доверителен глас. — Излишно е да ти го казвам, като знам колко си зает. Много добре знам.

— Сол — рекъл, обръщайки се към двамината непознати, които до този момент седели незабележими в далечния край на кабинета: единият млад, като двамата мълчаливи сътрудници на Мартело, макар и не толкова изискан; другият набит, як и доста по-възрастен, с белези по лицето и подстриган на „канадска ливада“ — очевидно ветеран от някоя война. — Сол — повторил Мартело, — позволи ми да те запозная с една наистина легендарна личност в нашата професия. Сол: представям ти мистър Джордж Смайли. Джордж, запознай се със Сол Еклънд, висшестоящ служител на нашето прекрасно Управление за борба с наркотиците, известно допреди време като Бюрото за контрол над наркотиците и опасните вещества — нали така се казваше, Сол? Запознай се и с Питър Гуилъм, Сол.

По-възрастният от двамата подал десница, Смайли и Гуилъм се ръкували с него и установили, че кожата на дланта му е като суха кора на дърво.

— Точно така — сияел Мартело със задоволството на сватовник. — Джордж, нали помниш Ед Ристоу, също от наркослужбата, Джордж? Беше ти направил посещение на вежливост преди няколко месеца. Сол пое отскоро задълженията на Ристоу, които включват и Югоизточна Азия. Сай е негов колега.

„Американците нямат равни на себе си по помненето на имена“, минало му през ум на Гуилъм.

Сай бил по-младият от другите двама, с бакенбарди, златен часовник и изражение на мормон мисионер: вярващ, но ненатрапващ се. Смеел се така, сякаш бил минал специален курс на обучение по смеене, и Гуилъм му отвърнал с усмивка.

— Какво стана с Ристоу? — попитал Смайли, докато сядали.

— Коронарна болест — изръмжал ветеранът Сол с глас, който не отстъпвал по грубост на кожата на дланта му. Косата му приличала на сресана на кичурчета тел за миене на съдове. Почешел ли се по нея — а той често го правел, — тя направо стържела.

— Лошо — казал Смайли.

— Може и да се окаже хронична — добавил Сол, без да го погледне, и опънал от цигарата си.

Чак сега Гуилъм се усетил, че във въздуха витаело нещо многозначително. И почти надушил напрежение между двата американски лагера. Доколкото можел да съди от собствения си опит с американците, необявените предварително кадрови промени рядко се дължали на банални здравословни причини. И дори почнал да се чуди по кой ли начин предшественикът на Сол е оцапал бележника си.

— Наркоуправлението, Джордж, проявява... въ... силен интерес към нашето съвместно мероприятие — обявил Мартело, въвеждайки косвено по този нищо необещаващ начин темата „Рикардо“, макар на Гуилъм да му се сторило, че американците продължавали да проявяват все още загадъчното желание да се преструват, че срещата им е по съвсем различен повод — както личало и от нищо незначещите уводни приказки на Мартело.

— Нашите хора в Лангли, Джордж, държат много на тясното сътрудничество с добрите им приятели в наркоуправлението — обявил

Мартело с всичката топлина, присъща на една вербална нота.

— И ние — потвърдил от своя страна ветеранът Сол и изпуснал още цигарен дим, докато се почесвал по стоманеносивата си коса. Според Гуилъм той бил по природа стеснителен и се чувствал абсолютно неловко в тукашната атмосфера. Младият му колега Сай бил далеч по-отпуснат, макар гласът му да бил възвисокичък за ръста му:

— Става дума за параметри, мистър Смайли, сър. В случаи като този редовно се явяват области, които се застъпват.

— Сай и Сол са ловували с нас и в миналото, Джордж — постарал се да внесе допълнителна увереност Мартело. — Те са част от общото ни семейство, повярвай ми. От Лангли включват в акциите и хора от наркоуправлението, а от управлението включват хора на Лангли. От години е така. Нали, Сол?

— Точно така — казал Сол.

„Тия двамата, ако не се гушнат съвсем скоро в леглото — рекъл си Гуилъм, — най-много да вземат да си издерат взаимно очите.“ Погледнал към Смайли и забелязал как и той е наясно с напрегнатите отношения. На креслото седял сякаш не самият той, а негово чучело, опряло длани в коленете си, затворило, както винаги, почти докрай очите си, мъчейки се сякаш да се докара до невидимост, докато онези доигравали пиеската си с обясненията.

— Предполагам, че ще е най-добре първо да си разменим най-пресните подробности по случая — предложил Мартело, все едно им предлагал да започнат с измиване на ръцете.

„“Първо” преди кое?“, зачудил се Гуилъм.

Единият от мълчаливците ползвал работния псевдоним „Мърфи“. Мърфи бил толкова рус, че се доближавал до албинос. Взел папка от палисандровата маса и зачел от нея с глас, който излъчвал огромно уважение. Вдигал листовете пред очите си един по един с чистите си пръсти.

— Сър, в понеделник обектът излетял за Банкок с „Катей Пасифик Еърлайнс“, виж приложената справка за полета, и е бил посрещнат на аерогарата от Тан Ли, виж приложената справка за лицето, с личната му лимузина. Оттам двамата се отправили директно към постоянния офис на „Еърсий“ в хотел „Ирауан“. — И погледнал Сол. — Тан е изпълнителният директор на „Ейжън Райс енд

Дженерал“, сър — дъщерна фирма на „Еърсий“ в Банкок, виж приложената справка за същата. Престоляли три часа в офиса и...

— Тъ, Мърфи — прекъснал го Мартело.

— Сър?

— Не може ли да прескачаш всички тия „виж приложени справки“? Всички сме наясно, че разполагаме с досиетата на въпросните личности и фирми. Нали така?

— Тъй вярно, сър.

— Ко сам ли е пътувал? — запитал Сол.

— Сър, Ко пътува заедно с неговия управител Тиу. Той без Тиу почти никъде не ходи.

Тук, поглеждайки пак случайно към Смайли, Гуилъм засякъл въпросителния поглед на шефа си към Мартело. Гуилъм имал чувството, че Смайли си мислел за младата жена — дали и *тя* го е придружавала? — но снизходителната усмивка на Мартело ни най-малко не потрепнала, така че само след миг Смайли като да се примирил с това и си възвърнал позата на внимателен слушател.

Междувременно Сол се бил извъртял към своя помощник, с когото разменил няколко приказки насаме.

— Защо, по дяволите, не са поставили подслушвателни устройства в тоя проклет офис, Сай? Защо се туткат?

— Вече отправихме съответното искане до Банкок, Сол, но срещат проблем с разделителните стени. Нямали необходимите кухни или нещо от този род.

— Тия мърльовци в Банкок от чукане нямат сили да мислят. Тоя Тан не е ли същият, дето миналата година се мъчихме да го спипаме с хероина?

— Не, Сол, онзи беше Тан Ха, а този е Тан Ли. При тях Танове под път и над път. Но и Тан Ли е просто подставено лице. Служи за свръзка с Фати Хонг в Чианг Май. Именно Хонг е в гъсти отношения с производителите и крупните прекупвачи.

— Ами да вземе някой да отиде и да гръмне това копеле — казал Сол. Но не станало съвсем ясно кое от двете копелета имал предвид.

Мартело кимнал на бледия Мърфи да продължи.

— Сър, оттам тримата — става дума за Ко, Тан Ли и Тиу, сър — заминали с кола за пристанището на Банкок, където огледали двайсетина-трийсет от швартованите покрай брега крайбрежни

корабчета. Оттам се върнали с автомобила на аерогарата Банкок, откъдето обектът отлетял за конференция на производителите на цимент в хотел „Идън“ в Манила, във Филипините, а оттам — за Бали.

— Тиу не е ли отлетял също за Манила? — попитал Мартело, за да печели време.

— Не, сър. Той отлетял за дома си — отвърнал Мърфи, а Смайли пак хвърлил поглед на Мартело.

— Цимент! Как пък не! — възкликнал Сол. — Онези не са ли корабчетата, дето щъкат до Хонконг, Мърфи?

— Тъй вярно, сър.

— Знаем ги ние тия корабчета — заобяснявал Сол. — От години ги дебнем, нали, Сай?

— Точно така.

Тогавя Сол се нахвърлил върху Мартело така, сякаш той лично носел вината за лодките:

— Те излизат чисти от пристанището. Дрогата я вземат на борда чак когато се озоват в открито море. Никой не знае на кое от всичките корабчета ще поверят стоката, дори капитанът му научава едва тогава, когато моторницата се доближи и им прехвърли дрогата. И щом навлязат в хонконгската акватория, изхвърлят дрогата в морето с маркери, а джонките идват и я прибират. — И заговорил бавно, сякаш говоренето му причинявало болка, изплювайки дрезгаво всяка думичка поотделно: — От години пищим на британците да прочистят тия джонки, но те, копелетата, до един са на процент към трафикантите.

— Това е всичко, с което разполагаме, сър — казал Мърфи и оставил доклада си на масата.

* * *

И пак изпаднали в неловките паузи. Симпатично девойче, въоръжено с табла с кафе и бисквити, внесло известно облекчение, но след излизането ѝ мълчанието станало още по-мъчително.

— Вземи най-после да му кажеш — озъбил се накрая Сол. — Да не се наложи аз да му го казвам.

По този начин стигнали до същността на въпроса, както обичал да се изразява Мартело.

* * *

Маниерът на Мартело станал изведнъж сериозен, но и поверителен, все едно семеен адвокат четял завещание пред наследниците:

— По наше искане... ъъ..., Джордж, колегите от наркоуправлението прегледали още веднъж миналото и досието на изчезналия пилот Рикардо и както на практика очаквахме, изровили доста материал, който досега, поради ред причини, е бил неизвестен, а не е трябвало да бъде. Според мен няма смисъл да обвиняваме когото и да било за този пропуск, още повече че Ед Ристоу е на легло. Предлагам просто да стигнем до извода, че независимо от причините тая работа с Рикардо е пропаднала в някаква тясна пролука между наркоуправлението и нашата служба. Междувременно пролуката вече е затворена и нашето желание е да ви запознаем с новопоявилата се информация.

— Благодаря, Марти — промълвил търпеливо Смайли.

— Оказва се, че в крайна сметка Рикардо е още жив — обявил Сол. — Което ще рече, че яко сме били сгафили.

— *Какво* сте направили? — прекъснал го рязко Смайли, вероятно преди да осъзнае напълно смисъла на казаното от Сол.

При което Мартело се опитал бързо да преведе:

— Грешка, Джордж. Човешка грешка. На всекиму се случва. Да сгафи. Дори и на теб, не съм ли прав?

Гуилъм изучавал обувките на Сай, които лъщели като гумени и имали дебели шевове. Погледът на Смайли се бил изкачил по страничната стена, откъдето президентът Никсън наблюдавал благосклонно и насърчително тристранния им съюз. Никсън беше подал оставката си преди повече от шест месеца, но Мартело проявявал трогателна решителност да поддържа присъствието на образа му. Мърфи и немият му колега седели вкаменени като юноши, чакащи да приемат първото си причастие в присъствието на самия епископ. Непрестанно се движел единствено Сол, който, като някакъв по-атлетичен вариант на Ди Салис, редувал чешенето на къдравия си скалп с опъването от цигарата. „Този човек не знае да се смее —

помислил си ни в клин, ни в ръкав Гуилъм. — Отдавна е забравил как става това.“

А Мартело продължил:

— Смъртта на Рикардо е официално регистрирана в архивите ни като сполетяла го някъде около двацет и първи август, Джордж, прави ли съм?

— Прав си — потвърдил Смайли.

Мартело поел рязко въздух и килнал главата си на обратната страна, докато четял от записките си:

— Оказва се обаче, че на втори септември — около две седмици след смъртта му, ако не ме лъже аритметиката — Рикардо е осъществил... въ... личен контакт с едно от отделенията на Бюрото за контрол над наркотиците и опасните вещества в азиатския регион. Сол предпочита... въ... да не уточняваме за кое точно отделение става дума и аз съм склонен да се съобразя с желанието му.

„Мартело ъка — рекъл си Смайли, — за да има време да обмисли следващите си думи.“

— Рикардо предложил услугите си на Бюрото — продължил Мартело — да им разкрие срещу заплащане курса, който му бил възложен, да прекоси границата и да достави опиум право в... въ... комунистически Китай.

* * *

В този миг някаква ледена ръка сякаш стиснала Гуилъм за стомаха и отказала да го пусне. Усещането му за изключителната важност на момента се засилвало още повече от проточилото се през толкова несъществени подробности въведение. Впоследствие щеше да сподели с Моли как му се сторило, че „изведнъж всички нишки на случая сякаш се омотаха в едно чиле“; но това описание щеше да го направи едва след време, когато леко го избиваше и на самохвалство. И въпреки всичко шокът — след всичкото пристъпване на пръсти и подметнати предположения, след цялата преровена бумащина — самият шок от това, че едва ли не физически са го запратили в континентален Китай, бил несъмнено изживян и не му се налагаше да преувеличава, когато го описваше.

А Мартело пак се вживял в ролята на добрия семеен адвокат.

— На този етап, Джордж, ми се налага да ти разясня някои...
въ... семейни подробности. По време на събитията в Лаос ЦРУ
използваше няколко от северните планински племена за бойни цели.
Подозирам, че това ти е известно. Там, горе, в планините на Бирма.
Нали познаваш региона и тамошните шани? Доброволци, нали се
сещаш? Много от тези племена отглеждаха една-единствена култура...
въ опиум... и поради интересите на водещата се там война
„Компанията“ се виждаше... въ... принудена да си затваря... въ...
очите пред нещата, които не бяхме в състояние да променим, нали ме
разбираш? Добрите хора там търсеха начин да оцелеят, а голяма част
от тях нито знаеха как другояче, нито виждаха нещо нередно в това да
отглеждат тази... въ... култура. Нали ме разбираш?

— Исусе Христе — измърморил под сурдинка Сол. — Чуваш ли
какви ги приказват, Сай?

— Чувам, чувам, Сол.

А Смайли отчел, че го разбира.

— Та провежданата по този начин... въ... политика на
„Компанията“ причини за много кратко известен разрыв между
„Компанията“, от една страна, и наркоуправлението... въ... от друга,
което се явява наследник на Бюрото за борба с наркотиците. Понеже
момчетата на Сол имаха за задача да се... въ... борят с
разпространението на дрогата, което е съвсем правилно, и да
предотвратяват... въ... трафика с нея, което им е работата и
задължението, Джордж, докато в същото време интересите на
„Компанията“ и на самата война на онзи... въ... етап, Джордж, ѝ
диктуваха да си затваря въ очите.

— ЦРУ е играело ролята на кръстник на планинските племена —
изръмжал Сол. — Мъжете им се биели на фронта, а в това време
хората на „Компанията“ кацали в селата им, помагали им да приберат
маковата реколта, оправяли жените им и отнасяли обратно със
самолетите си опиума им.

Мартело обаче не позволил да го отклонят толкова лесно.

— Бих казал, Сол, че донякъде... въ... опростяваш нещата, но...
въ... разрывът в действителност беше налице и точно към този момент
заострям вниманието на Джордж. А що се отнася до Рикардо, той е
изключително тежък случай. Изпълнил куп полети за „Компанията“ до

Лаос, а след края на войната от „Компанията“ му намерили нова работа, изплатили му компенсация и прекратили всякакви контакти с него. Никой не обича да се занимава с тия момчета, ако няма война, в която да участват. Та не изключвам... въ... вероятността този път... въ... „горският надзирател“ Рикардо да се е превърнал в... въ... браконьера Рикардо, надявам се да ме разбирате...

— Е, не *абсолютно* — признал добродушно Смайли.

Сол обаче не се притеснявал ни най-малко да изказва несмилаеми истини:

— Докато войната продължавала, Рикардо е пренасял дрога за „Компанията“, за да поддържат живота в планинските села. След като войната приключила, е почнал да прекарва дрогата за своя сметка. Разполагал е с необходимите връзки и е знаел кого как може да изнуди. Просто е станал независим оператор.

— Благодаря — казал Смайли и Сол възобновил почесването по канадската си ливада.

А Мартело за втори път се върнал към историята с неудобното възкресение Рикардово.

„Тези двамата май предварително са се спазарили да говори само Мартело — минало му през ум на Гуилъм. Смайли е наш контакт, вероятно е заявил Мартело, така че оставете на нас да определим хода на разговора.“

— На втори септември 1973 година — продължил Мартело, — агент от Бюрото за борба с наркотиците в региона на Югоизточна Азия, чието име няма да назовавам — настоявал на анонимността Мартело: „съвсем млад мъж без опит в тази област, Джордж“, — бил събуден посред нощ от телефона. Търсел го някой си капитан Рикардо Малкия, смятан за загинал, служил навремето като наемник в Лаос под командата на капитан Роки. Рикардо предложил на агента значително количество суров опиум на стандартната текуща изкупна цена. Но освен опиума предложил да му продаде по спешност и свежа, много важна информация на крайно занижена промоционална цена, изразяваща се в петдесет хиляди щатски долара в дребни купюри и западногермански паспорт за еднократно пътуване извън страната. Безименният наркоагент се срещнал по-късно през същата нощ с Рикардо на някакъв паркинг и сключили бързо споразумение за продажбата на опиума.

— Ама той *наистина* ли го е купил? — не можел да повярва на ушите си Смайли.

— Сол твърди, че съществувала... въ... твърдо установена тарифа за подобни сделки — нали така, Сол? — която била известна на всички участници в играта, Джордж, и се базирала на... въ... процент от уличната стойност на партидата, нали така? — Сол изръмжал в потвърждение на думите му. — И безименният... въ... агент е имал постоянно правото да купува на тази тарифа, от което право се и възползвал. Дотук нищо нередно. Освен това агентът изразил... въ... желание, подлежащо на одобрение от страна на висшестоящите му началници, да снабди Рикардо с документи с краткотрайна валидност, Джордж (впоследствие се изяснило, че имал предвид западногермански паспорт, чиято валидност изтичала само след броени дни), при условие, Джордж — понеже сделката не била още осъществена, нали ме разбираш, — че съобщените от Рикардо сведения в действителност се окажели ценни, тъй като стратегията е информаторите поначало да бъдат насърчавани. Но агентът пак подчертал, че цялата сделка — паспорт и заплащане срещу предоставени сведения — подлежала на проверка и одобрение от хората на Сол в главното управление. При което изкупил опиума, но оставил висящ въпроса с информацията. Така ли беше, Сол?

— Съвсем точно — изръмжал Сол.

— Въ... мисля, че ще е най-добре ти да продължиш разказа оттук нататък, Сол — казал Мартело.

А след като заговорил, Сол, за разлика от всеки друг път, положил всички усилия да не шавърка. Мърдал само с уста:

— Агентът ни поискал Рикардо да му предостави малка мостра от сведенията, които имал за продан, по която да преценим дали наистина са съществени. В подобни случаи така се процедира по правило. При което Рикардо обявил, че получил заповед да прелети с опиума границата и да се върне обратно от комунистически Китай с някакъв товар, който щял да представлява заплащането за дрогата. Точно така се е изразил. Това било мострата. Добавил, че му било известно кой точно седи зад цялата сделка, че познавал най-големия големец сред големците, но това е редовно твърдение от страна на информаторите, което много рядко се потвърждава. И казал, че в действителност излетял на път към континентален Китай, но го

хванало шубето и пак се върнал в Лаос, летейки съвсем ниско, да не го спипат радарите. Точно така се изразил, и думичка не променям.

Но не споменал откъде бил излетял. Понеже бил задължен на онези, които го били пратили, а ако те го спипали, щели да му сритат зъбите право в гърлото. Точно така е записано в протокола — дума по дума. „Зъбите право в гърлото.“ Именно поради това бързал да изчезне и бил принуден да поиска толкова нищожна цена — само петдесет хилки. Отказал да уточни кои били тези хора, не предложил и трошица твърда гаранция за верността на думите си, освен самия опиум, но заявил, че все още криел самолета — „Бийчкрафт“, — и предложил да го покаже на агента ни при следващата им среща, при условие че от главното управление сме проявили сериозен интерес към сделката. Това е всичко, което ни е известно — казал Сол и посветил цялото си внимание на своята цигара. — А опиумът беше към двестатина кила, от много добро качество.

Мартело поел ловко подадената му топка.

— И така, безименният агент пуска рапорт за срещата, Джордж. После постъпва така, както би постъпил и всеки от нас на негово място. Праща мострата до управлението, а на Рикардо нарежда да се скатае и да чака каква ще е реакцията на нашето ръководство. „До десетина дни, най-много до четиринайсет ще ти се обадя, — казва му. — Това са ти парите за опиума, но за информацията ще трябва да почакаш за плащането.“ Такъв ни е правилникът. Следиш ли ми мисълта? — Смайли кимнал разбиращо, а Мартело също му отвърнал с кимване, без да спира да приказва: — Та така дотук. И точно тук става въпросната човешка грешка, нали разбираш? Можело е и по-лошо да стане, но не много. В нашата професия миналото се разглежда от две перспективи: или като конспирация, или като преобаване. Та в конкретния случай няма две мнения: направо сме се преобали. Болният в момента Ед — предшественикът на Сол — прегледал материала и въз основа на наличните данни — ти го познаваше, Джордж: Ед Ристоу — солиден, разумен мъж, — та въз основа на наличните му данни Ед взема обяснимото, но в случая неправилно решение да се прекрати сделката. Рикардо искал петдесет хилки. Доколкото разбирам, при такъв солиден удар това е дребна сума. Лошото е, че Рикардо искал мангизите моментално. Еднократно и чао. А пък Ед... ами Ед все пак е носел отговорност за случая, имал си в същото време и куп семейни

неприятности, а на всичко отгоре не изпитвал никакво желание да инвестира подобна сума държавни американски пари в тип от рода на Рикардо, който не ти гарантира никакъв сериозен улов, но за сметка на това държи всички козове, знае всички шашми и нищо чудно да е примабил онзи безименен млад и неопитен оперативен агент да го отведе за носа на майната му. Предвид всички тези обстоятелства, Ед решил да прекрати цялата операция. „Към дело. Без последствия.“ Дотук — чиста работа. Опиумът е купен, но съмнителната история — не.

„Може пък и наистина да е коронарна болест“, не преставал да се колебае Гуилъм. Но някаква част от разума непрестанно му нашепвала, че като нищо и на него е можело да се случи подобно нещо, и не само това, ами наистина вече му се било случвало: да си срещнал търговец с изключително важна информация и да си я изпуснал да ти се изплъзне между пръстите.

Но вместо да си губи времето в разбори на вината, Смайли предпочел да разгледа спокойно останалите им възможности.

— Къде се намира Рикардо в момента, Марти? — попитал.

— В неизвестност.

До следващия му въпрос изминало много повече време, а и той не бил толкова въпрос, колкото разсъждение на глас:

— Да се върнеш с товар, който щял да представлява заплащането — повторил. — Никой изказвал ли е предположение за какъв вид товар може да става дума?

— Предположихме, че е злато. Но и ние като вас не сме врачки — отвърнал заядливо Сол.

Смайли се оттеглил за известно време напълно от обсъжданията. Лицето му замръзнало, изражението му станало тревожно и — за онези, които го познаваха добре — вгълбено и изведнъж задачата да поддържа разговора легнала изцяло върху Гуилъм. И той, по подобие на Смайли, се обърнал с тази цел към Мартело:

— Рикардо не е ли подсказал по някакъв начин къде се е предполагало да кацне на връщане с този товар?

— Вече казах, Пит: нищо повече не знаем.

Смайли продължавал да стои настрана от битката. Загледал се бил скръбно в сплетените си длани.

Гуилъм се мъчел да намери по-различна формулировка на въпроса си.

— А да е станало дума случайно за предполагаемото тегло на товара, който е щял да върне? — попитал.

— Исусе Христе! — проронил Сол, после, тълкувайки погрешно отношението на Смайли, завъртял бавно глава, в смисъл че не можел да се начуди що за сътрудници е принуден да търпи той.

— Но сте *убедени* в достатъчна степен, че именно Рикардо е лицето, което се е свързало с онзи ваш агент? — не се отказвал Гуилъм.

— Стопроцентово — отвърнал Сол.

— Сол — привел се към сънародника си Мартело, — защо не дадеш на Джордж неофициално копие от оригиналния рапорт на агента? Така и на него ще му е известно всичко, което ни е известно и на нас.

Сол се поколебал, погледнал към помощника си, свил рамене и с определена неохота извадил лист пелюр от папката пред себе си, от който тържествено откъснал подписа.

— Извън протокола — изръмжал.

В този момент Смайли най-неочаквано живнал, а след като получил от ръцете на Сол рапорта, го огледал най-внимателно и безмълвно и от двете страни.

— А къде, ако обичате, се намира безименният наркоагент, който е съставил този документ? — попитал чак след време, като първо изгледал Мартело, а след него и Сол.

Сол се почесал по скалпа. Сай заклатил неодобрително глава. Затова пък двамата неми спътници на Мартело не проявили и капка любопитство. Бледият Мърфи продължил да чете бележките си, а колегата му гледал безизразно бившия президент.

— Набута се в някаква хипарска комуна на север от Катманду — изръмжал Сол през гъст облак цигарен дим. — Мина в противниковия лагер, копелето му с копеле.

Заклучителната кода на Мартело демонстрирала забележителна липса на логика:

— Това е... въ... причината, Джордж, в *нашия* компютър Рикардо да се води умрял и погребан, макар досието му като цяло —

след ревизирането му от приятелите ни от наркоуправлението — да не дава повод за подобен... въ... извод.

* * *

Дотук у Гуилъм битувало чувството, че Мартело няма никаква вина за това положение. Хората на Сол са се изложили — гласяла явно позицията на Мартело, — но „братовчедите“ демонстрирали недвусмислено великодушие и готовност за помирение. В настъпилото след разкритията на Мартело посткоитално затишие това му погрешно впечатление просъществувало още за кратко.

— Така че, Джордж, смея... въ... да кажа, че в бъдеще всички ние — ти, аз, Сол — ще можем да разчитаме на тотално сътрудничество от всички наши служби. Тоест в крайна сметка от цялата работа произтича и сериозна полза. Конструктивна, ако щеш? Нали, Джордж?

Смайли обаче пак се бил отплеснал нанякъде, затова само вдигнал вежди и свил устни.

— Нещо мъчи ли те, Джордж? — попитал Мартело. — Нещо все още не ти е ясно ли?

— О! Благодаря. „Бийчкрафт“ — рекъл Смайли. — Тези самолети не бяха ли едномоторни?

— Божичко — измърморил под носа си Сол.

— Двумоторни са, Джордж. Двумоторни — поправил го Мартело. — Предпочитани от често пътуващите бизнесмени.

— А според рапорта пратката опиум е тежала към четиристотин килограма.

— Малко под половин тон, Джордж — казал Мартело с възможно най-помирителния си тон. — *Метричен* тон, имам предвид — добавил неуверено, вперил поглед в скритото в сянка лице на Смайли. — Не по английската ви система „тон“, Джордж, а по метричната.

— И в кой отсек е щяла да пътува тази пратка? За опиума става въпрос.

— В кабината — отвърнал Сол. — Най-вероятно са извадили излишните седалки. „Бийчкрафт“ се продават в различни

конфигурации. В случая не знаем точно за кой модел се касае, тъй като така и не успяхме да го видим.

Смайли пренесъл пак погледа си върху листа пелюр, който продължавал да стиска с пухкавата си длан.

— Да — измърморил. — Най-вероятно точно така са постъпили. — И вписал с позлатения си автоматичен молив някакъв йероглиф в полето, после пак се отдал на частния си мисловен процес.

— Да — казал весело Мартело. — Май ни е време ние, пчеличките работнички, да се приберем в кошерчето и да видим сега докъде ще стигнем. Не съм ли прав, Пит?

Гуилъм се бил полуизправил на крака, когато проговорил Сол. Този човек притежавал рядко срещаната и безкрайно отвратителна вродена способност да е груб. Не че нещо се било променило в него. Не че изтървал нервите си по някакъв начин. Той просто така си говорел, така си вършел работата, и всички останали начини го уморявали до смърт.

— *Исусе Христе*, Мартело — рекъл. — Що за игра играем тук в момента? Все пак става дума за най-големия ни удар, не съм ли прав? Напипали сме може би най-голямата афера с дрога в целия театър на Югоизточна Азия. Окей, отчитам, че имате дългогодишни връзки. Но в същото време „Компанията“ най-последно се е гушнала с наркоуправлението, за да ни замаже очите след оная история с планинските племена. Само не си мисли, че на *мен* ми е гот от тая работа. И отчитам, че имаме с британците договореност да не им се бъркаме в Хонконг. Но пък Тайланд си е наша територия, същото важи и за Филипините, и за Тайван, тоест за целия проклет театър на действие и за цялата война, а британците си седят на задниците. Вярно, явили са се при нас преди четири месеца и са ни уведомили за намеренията си. И ние, разбира се, сме ги оставили да действат самостоятелно. А те какво са свършили оттогава? Сапунисвали са нежните си личица. Е, няма ли да се обръснат най-последно? Ние сме заложили огромна сума на тази история. Цял апарат държим в бойна готовност да изтръска всички връзки на Ко в цялото полушарие. От години търсим човек от неговия мащаб. И сме способни да го геем. И законите си ги имаме — леле, нямате си представа с какво яко законодателство разполагаме! — с които да му лепнем десет до трийсет годинки, че и отгоре! В какво ли не можем да го олеем: то не

е дрога, не са оръжия, не са ембаргови стоки, плюс най-голямата купчина от проклетото комунистическо злато, което Москва някога е връчвала на отделен човек, да не говорим за първото в историята доказателство, ако може да се вярва на този Рикардо, за програма за подкопаването на цяла държава с дрога, субсидирана от Москва, която е готова с най-голямо удоволствие да нахлуе в комунистически Китай с надеждата да го подреди по същия начин, по който вече и нас ни подрежда.

Избликът му като да залял Смайли със студен душ. Той приседнал на ръба на стола си със смачкания в дланта си рапорт на оперативния агент и загледал с ужас първо Сол, а накрая — и Мартело.

— Марти — успял само да промълви. — О, божичко, само това не.

Тук Гуилъм проявил по-здраво присъствие на духа. Или поне се опитал да вмъкне възражение:

— Доста на тънко ще трябва да го разпределиш този половин тон, Сол, че да пристрастиш осемстотин милиона китайци към дрогата.

Сол обаче не бил готов да приеме нито хумор, нито възражения, най-малко пък от някакъв гладкокож британец.

— И ние да не би да сме го спипали този синковец за гръцмуля? — продължавал да сипе укори той. — Друг път! Пристъпваме тихичко на палци. Озъртаме се по страничната линия. „Играйте внимателно. Топката е у англичаните. Това си е тяхна територия, техен обект, тяхно забавление.“ И ние само се кълчим и танцуваме по тъча. Пърхаме като пеперудка, но и жилим като такава^[1]. Исусе Христе, ако на нас ни се беше паднала тази задача, поне от месец щяхме да сме го закопчали това копеле.

И като шляпнал с длан по масата, прибегнал към реторичния трик да повтори казаното с други думи:

— За пръв път в историята държим на мушката си съветски комунистически саблезъб разпространител на корупция, трафикант на дрога и саботьор в регионален мащаб, който е на издръжката на Съветите, и сме в състояние да го докажем пред света! — Думите му били адресирани само към Мартело; присъствието на Смайли и Гуилъм ни най-малко не го вълнувало.

— И недей забравя и още нещо много важно — препоръчал в заключение Сол на Мартело. — Над нас има големи хора, които разчитат да извлекат сериозни дивиденди от цялата тази история. Хора, които не обичат да им губят времето. Влиятелни хора. Хора, които са бесни заради съмнителните похвати, с които вашата „Компания“ участваше косвено в доставката и търговията с наркотици сред войниците ни във Виетнам, което беше и основната причина да ни включите поначало в сегашната афера. Така че ще е най-добре да уведомиш твоите либерални началничета, дето само се возят в лимузините си до Лангли, Вирджиния, че ако ще серат, да серат сега, иначе да стават от гърнето. Но и да внимават да не се омажат пак в лайна с някоя тайна наркосделка — добавил в неудачен опит за хумор.

Смайли бил пребледнял до такава степен, че Гуилъм направо се притеснил за здравето му; само дето не можел да реши дали е прекарал инфаркт, или се канел да припадне. От ъгъла, под който го гледал, бузите и кожата на лицето му се сторили на Гуилъм внезапно състарени, а очите му също съдържали само старческо мъждукане, докато и той говорел единствено на Мартело:

— Независимо от всичко, споразумението помежду ни е все още в сила — отбелязал Смайли. — И разчитам на вас да го спазвате, докато не е отменено. Поели сте генерално обезателство да се въздържате от действия в британските райони, освен с изрично наше разрешение. Освен това сте поели пред нас и конкретния ангажимент да поверите в наши ръце цялостната разработка на конкретния случай, външните наблюдения и комуникационния трафик, независимо от посоката, която ще поеме разработката. Точно за това сме се договорили: пълна наша свобода на действие срещу пълно предоставяне от вас на материалите от разработката. За мен това означава само едно: *никакви* действия не само от страна на Лангли, но и *никакви* действия от страна на която и да било друга американска служба. Приел съм това като абсолютна дадена от вас дума. И понеже смятам, че тази ваша дума продължава да заслужава доверие, приемам споразумението ни за неотменимо.

— Кажи му — рекъл Сол и тръгнал да излиза, следван от бледоликия си мормонски помощник Сай. На вратата обаче Сол се извърнал и гневно посочил с показалеца си Смайли:

— Щом се возиш на нашата талига, ние ще ти казваме кога да слизаш и кога да седиш вътре.

— Точно така — кимнал мормонът и се усмихнал с нещо като покана към Гуилъм. А Мартело кимнал на Мърфи и на мълчаливия му колега да ги последват на излизане.

* * *

Мартело наливал чашите. И в кабинета му стените били от ламинат имитация на палисандрово дърво, отбелязал Гуилъм, а дръпнатата от Мартело дръжка разкрила машина, която повръщала плътен поток от топчета лед с формата на топки за ръгби. Сипал три уискита, без да си направи труда да попита гостите си какво искат да пият. Смайли направо бил сдал багажа. Обхванал бил с пухкавите си длани страничните облегалки на стилното кресло, но се бил отпуснал безжизнено назад, като каталясал боксьор в почивката между рундовете, и зяпал в осеяния с блещукащи лампички таван. Мартело сложил чашите върху масата.

— Благодаря, сър — казал Гуилъм. Мартело обичаше да го съросват.

— Да ти е сладко — казал Мартело.

— Кого още е уведомила главната ви квартира? — попитал Смайли звездите. — Данъчните власти? Митническите? Кмета на Чикаго? Дванайсетте най-добри техни приятели? Ти даваш ли си сметка, че дори моите господари си нямат и понятие за това, че си сътрудничим с вас? Боже всемогъщи!

— О, престани да се превземаш, Джордж. И ние като вас се ръководим от всесилни политически съображения. И ние сме дали обещания, които сме длъжни да спазваме. И ние имаме гърла, които сме длъжни да храним. Наркоуправлението се е заклело да ни унищожи. Медиите тръбят, че Конгресът по цял ден се занимава с тая наша опиумна афера. Сенатори ли не щещ, подкомисии на Камарата на представителите не щещ, цялата лудница. Върне се някой младеж от войната като завършен наркоман, и баща му — хоп! — веднага пише до съответния конгресмен. И на самата „Компания“ не ѝ е особено

приятно да чува такива гадни слухове по свой адрес. И тя предпочита да си има приятели, а не врагове. Така е в шоубизнеса, Джордж.

— Би ли ми обяснил, моля ти се, каква точно е уговорката? — попитал го Смайли. — Разкажи ми я с думи прости, ако обичаш.

— Е, до уговорка изобщо не се е стигало, Джордж. Как си представяш от Лангли да се разпореждат с нещо, което изобщо не им принадлежи? Тук става дума за ваша разработка, ваша собственост, ваша... Замятаме въдицата — вие я замятате всъщност, евентуално с малко помощ от наша страна — правим всичко, което ни е по силите, и ако до някое време не успеем нищо да закачим... тогава от наркоуправлението ще се намесят мъничко, по най-дружески и контролируем начин, и ще си опитат и те късмета.

— И тогава започва ловен сезон, в който всеки може да участва — добавил Смайли. — Не съм очаквал, че една разработка може да протече и по този начин.

Мартело обаче наистина разполагаше с огромен опит, когато работата опреше до умиротворяване.

— Джордж. *Джордж*. Представи си, че тъкмо те успеят да хванат Ко. Че му наскочат от дърветата при следващото му излизане от Хонконг. И натикат ли веднъж Ко в „Синг-Синг“ за десет до трийсет години, тогава и ние ще можем да го доим за информация, колкото си искаме. Защо изведнъж решаващ, че такъв вариант би бил ужасен?

„Защото наистина е отвратителен, дявол да го вземе“, помислил си Гуилъм, докато в един момент не му просветнала доста злорадата мисъл, че дори Мартело си нямал понятие за съществуването на брата Нелсън и че Джордж е успял да не разкрие най-силния си коз.

* * *

Смайли продължавал да седи приведен напред. Ледът в уискито му бил оформил пот по повърхността на чашата му и той посветил известно време на това да гледа как кондензатът сълзи от чашата върху палисандровата повърхност на масата.

— Добре, на какъв самостоятелен срок ще можем да разчитаме? — попитал Смайли. — Колко аванс ще ни дадете, преди да се втурнат хората от наркоуправлението?

— Нищо не е твърдо установено, Джордж. Нещата изобщо не стоят така! Както се изрази Сай, става дума за параметри.

— Три месеца?

— Това би било безкрайно щедър срок, прекалено щедър.

— По-малко от три месеца?

— Три месеца, до три месеца, десет до дванайсет седмици — нещо от този порядък, Джордж. Но ще зависи от обстоятелствата, все пак. Приятелска уговорка. Максимум три месеца, мен ако ме питаш.

Смайли изпуснал бавна, продължителна въздишка:

— А до вчера разполагахме с всичкото време на света.

Мартело смъкнал воала с още пет-шест сантиметра.

— Сол не е съвсем осъзнат, Джордж — казал, стараяйки се да използва жаргона на Цирка, а не на собствената му служба. — У Сол са налице определени... въ... празноти — направил нещо като полупризнание Мартело. — Просто няма да му подхвърлим целия дивеч, нали ме разбираш?

Мартело направил пауза, после продължил:

— Сол стига до първия ешелон. Но само дотам. Повярвай ми.

— И какво означава в случая „първия ешелон“?

— Знае, че Ко го финансират от Москва. И знае, че търгува с опиум. И нищо повече.

— А за младата жена знае ли?

— Ха, ето ти и конкретен пример, Джордж. Момичето. Тя го е придружавала при пътуването му до Банкок. Нали помниш описанието, което Мърфи направи на пътуването му до Банкок? Престояла е в хотелския му апартамент. Летяла е заедно с него от там до Манила. В този момент те усетих, че си на една вълна с мен. Улових погледа ти. Но бяхме накарали Мърфи да премахне от своя рапорт местата, в които тя се споменава. Само заради Сол.

Смайли сякаш започнал — макар и едва-едва — да идва на себе си.

— Сделката ни си остава, Джордж — заверявал го щедро Мартело. — Нищо не е добавено и нищо не е махнато от нея. Ти само издърпай рибата, пък ние ще ти помогнем с яденето. А усетиш ли междувременно, че имаш нужда от помощ, достатъчно е да викнеш по зеления телефон. — Стигнал дотам, че посегнал да положи утешителна длан върху рамото на Смйли, но се усетил, че жестът му

може и да не се понравел на Смайли, затова набързо се отказал. — А пък ако решиш в някой момент, че наистина желаяш да ни отстъпиш веслата, в такъв случай просто ще извъртим договорката си на сто и осемдесет градуса и...

— И не само ще пожънете нашите лаври, ами ще ви възнаградим и с публично изхвърляне от Хонконг — довършил от негово име изречението Смайли. — Искам за последно по още един въпрос да внеса яснота. Държа всичко това да бъде отразено в писмен вид. С размяна на специални служебни писма помежду ни.

— Ти си домакинът на купона, ти решаващ кои игри ще играем — съгласил се великодушно Мартело.

— Моята служба ще изтегли рибата — заявил със същия пряк настоятелен тон Смайли. — Също така ние ще сме тези, които ще я извадят на сушата, ако така се казва по рибарски. Лично мен ловът и риболовът никак не ме влекат.

— Изваждате я, хващате я с кепчето, тръшвате я върху пясъка, изобщо правите всичко, което ви дойде на ум.

„Добрата воля на Мартело почва да се поизносва по периферията“, отбелязал разяжданият от съмнения Гуилъм.

— Настоявам операцията да е изцяло в *наши* ръце. Човекът е за нас. Настоявам да имаме правото на първата брачна нощ. И да бъдем до него в здраве и болест до момента, в който ние решим, че вече можем да ви го предадем.

— Няма проблем, Джордж, абсолютно никакъв проблем няма. Изтеглите ли го веднъж в лодката, той ще е изцяло ваш. А решите ли по някое време да го споделите с нас, достатъчно ще е да ни звъннете. Просто и ясно.

— Утре сутринта ще ви изпратя писмено потвърждение.

— Не си прави труда, Джордж. Разполагаме с достатъчно персонал. Ще пратим някого да го вземе.

— Ще го пратя аз — настоял Смайли.

— Джордж, смятай, че току-що сме сключили сделка.

— Аз сделка имах и преди — рекъл Смайли. — Но от Лангли не я спазиха.

Двамата си стиснали ръцете.

* * *

В историята на операцията няма друг миг, сравним с този. Хората от занаята го описваха с разни купешки изрази от рода на „денят, в който Джордж я извъртя на сто и осемдесет градуса“ — при все че за това в действителност му потрябва цяла седмица, която беше за сметка на отпуснатия му от Мартело срок. В очите на Гуилъм обаче целият процес се отличавал с нещо много по-тържествено, по-красиво в сравнение с нормалната технология на действие. Осъзнавайки постепенно какви са всъщност намеренията на Смайли, наблюдавайки като омагьосан как Смайли пускал най-старателно поредната въдица, как привиквал този или онзи сътрудник, как замятал кукичка тук, пък изваждал примамка оттам, Гуилъм останал с усещането, че става свидетел как огромен презокеански кораб бива примамван и прилъгван да се извърти против досегашната си посока на движение. Да, това наистина означавало цялата операция да бъде обърната с главата надолу, както и да се променяла изцяло посоката на ръководенето ѝ.

След онова съвещание двамата се върнали в Цирка, без да си разменят нито една думичка. Смайли толкова бавно изкачил последната поредица стъпала, че събудил отново у Гуилъм притеснения за здравословното му състояние, при което Гуилъм се видял принуден при първата удача му се възможност да позвъни на лекаря на Цирка и да му опише със свои думи наблюдаваните симптоми — и да получи в отговор уверенията, че Смайли се бил отбил при доктора по съвсем друг въпрос преди има-няма два дни и че проявил достатъчно признаци за своята неунищожимост.

Вратата на тронната зала се затворила и Фон „бавачката“ пак останал единственият хранител на своя любим шеф. Онези желания на Смайли, които се процеждали периодически от кабинета му, съдържали в себе си елементи от алхимията. Самолети „Бийчкрафт“: трябвали му чертежи, каталози, а също така — при условие че не ставало ясно кому всъщност са нужни — подробности за продажбите им в Югоизточна Азия — имена на купувачи, цени и прочее. Съответно Тоби Естерхази се гмурнал в мътните дебри на търговията с летателни средства и съвсем скоро Фон връчил на Моли Мийкин впечатляваща камара стари броеве на списанието „Транспортен свят“ с

ръкописни нареждания от Смайли в традиционното за кабинета му зелено мастило да отбележел публикуваните реклами за самолети „Бийчкрафт“, които е възможно да са хванали окото на потенциален купувач през шестте месеца, предхождащи провалилата се опиумна мисия на Рикардо в комунистически Китай.

И пак по писмено нареждане от Смайли Гуилъм направил дискретни посещения при неколцина от копачите на Ди Салис и успял, без темпераментният им началник да го излови, да установи, че били все още много далеч от истината за лицето Нелсън Ко. Един от тях — дългогодишен служител — дори си позволил да изкаже мнението, че Дрейк Ко май е казал самата истина при последната си среща със стареца Хибърт, в смисъл че брат му Нелсън в действителност бил умрял. Но когато Гуилъм му предал тази вест, Смайли само завъртял нетърпеливо глава и му връчил радиограма, която да предаде на Кро с поръчението да се сдобие от своя източник в местната полиция, за предпочитане под фалшив предлог, с опис на всички регистрирани придвижвания на управителя на Ко, Тиу, от и до континентален Китай.

Пространният отговор от Кро се появил на бюрото на Смайли само след четирийсет и осем часа и изглежда му доставил един от редките за него моменти на удовлетвореност, ако се съди по това, че поръчал дежурният шофьор да се приготви и да го закара до Хампстед, където, според Фон, се разхождал цял час сам по огрения от слънцето заскрежен парк „Хийт“, спирайки се да зяпа червеникавите катерички, и едва тогава тръгнал да се прибира в тронната зала.

— Ама ти наистина ли не *схващаш*? — укорявал Смайли Гуилъм в нов, извънредно рядък пристъп на вълнение по-късно вечерта. — Не *разбираш* ли какво става, Питър? — И натикал изпратените от Кро дати под носа на Гуилъм, че дори и наврял късия си показалец в една от тях: — Тиу отива в Шанхай шест седмици преди мисията на Рикардо. И колко време прекарва там? Четирийсет и осем часа. Ох, ама и ти си страшно задръстен!

— Изобщо не съм — възпротивил се Гуилъм. — Просто не съм благословен с пряка линия до дядо Господ.

Затворил се в мазето със старшата подслушвателка Мили Макрейг, Смайли прослушал за кой ли път монолозите на стария Хибърт, не пропускайки — според Мили — да се намръщи сегиз-тогиз, като чувал колко непохватно задавал нахалните си въпроси Ди

Салис. През останалото време Смайли четял или се скитал по стаите и от време на време разменял кратки интензивни реплики със Сам Колинс. Тези срещи понижавали рязко настроението му, отбелязвал си Гуилъм, и всичките му избухвания — които все пак били доста ограничени на брой, като се имало предвид бремето, което носел Смайли — ставали именно след като си излезел Сам. Но дори и като отминели, Смайли изглеждал все по-измъчен и самотен от всякога и се свестявал едва след като провел поредната си дълга нощна разходка.

Но ето че някъде към четвъртия ден, който в спомените на Гуилъм бил останал неизвестно защо като кризисен — най-вероятно заради разправията с Министерството на финансите, където не могли да преглътнат аргумента, че Кро заслужавал премия — Тоби Естерхази успял да се промъкне някак си през мрежите както на Фон, така и на Гуилъм, да се навре незабележимо в тронната зала и да тръшне на бюрото на Смайли купчина ксерокопия от договори за продажбата на един брой чисто нов четириместен „Бийчкрафт“ на базираната в Банкок, но регистрирана в Цюрих фирма „Аеросюис енд Ко“ — подробности допълнително. А пък Смайли ликувал най-вече заради наличието на четирите седалки, две от които — задните, могли да се демонтират, за разлика от двете предни — за пилота и помощник-пилота. Що се отнасяло до самата продажба на самолета, тя била станала на двайсети юли — едва месец преди лудият Рикардо да тръгне да нарушава въздушното пространство на комунистически Китай, от което впоследствие изклинчил.

— Тази връзка дори и Питър е в състояние да я прозре — отбелязал с известна заядливост Смайли. — Казвай бързо, Питър: къде се намества тази продажба в последователността на събитията?

— Продажбата на самолета е станала две седмици след завръщането на Тиу от Шанхай — отвърнал неохотно Гуилъм.

— В такъв случай? — попитал настоятелно Смайли? — Какво търсим по-нататък в такъв случай?

— Задаваме си въпроса: кой е собственикът на „Аеросюис“? — обявил с рязък тон Гуилъм, явно доста раздражен.

— Точно така. Благодаря ти — произнесъл Смайли с предвзето облекчение. — Ти възроди вярата ми в теб, Питър. И такааа: кого, според вас, откриваме на щурвала на „Аеросюис“? В качеството му на неин банкокски представител, представете си?

Гуилъм хвърлил поглед към бележките върху бюрото на Смайли, но реакцията на Смайли била мигновена и той успял да ги закрие с ръце.

— Тиу — досетил се Гуилъм и дори се изчервил.

— Ура! Точно така! Тиу! Браво!

Но привечер, когато Смайли поръчал пак да му повикат Сам Колинс, сенките вече се били завърнали по провисналото му лице.

* * *

Но, така или иначе, въдиците били заметнати. След успеха му в авиационната промишленост Тоби Естерхази бил пренасочен към търговията с алкохол и излетял, легендиран като данъчен инспектор по ДДС, за шотландските Западни острови, където в продължение на три дни извършил непланова счетоводна ревизия на дестилерия, специализирана в продажбата „на зелено“ на неетикирани бурета с неотлежало уиски. И се завърнал „нахилен като преуспял многоженец“, както се изразила Кони.

Многократната кулминация на всички тези усилия се изразила в необичайно дълга радиограма до Кро, съставена след пленарно заседание на оперативния директорат — „Златните старци“, ако трябва пак да цитираме Кони — със Сам Колинс в добавка. Заседанието се провело след проточило се дълго методическо съвещание с „братовчедите“, на което Смайли се въздържал напълно да не спомене за неуловимия Нелсън Ко, но поискал в района да бъдат осигурени ред допълнителни специални разузнавателни средства.

И обяснил по следния начин намеренията си на своите сътрудници: досега операцията се била ограничавала до събирането на разузнавателни данни за Ко и за евентуалното предназначение на съветската златна жила. Особени старания били полагани Ко да не осъзнае, че Циркът се интересува от него.

След което обобщил събраните до момента разузнавателни данни: Нелсън, Рикардо, Тиу, „Бийчкрафта“, датите, изводите и регистрираната в Швейцария авиокомпания, която — както се оказало междуременно — нямала нито офис, нито друго летателно средство. Добавил, че му се щяло да изчака категоричното идентифициране на

Нелсън, но че всяка операция била сама по себе си компромис, а времето за тяхната изтичало благодарение до голяма степен на „братовчедите“.

Нито веднъж не споменал младата жена, а и нито веднъж, докато говорел, не погледнал Сам Колинс.

И така стигнал до скромно наречената от него „следваща фаза“.

— Намираме се в патова ситуация и проблемът ни е как да излезем от нея. Понякога дадени операции протичат особено добре именно понеже патовата ситуация в тях остава нерешена. В други случаи операцията може да е безполезна, докато патът не се разреши. „Делфин“ е типичен пример за такава операция.

На това място Смайли сключил замислено вежди, примигал, снел за тайна радост на присъстващите очилата си и — поддържайки неволно създадената от самия него легенда — ги отрил с широкия край на вратовръзката си.

— Моето намерение е да разрушим патовото положение, като обърнем тактиката си наопаки. Или, казано другояче, като обявим пред Ко, че се интересуваме силно от дейността му.

Както винаги, Кони била тази, която намерила достатъчно присъствие на духа, за да сложи край на пълното им онемяване. И усмивката ѝ се оказала най-бързата — а и най-досетливата.

— Пуска дим в хралупата му, че да го изкара навън — прошепнала тя в екстаз на присъстващите. — Точно както и с Бил постъпи, хитрият му пес! Палиш, значи, огън на прага му, дарлинг, и чакаш да видиш накъде ще побегне, познах ли? О, *Джордж*, нямаш представа какъв прекрасен човек си ти — наистина най-добрият изсред всичките ми момчета!

Грамата на Смайли до Кро описвала плана му с друга метафора, която била по-ясна за оперативните агенти. Канел се бил „да изръси Ко от дървото му“, а от останалата част на текста ставало ясно, че въпреки сериозните рискове възнамерявал да изтръска дървото с помощта на широкия гръб на Джери Уестърби.

* * *

И нещо като забележка към горното: два дни по-късно Сам Колинс изчезнал. Всички останали много доволни. Той вече не влизал по всяко време, а и Смайли престанал да се допитва до него. Промъкналият се тайно да направи оглед на кабинета му Гуилъм не открил нищо свързано лично със Сам с изключение на две неотваряни колоди с карти и няколко пъстри картонени кибритчета, рекламиращи нощен клуб в Уест Енд. Разпитал и кадровиците, които, за разлика от всеки друг път, били словоохотливи: за услугите си Сам си изпросил прилично обезщетение при напускане и обещанието да преразгледат правото му на пенсиониране. Не че имал кой знае колко стока за продан, де. Блеснал еднократно и изчезнал завинаги. Прав му път.

Но независимо от всичко, Гуилъм така и не успял да се отърси от странното безпокойство, което предизвиквала у него мисълта за Сам и което той многократно споделил през следващите няколко седмици с Моли Мийкин. И тук не ставало дума единствено за онази случайна среща на излизане от офиса на Лейкон. Мъчела го и цялата тази размяна на писма между Смайли и Мартело в потвърждение на постигнатата помежду им устна договореност. Вместо да изчака „братовчедите“ да вземат писмото му със съответната тържествена поява пред Кеймбридж Съркъс на лимузина, ескортирана евентуално от мотоциклетист, Смайли наредил на Гуилъм да изтича лично да го внесе на Гровнър Скуеър, охраняван по пътя от Фон. Но както винаги, Гуилъм бил претрупан с работа, а Сам, както винаги, бил свободен. Така че Гуилъм моментално се съгласил на предложението на Сам писмото да го занесе той, за което оттогава безкрайно съжеляваше. И уверяваше на ума си Господ, че се кае за грешката си. Понеже, както му разправил впоследствие Фон, вместо да връчи писмото от Смайли на Мърфи или на безликия му помощник, Сам настоял да влезе лично при Мартело, където прекарал повече от час на четири очи с американеца.

---

[1] Float like a butterfly, sting like a bee („Пърхай като пеперудка, жили като пчела“) — легендарна фраза, с която Мохамед Али описва своя стил на боксиране. — Б.пр. ↑

ВТОРА ЧАСТ
ИЗТРЪСКВАНЕТО НА ДЪРВОТО

13

ЛИЗЕ

„Стар Хайтс“ беше най-новият и най-висок жилищен блок в богатия квартал „Мидлевълс“, чиято кръгла форма стърчеше нощем като огромен светнал молив, заврян в мекия мрак на Върха. До него се стига по серпантинен автомобилен път, като за тротоар служи единствено широката петнайсет сантиметра редица от бордюри, която отделя автомобилната алея от ската. В „Стар Хайтс“ очевидно смятат пешеходството за проява на лош вкус. Вечерта приближавала и социалният час пик се приближавал към своя апогей. Джери си пробивал път по бордюра, а в него буквално се отъркваха забързаните да оставят или да вземат пътниците си мерцедеси и ролс-ройси. В ръката си носел увито в книжна кърпичка букетче орхидеи — по-голямо от поднесеното от Кро на Фийби Уейфеърър, но пък по-скромно от онова, което Дрейк Ко беше оставил на покойния си син Нелсън. Неговите орхидеи пък не били предназначени за никого. „Когато притежаваш ръст като моя, друже, за всяко свое действие следва да имаш дяволски убедително обяснение.“

Бил напрегнат, но в същото време усещал и облекчение, че дългото, безкрайно дългото чакане най-после било свършило.

Най-нормална операция с пъхане на крака в отвора на вратата, ваше преосвещенство — осведомил го предишния ден Кро по време на продължителния инструктаж. — Натикваш го да не могат да ти захлопнат вратата, почваш да рекламираш стоката си и не млъкваш, докато не минеш на другата страна.

„Поне с единия крак“, добавил наум Джери.

Подстъпът към входа бил покрит с раиран брезент, а фоайето ухаело на дамски парфюми, давайки му известна предварителна представа за предстоящата му мисия. *Само не забравяй, че собственикът на цялата сграда е Ко*, напомнил му кисело Кро на изпроводяк. По вътрешната декорация още се работело. Около пощенските кутии тепърва щели да слагат мраморни плочки.

Изработена от фибростъкло риба трябвало да плюе вода, но тръбите още не били свързани и мозаечният фонтан бил пълен с торби цимент.

Отправил се към асансьорите. От стъклена будка с надпис „Рецепция“ го наблюдавал китаецът портиер. На Джери му се явил само като размазано петно. Бил се зачел в нещо, когато Джери влязъл, а сега се чудел дали да го спре и да го пита къде отива, но орхидеите му подействали някак си успокояващо. Отнякъде изникнали две американски матрони, гримирани като индианци пред битка, и заели позиция в непосредствена близост.

— Великолепни цветя — рекли и посочили с пръст книжната салфетка.

— Супер са, нали? Заповядайте. Подарявам ви ги! Не се стеснявайте! Красивата жена би се чувствала гола без тях!

Смях. Големи чешити са тия англичани. Портиерът се върнал към четивото си, а изгражданият от Джери образ се сдобил с автентичност. Единият от асансьорите пристигнал. Във фоайето се изсулило цяло стадо дипломати и бизнесмени в комплект с мрачните им накичени със скъпоценни камъни булки. Джери пропуснал американките пред себе си. Уханието на парфюм се било смесило с дим от пури. Некачествено записаната музика навявала спомени за отдавна забравени мелодии. Матроните натиснали копчето за дванайсетия етаж.

— И вие ли отивате на гости у Хамърстайнови? — попитали, все още загледани в орхидеите.

От петнайсетия етаж Джери слязъл по противопожарното стълбище, където воняло на котки и на шахта за боклука. На слизане се засякъл с понесла кофа с пелени детегледачка. Тя го гледала кръвнишки до момента, в който не я поздравил, после избухнала в луд смях. Той продължил надолу, докато стигнал до осмия етаж, където се върнал на застланата с мокет площадка за обитателите. Намирал се в дъното на коридор. Малък кръгъл отсек водел към позлатените врати на два асансьора. Апартаментите на етажа били четири, заемащи по една четвъртина от кръглата сграда, всеки със самостоятелен коридор. Той заел позиция в коридор „В“, разполагайки единствено с цветята за самоотбрана. Погледът му бил прикован в кръглия отсек и започващия оттам коридор „С“. От силното стискане хартията около дръжките на орхидеите била прогизнала.

— Всяка седмица се срещат — уверил го бил Кро. — Всеки понеделник ходят на курса по икебана в Американския клуб. Точни са като часовници. Срещат се двете с приятелката й Нели Тан, която работи в „Еърсий“. А след икебаната остават да вечерят в клуба.

— А къде е Ко в момента?

— В Банкок. По търговия.

— Ами дано не се върне преждевременно проклетникът.

— Амин, сър. Амин.

Вратата до ухото му се отворила внезапно с писъка на нови несмазани панти и в коридора изскочил слаб млад американец по смокинг, заковал се на място и вперил поглед в Джери и орхидеите. Имал сини нетрепващи очи и носел дипломатическо куфарче.

— Мен ли ме чакате с тия работи? — попитал с провлачения акцент на бостънското висше общество. Имал заможен, самоуверен вид и Джери предположил, че е или дипломат, или е завършил банково дело в някой от университетите на „Бръшлянената лига“.

— О, не, в никакъв случай, не бих казал — признал си Джери, правейки се на типичен английски глупак. — Кавендиш — добавил. И забелязал през рамото на американеца как вратата се затворила тихо, препречвайки гледката му към претъпкана с книги библиотека. — Мой приятел ме помоли да съм ги предадал на някоя си мис Кавендиш в 9D. Самият той отпраши за Манила и ме остави да стискам китката, така да се каже.

— Сбъркали сте етаж — казал американецът и се отправил към асансьора. — Трябва ви следващият. А и коридора сте объркали. „D“ е на противоположната страна. Ей нататък.

Джери застанал до него, преструвайки се, че чака асансьор за нагоре. Пръв обаче пристигнал другият, за надолу, младият американец се качил преспокойно и Джери се върнал на поста си. Вратата на апартамент „C“ се отворила; той я видял как излиза и как се извърнала да завърти два пъти ключа в бравата. Облеклото й било най-ежедневно. Пепеляворусите й коси били дълги и прибрани на конска опашка на тила. Облечена била в едноцветна вързана зад врата рокля и по сандали, и още преди да успее да разгледа лицето й, Джери осъзнал, че е красива. Тя се отправила към асансьора, без все още да го е видяла, а на Джери му се сторило, че я гледа през витрина откъм улицата.

В света на Джери бяха съществували жени, които носели телата си така, сякаш били цитадели, които позволявали да бъдат щурмувани само от най-смелите; Джери се бил женил за няколко от тях; но допускал, че може и да са станали такива под негово влияние. Други жени пък сякаш били решени да мразят себе си и ходели прегърбени и със стегнати ханшове. Но имало и жени, които със самото си приближаване към него му носели истински дар. Този вид жени обаче били рядкост, а в очите на Джери тя в този момент оглавявала колоната.

Спряла се пред позлатените врати и следяла променящите се числа. Той се изравнил с нея в мига, в който асансьорът пристигнал, така че тя все още не го била забелязала. Асансьорът бил препълнен — точно както се бил надявал. Напъхал се ребром, вторачил се в орхидеите, като не преставал да се извинява, да се хили и да ги държи над главата си така, че всички да ги забележат. Тя била застанала с гръб към него, а той се бил изравнил с рамото ѝ — силно рамо, голо и от двете страни на презрамката, така че Джери забелязал ситните лунички и златистия мъх, които изчезвали надолу по гърба ѝ. Под него лицето ѝ било обърнато в профил. Вгледал се и промълвил неуверено:

— Лизи? Ей, *Лизи*? Не ме ли позна? Джери съм.

Тя се извърнала рязко и го фиксирала с поглед отдолу. Той съжалил, че нямало как да се отдръпне поне малко, тъй като предполагал, че първоначалната ѝ реакция ще е да се стресне от габаритите му, и се оказал прав. Мярнал за секунда страха в сивите ѝ очи, които поприсветнали, преди да го приковат.

— Лизи *Уърдингтън*! — обявил той с нараснало самочувствие. — Как върви уискито? Не ме ли помниш? Един от гордите ти инвеститори. Джери. Приятел на Рикардо Малкия. Името ми беше изписано върху една двеста дващест и пет литрова бъчва. Изцяло платена, както си следва.

Всичко това го казал съвсем тихо, подозирайки, че е възможно да споменава за минало, което тя би желала да забрави. Толкова тихо, че спътниците им в асансьора по-вероятно чували или записа на „Дъжд ромоли по главата ми“, или оплакванията на възрастния грък, че не можел да мръдне наникъде.

— Разбира се — отвърнала тя и го възнаградила с щастливата усмивка на стюардеса. — Джери! — И тук гласът ѝ се поизгубил,

докато се преструвала, че фамилиното му име ѝ е на върха на езика: — Джери въ... — Намръщила се и забелила очи като второстепенна актриса, която се прави, че не може да си спомни нещо. Асансьорът спрял на шестия етаж.

— Уестърби — напомнил ѝ веднага той, за да ѝ спести усилията. — Журналистът. Не помниш ли как ухапах стръвта в бар „Констелейшън“? Плачех за малко нежност и утеха, а си останах само с бъчвата уиски.

Някой до него се изсмял.

— Ама, *разбира се!* Джери, *дарлинг!* Как изобщо можа... А теб какво те води този път в Хонконг? *Божичко!*

— Обичайната тематика. Огън и жупел, суша и глад. А ти? Сигурно вече не работиш. Достатъчно си се напечелила, като ти знам техниката на продажба. Никой през живота ми не ми е извивал толкова докрай ръката.

Думите му я зарадвали. Вратата се отворила на третия етаж. Качила се баба, кретаща на два бастуна.

Лизи Уърдингтън е продала най-малко петдесет и пет бъчви с чиста кладенчова вода, ваше преосвещенство — казал му бил старият Кро. — *Само на мъже при това, като в повечето случаи продажбата се е придружавала, според твърденията на моите съветници, и със съответното обгрижване. Кое то, смея да предположа, придава съвсем нов смисъл на израза „обслужване до дупка“.*

Стигнали до партера. Тя излязла първа, а той тръгнал редом с нея. Още от асансьора мярнал през стъклото на главния вход червената ѝ спортна кола с вдигнат гюрук, чакаща пред стъпалата, навряна сред бляскавите лимузини. „Изглежда се е обадила предварително да ѝ я изкарат — минало му през ум на Джери; — ако Ко наистина е собственикът на сградата, няма да ѝ спестява качественото обслужване.“ Тя се отправила към гишето на портиера. Пресичайки фойето, не преставала да му говори, а се извъръцала към него, държейки едната си ръка протегната настрана, с обърната нагоре длан, все едно била манекенка. Май я бил попитал харесва ли ѝ Хонконг, макар и да нямал спомен да го е правил.

— О, направо го обожавам, Джери, истина ти казвам. Виентян изглежда... изостанал с цели векове. Ти чу ли, че Рик загина? — подметнала най-героично, сякаш смъртта ѝ била стара позайница. —

След Рик имах чувството, че нито едно място не може повече да ме впечатли. Но се оказа, че греша дълбоко, Джери. Няма начин Хонконг да не е най-веселият град на света. Лорънс, дарлинг, аз смятам да отплавам с моята червена подводница. Предстои ми женска вечер в клуба.

Лорънс се казвал самият портиер, а ключът от колата и висял под голяма сребърна подкова, която направила на Джери за състезанията на хиподрума „Хепи Вали“.

— Благодаря ти, Лорънс — каза тя със сладко гласче и хвърлила на портиера усмивка, дето щяла да му държи влага до сутринта. — Тук *хората* са направо невероятни, Джери — доверила му тя с театрален шепот на път към главния изход. — Като си *помисля* само какво мнение имахме в Лаос за китайците! А тук се оказват най-невероятните, най-сърдечните и изобретателни хора на света. — Той пък забелязал, че била превключила неусетно на някакъв неутрален чуждестранен акцент. „Вероятно го е попила от Рикардо и сега го ползва, за да изглежда по-шикозна.“ — Каква е поначало представата за този град? Хонконг — шопинг на фантастични цени — безмитна фото и видео техника — ресторанти. Но най-честно ти казвам, Джери: успееш ли да надникнеш под тази повърхност и да опознаеш *истинския* Хонконг и *жителите* му, ще намериш всичко, за което си си мечтал да имаш в живота. Какво ще кажеш за това бижу — новата ми кола?

— А, ето как харчиш печалбата от уискито, значи.

Протегнал разтворена длан и тя пуснала в нея ключовете, че да ѝ отключи вратата. И пак като в безмълвна пантомима, той ѝ подал орхидеите да ги държи. Иззад черния Врх заревото на все още изгряващата пълна луна пламтяло като горски пожар. Тя седнала и той ѝ връчил ключовете, с тази разлика, че този път усетил допира на ръката ѝ и пак се сетил за „Хепи Вали“ и за целувката, която Ко ѝ лепнал, докато се отдалечавали.

— Нали няма да възразиш, ако се повозя отзад? — попитал я.

Тя се засмяла и му отворила вратата за пътника.

— Къде поначало си тръгнал с тези разкошни орхидеи, да те питам?

Запалила двигателя, но Джери с незабележимо движение върнал ключа назад, което я накарало да го изгледа изненадано.

— Няма смисъл да те лъжа, девойко — промълвил той. — Аз съм змия в гнездото ти, така че преди да ме откараш накъдето и да било, затегни си колана и изслушай мрачната истина.

Много внимателно бил подбрал тъкмо този момент, понеже не желал да създаде у нея усещането, че нещо я заплашва. Все пак тя седяла на шофьорското място в собствения си автомобил, под осветения навес на собствения ѝ жилищен блок, на по-малко от двайсет метра от портиера Лорънс, а той бил възприел ролята на каещ се грешник също с цел да подплати чувството ѝ за сигурност.

— Случайната ни среща не се дължеше единствено на шанса. Това едно. Второто, което няма как да прозвучи по-меко, е, че вестникът ми ме праща да те спипам и да те отрупам с куп любознателни въпроси относно покойния ти приятел Рикардо.

Тя продължавала да го наблюдава, да чака. На върха на брадичката ѝ имало два малки успоредни белега, сякаш някой я бил одрал. „Кой ли ги е направил и с какво?“, задал си той въпроса.

— Но Рикардо не е между живите — отвърнала тя прекалено бързо.

— О, да — съгласил се съчувствено Джери. — Несъмнено. За съжаление обаче, комикът ми се е сдобил с пареща според тях информация от първа ръка, че той все пак е жив, а на мен ми плащат да им вървя по гайдата.

— Що за пълен, абсолютен абсурд!

— Не споря. Така е. Те са превъртели. Но пък утешителната награда е две дузини доста дълго стискани орхидеи и вечеря в най-добрия ресторант в града.

Тя се извърнала, загледала се през предното стъкло, лицето ѝ се осветявало обилно от уличната лампа, а Джери се запитал какво ли е да си жена, обитаваща такова красиво тяло и чувстваща се длъжна да оправдава притежанието му по двайсет и четири часа в денонощието. Сивите ѝ очи се разширили още мъничко, а той изпитал хитрото подозрение, че от него се очаква да забележи напирещите сълзи и начина, по който ръцете ѝ търсят опора, стискайки волана.

— Прости ми — промърморила тя. — Но... след като си обичала някого... и си му се посветила изцяло... а той е умрял... изведнъж някой ти се явява изневиделица и...

— Разбирам — казал Джери. — И съжалявам.

Тя пак запалила двигателя.

— Ти пък защо трябва да съжالياваш? Ако наистина е жив, това е прекрасно. А ако не е — всичко си остава постарому. Никой нищо не губи, а можем само да спечелим. — При което тя се разсмяла: — Той, Рик, поначало разправяше, че бил неунищожим.

„Все едно обирам сляп просяк — минало му през ума. — Не бива да я оставям сама в това й състояние.“

Шофирането й било приемливо, макар и прекалено рязко, при което той предположил — понеже жени като нея вдъхновяват мъжката досетливост, — че тя съвсем скоро е взела шофьорския си изпит, а колата е всъщност наградата й по този случай. Била най-спокойната ноц на света. Потъвали бавно надолу към града, а пристанището се стелело като идеално огледало в центъра на кутията с бижута. Обсъдили къде да отидат. Джери предложил полуострова, но тя завъртяла глава.

— Окей. Да спрем първо да прием по едно — казал той. — Че да съборим стените. Какво ще кажеш?

Тя го изненадала с това, че протегнала ръка и стиснала дланта му. Но в същия момент се сетил какво му бил казал Кро: че тя пробутвала този номер всекиму.

* * *

„Поне за предстоящата ноц тя се чувства изоглавена“, не можел да се пребори той със завладялото го усещане. И си спомнил как, докато дъщеря му Кат била още малка, я вземал от училище и после си измисляли да правят какво ли не, само и само следобедът им да трае по-дълго.

Пили „Реми Мартен“ с лед и сода в тъмна дискотека на страната на Коулун. Той предположил, че това е любимото питие на Ко, към което се е приспособила и тя, за да му прави компания. Поради ранния час посетителите надали били повече от дузина. Музиката дънела, та им се налагало да си крещят, че да се чуват, но тя не споменала повече Рикардо. Предпочела да се отдаде на музиката с отметната назад глава. Понякога го хващала за ръката, веднъж дори склонила глава на рамото му, а друг път му изпратила разсеяно въздушна целувка и се отправила

занесено към дансинга, където изпълнила бавен, самотен танц със затворени очи и лека усмивка. Мъжете престанали да обръщат внимание на момичетата, с които били дошли, и постоянно я разсъбличали с погледи, а китайците келнери се изпотрепвали да ѝ сменят пепелника през три минути, че да могат да надничат в деколтето ѝ.

Две пътиета и половин час по-късно тя обявила, че обожава Дюк Елингтън и бигбенд саунда, поради което се юрнали обратно на острова към заведение с оркестър от филипинци, за които Джери гарантирал, че изпълнявали сносно парчетата на Дюк. Тромпетистът Кат Андерсън бил най-великото нещо след филията, твърдяла тя. А случвало ли му се било да чуе някое от съвместните изпълнения на Армстронг и Елингтън? По-велик дует от тях нямало на света? След още „Реми Мартен“ му изпяла на ухо и „Mood Indigo“.

— Рикардо умееше ли да танцува? — поинтересувал се Джери.

— И то как! — отвърнала тихо тя, не преставайки да си тактува с крак и да щрака с пръсти в ритъма на музиката.

— Бях останал с впечатлението, че накуцва — възразил Джери.

— Изобщо не му пречеше — казала тя, все още погълната от музиката. — Но аз никога няма да се върна при него. Нали ме разбираш? Никога. Тая глава е приключена. И то как!

— От къде му е?

— Танцуването ли?

— Накуцването.

Тя свила пръст около въображаем спусък и произвела изстрел във въздуха.

— Или от войната, или от ревнив съпруг — казала. А той я накарал да го повтори с максимално приближени до ухото му устни.

Знаела някакъв нов японски ресторант, където сервирали прочутото телешко „Кобе бийф“.

— Откъде са ти тези белези? — попитал я той на път към заведението. И докоснал собствената си брадичка. — Левият и десният. От какво са?

— О, по време на лов на бедни невинни лисици — усмихнала се леко тя. — Скъпият ми татко беше луд по конете. И все още е, доколкото разбирам.

— А той къде е?

— Баща ми ли? Както винаги, в порутения си чифлик в Шропшър. Сума ти излишни хектари, но отказва да се махне оттам. Няма пари за прислуга и работници, мръзне през три четвърти от годината. А майка ми дори едно яйце не умее да свари.

Той още не се бил свестил докрай от неочаквания ѝ отговор, когато тя се сетила за някакъв бар, в който предлагали безплатно божествени хапки с къри, повъртяла се известно време по улиците, докато го намери, и накрая се разцелува с бармана. Музика нямало, а — необяснимо защо — той се усетил, че е почнал да ѝ разправя най-подробно за сиротата, но само докато стигнал до причините за раздялата им, които умишлено замазал.

— Е, при тази разлика от двайсет и пет години помежду ви какво друго можеше да очакваш, Джери, дарлинг? — съгласила се мъдро тя.

„А ти какво очакваш, по дяволите, при деветнайсетгодишна разлика и китайка съпруга между теб и Дрейк Ко?“, запитал се той наум с известна досада.

Тръгнали да си вървят — нови целувки с бармана, — а Джери не бил чак дотам опиянен нито от компанията ѝ, нито от брендитата със сода, че да не забележи как тя отишла да се обади по телефона — уж да отменяла срещата си — и как това ѝ отнело доста време, а когато се върнала, изражението ѝ било станало доста сериозно. После, пак в колата, той уловил погледа ѝ и му се сторило, че мярнал в него сянка на недоверие.

— Джери?

— Кажи.

Тя завъртяла глава, изсмяла се, прокарала длан по лицето му и накрая го целунала.

— Много ми е хубаво — рекла.

А той предположил, че тя сигурно се чуди как е успяла така тотално да го забрави, ако наистина му е продала навремето онази бъчва с неетикирано уиски. Освен това предположил, че тя сигурно се чуди дали в желанието си да му продаде бъчвата не му е оказала и някои от допълнителните услуги, за които Кро му бил намекнал съвсем простишки. „Но това вече си е неин проблем — заключил Джери. — И винаги е бил неин, от самото начало.“

Благодарение на усмивката и някои други атрибути на Лизи в японския ресторант ги отведи до ъгловата масичка. Тя седнала с лице към салона, а той — с гръб, загледан в нея, нямайки нищо против това разположение, макар че, ако в Сарат узнаели, щял да им избие балансът. Пламъкът на свещта му позволявал да вижда съвсем ясно лицето ѝ и да забележи едва сега признаците на повяхване: не само следите от одраното по брадичката ѝ, но и бръчиците от годините и напрежението, които, според Джери били израз на решителност, все едно ги била завоювала с чест през безкрайните си битки със собствената си зла орис и погрешни преценки. Носела нова златна гривна и очукан тенекиен часовник с изрисуван на циферблата Мики Маус, чиито изподраскани ръкавици замествали стрелките. Особено го впечатлила тази нейна преданост към стария часовник и си наумил да разбере кой ѝ го е подарил.

— Татко — отвърнала разсеяно тя.

В тавана над главите им имало вградено огледало, в което се виждали златистите ѝ коси и едрите ѝ гърди сред скалповете на другите клиенти и златистия прашец на косъмчетата по гърба ѝ. Но щом се опитал да превключи към темата за Рикардо, тя изведнъж станала въздържана. Джери така и не осъзнал — а трябвало, — че след обаждането ѝ по телефона отношението ѝ се било променило изцяло.

— Какви гаранции ще ми дадеш, че името ми няма да се появи във вестника ви? — попитала го.

— Мога само лично да ти го обещаю.

— Но след като главният ти редактор знае, че съм била гаджетото на Рикардо, кое ще му попречи самият той да ме спомене поименно?

— Рикардо е имал куп момичета. Много добре го знаеш. От всякакъв вид и калибър, а и са се застъпвали по няколко във времето.

— Но аз бях единствена и неповторима — заявила твърдо тя и той забелязал как погледнала към вратата; но пък на нея това явно ѝ било навик, независимо къде се намирала — да търси с поглед из помещението някой, който изобщо не присъствал. Затова решил да остави временно инициативата в нейни ръце.

— Ти спомена, че вестникът ти разполагал с пареща информация от първа ръка — казала тя. — Какво по-точно имаше предвид?

Той предварително се бил подготвил с Кро за този въпрос. Направо го били изрепетирали. Затова сега успял да ѝ отговори категорично, макар и не съвсем убедително:

— Рик се е разбил преди осемнайсет месеца в планините на провинция Пайлин на границата между Тайланд и Камбоджа. Така поне гласи официалната версия. Но не е открит нито труп, нито останки от самолета, а се говори, че е прекарвал опиум. Застрахователната компания и досега не е изплатила обезщетение, а и от „Индочартър“ не са внесли съответния иск. Защо? Рикардо е имал договор да лети само за тях. В този ред на мисли възниква и обратният въпрос: и защо никой не е предявил иск към „Индочартър“? Ти, например? Ти си жената, с която той е живеел? Защо ти не си потърсила обезщетение?

— *Изключително* вулгарен въпрос — отхвърлила тя думите му със своя акцент на херцогиня.

— Освен това се носят слухове, че напоследък са го засичали за кратко по някои от любимите му места. Бил си пуснал брада, но куцането нямало как да излекува, нито навика си да изгълтва по една бутилка скоч на ден или — с извинение, че го споменавам пред теб — да търчи по всяка фуста в радиус от десет километра от мястото, където се намира.

Тя се канела да му възрази, но понеже, така или иначе, той вече бил почнал, решил да се изкаже докрай:

— Главният портиер на хотел „Ринком“ в Чианг Май го е разпознал по снимка независимо от брадата му. Дори ако приемем, че кръглооките им изглеждат еднакви, той е бил доста уверен в потвърждението си. На всичко отгоре само преди месец петнайсетгодишна жителка на Банкок, с чиито данни редакцията разполага, се е явила в мексиканското консулство и заявила, че Рикардо е щастливецът татко на вързопчето в обятията ѝ. Лично аз не вярвам в осемнайсетмесечни бременности, а предполагам, че и ти също. И недей ме гледа по този начин, девойко! Не забравяй, че съм тук не по собствено мое желание.

„Идеята е на Лондон“, идело му да добави — и надали друг път е щял да налучка по-мощно съчетание от истина и измислица, с което да

раздруса дървото. Тя обаче пак се била загледала покрай него право във входа.

— И за още нещо съм натоварен да те разпитам. За рекета с уискито — казал й.

— Никакъв *рекет* нямаше, Джери. Беше си напълно легален бизнес!

— *Ти*, девойко, може да си била чиста като момина сълза. Без капка съмнение, че може и да не си била замесена в никакъв скандал. И т.н. Но ако *Рик* през това време е свил някой и друг номер, няма ли това да е достатъчна причина да се направи на изчезнал, както мнозина други преди него?

Направо му дожаляло, че я поставя в такова неудобно положение. Противоречало напълно на чувствата, които би желал да предизвиква у нея при други обстоятелства. Наблюдал я и си давал сметка, че нея изобщо не я бива в споровете, тъй като те пораждали в душата й безнадеждност и готовност да се предаде.

— Рикардо не би постъпил по този начин — казала тя по някое време, но без грам убеденост. — Той обичаше да е мъжкарят на града. И не е в стила му да избяга.

— Да си представим — продължил Джери, докато тя покорно свела глава пред него, — че съумеем да докажем следния сценарий: твоят Рик, след като е продал *неговите* си бъчви, е решил да не се разделя с парите и вместо да се разплати с дестилерията — говоря чисто хипотетично, без да разполагам с никакви улики — в такъв случай...

— Към датата на ликвидиране на предприятието ни всеки наш инвеститор без изключение притежаваше заверен договор, указващ полагащия му се дял от датата на сключването му. Отчели сме се своевременно за всеки взет на заем цент.

До този момент се бил придвижвал напред, дриблирайки с топката. Но сега вече виждал очертанията на вратата и се понесе към нея с главоломна скорост.

— Не и *своевременно*, девойко — поправил я, докато тя гледала право надолу в недокоснатата си храна. — За *своевременност* изобщо не може да става дума. Всички тези разчети са правени с шестмесечно *закъснение*. Което е всичко друго, но не и *своевременно*. Точно на това исках да наблегна от моя страна. От което следва въпросът: кой е

помогнал на Рик да отърве кожата си? Според информацията, с която ние разполагаме, целият свят е бил по петите му: и дестилерия, и кредитори, и полиция, и местното население — всеки си е бил наточил ножа да го одере. Докато в един прекрасен ден — зън! Исковете се оттеглят, очертанята на затворническите решетки се изгубват в далечината. Това как е станало, питам? Рик е бил паднал на колене. Кой е загадъчният му ангел хранител? Кой е изкупил задълженията му?

Но докато говорел, тя вдигнала глава, за най-голямо негово учудване по лицето ѝ се разляла лъчезарна усмивка и докато се усети, тя вече махала с ръка над рамото му към някого, който той успял да съзре чак след като погледнал в огледалото над главата си и уловил там отблясъците на костюма в цвят син електрик и добре напомадената буйна черна коса; а между двете — и скъсеното по оптичен път месесто китайско лице върху мощния раменен пояс и двете свити в юмруци ръце, протегнати напред като за боксьорски поздрав, докато Лизи обявявала появата му на ринга:

— Мистър Тиу! Какво прекрасно съвпадение! Заповядайте при нас! Телешкото е *разкошно*, опитайте го. Да ви запозная с Джери, мистър Тиу. Джери от Флийт Стрийт. А мистър Тиу, Джери, е мой много близък приятел, който се грижи за мен. Той ми взема интервю, мистър Тиу! От мен! Представяте ли си! Безкрайно съм развълнувана! Разпитва ме за Виентян и за бедното пилотче, на което исках да помогна преди сто години. Джери е изучил живота ми до най-малките подробности. Той е истинско чудо, казвам ви!

— Познаваме се вече — казал нахиленият до ушите Джери.

— Ами, да — потвърдил не по-малко щастливият мистър Тиу, при което Джери доловил отново познатото ухание на сместа от бадеми и розова вода, по която отдавнашната му съпруга толкова си била падала. — Да, бе — повторил Тиу. — Вие бяхте конският репортер, окей?

— Окей — съгласил се Джери, разтягайки докрай усмивката си.

* * *

При което, разбира се, представата на Джери за света направила няколко салтоморталета, а в главата му се породили сума ти неотложни нужди: да изглежда например не по-малко възхитен от останалите от невероятно навременната случайна поява на Тиу; да се ръкува с новодошлия така, сякаш си обещаваат взаимно да уредят нещата помежду си в близкото бъдеще; да придърпа стол и да поръча питие, телешко и клечки за хранене и т.н., и т.н. И въпреки всичко, онова, което заседнало междувременно в съзнанието му — онова, което се настанило в паметта му дотолкова за постоянно, колкото последвалите събития щели да му позволят, — почти не било свързано нито с Тиу, нито със спешното му явление; или поне не било в пряка връзка с тях. А било изражението, което се появило на лицето на Лизи, когато първоначално го разпознала — за онази частица от секундата, преди бръчиците на смелостта да изсмучат оттам веселата ѝ усмивка. Повече, отколкото всичко друго, точно това ѝ изражение успяло да му изясни парадоксите, от които тя била изтъкана: мечтите ѝ на затворник, взетите на заем роли, които ѝ служели за маскировка и ѝ позволявали поне за кратко да избягва срещата си със съдбата. Разбира се, че самата тя била повикала Тиу — нямала е друг избор. Онова, което го учудвало обаче, било, че нито Циркът бил предвидил подобна ситуация, нито самият той. Независимо дали и доколко била повярвала в сервираната ѝ от него история с Рикардо, тя била прекалено гореща, за да се решава сама да я разнищва. В същото време, като видяла Тиу да влиза в ресторанта, в сивите ѝ очи се изписало не облекчение, а примирение: вратата пак се била захлопнала под носа ѝ; веселието било приключило. И се сетил как навремето сиротата му прошепнала на ухо, докато се ядосвал на отминалото си детство: „Ние сме като онези проклети светулки и мъкнем навсякъде на гръб проклетия си огън“.

Но както успял да отчете на ума си моментално Джери, в оперативно отношение появата на Тиу си била чист божи дар. Ако трябвало да се подхвърля обратно някаква информация на Ко, Тиу щял да е далеч по-внушителен канал за тази цел в сравнение с Лизи Уърдингтън.

Тя приключила с целуването на Тиу и го предала отново на Джери.

— Вие ще сте ми свидетел, мистър Тиу — обявила, преструвайки се, че го въвлича в невероятна конспирация. — Умолявам ви да запомните всяка излязла от устата ми дума. А ти, Джери, продължавай нататък така, *все едно* мистър Тиу изобщо не е тук. Повярвай ми: мистър Тиу е ням като *гроб*, нали? *Дарлинг* — добавила и пак го целунала. — Всичко е *толкова* вълнуващо — повторила, след което и тримата се разположили удобно за предстоящия им дружески разговор.

* * *

— Та какво всъщност ви интересува, мистър Уесби? — попитал най-добронамерено Тиу и се заел с телешкото си. — Нали сте конски репортер, за какво ви е да безпокоите хубавите момичета, окей?

— Много точна забележка, друже! Абсолютно на място! Конете са много по-безопасна тема, нали?

При което и тримата се размели доволно, избягвайки да се погледнат в очите.

Сервитьорът сложил 375-милилитрова бутилка „Джони Уокър Блак Лейбъл“ пред Тиу, а той извадил тапата и я помирисал критично, преди да си сипе.

— Той издирва *Рикардо*, мистър Тиу. Не разбирате ли? Според него Рикардо е *жив*. Не е ли чудесно това? Не че са ми останали и най-малките чувства към него, естествено, но все пак ще е чудесно той отново да е сред нас. Представете ли си с какво парти ще го посрещнем само!

— Лизе ли ви го каза това? — попитал Тиу и си налял пет сантиметра скоч. — Тя ли ви каза, че Рикардо е още жив?

— Кой, друже? Не ви разбрах? Не чух добре името.

Тиу посочил Лизи с една от клечките за ядене.

— Тя ли ви разправя, че бил жив? Оня, пилотът? Рикардо, там? Лизе ли ви каза?

— По принцип не разкривам източниците си, мистър Тиу — отвърнал не по-малко любезно Джери. — А когато един журналист каже подобно нещо, означава, че сам си го е измислил — пояснил.

— Или конски репортер, окей?

— Точно така, точно така!

И Тиу пак се засмял, само че този път Лизи се засмяла още по-силно. Тя май пак губела контрол върху себе си. „От пиенето може да е — помислил си Джери, — ако не поема поначало нещо по-силно, а пиенето само да подклажда ефекта му. А оня ако още веднъж ме нарече «конски репортер», ще се принудя да взема защитни мерки.“

Лизи пак почнала да театралничи:

— О, мистър Тиу, на Рикардо толкова пък да му *провървя!* Помислете си само какво му поднесе съдбата! „Индочартър“, мен, всички останали. Представяте ли си: работя си аз за тази никаква авиолиния — на някакви симпатични китайци, познати на баща ми, — а Рикардо, като всички пилоти, и понятие си нямаше от бизнес и беше натрупал някакъв *ужасно* голям дълг. — Замахнала с ръка да включи и Джери в действието. — Божичко, той дори и *мен* се опита да въвлече в една от далаверите си, представяте ли си! — щял да търгува с уиски, моля ви се, — но точно тогава моите симпатични, но поизкукуригали китайски приятели решиха, че им е нужен още един пилот за чартърните им полети. Съгласиха се да уредят дълговете му, определиха му заплата и му дадоха някакво старо хвърчило...

Тук вече Джери предприел първата от няколко неотменими стъпки.

— Само че, когато изчезва, Рикардо не е летял със старо хвърчило, девойко, а с чисто нов „Бийчкрафт“ — поправил я най-умишлено той. — Въпросът е, че „Индочартър“ никога не са притежавали „Бийчкрафт“. Включително и в момента. Моят редактор е проверил всичко това. Само не ме питай как го е направил. По време на своето съществуване „Индочартър“ никога не е наемала, вземала на лизинг, нито е губила самолет „Бийчкрафт“.

Тиу избухнал в нов взрив от смях.

Тиу е адски печен епископ, ваше преосвещенство — предупредил го бил Кро. — *Ръководил е с похвална ефективност в продължение на пет години епархията на монсиньор Ко в Сан Франсиско, а през това време и най-злите свещеници по наркотиците не са успели да му прикачат нищо по-греховно от това, че си бил мил колата на празника на някакъв си там светия.*

— Ами не може ли Лизе да им е докарала някой откраднат, мистър Уесби! — възкликнал Тиу на своя полуамерикански акцент. —

Колко му е да излезе нощем да краде самолети от други авиокомпаниии!

— Как могат да ви идват такива палави мисли, мистър Тиу! — възмутила се на шега Лизи.

— Я да чуем какво ще каже конският репортер? Може ли, или не може, окей?

За трима души били успели да вдигнат доста шумна веселба и неколцина от клиентите вече се извъръщали да видят какво става. Джери ги бил забелязал в огледалото и нямало да се учуди, ако мернел там и самия Ко, полюляващ се през плетения вход на път към масата им с кривата си походка на дете израснало по лодките. А Лизи не можела да млъкне:

— Всичко стана точно като в приказките! Рик направо нямаше вече какво да яде, освен дето беше затънал в борчове към всички ни — опукал беше и спестяванията на Чарли, и парите, които ми пращаше баща ми — Рик буквално ни беше докарал всичките до просешка тояга. Той, разбира се, живееше с мисълта, че парите на всички ни принадлежат, естествено, само на него. И докато се усетим, ето ти го Рик пак на работа, без дългове, живее си живота. Всички останали пилоти лишени от правото да летят, само Рик и Чарли бръмчат насам-натам като...

— Като синегъзи конски мухи — подсказал Джери, при което Тиу така се прегънал от смях, че му се наложило да се хване за рамото на Джери, за да не падне — а през това време Джери останал с гадното чувство, че онзи му взема мярка къде точно да го наръга с ножа.

— Ха-ха! Това много ми хареса! Синегъза конска муха! Много готино! Абе, конското репортерче, ти си бил много готин, бе!

Тъкмо в този момент, притиснат от веселите обиди на Тиу, Джери прибягнал до майсторска игра с краката. Най-добрата, която бил виждал през живота си, отчете впоследствие Кро. Тотално престанал да обръща внимание на Тиу, ами се захванал с новото име, което Лизи току-що била изтървала.

— О, да, бе, щях да те питам одеде: докъде изобщо я докара добрият стар Чарли? — попитал, без да си има и най-малката представа кой всъщност е тоя Чарли. — Той накъде пое, след като Рик се направи на изчезнал? Само не ми казвай, че и той е потънал с кораба си.

Тя пак отплавала на гребена на нова вълна словоизлияния, а Тиу, изглежда, поемал с удоволствие всичко, което чувал, понеже се подсмивал и кимал, докато се хранел.

„Дошъл е да разбере как стоят нещата — минало му през ум на Джери. — Прекалено хитър е, затова оставя Лизи да приказва. Но го притеснявам аз, а не тя.“

— О, Чарли е неразрушим. Направо е безсмъртен — обявила Лизи, след като за пореден път си избрала Тиу за слушател. — На всяка цена трябва да ви запозная с този Чарли Маршал, мистър Тиу. Фантастичен полукитаец, само кожа, кости и опиум, но абсолютно великолепен пилот. Баща му е от старата гоминданска гвардия, разбойник, че и отгатък, и живее в планините Шан. Майка му била бедна корсиканка — знаете как корсиканците налитали да живеят в Индокитай, но самият той е абсолютно фантастичен образ. А защо, мислите, е приел фамилното име „Маршал“? Защото баща му не пожелал да му даде своето. И как реагира Чарли? Присвоява си най-високото армейско звание и все повтаряше: „Баща ми може да е генерал, но пък аз съм маршал“. Голям сладур, ви казвам. А и името му звучи по-хубаво, отколкото ако се беше кръстил „адмирал“.

— Супер — съгласил се Джери. — Страхотно. Тоя Чарли наистина е голям пич.

— Тя и Лизе не пада по-долу като фантастичен образ, мистър Уесби — отчел щедро Тиу, после, по настояване на Джери, пили тост и по този повод: за фантастичния ѝ характер.

— А, одеве се канех да попитам: откъде се взе това име „Лизе“ всъщност? — попитал Джери, оставяйки чашата си. — Та ти винаги си си била *Лизи*. Коя е тая Лизе? Аз не познавам такава дама, мистър Тиу. Защо не ме посветите и мен в закачката?

Тук Лизи несъмнено решила да остави нещата в ръцете на Тиу, но той междувременно си бил поръчал сурова риба, която сега нагъвал с голяма бързина и ищах.

— Някои конски репортери задават адски тъпи въпроси — отбелязал с пълни уста.

— Нов град, нов лист, ново име — казала накрая Лизи, но с неубедителна усмивка. — Исках да въведа някаква промяна, затова почнах от името. Други момичета си сменят прическите, аз си избирам ново име.

— А ново гадже да върви в комплект с името нямаш ли си? — попитал Джери.

Тя поклатила глава, без да вдигне поглед, а Тиу пак прихнал от смях.

— Какво му е станало на тоя град, мистър Тиу? — инстинктивно се намесил в нейна защита Джери. — Мъжете тук да не би да са ослепели или нещо такова? Аз за такава жена цели континенти бих прекосил. А вие? Независимо от името, което си е избрала, нали?

— От Коулун до Хонконг бих се вдигнал, но не и по-далеч! — отвърнал Тиу, опивайки се от собственото си остроумие. — Или щях да си остана на Коулун и да й звънна да се отбие за един час при мен! — Лизи така и не вдигнала очи, а Джери решил, че някой ден, когато и тримата разполагат с повече време, щял да натроши с удоволствие дебелия врат на Тиу на няколко места.

За съжаление, към този момент натрошването на врата на Тиу не фигурирало във връчения му от Кро списък с поръчки.

* * *

Парите, заръчал му бил Кро. Появи ли се удобен момент, отваряш единия край на златната жила и това ще представлява тържественният ти финален акорд.

Именно заради това той я подхванал на темата „Индочартър“. Кои били собствениците ѝ, лесно ли ѝ било да работи за тях? А тя така налапала стръвта, че той се зачудил: дали пък не е изпитвала по-голямо удоволствие от живота върху острието на бръснача, отколкото си бил представял.

— О, това беше една приказна авантюра, Джери! Изобщо не можеш да си го представиш, дори от малко, уверявам те. — Пак казано с лишения от националност акцент на Рик. — „Авиолиния“. Че то самата дума звучи толкова абсурдно. Недей си и помисля за нещо като лъскави нови самолети, ослепителни стюардеси, шампанско, хайвер и прочее. Нашето си беше яка работа и нищо повече. Но пък бяхме първопроходници в нашия сектор и точно това ме грабна от самото начало. Тъй като *нищо* не ми пречеше да живея на гърба на баща ми или на лелите ми. За тяхно щастие, аз поначало съм си напълно

независима личност, а и на всичко отгоре как *можеш* да устоя на подобно предизвикателство? В началото разполагахме само с два ужасно стари дъгласа DC-3, които буквално се държаха на канап и дъвка. Дори свидетелствата им за сигурност бяха купени. Понеже никой не искаше да им издаде редовни такива. След това започнахме да прекарваме каквото ни падне: хонди, зеленчуци, прасета — о, момчетата ако знаеш каква история имаха с тия прасета. Измъкнали се от ограждението и нахълтали в първа класа, та дори и в пилотската кабина, представяш ли си!

— Все едно пътници — обяснил Тиу с пълни уста. — Прекарвала прасета в първа класа, окей, мистър Уесби?

— По кои маршрути? — попитал Джери, след като се насмели.

— Ама вие чувате ли го той на какъв разпит ме подлага, мистър Тиу? Чак сега разбирам какъв ореол на мистериозна красавица съм имала! Летяхме навсякъде, Джери. Банкок, понякога Камбоджа. Батамбанг, Пном Пен, Кампонг Тям, когато летището им приемаше. Къде ли не. Отвратителни места.

— И какви ви бяха клиентите? Търговци, таксиджии... Кои ви ползваха най-често?

— Изобщо не подбирахме. Стига да бяха платежоспособни. И, естествено, ако можеха да плащат в аванс.

Тиу се откъснал за малко от своя „Кобе бийф“, вдъхновен от желанието си за малко светска тематика:

— Баща ви не беше ли голям лорд, окей, мистър Уесби?

— Горедолу — съгласил се Джери.

— Тия лордове са бая богат народ. А вие що тогава сте станали конски репортер, окей?

Игнорирайки тотално Тиу, Джери метнал своя най-голям коз и зачакал таванското огледало да рухне право върху масата им.

— Разправят, че фирмата ви имала връзка с местното руско посолство — подхвърлил небрежно право към Лизи. — Това говори ли ти нещичко, девойко? И изобщо криеш ли някакви комунисти под леглото си, ако смея да запитам?

Тиу се стараел да не се покапе с ориза: поднесъл бил купичката под брадичката си и наривал с клечките нонстоп; този път обаче забележителното било, че Лизи хич и не го погледнала.

— Руснаци ли? — повторила озадачена. — От какъв зор можехме да им трябваме ние на руснаците? Техният „Аерофлот“ летеше редовно всяка седмица до Виентян.

Точно в този миг, че и по-късно, Джери бил готов да се закълне, че тя не го лъже. Но за пред нея решил да се направи на не съвсем доволен.

— Дори по вътрешните маршрути ли не ви ползваха? Или да разнасяте това-онова, като куриери, един вид?

— Никога. От къде на къде? Пък и не забравяй, че китайците мразят из дън душа руснаците, нали мистър Тиу?

— Руснаците са много гаден народ, мистър Уесби — съгласил се Тиу. — И вонят гадно.

„И ти не си по-различен“, минало му през ум на Джери, като вдъхнал поредната порция от одеколона на някогашната си съпруга.

После Джери се изсмял на собствената си абсурдна теория.

— Мен ме мъчат редактори така, както другите хора ги мъчат газовете в стомаха — заоплаквал се. — Моят главен например е убеден, че сме готови да публикуваме сензационно разкритие за комунисти под леглото. „Рикардо на заплата от Съветите“... „Заради Кремъл ли се прави на умрял Рикардо?“

— „На заплата“ ли? — повторила окончателно озадачената Лизи. — Че Рик и един цент не е получил от руснаците. Какви ги дрънкат твоите?

— Но затова пък „Индочартър“ получаваха, нали? — опитал пак Джери. — Освен ако някой не е пратил моите господари за зелен хайвер, което, подозирам, най-редовно им се случва. Говори се, че „Индочартър“ са получавали пари от тамошното руско посолство и са ги препращали в Хонконг под формата на щатска валута. Така поне твърдят от Лондон и настояват, че било самата истина.

— Откачили са — отвърнала категорично Лизи. — За пръв път чувам за подобни щуротии.

Джери дори останал с усещането, че тя с облекчение приела отклоняването на разговора им по тази невероятна тангента. Темата за живия Рикардо за нея била истинско минно поле. Ко в ролята на неин любовник пък била тайна, която можело да бъде огласена единствено от самия Ко или от Тиу, но тя нямала подобни права. Що се отнасяше до парите на руснаците обаче, Джери бил убеден дотолкова, доколкото

можел да си позволи, че тя била в пълно неведение по въпроса и не се бояла ни най-малко да разговаря по него.

Предложил да я придружи обратно до „Стар Хайтс“, но тя отвърнала, че мистър Тиу и без това живеел в същата посока.

— До съвсем скоро виждане, мистър Уесби — обещал му Тиу.

— Горя от нетърпение, друже — отвърнал Джери.

— И най-добре си гледайте конските репортажи, чувате ли? Според мен от тях ще изкарате повече пари, мистър Уесби, окей?

Нито в гласа му, нито в дружеското му потупване по ръката на Джери над лакътя се съдържала каквато и да било заплаха. Дори съветите си Тиу изказвал с тон, който трябвало да бъде приет единствено като израз на приятелска загриженост.

И изведнъж всичко приключило. Лизи целунала оберкелнера, но не и Джери. Помолила не Тиу, а Джери да ѝ донесе палтото от гардероба, за да не остане насаме с него. И почти не го погледнала, докато му казвала „довиждане“.

Да си имаш работа с красавица, ваше преосвещенство, предупредил го бил Кро, е като да си имаш вземане-даване с познат престъпник, а дамата, чието внимание ще се мъчиш да заслужиш, несъмнено попада в тази категория.

Крачейки по осветените от луната улици към своя дом — без да обръща внимание на дългото разстояние, просяците и следящите го от тъмните входове очи — Джери се заел да изследва по-отблизо сентенцията на Кро. По въпроса за „престъпника“ нямало как да има свое мнение: и в най-добрите обстоятелства „престъпник“ било доста променлив критерий, да не говорим, че нито Циркът, нито агентите му си поставяли за цел да спазват някаква тесногръда концепция за законност. Кро му бил споменал, че в периоди на застой в бизнеса Рикардо бил карал Лизи да пренася от негово име дребни пратки през границата. Голяма работа. Имало си началници да философстват по този въпрос. Но пък „познат“ престъпник вече било нещо съвсем различно. За „познатостта“ бил готов да гласува с две ръце по всяко време. Понеже, като се сетел за затворническия поглед, с който Елизабет Уърдингтън била изгледала Тиу, Джери си давал сметка, че точно това изражение, този поглед и тази зависимост под една или друга форма наистина му били познати, откакто се помнел, и най-вече — от будните часове в живота му.

* * *

Някои дребнави критици на Джордж Смайли подшушваха сегизтогиз, че на този етап той бил длъжен да усети накъде духа вятъра по отношение на Джери и трябвало да го изтегли от операцията. Понеже Смайли в действителност изпълняваше спрямо Джери ролята на водещия офицер. Единствен Смайли разполагаше с досието на Джери, грижеше се за него в битово отношение и го инструктиреше. Ако Джордж се беше намирал на върха на силите си, а не го беше превалил и стигнал по средата на отгатышния склон, разправяха, сигурно щеше да разчете тревожните предупреждения между редовете в сводките на Кро и е щял да отклони своевременно Джери. Тези хора можеха със същия успех да го обвинят, че се е проявил като най-обикновен второкачествен ясновидец. Понеже фактите — такива, каквито достигали до Смайли — гласели следното:

На сутринта след опита на Джери да „свали“ Лизи Уърд, съответно Уърдингтън — в който термин не се съдържат никакви сексуални конотации — Кро приел траялото над три часа в колата му донесение на Джери и в рапорта си описал Джери като намиращ се — както би трябвало и да се очаква — в „състояние на потиснатост вследствие на неоправданите му очаквания“. Освен това според Кро, изглежда, Джери се е опасявал да не би Тиу, та дори и Ко, да винят младата жена за „виновните й знания“ и евентуално да заплашат живота й. Джери упоменал няколкократно очебийното презрение, с което Тиу се отнасял към момичето — а и към самия него, което според Джери се простирало и към всички европейци по принцип — и повторил изказването на Тиу, че за такава като нея можело да си направи труда да отиде от Коулун до Хонконг, но не и по-далеч. Кро възразил, че Тиу е можел по всяко време да я принуди да млъкне, а и че съдейки по показанията на самия Джери, нейните познания не се простирали чак до руската златна жила, а още по-малко пък — до брата Нелсън.

Казано на най-прост език, у Джери се наблюдавали обичайните постоперативни състояния за всеки действащ на терен агент: чувство за вина, примесено с опасения, неволна поява на привързаност към

човека обект — всички те точно толкова предвидими, колкото и избликът на сълзи у един атлет след решителното състезание.

През следващия си сеанс на връзка — от един обществен телефон на друг през втория ден, когато, в желанието си да зарадва Джери, Кро си позволил да му предаде най-топлите лични поздравления от Смайли, при все че тепърва очаквал да му ги съобщят от Цирка — Джери звучал, общо взето, значително по-добре, макар че се притеснявал за дъщеря си Кат. Забравил бил за рождения ѝ ден — според него се падал след двайсет и четири часа, — затова помолил от Цирка да ѝ пратели незабавно японски касетофон с куп касети, които да поставели началото на бъдещата ѝ музикална колекция. В телеграмата си до Смайли Кро изредил заглавията на касетите, помолил кадровиците да се задействат на мига и препоръчал „обущарският отдел“ — сиреч работещите в Цирка фалшификатори — да изработели поздравителна картичка, която с почерка на Джери да съобщавала приложения текст: „Обичана моя Кат. Помолих мой приятел да ти изпрати това от Лондон. Грижи се за себе си, миличка. С обич завинаги, твоя татко“.

Смайли разрешил касетофонът да бъде закупен, като съответната сума бѐдела удържана по ведомост от заплатата на Джери. Лично проверил колета, преди да го изпратят, и одобрил фалшивата картичка. Освен всичко друго, успял да се убеди, че и двамата с Кро били прави в подозренията си: до рождения ден на Кат имало сума ти време. Джери явно е изпитвал просто силното желание да прояви нежност — в случая, пак нормален симптом на временната фронтова умора. Смайли телеграфирал на Кро да го следи отблизо, но да остави инициативата в ръцете на Джери, при което Джери се обадил чак вечерта на петия ден и настоял за спешна среща, която се състояла след по-малко от час на предварително уговореното им място за аварийни рандевута — денонощно кафене на отбивка край шосе в Новите територии — под формата на случайно засичане на стари колеги. Писмото на Кро с гриф „Лично само до Смайли“ се явявало допълнение към телеграмата му и било доставено в Цирка по куриер от „братовчедите“ два дни след описания в него епизод, тоест на седмия ден. И тъй като Кро е допускал, че „братовчедите“ ще успеят да го прочетат въпреки всичките печати и други предпазни мерки, взел че го набухал с какви ли не заобикалки, псевдоними и криптоними, които

в следващия цитат се явяват с възстановеното им първоначално значение:

Уестърби беше силно афектиран. Настояваше да му се обясни какво, по дяволите, търси Сам Колинс в Хонконг и в какво се състои участието му в разработката на Ко. За пръв път го виждам толкова разстроен. Попитах го по какво съди, че Колинс е тук. Отвърна ми, че току-що го бил видял по-рано през същата вечер — и по-точно, в единайсет и петнайсет — да седи в кола в „Мидлевълс“, паркирана на тераса току под „Стар Хайтс“, и да чете вестник на светлината на уличната лампа. Заетата от Колинс позиция му давала, според Уестърби, възможност да наблюдава безпрепятствено прозорците на Лизи Уърдингтън на осмия етаж, поради което Уестърби стигнал до извода, че Колинс очевидно я следи. Уестърби, който в този случай се придвижвал пеша, „за една бройка щял да отиде и лично да попита Сам какво търси там“. Но внушената му в Сарат дисциплинираност все пак надделяла и той продължил да слиза от хълма по насрещния тротоар. Същевременно обаче твърди, че в мига, в който го забелязал, Колинс запалил колата и с пълна газ тръгнал нагоре по хълма. Уестърби запомнил номера, който, разбира се, е верният. Колинс потвърждава всичко останало.

В съответствие с координираната ни позиция за подобни ненадейни случаи (ваша грама от 15 февр.), дадох на Уестърби следните обяснения:

1. Дори ако наистина е бил Колинс, Циркът не упражнява никакъв контрол върху придвижванията му. Колинс е напуснал Цирка в смутни времена, преди грехопадението, с репутацията на комарджия, слабохарактерен далавераджия и прочее, който открай време обича да се подвизава из Изтока. И изтъкнах пред Уестърби, че е пълна идиотщина от негова страна да си мисли, че Колинс е все още на заплата към нас, а още по-

малко пък — че има изобщо нещо общо с разработката на Ко.

2. Освен това му подчертах, че Колинс като типаж поначало притежава нормални лицеви черти, мустаци и т.н., тоест физиономия, която е отличителна за най-малко половината лондонски сводници, и изразих категоричното съмнение, че Уестърби е успял да го идентифицира безпогрешно в единайсет и петнайсет през нощта от противоположната страна на улицата. Уестърби обаче обяви, че имал идеално зрение и че вестникът на Сам бил отворен на страницата за конните надбягвания.

3. А какво е търсел самият Уестърби, попитах, в единайсет и петнайсет през нощта в района на „Стар Хайтс“? Отговор: връщал се от запой с колегите му от ЮПИ и се надявал да хване попътно такси. При това му изказване се престорих, че избухвам, и заявих, че след запой с ония от ЮПИ човек и слон няма да види от пет метра, камо ли Сам Колинс от двайсет и пет, и то — в кола, на слабо улично осветление. Край на разговора — надявам се.

Излишно е да се споменава, че този инцидент притеснил сериозно Смайли. За тайната роля на Колинс знаели само четирима: Смайли, Кони Сакс, Кро и самият Сам. Това, че Джери налетял случайно на него, внасяло допълнителна несигурност в една поначало изпълнена с непредсказуемост операция.

На личния опит на Кро обаче можело да се разчита, Кро бил убеден, че е успял да успокои Джери, а освен всичко друго на него било възложено ръководството на операцията на място. При идеални обстоятелства Кро вероятно щял да си направи труда да провери дали през въпросната нощ наистина е имало сбирка на тайфата от „Юнайтед Прес Интернешънъл“ в „Мидлевълс“ — а след като се изясняло, че не е имало подобно събитие, е щял вероятно да поиска от Джери ново обяснение за присъствието му в района на „Стар Хайтс“, при което Джери със сигурност щял да му устрои сценка и да му подхвърли друго — неопровержимо — обяснение: че е бил например с

някаква жена и с какво право пъхал Кро проклетия си нос в личния му живот. Крайният резултат от всичко това щяла да е най-вече ненужна взаимна омраза, без никаква допълнителна яснота спрямо поначало мътната ситуация.

Да не говорим за изкушението, колкото и нелогично да се струва на мнозина, да припишем на Смайли вероятността, покрай всичките му грижи — продължаващото с неотслабваща сила издирване на Нелсън, ежедневните срещи с „братовчедите“, ариергардните сблъсъци по коридорите на Уайтхол — да приемел онзи извод, който най-много е съответствал на неговото самотно съществуване: а именно че лишеният от всякакво желание за сън или компания Джери е излязъл да поскита по нощните тротоари, докато в един момент не се е озовал точно пред сградата, в която живее Лизи, и се е застоял, както и Смайли се беше застоявал по нощите, без да си дава сметка на какво точно се надява, освен на случайната възможност да я мерне, макар и за миг. В действителност водовъртежът на понеслите го събития беше толкова могъщ, че на Смайли не му е оставало време за подобни волни разсъждения. Защото още с появата на осмия ден Циркът бе вдигнат на практика на бойна нога: а освен всичко друго всеки самотник притежава оправданото тщеславие да си мисли, че е единствен и неповторим на този свят.

ОСМИЯТ ДЕН

Веселото настроение на петия етаж успяло да прогони потиснатостта след предишното съвещание. „Меден месец за копачите“, гласеше даденото му от Гуилъм определение, а върха си то достигнало още същата нощ със затихващите фойерверки на консумирания брак, което пък се случило точно осем дни (според допълнително натресената ни впоследствие от историците хронология) след подробната и откровена размяна на мнения между Джери, Лизи и Тиу по въпроса за Рикардо Малкия и руската златна жила, доставила безкрайно удоволствие на заговорниците от Цирка.

А точно те — смътните обитатели на нощта — се били юрнали по всички възможни пътеки: и стари, и нови, и още по-стари обрасли такива, чакащи да бъдат преоткрити; и ето че най-сетне, сплотени зад двамата си водачи — Кони Сакс, по прякор „Матушка Россия“, и занесения Ди Салис, по прякор „Док“ — всичките дванайсет от тях — и „болшевиките“, и „жълтата опасност“, — успели вкупом да се натъпчат в самата тронна зала и да оформят послушен полукръг около своя шеф под следящия ги от стената портрет на Карла. С две думи — истинско пленарно заседание, а за несвикналите с подобни драматични мигове — достоен исторически паметник. А до Гуилъм седяла най-благоприлично Моли, разпуснала косите си така, че да прикриват сините белези от всмукванията по шията ѝ.

Главен докладчик е Ди Салис. Останалите отчитат, че поначало му се полага. В края на краищата Нелсън Ко си е безспорно изцяло територия на Док: китаец до маншетите на ръкавите си. Наложил си желязна самодисциплина от самото начало — да не мърда, за разлика от всеки друг път, нито щръкналата си мокра коса, нито коленете, ходилата, та дори и нервните пръсти на ръцете си — Док успява да овладее аудиторията си по един кротък и едва ли не самоподценяващ се начин, от което кулминацията се получава още по-вълнуваща. Да не говорим, че кулминацията си има и име: Ко Шенсю, известен и като

Ко, Нелсън, а впоследствие и като Яо Кайшен — името, което още покъсно приел и с което бил заклеймен в хода на Културната революция.

— Сред тази четири стени обаче, господа — изписува Док, който невинаги отчита съществуването и на женския пол, — ние ще продължим да го наричаме Нелсън.

Роден през 1928 г. в Шантоу, произхождащ от бедно пролетарско семейство — според официалните източници, пояснява Док — и скоро след това преместен в Шанхай. Мисионерското училище „Божи живот“ на мистър Хибърт не се споменава никъде, нито в официални, нито в неофициални документи освен под формата на мрачната забележка, че „през детството си бива подложен на експлоатация от страна на западните империалисти“, които го отровили с тяхната религия. След като японците превземат Шанхай, Нелсън се присъединява към потоците от бежанци към Чункин, точно както и мистър Хибърт им е разправил.

И пак според официалните източници, продължава Док, още от ранно детство Нелсън се отдава тайно на зараждащата се революционна идеология и взема дейно участие в нелегални комунистически групи, въпреки преследванията на гнусните чанкайшистки отрепки. Дори по време на похода на бежанците прави „многократни опити“ да избяга при Мао, но му пречи прекалената му младост. След завръщането му в Шанхай, вече като студент, става водещ кадрови политработник в нелегалното комунистическо движение и изпълнява специални задачи в района на корабостроителницата „Джанян“, целящи да подкопаят пагубното влияние на гоминданските фашистки елементи. В университета по съобщенията призовава публично за изграждането на обединен фронт на студентите и селяните. Завършва със забележителни отлични оценки през 1951 г...

Тук Ди Салис сам се прекъсва и за да се отърси мигновено от напрегнатостта си, отмята ръка и хваща косата зад тила си.

— Типичният обтекаем портрет, шефе, на прозорлив студент герой — пропява.

— А Ленинград? — пита Смайли от бюрото си, върху което от време на време си записва по нещо.

— Хиляда деветстотин петдесет и трета до и шеста.

— Да, Кони?

Кони пак е в инвалидния си стол. За което обвинява едновременно и мразовития месец, и онзи гад Карла.

— Разполагаме с данни за наш колега на име Бретлев, дарлинг. Бретлев, Иван Иванович, академик, Ленинградски факултет по корабостроене, с дългогодишен стаж в Китай, душил из Шанхай в помощ на китайските хрътки на Центъра. Стар боен кон на революцията, впоследствие обучен от Карла за вербовчик в университетските среди, най-вече сред младежите и девойките от чужбина.

Информацията ѝ развълнува силно копачите откъм китайската страна — така наречената „жълта опасност“, — предизвиквайки оживено местене на столове и бумажки до мига, в който, по знак от Смайли, Ди Салис пуска главата си и подновява своя доклад:

— След завръщането му в Шанхай през хиляда деветстотин петдесет и седма е назначен за началник на вагоноремонтен цех...

И пак Смайли:

— Той нали е бил в Ленинград от петдесет и трета до петдесет и шеста?

— Точно така — съгласява се Ди Салис.

— Значи, една година му се губи.

Този път не се чува нито местене на столове, нито шумолене на листове.

— Официалното обяснение е, че е изучавал опита из съветските корабостроителници — отвърща Ди Салис и хвърля пренебрежителен поглед към Кони, придружен със загадъчно многозначително извиване на врата.

— Благодаря — казва Смайли и пак си записва нещо. — Петдесет и седма — повтаря. — Това, Док, преди разрива в съветско-китайските отношения ли се падаше, или след?

— Преди. Сериозният разрив настъпва чак през петдесет и девета.

Смайли пита дали някъде е бил споменат братът на Нелсън; или и Дрейк не го признават в онзи Китай, в който живее Нелсън, както самият Нелсън е непризнат в обитавания от Дрейк Китай?

— Споменава се, макар и не поименно, в една от най-ранните му официални биографии. В по-късните пише, че брат му бил загинал в

хода на завземането на властта от комунистите през четирийсет и девета.

Тук Смайли си позволява рядка шега, последвана от всеобщ смях на облекчение.

— Тази разработка изобилства с хора, които се правят на умрели — оплаква се шефът. — На мен поне ще ми олекне, ако по някое време попаднем и на истински труп.

Тръпки щели да ги побият само часове по-късно при спомена за тези му думи.

— Разполагаме освен това с бележка, че Нелсън е бил студент за пример в Ленинград — продължава Ди Салис. — Поне в очите на руснаците. Изпратили са го с блестящи характеристики.

От своя железен стол Кони си позволява нова забележка. Довела е със себе си и своя опърпан мелез Трот. Той в момента се е разчекнал върху просторния ѝ скут, вони и периодически въздиша, но дори и Гуилъм, който ненавижда кучетата, не може да събере смелостта да го изгони.

— О, ами че какво друго може да се очаква от тях, скъпи? — възкликва тя. — Няма начин руснаците да не възхваляват до небето дарбите на Нелсън, особено ако нашият брат Бретлев Иван Иванович е успял да го забърше още от университета, след което хубостниците на Карла са го прекарали набързо през разузнаваческата им школа и прочее! От този ваш Нелсън ще излезе една прекрасна и умна къртица. Я му помогнете да постави прекрасно начало на кариерата си веднага след завръщането му в Китай! Но, като гледам, не му е помогнало особено по-нататък, а, Док? Особено след като Великата отвратителна културна революция го гепва за гръцмуля! Точно тогава най-малко са можели да са ти от полза щедрите хвалебствия на съветските империалистически страхливи псета, как мислиш?

Малко подробности са ни известни около падението на Нелсън, отчита Док, мъчейки се да надвика избухването на Кони.

— Можем само да предположим, че е било насилствено и че, както вече отбеляза Кони, най-много са пострадали онези, които са били най-гъсти с руснаците.

И хвърля око на листа, който държи накриво пред петнистото си лице.

— Ще ти спестя, шефе, изброяването на всичките длъжности, които е заемал, преди да бъде низвергнат, тъй като, така или иначе, са го свалили от тях. Но може без съмнение да се твърди, че в действителност е упражнявал практически контрол върху повечето корабостроителна дейност в „Джанян“, а следователно — и върху голям дял от плавателните съдове на китайския военноморски флот.

— Разбирам — измърморва Смайли. И си записва нещо със свити сякаш в знак на неодобрение устни, докато веждите му се извиват нависоко.

— Покрай заеманата в „Джанян“ длъжност участва и в редица планови комисии към военноморския флот, а така също в областта на далекосъобщенията и стратегическите цели. Към шейсет и трета година името му започва да се среща редовно в донесенията до „братовчедите“ от Пекин.

— Браво, Карла — измърморва Гуилъм така, както е седнал до Смайли, а продължаващият да пише Смайли потвърждава реакцията му с промълвено „Да“.

— Единственият и неповторим, Питър, скъпи! — провиква се Кони, явно неможеща да се сдържа повече. — Той единствен от всички гадове усеща какво предстои! Но си остава глас в пустиня, нали, Трот? „Пазете се от жълтата заплаха — предупреждава ги. — Един ден ще се обърнат и ще ухапят ръката, която ги храни, от мен да го знаете. Стане ли това, изведнъж ще видите как осемстотин милиона нови врагове блъскат по задния ви вход. А оръжията ви ще са насочени съвсем на другаде. Помнете ми думата.“ Казал им го е — повтаря Кони и от възмущение опъва ухото на мелеза. — Че дори го е и написал. В доклад, озаглавен „Опасността от промяна на курса от страна на наскоро появилия се наш социалистически партньор“. Раздаден на всяко гадинка от ръководството на московския Център. Като първо го съставил дума по дума в хитрот си мозъче, докато излежавал присъда в Сибир по волята на чичо Джо Сталин, Господ да го поживи. „Шпионирайте отсега приятелите си, понеже със сигурност утре ще са ваши врагове“, разправял им е. Най-старото правило в занаята и любим постулат на Карла. А когато го възстановяват на предишната му длъжност, той едва ли не го заковава с гвоздей над главния вход на площад „Дзержински“. Само че никой не му обръща внимание. Все едно е говорел на глухите. Зърното пада върху неплодородна почва,

драги мой. Но не минават и пет години и той се оказва абсолютно прав, но ръководството и тогава не му благодари, повярвайте ми! Понеже със сбъдващите се редовно свои предсказания ги излага тези глупаци, нали, Трот! Ти поне разбираш, дарлинг, за какво точно бърби изкукуруигалата бабичка! — Вдига скимтящото пале на няколко сантиметра във въздуха за предните му лапи, след което го пуска обратно в скута си.

Кони просто не може да търпи Док да я измества от светлината на прожекторите, споглеждат се многозначително всички. Тя усеща колко е логичен той в думите си, но жената у нея не желае да се съобрази с реалностите.

— Добре, Док. Станал е жертва на чистката — констатира кротко Смайли, с което възстановява мира. — Дай сега да се върнем на шейсет и седма, ако обичаш. — И пак полага брадичка върху дланта си.

А портретът на Карла гледа монотонно в полумрака как Ди Салис подновява изложението си:

— Нищо особено, шефе. Типичните гаври, предполагам — рецитира Ди Салис. — Шапката на глупака, несъмнено. Оплюване по улиците. Жена и деца подложени на поругаване, ритани и пребити. Лагери за превъзпитание, преобучение чрез физически труд „съразмерно с извършеното престъпление“. Принуден да възприеме отново прелестите на селския бит. Според една от сводките бил изпратен в селскостопанска комуна да се подложи на самоизпитание. А когато се връща, лазейки на четири крака, в Шанхай, го принуждават да почне пак от най-ниското стъпало: да забива крампони на строежа на железопътна линия или нещо от този сорт. Доколкото това касае *руснаците* — ако изобщо за това става дума — избързва да вметне преди Кони пак да го е прекъснала, — песента му вече е била изпята. Лишен от връзки, от влияние, от приятели.

— И колко време му е било нужно, за да се върне на върха? — пита Смайли с характерното спускане на клепачите.

— Преди около три години започва пак да функционира. Погледнато в дългосрочен план, той все пак притежава тъкмо онова, от което Пекин най-много се нуждае: мозък, технически познания и практически опит. *Официално* обаче е реабилитиран едва в началото на седемдесет и трета.

Докато Ди Салис описва етапите в ритуалното рехабилитиране на Нелсън, Смайли придърпва безшумно към себе си папка и започва да съпоставя чутото с някакви други дати, които, по неизвестни дотогава причини, изведнъж придобиват в очите му съществена значимост.

— Преводите към Дрейк започват от средата на седемдесет и втора — мърмори си той под носа. — Като сумите нарастват рязко към средата на седемдесет и трета.

— Според нарастващите възможности на Нелсън, дарлинг — шепне подире му Кони като театрална суфльорка. — Колкото повече знае, толкова повече им съобщава и съответно толкова повече получава. Карла плаща само за качествена стока, макар че и тогава все едно с нажежена машина му вадят парите.

— След като е направил необходимите самопризнания — казва Ди Салис, — през седемдесет и трета Нелсън бива приет с почести в Шанхайския окръжен революционен комитет и е назначен за партиен инструктор във военноморска част на Китайската народоосвободителна армия. Само шест месеца по-късно...

— Датата? — прекъсва го Смайли.

— През юли седемдесет и трета.

— В такъв случай кога точно е бил рехабилитиран Нелсън?

— Процесът на рехабилитация започва през януари седемдесет и трета.

— Благодаря.

— Само шест месеца по-късно — продължава Ди Салис — Нелсън се появява в Централния комитет на Китайската комунистическа партия на неизвестна до момента длъжност.

— *Боже Господи!* — възкликва тихо Гуилъм, а Моли Мийкин тайно стиска ръката му.

— В една от сводките от „братовчедите“ — казва Ди Салис, — както винаги без дата, но подробно обоснована, Нелсън се упоменава като нещатен съветник към комитета по въоръжение и военнотехническо имущество в Министерството на отбраната.

Вместо да съпроводи поредното си разкритие с обичайния си набор от странни жестове, Ди Салис успява да се застои в пълен покой, с което постига още по-изумителен ефект.

— В смисъл на *пласиране*, шефе — продължава с тих тон, — от *оперативна* гледна точка, ние от китайската страна на ведомството ни

смятаме сегашната му длъжност като една от ключовите в китайската администрация. Ако някой ни даде правото да избираме едно-единствено място, на което да разположим наш агент в континентален Китай, най-вероятно бихме посочили онова, на което се намира Нелсън.

— По причини? — пита Смайли, продължавайки да редува записванията си с надничане в отворената пред него папка.

— Китайските военноморски сили все още се намират в каменната ера. Ние все още поддържаме известен интерес в техническото разузнаване в Китай, но в действителност, основните ни приоритети — както несъмнено и тези на Москва — си остават в стратегическата и политическата област. Освен това Нелсън ще може да ни осведомява за общия капацитет на всички китайски корабостроителници. В допълнение към което ще ни уведомява и за потенциала на китайския подводен флот, който от години плаши до смърт „братовчедите“. А и нас, бих добавил, от време на време.

— Представете си тогава как въздейства пък на Москва — промърморва, без да му е дадена думата, един от старите копачи.

— Предполага се, че китайците работят върху своя версия на съветските подводници клас „Голф II“ — пояснява Ди Салис. — Но никой засега не знае нищо сериозно по въпроса. Разполагат ли със своя конструкция? С два или с четири торпедни отсека ще бъдат? Ще носят ли ракети „вода-въздух“ или „вода-вода“? Какви бюджетни средства са предвидени за тях? Говори се и за клас „Хан“. До нас достигна слух, че са пуснали една на вода още през седемдесет и първа. Но потвърждение така и не намерихме. Говори се, че в Далиен през шейсет и четвърта построили една от клас „Голф“, носеща на борда си балистични ракети, но официално никой още не я е видял. И така нататък, и прочее — измърморва осъдително, тъй като споделя с повечето служители на Цирка вродена неприязън към военната тематика и го влекат по-артистичните цели.

— „Братовчедите“ са готови да платят цяло състояние за солидни и спешно доставени им подробности — казва Ди Салис. От Лангли могат в продължение на две години да похарчат милиони за изследователска дейност, полети на шпионски самолети, спътници, подслушвателна апаратура и каквото още ви дойде на акъла, и пак да не получат сведения, които биха се потвърдили двойно по-сигурно

само с една сваятна снимка. Така че, ако Нелсън... — И оставя изречението си недовършено, което някак си му придава по-голяма убедителност, отколкото ако го е завършил.

— Браво, Док — прошепва Кони, но за известно време се възцарява тишина; задържа ги пишещият Смайли, който периодически поглежда в папката.

— Направо от мащаба на Хейдън — измърморва Гуилъм. — Че и повече. Китай — последната непревзета граница. Най-твърдият орех за разузнаванията.

Смайли се обляга назад, явно приключил с изчисленията.

— Рикардо е извършил полета си няколко месеца след официалната реабилитация на Нелсън — казва.

Никой не намира за необходимо да изрази съмнение в думите му.

— Тиу отива в Шанхай и само след шест седмици Рикардо...

Отнякъде далеч до слуха на Гуилъм долита лаят от телефона с „братовчедите“, който е прехвърлен временно към неговия кабинет; впоследствие Гуилъм ще твърди най-категорично — независимо дали наистина е било така, или така е трябвало да бъде според него, — че в същия този миг в подсъзнателната му памет изникнал като духа от вълшебната лампа тотално недолюбваният образ на Сам Колинс, при което Гуилъм за пореден път се засипал с укори с кой акъл бил пратил Сам Колинс да връчи онова жизненоважно писмо на Мартело.

А Ди Салис продължава тъкмо когато всички са решили, че е свършил:

— Нелсън има и още една стрела в колчана си, шефе. Нямам смелостта да я изтъкна като доказана, но в създадите се обстоятелства не смея и да ви я спестя. По линията на обмена получихме от западногерманците сводка с дата отпреди няколко седмици. Според *техни* си източници Нелсън напоследък станал част от нещо, което поради липсата на информация засега ще наречем „Пекинския чаен клуб“ — новороден орган, създаден да координира дейността на китайското разузнаване. Първоначално бил включен като съветник по електронното наблюдение, а впоследствие го кооптирали и като пълноправен член. Доколкото успяваме да подразберем, това е нещо като нашата комисия за надзор на разузнаването. Но пак подчертавам дебело, че на този етап това са само предположения. Абсолютно нищо

не е известно за китайското разузнаване нито на нас, нито на „братовчедите“.

Останал като никога без думи, Смайли зяпва в Ди Салис, позейва, затваря уста, накрая снема очилата си и започва да ги бърше.

— А *подбудата* на Нелсън е? — пита, все още не чул равномерното лаене на телефона от „братовчедите“. — Така, наслуки, Док? Ти като как я виждаш?

Ди Салис вдига рамене с подчертана артистичност, при което мазният му перчем подскача като парцал за пода.

— Кой може да каже? — отвърща сприхаво. — Пък и кой в наше време все още вярва в *подбуди*? Докато е следвал в Ленинград, за него е било най-нормално да се отзове на усилията на Центъра да го вербува, при условие, разбира се, че са подходили правилно към него. И изобщо не е считал подобна стъпка за държавна измяна. Поне от идеологическа, доктринерна гледна точка. В онези години Русия е поголемият брат на Китай. На Нелсън ще му е било достатъчно да му кажат просто, че е избран в специалния авангард на борците срещу врага. Не виждам кое му е толкова специалното.

Навън от залата зеленият телефон не млъква, което само по себе си е забележително. Мартело обикновено не упорства до такава степен. Да го вдигнат могат само Гуилъм и Смайли. Но Смайли все още не го е чул, а Гуилъм по-скоро е готов да умре, отколкото да стане точно когато Ди Салис разсъждава по причините, които евентуално са превърнали Нелсън в къртица на Карла.

— В началото на Културната революция мнозина в сходни позиции с тази на Нелсън решават, че Мао е полудял — обяснява Ди Салис, но все още избягва да теоретизира. — Това важи дори за част от генералите му. Униженията, на които са го подложили, може да са принудили Нелсън външно да се подчини, но в същото време да е таял вътрешно огорчение... кой знае... че дори и жажда за мъст.

— Преводите на издръжката до Дрейк започват тогава, когато реабилитацията на Нелсън току-що е приключила — възразява кротко Смайли. — Какво е твоето тълкувание, Док?

Тук вече чашата на Кони прелива и тя пак кипва:

— О, Джордж, стига с тази твоя наивност! Няма начин точно *ти* да не напипваш нишката, скъпи, *разбира се*, че я напипваш! Та нима могат бедните китайци да държат затворен в долапа в продължение на

половината му живот един от видните им техничари, без изобщо да го използват! Карла явно е забелязал накъде вървят нещата, нали, Док? Усетил е накъде духа вятърът и се е оставил да го носи. Държал е на сиджимка бедничкия Нелсън и щом е забелязал, че се връща към нормалния живот, веднага му пратил копоите си: „Нали ни *помниш* кои сме? От *своите*! Не *ние* те низвергнахме! Не *ние* те плюхме по улиците! Дай пак да си сътрудничим!“ . И ти самият щеше да постъпиш по същия начин, много добре знаеш.

— А парите? — пита Смайли. — Половината милион?

— Тоягата и морковът! Подсецат го, че могат да го шантажират, но че иначе го чака голямо възнаграждение. Нелсън няма накъде да шава.

Въпреки избухването на Кони, последната дума все пак остава за Ди Салис:

— Той е китаец. Прагматик. И брат на Дрейк. Няма начин да напусне Китай...

— Поне засега — подхвърля тихо Смайли и пак поглежда в папката.

— ... а освен това е наясно и с пазарната си стойност в очите на съветските служби. Както обичал да повтаря Дрейк, „Политиката нито можеш да я ядеш, нито можеш да спиш с нея“. Така че какво друго ти остава, освен да печелиш пари от политиката.

— И да ги пестиш за деня, в който ще *можеш* да напуснеш Китай и да ги харчиш — обявява в заключение Смайли, затваря безшумно папката и вдига листа със записките, а в това време Гуилъм излиза на пръсти. — Дрейк се е опитал да го измъкне, но не е успял, поради което Нелсън е приел руснаците да му плащат до... до кога? Може би, докато на Дрейк му провърви.

В далечината упоритото ръмжене на зеления телефон най-после престава.

— Нелсън е къртицата на Карла — оповестява по някое време Смайли, успял почти докрай да си възвърне нормалното състояние. — Седи върху делва с безценни разузнавателни сведения за Китай. Дори това само по себе си ни стига. И действа по заповеди от Карла. И заповедите сами по себе си биха имали неограничена стойност за нас. Понеже ще ни разкрият какво точно знаят руснаците за китайския им противник, че дори и какви намерения таят спрямо него. И оттам вече

ще можем да си правим каквито си искаме обратни засечки. Да, Питър?

* * *

При съобщаването на трагични вести не се наблюдават плавни преходи. До един миг е налице определена концепция, а в следващия тя е вече разбита и за засегнатите светът се е променил невъзвратно. За да смекчи удара, Гуилъм прибягнал към употребата на официална бланка на Цирка и до писмено поднасяне на информацията. Явно се е надявал да подготви Смайли за асимилирането ѝ, като му я поднесе във вид на радиограма. Така че сега се отправил безшумно с формуляра в ръка към бюрото, положил го върху стъклената му повърхност и зачакал.

— А докъде стигнахте с другия пилот, с Чарли Маршал — обърнал се Смайли към присъстващите, все още не усетил какво му предстои. — „Братовчедите“ успели ли са да го открият, Моли?

— Миналото му е почти същото като онова на Рикардо — отвърнала Моли Мийкин и хвърлила особен поглед на Гуилъм. А той, все още до бюрото на Смайли, изведнъж посивял, състарил се и добил болнав вид. — И той като Рикардо е летял за „братовчедите“ по време на войната в Лаос, мистър Смайли. По едно време са се обучавали в тайната авиаторска школа на Лангли в Оклахома. Но когато събитията в Лаос приключили, го уволнили и повече нищо не знаят за него. От наркоуправлението разправят, че се бил хванал да пренася опиум, но те твърдят това за всички пилоти на „братовчедите“.

— Струва ми се, че се налага да прочетеш това нещо — казал Гуилъм и посочил недвусмислено грамата.

— Маршал трябва да е следващата цел на Уестърби — рекъл Смайли. — Натискът не трябва да отслабва.

Най-после взел грамата и я вдигнал наляво, където светлината била най-силна. Изчел я с вдигнати вежди и спуснати клепачи. И както винаги, я прочел двукратно. Изражението му не се променило, но седналите най-близо до него разправяха, че лицето му се вдървило.

— Благодаря, Питър — промълвил и оставил бланката върху бюрото. — Благодаря и на всички останали. Кони, няма да е зле

двамата с Док да поостанете. А за другите се надявам да успеете да се наспите като хората.

По-младите приели с бурен смях това му изказване, тъй като отдавна било превалило полунощ.

* * *

Момичето от горния етаж спяло — ясно очертана кафява кукла, проснала се покрай единия крак на Джери, закръгленка и безупречна на оранжевата нощна светлина, процеждаща се от прогизналия от дъжд хонконгски небосвод. Хъркало така, че пушек се вдигало, а Джери блеел през прозореца и си мислел за Лизи Уърдингтън. И продължавал да се чуди кой ѝ бил направил двата белега от одиране на брадичката ѝ. Мислел си и за Тиу, представял си го в ролята на неин тъмничар и си повтарял наум обръщението „конски репортер“ дотогава, докато не му писнало окончателно. Чудел се колко ли още му остава да чака, дали в последна сметка ще може да си изпробва късмета с нея, понеже не разчитал на нищо друго, освен на мъничко късмет. Момичето се размърдало, колкото да се почеше по задника. От съседния апартамент се чуло ритуално тракане: редовният домакин на сбирките миел плочките за маджонг, преди да ги раздаде на гостите си.

Момичето не се било отзовало с ненужен ентузиазъм на първоначалното ухажване от страна на Джери — поток от пламенни бележки, натиквани през процепа за писма на вратата ѝ по всяко време на предходните няколко денонощия — но това не отменяло факта, че имало неплатена сметка за газта. Официално погледнато, било притежание на някакъв бизнесмен, но в последно време посещенията му се били разрешили, а от съвсем скоро били изобщо престанали, в резултат на което тя не можела вече да си позволява да посещава нито ясновидеца, нито залаганията на маджонг, да не говорим за модните дрешки, които си била набелязала за деня, в който щяла да дебютира в кунгфу филмите. Така че накрая кандисала, но на чисто финансови начала.

Най-много се притеснявала, да не ѝ излезе име, че си има вземане-даване с тоя отвратителен *гвайло*, затова се видяла принудена само за да слезе на по-долния етаж да се облече от глава до пети като

за излизане навън: кафявия дъждобран с американските пиринчени украшения по пагоните, жълтите гумени ботуши и найлоновия чадър на червените рози. В момента всичкото това оборудване лежало разхвърляно по пода като рицарска броня след битка, а и сънят ѝ въплъщавал съответното благородно изтощение. Така че единствената ѝ реакция на телефонния звън била сънлива псувня по кантонски.

Джери вдигнал слушалката с идиотската надежда, че може да е Лизи, но не била тя.

— Моментално сваляй гъза си тук — казал Люк. — Ако искаш Стъбси да те обожава. На бегом. Правя ти най-голямата услуга в кариерите и на двама ни.

— А къде е това „тук“? — попитал Джери.

— До входа долу бе, маймун такъв.

Отместил момичето от себе си, но то така и не се събудило.

* * *

Асфалтът блестял от неочаквания дъжд, а луната се била сдобила с плътен ореол. Люк шофирал така, както се шофира джип: на висока предавка и с ръгане на по-ниска на завоите. В колата воняло яко на уиски.

— Какво си надушил, за бога? — заразпитвал го веднага Джери.
— Какво е станало?

— Голяма мръвка. Мълчи сега.

— Не ща мръвка. И така ми е добре.

— Тази ще я щеш. Гарантирам ти бе, брат ми.

Движели се по посока на тунела под пристанището. От някаква пресечка изскочили ято велосипедисти без светлини и на Люк му се наложило да се качи върху разделителната ивица, за да не ги отнесе.

— Търсим някакъв шибан огромен строителен обект — обяснявал Люк. Настигнала ги полицейска патрулка с включени всички възможни светлини. Люк решил, че се канят да го спрат, затова свалил стъклото си и се разкрещял:

— От пресата сме бе, идиоти! Звезди сме, не виждате ли?

Докато патрулката ги задминавала, успели да мярнат в нея китайския сержант и шофьора заедно с царствен европеец, кацнал

важно като съдия на задната седалка. Отпред и вдясно от тях до шосето се появил и въпросният строителен обект: клетка от жълти ферми и бамбуково скеле, по което щъкали потни работници. Над тях висели като камшици лъснали мокри кулокранове. Светлината от монтираните по земята прожектори се губела в мъглата.

— Търси някаква ниска сграда в непосредствена близост — заповядал Люк и снижил скоростта до сто. — Бяла. Бяла постройка.

Джери му я посочил: двуетажен комплекс с релефна циментова замазка, на неопределима възраст, с няколко седемметрови бамбука до входа и спряна отпред линейка. Вратите на линейката зеели. В нея седели и пушели трима санитарии и наблюдавали полицаите, които щъкали из двора, сякаш потушавали граждански бунт.

— Даде ни един час аванс, преди да се обадел и на другите.

— Кой това?

— Рокър, бе. Ти кой очакваш?

— Защо?

— Сигурно защото съм му симпатичен. Обича ме. И теб те обича. Специално ми нареди да съм те доведял.

— Защо?

Дъждът се леел равномерно.

— *Защо? Защо? Защо?* — озъбил му се Люк. — Стига си разпитвал, ами дай да вървим!

Бамбуковите дръвчета не отговаряли на височината на оградата, ами стърчали над нея. Под тях се криели двама будистки монаси в оранжеви роби и подрънквали с цимбали, а трети държал над главите им чадър. Виждали се сергии с цветя и катафалки, а отнякъде долитали звуците на бавна невидима молитва. Входното фоайе не се различавало от вонящо на формалин блато в джунглата.

— Специален пратеник на Големия Муу — обявил Люк.

— Преса — казал Джери.

Полицаите им кимнали да минат, без да си направят труда да погледнат служебните им карти.

— Къде е старшият полицейски инспектор? — попитал Люк.

Вонята на формалин била убийствена. Повел ги млад сержант. През стъклена врата влезли в помещение, в което трийсетина старци и баби, повечето в приличащи на пижами костюми, виели флегматично, сякаш чакали закъснял влак, под нехвърлящи сенки неоновии лампи и

висящ от тавана електрически вентилатор. Един от старците си прочиствал гърлото и се секнел върху зелените подови плочи. Само мазилката сълзяла. При вида на огромните *гвайло* вперили в тях учтиво изумени погледи. Приемната на патолога била боядисана в жълто: жълти стени; жълти щори — затворени; климатик, който не работел. И същите зелени подови плочи, за по-лесно миене.

— Страхотна миризма — отбелязал Люк.

— Все едно съм си у дома — съгласил се Джери.

На Джери му се прищяло да бил попаднал на битка. Битките се отразяват много по-лесно. Сержантът им наредил да го чакат, а самият той продължил нанякъде. Чули скърцащи носилки на колела, тихи гласове, затварянето на врата на фризер и почти безшумното съскане на гумени подметки. До телефона лежала „Анатомията на Грей“. Джери се захванал да я разлиства и да разглежда илюстрациите. Люк кацнал на съседен стол. Санитар по къси гумени ботушки и гащеризон им донесъл чай. Бели чаши със зелени ръбове и монограмът на Хонконг с корона.

— Бихте ли помолили сержанта да побърза, ако обичате? — казал Люк. — Само след минута тук ще се изсипе целият проклет град.

— Защо точно нас? — пак попитал Джери.

Люк отлял от чашата върху подовите плочи и докато чаят се оттичал в канала, допълнил съдържанието ѝ от плоското шише уиски, което си носел. Сержантът се върнал и им махнал с нежната си ръка да побързат. Последвали го обратно през чакалнята. По пътя си не срещнали врата, а само коридор, който свърнал в нещо като обществена тоалетна, и се озовали пред целта на посещенията си.

Първото, което направило впечатление на Джери, била очуканата носилка на колела. „Нищо не изглежда по-старо и по-занемарено от износеното болнично оборудване“, минало му през ум. Навсякъде по стените се виждала зелена плесен, от тавана висели зелени сталактити, а очуканият плювалник бил пълен с използвани хартиени носни кърпи. „Първо му прочистват носа — сетил се Джери — и чак после свалят чаршафа да ти го покажат. Прави се с цел да не се шокираш от погнуса.“ Очите му сълзели от формалиновите изпарения. До прозореца седял китаецът патолог и си записвал нещо в бележник. Наблизо се навъртали и двама-трима санитарни и голям брой полицаи.

Навсякъде витаел някакъв общ дух на извинителност, но Джери така и не успял да си го изясни.

Рокър не реагирал по никакъв начин на присъствието им. Седял в ъгъла и разговарял полушепнешком с царствения господин от задната седалка на патрулката, но тъй като ъгълът не бил кой знае колко далеч, Джери успял да чуе на два пъти думите „петно върху репутацията ни“, произнесени с възмутен, силно изнервен тон. Трупът бил завит с бял чаршаф с две еднакво дълги черти, оформящи син кръст. „За да няма значение на коя страна е завъртян“, рекъл си Джери. В стаята нямало друга носилка. Нито друг чаршаф. Останалите експонати били прибрани зад големите дървени врати на двата големи като в касапница фризери, в които човек можел да влезе, без да се навежда. Люк вече пощурявал от нетърпение.

— За бога, Рокър! — провикнал се към насрещния край на стаята. — До кога ще ни държиш в неведение? И други задачи имаме.

Никой не му обърнал внимание. На Люк обаче му писнало да чака и дръпнал чаршафа. Джери погледнал, после се извърнал настрана. От намиращото се в съседство помещение за аутопсии се чувало как някой реже с трион, все едно се зъбело куче.

„Нищо чудно, че се чувстват толкова неловко — помислил си с безразличие Джери. — Как можаха да докарат кръглоок труп на такова място.“

— Боже *милостиви* — говорел Люк. — *Исусе Христе*. Кой го е наредил така? И как *изобщо* се нанасят такива рани? Това е само работа на триадите. *Исусе!*

Влажният прозорец гледал към вътрешния двор. Джери забелязал как бамбуковите дървета се клатят под дъжда, след което линейка с размазан силует докарала нов клиент, но силно се съмнявал, че някой друг може да изглежда като тукашния. Отнякъде се появил полицейски фотограф и защракал със светкавицата. На стената висял телефонен дериват. Рокър разговарял по него с някого. И все още не бил погледнал нито към Люк, нито към Джери.

— Настоявам да го махнете отгук — заявил царственият господин.

— Веднага щом наредите — отвърнал Рокър и се върнал към телефонния разговор. — В Оградения град, сър... Да, сър... В проход между сградите, сър. Гол. Голямо количество алкохол... Съдебният

патолог го разпозна моментално, сър... Да, сър, от банката вече дойдоха, сър. — И окачил слушалката. — Да, сър, не, сър, дрън-дрън-ярина, сър — изръмжал и набрал нечий номер.

Люк си водел записки.

— Исусе! — не преставал да повтаря с ужас в гласа. — Исусе! Цели седмици трябва да са го мъчили, докато умре. Ако не и месеци.

„Човекът в действителност е бил убит двукратно — заключил Джери. — Веднъж, за да го принудят да проговори, и втория път — да го накарат да млъкне. Първо са го обработвали по цялото тяло, на малки и по-големи резени, по начина, по който огънят прогаря мокет — първо прояжда в него дупки, после изведнъж престава. А онова около врата му означава друг вид смърт, много по-бърза. До него са прибягнали чак накрая, когато им е станал непотребен.“

Люк повикал патолога.

— Бихте ли го обърнали, ако обичате. Нали не възразявате да го обърнете по корем, сър?

Старшият полицейски инспектор бил пуснал телефона.

— Каква е тая история? — попитал го Джери, гледайки го право в очите. — Кой е този човек?

— Името му е Фрост — отвърнал Рокър, отвръщайки на погледа му с един провиснал клепач. — Старши служител в „Южноазиатска и китайска банка“. В отдела за доверителни сметки.

— И кой го е убил? — попитал Джери.

— Точно това е въпросът: кой? — повторил Люк, не спирайки да записва.

— Мишките — отвърнал Рокър.

— Тъй като в Хонконг никога не е имало нито триади, нито комунисти, нито гоминдановци. Нали така, Рокър?

— А още по-малко пък проститутки — изръмжал Рокър.

Царственият господин решил да спести на Рокър мъките да отговаря по-нататък.

— Мръсно, жестоко улично нападение, подчертаващо за пореден път необходимостта от неотслабваща бдителност от страна на обществото. Покойният беше верен служител на банката.

— Изобщо не е нападение — заявил Люк, поглеждайки пак Фрост. — А по-скоро *групово* веселие.

— Той поначало е общувал с дяволски странни личности — заключил Рокър, без да снема очите си от Джери.

— Това пък как да го разбирам? — попитал Джери.

— Какво знаете по случая дотук? — казал Люк.

— Веселил се до полунощ. В компанията на двама китайци. От един бардак на друг. После му губим следите. До тази вечер.

— Банката обявява възнаграждение в размер на петдесет хиляди долара — казал царственият господин.

— Хонконгски или щатски? — попитал пишещият Люк.

— Хонконгски — уточнил крайно язвително царственият господин.

— А вие, момчета, внимавайте все пак какво ще пишете — предупредил ги Рокър. — Жена му лежи в болницата „Станли“, имат и деца...

— Да не говорим и за репутацията на банката — допълнил царственият господин.

— Тя ще е първата ни грижа — уверил го Люк.

Тръгнали си след половин час, а дотогава не бил се появил никой друг от журналистическото братство.

— Благодарим — казал Люк на старшия полицейски инспектор.

— Няма за какво — отговорил му Рокър. А на Джери му направило впечатление, че клепналият му клепач сълзи, когато е уморен.

„Е, изтръскахме дървото — минало му през ум на Джери, докато се отдалечавали с колата. — И то яко го изтръскахме!“

* * *

И пак заели дотогавашните си пози: Смайли зад бюрото си, Кони в инвалидния си стол, Ди Салис зазяпал се по бавно виещия се от лулата му дим. Гуилъм стоял прав до Смайли, а гласът на Мартело не преставал да стърже в ушите му. Смайли бършел с леки кръгови движения на палеца очилата си с широкия край на вратовръзката.

Пръв проговорил йезуитът Ди Салис. Вероятно понеже имал най-много за отричане.

— Логиката не предлага нищо, което да ни свърже с инцидента. Фрост беше известен развратник с китайски държанки и отявлено корумпирана личност. Прие подкупът ни без капка колебание. Един господ знае какви подкупи не е приемал в миналото. Отказвам да бъда винен за смъртта му.

— Уф, че глупости — изпъшкала Кони. Седяла безизразна, а кучето спяло в скута ѝ. Сакатите ѝ ръце се топлели от кафявата му козина. Зад гърбовете им Фон наливал чая.

Смайли говорел на радиограмата. Никой не успял да види лицето му, откакто свел погледа си да я прочете.

— Кони, дай да направим аритметиката — рекъл.

— Да, скъпи.

— Извън събраните тук между тези четири стени, кой друг би могъл да се досети, че сме притиснали Фрост?

— Кро. Уестърби. Човекът на Кро в полицията. И „братовчедите“, ако имат акъл за тия работи.

— Но не и Лейкон, нито някой в Уайтхол.

— И в *никакъв* случай Карла, скъпи — заявила Кони и хвърлила рязък поглед на размазания портрет.

— Не, и аз съм убеден, че не е Карла. — Всички усещали по гласа му силата на бушуващия в него конфликт и как интелектът му налагал волята да надделее над емоциите. — Реакцията, такава, каквата е, би била прекалено силна, за да е от Карла. Щом една банкова сметка е разконспирирана, достатъчно му е да си отвори друга другаде. Нищо не му налага да прибягва до *това*. — И с върховете на пръстите избутал грамата точно на три сантиметра по стъклото. — Нашето изпълнение мина така, както го бяхме планирали. А реакцията беше просто... — И започна изречението си от самото му начало: — А реакцията превиши очакванията ни. В оперативно отношение всичко е наред. В оперативно отношение разработката напредва.

— Но пък успяхме да ги *предизвикаме*, скъпи — заявила категорично Кони.

При което Ди Салис вече не издържал.

— Много настоявам да не говориш така, сякаш ние всички тук сме някакви съучастници. Няма доказателство за взаимосвързаност, поради което намирам за оскърбителен намекът ти за съществуването на такава.

По отговора на Смайли проличало нежеланието му да се намеси:

— Лично аз бих приел за оскърбително всяко друго предположение. Аз бях този, който разпореди акцията. И смятам, че нямам правото да откажа да приема последствията от нея само затова, че са грозни. Така че сте в пълното си право да струпате всичко на моята глава. Но дайте да не се самозалъгваме.

— Бедничкият дявол май не е знаел всичко, което трябва — измърморила Кони, сякаш сама си говорела. В началото никой не ѝ обърна внимание. И чак по някое време Гуилъм се запита: „Какво точно има предвид тя с тези свои думи?“.

— Фрост не е разполагал с нищо, което да им разкрие, скъпи — пояснила Кони. — А по-лошо от това — здраве му кажи. Какво е можел да им предаде? Някакъв там журналист фанатик на име Уестърби. Че те него си го знаят, милинки мои. И точно поради това са продължили да го изтезават. До смърт. — И се извърнала към Смайли — единственият, чието простиращо се далеч назад минало съвпадало с нейното. — Сигурно помниш, Джордж, за онова *правило*, което най-ревностно спазвахме, когато працахме нашите хора при противника? Винаги им съобщавахме по нещичко, което да могат да признаят, Господ да ги поживи.

Фон оставил с нежна загриженост върху бюрото на Смайли картонената чаша с плаващото върху чая резенче лимон. Черепоподобната му угодническа усмивка обаче отприщила у Гуилъм едва потискан гняв.

— Приключвай по-бързо със сервирането и изчезвай — изсъскал му в ухото. Фон излязъл, без да престава да се подсмихва доволно.

— Добре: докъде е стигнал Ко в разсъжденията си до този момент? — попитал Смайли, не преставайки да говори на грамата. Пръстите на ръцете му били склучени като за молитва под брадичката му.

— Паника и смут — обявила самоуверено Кони. — Вестникарите душат навсякъде, Фрост е мъртъв, а той не е напреднал дори с една крачка.

— Да. Той сега се двоуми. Ще удържи ли язовирната стена? Ще може ли да запуши пробойните? А и къде изобщо са тези пробойни, дявол да ги вземе?... Нали точно това целяхме. И успяхме да го постигнем. — Завъртял съвсем лекичко приведената си глава и я

насочил към Гуилъм: — Питър, от теб искам да помолиш „братовчедите“ да засилят следенето на Тиу. Но им предай: нищо друго, освен статични наблюдатели. Не желаем улични преследвачи и каквото и да било друго, което би могло да подплаши плячката. Никакви глупости от този род. Само най-елементарното: телефонните разговори и кореспонденцията му. Док, кога за последно е стъпвал Тиу в континентален Китай?

Ди Салис неохотно му съобщил датата.

— Уточни маршрута му и откъде е закупил билета си. В случай че реши да повтори.

— Вече разполагаме с тези данни. — И Ди Салис придружил намусения си отговор с неприятен подигравателен хилеж, извърнал поглед към тавана, сбърчил устни и сгърчил рамене.

— Бъди в такъв случай добър да ми ги пуснеш в отделна бележка — отвърнал му Смайли с непоклатима невъзмутимост. — Уестърби — продължил със същия безизразен глас, при което Гуилъм за секунда изпитал тревожното чувство, че Смайли страда от някаква халюцинация, покрай която си е внушил, че и Джери е сред присъстващите и също чака да чуе заповедта му. — Него го изтеглям. Това поне мога да уредя. Да го отзоват от вестника му. Нищо не им пречи. А после? Ко изчаква. Ослушва се. Нищо не чува. И сваля гарда.

— И тук на сцената нахълтват наркоюнаците начело със Сол Екълънд — казал Гуилъм, поглеждайки към календара.

— А мога и да го изтегля и да го заменя с друг оперативен агент, който да поеме следата. Но кое гарантира, че новият няма да е изложен на същия риск, на който е изложен в момента и Уестърби?

— Няма да стане — промърморила Кони. — Точно този номер със смяната на коня никога не минава и ти го знаеш много добре. Инструктажи, подготовка, преоборудване, създаване на нови връзки. Не става.

— Аз пък не виждам на *какъв* точно риск е изложен! — изписукал заядливо Ди Салис.

Гуилъм се извъртял рязко с намерението да го среже, но Смайли го изпреварил с въпроса си:

— В какъв смисъл, Док?

— Дори ако приемем твоята хипотеза — което не означава, че я приемам, — според мен Ко не проявява склонност към насилие. Той е

успешен бизнесмен и основните му принципи са да се грижи за репутацията си, да е експедитивен, да заслужи всичко, което постига, и да проявява трудолюбие. Не позволявам да говорите за него така, сякаш е някакъв главорез. Съгласен съм, че хората, които използва, може да не са толкова префинени в методите си. Самите ние също изпълняваме заповедите на Уайтхол. Но това, надявам се, не ни превръща в техни мерзавци.

„Ох, изплюй най-последно камъчето, за бога“, минало му през ум на Гуилъм.

— Не може да слагаме знак на равенство между Уестърби и Фрост — продължил да упорства Ди Салис със същия дидактичен носов вой. — Уестърби нито е непочтен служител, нито е измамил доверието, нито е завлякъл парите на Ко, съответно на брат му. За Ко Уестърби се явява представител на голям вестник. А доколкото схващам, Уестърби е дал както на Фрост, така и на Тиу да разберат, че вестникът, който представлява, разполага с много повече подробности по въпроса, отколкото са му известни на самия него. Ко е наясно със света, в който живее. И с това, че с премахването на някакъв журналист няма да премахне риска. А че, напротив, ще го заръфа цялата глутница.

— Добре. В такъв случай какви мисли, предполагаш, че го измъчват? — попитал Смайли.

— На несигурност. Горедолу онова, което каза и Кони. Не е в състояние да прецени мащаба на заплахата. Китайците поначало не умеят да боравят с абстрактни понятия, а още по-малко пък с абстрактни ситуации. За него най-приемливо ще е да изчака опасността да премине, а след като не се случи нищо конкретно, ще предположи, че вече е отминала. Подобна привичка не е характерна единствено за Изтока. Но аз в случая само доразработвам твоята хипотеза — изправил се на крака Ди Салис. — Кое не значи, че я приемам. Напротив, отричам я. И се откъсвам от нея най-категорично.

Напуснал гневно помещението. А Гуилъм, забелязал кимването на Смайли, излязъл подире му. В кабинета останала само Кони.

Смайли седял със затворени очи, а челото му се било склусило на плътен възел точно между веждите. Кони дълго мълчала. Трот се бил проснал като умрял в скута ѝ и тя го гледала отгоре и го галела по коремчето.

— На Карла изобщо не би му мигнало окото, не мислиш ли, скъпи? — измърморила. — Не от един, ами и от десет убити Фрости. И точно там е разликата, като се замислиш. Изписана с възможно най-едрия шрифт, който можем да си позволим, поне засега. Кой беше казал там, че се „борим за оцеляването на разумния човек“? Стийд-Аспри ли? Или Контрола? Няма значение. Който и да го е казал, е успял да го отнесе към всичко. И към Хитлер. И към новия ред. Точно ние сме разумните човеци. Не съм ли права, Трот? Не сме просто англичани. Ами сме и разумни.

На това място гласът ѝ поспаднал:

— Ами Сам, дарлинг? За него не си ли се замислял?

Доста време минало, преди Смайли да ѝ отговори, и то с рязък тон, с глас, който искал да я държи на дистанция.

— На него му е наредено да стои настрана в готовност. Но да не върши нищо, докато не му светне „зелено“. Недвусмислено му е заповядано: да чака зеления сигнал. — Поел дълбоко въздух, после го изпуснал. — До него може и въобще да не опрем. Подозирам, че и без него ще се справим. Всичко обаче зависи от това накъде ще скочи Ко.

— Джордж, дарлинг, *скъпи* ми Джордж.

Изпълнявайки неин си безмълвен ритуал, Кони се оттласнала към огнището, взела ръжена и с огромно усилие разровила жарта, стиснала кученцето със свободната си ръка.

* * *

Застанал прав, Джери наблюдавал през кухненския прозорец как жълтото зазоряване разпилявало мъглата над пристанището. Спомнил си, че предишната нощ била минала буря. Започнала била поне час, преди да му се обади Люк. И той я следил от матрака си, докато момичето хъркало, проснало се покрай крака му. Първо миризмата на растителност, после шумящият виновно през палмите вятър, карац ги да издават звук като от потриващи се сухи длани. След това съскащият дъжд, все едно някой изтръсквал в морето тонове нажежени до червено гюлета. И накрая разпръснатите по цялото небе светкавици, които разтърсвали пристанището със своите продължителни, бавни напъни, докато гръмотевични залпове се стелели над танцуващите

покриви. „Аз го убих — мислел си Джери. — Както и да го погледнеш, аз бях онзи, който му придаде последния тласък. «Не само генералите, а всеки, който е грабнал пушка.» Не забравяй да укажеш източника и контекста на цитата.“

Телефонът му звънял. „Да си звъни — рекъл си. — Сигурно е Кро и се е напикал от ужас.“ Вдигнал слушалката. Бил Люк, с по-подчертан от всеки друг път американски акцент:

— Здравсти, пич! Голяма драма! Получен току-що от самия Стъбси телекс. „Лично до Уестърби. Изяж, преди да си прочел.“ Интересува ли те да ти го прочета?

— Никак.

— Пътешествие из районите на военни действия. Авиолинии и обсадната икономика на Камбоджа. Нашият кореспондент подложен на всестранен огън! Излезе ти късметът, моряче! Наумили са си да превърнат гъза ти в пушечно месо!

„И да оставя Лизи в лапите на Тиу — допълнил той наум и прекъснал разговора. — А нищо чудно — и в лапите на онова копеле Колинс, дето я дебне из сенките като търговец на роби.“ На два-три пъти му се било случвало вече на Джери да работи за Сам в битността му на скромния виентянския мистър Мелън — необичайно преуспяващ търговец и главатар на местните кръглооки айдуци. И го причислявал към списъка на най-гадните оперативни агенти, които познавал.

Върнал се на мястото си до прозореца и се замислил отново за Лизи, самотстваща на извисената си мансарда. Замислил се и за дребния Фрост и за любовта, с която изживявал живота. Замислил се за миризмата, посрещнала го при завръщането му в апартамента. Която се била пропила във всичко. И надделявала над вонята на дезодоранта на това момиче, на застоялия се цигарен дим, на миризмата на газ и на миризмата на пържено олио от съседния апартамент с играчите на маджонг. Надделявала дори над миризмата на формалин в спомена му за Фрост. Улавяйки я, Джери успял да проследи във въображението си откъде и в какъв порядък е минал Тиу, докато е претърсвал апартамента му: къде се е застоял и къде е огледал само отгоре-отгоре дрехите на Джери, килера на Джери и малкото притежавани от Джери вещи. Миризмата на сместа от розова вода и бадеми, толкова обичана от някогашната негова съпруга.

ОБСАДЕНИЯТ ГРАД

Излезеш ли от Хонконг, той престава да съществува. След като си минал покрай последния китаец полицай в британски бойни обуца и кожени гетри, гледал си със затаен дъх как минаваш с бръснещ полет на двайсетина метра над покривите на сивите бордеи и след като външните острови са се скрили подире ти в синкавата мъгла, си даваш сметка, че завесата е спусната, декорите са изнесени и прекараният там от теб живот е бил само една илюзия. Но днес, за разлика от всеки друг път, Джери не успял да изпита това чувство: не могъл да се отърси от спомените за мъртвия Фрост и за живата млада жена, които го придружили чак до кацането му в Банкок.

И както винаги, потрябвал му цял ден, за да открие онова, което търсел; и то пак когато бил вече готов да се откаже. А такъв момент според Джери настъпвал у всеки посетител на Банкок, независимо дали ставало дума за турист, тръгнал да търси определен храм — *уат*, журналист по следите на някаква история, или за самия Джери, поставил си за цел да изнамери Рикардовия приятел и съдружник Чарли Маршал: трофеят ти редовно се оказва в дъното на проклета тясна уличка, натикан между затлачен канал — по местному „клонг“ — и купчина бетонови отломки, и ти струва пет щатски долара повече, отколкото си очаквал. И макар че, поне на теория, в момента в Банкок бил сухият сезон, Джери не помнел да е бил в града по друго време, освен дъждовно, с неочаквано изливащи се порои от замърсеното, напечено небе. След които кой ли не му обяснявал, че бил случил единствения дъждовен ден. Започнал от аерогарата, понеже, така или иначе, се бил озовал точно там, а и си правел сметката, че в Югоизточна Азия не може да летиш кой знае колко дълго, без да минеш през Банкок. Чарли вече не бил тук, рекли му; някой дори седнал да го убеждава, че след смъртта на Рик Чарли изобщо бил престанал да лети. Трети го уверявал, че Чарли бил в затвора, а четвърти — че най-вероятно киснел в някоя пушалня за опиум. Докато някаква чаровница в униформата на стюардеса от „Еър Виетнам“ не

му признала през кикот, че Чарли правел товарни курсове до Сайгон; тя поне само в Сайгон го била виждала.

— От къде? — попитал я Джери.

— Сигурно от Пном Пен или от Виентян — отвърнала тя, но винаги летял до Сайгон и нито веднъж до Банкок. Джери проверил и в телефонния указател, за да се убеди, че в Банкок нямало адрес за фирма „Индочартър“. За всеки случай потърсил и името Маршал, открил някакъв — при това, „Маршал, Ч.“ — позвънил му и установил, че се е свързал не със сина на военачалник от Гоминдана, присвоил си за фамилно име високо военно звание, а с озадачен търговец шотландец, който не преставал да го кани: „Ама моля ви се, заповядайте, отбийте се“.

Отбил се до затвора и проверил регистрите на задържаните там неплатежоспособни *фаранги* и онези, които са обидили някой генерал. Дори минал по балконите, надзърнал през вратите на килиите и разговарял с няколко съвсем откачили хипита. Но и те, колкото и да се разпростирали върху причините за несправедливото им задържане, така и не могли да му кажат нищо за Чарли Маршал — нито го били виждали, нито го били чували, а и казано най-изискано, нито се интересували от персоната му. Изпаднал във възможно най-мрачно настроение, Джери насочил таксито и към така наречения санаториум, където „лекували“ наркоманите с тотална абстиненция, и заварил тамошните пациенти силно развълнувани от факта, че някакъв в усмирителна риза сколасал някак си да си извади очите със собствените си пръсти, но и той се оказал друг, а не Чарли Маршал, освен дето сред тях изобщо нямало пилоти, корсиканци, корсиканокитайски мелези, а пък още по-малко — син на гоминдановски генерал.

Оттам подхванал хотелите, в които вероятно отсядали попътни пилотите. Тази дейност никак не му се нравела, първо, понеже била затъпяваща, и второ — понеже Ко разполагал тук с многобройни свои хора. Почти не се съмнявал, че покрай Фрост не са го осветили; освен това му било съвсем ясно, че повечето богати китайци зад граница имат по няколко паспорта, а пък онези от Шантоу — много повече от няколко. Знаел, че Ко държи в джоба си тайландски паспорт, и най-малкото двама-трима тайландски генерали. И най-вече знаел, че когато се ядосат, тайландците убиват много по-скоро и много по-ефикасно от

почти всички останали, макар че, когато осъдели някого на разстрел, го прострелвали през опънат чаршаф, че да не престъпвали законите на Божествения Буда. По тази причина, плюс още ред други, Джери изпитвал доста голямо неудобство, докато разпитвал на много висок глас по големите хотели дали при тях не е отседнал някой си Чарли Маршал.

Проверил в „Ирауан“, „Хаят“, „Мирамар“, „Ориентал“ плюс още трийсетина, като специално в „Ирауан“ стъпвал на пръсти, понеже се сетил, че „Чайна Еърсий“ имали там апартамент, който, според Кро, Ко редовно ползвал. Представил си русокосата Лизи в ролята на негова обслужваща го хостеса или опънала се да пече дългото си тяло край басейна, докато магнатите отпиват от чашите си със скоч и се чудят колко ли е почасовата ѝ тарифа.

Докато се возел от хотел на хотел, рукнал внезапен дъжд, чиито едри капки били толкова мръсни, че почернили златното покритие на уличните храмове. Таксито аквапланирало по наводнените пътища, минавало на сантиметри от водните биволи, шарените автобуси дрънчали и се нахвърляли отгоре им, омазани с кръв постери за кунгфу пищели насреща им, но въпреки всичко името Маршал — Чарли Маршал — *капитан* Маршал — не говорело никому нищо, колкото и щедро да раздавал пари за почерпка Джери. „Чарли трябва да се е сдобил с мадама и да е отседнал при нея, точно както щях да постъпя и аз.“

В „Ориентал“ дал бакшиш на портиера и уредил да получава там съобщения и да ползва телефона, а най-хубавото било, че се сдобил с разписка за платени две нощувки, с която да ядоса Стъбс. Но обикалянето по хотелите го и уплашило: имал усещането, че се е разкрил пред очите на всички, че го дебне опасност; затова, за да се наспи, предплатил с един долар престоя си в безименен бардак на задна уличка, където не си правели труда да регистрират посетителите: редица от плажни бунгала, чиито врати извеждали право на улицата, че да не се затрудняват желаещите платен секс посетители; а до всяко бунгало имало и гараж без врата, но с найлонови завеси, които да закриват номерата на колите им.

През късния следобед стигнал дотам, че взел да обикаля куриерските служби за въздушни пратки и да разпитва за фирма, наречена „Индочартър“, макар това също да го притеснявало. И тъкмо

почвал да се чуди дали да не повярва в края на краищата на онази стюардеса от „Еър Виетнам“ и да поеме към Сайгон, когато някаква китайка в една от куриерските агенции казала: „„Индочартър“ ли? Ами че това е авиолинията на капитан Маршал!“.

И го насочила към книжарницата, където Чарли Маршал си купувал четивата и му събирали пощата. Книжарницата също се оказала китайска, а при споменаването на Маршал възрастният собственик избухнал в смях и заявил, че Чарли не се бил мяркал от цели месеци. Старецът бил съвсем дребен и гримасничел заради зъбната си протеза.

— Пали ли ти дължи? Пали ли тълсиш от Чали Малшал, или ти е стлошил аелоплана? — закикотил се китаецът, а Джери се присъединил към веселието.

— Супер. Жестоко. Чуй сега. Какво правиш с пощата му, когато не се мярка тъдява? Къде му я изпращаш?

Чарли Маршал изобщо не получавал писма, казал старецът.

— Хубаво бе, друже, ама ако утре дойде писмо за него, къде ще му го пратиш?

В Пном Пен, отвърнал старецът, прибрал подадените му пет долара и изровил из чекмеджето на бюрото листче, от което Джери си преписал адреса.

— Няма да е лошо и някоя книжка да му купя — казал Джери, оглеждайки се. — Той какво обича да чете?

— Фленски — казал автоматично старецът, след което отвел Джери на горния етаж, хранилището за кръглоока култура: за англичаните — отпечатана в Брюксел порнография; за французите — цели стелажи с опърпана класика — Волтер, Монтескьо, Юго. Джери си избрал „Кандид“ и пхнал книжката в джоба си. Качилите се в тази стая очевидно се считали за знаменитости, тъй като старецът извадил отнякъде книга за посетители, в която Джери написал: „Дж. Уестърби — журналист“. Колонката с мнения, изглежда, служела за майтап, поради което си позволил да отбележи: „Изключително забележителен център на книжнината“.

После прегледал изписаните страници и попитал:

— И Чарли Маршал ли се е подписал, друже?

Старецът му показал подписа на Чарли Маршал на едно-две места. „Адрес: тук“, пишело до единия.

- А приятелят му?
— Плиятел?
— Капитан Рикардо.

Старецът изведнъж придобил тържествена физиономия и тактично прибрал тетрадката.

* * *

Оттам се отбил до клуба на чуждестранните кореспонденти в „Ориентал“, който бил празен, ако не се смятала групичката току-що пристигнали от Камбоджа японци. Описали му състоянието на нещата там към вчерашна дата, а той се понапил. Но за мигновен най-голям негов ужас, на вратата се сблъскал с джуджето, дошло тук за консултация с местното кореспондентско бюро. Водело подире си тайландски младеж и се държало наперено заради това си завоевание.

— О, Уестърби! Какво ново из Сикрет Сървис? — Той на кого ли не бил пробутвал този свой лаф, но в случая никак не повдигнал настроението на Джери.

В бардака се доналял със скок, но напъните на съседните гости не го оставяли да заспи. Накрая, воден от чувството за самоотбрана, излязъл да си намери и той нещо женско — дребно пухкаво същество от квартален бар, но след като останал пак сам, мислите му отново се върнали към Лизи: за нейно щастие или не, на нея се падала честта да дели постелята му.

„От какво ли естество е връзката й с тези хора?“, чудел се Джери. Давала ли си е сметка с какво си играе, когато насадила Джери пред Тиу? Имала ли е представа какво са сторили Дрейковите момчета на Фрост? Представяла ли си е, че може да постъпят по същия начин и с Джери? По някое време дори му минала мисълта, че може и да е присъствала на самото събитие, и тази мисъл го ужасила. Несъмнено трупът на Фрост оставал съвсем пресен в паметта му. И бил сред най-гадните му спомени.

Към два след полунощ, след като се изпотил обилно и не можел да си намери място в леглото, решил, че му предстои пристъп на треска. По някое време чул нечии тихи стъпки в стаята и се метнал в ъгъла, стиснал изскубнатата от контакта нощна лампа от тиково дърво.

А в четири го събудило невероятното ежесутрешно азиатско гъмжило: напомнящи квичене на прасета гласове на улични продавачи, звънци, вопли на умиращи старци, кукуригане на хиляди петли, отекващо по застланите с плочки и бетон коридори. Спечелил отчасти битката с разпадащия се водопровод и се захванал с непосилния труд да се измие с тънката струйка студена вода. В пет пуснали усиленото докрай радио, че да го изринат от леглото, и воят на азиатската музика оповестил истинското начало на деня. Той междувременно се бил избърснал така гладко, сякаш се гласял за собствената си сватба, и в осем успял да телеграфира до комикса плановете си така, че Циркът да ги прехване.

В единайсет хванал самолета за Пном Пен. На влизане в карвеъра на „Еър Камбодж“ наземната стюардеса извърнала към него прекрасното си лице и му пожелала с най-хубавото си и мелодично английско произношение „плиятен порет“.

— Благодаря. Да. Супер — отвърнал ѝ той и си избрал място над крилото, където шансовете да оцелееш са най-големи. Докато набирали бавно височина, мернал група охранени тайландци, играещи нескопосано на голф на идеално поддържаното игрище досами пистата.

* * *

В манифеста, който Джери успял да прочете по време на чекирането, фигурирали осем имена на пътници, а в самолета се качил само един — облечен в черно млад американец с дипломатическо куфарче. Останалите се оказали податели на пратки: натръшкани отзад кафяви чували и плетени от камъш сандъци. „Обслужващ обсадата самолет — рекъл си Джери, без да се замисля. — Докарваш стоката, откарваш късметлиите.“ Стюардесата му предложила стар брой на „Жур дьо Франс“ и ечемична захар. Захванал се да чете списанието, че да си припомни малко от малко френския, после се сетил, че носи в себе си „Кандид“ и се зачел в нея. Бил взел със себе си и торбата с книгите, а в нея носел Конрад. В Пном Пен задължително четял Конрад: изпитвал известен гъдел при мисълта, че се намира в едно от

малкото оцелели истински речни пристанища — такива, каквито ги е описал Конрад.

Подходили към пистата за кацане от голяма височина, после се снижили, описвайки притеснително тясна спирала през облаците, за да се предпазят от евентуален обстрел с малокалибрени оръжия откъм джунглата. Ръководство на въздушното движение изобщо нямало, но Джери и не очаквал нещо друго. Стюардесата нямала представа колко близо до града са силите на червените кхмери, но японците му били казали „на петнайсет километра по всички фронтове, а там, където няма пътища — и на по-малко“. Освен това споменали, че летището било обстрелвано, но само с реактивни снаряди, и то — от време на време. Засега нямало 105-милиметрови гаубици. „Засега може и да няма, но все някога ще се появят“, рекъл си Джери. Продължавали да се спускат през облаците и Джери силно се надявал висотомерът им да е в ред.

Изведнъж маслинозелената почва скочила нагоре и Джери забелязал приличащите на разпльоскани яйца кратери от бомбите и жълтите линии от гумите на автомобилните конвои. Приземили се леко, като перце, върху надупчената писта, а в близкия пълен с вода кратер доволно се плацикали вечно присъстващите кафяви дечица.

Слънцето било успяло да пробие през облаците и въпреки рева на самолетите на Джери му се сторило, че пристига през спокоен летен ден: понеже, за разлика от всички други градове, които бил посещавал, единствено в Пном Пен войната се водела в мирна атмосфера. Спомнил си, че за последно бил идвал тук малко преди да прекратят бомбардировките. По изходния перон към полосата се размотавали любопитните пътници на „Ер Франс“ за Токио, неосъзнаващи, че всъщност са кацнали посред бушуваща битка. Не се намерил кой да им каже да се скрият, нито имали придружител. Във въздуха се носели с грохот изстребители бомбардировачи F-4 и F-111, от периметъра на летището се водела стрелба, от хеликоптери на „Еър Америка“ пускали в мрежи убитите, сякаш били ужасни риби, уловени в кървави води, а на канещия се да излети боинг 707 му се наложило да пролази едва-едва, избягвайки сипеците се отгоре му удари, чак до другия край на летището. Джери наблюдавал със затаен дъх как машината се измъкнала извън обсега на наземния огън, макар през цялото време да очаквал да чуе онзи звук „туп“, който щял да означава, че са уцелили

опашката. Боингът обаче продължил да се движи с безнаказаността на невинните и постепенно се изгубил по посока на необезпокоявания хоризонт.

И едва сега, сред приближаващия край на военните действия, му направило впечатление, че ударението било поставено върху осигуряващите оцеляването товари. На далечния край на летището се редували тромаво кацащи и излитащи машини, доставящи боеприпаси и ориз от Тайланд и Сайгон: огромни, изцяло боядисани в сребърно чартирани от американските ВВС транспортни самолети — боинги 707 и четиримоторни турбовитлови херкулеси С-130, с надписи „Трансуърлд“ или „Бърд Еървейс“, или изобщо без надписи. Придвижвайки се забързано към летищната сграда, Джери успял да стане свидетел на две кацания, като и в двата случая затаил дъх в очакване на реверсирането на турбините в последния момент, когато машината се тресяла и напъвала да спре, преди да е стигнала до мекия край на пистата, обозначен с дига от напълнени с пръст сандъци от боеприпаси. И как, още преди да е спрял напълно, самолетът бивал обсаден от обслужващ персонал в бронезилетки и каски, които му се нахвърляли като невъоръжени взводове да измъкнат своите ценни чували от товарния му отсек.

Но дори всички тези лоши поличби не успели да му развалят удоволствието от завръщането.

— Колко дълго смятате да останете, мосю? — попитал го на френски паспортният служител.

— Завинаги, друже — отвърнал Джери. — Докато ме търпите. Че и по-дълго. — Минало му през ум още от там да започне да разпитва за Чарли Маршал, но летището бъркало от полиция и какви ли не съгледвачи, затова преценил, че ще е неразумно да обявява целта на посещението си, преди да е преценил силите на противника. Видял и пъстра редица от стари самолети с прясно положени надписи и емблеми, но не успял да намери такъв с маркировката на „Индочартър“, която, според казаното му от Кро на прощалния инструктаж току преди отпътуването му от Хонконг, се предполагало, че ползва цветовете на състезателния екип на Ко: морскосиво и небесносиньо.

Наел такси, седнал на предната седалка и заотбивал учтиво предложенията на водача да го уреди с момичета, шоута, клубове,

момчета. Делониксите оформяли тучен оранжев тунел на фона на характерното за сезона на мусоните тъмносиво небе. Спрял се пред галантерийно дюкянче да смени пари *au cours flexible* — по гъвкавия курс, — израз, който страшно му допадал. Спомнил си, че допреди време чейнджбюрата се държали от китайците. Сегашният бил индиец: китайците се омитат рано-рано, а индийците остават да дооглозгат скелета. И отляво, и отдясно на пътя се стелели бидонвили. Бежанци клечали навсякъде и или готвели, или дремели на безмълвни групички. Дечица били насядали в кръг и си подавали от ръка на ръка фас.

— *Nous sommes un village avec une population des millions* — обявил му шофьорът на училищен френски. Страната им представлявала село с няколкомилionно население.

Насреща им, посред шосето, се носел конвой със запалени фарове. Таксиметровият шофьор отбил послушно в прахоляка. Най-отзад се движела линейка с отворени задни врати, от които стърчали човешки ходила, посинели и охлужени като свински крачка. Надали някой се вълнувал дали са живи, или мъртви. Подминали скупчени наколни жилища, разбити от реактивните снаряди, след това излезли на провинциален площад във френски стил, с ресторант, бакалничка, гастроним, реклами на винен аперитив „Бир“ и кока-кола. Всяко от насядалите по бордюрите деца пазело свои си литрови бутилки от вино, пълни с краден бензин. И това не бил забравил Джери: как през бомбардировките взривовете карали бензина в шишетата да избухне и каква повсеместна касапница наставала. Със сигурност пак щяло да се повтори същото. Тук никой не научавал нищо ново, нищо не се променяло, до сутринта улиците бивали почистени от карангията.

— Стоп! — викнал Джери и импулсивно подал на шофьора листчето с адреса на Чарли Маршал, преписан в банкокската книжарница. Представял си бил как се промъква там под булото на нощта, но сега, на дневната светлина, изведнъж решил, че ще е безсмислено.

— *Y aller?* — чак се извърнал от изненада таксистът.

— Да, друже, там карай.

— *Vous connaissez cette maison?*^[1]

— Мой приятел.

— *A vous? Un ami à vous?*^[2]

— От пресата съм — казал Джери, сякаш с това се обяснявала всяка налудничавост.

Шофьорът свил рамене и поел по дълъг булевард, подминал френската катедрала и свърнал по кален път. Колкото повече се приближавали към края на града, толкова по-стремително добивали нещастен вид крайградските вили от двете страни на пътя. Джери подпитал на два пъти водача какво му е толкова специалното на адреса, но онзи бил загубил очарователността си и отбивал въпросите му само с килване на глава. В мига, в който пристигнали, поискал моментално да му се плати, след което отлетял със спортно превключване на предавките в нещо като израз на непрекословен укор.

Сградата по нищо не се отличавала от съседните вили. Долната ѝ част се криела зад зид, в който била монтирана порта от ковано желязо. Джери натиснал звънеца, но нищо не се чуло. Опитал се да отвори портата, но тя отказала да се помръдне. Чул как някакъв прозорец се затворил с трясък и когато вдигнал рязко глава, му се сторило, че мярнал нечие кафяво лице, което моментално се скрило зад противокомарната мрежа. И чак тогава домофонът избръмчал и портата благоволила да пропусне Джери, който изкачил няколкото стъпала до покритата с плочки веранда и стигнал до втора врата — този път от плътно тисово дърво и със зарешетена шпионка, през която можело да се погледне единствено отвътре, но не и отвън. Изчакал, после изтряскал няколко пъти с чукалото и чул как ударите му отекнали из цялата сграда. Вратата била двукрила, със събиращи се в средата крила. Притиснал лице към процепа и успял да види ивица от застлания с плочи под и две стъпала — вероятно последните две от стълбището. А на най-долното от тях стояли две гладки кафяви боси ходила и два голи пищяла, но погледът му не стигал по-високо от коленете.

— Ало! — провикнал се Джери, все още прилепен към процепа. — Бонжур! — А след като краката отказали да се помръднат: — *Je suis un ami de Charlie Marshall! Madame, Monsieur, je suis un ami anglais de Charlie Marshall! Je veux lui parler.*^[3]

Извадил петдоларова банкнота и я пъхнал през процепа, но след като нищо не последвало, я издърпал обратно и откъснал парче лист от бележника си. Озаглавил посланието си „До капитан Ч. Маршал“, а

към собственото си име добавил „британски журналист с предложение от взаимен интерес“ и написал името и адреса на хотела си. И бележката напъхал през процепа, но когато потърсил с поглед кафявите нозе, те били изчезнали, което го накарало да си тръгне пеш, докато по някое време не намерил велорикша и пътувал с нея дотогава, докато не срещнал такси: и „не, благодаря, много благодаря“, не желал никакво момиче — освен дето, както винаги, точно за това да копнеел.

Хотелът, бившият „Роаял“, сега се казвал „Льо Пном“. На мачтата се веело знаме, но величието му било западнало до степен на отчаяние. Докато се регистрирал, забелязал печаята се около басейна във вътрешния двор плът за продан и тя му напомнила пак за Лизи. За младите жени това било сурова школа; а след като е пренасяла пакетчета за Рикардо, шансовете били поне десет към едно, че я е и завършила. Най-красивите принадлежали на най-богатите, а най-богати били престъпниците от пномпенския клуб на ротарианците: контрабандистите на злато и каучук, шефовете на полицията и корсиканците с едрите юмруци, които в разгара на битката сключвали изключително изгодни сделки с червените кхмери.

Чакало го и писмо. Незапечатано. Мъжът на рецепцията, който вече го бил прочел, най-учтиво изчакал и Джери да стори същото. Било покана за вечеря, на специално отпечатаната картичка с позлатени ръбове и герба на посолството. Името на домакина му било абсолютно непознато. Обърнал озадачен картичката откъм гърба ѝ, където с разкривен почерк пишело „Познат на вашия приятел Джордж от вестник «Гардиън»“, и тъкмо думичката „гардиън“ — попечител, била онази, която ги свързвала. „Вечеря и тайници“, минало му през ум (онова, което в Сарат язвително наричаха „прославената неангажираност на Форин Офис“).

— *Téléphone?* — поинтересувал се Джери.

— *Il est foutu, Monsieur.*

— *Electricité?*

— *Aussi foutue, Monsieur, mais nous avons beaucoup de l'eau.*^[4]

— Келър! — подхвърлил нахилен Джери.

— *Dans la cour, Monsieur.*^[5]

Отправил се към градината. Сред плътта се били настанили неколцина военни кореспонденти от най-големите вестници на Флийт

Стрийт, наливали се със скоч и си разменяли фронтовашки истории. Заприличали му на голобрадите пилотчета от Битката за Великобритания, участници във взета на заем война, а те го огледали с колективното си презрение към аристократичния му произход. Един, с вързана около шията му бяла триъгълна кърпа и смело отметнат назад рядък перчем, провлачил:

— Исусе Христе, кого виждам? Херцога! Ти пък как се добра дотук? Да не си ходил по водите на Меконг?

Но Джери нямал нужда от тях, на него му трябвал Келър. Келър бил постоянното присъствие — човек от телеграфна агенция, американец и познат на Джери от предишни войни. Но по-съществено било правилото, че не можело вестникар чужденец да се появи в града, без да изложи каузата си в нозете на Келър, а „акредитацията“, от която се нуждаел Джери и на която все повече разчитал, можела да бъде подпечатана единствено от Келър. Открил Келър на хотелския паркинг. Широкоплещест, белокопос, с отпуснат до китката един ръкав. Ръката със спуснатия ръкав била напъхана в джоба му, а той наблюдавал как някакъв шофьор миел с маркуч вътрешността на мерцедес.

— Макс. Супер.

— Превъзходно — отвърнал му Келър, след като му метнал кратък поглед, после пак прехвърлил интереса си към автомобила. До него стояли двама стройни младежи кхмери с вид на фотографи от модно списание, в ботуши на високи токове, панталони клош и провесени върху лъскавите им разкопчани ризи фотоапарати. По някое време шофьорът зарязал маркуча и почнал да трие тапицерията с парче марля от военнополева аптечка, а в хода на търкането марлята ставала все по-кафява. После към групата им се присъединил и втори американец — „вероятно, решил Джери, най-новият нещатен сътрудник на Келър“. Келър поначало менял често нещатните си сътрудници.

— Какво се е случило? — попитал Джери, след като шофьорът пак се заловил да мие с маркуча.

— Двудоларов герой настигнат от скъп куршум — обяснил нещатният сътрудник. — Какво друго може да стане? — Бил бледолик младеж от южните щати с вид на човек, който възприемал всичко откъм веселата му страна, и Джери бил готов да го възневиди.

— Вярно ли, Келър? — попитал Джери.

— Фотограф — потвърдил Келър.

Новинарската агенция на Келър разполагаше с цял отбор такива фотографи. Всички големи агенции ползваха услугите им: камбоджански младежи като застаналите до тях двамина, на които плащаха по два щатски да отидат до фронта и по двайсет за всяка публикувана снимка. Джери бил дочул отнякъде, че Келър всяка седмица губел по един.

— Пронизан право в рамото, докато бягал приведен — разправял нещатният сътрудник. — С изходна рана в долната част на гърба. Куршумът минал през тялото му като стрък трева през гъска. — Изглеждал силно впечатлен.

— А самият той къде е? — попитал Джери, колкото да каже нещо, а в това време шофьорът не преставал да обира водата, да полива с маркуча и да търка.

— Бере душа в болницата нагоре по пътя. Понеже ония копелета от нюйоркското бюро преди има-няма две седмици се заядоха за големите ни медицински разходи. Дотогава ги пращяхме в Банкок. Но вече и това не можело. Каквото било — било. И сега какво става, знаеш ли? Лежат на голата земя там нагоре по пътя и подкупват медсестрите да им дадат да пийнат вода. Така ли е, момчета?

Двете камбоджанчета се усмихнали учтиво.

— Имаш нужда от нещо ли, Уестърби? — попитал Келър.

Лицето на Келър било сиво и цялото в белези. Двамата с Джери се били сблизили най-вече през шейсетте години покрай събитията в Конго, където едната ръка на Келър изгоряла, докато се мъчел да издърпа някакъв младеж от камиона. Оттогава ципа като на пачи плавник съединявала пръстите му, но иначе не се бил променил. Джери помнел случая, понеже на него му се била паднала честта да държи младежа от другата страна.

— От комикса ме пращат да видя каква е хавата — отвърнал Джери.

— Ти още ли я можеш тая работа?

Джери се засмял. Разсмял се и Келър, после пили скоч на бара, докато им доизмият колата, и си бърбурели за миналото. На излизане забрели от главния вход младата жена, която от сутринта чакала специално Келър — млада калифорнийка с излишък от фотографско

оборудване и с дълги, неспокойни крака. И тъй като телефоните изобщо не работели, Джери настоял да минат покрай английското посолство, за да благодари за поканата.

На Келър най-малко му било до учтивости.

— Ти, Уестърби, да не си станал нещо като шпионче напоследък, а? Нагаждаш материала, ближеш задници за поверителна информация и разчиташ на допълнителна пенсийка, или какво? — Хората говорели, че самият Келър точно с това се занимавал, ама те, хората, какво ли не приказват.

— Ами да — съгласил се с готовност Джери. — И то от доста години.

Чувалите с пясък около входа били съвсем нови; ново било и предпазното ограждение против гранати, чиято тел блестяла на обилното слънце. Във фойето, с типичното най-вече за дипломатите неуместно угодничество, поредица рекламни плакати възхвалявали „мощни британски автомобили“ наред останалия отдавна без капка гориво град и предлагали бодри фотографии на няколко марки, каквито липсвали тотално на местния пазар.

— Ще уведомя господин съветника, че сте приели — обявила тържествено рецепционистката.

В мерцедеса все още ухаело слабо на топла кръв, но шофьорът бил надул климатика до край.

— Тия там вътре с какво се занимават бе, Уестърби? — попитал Келър. — С ръкоделие или нещо такова?

— Нещо такова — усмихнал се Джери, най-вече на калифорнийката.

Джери седял отпред, а Келър и младата жена — на задната седалка.

— Окей. Слушай сега какво ще ти кажа — рекъл Келър.

Джери си бил приготвил бележника и сега започнал да записва думите на Келър. Полата на калифорнийката била къса, така че Джери и шофьорът виждали в огледалото бедрата ѝ. Келър бил положил здравата си ръка върху коляното ѝ. Името ѝ било не какво да е, ами Лорейн, а самата тя, като Джери, официално била командирована от групата вестници от Средния запад, за която работела, да наобиколи зоните на бойните действия. Скоро останали единствената кола по шосето. След време изчезнали дори рикшите, така че по пътя си

срещали единствено селяни, велосипеди и биволи, а и разцъфтелите храсти по полята, към които се носели.

— Тежки боеве по всички главни шосета — диктувал равномерно Келър. — Нападения с реактивни снаряди нощем, с пластични взривни вещества денем. Лон Нол продължава да се мисли за Господ, а в американското посолство ги избива ту да му оказват подкрепа, ту да се мъчат да го премахнат. — По-нататък им издиктувал статистически данни, отнасящи се до военотехническото снабдяване, загубите в жива сила и размера на американската помощ. Изредил поименно генералите, за които се знаело, че продават американско оръжие на червените кхмери, други, които командвали армии от мъртви души, за да прибират начислените им заплати, и трети, които вършели и двете.

— Изобщо най-нормална бъркотия — обяснявал Келър. — На лошите не им стигат силите да превземат градовете, добрите са затънали така в лайната, че не могат да завземат селските райони, и никой не ще да воюва, освен комунистите. Студентите са готови всичко да подпалят, ако престанат да ги отлагат от военна служба, всеки ден могат да избухнат гладни бунтове, всичко живо краде като за световно, заплатите никому не стигат, трупат се състояния и цялата държава се обезкървява до смърт. Кралската власт я няма никаква, посолството си е направо лудница, където шпионите са повече от дипломатите и всички се правят на много тайнствени. Да продължавам ли?

— Колко остава според теб?

— От седмица до десет години.

— А с авиолиниите как стоят нещата?

— Единствено те ни останаха. По Меконг да пътуваш е умряла работа, по пътищата също. Така че за всичко се разчита на авиолиниите. Вече правихме материал по темата. Не си ли го видял? Строшиха се да го цитират. Божичко — обърна се към младата жена, — защо ме наказваш да повтарям всичко казано само заради англичаните?

— Друго — подсетил го Джери, не спирайки да записва.

— До преди шест месеца в Пном Пен бяха регистрирани пет авиолинии. Само за последните три месеца дадоха разрешителни на нови трийсет и четири и предстои да се появят поне още десетина.

Тарифата в момента е три милиона риела лично на министъра плюс още два милиона за хората му. По-малко, ако плащаш в злато, и още по-малко, ако платиш в чужбина. В момента се движим по шосе номер тринайсет — обърнал се към младата жена. — Реших, че може да ти е интересно да погледнеш.

— Чудесно — рекла калифорнийката и стиснала здравата ръка на Келър между коленете си.

Подминали статуя с откъсната от снаряд ръка, а оттам пътят тръгнал да следва завоя на реката.

— Стига на Уестърби да не му призлее нещо — добавил след малко Келър.

— А, струва ми се, че съм в що-годе добра форма — казал Джери и Лорейн се разсмяла, минавайки временно на негова страна.

— Червените кхмери са заели нова позиция на отсрещния бряг, пиленце — обяснил Келър, изявявайки предпочитание да говори на жената. А Джери забелязал двата мотаещи се над отсрещния бряг на бързо течащата кафява река Т-28, които явно търсели нещо за бомбардиране. Видял и доста голям пожар, от който право към небето се издигала като непорочно жертвоприношение колона плътен дим.

— А каква е ролята на тукашните китайци? — попитал Джери. — В Хонконг никой не го е и чувал това място.

— Китайците контролират осемдесет на сто от търговията ни, в това число и авиолиниите. И новите, и старите. Камбоджанецът е мързеливец, пиленце, нали разбираш? На камбоджанеца му стига да печели от американските помощи. А китайците са коренно различни, повярвай ми. Китайците обичат да се трудят и да въртят парите. И благодарение на това успеха да регулират паричния ни пазар, транспортния ни монопол, темпа на инфлацията и обсадната ни икономика. Цялата война вече се превръща в дъщерно предприятие на Хонконг. Ами ти, Уестърби, още ли си женен за оная, дето ми разправяше — сладураната с очите?

— Избрах свободата — казал Джери.

— Жалко. По описанията ти звучеше страхотно. Беше женен за красавица — обяснил Келър на Лорейн.

— А при теб какво става? — попитал Джери.

Келър завъртял глава и се усмихнал на калифорнийката.

— Ще ти пречи ли, ако запаля, пиленце? — попитал я с поверителен тон.

В ципата между пръстите на Келър имало дупка, която може и нарочно да е била пробита, за да минава през нея цигарата му, и ръбът ѝ бил покафенял от никотина. Келър пак положил здравата си длан върху бедрото ѝ. Шосето преминало в черен път, изровен на дълбоки коловози от преминалите конвои. Навлезли под къс тунел от дървета, но в този миг откъм дясната им страна започнал артилерийски обстрел и дърветата се заизвивали, сякаш ги бил застигнал тайфун.

— Уау! — изкрещяла младата жена. — Може ли малко да понамалим скоростта? — И задърпала ремъците на фотоапаратите си.

— С удоволствие. Среднокалибрена артилерия — казал Келър. — Нашата — добавил като на шега. Младата жена свалила стъклото и изцракала няколко кадъра. Обстрелът не спирал, дърветата танцували, но селяните в оризището дори не вдигнали глави. След като утихнал, звънциите на водните биволи задрънчали, все едно били ехо. Продължили нататък. На отсамния бряг на реката две хлапета се редували да карат нечий стар велосипед. А във водата други дечурлига с лъснали от водата кафяви тела скачали от наpomпана вътрешна гума. Младата жена и тях ги заснела.

— Ти, Уестърби, още ли говориш френския? Ние с Уестърби поработихме заедно навремето в Конго — обяснил на младата жена.

— Чух — отвърнала му тя многозначително.

— Англичаните много държат на образованието — обяснил ѝ Келър. Джери не помнел да го е виждал толкова приказлив. — *Отглеждат* ги, нали така Уестърби? Особено лордовете им. Щото и Уестърби си пада нещо малко лорд.

— Така сме ние, друже. Учени до един. Не селска плява като вас.

— Добре, тогава ти се разправяй с шофьора, окей? Ако искаме да направи нещо, ти ще му го преведеш. Още не е успял да научи английския. Наляво.

— *A gauche* — рекъл Джери.

Шофьорът бил още юноша, но отсега бил усвоил скучаещото изражение на професионален гид.

Джери забелязал в огледалото как пострадалата ръка на Келър трепери, докато опъва от цигарата. И се зачудил дали е временно, или постоянно явление. Прекосили две села. Пълно затишие. Сетил се за

Лизи и за двата белега от нокти по брадичката ѝ. Прищяло му се да направи заедно с нея нещо съвсем просто, от рода на разходка по английски поля. Според Кро на нея още ѝ личало, че била израсла в предградие. Самият Джери намирал нещо трогателно в мечтата ѝ да си има свои коне.

— Уестърби.

— Кажи, друже?

— Нещо ме мъчи навикът ти постоянно да барабаниш с пръсти. Престани, ако обичаш. Действа ми потискащо. — И се извърнал към младата жена: — Това място го смилат от бомбардировки вече няколко години, пиленце — обявил със замах. — Години. — И издухал облак цигарен дим.

— Друго за авиолиниите? — подсказал Джери със застинал в готовност молив. — Какво говорят цифрите?

— Повечето компании наемат самолети на сух лизинг от Виентян. Което включва поддръжката, пилота и амортизацията, но не и горивото. Подозирам, че това поначало ти е известно. Най-благоприятен е вариантът да имаш собствен самолет. По този начин си облагодетелстван в две отношения. Печелиш като луд от обсадата и се измъкваш веднага след приключването ѝ. Ти, пиленце, обръщай специално внимание на децата — посъветвал младата жена, докато пак опъвал от цигарата си. — Виждаш ли деца, значи нещата са спокойни. Лошото е, когато децата изчезнат. Значи, че са ги скрили. Децата са най-точният признак.

Младата Лорейн пак човъркала нещо по фотоапарата си. Стигнали до някакъв съвсем импровизиран проверочен пост. Двамата часови надникнали в минаващата кола, но шофьорът дори не си направил труда да намали. После обаче се появил разклон и шофьорът спрял.

— Реката — заповядал Келър. — Кажи му да се придържа към брега.

Джери превел. Младежът, изглежда, се изненадал, накарал се да възрази, но накрая се отказал.

— Няма значение дали са деца по селата — разправял Келър, — или деца на фронта. И в двата случая служат за ветропоказател. Кхмерите открай време ходят на война, придружени от семействата си. Ако бащата загине, така или иначе, за тях нищо няма да остане, затова

е по-смислено да се придържат към войската, където храна винаги се намира. И другото, което е важно, пиленце, е, че вдовицата трябва да е на място, за да предяви доказателствата за смъртта на главата на семейството, нали ме разбираш? Ето ти тема за очерк за съдбата на обикновените хора, слушаш ли, Уестърби? Не предяви ли вдовицата тези доказателства, командирът отрича, че бащата е загинал, и лично прибира заплатата на покойния. Свободно можеш да ме цитираш — казал ѝ, докато тя си записвала. — Но се съмнявам, че ще се намери кой да го отпечата. Тази война е в края си, не мислиш ли, Уестърби?

— *Finito* — съгласил се Джери.

„Тя щеше да прояви чувство за хумор — решил наум. — Ако Лизи беше тук, сто на сто щеше да намери нещо комично и да се разсмее. Сред всичките нейни имитации — разсъждавал Джери, — все някъде е скрит и изгубеният нейн оригинал.“ Той твърдо възнамерявал да го открие. Шофьорът спрял до някаква старица и я попитал нещо на кхмерски, но тя закрила лицето си с ръце и се извърнала настрана.

— Това пък за какво ѝ трябваше да го прави, господи! — ядосала се младата жена. — Нищо лошо не сме искали. Исусе!

— Срамува се — казал Келър с потискащ тон.

Зад тях изтрещял нов артилерийски залп, все едно врата се затръшна, за да не могат да се върнат. Минали покрай *уат* и излезли на пазарен площад, ограден от дървени къщурки. Монаси в жълти роби не откъсвали очи от тях, но момичетата зад сергиите не им обърнали никакво внимание, а бебетата им продължили да си играят с петлетата.

— Та за какво беше онзи пост? — попитала младата жена, докато щракала. — Това тук за опасно място ли се смята?

— И дотам ще стигнем, пиленце. И дотам. Млъкни за малко.

Някъде пред тях Джери чул стрелба с автоматично оръжие — смес от щурмови М-16 и калашници. Из дърветата изскочил джип и се понесъл към тях, но в последния момент се извъртял и почнал да дрънчи и да подскача напъйко на коловозите. В същия момент угаснало и слънцето. До този момент го възприемали за даденост, за свое право: течна, ярка светлина, блеснала от чистота след бурята. Все пак било месец март, който се пада в сухия сезон; освен това се намирали в Камбоджа, където и войната, по подобие на мачовете по крикет, се

провеждала само в що-годе хубаво време. Сега обаче черните облаци се скупчили, дърветата се надвесили по зимному отгоре им и дървените къщурки се отдръпнали в мрака.

— Как се обличат червените кхмери? — попитала с попритихнал глас калифорнийката. — Имат ли изобщо *униформи*?

— По прашки с перушини на гъза — изревал Келър. — Има и някои съвсем без гащи. — Но Джери доловил определена напрегнатост в гласа му и пак мярнал треперенето на поднасящата цигарата към устата му ръка. — Като фермери се обличат, пиленцето ми, какво очакваш, за бога? И те ходят в същите черни пижами.

— Винаги ли е така безлюдно?

— Зависи — отвърнал Келър.

— И по сандали тип „Хо Ши Мин“ — добавил разсеяно Джери. Двойка зелени водни птици прелетяла ниско над черния път.

Стрелбата обаче не се чувала по-силно отпреди.

— Ти нямаше ли някаква дъщеря там? Какво става с нея? — попитал Келър.

— Добре е. Прекрасно.

— Как я викаха?

— Катрин — отвърнал Джери.

— Имам чувството, че се отдалечаваме — отбелязала разочаровано Лорейн. Подминали отдавна изоставен труп без ръце. Мухите били образували черна лава по лицевите му рани.

— Те винаги ли така постъпват? — попитала от любопитство младата жена.

— Кое имаш предвид, пиленце?

— Винаги ли им свалят ботите?

— Понякога ги свалят, друг път се оказва, че са сбъркали проклетия номер — срязал я Келър с поредния странен изблик на гняв. — Едни крави имат рога, други нямат, а трети се оказва, че са коне. А млъкни малко, ако обичаш. Ти откъде беше?

— От Санта Барбара — отвърнала тя.

И изведнъж дърветата свършили. След завоя излезли пак на открито, досами кафявата река. Без да чака нареждания, шофьорът спрял и бавно се върнал на заден ход до дърветата.

— Къде е тръгнал? — заразпитвала Лорейн. — Кой му каза да дава назад?

— Сигурно го е страх да не спуга гума, девойко — направил опит да се пошегува Джери.

— При трийсет долара на ден? — подметнал Келър, също под формата на шега.

Налетели били на малка битка. Отпреде им, на безплодното възвишение над завоя на реката, без нито едно оцеляло дърво наблизо, лежало разбито село. Порутените стени били бели, а там, където бил преминал снарядът, ръбовете жълтеели. Сред съвсем оскъдната растителност селото приличало на руините на укрепление на Чуждестранния легион и нищо чудно да е било някога точно това. Вътре, зад зидовете, се били скупчили кафяви камиони, сякаш се намирали на строителен обект. От време на време се чувал по някой изстрел или слаб откос. Все едно ловджии стреляли по вечерно ято. Присветнал трасирац куршум, избухнала тройка мини, земята се разлюляла, колата завибрирала и шофьорът, без нищо да каже, свалил леко стъклото си, както сторил и Джери. Младата жена обаче отворила вратата си и понечила да слезе — един класически оформен крак подир другия. Заровила се в черната си пътна чанта, извадила оттам телеобектив, монтирала го на фотоапарата и огледала критично уголеменото изображение.

— Само толкова ли? — попитала, не вярвайки на очите си. — Не трябва ли и противника да виждаме? Щото аз виждам само нашите и куп мръсна пушилка.

— А, те са от другата страна, пиленце — казал Келър.

— Няма ли начин да ги видим и тях?

Настъпило кратко мълчание, през което двамата мъже се засъвещавали безмълвно.

— Виж какво — казал Келър. — Днес правим само информативна обиколка, разбираш ли, пиленце? Понеже подробностите са силно променливи. Окей?

— Аз само си мислех колко хубаво ще е да видим и противника. Искам очи в очи да го срещна, Макс. Най-сериозно ти говоря. Много ще ми е приятно.

Тръгнали пеша напред.

„Понякога постъпваш така, за да си защитиш репутацията — мислел си Джери. — Друг път — понеже смяташ задачата си за неизпълнена, ако не си се уплашил до смърт. А в трети случаи го

правиш само за да си припомниш, че оцеляването е въпрос единствено на шанс. Но най-вече тръгваш, за да докажеш колко си мачо, понеже и други са тръгнали, и ако искаш да те смятат за един от тях, си длъжен да споделиш изживяването.“

Сигурно в миналото бил тръгвал и по по-изтънчени причини. За да се самоопознае — номерът на Хемингуей. Или за да вдигне по-високо прага на страха си. Понеже и в боя, като в любовта, желанието нараства. След като са те обстрелвали с картечница, единичните изстрели някак си престават да те стряскат. А след като около теб са хвърчали артилерийски шрапнели, картечните откоси ти се струват детска игра, ако не за друго, то понеже ударът от обикновения куршум оставя мозъкът ти на място, докато шрапнелът ти го издухва през ушите. Но бил тръгвал и заради покоя — и това не бил забравил. В тежките моменти от живота, когато всичко — и пари, и деца, и жени — се разпилявало напосоки, осъзнаването, че единственото останало му задължение е да оцелее, му носело усещане за покой. „Този път обаче — минало му през ума, — този път причината е възможно най-тъпата и се дължи на факта, че съм тръгнал да търся надрусания пилот, който познава човека, чиято любовница е била Лизи Уърдингтън.“

Придвижвали се бавно, тъй като заради късата си пола калифорнийката внимавала много при прескачането на хлъзгавите коловеци.

— Жестоко маце — мърморел Келър.

— Всичко му е на място — съгласил се покорно Джери. И се засрамил от спомена как в Конго двамата си били взаимни душеприказчици, как се изповядвали един на друг кой в коя се бил влюбил и кои му били слабостите. Младата жена размахвала ръце, за да пази равновесие по издълбания път.

„Само не насочвай обектива — повтарял си наум Джери. — Не го насочвай, за бога. Нямаш представа колко фотографии са очукани по тази причина.“

— Не се спирай, пиленце — обадил се пискливо Келър. — И недей да си мислиш за нищо. Само върви. Искаш ли да се връщаме, Уестърби?

Изобиколили момченце, вгълбило се в някаква негова си игра с камъчета в прахоляка. Джери се зачудил дали не е оглушало от стрелбите. Обърнал се назад. Мерцедесът си стоял паркиран под

дърветата. А отпреде им започнал да забелязва сред отломките приклекнали в положение за стрелба мъже — повече на брой, отколкото очаквал.

Шумът изведнъж се усилил. Насред пожара на отвъдния бряг избухнали две-три бомби: явно пилотите на Т-28-ците се мъчели да раздухат пламъците. В брега под тях се забил рикошет и вдигнал пръски кал и прах. Задминал ги най-спокойно селянин на колело. Влязъл в селото, прекосил го, излязъл от другата му страна, минал бавно покрай руините и се изгубил сред дърветата. Нито стреляли по него, нито се опитали да го спрат. „Може да е от нашите, но може и да е от тях — рекъл си Джери. — Пристигнал е снощи в града, подхвърлил е пластичен експлозив в някое кино и сега се прибира при своите.“

— Божичко! — възкликнала през смях младата жена. — Как не ни мина и на нас през ум да вземем велосипеди?

Падащи тухли затропали от миналия покрай тях картечен откос. Но под тях, по речния бряг, Божието провидение било приготвило цяла редица свободни „леопардови петна“ — изкопани право в калта плитки стрелкови гнезда. Джери ги бил забелязал от по-рано. Сграбил младата жена и я хвърлил на земята. Келър бил успял вече да заеме хоризонтална позиция. Просналият се до нея Джери изведнъж си дал сметка колко малко го вълнува всичко случващо се наоколо им. Предпочитал тук да го настигне някой и друг куршум, отколкото да му се случи онова, което било сполетяло Фрости.

Куршумите вдигали кални завеси и рикоширали с писъци от пътя. Тримата останали пристиснати към земята, изчаквайки стрелящите да се уморят. Калифорнийката гледала възбудено и усмихната към отсрещния бряг. Имала сини очи, ленени коси и арийски черти. На тревната ивица зад тях тупнала мина и на Джери му се наложило за втори път да я блъсне към земята. Взривната вълна минала отгоре им, последвана от падащи умиротворително бавно бучици пръст. Но когато се надигнала, тя все още се усмихвала. „Да — казал си наум Джери, — ти си олицетворение на представата на Пентагона за човешката цивилизация.“

В укреплението битката изведнъж се била развихрила. Камионите били изчезнали, насъбрал се бил гъст облак дим, мините непрекъснато присвятквали и избухвали и стрелбата от леки

автоматични оръжия все по-начесто и по-задъхано хвърляла предизвикателство и сама си отговаряла. Мъртвешки бялото надупчено лице на Келър се надигнало изпод ръба на неговото „леопардово петно“ и се провикнало:

— Кхмерите са ги гепили за топките! От отсрещния бряг, отпред, а сега и от другия фланг. Сбъркахме, че не тръгнахме по другата пътека!

„Боже мой! — рекъл си Джери, след като нахлули и останалите му спомени, — та ние с Келър едно време и за някакво момиче се сбихме.“ И се напънал да се сети за кое точно момиче ставало дума и кой бил спечелил.

Изчакали стрелбата да утихне, върнали се до колата и стигнали до разклона тъкмо когато насреща им се появил оттеглящият се конвой. Покрай пътя било осеяно с убити и ранени, а налякали покрай тях жени веели с палмови клонки зашеметените им лица.

Наложило се отново да слязат от колата. Бежанци дърпали биволи, колички и себеподобни и не преставали да крещят по прасетата и децата. Старица видяла фотоапарата, решила, че Лорейн е насочила дуло към нея, и писнала. Част от звуците, като дрънченето на велосипедни звънци и воя, Джери не можел да си обясни, за разлика от другите — носещите се отвсякъде стенания на умиращите и глухия тътен на приближаващия минометен огън. Келър подтичвал покрай някакъв камион и разпитвал дали имат англоговорещ офицер; до него тичал с широки крачки Джери и крещял същите въпроси, само че на френски.

— О, майната им — писнало му по някое време на Келър. — Дай да си вървим у дома. — И добавил с тона на подрастващо английско лордче: — Отвратителни хора и ужасен шум.

Качили се пак в мерцедеса.

Известно време нямало как да се измъкнат от колоната: камиони ги принуждавали да отбият встрани, а бежанци чукали учтиво по стъклата с молба да ги качат. В един момент на Джери му се сторило, че мярнал Копнеещия за смъртта хун да се друсва зад военен мотоциклетист. На следващия разклон Келър заповядал на техния шофьор да свие наляво.

— По-спокойно ще е — рекъл и пак положил здравата си длан върху коляното на Лорейн. Но на Джери акъла му бил все във Фрост в

моргата и белотата на замръзналото в писък лице.

— Мама цял живот ми повтаряше — заразправял с провлачен провинциален акцент Келър: — „Чедо, викаше ми, на излизане от джунглата не минавай по пътя, по който си дошъл“. Хей, пиленце.

— Да?

— Ти усещаш ли, че току-що получи своето бойно обезчестение? За което най-смирено те поздравявам. — И пъхнал малко по-нагоре ръката си.

Шурналият неочаквано дъжд ги заобиколил с шум на лееща се вода, сякаш куп водопроводни тръби се били спукали едновременно. Минали през махала, чиито кокошки се щурали без посока. Насред дъжда стоял празен бръснарски стол.

— Та ставаше дума за обсадната икономика — извърнал се Джери към Келър, след като духовете се поуспокоили. — За законите на пазара и прочее. Смяташ ли, че такъв очерк би минал?

— Възможно е — отвърнал безгрижно Келър. — Няма да е за пръв път. Но е трайна тема.

— И кои са основните действащи лица?

Келър изредил няколко.

— А „Индочартър“?

— И „Индочартър“.

Джери решил да попита наслуки:

— Някакъв лъольо на име Чарли Маршал летял за тях. Полукитаец бил. И някой ми спомена, че можел да се разприказва. Ти познаваш ли го?

— Не.

Явно и така нямало да стане.

— А на какви машини летят предимно?

— На каквито им паднат. DC-четворки и какво ли не. Но само един самолет не стига. Трябват ти поне два — единият да лети, а другият да е източник на части. По-евтино излиза да го разпарчетосаш, отколкото да подкупват митничарите поотделно при всеки внос на резервни части.

— И какво печелят от всичко това?

— Бедна ти е фантазията.

— Опиум намира ли се?

— На река Басак имат цяла шибана рафинерия, за бога. Все едно излязла от ерата на сухия режим в Америка. Ако толкова те интересува, мога да ти уредя да я разгледаш.

Лорейн зяпала дъжда през стъклото.

— Никакви деца не виждам, Макс — обявила. — Ти нали каза, че това било показателно. Ами ето, аз гледам, ама нито едно дете не виждам. — Шофьорът спрял. — Вали, а съм чела, че азиатските деца страшно обичат да играят под дъжда. Така че пак питам: защо не виждам деца? — повторила, но Джери изобщо не го интересувало къде какво е чела. Привел се и в същото време погледнал през предното стъкло. Видял онова, което и шофьорът бил забелязал, и гърлото му моментално пресъхнало.

— Ти командваш, друже — подметнал тихичко на Келър. — И колата е твоя, и войната, и момата.

И забелязал с болка в огледалото как наподобяващото на пемза лице на Келър се раздвоило между натрупания опит и неспособността му да действа.

— Карай към тях — казал Джери, когато се убедил, че няма смисъл да чака повече. — *Lentement*.^[6]

— Точно така — потвърдил и Келър. — Слушай какво ти се казва.

На петдесетина метра пред тях, забулен зад изливащия се дъжд, направо на черния път бил спрял сив камион. В огледалото зад гърба им се появил и втори и отрязал пътя им за отстъпление.

— Най-добре да им покажем ръцете си. — Гласът на Келър бил пресипнал от вълнение. Със здравата ръка свалил стъклото. Лорейн и Джери постъпили по същия начин. Джери обърсал с опакото на ръката си запотеното предно стъкло и положил длани върху кормилното табло. Шофьорът държал волана с двете си ръце най-отгоре.

— Никакви усмивки, никакви приказки — заповядал Джери.

— Исусе Христе! — промълвил Келър. — Боже милостиви!

„Няма изпратен в Азия журналист, който да не е чувал поне една история за ужасите от ръцете на червените кхмери, и повечето се оказват истински“, минало му през ум на Джери. В момент като сегашния дори Фрост вероятно щял да се почувства благодарен за застигналата го сравнително мирна смърт. Самият Джери познавал журналисти, които винаги носели у себе си отрова или скрито оръжие,

за да си спестят точно този вид изживяване. „Хванат ли те — сетил се Джери за старото правило, — ако ще бягаш, трябва да е веднага, още през първата нощ — преди да са те лишили от обущата, здравето и бог знае кои други части от душата и тялото ти. Първата нощ е единственият ти шанс, гласеше легендата.“ Помислил си дали да не я спомене на Лорейн, но не желаел да нарани чувствата на Келър.

Мерцедесът се влачел на първа, двигателят виел, а дъждът се изливал върху цялата кола, гърмял по покрива, плющял по капака на мотора и се вливал през отворените прозорци. „Закъсаме ли — край!“, рекъл си Джери. Камионът обаче си стоял неподвижен и лъщял като къпещо се под дъжда чудовище само на петнайсетина метра пред тях. Забелязали и изпитите лица в мрака на шофьорската кабина, които не отмествали погледите си от тях. Едва в последната минута камионът се отдръпнал с поднасяне на заден ход в листака, оставяйки им точно толкова място, колкото да могат да минат. Мерцедесът се килнал. Джери успял да се хване за колоната на вратата, за да не затисне шофьора. Двете далечни колела забуксували и почнали да вият, капакът на мотора се понесъл настрана и насмалко щял да отнесе калника на камиона.

— И номера нямат — спрял дъхът на Келър. — Исусе Христе!

— Не бързай — предупредил Джери шофьора. — *Toujours lentement.*^[7] Не пали фаровете. — И не отлепвал око от огледалото.

— Тези черните пижами ли бяха? — заразпитвала развълнувано Лорейн. — А вие не ми позволихте поне веднъж да ги снимам.

Никой не ѝ отговорил.

— Какво ли искаха? Кого ли причакваха? — не мирясвала младата жена.

— Някой друг — казал Джери. — Не нас.

— Някой нещастник, който идва подире ни — рекъл Келър. Има ли значение?

— Не е ли редно да предупредим някого?

— Не разполагаме с необходимата техника — отвърнал Келър.

Чули стрелбата зад себе си, но не спрели.

— Ебаси и дъжда — прошепнал почти на себе си Келър. — Откъде се взе тоя дъжд по никое време, мама му стара?

А самият дъжд почти бил престанал.

— Бога ми, Макс — не мирясвала Лорейн. — След като им се бяхме натръшкани така по пода, какво им пречеше да ни очукат?

И докато Келър се накарал да ѝ отговори, шофьорът го изрекъл от негово име, на френски, тихо и учтиво, макар и разбираемо единствено за Джери:

— Когато решат, ще дойдат — усмихнал ѝ се в огледалото. — Под прикритието на лошото време. Докато американците изливат още пет метра бетон да подсилят покрива на посолството си, докато войниците се гушат в наметалата си под дърветата, журналистите си пият уискито, а генералите са в пушалните за опиум, червените кхмери ще излязат от джунглата и ще ни прережат гърлата.

— Тоя пък какво каза? — заинтересувал се моментално Келър. — Превеждай бе, Уестърби.

— Вярно, какво искаше да ни каже този? — попитала и Лорейн. — Понеже ми прозвуча изключително мило. Като че ли ни правеше някакво предложение или нещо от този сорт.

— Не успях съвсем да схвана, девойко. Прекалено бързо го изстреля.

И всички избухнали в пресилен смях, включително и шофьорът.

А Джери изведнъж си дал сметка, че през цялото време си е мислил само за Лизи и за никой друг. Не че заради нея не бил усетил опасността. Напротив — подобно на новото, разкошно слънце, което внезапно ги обгърнало, и тя била наградата му затова, че е оцелял.

* * *

В „Льо Пном“ същото това слънце прежурило весело покрай басейна. В града не било валяло, но заблудена ракета убила осем или девет деца в близост до девическото училище. Нещатният южняк току-що бил ходил да ги брои.

— И как му понесе на Макси пукотевицата? — попитал той Джери веднага след като се срещнали в коридора. — Имам чувството, че напоследък нервната му система поскърцва на места.

— Престани да ми навираш нахиленото си личице — посъветвал го Джери, — ако не искаш наистина да ти го поразмажа. — Южнякът си тръгнал, без да спре да се хили.

— Можем да се срещнем утре — каза Лорейн на Джери. — Утре целият ни ден е свободен.

Зад гърба ѝ прегърбената фигура на Келър с единия ръкав на ризата се качвала бавно по стълбите, придърпвайки се с помощта на парапета.

— Можем дори още довчера да се видим, ако искаш — предложила Лорейн.

Джери поседял известно време сам в стаята си и писал пощенски картички до Кат. После се запътил към кореспондентското бюро на Макс. Имал още няколко въпроса относно Чарли Маршал; а освен това имал и усещането, че старият Макс ще се зарадва на присъствието му.

След като изпълнил дълга си, наел велорикша и пак посетил къщата на Чарли Маршал, но въпреки всичкото ново блъскане по вратата и викане, успял да види само пак онези голи кафяви крака, застинали неподвижно на най-долното стъпало, но сега осветени от свещ. Откъснатият от бележника му лист обаче бил изчезнал.

Върнал се в града и тъй като трябвало да убие още цял час, се настанил на масичка на тротоара пред някакво кафене сред стотина празни стола, дълго пил поръчаното перно и си спомнял как навремето градските момичета минавали покрай него на дамските си велосипеди и му пускали любовни клишета на своя напевен френски. В днешната нощ обаче онова, от което потрепвал мракът, се отличавало с финеса на спорадичното тракане на автоматични оръжия, а в това време градът се гушел стаен в очакване на нападението.

А най-страшното се съдържало не в свистящите снаряди, а в тишината. И тук като в джунглата тишината, а не стрелящите оръжия, създавала естествената среда за прокрадващия се враг.

* * *

Реши ли дипломатът да разговаря, първата му мисъл е за яденето, а в дипломатическите кръгове вечерята се сервираше рано заради полицейския час. Не че той ограничавал по някакъв начин дипломатите, но истината е, че по цял свят членовете на дипломатическия корпус страдат от очарователната заблуда, че служат за пример — кому или в какво и самият дявол никога няма да узнае.

Резиденцията на съветника се помещавала в равен, листат анклав, граничещ с двореца на Лон Нол. Още с пристигането си Джери заварил спрялата пред стълбите официална лимузина, чиито пътници слизали под зорките погледи на цял джип военна полиция. „Или са кралски, или са църковни особи“, определил ги Джери, докато и самият той слизал, но се оказало, че има пред себе си просто пристигащ на вечеря със съпругата си американски дипломат.

— О, а вие, предполагам, сте мистър Уестърби — посрещнала го домакинята. Пазаруващата тоалетите си изключително от „Хародс“ върлинеста госпожа намирала нещо особено забавно в идеята да си журналист, но пък тя поначало смятала за забавен всеки, който не бил дипломат, и то най-малкото от съветник нагоре. — Джон умира от нетърпение да се запознаете — обявила щастливо тя, с което според Джери очевидно целяла да го предразположи. Последвал оформилата се процесия нагоре по стълбите. На горната площадка ги очаквал домакинят — жилав попрегърбен мустакат мъж с младеещи се маниери, каквито Джери свързвал по-скоро със свещениците.

— А, страшно се радвам, че дойдохте. Вие бяхте състезателят по крикет. Браво. И имаме общи приятели, нали? Боя се, че тази вечер не ни е разрешено да ползваме балкона — обявил с палав поглед към американския ъгъл. — Явно сред нас има някои много ценни кадри. И не бива да се виждат от външни очи. Установихте ли на кое място ще седнете? — посочил със заповеден пръст обрамчената в кожа схема на масата. — Елате тогава да ви запозная с някои хора. Само за минутка обаче. — Дръпнал го леко настрана, но съвсем леко. — Аз отговарям за всичко, нали разбирате? Това съм го заявил най-недвусмислено. Така че не им разрешавайте да ви наврат в ъгъла, ясно ли е? Понеже в момента се разразява нещо като малка *буричка*, надявам се, че разбирате за какво ви говоря. Но само на местно ниво. И изобщо не ви засяга.

От пръв поглед старшият американец му се сторил дребен, смугъл и стегнат, но когато станал, за да се ръкуват, се оказало, че на ръст е почти колкото Джери. Носел карирано сако от сурова коприна, а в ръката си държал портативна радиостанция в черен пластмасов калъф. Кафявите му очи излъчвали интеллигентност, но и прекалена сервилност, така че още със здрависването някакъв вътрешен глас прошепнал на Джери: „Братовчед“.

— Радвам се да се запозная с вас, мистър Уестърби. Доколкото разбирам, пристигате от Хонконг. Вашият губернатор там е мой много добър приятел. Беки, запознай се с мистър Уестърби, приятел на губернатора на Хонконг и добър приятел на нашия домакин Джон.

И направил жест към едра жена, окичена с матов сребърен обков ръчна изработка, закупен явно от местния пазар, и издокарана в съчетание от пъстри одежди от цяла Азия.

— О, мистър *Уестърби* — каза тя. — От Хонконг. *Здравейте.*

Останалите гости били някакви местни търговци, женени съответно за евразийка, францужойка и корсиканка. Лакей ударил сребърен гонг. Още с влизането им в трапезарията Джери забелязал как няколко чифта очи погледнали нагоре да се убедят, че таванът ѝ е от железобетон. Сребърната поставка за визитка го уведомила, че бил „достопочтеният Дж. Уестърби“, сребърната поставка за менюто му обещала ростбиф алангле, в сребърните свещници били набучени дълги, църковни на вид свещи и камбоджански момчета влизали и се измъквали полуприведени с подносите с храната, приготвена още от сутринта, докато все още имало ток. Много видяла и пътувала френска красавица седяла от дясната му страна с дантелена кърпичка между гърдите и друга в ръката, с която попивала малките си устенца след всяка глътка и хапка. Визитката ѝ я наричала „Контеса Силвия“.

— *Je suis très, très diplômée* — прошепнала тя на Джери, докато кълвяла и попивала. — *J'ai fait la science politique, mécanique, et l'électricité générale.*^[8] През януари имах болно сърце. Сега се възстановявам.

— О, а пък аз в нито една област не съм се специализирал — отвърнал Джери с излишно подчертана несериозност. — Момче за всичко, майстор по нищо, така казват за такива като мен. — Потрябвало му доста време, за да обърне всичко това на френски и дори не бил приключил докрай, когато отнякъде съвсем наблизо се чул картечен откос — и той прекалено дълъг, че да е здравословен за оръжието. Отговор на стрелбата не последвал. И разговорът увиснал.

— Кой знае кой идиот стреля геконите по стените — казал съветникът, а съпругата му се засмяла обичливо от другия край на масата, все едно войната била някакво специално уредено от тях забавление за гостите им. След което тишината се завърнала, по-

плътна и по-натежала и отпреди. Дребната контеса оставила вилицата върху чинията си и тя издрънчала като нощен трамвай.

— *Dieu!*^[9] — рекла.

И всички се разприказвали едновременно. Съпругата на американеца попитала Джери къде е *израснал*, а като изчерпала тази тема, го попитала *сега* къде живее и Джери казал Търлоу Скуеър — адреса на старата Пет — понеже не изпитвал никакво желание да говори за Тоскана.

— Ние имаме имот във Вермонт — обявила тя категорично. — Но още нищо не сме застроили там.

Два реактивни снаряда гръмнали в един и същи миг. По звука Джери преценил, че са паднали на около километър източно от дома на дипломата. Извърнал се да провери дали прозорците са затворени и по случайност уловил кафеноокия поглед на американския съпруг, който го фиксираше със загадъчна настойчивост.

— Имате ли някакви планове за утрешния ден, мистър Уестърби?

— Нищо конкретно.

— Обадете ми се, ако можем с нещо да сме ви полезни.

— Ще го имам предвид — благодарил Джери, колкото и да му се струвало, че не това лежало в основата на въпроса.

Единият от търговците, швейцарец с мъдра физиономия, бил преживял наскоро нещо и сега се възползвал от присъствието на Джери, за да го опише повторно:

— Преди време, мистър Уестърби, престрелки избухнаха едновременно из целия град. И всички решихме, че е дошъл краят. Че няма начин да не умрем. Още същата нощ! С какво ли не гърмяха — снаряди и трасиращи куршуми изпълваха цялото небе, след време някой спомена, че били опукали боеприпаси за един милион долара. Часове наред. Някои мои приятели почнаха да си стискат ръцете за последно сбогом. — Армия от черни мравки изпълзяла изпод масата и тръгнала в колона по един по идеално колосаната дамаска на покривката, заобикаляйки внимателно сребърните свещници и отрупаните с хибискус сребърни купи за цветя. — Американците се заобаждаха по радиото, поподскачаха нервно, всички преценихме на кое точно място се намираме в списъка за евакуация, но знаете ли кое беше най-странно от всичко? Не само телефоните работеха, но и през цялото време имаше и ток! И какво, мислите, се оказа, че била целта

на занятието? — Всички вече се смеели истерично. — Жаби! Няколко ужасно алчни жаби!

— Жабоци — поправил го някой, но и от това смехът не престанал.

Американският дипломат — еталон за благовъзпитана самокритичност, се нагърбил с произнасянето на забавния епилог:

— У камбоджанците съществувало старинно суеверие, мистър Уестърби, че по време на лунно затъмнение трябвало да се вдига силен шум. Да гърмят пиратки, да дрънчат тенекии, а за най-сигурно — да се изгърмят боеприпаси за най-малко един милион долара. Понеже в противен случай жабите щели да погълнат луната. *Трябвало* е да знаем това, но *не го* знаехме, в резултат на което се държахме изключително глупаво — завършил с гордост.

— Мда, доста сте се изложили тогава, приятелю — добавил самодоволно съветникът.

Но колкото и откровена и открита да си оставала усмивката на американеца, очите му не преставали да внушават нещо много поналежащо — нещо като комуникация между двама професионалисти.

Някой подхванал темата за прислугата и за невероятния им фатализъм. Представлението се прекратило от еднократен мощен и май доста близък гръм. Контеса Силвия се пресегнала да стисне ръката на Джери, а през дължината на масата домакинята се усмихнала въпросително на съпруга си.

— Джон, дарлинг — попитала го с най-гостоприемния си тон, — нас ли ни обстрелват, или ние обстрелваме?

— Ние, ние — отвърнал ѝ той през смях. — Няма съмнение, че беше наш изстрел. Питай приятеля ни журналист, ако на мен не ми вярваш. Той доста войни е преживял, нали, Уестърби?

При което мълчанието за пореден път се присъединило като забранена тема към компанията им. Американската дама задъвкала отново парчето земя, което притежавали във Вермонт: май *наистина* щяло да е добре да построят нещо там. Май точно сега му бил моментът.

— Май му е време да *пишем* на архитекта — казала.

— Май се налага — съгласил се съпругът ѝ и в същия миг се озовали в разгара на нечия битка. Продължителен ред от зенитки осветил прането във вътрешния двор и поне двайсетина картечници

затрещели залпово и отчаяно. Присвяткването им позволило да мярнат как прислугата се юрнала да се прибере на закрито в къщата, а над трясъка успели да чуят гласове, които крещели команди, други, които кресливо им отговаряли, а така също и лудото дрънчене на ръчни гонгове.

В трапезарията никой не помръднал с изключение на американския дипломат, който поднесъл към устата си мобилната радиостанция, издърпал ѝ антената и промърморил нещо в ефир, преди да я опре до ухото си. Джери погледнал надолу и отбелязал как доверчивата контеса била стиснала ръката му. Бузата ѝ галела рамото му. Стрелбата ту отшумявала, ту се засилвала. Съвсем наблизко издумкала малка бомба. Трус не се усетил, но пламъците на свещите ѝ козирували в такт, а две по-дебели картонени покани полетели от полицата над камината, шляпнали и застинали неподвижни на пода — единствените до момента видими поражения. Накрая, за последно, чули отминаващия хленч, като на далечно оплакващо се дете, на единствен едномоторен самолет.

За капак, съветникът се обърнал с лекомислен смях към съпругата си:

— Е, боя се, че в крайна сметка това май не беше лунно затъмнение, нали, Хилс? А по-скоро беше демонстрация на ползата да си съсед с Лон Нол. Явно на някой от авиаторите му му е писнало да не му плащат периодически заплатата, при което е яхнал самолета и се е опитал да си изравни сметките с двореца. Ти, дарлинг, няма ли да заведеш момичетата да си напудрят носовете или каквото там е прието да правят?

„Израз на гняв — заключил Джери след поредното улавяне на погледа на американеца. — Все едно виждам изпратен с мисия сред бедните човек, който е бесен, че му се налага да си губи времето с богатите.“

* * *

След вечерята Джери, съветникът и американецът се озовали насаме в партерния кабинет. Съветникът бил придобил вълча стеснителност:

— Ами хубаво. Сега, след като ви помогнах да се ориентирате един към друг, май ще е редно да ви оставя да си поговорите. Уискито е в гарафата, нали разбрахте, Уестърби?

— Разбрахме, Джон — отвърнал американецът, но съветникът май не го чул.

— И не забравяйте, Уестърби: мандатът е твърдо в *наши* ръце. Ние имаме грижата леглото да не изстива. Нали така? — Размахал многозначително показалеца си и изчезнал.

Кабинетът бил осветен със свещи и представлявал малка, строго подредена по мъжки стая, без огледала и картини, само с ребрест таван от тиково дърво и зелено метално писалище, и заобиколена наново от усещането за царяща навън мъртвешка тишина, при все че геконите и жабоците щели да затруднят и най-сложния в техническо отношение микрофон.

— Ей, чакай аз да наляя — спрял американецът запътилия се към барчето Джери и демонстративно се постарал да му приготви смеската точно според желанието му: с вода или сода, но колкото да не е без хич.

— Доста заобиколен начин за събиране на двама приятели, бих казал — подметнал с напрегнат, но приказлив тон американецът откъм барчето, докато пълнел чашите.

— И на мен така ми се стори.

— Джон е много свестен човек, но май плаща прекалено голяма дан на протоколните изисквания. Тук в момента вашите хора не разполагат с никакви ресурси, но притежават все още определени права и Джон полага всички усилия да не изгуби завинаги владееенето на топката. И аз в действителност го разбирам. Но това понякога доста бави нещата.

Извадил от вътрешния джоб на сакото си дълъг кафяв плик, връчил го на Джери и със същия напрегнат като преди поглед не престанал да го наблюдава как разчупва восъчния печат. Хартията в плика приличала на фотографска и била намазана с нещо.

Някъде проплакало дете и го утешили. „Откъм гаража — минало му през ум на Джери. — Прислугата са натъпкали гаража с бежанци, но съветникът не бива в никакъв случай да узнае.“

Наркоуправление Сайгон долага Чарли Маршал повт. МАРШАЛ очакван 19,30 утре в Батамбанг от Пайлин... преустроен DC-4 Carvail, опозн. знаци Индочартър, товар според полетен лист разни стоки... следваща дестинация Пном Пен.

Но като видял часа и датата на изпращане, Джери бил обзет от истински вихър от гняв. Сетил се за вчерашното си тътрене пеша по Банкок и днешното налудничаво пътешествие с таксито с Келър и момичето, и като изругал „Исусе Христе!“, треснал радиограмата върху масичката:

— Откога се мотаеете с това съобщение? Не се отнася за утре, ами се е случило тази вечер!

— Съжалявам, но домакинът ни нямаше възможност да уреди бракосъчетанието по-рано поради пренаситения си светски календар. Всичко най-хубаво.

И ядосан не по-малко от Джери, си прибрал грамата, пъхнал я обратно в джоба на сакото си и изчезнал нагоре по стълбите да намери жена си, която в този момент се възторгвала пред домакията им от безличната ѝ колекция с крадени статуетки на Буда.

Джери останал сам. Някакъв реактивен снаряд паднал, този път съвсем наблизко. Свещите угаснали и нощният небосвод като да се разцепил най-послед под звуците на тукашната илюзорна, оперетна война. В данданията се включил и безсмислен картечен огън. Малката, скромно обзаведена стая с кахления си под задрънчала и затракала като машина за шумови ефекти в звукозаписно студио.

След което пак толкова внезапно спряла и над града пак се възцарила тишина.

— Неприятности ли, друже? — попитал сърдечно от прага съветникът. — Нещо май не се харесахте взаимно, а? Те напоследък са станали особено специални: все искат сами да управляват света.

— Ще имам нужда от резервни варианти на всеки шест часа — казал Джери. Съветникът не бил съвсем наясно със смисъла на думите му. Джери му обяснил накратко за какво става дума, после бързо се скрил в нощта.

— Нали си с кола, друже? Правилно. Иначе току-виж те застреляли. Пази се по пътя.

* * *

Крachel забързано, тласкан напред от яда и възмущението. Полицейският час отдавна бил започнал. Пътя му не осветявали нито улични лампи, нито звездите. Луната също се била скрила и скърцането на каучуковите му подметки вървяло успоредно с него като нежелан и невидим спътник. Единствената светлина наблизо била от отсрещната ограда на двореца, но тя така и не стигала до онази страна на пътя, по която той вървял. Вътрешната сграда била оградена с високи стени, по тях минавала висока телена мрежа и стволите на леките зенитни картечници лъщели като месингови на фона на черното беззвучно небе. Млади войници придремвали на групички и точно когато Джери ги подминавал, се разнесло наново дрънченето на гонговете: по този начин началник-караула държал будни часовете на пост. Улично движение нямало, но в интервалите между постовете бежанците били издигнали по тротоарите свои си дълги нощни биваци. Едни се били увили в ивици кафяв брезент, други спели на дъсчени нарове, трети готвели върху малки газеничета, макар че само един господ знаел откъде и какво са успели да намерят за ядене. Тук-там се виждали насядали мирно на групички и гледащи се един друг хора. В биволска каруца спели момиченце и момченце, на възрастта, на която последно бил виждал на живо Кат. Но от цялото това стълпотворение на стотици люде не се чувал нито звук, та след като ги подминал, Джери по някое време взел че се извърнал, да се убеди, че те наистина съществували. Но и да ги имало, вече се били скрили в мрака и тишината. Сетил се за вечерята, на която присъствал, състояла се сякаш в друга страна, в съвсем друг свят. Самият той нямал нищо общо със заобикалящите го събития, но по някакъв начин със сигурност бил допринесъл към тукашното бедствие.

Не забравяйте: мандатът е твърдо в наши ръце. Ние имаме грижата леглото да не изстива.

По абсолютно необяснима причина по тялото му започнала да се стича пот, но не усещал никакво разхлаждане от нощния въздух.

Мракът бил не по-малко горещ от деня. Някъде напред върху града се стоварил безотговорно заблуден реактивен снаряд, след него втори и трети. „Промъкват се през оризищата, докато градът не влезе в обсега на оръжията им — минало му през ум. — Насочват кюнеца с бомбичката, стрелят и хукват да се спасяват в джунглата.“ Дворецът бил останал зад гърба му. Батарея изстреляла залп и осветила за броени секунди пътя му. А самият булевард бил широк и той се стараел да се движи колкото се може по-плътнo до ръба. Прекосявал отбиващите се с геометрична регулярност встрани напречни улички. Ако се снишал, успявал да види дори върхарите на изгубващите се в по-бледото небе дървета. По някое време от пресечките изскочила велорикша, ударила бордюра, възстановила равновесие и затрополила нервно покрай него. Прищяло му се да викне да я спре, но предпочел да продължи пеша.

От мрака го поздравил колебливо мъжки глас — по-скоро шепот, но несъдържащ никаква недискретност:

— *Bon soir? Monsieur? Bon soir?*^[10]

Постовете били разположени поединично или на двойки през стотина метра, стиснали с две ръце карабините. Думите, които си разменяли с мърморене, му звучали приканващо, но Джери не преставал да е нащрек и старателно държал ръцете си далеч от джобовете, за да могат да ги виждат. При вида на облетия в пот огромен кръглоок мъж едни се размивали и му махали да продължи. Други го спирали с насочени в него пистолети, вглеждали се сериозно в лицето му на светлината на велосипедните фарове и почвали да му задават въпроси, за да се упражняват на френски. Трети му искали цигари и той им давал. Смъкнал прогизналото сако и разкопчал ризата до кръста, но така и не усетил прохлада от въздуха и отново се запитал дали не го е хванала треската и дали пак, като предишната вечер в Банкок, нямало да се събуди в стаята си, клекнал в ъгъла, готов да сцеди нечия глава с нощната лампа.

Луната се показала изсред пяната на дъждоносните облаци и придала на хотела му вид на заключена отвътре крепост. Сигнал до градинската стена и тръгнал наляво, следвайки дърветата от другата ѝ страна, до следващата ѝ чупка. Там метнал отгоре ѝ сакото си и се прехвърлил с последни сили. Пресякъл ливадата до стъпалата, отворил вратата към фойето, после отстъпил крачка назад от отвращение.

Непрогледното фоайе се осветявало от един-единствен лунен лъч, падащ като прожектор върху огромния лъскав пашкул, обвил голата кафява ларва, представляваща човешко тяло.

Нощният пазач бил заспал в хамака си с простряна отгоре му противокомарна мрежа.

— *Vous désirez, Monsieur?*^[11] — попитал тихичко някой.

Момчето му подало ключа и бележка и безмълвно приело бакшиша. Джери щракнал запалката и прочел написаното:

„Дарлинг, тъна в самота в 28-а стая. Ела ми на гости. Л.“

„Защо пък не? — рекъл си. — Току-виж нещата почнат да си идват по местата.“ Изкачил стълбите до втория етаж, налагайки си да се абстрахира от отвратителната ѝ елементарност и да си мисли само за дългите ѝ нозе и навиреното ѝ дупе, докато прескачала коловозите покрай реката; очите ѝ с цвета на метличина и типичната американска сериозност, с която била залегнала в „леопардовото петно“; да си мисли само за собствения си копнеж за човешка ласка. „Майната му на Келър, в края на краищата — казал си. — Да държиш някого в обятията си, значи да съществуващ. Сигурно и тя умира от страх.“ Почукал на вратата, изчакал, после я натиснал да се отвори.

— Лорейн? Аз съм. Уестърби.

Не последвал никакъв отговор. Приближил се със залитане към леглото, давайки си сметка за пълната липса на женско ухание, пък било то и само на пудра или дезодорант. И едва пътьом мярнал на същата лунна светлина ужасно познатата му гледка на сини дънки, тежки цели обувки и охлужения калъф на портативна пишеща машина „Оливети“, неразличаваща се особено от неговата.

— Само още една крачка направи и ще те дам под съд за изнасилване — казал Люк и извадил тапата от бутилката уиски върху нощното му шкафче.

---

[1] Вие знаете ли тази къща? (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Ваш? Приятел на вас? (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Приятел съм на Чарли Маршал! Мадам, мосю, англичанин съм и съм приятел на Чарли Маршал! Искам да разговарям с него (фр.). — Б.пр. ↑

[4] И то е изключено, мосю. Но затова пък разполагаме с много вода (фр.). — Б.пр. ↑

- [5] В двора, мосю (фр.). — Б.пр. ↑
- [6] Бавно (фр.). — Б.пр. ↑
- [7] През цялото време бавно (фр.). — Б.пр. ↑
- [8] Аз съм изключително образована. Учила съм политология, механика и обща теория на електричеството (фр.). — Б.пр. ↑
- [9] Господи! (фр.). — Б.пр. ↑
- [10] Добър вечер? Мосю? Добър вечер? (фр.). — Б.пр. ↑
- [11] Какво желаете, мосю? (фр.). — Б.пр. ↑

ПРИЯТЕЛИТЕ НА ЧАРЛИ МАРШАЛ

Измъкнал се преди развиделяване, след като преспал на пода в стаята на Люк. Забрал своята си пищеца машина и сака, макар да се съмнявал изобщо да му потрѣбват. Оставил на Келър бележка с молба да уведоми по телекса Стъбс, че е тръгнал по провинцията да проучва там как се отразява обсадното положение. Гърбът го болял от пода, а главата — от бутилката.

Люк му признал, че бил дошъл за пукотевиците; от кореспондентското бюро го снели временно от наряда да държи под око Големия Муу. Да не говорим, че и хазяинът му Джейк Чю побеснял и го изхвърлил от апартамента.

— Вече съм бездомник, Уестърби! — провикнал се посред нощ Люк и започнал да кръжи, виейки, из хотелската стая. — *Бездомник!* — И не млъкнал дотогава, докато Джери не извадил от ключодържателя резервния ключ от собствената си квартира и му го хвърлил, само и само съседите да престанели да блъскат по стените и да го оставел да поспи.

— Но в мига, в който се върна — *изчезваш!* Ясно ли е?

После Джери го заразитвал как приключила историята с Фрост. Люк съвсем бил забравил вече за случая и се наложило да му припомня.

— А, онзи ли? — включил по някое време. — Сетих се. Ами излезе приказка, че нещо бил ядосал триадите. След стотина години може и да се окаже вярна, ама на кой му пука точно сега?

Сънят обаче не желаел да дойде, и това си е. Обсъдили плановете си за настъпващия ден. Люк бил готов да се съобрази с намеренията на Джери. „Адски тъпо е да загинеш сам“, разправял. Но най-добре щяло да е да се налюскат и да си намерят по някоя и друга курва. Джери обаче охладил ентусиазма му с думите, че на Люк щяло да му се наложи да почака известно време, преди двамата да се отдалечили, яхнали конете си, по посока на залеза, понеже през въпросния ден възнамерявал да ходи на риба, и то — съвсем сам.

— Какво, по дяволите, си намислил да ловиш, бе? Ако е някоя сензация, сподели я. Аз как те светнах за Фрост, а? Кое ще да е това място, дето не би спечелило от присъствието на брата Люк?

— Почти всяко — отвърнал му безмилостно Джери и на сутринта успял да се измъкне, без да го събуди.

Първо се отбил през пазара, където изял една супа по китайски, докато разглеждал сергиите и витрините. Накрая си избрал младия индиец, който имал прекалено заможен вид за стоката, с която търгувал — най-обикновени пластмасови кофи, шишета за вода и метли.

— Какво друго продаваш, друже?

— Всичко, сър, стига клиентът да е джентълмен.

Направили лек спаринг по въпроса. Не, Джери не желаел нищо за пушене, нито за поглъщане, нито за шмъркане и нищо за китките. И не, с цялото си уважение, но в момента не се нуждаел от нито една от многото му красиви сестри, братовчедки или младежи изсред познатите му. И останалите нужди на Джери били напълно посрещнати.

— Щастлив съм да отбележа, сър, че в такъв случай вие сте един изключително задоволен във всяко едно отношение джентълмен.

— Аз всъщност търся нещо за мой приятел — признал Джери.

Индиецът мигновено се огледал на всички страни и престанал да остроумничи.

— „Приятел“ в смисъл на „добър приятел“ ли, сър?

— Не чак толкова.

Наели обща велорикша. Един от вуйчовците на индицеца търгувал с Буди на сребърния пазар. Оказало се, че освен това вуйчото разполагал и със задна стаичка, чиято врата се заключвала с няколко секрета. Срещу трийсет щатски долара Уестърби закупил от него солиден кафяв автоматичен пистолет „Валтер“ и двацет патрона. „Ако научат — мислел си Джери, докато се качвал пак в рикшата, — на водещите от Сарат направо ще им призлее.“ Първо, заради така наричаната от тях „неадекватна маскировка“, което в техните очи само по себе си било върховно престъпление. Второ, понеже открай време си били внушили, че дребното огнестрелно оръжие създавало повече проблеми, отколкото ползи. Но пък сигурно щели съвсем да припаднат, ако Джери бил си наумил да прекара хонконгския си „Уебли“ през

банкокската митница, а от там и през пномпенската. Така че, утешавал се Джери, можели единствено да се благодарят, че не тръгвал чисто гол към предстоящата му задача, независимо какво гласяла доктрината им за текущата седмица.

На летището се оказало, че самолет за Батамбанг нямало, но то пък кога ли е имало за която и да е дестинация? На пистата за излитане и кацане имало единствено големи сребристи превозвачи на ориз с виещи реактивни турбини, имало и кърпене на полосата след новия обстрел с реактивни снаряди през предишната нощ. Джери се загледал в камионите, които докарвали пръст, и в работниците, които трескаво я насипвали в сандъци от боеприпаси. „През следващия си живот, решил Джери, ще стана търговец на пясък и ще го продавам на баснословни цени на обсадените градове.“

В чакалнята попаднал на група стюардеси, които пиели кафе и се смеели, и се присъединил към тях със своя безгрижен маниер. След малко високо, знаещо английски момиче направило физиономията на силно съмняващ се човек, но все пак заминало нанякъде с паспорта му и с петте долара.

— *C'est impossible* — започнали да го уверяват в един глас останалите, докато я чакали. — *C'est tout occupé.*^[1]

Но когато момичето се върнало, на лицето му греела усмивка.

— Пилотът е много възприемчив — казало. — Ако не ви харесал, нямало да ви вземе. Но аз му показах снимката ви и той се съгласи да претовари машината. Имал правото да качи само трийсет и един *personnes*, но за вас бил готов да извърши нарушение в името на доброто ви приятелство, ако му заплатите хиляда и петстотин риела.

Самолетът се оказал две трети празен, а пробойните от куршуми по крилата му сълзели вода като непревързани рани.

* * *

В онези дни Батамбанг си оставаше най-безопасният град в свиващия се архипелаг, контролиран от Лон Нол, и последната ферма, снабдяваща Пном Пен с храни. Цял час бръмчали над територия, която уж била под контрола на червените кхмери, но така и не видели жива душа. Докато кръжали над летището, някой гръмнал лениво от

оризищата и пилотът се видял принуден да направи проформа две-три чупки, за да не го улучели, но за Джери било по-важно да огледа от въздуха наземната обстановка: стоянките за самолетите; кои писти са граждански и кои военни; оградения с бодлива тел анклав със складовете за товарите. Кацнали в обстановка на пасторален разкош. Картечните гнезда били обрасли в цветя, по дупките от снарядите щъкали угоени кафяви кокошки и имало вода и ток в изобилие, макар изпращането на телеграма до Пном Пен да отнемало вече цяла седмица.

Тук вече Джери наистина трябвало да внимава къде стъпва. Инстинктът му за прикритие бил по-силен от всякога. *Видният журналист, достопочтеният Джери Уестърби, пише материал за обсадната икономика.* „Когато притежаваш ръст като моя, друже, за всяко свое действие следва да имаш дяволски убедително обяснение.“ Така че се постарал да пусне малко дим, както се изразяват разузнавачите.

На информацията, под зорките погледи на неколцина мълчаливи мъже, поискал да му изброят най-хубавите хотели в града и си записал две-три имена, като в същото време не преставал да оглежда групирането на самолетите и сградите. После тръгнал да обикаля канцелариите, да проучва възможностите за изпращане по въздушна поща на репортажите си от Пном Пен, но никой нямал ни най-малка представа как да стане. Продължил огледа с размахване на кредитната си карта за телеграфни услуги и с разпитвания как най-лесно да стигнел до двореца на губернатора, подсказвайки по този начин, че вероятно му предстояла лична среща с височайшата личност. Междувременно си изградил репутацията на най-видния репортер, посещавал някога Батамбанг. Но и успял да отбележи кои врати са надписани „Само за екипажи“, кои — „Вход за външни лица забранен“ и кои са за мъжките тоалетни, за да можел после, насаме, да си начертае схема на цялата гражданска част на аерогарата, обръщайки специално внимание на местата, през които можел да се промъкне в заградената с телени мрежи част на летището.

В заключение заразпитвал кой от пилотите всъщност се намирал в момента в града. Познавал се отблизо с неколцина, казал, така че предпочитал евентуално при нужда да помоли някой от тях да пренесе съответния му репортаж в багажа си. Една от стюардесите започнала

да му изрежда имената от списък, а в това време Джери леко обърнал листа и допрочел и останалите. В списъка фигурирал и полетът на „Индочартър“, но името на пилота не се споменавало.

— Капитан Андреас още ли лети за „Индочартър“? — поинтересувал се.

— *Le capitaine qui, Monsieur?*^[2]

— Андреас. За по-кратко му викаме Андре. Дребен на ръст и винаги с тъмни очила. Навремето поддържаше линията до Кампонг Тям.

Тя завъртяла глава. Само капитан Маршал и капитан Рикардо летели за „Индочартър“, но „льо капитен“ Рик загинал сред пламъците при катастрофа. Джери се престорил, че това не го вълнува, но успял да установи между другото, че карвеърът на капитан Маршал се очаквал да излети следобед, както пишело и в снощната грама, но нямал възможност да приеме още товар; бил пълен докрай, както винаги ставало с полетите на „Индочартър“.

— Имате ли идея къде мога да го намеря?

— Капитан Маршал никога не лети до обяд, мосю.

Наел такси до града. Най-добрият хотел се оказал пренаселен с бълхи коптор на главната улица. Самата тя била тясна, воняща и оглушителна: типичен азиатски областен център на вълната на икономическия подем, тътнещ от рева на хондите и задръстен с измъчените мерцедеси на бързо забогателите. За да поддържа прикритието си, Джери наел стая, платил в аванс за нея, включително и за *service spécial*, което не включвало нищо кой знае колко екзотично, а просто осигурявало чисти чаршафи, вместо такива, по които още личали следите от телата на доскорошните им ползватели. Заръчал на шофьора да се върне след час. И по навик се сдобил с разписка за сума, превишаваща значително действително платената. Взел душ, преоблякъл се и най-учтиво изслушал прислужника, който му показал откъде да се прекатери, след като заключели входа във връзка с настъпването на полицейския час; и чак тогава излязъл да търси къде да закуси, тъй като все още било девет сутринта.

Помъкнал със себе си пишещата машина и сака. Други кръглооки не се виждали. Затова пък отбелязал наличието на плетачи на кошници, търговци на кожи, продавачи на плодове, както и на вездесъщите бутилки с краден бензин, подредени покрай уличното

платно в очакване да бъдат взривени при следващия обстрел. В окаченото на дърво огледало имал възможността да наблюдава как зъбар вади зъба на вързания на висок стол пациент, след което станал свидетел на тържественото добавяне на кървавия зъб към наниза с улова за деня.

Всичко това Джери записал най-старателно в бележника си, както подобава на един ревностен репортер на хорското ежедневие. А от разположено на тротоара кафене, докато поливал прясната риба със студена бира, държал под око насрещната мърлява полуостъклена канцелария с надпис „Индочартър“ и чакал някой да дойде и да я отключи. Така и не се явил никой. *Капитан Маршал никога не лети до обяд, мосю.*

От специализирана за детски велосипеди аптека закупил ролка лейкопласт и щом се прибрал в стаята си, залепил валтера към гръдния си кош, за да не му се мотае около кръста. И чак след като се оборудвал по този начин, безстрашният журналист тръгнал да изживее следващата порция от прикритието си, което, в манталитета на оперативния агент, не е нищо друго, освен напълно безсмислен акт на самолегитимиране, преди нещата да станат съвсем напечени.

Губернаторът живеел на самия край на града, зад веранда и френски колониални двери, със секретариат, наброяващ седемдесет служители. Просторното бетонно преддверие водело до приемна, която така си и била останала недовършена и зад която се намирали куп много по-тесни канцеларийки, в една от които въвели Джери след петдесетминутно чакане и го представили на миниатюрен и много висш, облечен в черен костюм камбоджанец, изпратен от Пном Пен със задачата да отбива любопитните кореспонденти. Мълвата гласяла, че бил генералски син и ръководел батамбангската страна на семейния опиумен бизнес. Писалището било прекалено огромно за ръста му. Наоколо се навъртали неколцина прислужници, до един с крайно свирепи физиономии. Единият бил в униформа с куп ленти на ордени.

Джери обявил, че се нуждае от задълбочени общи сведения и в отговор му били изредени няколко очарователни мечти: че врагът — комунистите — бил на границата на поражението; че се обсъждало сериозно отварянето наново на цялата национална пътна мрежа; че туризмът бил най-бързо развиващия се сектор в икономиката на провинцията им. Генералският син изговарял бавно и красиво

френските изречения и явно се опивал от собствения си глас, ако се съдело по това, че приказвал с полузатворени очи и с усмивка, все едно слушал любима мелодия.

— И ако ми позволите, ми се ще да приключа с кратко предупреждение към вашата родина. Вие сте американец, нали?

— Англичанин.

— Все едно. Предайте следното на вашите управници, сър. Ако не ни помогнете да продължим битката срещу комунистите, ще се обърнем към руснаците с искане да заемат вашето място в борбата ни.

„Майко мила — помислил си Джери. — Олеле, мамо. О, господи.“

— Ще предам посланието ви — обещал и уж се накарал да си върви.

— *Un instant, Monsieur*^[3] — възпрял го рязко висшият служител и дузината му дремещи придворни се поразмърдали. Той отворил чекмедже и извадил оттам внушителна преписка. „Завецанието на Фрост — опитал се да отгатне Джери. — Или смъртната ми присъда. Или марки за писмата ми до Кат.“

— Вие сте писател, нали?

— Да.

„Ко окончателно ме спипа. Преспиване в затвора и събуждане утре с прерязано гърло.“

— И сте възпитаник на Сорбоната, мосю?

— Оксфорд.

— Оксфорд в Лондон?

— Да.

— Тоест чели сте великите френски поети, мосю?

— С безкрайно удоволствие — отвърнал пламенно Джери. Придворните наблюдавали с изключителна сериозност.

— Надявам се в такъв случай мосю да е така добър да сподели с мен мнението си за следните няколко строфи. — И дребният чиновник започнал да чете на глас със своя изискан френски, тактувайки бавно с длан:

*Deux amants assis sur la terre
Regardaient la mer.*^[4]

След което изрецитирал поне още двадесетина мъчителни реда на озадачения Джери. Накрая обявил „Воала!“ и отместил настрана папката.

— *Vous l'aimez?*^[5] — попитал и забил строг поглед в неутрална част на помещението.

— *Superbe* — отвърнал Джери с изблик на възторг. — *Merveilleux.*^[6] Прочувствено.

— И от кого според вас е написано това?

— Ламартин? — изговорил първото хрумнало му име Джери.

Висшият чиновник завъртял глава. Придворните съвсем били приковали Джери с погледите си.

— Виктор Юго? — опитал се пак да познае Джери.

— От мен — заявил чиновникът и върнал с въздишка папката в чекмеджето. Придворните се поотпуснали. — Помогнете с всичко възможно на господин литератора — наредил им той.

* * *

При завръщането си Джери установил, че на аерогарата царял пълен и опасен хаос. По входната рампа хвърчели насам-натам мерцедеси така, сякаш в гнездото им е нахлул нашественик, по паркинга кръжали прожектори, мотоциклети и сирени, а чакалнята, до която успял най-сетне да се добере през кордона с цената на хиляди разпавии, била претъпкана от уплашен народ, който се биел пред таблата с разписанията, крещял си един на друг и се мъчел през целия този шум да чуе и какво съобщават по дънещите високоговорители.

Проправил си път до информацията, но гишето се оказало затворено. Покатерил се на тезгяха и през дупка в противовзривната преграда успял да зърне летищната полоса. Взвод въоръжени войници подтичвали по празната писта към няколкото бели пилона, от които в безветрието висяха национални флагове. Спуснали две от знамената до средата на мачтите им, а вътре в залата високоговорителите се самопрекъснали, за да изсвирят няколко такта от националния химн. Над пълчищата от хорски глави Джери затърсил някой, с когото да може да поведе разговор. Спрял се на върлинест мисионер с късо подстригани жълти коси, с очила и с прикачено към джобчето на

кафявата му риза петнайсетсантиметрово сребърно разпятие. До него стояли с нещастен вид двама камбоджанци със свещенически яки.

— *Vous parlez français?*^[7]

— Да, но и на английски мога да говоря!

По напевното му школувано произношение Джери преценил, че е датчанин.

— Журналист съм. Какво е станало — напънал се да надвика лудницата.

— Затворили са Пном Пен — изревал в отговор мисионерът. — Нито приемат, нито пускат полети.

— Защо?

— Червените кхмери взривили оръжейни складове на летището. Ще е затворено поне до утре сутрин!

Радиоуредбата пак закудкудакала. Двамата свещеници се заслушали. Мисионерът се прегънал почти одве, за да чуе измърморения превод.

— Нанесени сериозни поражения. Повредени вече половин дузина самолети. Напълно унищожени. Властите подозират може да било саботаж. Може и пленници взели. Но защо изобщо държат боеприпаси на летище? Крайно опасно. Къде е логика?

— Добър въпрос — съгласил се Джери.

Тръгнал да си пробива път през залата. И както винаги, главният му план се оказал тотално неприложим. Изходът „Само за екипажи“ вече се пазел от две много яки бичета, а при създалата се напрегната обстановка не виждал начин да ги залиса с приказки. Тълпата напирала най-вече към изхода за пътниците, където претоварените наземни служители отказвали да приемат бордни карти, а претоварените полицаи отбивали наплива от писмени разрешения, с които видните личности се надявали да се измъкнат от простолюдието. Оставил се хорското течение да го носи. По периферията на тълпата група французи търговци крещели, че са длъжни да им върнат парите, а по-възрастните се подготвили да прекарат на място нощта. В това време центърът се бутал, надничал и си споделял последните клюки, а инерцията го изтиквавала равномерно към първите редове. В мига, в който се озовал най-отпред, Джери измъкнал дискретно кредитната телеграфна карта и прекрачил импровизираната бариера. Старшият полицейски служител бил лъснат, стегнат и наблюдавал надменно

Джери, докато подчинените му се трудели усилено. Джери се отправил директно към него с провиснал в ръката му сак и натикал картата под носа му.

— *Sécurité américaine*^[8] — изкрещял на ужасен френски, после се озъбил на двамата пред крилатата врата, втурнал се на полосата и продължил смело напред, очаквайки през цялото време с гърба си някой да му викне да спре, да произведе предупредителен изстрел или — в тази натопорчена атмосфера — да го гръмне направо, без предупреждение. Вървял гневно, грубо и властно, размахвайки усилено сака за отвличане на вниманието, както ги били учили в Сарат. Насочил се към паркираните в редица на шейсет метра оттам — ето че вече били петдесет — едномоторни военни учебно-тренировъчни самолети без опознавателни знаци. Зад тях се намирал ограденият сектор с товарните складове, номерирани от девет до осемнайсет, а зад складовете вече се виждали няколко хангара и стоянки с надписи „Вход строго забранен“ на почти всички възможни езици, освен китайския.

Стигнал до учебните самолети и тръгнал властно по редицата им, сякаш ги инспектирал. Закотвили ги били с вързани с тел тухли. Намалил крачката, но без да се спира напълно, ритнал гневно една от тухлите с обувката си от еленова кожа, дръпнал елерона на едно крило и завъртял недоволно глава. Отляво, от укрепеното с чували пясък гнездо го наблюдавал вяло екипажът на близката зенитка.

— *Qu'est-ce que vous faites?*^[9]

Джери се извърнал наполовината и свил длани на фуния пред устата си.

— Гледайте си проклетото небе, за бога! — креснал им на хубав американски, посочил гневно нагоре и закрачил ядно към високата мрежеста ограда. Портата ѝ се оказала отворена, предлагайки му достъп до складовете. А веднъж подминал ги, вече нямало да се вижда нито от аерогарата, нито от контролната кула. От пукнатините на напукания бетон под нозете му бил поникнал пирей. Наоколо не се виждала жива душа. Складовете — десет метра дълги, три метра високи — били общити със застъпващи се дъски и покрити с палмови листа. Стигнал до първия. По обкованите с дъски прозорци пишело „Осколочни бомби без взриватели.“ До отсрещните хангари водела

добре отъпкана прашна пътека. През процепа мернал папагалските краски на паркираните товарни самолети.

— Ето те и теб — промърморил си на глас Джери на излизане откъм безопасната страна на складовете, след като видял пред себе си, ясно като в бял ден, като първи визуален контакт с врага след многомесечен поход, очукания сиво-син DC-4 карвеър: дебел като жаба, клекнал върху ронещия се асфалт с отворена и вдигната нагоре носова част. И от двата десни двигателя капело като силен черен дъжд дизелово масло, а под товарния отвор седял и пушел кльоцав китаец с шапка с козирка, накичена с военни значки, и отмятал по списък чувалите, които двама хамали мъкнели, а трети товарел с помощта на древен високоповдигач. Кокошки кълвели нервно около нозете му. На фюзелажа се виждали огненочервени букви на фона на избелелия състезателен екип на Дрейк Ко: „ОЧАРТ“. Останалите били станали жертва на скорошно преобоядисване.

О, Чарли е неразрушим. Направо е безсмъртен, мистър Туу; фантастичен полукитаец, само кожа, кости и опиум, но абсолютно великолепен пилот...

„Дано наистина да е такъв, девойко“, потръпнал при тази своя мисъл Джери, а в това време хамалите качвали чувал подир чувал през отворения нос в охлузената вътрешност на самолета.

Посветил целия си живот да служи като Санчо Панса на преподобния Рикардо, ваше преосвещенство, добавил бил Кро към направеното от Лизи описание. Половин китаец, както ни уведомява и уважаемата дама, и горд ветеран от сума ти безуспешни войни.

* * *

Джери така и не направил опит да се скрие, ами останал прав с провесения от ръката му сак и с извинителната усмивка на заблуден англичанин. Носачите всъщност налитали на самолета от няколко посоки едновременно. И били много повече от двама на брой. Джери ги загърбил и повторил номера с нехайното минаване — покрай учебните самолети, а преди това и по коридора до кабинета на Фрост — с тази разлика, че този път минал покрай редицата складове и надничал през процепите между дъските, но не видял нищо особено, с

изключение на някой и друг строшен сандък. *Подновяването на концесията за летене от Батамбанг струва половин милион щатски долара, споменал му бил Келър. При тази цена кой щял да седне да се занимава с козметични ремонти?*

В промеждутък между складовете заварил четири армейски камиона, отрупани с плодове, зеленчуци и ненадписани чували. Всичките били с обозначенията на артилерийски поделения и били паркирани със задните им капаци към самолета. В каросерията на всеки камион стояли по двама войници и подавали чували на носачите. Много по-разумно щяло да е да прикарат камионите до самия самолет, но явно се ръководели от съображения за дискретност. *Армията все гледа да закачи нещо — казал му бил Келър. — Военноморският флот може да си докара няколко милиона само от един конвой надолу по река Меконг. Военновъздушните сили пък са в още по-изгодно положение. С бомбардировачите транспортират плодове, а хеликоптерите спасяват от обсадените градове богати китайци, а не ранени. С пръст в уста са само изтребителите, понеже не могат да кацат другаде, освен там, откъдето са излетели. Но не полагат ли изрични усилия, сухопътните войски така и ще си останат на сухо.*

Джери успял да се приближи толкова до самолета, че да чуе как Чарли Маршал крякал заповеди по посока на носачите.

А складовете пак се заредили. Осемнайсети номер бил с двукрила врата, а отстрани по дъските със зелена боя било изписано „Индочартър“ с шрифт, който от по-далеч наподобявал китайските йероглифи. Вътре, в полумрака, върху пръстения под клечали двама китайски селяни — мъж и жена. А върху обувия в сандал крак на стария китаец било положило глава завързано с въже прасе. Останалото им имущество се състояло от дълъг, увит в рогожа и старателно омотан с канап денк. Като нищо можело да е и труп. В единия ъгъл стояла делва с вода, с две купички за ориз до нея. Това било цялото съдържание на склада. „Добре дошли в транзитната зала на «Индочартър»“, рекъл си Джери. Стичащата се по ребрата му пот не му попречила да се включи в редицата носачи и по някое време да се изравни с Чарли Маршал, който не преставал да кудкудяка с все сила на кхмерски и да отмята с трепереца ръка товарите по списъка.

Бялата му риза с къси ръкави била омазана с машинно масло и имала по пагоните си достатъчно златни нашивки за генералско звание

в които и да било военновъздушни сили по света. А сред невероятната колекция от лентички на ордени и червени комунистически звезди на гърдите му се виждали и две американски нашивки за участие в големи битки. На едната пишело „Убий комунист в името на Христа“, а на другата — „По душа Христос е бил капиталист“. Главата му била наведена и лицето му се криело в сянката на голямата козирка на шапката, която падала свободно върху ушите му.

Джери го изчакал да си вдигне главата. Хамалите започнали да му подвикват да не задържа опашката, но Чарли Маршал упорито седял с наведена глава, в същото време нещо дращел и отбелязвал по списъка и на свой ред също им врякал.

— Капитан Маршал — казал тихо Джери, — пиша материал за Рикардо за един лондонски вестник. Молбата ми е да ме вземете със себе си до Пном Пен, за да мога да ви задам няколко въпроса.

И докато говорел, положил внимателно върху списъка томчето с „Кандид“, от което дискретно и ветрилообразно стърчали три стодоларови банкноти. Както го били учили саратските илюзионисти, за да накараш някого да погледне нанякъде, достатъчно е да му посочиш противоположната посока.

— Разбрах, че обичате Волтер — казал.

— Никого не обичам — отвърнал с дрезгав фалцет Чарли Маршал на списъка си, а шапката се свлякла още по-ниско върху челото му. — Мразя цялото човечество, ако искаш да знаеш. — Въпреки китайската мелодика, ругатнята му била несъмнено френско-американска в същността си. — В Исус Христос се кълна: толкова ненавиждам човечеството, че ако то не се гръмне в най-скоро време, аз лично ще си купя бомби и ще отида да ги пусна отгоре му!

Но бил останал без слушател. Чарли Маршал още не се бил доизказал, когато Джери бил стигнал до средата на стоманената стълба.

— Волтер е един проклет невежа! — креснал Чарли Маршал на следващия носач. — И не е знаел за какво се бори, идиотът му с идиот! Хвърли го там бе, мързелив жълтур, и бягай за следващия! *Dépêche-toi, crétin, oui?*^[10]

Но независимо от всичко напъхал Волтер в задния джоб на торбестите си гащи.

* * *

Отвътре самолетът бил тъмен, просторен и хладен като катедрала. Седалките били махнати и по стените били монтирани етажерки от перфорирани зелени елементи като от детски „конструктор“. От тавана висели заклани свине и кокошки. Останалият товар бил нахвърлян по средната пътека, започвайки откъм опашката, което според Джери не предвещавало нормално излитане, и се състоял от плодове, зеленчуци и забелязаните от Джери в армейските камиони чували с надписи „ЖИТО“, „ОРИЗ“ и „БРАШНО“, изписани с толкова едри букви, че да не затруднят и най-неграмотния агент от наркоуправлението. Но успялата да изпълни вътрешността лепкава миризма на мая и меласа не се нуждаела от никакви обозначения.

Част от чувалите били наредени в кръг, за да има къде да седнат спътниците на Джери. Най-видните сред тях били двама неприветливи китайци с опърпано сиво облекло, а от еднаквостта на външния им вид и въздържаната проява на превъзходство Джери моментално заключил, че са специалисти в конкретна област и се сетил колко бомбаджии и радисти му се било налагало да вкарва и изкарва без капка благодарност из зоните на военни действия. До тях, но на уважителна дистанция, седели, пушейки и поглъщайки ориз от купичките си, четирима въоръжени до зъби планинци. Джери ги определил условно като хора от народността мео или от някое от племената шан от северните погранични райони, където бащата на Чарли Маршал бил командвал армията си, а по непринуденото им поведение преценил, че са част от постоянната прислуга.

Висшето общество се беше оформило в съвсем отделна класа: най-вече самият полковник от артилерията, който толкова любезно бил осигурил транспорта и военния ескорт, заедно с неговия приятел — старши митнически служител, без чиято помощ нищо не можело да се осъществи. Двамата се били изтегнали царствено наред пътеката в специално осигурени им кресла и наблюдавали гордо процеса на товарене, издокарани в парадните си униформи, както изисквала цялата церемония.

Групата включвала и още един член, който се бил прикрил върху сандъците в опашния отсек, почти опрял глава в тавана, така че не се

поддавал на подробен оглед. Държал пред себе си своя собствена бутилка уиски, че дори и собствена стъклена чаша. Над буйната си брада носел кепе като на Фидел Кастро. По тъмните му китки лъщели златни верижки, известни в онези времена (на всички, освен на носещите ги) като „ЦРУ гривни“, с оптимистичната цел, че закъсалият на вражеска територия ще може да се измъкне, като раздава брънките им една по една. Но най-непроменлив бил блясъкът на очите му, които следели неотлъчно Джери над старателно смазания Калашников.

„Още докато съм бил пред отворения преден капак ме е взел на мушка — дал си сметка Джери. — От мига, в който излязох от склада.“

„Ония двамата, китайците, са сто на сто готвачи“, подсказало му в един миг вдъхновението: „готвачи“ в смисъла придаван му в подземния свят, тоест „лаборанти химици“. Според Келър напоследък от „Еър Опиум“ започнали да докарват суровия базисен материал за преработка в Пном Пен, но било невероятен зор да кандърдисат готвачите да работят в обсадения град.

— Ей, Волтер!

Джери застанал на ръба на отворения нос. Под себе си видял възрастното семейство китайци и Чарли Маршал, който се мъчел да им отнеме прасето, докато тикал бабата нагоре по стоманената стълба.

— Хвани я, щом стигне до теб — провикнал се Чарли Маршал, стиснал прасето в обятията си. — Не дай боже да падне и да си строши гъза, край няма да имат неприятностите с тия жълтури. Ти да не излезеш някое шантаво наркоченге бе, Волтер?

— Не съм.

— Дръж я здраво тогава и не пускай, чуваш ли?

Бабата се закатерила по стълбата. Но след първите няколко стъпала се разкрякала, при което Чарли Маршал успял някак си да стисне прасето под едната си мишница, а със свободната ръка да я изтласка рязко по задника, крещейки ѝ нещо на китайски. Дядото издрапал подире ѝ и Джери ги вмъкнал живи и здрави във вътрешността.

Накрая през отворения нос се подал и палячовския образ на самия Чарли Маршал и Джери имал възможността да мерне за пръв път лицето му независимо от шапката, която го прикривала: с изпъкнали като на скелет кости и кафява кожа, сънливи китайски очи и голяма френска уста, която при крякане се кривяла във всички

възможни посоки. Чарли набутал пред себе си прасето, Джери го награвил и го завлякъл при всичкото му квичене и гъжвене право при възрастните селяни. Едва тогава Чарли вкарал на борда и кльощавото си тяло, все едно паяк се измъкнал от канализационна тръба. Митничарят и полковникът артилерист рипнали на нозе, отръскали отдире униформите си и се отправили забързано по пътеката към мъжа с кепето като на Кастро, скрил се в сянката над сандъците. След като стигнали до него, зачакали уважително, като църковни служители, поднасящи волните пожертвувания към олтара.

Златните верижки проблеснали, ръка се протегнала надолу — веднъж, дважди — и настъпила благочестива тишина, докато двамата преброили внимателно пачките банкноти пред очите на всички присъстващи. След това почти в синхрон се върнали на горния край на стълбата, където ги чакал Чарли Маршал с полетния лист. Митничарят го подписал под одобрителния поглед на полковника от артилерията; накрая козирували едновременно и изчезнали надолу по стълбата. Конусовидният нос се дотърлил до почти затворено положение, Чарли Маршал му теглил един ритник, затулил процепа с някакви рогожи и се прехвърлил чевръсто през сандъците към вътрешната стълба, която водела до пилотската кабина.

Подир него се прехвърлил и Джери, настанил се на мястото на помощник-пилота и изброил наума си „щастливите обстоятелства“, в които се бил озовал:

„Претоварването ни е към петстотин тона. От моторите тече масло. Возим със себе си въоръжен телохранилел. Забранено ни е да излетим. Забранено ни е и да кацаме, а на летището в Пном Пен вероятно има кратер от бомба с размерите на графство Бъкингамшър. За да стигнем от тук до спасението, трябва да летим час и половина над територия на червените кхмери, а ако там, на финала, някой вземе да ни издаде, агентурният ас Уестърби ще го спипат със свалени гащи и с двестатина чувала опиум.“

* * *

— Имаш ли представа как се управлява това животно? — провикнал се Чарли Маршал, докато щракал цяла редица плесенявали

превключватели. — Ти, Волтер, да не си някой герой от авиацията?

— Мразя я до дън душа.

— И аз.

Чарли Маршал грабнал някаква мухобойка и се нахвърлил на бръмчащата по предното стъкло огромна конска муха, после запалил един по един двигателите, докато целият ужасен самолет се затресъл и раздрънчал като лондонски автобус, тръгнал да се катери по хълма Клапхъм. Радиото изгъгнало и Чарли Маршал си направил труда да отпрати нецензурно запитване до контролната кула, първо на кхмерски, а след това, в съответствие с отдавна установената в авиацията традиция — и на английски. Докато рулирали към далечния край на пистата, минали покрай две огневи точки и Джери се зачудил дали някой зенитчик няма да се престарее и да пусне един ред по корпуса им, но веднага се сетил с облекчение за полковника с камионите и изплатеното му възнаграждение.

Отнякъде изникнала втора конска муха, но сега било ред на Джери да се заеме с мухобойката. Имал чувството, че самолетът изобщо не ускорява, но не можел да прецени със сигурност, тъй като половината циферблати по таблото си стояли на нула. Трополенето на гумите по пистата почти заглушавало рева на моторите. При което Джери си спомнил как шофьорът на стария Самбо го връщал в пансиона на училището, минавайки бавно и тържествено по западната дъга на околоръстното покрай Слау до неизбежния финал в „Итън“.

Двама от планинците били дошли отпред да не изпуснат веселбата и се смеели като шури. Палмова горичка се устремила, подскачайки, насреща им, но самолетът твърдо отказвал да се отлепи от земята. Чарли Маршал изтеглил разсеяно лоста и прибрал колесниците. Неубеден докрай, че носът се е вдигнал, Джери пак се сетил за училището и за състезанията по дълъг скок, където изпитвал същото усещане — хем не е излетял, хем е престанал да е на земята.

Усетил удара и чул шума на листата, когато коремът на самолета се плъзнал по върховете на дърветата. Чарли Маршал крещял на самолета да се вдигне най-после в проклетия въздух, в продължение на цяла вечност изобщо не набирали височина, ами просто висели и пъшкали на неколцина метра над серпантините на пътя, който се катерел неумолимо към билата на поредица от хълмове. Чарли Маршал тръгнал да пали цигара, та се наложило Джери да поеме лоста пред

себе си и да усети съпротивата на вертикалния стабилизатор. После Чарли Маршал поел отново управлението и направил плавен завой към най-ниската точка на планинската верига. Задържал се в завоя, прехвърлил билото и оттам затворил кръга. По големината на кафявите покриви, реката и летището Джери преценил, че са се издигнали на около триста метра. За Чарли Маршал това явно било нормалната височина за летене, при което той най-после си свалил шапката и със самочувствието на прекрасно справил се със задачата си човек си налял голяма чаша от бутилката скоч в краката му. Под тях почнало да се здрачава и кафявата почва постепенно ставала бледолилава.

— Благодаря — приел предложената му бутилка Джери. — И аз ще му ударя едно.

* * *

За начало Джери подхванал няколко незначителни теми — ако изобщо човек може да разговаря на незначителни теми, докато крещи с пълна сила.

— Червените кхмери току-що са взривили летищния склад с боеприпаси — изревал Джери. — В момента не разрешават нито излитания, нито кацания.

— Ама наистина ли? — И за пръв път, откакто се били запознали, на Джери му се сторило, че Чарли Маршал хем се радва, хем е силно впечатлен.

— Разправят, че с Рикардо сте били големи приятели.

— Навсякъде бомбардирахме. Изтрепахме горе-долу половината човечество. Виждали сме повече убити хора, отколкото живи. Долината на гърнетата, Дананг — абе какво да ти разправам: такива герои сме ние с него, че като пукнем някой ден, Исус Христос лично ще слезе с хеликоптера си да ни измъкне от джунглата.

— Чул съм, че Рикардо и в бизнеса се оправял страхотно!

— Че как! Няма равен! Знаеш ли колко офшорки имаме ние двамата с Рикардо? Шест. Фондации в Лихтенщайн, корпорации в Женева, банков управител в Холандските Антили, юристи. Исусе Христе! Знаеш ли с какви мангизи разполагам? — И се плеснал по задния джоб. — Точно триста щатски. Чарли Маршал и Рикардо

изтрепаха заедно половината от проклетото им човечество. Но никой така и не ни плати. За разлика от баща ми, на когото платиха сума ти пари за това, че избил останалата половина. А на Рикардо винаги са му идвали на акъла какви ли не щури идеи. Празни сандъци от боеприпаси. Исусе Христе! Да сме платели на жълтурите да съберат всички сандъци от боеприпаси от цяла Азия, след което да сме ги продадели на участниците в следващата война!

Носът клепнал и той го изтеглил нагоре с вулгарна псувня на френски.

— Ами каучука! Да сме оберели всичкия каучук от Кампонг Тям! И отлитаме, значи, за Кампонг Тям с големи хеликоптери с червени кръстове. И какво правим? Евакуираме всичките проклети ранени, това правим. Стой мирно бе, тъпо копеле, не ме ли чуваш! — Пак говорел на самолета. А Джери забелязал в предния конус няколко пробойни от куршуми, които не били запушени съвсем удачно. „Късай по перфорацията“, минала му през ум нелепата мисъл.

— Косй. Милионери сме щели да станем от човешки коси. Хващаме всички жълтурки по селата да си пуснат дълги коси, отрязваме ги и ги закарваме в Банкок за перуки.

— А кой покри дълговете на Рикардо, че да почне да лети за „Индочартър“?

— Никой!

— Разправят, че бил Дрейк Ко.

— Не познавам никакъв Дрейк Ко. И на смъртното си легло ще се закълна пред мама и тате: „Копелето Чарли, генералският син, през живота си не е чувал за никакъв Дрейк Ко“.

— Какво толкова направи Рикардо за Ко, че Ко да изплати всичките му борчове?

Чарли Маршал направо надигнал шишето с уиски, после го върнал на Джери. Махнел ли ги от лоста, кокалестите му ръце почвали да треперят като луди, а носът му не спирал да тече. „Колко ли лули с опиум изпушва на ден?“, запитал се Джери. Навремето познавал един хотелиер в Луанг Прабанг — французин, родом от Северна Африка, — който с по-малко от шейсет не можел да функционира нормално. И се сетил, че *капитан Маршал никога не лети до обяд*.

— Американците цял живот бързат — оплакал се Чарли Маршал, въртейки глава. — Имаш ли представа защо точно сега

трябва да закараме тоя товар до Пном Пен? Щото никой няма търпение. В наше време всеки иска бързо да се надрусва. Никой не ще да си губи времето в пушене. Гледат само мигновения ефект. А ако си си наумил да изтребиш човечеството, не трябва да бързаш, нали ме разбираш?

Джери решил да направи нов опит. Единият от четирите мотора предал богу дух, а втори бил почнал да вие като от спукан ауспук, така че се налагало да вика още по-силно.

— Какво вършеше Рикардо, че да заслужи толкова много пари?
— повторил.

— Едно само ще ти кажа, Волтер, окей? Не обичам политиката. Аз съм си прост контрабандист на опиум, окей? Ако толкова ти е мъчно за политика, слез долу да си поприказваш с ония, лудите шани. „Политиката не става нито за ядене, нито за чукане, нито за пушене.“ Така разправяше той на баща ми.

— Кой това?

— Дрейк Ко го разправяше на баща ми, баща ми — на мен, а аз — на цялото проклето човечество! Той, Дрейк Ко, е велик мислител, от мен да го знаеш!

По някаква негова си инициатива самолетът постепенно се бил снижил и вече летял на някакви си петдесетина метра над оризищата. Видели под себе си село със запалени огньове за готвене и бягащи панически към дърветата човечета, а Джери се запитал най-сериозно дали Чарли Маршал изобщо ги е забелязал. Но като търпелив жокей Чарли изтеглил в последния миг лоста, натиснал го и успял някак си да вдигне главата на коня, после пак отпили от шишето със скок.

— Ти добре ли го познаваш?

— Кой?

— Ко.

— През живота си не съм го виждал, Волтер. Ако толкова ти се говори за Дрейк Ко, върви да питаш баща ми. А той ще ти пререже гръцмуля.

— А Тиу? Чакай друго да те питам: кои са ония двамата с прасето? — провикнал се Джери, колкото да поддържа разговора, докато Чарли си възвърнал бутилката да опъне отново от съдържанието ѝ.

— От народността хо, от Чианг Май са. И се притесняват да не би скапаният им син в Пном Пен да гладува. Затова са му повлекли проклетото прасе.

— Та какво викаш за Тиу?

— Не чу ли като ти казах? Не познавам никакъв Тиу.

— Рикардо са го видели в Чианг Май преди три месеца — провикнал се Джери.

— Ами значи Рикардо е проклет глупак — обявил прочувствено Чарли Маршал. — Най-добре е Рикардо да не си навира задника в Чианг Май, ако не иска някой да му го гръмне. Щом някой е тръгнал да се прави на умрял, най-добре е да си държи проклетия език зад зъбите, нали ме разбираш? И аз все това му разправям: „Рик, ти си ми съдружник. Дръж проклетия си език зад зъбите и не си развявай задника пред хората, щото някои от тях лично са ти страшно ядосани“.

Самолетът навлязъл в дъждовен облак и започнал рязко да губи височина. Дъжд заплющял по фюзелажа и започнал да прониква през прозорците. Чарли Маршал защракал нагоре-надолу някакви ключета, на контролното табло нещо изпищяло, две мижави лампички светнали и отказали да угаснат въпреки всичките псувни на Чарли. Но за най-голяма почуда на Джери започнали пак да набират височина, макар че поради това, че минавали през облаците, му било трудно да прецени ъгъла на изкачването. Извърнал се да види наклона на пода и успял да забележи в последния момент как брадатата фигура на ковчежника с кепе като на Фидел Кастро слизала по стълбата от кабината, стиснала калашника за цевта.

Продължили да се изкачват, дъждът спрял и нощта ги обгърнала така, сякаш били навлезли в територията на друга държава. Изведнъж отгоре им се появили звездите, прелетели, подскачайки, окъпаните от луната пукнатини в облачната покривка, издигнали се още, облаците напълно изчезнали, Чарли Маршал нахлупил шапката си и обявил, че и двата десни двигателя са престанали да участват във веселбата. А Джери избрал точно този миг на отмора, за да зададе най-лудия си въпрос:

— И къде е в момента Рикардо, друже? Щото аз трябва да го намеря. На всяка цена. Обещал съм на моя вестник да разменя някоя и друга дума с него. Не бива да ги разочароваме, нали?

Сънените очи на Чарли Маршал вече се били затворили почти докрай. Седял в полутранс, опрял глава в седалката, а козирката на шапката била паднала на носа му.

— Какво каза, Волтер? Питаш ли нещо?

— Питам те къде е Рикардо в момента?

— Рик ли? — повторил Чарли Маршал и изгледал Джери с нещо като почуда. — За Рикардо ли става дума, Волтер?

— Точно за него, друже. Къде е сега? Искам да обменя някои възгледи с него. Това беше и смисълът на онези триста долара. И ще последват още петстотин, ако намериш време да ми уредиш запознанството.

Чарли Маршал изведнъж се оживил, извадил от задния си джоб „Кандид“ и я тръшнал в скута на Джери, използвайки повода, за да изригне бясно:

— Изобщо нямам представа къде може да бъде Рикардо, разбра ли ме? Никога през живота си не съм искал да имам приятел. Само да го видя тоя Рикардо, топките ще му гръмна насред улицата, чуваш ли? Рикардо умря. И ще си остане умрял, докато не умре. Разправя на всички, че бил загинал. Така че поне веднъж през живота си съм готов да му повярвам на това копеле!

Насочил гневно самолета към облаците и го оставил да се спуска към бавните проблясъци от артилерийските батареи на Пном Пен, а за финал изпълнил идеално кацане на трите колесника едновременно в нещо, което за Джери си било непрогледен мрак. Зачакал да чуе картечни откоси от наземната охрана, зачакал да усети ужасяващото свободно падане с носа напред в някой гигантски кратер, а видял единствено — и то съвсем неочаквано — разтворените обятия на едва осветения край на пистата, маркиран с познатите му вече пълни с пръст сандъци от боеприпаси. Докато рулирали нататък, пред тях се наврял кафяв джип с мигаща отзад зелена светлина, приличаща на ръчно включвано и изключвано електрическо фенерче. Усетил как самолетът заподскачал по затревена повърхност. Забелязал и че в края на пистата ги очаквали два зелени камиона със скупчени около тях фигури, които ги наблюдавали притеснено, а зад тях се мярнала тъмната сянка на спортен двумоторник. Паркирали и в същия миг Джери чул от багажния сектор под вдигнатата високо пилотска кабина скърцането на отварящия се челен конус, последвано от трополящи по

желязната стълба нозе и бърза размяна на думи. Бързината, с която слезли, го изненадала. Но от следващото нещо, което чул, кръвта му се смразила и го накарала да се спусне светкавично по стълбата от кабината към вътрешността на самолета.

— Рикардо! — изкрещял. — Стой! Рикардо!

Единствените още не слезли пасажери били само двамата старци, стиснали прасето и денка. Оттласнал се от перилата на стоманената стълба и се оставил да падне надолу, та гръбнакът му се разтресъл при удара на петите му в земята. Джипът вече бил откарал китайците готвачи с шаните, които ги охранявали. Джери хукнал подире му, но успял само да го види как се е засилил към отворената порта в края на летището. Щом минал през нея, двама часовои я затворили и заели предишните си позиции. Зад гърба си чул как обслужващите техници с шлемофоните налетели на карвеъра. Полицайте, които изпълвали каросериите на двата камиона, наблюдавали безучастно, а възпитаният на Запад глупак Джери се изкушил да си помисли, че ще играят някаква въздържаща роля до мига, в който осъзнал, че са всъщност пномпенският почетен караул в чест на трите тона опиум. Очите му обаче търсели най-вече една-единствена фигура — онази на високия брадат мъж с кепето като на Фидел Кастро, с автомата АК-47 и с подчертаното накуцване, което звучало като двутактов барабанен ритъм, докато гумените подметки на летателните му обуца се спускали по стоманената стълба.

Джери едва успял да го мерне. Вратата на малкия „Бийчкрафт“ го очаквала отворена, а до нея стояли двамина от наземния персонал да му помогнат да се качи. Щом Рикардо стигнал до тях, те посегнали да поемат автомата му, но Рикардо им наредил с жест да стоят настрана. Бил се извърнал и търсел къде е Джери. Погледите им се срещнали за миг. След това Джери вече падал, Рикардо вдигал калашника и през следващите два-сетина секунди Джери имал възможността да направи преглед на живота си от раждането си до настоящия момент, през което време още няколко куршума изтрещели и изсвистели над раздраното от стрелби летище. Когато Джери най-последно вдигнал глава, огънят бил спрял, Рикардо се бил пхнал в самолета, а помощниците му махали клиновете от колесниците. Още преди самолетчето да набере височина над присвяткващите зенитки, Джери спринтирал като луд към най-тъмната част на летищния периметър, докато още някой

не си бил наумил, че присъствието му се явявало пречка пред нормалната търговия.

„Най-обикновено спречкване между двама влюбени — заубеждавал се сам Джери в таксито, обхванал главата си с ръце и напъващ се да укроти отчаяното думкане в гърдите си. — Но какво друго да очаква човек, когато реши да се задява с бившия възлюбен на Лизи Уърдингтън?“

Някъде наблизо избухнал реактивен снаряд, но на него му било все едно.

* * *

Решил да даде на Чарли Маршал два часа, макар че и един му се струвал предостатъчен. Полицейският час бил започнал, но днешната криза не била приключила с падането на мрака; по пътя до „Льо Пном“ ги спирали многократно за проверки, а проверяващите държали автоматите си готови за стрелба. На площада двама мъже си крещели бясно един на друг под светлината на фенерчета пред постоянно нарастваща тълпа. По-нататък по булеварда войници били блокирали осветена с прожектори къща и чакали облеgnати по стените ѝ с пръсти на спусъка. Според шофьора на таксито там били задържали предполагаем агитатор, който продължавал да бъде разпитван вътре от полковник от тайната полиция и хората му. В предния двор на хотела били паркирани танкове, а в стаята си Джери заварил Люк да пие от шишето, проснал се най-спокойно на леглото му.

— Има ли вода? — попитал Джери.

— Мда.

Пуснал ваната да се пълни и почнал да се съблича, но в един момент се сетил за валтера.

— Изпрати ли си материала? — попитал.

— Мда — повторил Люк. — И ти твоя.

— Ха-ха.

— Накарах Келър да го прати по телекса от твое име.

— Кое? Историята на летището ли?

Люк му подал втория екземпляр изпод индигото.

— Добавих за колорит няколко типични за Уестърби елемента. Как в гробищата напъпват цветя. Стъбси те обожава, да знаеш.

— Благодаря, значи.

В банята Джери отлепил прилепления с лейкопласт Валтер и го пуснал в джоба на самото си, да му е под ръка при нужда.

— Къде ще ходим тази вечер? — провикнал се Люк през затворената врата.

— Никъде.

— Това пък как да го разбирам, дявол да го вземе?

— Имам среща.

— С жена?

— Да.

— Вземи и Люки със себе си. Ще направим тройка.

— В никакъв случай — казал Джери и се отпуснал щастливо в хладката вода.

— Добре. Обади й се и й поръчай да изкопае отнякъде някоя проститутка за Люки. Всъщност чакай. На долния етаж е настанена оная курва от Санта Барбара. Аз не съм горд човек. И на нея ще кандисам.

— Не.

— Защо „не“ бе, за бога! — викнал Люк, но вече на сериозно. — Какво ще ти пречи? — За да се чуе по-добре протестът му, бил дошъл досами заключената врата.

— Друже, моля ти се поне този път да ми се махнеш от главата — посъветвал го Джери. — Най-честно ти го казвам. Обичам те, но не си ми всичко на този свят, разбираш ли? Така че стой настрана.

— Имаш трън в гащите, а? — Продължително мълчание. — Добре бе, братче, само гледай някой да не ти напълни гъза с олово в тая буря навън.

На връщане в стаята Джери заварил Люк да се налива методично, свит в ембрионална поза.

— Абе, ти си бил по-капризен и от проклетите жени — казал му Джери, докато го оглеждал от вратата.

Но нямало изобщо никога да се сети за цялата тази детинска свада, ако последвалите събития се били развили по друг начин.

* * *

Този път Джери пренебрегнал тотално звънеца на портата и направо се прехвърлил през стената, успявайки да нареже дланите си по налепените върху зида строшени стъкла. Не обърнал внимание и на предната врата, а освен това си спестил и формалността да огледа чакащите го на долната площадка кафяви нозе. Вместо това предпочел да се притаи неподвижно в градината — хем да утихнел шума от тупването на тежкото му тяло, хем зрението и слухът му да доловели поне някакъв признак на живот в голямата, огрята откъм гърба от луната вила, чийто черен силует се извисявал над главата му.

Пристигнала кола с изгасени фарове, от нея слезли две сенки — камбоджанци, ако съдел по ръста и безшумното им придвижване. Натиснали звънеца на портата, а като стигнали до входната врата, измърморили през процепа вълшебната парола и били пуснати да влязат моментално и безмълвно. Джери се напънал да изчисли вътрешното разпределение на сградата. Най-вече го озадачавала пълната липса на миризми от къщата, било то откъм фасадата или накъм градината, където се намирал в момента. А и вятър не се усещал. Много добре си давал сметка колко важно е за една голяма пушалня на опиум да бъде запазена в тайна от страх не толкова от законите, колкото от огромните подкупи, с които да се предотврати приложението им. Ясно му било, че вилата е на два етажа, с камина и вътрешен двор, тоест — предлагаща всички битови удобства за обитавалия я някога френски колонист със скромното му семейство от наложници и деца със смесен произход. Подготовката на опиума най-вероятно се извършвала в кухнята. Най-безопасното за пушачите място било несъмнено на горния етаж, в стаите, които гледали към вътрешния двор. А липсата на миризма откъм главния вход навеждала Джери на мисълта, че се използвала задната част на вътрешния двор, а не страничните крила или предните стаи.

Придвигил се безшумно до коловете, маркиращи задната граница на имота. Оградата била обрасла с цветя и пълзящи растения. Зарешетен прозорец предоставил първоначална опора за обувката му от еленова кожа; улук — втората; високо монтиран екстракторен вентилатор — третата; и чак когато стигнал до балкона над

вентилатора, доловил очакваното ухание: топло, сладникаво и примамващо. И на балкона нямало никакви лампи, което не му попречило да види съвсем ясно на лунната светлина двете клекнали млади камбоджанки и уплахата, с която посрещнали появата му на небесния фон. Дал им знак да се изправят и ги подкарал пред себе си по дирята на миризмата.

Артилерийският обстрел бил приключил, оставяйки нощта на разположение на геконите. Джери се сетил, че камбоджанците имат обичая да гадаят по броя на изцвърчаванията на гекона: утре ще е хубав ден; не, няма да е хубав; утре ще си намеря булка; не, ще я намеря вдругиден. Двете момичета били съвсем млади и изглежда чакали да бъдат повикани от клиентите. Пред плетената от слама врата се заколебали и изгледали умолително Джери. Той им дал знак да почнат да отделят пластове от рогожите до момента, в който от балкона станала видима съвсем бледа светлина, колкото от свещ. Пристъпил навътре, все още следвайки гърбовете на двете момичета.

Помещението, в което се озовал, вероятно било навремето спалнята на господаря на къщата и било свързано с друга, по-малка стая. Едната му длан била върху рамото на едното от момичетата. Другото вървяло послушно след първото. В първата стая се били излегнали дванайсет клиенти, само мъже. Помежду им лежали и си шепнели няколко момичета. Обслужването се извършвало от босоноги прислужници, които щъкали с невероятна целенасоченост от едно легнало тяло на друго да нанижат топчето опиум върху иглата, да го запалят и да го задържат над чашката на лулата, за да може клиентът да опъне с пълни гърди до пълното изгаряне на топчето. Разговорите протичали мудно, приглушено и задушевно, прекъсвани сегиз-тогиз от лек благодарен кикот. Джери разпознал един от присъстващите на дадената от съветника в посолството вечеря — мъдрият швейцарец, който в момента разговарял с дебел камбоджанец. Но никой не проявил и капка интерес към присъствието на Джери — наличието на двете момичета било достатъчно обяснение, така както орхидеите легитимирали присъствието му в блока на Лизи Уърдингтън.

— Чарли Маршал — изрекъл тихо Джери и прислужникът му посочил съседната стая. Джери освободил двете момичета и те се измъкнали незабелязано. Втората стая наистина била по-малка и в ъгъла ѝ лежал Чарли Маршал, над когото клечала китайка в пищно

бродирана класическа рокля и му приготвяла лулата. Джери предположил, че е дъщерята на хазяина и че Чарли Маршал се радвал на специалното обслужване, понеже се явявал не само редовен клиент, но и доставчик. Приклекнал от другата му страна. От прага ги наблюдавал някакъв старец. Китайката също не отлепвала очи, застинала с лула в ръката си.

— Какво искаш, бе, Волтер? Защо не ме оставиш на мира?

— Да се поразходим за съвсем кратко, друже. После ще можеш да се върнеш.

Джери го подхванал за ръката и го повдигнал плавно с помощта на младата жена.

— Колко изпуши досега? — попитал я. Тя вдигнала три пръста.

— А колко му е нормата? — попитал.

Тя се усмихнала и свела глава. „Много повече“, искала да каже.

В началото Чарли Маршал пристъпвал несигурно, но още преди да стигнат до балкона, бил готов да се запъне, така че Джери се принудил да го вдигне на ръце и да го свали като бебе, по пожарникарски, по дървените стъпала и през вътрешния двор. Старецът ги пропуснал с поклон през главния вход, нахилен прислужник задържал отворена портата към улицата, и двамата очевидно изпитвайки благодарност за проявената от Джери изключителна тактичност. След няма и петдесетина метра две китайчета изскочили с крясъци насреща им, размахващи нещо като малки хилки. Джери пуснал Чарли Маршал да стъпи на нозе, но продължил да го крепи с лявата си ръка. Оставил първото момче да замахне, но отклонил хилката, после му нанесъл не особено силен удар малко под окото с две от кокалчетата на юмрука си. Момчето побягнало, следвано от приятеля си. Все още стискайки Чарли Маршал да не падне, Джери го отвел чак до някакво непрогледно място досами реката. И едва там го натиснал като кукла да седне върху покрития със суха трева скосен бряг.

— Черепали се каниш да ми пръснеш, Волтер?

— Не се налага, друже. Опиумът така и така ще ти избие мозъка — отвърнал Джери.

* * *

Джери всъщност намирал Чарли Маршал за съвсем симпатичен и в един идеален свят щял с удоволствие да прекара заедно с него някоя вечер в пушалнята, за да изслуша нещастната му, но и невероятна биография. В случая обаче бил сграбчил най-безжалостно тънката ръчичка на Чарли Маршал, да не би да му хрумнело в кухнята тиква да побегне; понеже Джери имал чувството, че безизходицата щяла да накара Чарли да бяга много бързо. Тъкмо поради тази причина сега Джери се бил отпуснал донякъде на лявата си кълка и левия си лакът така, както се излежавал по-рано сред вълшебната планина от вещи в хола на старата Пет, и натискал китката на Чарли Маршал в калта, а самият Чарли Маршал лежал проснат по гръб. От минаващата на десетина метра под тях река се дочувал ромонът на песните от сампаните, носещи се като дълги листа по златистата лунна пътека. А щом някой скучаещ батареен командир решал да оправдае съществуването си, откъм небето — ту отпред, ту отзад — поприсвятквали дула на оръдия. Отнякъде много по-наблизо понякога долитал по-слабият и по-рязък пукот от отговора на червените кхмери, но и той не бил нищо повече от миниинтерлюдията сред мощния цвъртеж на геконите и царящата току зад тях всевластна тишина. Джери се възползвал от лунната светлина да погледне първо циферблата на часовника си, после и полудялата физиономия, мъчейки се да изчисли до каква степен Чарли Маршал страда за следващата доза. „Все едно е кърмаче“, рекъл си. Ако приемел, че Чарли пушел нощем и си отспивал до късно сутрин, в момента копнежът му трябвало да е доста як. Избилата по лицето му пот отсега била плашеща. Стичала се от разширените му пори, от дръпнатите му очи и от подсмърчащия течащ нос. Събирала се старателно в дълбоките бръчки и образувала фини вирчета във вдлъбнатините.

— Исусе Христе! Рикардо ми е приятел бе, Волтер. Да не ти разправям какъв мислител е. На всяка цена ти трябва да го чуеш, Волтер. Да се убедиш какви идеи има.

— Добре — съгласил се Джери. — Ще го направя.

А Чарли Маршал стиснал дланта на Джери.

— Чуй какво ще ти кажа, Волтер. Мистър Тиу... Дрейк Ко — това са много свестни хора. Никому нищо лошо не щат да направят. Интересува ги само бизнесът. Имат стока, имат и купувачи! Чиста търговия. И никой не остава с празна паничка, без ориз. За какво ти е

притрябвало да се месиш в живота? И ти си добър човек. Лично се убедих. Нали видях как помогна на стареца с прасето, окей? Да си чул някога кръглоок да носи дръпнатооко прасе? Но кълна ти се в Исуса, Волтер, накараш ли ме да се разприказвам, ще те очукат напълно, понеже тоя мистър Тиу е голям бизнесмен, но и страхотен философ, да го знаеш. Ще очукат и *мен*, ще очукат и *Рикардо*, ще те очукат и *тебе*, ще очукат цялото проклето човечество!

На започналия масиран артилерийски огън този път джунглата отвърнала с малък реактивен залп — не повече от шест снаряда, които изсъскали над главите им като премятащи се камъни от катапулт. Само след секунди чули и взривовете откъм центъра на града. А след тях — нищо. Нито вой на пожарна, нито сирена на линейка.

— За какво им е *Рикардо* пък да го убиват? — попитал Джери. — *Рикардо* за какво им е виновен?

— Рикардо ми е приятел, Волтер! А Дрейк Ко е приятел на баща ми! Дватамата с него са като братя. Участвали заедно в някаква тъпа война в Шанхай преди двеста и петдесет години, окей? Отивам аз при баща ми. И му викам: „Татко, поне веднъж покажи, че ме обичаш. Престани да ме наричаш твоето паешко копеле, ами кажи на твоя добър приятел Дрейк Ко да остави Рикардо на мира. Речи му: «Дрейк Ко, тоя Рикардо и моят Чарли са като ние двамата с тебе. Братя са, каквито сме и ние с тебе. Заедно са се учили да летят в Оклахома, заедно сега изстребват човечеството. Но са страхотни приятели. Най-честно ти го казвам»“. Щото баща ми адски ме мрази, окей?

— Окей.

— И въпреки това взе че написа дяволски дълго лично писмо до Дрейк Ко. — Чарли Маршал се задъхал продължително, сякаш свитият му гръден кош едва успявал да му осигури нужния му въздух. — Но тая Лизи. Егати и жената. Лизи и тя да вземе да се дигне и лично да се яви при Дрейк Ко. Пак по съвсем частна линия. И му рекла: „Мистър Ко, остави го Рик на мира“. Така че ситуацията е страшно деликатна, Волтер. И ако не се държим здраво един за друг, ще паднем от върха на тая щура планина, нали ме разбираш? Пусни ме бе, Волтер! Моля ти се! Умолявам те от дън душа, за бога, *je t'abîme*^[11], чуваш ли? Нищо повече не знам!

Наблюдавайки го, слушайки откъслечните му излияния, гледайки го как рухнал, как се съвзел, как пак рухнал и пак се съвзел, но не

съвсем, Джери имал чувството, че е свидетел на предсмъртните гърчове на човек, нежелаещ да предаде своя приятел. Инстинктът му подсказвал да насочва бавно Чарли през несвързаните му приказки. А проблемът му бил, че нямал представа с колко време разполага до настъпването на онова, което сполетява наркоманите. Задавал въпроси, но Чарли често май изобщо не ги чувал. Понякога пък като че отговарял на въпроси, които Джери изобщо не му бил задал. И в редки случаи, с нещо като закъснител изплювал отговора на въпрос, от който Джери отдавна се бил отказал. В Сарат инквизиторите го учили, че веднъж пречупиш ли човека, той става опасен, понеже ти е платил да го обичаш с пари, с които не разполага. Сега обаче, в продължение на няколко проточили се минути Чарли не бил способен да плати каквото и да било.

— Дрейк Ко през живота си не е стъпвал във Виентян! — кряснал изведнъж Чарли. — Ти луд ли си бе, Волтер! Каква работа може да има големец като Ко в това смотано азиатско градче? Дрейк Ко е голям мислител, Волтер! Много се пази от тоя човек! — Май всички се оказвали мислители — или поне всички, с изключение на Чарли Маршал. — Във Виентян дори името на Ко не са чували! Слушаш ли ме, Волтер?

В друг един момент Чарли Маршал се разридал, сграбил дланите на Джери и между хлиповете попитал дали и Джери си има баща.

— Имах, друже — отвърнал му с разбиране Джери. — Той също, посвоему, беше нещо като генерал.

* * *

Изстреляните отвъд реката две бели сигнални ракети ги окъпали в невероятна дневна светлина и вдъхновили Чарли да си спомни какви трудности преживели двамата в началото във Виентян. Седнал с изправен гръбнак, начертал в калта схема на къща.

— Ето в какво живееха Лизи и Рик, и Чарли Маршал — обявил гордо. — Вонящ бълхарник накрай града; толкова гаден, че и геконите го избикаляха.

Рик и Лизи ползвали кралския апартамент — единствената стая в бълхарника, а задачата на Чарли била да не им се мотае из краката, да

плаща наема и да носи пиячката. Споменът за ужасните им икономически тегоби обаче предизвикал нов порой от сълзи у Чарли.

— Добре де, с какво се прехранвахте бе, друже? — попитал Джери, без изобщо да разчита на отговор. — Успокой се. Всичко това е минало. Как преживявахте?

И още сълзи, покрай които Чарли признал за месечната издръжка от баща му, когото той обичал и боготворял.

— А оная откачалка Лизи — добавил през сълзи Чарли. — Оная откачалка Лизи пътуваше до Хонконг за она Мелън.

Джери успял някак си да се овладее, за да не отклони нанякъде мисълта на Чарли.

— Мелън ли? Кой Мелън? — попитал. Само че благият му тон подействал приспивателно на Чарли и той взел да си играе с къщата в калта, да й добавя комин и дим.

— Говори бе, дявол да те вземе! *Мелън! Мелън!* — креснал Джери право в лицето на Чарли с надеждата да го стресне да продължи. — Кой *Мелън* бе, отрепко друсана! Какви пътувания до Хонконг? — Вдигнал Чарли прав във въздуха, раздрусал го, сякаш бил парцалена кукла, но се оказало, че още доста друсане трябвало да падне, за да се сдобие с отговора, в хода на който Чарли Маршал апелирал към Джери да осъзнае какво значело да обичаш, ама истински, откачена кръглоока проститутка, като в същото време съзнаваш, че не можеш да я притежаваш дори за една нощ.

А Мелън бил гаден англичанин, уж търговец, ама никой не знаел с какво всъщност се занимава. Малко от туй, малко от онуй — пояснил Чарли. Но хората се бояли от него. Та този Мелън бил обещал на Лизи да я вкара в бизнеса на големия хероинов път. „С твоя паспорт и с това твое тяло — разправял й Мелън — ще влизаш и излизаш от Хонконг като истинска принцеса.“

Чарли се поддал на изтощението и приклепнал пред къщата си в калта. Джери също клекнал до него и обгърнал с длан шията на Чарли, стараейки се да не му причини болка.

— И тя, значи, почна да работи за него, така ли, Чарли? Лизи започна да пренася за Мелън. — И Джери извъртял с пръсти врата на Чарли дотам, че срещнал погледа в изгубените му очи.

— Лизи нищо не пренасяше за *Мелън*, Волтер — поправил го Чарли. — Лизи носеше за *Рикардо*. Лизи не обичаше Мелън. Ами

обичаше *Рик и мен*.

И както гледал мрачно къщата в калта, Чарли изведнъж избухнал в хриплив неприличен смях, който постепенно затихнал без никакво обяснение.

— Ти пак осра работата, Лизи! — пъхнал закачливо показалец във вратата от кал Чарли. — Осра я, както винаги, пиленце! Щото много приказваш. От какъв зор ти трябваше да биеш тъпана, че си английската кралица? Защо ти трябваше да разтръбяваш, че си велика шпионка? Та толкова вбеси Мелън, Лизи. И той взе че те изхвърли като мръсно коте. Помниш ли и Рик колко ти се ядоса? И така те преби, че се наложи Чарли да те влачи на доктора посред нощ, не помниш ли? И всичко това заради дяволски голямата ти уста, Лизи, разбираш ли ме? Може да си ми сестра, но по-голяма уста от твоята *няма* на тоя свят!

„Докато в един момент Рикардо не й я затворил — минало му през ум на Джери, като си спомнил резките на брадичката й. — Понеже му развалила калимерата с Мелън.“

И така, както бил клекнал до Чарли и го държал за врата, Джери видял как светът му изчезнал и на негово място се появил Сам Колинс, седнал в колата си в единайсет през нощта в подножието на „Стар Хайтс“ с необезпокоявана гледка към осмия етаж да разучава от вестника програмата за конните състезания на следващия ден. И чул на фона на минохвъргачния огън напевния глас на Кро, произнасящ се за престъпната дейност на Лизи. „В периоди на застой в бизнеса — казал тогава Кро — Рикардо карал Лизи да пренася през граница дребни пратки от негово име.“

„А *това* точно как е станало достояние на Лондон, ваше преосвещенство?“ — идело му на Джери да попита стария Кро, ако получил тази възможност. „Чрез кого, ако не чрез самия Сам Колинс, с агентурното име Мелън?“

* * *

Чарли пощурял, след като трисекундна буря отмила къщата му от кал. Залазил на четири крака да си я търси, ридаейки и проклинайки безутешно. После кризата отминала и той пак заразправял за баща си и за това как старецът уредил незаконния си син на работа в една от

видните виентянски авиолинии — независимо че по това време Чарли вече напирал да зареже окончателно авиаторството, понеже взело да го гепва шубето.

Докато в един прекрасен ден на генерала не му писнало, изглежда, от Чарли. Забрал телохранителите си и слязъл от своите планини Шан до скромния опиумен център Фанг току откъм тайландската страна на границата с Бирма. А там, според обичая на патриарсите по цял свят, генералът укорил Чарли за прахосничеството му.

Чарли умеел да издокарва говора на баща си, включително и онова издуване на старческите бузи, с което военните изразяват свето неодобрение:

„Защо не се хванеш най-после на някоя проклета човешка работа, паешко *гвайло* копеле ниедно? Но да не съм те видял да залагаш на коне, разбра ли ме, или с твърд алкохол, или опиум. И махни най-после тия комунистически звезди от циците си и зарежи тоя гаден твой приятел Рикардо. И престани да финансираш любовницата му, разбра ли ме? Щото и един ден повече — не, ами един час повече — няма да те издържам, паешко копеле ниедно, и толкова те мразя, че някой ден ще те пречукам, че да не ми напомняш повече за оная корсиканска курва майка ти!“

Оттам преминал на въпроса за работата, дето му я бил намерил — пак с гласа на бащата на Чарли, генерала:

„Едни много видни джентълмени от Чаочжоу, които са много добри приятели на мои много добри приятели, разбра ли ме бе, се явяват главни акционери в една авиационна компания. Самият аз също имам дял в тая компания. А въпросната компания се отличава с видното си име «Индочартър Авиейшън». Какво се хилиш насреща ми бе, мелез маймуно? Стига си ми се лезил! Та същите тези мои много добри приятели изявяват благородното желание да ми помогнат да измия срамното петно в лицето на моето трикрако паешко копеле, при което най-искрено се моля дано някой ден паднеш от небето и да си строшиш тъпата си *гвайло* глава.“

Почнал, значи, Чарли да прекарва бащиния си опиум с „Индочартър“ — първо по един-два полета седмично, но пък била редовна, почтена работа и най-важното — била му приятна. Смелостта му се възвърнала, нервите му се успокоили и започнал да изпитва

истински чувства на благодарност към баща си. Естествено, направил опит да навие момчетата от Чаочжоу да наемат и Рикардо, но те отказали. Няколко месеца след това кандисали да плащат по двайсет долара на Лизи да седи в приемната и да омайва клиентите. И изобщо настъпили златни времена, искал да му внуши Чарли. Той и Лизи изкарвали парите, Рикардо ги профуквал по все по-щурите си идеи, но всички били щастливи и всички си имали работа.

Докато една вечер не се появил Тиу в ролята на възмездието и не прецакал цялата организация. Цъфнал в самия край на работния ден направо от улицата, без предварително уговорен час, поискал поименно да му покажат кой е Чарли Маршал и му се представил като член на фирмената управа в Банкок. Чаочжоуските момци подали носове от задната канцелария, хвърлили по един поглед на Тиу, потвърдили легитимността му и моментално се изпарили.

Тук Чарли направил кратка пауза да поплаче на рамото на Джери.

— Чуй хубаво какво ще ти кажа, друже — заувещавал го Джери. — Слушай: точно тази част ми е най-интересна, окей? Разкажи ми я най-подробно и ще те върна там, откъдето те взех. Обещавам ти. *Моля те.*

Но се оказало, че Джери бърка сериозно. Вече не ставало въпрос как да накара Чарли да продължи. Понеже самият Джери се бил превърнал в дрогата, от която Чарли зависел. И не било нужно повече Джери да го задържа. Чарли Маршал се вкопчил в гърдта на Джери така, сякаш се държал за последния спасителен сал на сред безлюдното му море, а разговорът им преминал в отчаян монолог, от който Джери пооткрадвал нужните му факти, докато Чарли Маршал се гърчел, виел и молел мъчителят му да му обърне внимание и в същото време пускал шеги и се смеел през сълзи. Надолу по течението една от все още непродадените на червените кхмери Лон-Нолова картечница стреляла с трасиращи куршуми по джунглата, възползвайки се от светлината на поредната сигнална ракета. Дългите златисти откоси се стичаха над и под водата и там, където се изгубвали между дърветата, осветявали нещо като малка пещера.

Прогизналата от пот коса на Чарли бодяла брадичката на Джери, а през това време Чарли хем ломотел, хем лигите му се стичали.

— Мистър Тиу обаче не ще да разговаря в никакъв офис, Волтер. О, не! Мистър Тиу дори не е облечен като хората. Личи си му, че е от Чаочжоу, нищо, че и той като Дрейк Ко ползва тайландски паспорт с някакво шантаво име и гледа да не прави никому впечатление, докато е във Виентян. „Капитан Маршал — вика ми, — искаш ли да спечелиш куп допълнителни пари, като извършваш някои интересни и разнообразни дейности в извънработно време? А какво ще кажеш да изпълниш еднократно необичаен полет за мен? Разправят, че напоследък си станал адски добър пилот, със здрави нерви. Не искаш ли да изкараш четири-пет хиляди щатски долара, не по-малко, само за един ден, та дори и за по-кратко? Намираш ли ти лично нещо привлекателно в това предложение, капитан Маршал?“ „Мистър Тиу — викам — Чарли вече крещял истерично, — без да отслабвам предварително позицията си предвид предстоящите преговори, — мистър Тиу, при сегашното ми ведро състояние за пет хиляди щатски долара съм готов да сляза и в ада за вас и да ви донеса ташаците на дявола!“ И тогава мистър Тиу ми вика, че един ден щял да се върне, а аз да съм държал проклетия си език зад зъбите.

После най-неочаквано Чарли превключил на бащиния си глас, започнал да нарича себе си паешко копеле и син на корсиканска курва и на Джери му потрябвало известно време, за да се усети, че Чарли е преминал към следващия епизод в историята.

Колкото и да било невероятно, оказало се, че Чарли успял да опази тайната несподелена до момента, в който пак срещнал баща си, този път в Чианг Май, където празнували настъпването на китайската Нова година. Не казал нищо на Рик, дори на Лизи не споменал — вероятно понеже по това време отношенията им се били доста поразвалили, а и Рик почнал яко да й кръшка.

Генералът обаче се отнесъл подчертано скептично: „Стой настрана от тоя кон! Тоя Тиу има много високопоставени връзки, прекалено специални за лудо паешко копеленце като теб, разбра ли ме? Исусе Христе, чул ли си някога човек от Шантоу да е дал пет хиляди долара на скапан полугвайло да си развява гъза за кеф!“.

— И ти взе че предложи на свое място Рик, така ли да разбирам? — изказал моментално предположение Джери. — Това ли стана, Чарли? Каза на Тиу: „Съжالياвам, ама по-добре говори с Рикардо“. Така ли се развиха нещата?

Чарли Маршал обаче бил изчезнал — евентуално умрял. От гръдта на Джери се бил свлякъл в калта със затворени очи и само спорадичните му напъни да поеме глътка въздух — жадни, хрипящи вдишвания — и лудия му пулс там, където Джери го държал за китката, издавали, че в тялото му все още мъждука живот.

— Волтер — шепнел със сетни сили Чарли. — В Библията ти се кълна, Волтер. Добър човек си ти. Върни ме у дома. Исусе, върни ме у дома, Волтер.

Джери изгледал зашеметен плъоснатата пречупена фигура и осъзнал, че на всяка цена трябва да ѝ зададе още един въпрос, та ако ще да се окажело, че е последният въпрос в живота им. Пресегнал се и за сетен път извлачил Чарли на нозе. След което в продължение на цял час върху черния път, повесил се на ръката му посред раздиращия тъмата безсмислен заградителен артилерийски огън, Чарли Маршал крещял, умолявал и се клел, че вечно ще обича Джери, стига да не иска от него да разкрива какви мерки бил взел Рикардо за своето оцеляване. Наложило се Джери да му обясни, че в такъв случай загадката нямало да се разкрие дори наполовината. И може би в своето падение и отчаяние, докато изреждал между хлиповете заветните тайни, Чарли Маршал най-сетне прозрял логиката в разсъжденията на Джери: че в този град, на който съвсем скоро предстояло да бъде върнат на джунглата, нещата не бивало да се вършат половинчато; че единствено пълната разруха можело да се смята за успешна.

* * *

Влагайки цялата си грижовност, Джери пренесъл Чарли Маршал по пътя до вилата, качил го по стъпалата и го оставил в благодарните ръце на същите безмълвни лица. „Повече трябваше да получа от него — говорел си наум Джери. — И повече неща трябваше самият аз да му споделя; не успях да поддържам двупосочния обмен така, както ми заръчаха. Прекалено дълго се задържах върху историята между Лизи и Сам Колинс. Обърнах всичко с главата надолу, обърках списъка с поръчките, осрах нещата в стила на Лизи.“ Напънал се да изпита някакво съжаление за неуспеха си, но то така и не се породило, а нещата, които се оказало, че помни най-добре, изобщо не фигурирали

в списъка му, затова пък стърчали като паметници в съзнанието му, докато пишел на машината доклада си до милия стар Джордж.

Тракал на машината при заключена врата, с пъхнат под колана пистолет. От Люк нямало и помен, което навело Джери на мисълта, че, пиян и вкиснат, се е забил в някой бардак. През живота си не бил съставял по-дълга грама: „Долагам следното, в случай че повече не чуете от мен“. Изложил фактите около контакта си със съветника, споменал къде отивал оттам, указал адреса на Рикардо, обрисувал Чарли Маршал и тричленното домакинство в Бълхарника, но само в най-формалните му аспекти, прескачайки изцяло съвсем наскоро придобитите познания относно ролята, изпълнявана от гадняра Сам Колинс. Ако приемел, че тя вече им е известна, какъв смисъл имало да им го повтаря? Оставил празни местата на географските названия и личните имена, кодирал ги отделно с друг ключ, после изгубил цял час да шифрова двете съобщения в първичен код, които опитен криптограф можел да дешифрира за по-малко от пет минути, но бил достатъчно сложен, че да остане неразбираем както за обикновените простосмъртни, така и за простосмъртните от рода на домакина му — съветника в британското посолство. Накрая подсетил кадровиците да проверят дали от „Блат енд Родни“ са изпратили последния чек на Кат. Изгорил нешифрованите текстове, навил кодираните на руло във вестник, след което легнал върху вестника и заспал, положил пистолета сравнително близо до ръката си.

В шест се обръснал, прехвърлил грамата в роман джобен формат, раздялата с който нямало да го измъчи кой знае колко, и излязъл да се разходи сред утринната тишина. Колата на съветника била паркирана на видно място на градския площад. Самият съветник се бил паркирал по не по-малко виден начин на терасата на симпатично бистро с плажна сламена шапка като за Ривиерата, която му напомнила за Кро, и се черпел с топли кроасани и кафе с мляко. Като забелязал Джери, му махнал по особено сложен начин.

— Добрутро — приближил се Джери.

— А, носиш я! Сериозен човек си! — възкликнал съветникът и скочил на крака. — *Откога* съм се зарекъл да я прочета! От деня, в който излезе!

Раздялата на Джери с грамата, която тежала на съзнанието му единствено заради пропуснатите в нея сведения, го накарала да се

чувства като ученик в края на учебната година. На следващата сигурно пак щял да е тук, но можело и да не е, но така или иначе, светът щял да е съвсем друг.

* * *

Точните обстоятелства около отпътуването на Джери от Пном Пен са от значение дотолкова, доколкото са свързани впоследствие с Люк.

Първата половина на остатъка от утрото Джери посветил на маниакалните си усилия да утвърди прикритието си — вероятно явяващи се своего рода антидот спрямо все по-нарастващото му усещане, че е гол. Тръгнал най-старателно да издирва истории за бежанци и сираци, които към обяд успял да изпрати с помощта на Келър заедно с доста приличен очерк, пресъздаващ атмосферата на посещенията му в Батамбанг, който, независимо от това, че така и си останал непубликуван, поне намерил място в досието му. По онова време в града имаше два буквално процъфтяващи лагера за бежанци: единият се помещаваше в огромен хотел в „Басак“ — жилищен комплекс на брега на едноименната река, останал си неосъществена докрай лична мечта на принц Сианук за земен рай; другият се намирал в железопътното депо в близост до летището, където по две-три семейства се тъпчеха във всеки вагон. Посетил и двата и не открил никаква съществена разлика: борещи се да облекчат невъзможните условия млади доброволци герои от Австралия; мръсна вода от единствените водоизточници; дажби ориз два пъти в седмицата и чуруликащи подире му „хей“ и „бай-бай“ дечица, докато дефилирал между редиците им, следван от камбоджанеца преводач, засипвал ги с въпроси, раздавал го ларж и се мъчел да напипа специалната тънка струна, която да разтопи сърцето на Стъбси.

Шумно уредил в туристическо бюро билета си до Банкок с надеждата по този начин да заличи следите си. А на път за летището изведнъж го споходило усещането за дежавю. „Последния път, когато бях тук, карах водни ски. Кръглооките търговци живееха в лодки, закотвени по бреговете на Меконг.“ И за миг си се представил в града през годините, когато войната в Камбоджа все още се отличаваше с

известна плашеща наивност: асът разузнавач Уестърби, осмелил се за пръв път да се качи на моноска, подскачал по момчешки по кафявите води на Меконг, теглен от веселяк холандец с моторница, чийто бензин струвал толкова, колкото да се изхранело семейство в продължение на цяла седмица. Сетил се, че най-голямата опасност тогава била да не налети на половинметровата вълна, която минавала по реката всеки път, когато охраната на моста взривявала дълбочинна бомба, за да не допусне водолазите на червените кхмери да го вдигнат във въздуха. Но сега кхмерите вече владеели както реката, така и джунглата. И до ден-два щели да завладеят и града.

Добрал се до летището, Джери изхвърлил валтера в кофа за боклук и в последната минута успял с цената на подкуп да се качи на самолет за Сайгон, което поначало било истинската му цел. По време на излитането си задал въпроса кой от двамата щял да оцелее по-дълго — той или градът.

* * *

Люк, от своя страна, пъхнал в джоба си ключа от апартамента на Копнееция за смъртта хун, отлетял за Банкок; при това, благодарение на късмета си, отпътувал под името на Джери, тъй като именно Джери, а не Люк, фигурирал в манифеста с пътниците, а всички останали места се оказали заети. В Банкок Люк присъствал на свиканото набързо съвещание на кореспондентското бюро, на което известили, че местните кадри на списанието им са разпределени от този момент нататък да отговарят за отделни частици от рушация се вьетнамски фронт. На Люк се паднали Хюе и Дананг и той съответно още на следващия ден заминал за Сайгон, а оттам — на север с попътен обеден полет.

Независимо от възникналите впоследствие слухове, двамата с Джери така и не се срещнали в Сайгон.

Не се засекли и при последвалата офанзива на силите на Севера към Сайгон.

Така че за последно са се видели — в смисъл на „взаимно“ — през онази последна вечер в Пном Пен, когато Джери се озъбил на

Люк, а Люк се вкиснал: и това си остава факт — артикул, какъвто впоследствие се среща изключително рядко.

- [1] Изключено. Всичко е заето (фр.). — Б.пр. ↑
- [2] Кой капитан, мосю? (фр.). — Б.пр. ↑
- [3] Един момент, мосю (фр.). — Б.пр. ↑
- [4] Двама влюбени на земята седят, загледани в морето (фр.). — Б.пр. ↑
- [5] Харесва ли ви? (фр.). — Б.пр. ↑
- [6] Великолепно. Прекрасно (фр.). — Б.пр. ↑
- [7] Говорите ли френски? (фр.). — Б.пр. ↑
- [8] Американска служба за сигурност (фр.). — Б.пр. ↑
- [9] Какво правите вие там? (фр.). — Б.пр. ↑
- [10] Бързай бе, кретен, не чуваш ли? (фр.). — Б.пр. ↑
- [11] Свършено е с мен (фр.). — Б.пр. ↑

РИКАРДО

В цялата тази история няма друг момент, в който Джордж Смайли да е командвал събитията на арената с равносилна на тогавашната му твърдост. Нервите в Цирка били опънати до скъсване. Проклетото еднообразие и изблиците на треска, от които в Сарат толкова им бяха повтаряли да се пазят, се били слели в едно. Ден, в който не постъпели конкретни сведения от Хонконг, се смятал за катастрофално изгубен. Дългата грама от Джери била разгледана най-старателно като под микроскоп и накрая била охарактеризирана като двусмислена, а по-късно — и като невротична.

Защо не притиснал по-сериозно Маршал? Защо не се позовал отново на съветската заплаха? Трябвало е да разпита най-безмилостно Чарли за златната жила; следвало е да продължи оттам, докдето бил стигнал с Тиу. Нима е забравил, че главната му задача е да всее тревога и чак след това да търси информация? Да не говорим пък за вманиачеността му към тази негова нещастна дъщеря — боже милостиви, този човек не си ли дава сметка колко струва изпращането на всяка грама? (Удобно им било, изглежда, да се абстрахират от факта, че в случая разноските се поемали от „братовчедите“.) И какво искал да каже с това, че окончателно прекратявал всякакви контакти със служителите в британските посолства, които заместваха отсъстващите резиденти на Цирка. Добре де, получила се е малка засечка при препредаването на грамата от „братовчедите“ до нашия човек. Но какво толкова, след като Джери е успял все пак да се добере до Чарли Маршал? От кога някакъв си оперативен агент си е присвоил правото да диктува на Лондон кое може и кое не? Кадровиците, с чието посредничество се осъществявала връзката, настоявали още в следващата грама до него да му бъде отпратено строго мъмрене.

Още по-жесток беше външният натиск, на който беше подложен Циркът. Фракцията на Уилбрахъм от Колониал Офис не беше стояла със скръстени ръце, поради което групата за надзор на разузнаването изведнъж се извърна на сто и осемдесет градуса и постанови, че в

крайна сметка губернаторът на Хонконг следва да бъде уведомен за разработката, и то в най-скоро време. Из висшите кръгове стана дума да го привикали в Лондон под някакъв предлог. Паниката се беше разгоряла съвсем, след като Ко биде поканен за пореден път в резиденцията на губернатора, в случая — на неофициална вечеря от онези, на които се даваше възможност на влиятелни китайци да споделят разни свои възгледи извън протокола.

На тези щения се противопоставиха категорично Сол Ендърби и останалите хардлайнери: „Майната му на губернатора. Не ни трябва друго, освен пълноценно и незабавно сътрудничество с «братовчедите»!“. Джордж трябва още днес да отиде при Мартело, разправяше Ендърби, да изложи на масата всичко по случая и да помоли „братовчедите“ да поемат последната фаза от разработката. Да престане да си играе на жмичка по въпроса за Нелсън, да си признае, че не разполага с необходимите средства, да остави „братовчедите“ сами да пресметнат какви разузнавателни ползи се надяват да извлекат за себе си от случая и ако го приключат успешно, толкова по-добре: да се хвалят с успеха си пред целия Конгрес и да озадачат по този начин напълно всичките си врагове. Резултатът от този щедър и навременен жест — посред цялото фиаско, което изживяват в момента във Виетнам — ще е гарантираното ни дългогодишно нерушимо сътрудничество в областта на разузнаването — възглед, който май се нравеше на непредвидимия Лейкон. Попаднал сред такъв кръстосан огън, Смайли най-неочаквано се оказа човек с две напълно противоположни репутации: хората на Уилбрахъм го обвиняваха, че е противник на колониалното министерство и привърженик на американците, а хората на Ендърби му приписваха ултраконсервативни възгледи при уреждането на тези тъй важни контакти.

Самият Смайли се притеснявал много повече от собствените си впечатления, че до Мартело били стигнали по други пътища откъслечни сведения за зародилия се конфликт, от който Мартело щял най-безмилостно да се възползва. Източниците на Моли Мийкин например споменавали за разцъфтяващото на лично ниво взаимоотношение между Ендърби и Мартело, което до много малка степен се дължало на факта, че и на двамата децата посещавали френския лицей в Саут Кенсингтън. Двамата почнали да ходят заедно на риба през уикендите в Шотландия, където Ендърби имал имение на

река. Самолетът бил от Мартело, излезе след време лафът, а рибата — от Ендърби. А поради своята откъснатост от действителността, Смайли научил горе-долу по същото време и нещо, което беше всеизвестно от самото начало и се предполагаше от всички, че го знае и той: най-новата, трета жена на Ендърби била американка, и то богата. Преди да се бракуват, се славела като солидна величина в светския живот във Вашингтон и сега повтаряла с известен успех ролята и в Лондон.

Но откъдето и да погледнеш човек, основната причина за всеобщото вълнение си оставаше една и съща: по отношение на Ко се беше възцарил пълен застой. А което беше още по-зле — усещаше се болезнен недостиг от оперативни разузнавателни данни. От известно време Смайли и Гуилъм се явяваха ежедневно в десет часа в Анекса и ежедневно си тръгваха с все по-малко удовлетворение. Както домашният телефон на Тиу, така и този на Лизи Уърдингтън бяха поставени на подслушване. Лентите се прослушваха на място и чак тогава се изпращаха по самолет до Лондон за подробна обработка. Джери беше провел разпита на Чарли Маршал в сряда. И още не дошъл петъкът, Чарли се беше свестил достатъчно от изпитанието, че да позвъни на Тиу от Банкок и да му се изповяда от дън душа. Но Тиу издържа не повече от трийсет секунди, преди да го прекъсне с нареждането „Веднага влез във връзка с Хари“, което хвърли всички в пълен смут: никой нямаше представа кой може да е този Хари.

В събота се породи драма: подслушващите домашния телефон на Ко докладваха, че бил отменил редовната си неделна среща с мистър Арпего на игрището за голф, под предлог че имал неотложна делова среща. Най-после! Дългоочакваният пробив! Със съгласието на Смайли на следващия ден „братовчедите“ в Хонконг засякоха с подвижна пеленгаторна станция, две леки коли и мотоциклет хонда ролс-ройса на Ко още при влизането му в града. Каква ли ще е тази тайна мисия на Ко в пет и половина сутринта в неделя, заради която се е отказал от редовния си неделен голф? Отговорът се оказа астрологът на Ко — достолепен възрастен мъж от Шантоу, базиран в занемарен духовен храм в една от преките на Холивуд Роуд. Ко прекарал при него повече от час, преди да се прибере у дома си, а насоченият микрофон, който ревностен юноша от една от пеленгаторните станции на „братовчедите“ беше държал през цялото време плътно ориентиран

към прозореца на храма, успял да запише единствено (ако не се смята шумът от уличното движение) кудкудяканията откъм кокошарника на стареца. В Цирка съответно привикаха незабавно Ди Салис. Какво може да търси толкова рано сутрин — още в шест — човек, особено пък ако е милионер, при някакъв си гледач?

Ди Салис намери неосведомеността им за изключително забавна и от удоволствие започна да навива коса около пръста си. Високопоставен човек от ранга на Ко щял да настоява на всяка цена да е първия клиент за деня, докато мозъкът на ясновидеца бил все още бистър и най-способен да приеме внушенията на духовете.

Последваха пет седмици, през които не се случи нищо. Абсолютно нищо. Следенето на кореспонденцията и телефоните произвеждаше тонове несмилаем суров материал, който след филтрирането му не съдържаеше нито една разузнавателна следа. В същото време приближаваше неумолимо определеният произволно от Управлението за борба е наркотиците срок, след който Ко щеше да стане всеобща плячка за всеки, стига да можеха да го уличат в конкретно престъпление.

Смайли обаче успяваше да запази пълно присъствие на духа. Избягваше да приема упреци по отношение на воденето на разработката както спрямо себе си, така и по адрес на Джери. Вече успели да раздрусат дървото, твърдеше, Дрейк Ко започнал да се паникьосва от уплаха и не след дълго всички щели да се убедят в правотата им. Отказваше също така да го пришпорват да направи някакъв драматичен жест към Мартело и се придържаше упорито към изредените в писмото му условия на сделката, копие от което беше вече внесено официално при Лейкон. В рамките на дадените му правомощия отказваше и да обсъжда каквито и да било оперативни подробности както с групата за надзор, така и лично с Ендърби, освен когато ставаше дума за протоколни изисквания и местни права. Идеално си даваше сметка, че всяка отстъпка в тази посока само ще предостави на невярващите нови боеприпаси, с които да го прострелят по време на полет.

Цели пет седмици се придържаше най-упорито към тази своя линия, докато на трийсет и шестия ден, било то благодарение на Божията намеса или на силите на логиката — и по-точно, на факта, че и Ко беше човек — Смайли биде възнаграден със значителна, макар и

загадъчна утеха. Ко поел по морската шир. В компанията на Тиу и на неизвестен китаец, идентифициран впоследствие като първия капитан на флотилията му от джонки, Ко прекарал почти цели три дни да обикаля външните острови около Хонконг, прибирайки се само вечер на стъмване. Все още обаче не можело да се каже с точност на кои места ходили. Мартело предлагаше да ги проследят с периодически прелитащ над тях хеликоптер, но Смайли го отрязва от раз. Статичните наблюдения от пристанището успяха да потвърдят единствено че всеки ден излизали и се връщали по различен маршрут. Докато на четвъртия ден яхтата им изобщо не се завърна.

Пълна паника. Къде е отишла? Господарите на Мартело в Лангли, Вирджиния, пощуряха окончателно и решиха, че Ко умишлено е навлязъл с „Адмирал Нелсън“ в китайски териториални води. И че като нищо е бил отвлечен. Повече нямало да го видят. При което поддалия се на всички тези внушения Ендърби взе че позвъни на Смайли и го заплаши, че „само ти ще си виновен, ако Ко цъфне в Пекин и почне да се оплаква от преследването, на което е бил подложен от страна на Сикрет Сървис. Стигна се дотам, че в продължение на цял един мъчителен ден и самият Смайли започнал тайно да се чуди дали наистина, в противоречие на всякаква логика, Ко не е отишъл при своя брат?

Добре че рано на следващата сутрин яхтата се завърнала най-спокойно в главното пристанище, сякаш току-що е финализирала в някоя регата, и от нея слязъл развеселеният Ко, следван по трапа от неговата красавица Лизе с блеснали като в реклама на шампоан коси.

И именно тази информация накарала Смайли — след безкраен размисъл, след ново подробно изучаване на досието на Ко, а и след напрегнато и сериозно обсъждане с Кони и Ди Салис — да вземе едновременно две решения или казано на картоиграчески език да заложи на останалите му последни две карти.

Първо: да нареди на Джери да пристъпи към «последния етап», тоест към среща с Рикардо. Смайли се надявал по този начин да поддържа напрежението върху Ко, като в същото време му предостави, ако се наложило, и окончателното доказателство, че нямал друг избор, освен да действа.

И второ: че било време в играта да «влезел» и Сам Колинс.

Това второ решение било взето след консултация на четири очи с Кони Сакс. За него не се споменава в основното досие на Джери, а само в тайно приложение, разсекретено едва след време с определени заличавания.

Но и най-великият шеф на разузнаване на света надали щял да включи в сметките си разложителния ефект на цялото това бавене и колебания. Едно е да го знаеш, че съществува — както несъмнено е съзнавал Смайли, който дори предприел две-три стъпки да го предотврати. Но да се ръководел от него, да му придадял еднакво значение с факторите на висшата политика, с които ежедневно го засипвали, щяло да е проява на пълна безотговорност. Всеки генерал е длъжен да се съобразява само с приоритетите си.

* * *

Не по-малко неоспорим е фактът, че за Джери не можело да се намери по-неподходящо място за бездействие от Сайгон. И колкото повече бездейни дни минавали, толкова повече в Цирка се питали дали да не го прехвърлят в друг, по-здравословен район от рода на Сингапур или Куала Лумпур, но от съображения за експедитивност и прикритие така и не го направили; плюс това, все се надявали, че от утре нещата току-виж потръгнали. Освен всичко друго, въпросът опирал и до личната му безопасност. За Хонконг и дума не можело да става, а Ко несъмнено упражнявал силно влияние както в Сингапур, така и в Банкок. А що се отнася до прикритието му — какво по-подходящо място от Сайгон, който всеки момент се готвел да падне?

Но така или иначе, на Джери му се паднало да води полусъществуване в полуград. В продължение на четири десетилетия, плюс-минус някоя и друга година, войната беше предоставяла основното препитание на Сайгон. Но изтеглянето на американците през 1973 г. причини икономическа криза, от която градът така и не успя да се възстанови до края на своето съществуване, така че дори дългоочакваното заключително действие с милиони участници се играеше пред доста обедняла публика. Джери извършил задължителните за прикритието му пътувания до самия фронт, но дори и тогава имал усещането, че гледа готов да бъде отложен заради

падналия дъжд мач по крикет, в който всички състезатели си мислели единствено за предстоящото прибиране в подкрепителния пункт. От Цирка му били забранили да излиза от Сайгон, под предлог че можело да им потрябва да замине по спешност за другаде, но строгото придържане към заповедта щяло да изглежда абсурдно, затова решил да я пренебрегне. Хуан Лок беше еднообразен град във френски стил, създаден покрай каучуковите плантации, и се намираше на осемдесетина километра от Сайгон, където в момента минавал тактическия рубеж за защитниците на града. Но тукашната война беше коренно различна от онази в Пном Пен — с много повече техника и по-европейски виждания. За разлика от червените кхмери, които не разполагаха с бронетанкови сили, северновиетнамците притежаваха руски танкове и 130-милиметрови оръдия, които подреждаха по класическата руска схема, плътно едно до друго, сякаш се канеха да превземат Берлин под командването на маршал Жуков, и никой не смееше да гъкне, докато не се нацелеше и заредеше и последното оръдие. Заварил Хуан Лок съвсем обезлюден, включително и католическата му църква, в която бил останал сам-самин французинът свещеник.

— *C'est terminé*^[1] — казал съвсем простичко свещеникът. Южновиетнамците щели да постъпят както винаги: ще спрат настъплението, след което ще хукнат да бягат.

Пили заедно вино, загледани в празния площад.

Джери изпратил до редакцията репортаж, в който твърдял, че този път загиването е необратимо, а Стъбси го нанизал на шиша с лаконичната резолюция: *Интересуват ме хората, а не пророците. Стъбс.*

В Сайгон деца просяци продавали ненужни никому гирлянди цветя на стъпалата пред хотел «Каравел». Завърналият се Джери им дал пари и за да не ги поставя в неудобно положение, взел цветята им, след което ги пуснал в кошчето за боклук в стаята си. Когато седнал във фоайето, те почнали да чукат по витрината да му продадат вестника на американските военни «Старс енд Страйпс». В безлюдните барове, в които запивал, момичетата му се лепели отчаяни, сякаш виждали в него своя последен шанс преди неминуемия край. Единствено полицаите били във вихъра си. Стояли на всеки ъгъл по бели каски и снежнобели ръкавици, все едно чакали да пристигнат

победоносните вражески колони, че да им дадат път. Минавали като монарси с белите си джипове покрай свилите се в подобията на птичи клетки по тротоарите бежанци.

Малко след като се завърнал в хотелската стая, му се обадил любимият му виетнамец Еркюл, когото най-умишлено се мъчел да избегне. Еркюл, както сам бил избрал да се нарича, бил противник на южновиетнамския режим и най-вече на президента Тхю, и си изкарвал кротко прехраната, предавайки на британските журналисти сведения за Виетконг със съмнителното оправдание, че англичаните така и така не участвали пряко във войната.

— Чувствам англичаните като мои приятели! — молел се той по телефона. — Измъкнете ме оттук! Снабдете ме с документи и с пари!

— Обърни се към американците — посъветвал го Джери и прекъснал надеждите му, като оставил слушалката.

Бюрото на Ройтерс, където Джери отишъл да изпрати яловия си репортаж, се било превърнало в паметник на незапомнени герои и възпятие на провала. Изпод стъклата върху бюрата гледали портретните снимки на рошави момчета, по стените висели прочути телекси, отхвърлени великолепни материали и мостри на редакторски бяс; във въздуха воняло на старо печатарско мастило и витаело онова английско усещане за заместител на истински дом «някъде в Англия», което олицетворява несподелената носталгия на всеки изпратен зад граница кореспондент. Току зад ъгъла имало туристическа агенция и впоследствие се установи, че по време на престоя си Джери на два пъти си е запазвал билет до Хонконг, но в часа на пътуването не се е явявал на летището. Оперативното обслужване му осигурявал най-старателно младият «братовчед» на име Пайк, който ползвал прикритието на служещ в информационна агенция и му носел периодически в хотела радиोगрами в жълти пликкове, надписани за по-автентично «СПЕШНО. ПРЕСА». Съдържанието на грамите обаче си оставало едно и също: очакваме решение, стой на изчакване, очакваме решение. Прочел нещо от Форд Мадокс Форд и някакъв безкрайно отвратителен роман за стария Хонконг. Чел Грийн, Конрад и Т. Е. Лорънс, но заповедта така и не идвала. Артилерийският огън звучал най-страшно нощем и паниката била повсеместна, като чумна епидемия. В търсене не на пророци, а на хората, които интересували Стъбси, се отбил дори до американското посолство, където десет

хиляди виетнамци блъскали по портите в желанието си да докажат американското си поданство. Пред очите му пристигнал южновиетнамски офицер, който скочил от джипа си и започнал да крещи на жените, да ги нарича курви и изменнички, избирайки, без изобщо да се усети, да стовари гнева си тъкмо върху група съпруги на американци, притежаващи в действителност американско гражданство.

И този свой репортаж изпратил Джери, и той съответно бил също отхвърлен от Стъбс, и това подкледило още повече депресията му. Само дни след това стратегите на Цирка станали жертва на страха. С напредването на силите на Виетконг и окончателното влошаване на положението в Сайгон изпратили нареждане на Джери да излети незабавно за Виентян и там да не си подава никъде носа до второ нареждане чрез «братовчедите». Джери заминал за там и наел стая в хотел «Констелейшън», в който навремето киснела Лизи, а това му дало възможност да пие в бара, в който и Лизи била обичала да пие, да разговаря от време на време със собственика Морис и да чака. Барът бил от бетон с дебелина шейсет сантиметра, така че при нужда можел да послужи като бомбоубежище или като огнева точка. В съседната полумрачна трапезария всяка вечер сядал стар колонист и се хранел и пиел с изискани маниери, затъкнал памучната салфетка под яката си. Джери сядал на друга маса и се зачитал. Трети вечерящ така и не се появил, но те двамата нито веднъж не си проговорили. По улиците слезлите наскоро от планините войници на Патет Лао се движели с маоистките си каскети и туники праведно по двойки, избягвайки да срещат погледите на девойките. Били окупирали всички вили, разположени по кръстовищата и по пътя до летището. И били вдигнали в дворовете им безупречни палатки, които надничали над зидовете на обраслите им градини.

— Ще устиска ли коалицията? — попитал Джери веднъж.

Събеседникът му Морис не пожелал да се ангажира политически.

— Каквото стане — това — отвърнал му на френски с театрален акцент и за утешителна награда му подарил химикалка с надпис «Löwenbräu»: Морис държал концесията за тази немска марка бира за цял Лаос и продажбите му се равнявали, според злите езици, на няколко бутилки годишно. Джери избягвал с цената на всичко да

минава по улицата с представителството на «Индочартър», по същия начин, по който се въздържал да хвърли поне от любопитство око на българника край града, където според показанията на Чарли Маршал пребивавала любовната им тройка — «менаж а троа». На въпроса му къде са китайците от града, Морис отвърнал, че напоследък били останали съвсем малко.

— Китайците не ги обичат особено — пояснил с нова усмивка и с глава посочил минаващите по тротоара войници на Патет Лао.

* * *

Все още неразгадана остава загадката с дешифровката на записаните телефонни разговори. Наистина ли Джери е звънял на Лизи от «Констелейшън», или не? И ако е звънял — да говори с нея ли е възнамерявал, или е искал само да чуе гласа ѝ? И ако е възнамерявал да разговаря с нея, какво се е готвел да ѝ каже? Или следва да тълкуваме самото действие на свързването по телефона в същата светлина като запазването на авиобилетите за отпътуване от Сайгон — като катарзис, който му е позволявал да не се потапя в действителността?

Едно поне е сигурно: нито на Смайли, нито на Кони или на когото и да било от останалите, които са имали възможността да прочетат дешифровките, може да се припише пропуск в изпълнението на техния дълг, тъй като съдържанието им е най-малкото двусмислено:

00,55 ч. (хонконгско време). Търсене от чуждестранен номер, лично до обекта. Глас на оператора. Обектът приема разговора, казва «ало» няколко пъти.

Оператор: Търсещата страна, говорете!

Обект: Ало? Ало?

Оператор: Търсещата страна, чувате ли ме? Говорете, ако обичате!

Обект: Ало? Лизе Уърд на телефона. Кой се обажда?

Разговорът е прекъснат от търсещата страна.

Никъде в този текст не се споменава, че търсещата страна се е намирала във Виентян, а освен всичко друго е съмнително, че Смайли го е чел, тъй като криптонимът му липсва в карето на получателите.

Но независимо от това дали търсенето по телефона е било извършено от Джери, или от друг човек, факт е, че на следващия ден той получава тъй дълго чаканата заповед за действие, донесена му от двама — не един, забележете — от «братовчедите». След безбройните и безкрайни седмици най-после идва краят на проклетата инертност — и то, както ще се окаже впоследствие, окончателният ѝ край.

* * *

Джери изгубил целия си следобед по уреждането на визи и билети и още призори на следващия ден пресякъл реката Меконг и се озовал заедно със сака и пишещата си машина в североизточната част на Тайланд. Дългият дървен ферибот бил фрашкан със селяни и квичаци прасета. На скованата от летви будка, откъдето контролирали преминаванията през реката, поел ангажимента и да се върне оттам в Лаос. В противен случай щял да има сериозни проблеми с документирането на входно-изходните формалности, предупредили го строго граничните служители. «Стига наистина да възнамерявам да се връщам», казал си наум Джери. И докато гледал отдалечаващия се лаоски бряг, забелязал паркирания на минаващата покрай реката пътека американски автомобил и застаналите до него двама стройни, неподвижни наблюдатели. «Братовчедите» са неотлъчно с нас.“

На тайландския бряг изведнъж всичко се оказало невъзможно. Визата му била неправилно издадена, изобщо не си приличал със снимката, а и целият район поначало бил забранен за *фаранги*. Мнението било преразгледано под влиянието на десет долара. След визата пък последвала колата. Джери бил поставил изискване водачът ѝ да говори английски и бил таксуван по съответната тарифа, а се оказало, че чакащият го старец знаел само тайландски, и то в съвсем ограничена степен. След като изревал куп фрази на английски в близкия дюкян за ориз, Джери успял да се сдобие най-после с мързелив млад дебеланко, който поназнайваше английски и твърдял, че знаел да кара.

После се наложило да се преборят със сложния договор. Застраховката на стареца не важала за друг водач, а на всичко отгоре се оказала и с изтекъл срок. Пребит от работа туристически агент им

издал нова полица, а младежът се отбил до дома си да се приготви за път. Колата се оказала разнебитен червен форд с износени докрай гуми. Джери поначало нямал намерения да загива през идните два дни, а най-малко пък по такава причина. Пак пазарлъци и още двацет долара от Джери. Хайде оттам в сервиза, където сред кълвящите из нозете им кокошки Джери проследил най-внимателно всички действия на механиците по подмяната на гумите с нови.

И след като изгубили успешно цял час, накрая се понесли с главоломна скорост през равнинните нивя в посока югоизток. Младежът пет пъти пускал по касетофона „Осветлението е вечно изгасено в Масачузетс“ на Би Джийс, след което Джери се принудил да го помоли да престане.

* * *

Пътят бил с макадамова настилка, но празен. Сегиз-тогиз виждали по някой жълт автобус да слиза по насрещните серпантини, а веднъж шофьорът дал газ до дупка и не мръднал от ръба на платното, докато автобусът не излязъл на трийсетина сантиметра върху банката, преди да отгърми по пътя си. По някое време, както бил задрямал, Джери се стреснал от пращане и отворил очи в мига, в който пред тях някакъв пикап разпердушинил на трески бамбукова ограда, след което на забавен каданс се изтърколил в канавката. Видял и как вратата му изплавала бавно във въздуха, следвана от размахалия ръце и крака шофьор, и как двамата прелетели над оградата и се приземили във високата трева. Младежът дори не намалил, но заради буйния му смях започнали да криволичат по шосето. „Спри!“, изкрещял му Джери, но младежът категорично отказал.

— Искаш да си омърляш костюм с кръв? Остави ги на докторите — посъветвал го строго. — Аз теб длъжен опазя, окей? Този район кофти. Пълно с комунисти.

— Как се казваш? — попитал примирено Джери.

Името му било непроизносимо, поради което се споразумели да му вика Мики.

Минали цели два часа, докато стигнат до първата бариера. Джери пак бил задрямал, репетирайки репликите си. „Винаги се

появява още една врата, в която се налага да си пъхнеш крака“, мислел си. И се питал кога ли ще настъпи онзи последен — за Цирка, че и за комикса — ден, в който старият актьор няма да има сили повече да изпълнява геговете си; когато ще се е лишил докрай от онази вътрешна енергия, прекарвала го дотогава благодарение на голия му ентузиазъм през изпречилите се отпреде му прагове, и ще остане безсилен пред вратата, нахилен с глупавата си усмивка на добронамерен пътуващ търговец и със заседнали в гърлото му слова. „Само този път да не е, Господи, само този път недей“, добавил забързано.

В мига, в който спрели, иззад дърветата изскочил млад монах с купичка за подаяния и Джери му пуснал няколко бата. Мики отворил багажника. Постовият полицаи надникнал вътре, после заповядал на Джери са слезе и го отвел при капитана, разположил се сам-самичък на сянка в сламена колиба. На капитана му потрябвало сума ти време изобщо да отбележи присъствието на Джери.

— Пита дали ти американец — казал Мики.

Джери извадил документите си.

От другата страна на бариерата идеалният макадамов път се бил опънал прав като молив по полупустинната равнина.

— Казва какво търсиш ти тук? — рекъл Мики.

— Имам работа с полковника.

По-нататък по пътя си минали през село с кино. „Тук дори и най-новите филми са неми“, спомнил си Джери. Навремето бил писал очерк за това. Наемали местни актьори да говорят, а те си измисляли сюжета в движение. Сетил се как пискливият тайландски гласец на Джон Уейн докарвал публиката до екстаз, докато преводачът му обяснявал, че „дублиращият“ актьор имитирал местния кмет, който бил прочут педераст.

Прекосили и гора, в която банкетът на пътя бил разчистен на по петдесетина метра и от двете страни като мярка срещу засадите. От време на време пресичали и ярки бели черти, които нямали никаква връзка с наземния трафик. Американците били проправили шосето с мисълта, че може да послужи евентуално и като резервно летище.

— Ти тоя полковник познаваш? — попитал Мики.

— Не.

Мики се разсмял.

— За какво трябва тогава?

Джери не си направил труда да му отговори.

Следващият проверочен пост бил след трийсет километра, в центъра на селце, преотстъпено изцяло на полицията. В двора на храма били скупчени няколко сиви камиона; на шосето досами бариерата стояли четири джипа. Селото се намирало на кръстовище с жълти прашни коларски пътища, които пресичали под прав ъгъл равнината и се изкачвали змиевидно по хълмовете от двете им страни.

Този път Джери поел инициативата: изскочил моментално от колата и с весел вик призовал: „Водете ме при вашия водач!“. Водачът им се оказал изнервен млад капитан с притеснената усмивка на човек, който се напъва да е в течение по въпроси, за които не му достигат знанията. Седял в полицейския участък с оставен върху бюрото пистолет. Самият участък май бил временен, отбелязал си наум Джери. Останките, които се виждали през прозореца, изглежда били на разрушения от бомба предишен такъв.

— Наш полковник много зает — заявил капитанът в превод на шофьора Мики.

— Но е и много смел — казал Джери.

Последвала кратка пантомима, с чиято помощ уточнили значението на „смел“.

— Избил е много комунисти — обяснил Джери. — И вестникът ми желае да пише за този смел тайландски полковник.

Капитанът дръпнал кратка реч и изведнъж Мики избухнал в сърцат смях.

— Капитан казва тук няма комунисти. Има само Банкок! Тук бедни хора нищо не знае. Банкок не дава на тях училище. Комунисти идва нощно време и казва на хора прати всички техни синове в Москва учат големи доктори. И те гръмнат полицейски участък.

— Къде мога да намеря полковника им?

— Капитан казва чака тук.

— Той ще помоли полковника да дойде при нас ли?

— Полковник много зает.

— И къде е този полковник?

— В следващо село.

— Как се казва следващото село?

Шофьорът му пак припаднал от смях.

— Няма име. Всички в село убити.

— Как се е наричало, преди да ги убият?

Мики споменал някакво име.

— Пътят до това мъртво село отворен ли е?

— Капитан казва военна тайна. Това значи той не знае.

— Ще ни пусне ли капитанът да минем и да проверим?

Последвала продължителна размяна на приказки.

— Няма проблем — казал по някое време Мики. — Той казва може върви.

— А капитанът ще може ли да се обади по радиото на полковника, да му съобщи, че идваме?

— Полковник много зает.

— По радиото само да му се обади.

— Няма проблем — казал шофьорът, един вид „само смотан фаранг може да поставя под въпрос нещо, което е ясно от само себе си“.

Качили се отново в колата. Барьерата се вдигнала и те подкарали по идеалната макадамова настилка с разчистените банкети и периодическите летищни маркировки. През следващите двайсет минути не срещнали жива душа, но Джери не намирал никаква утеха в тази безлюдност. Беше чул някъде, че за всеки партизанин комунист в планините били нужни петима души в равнините, които да му осигуряват ориза, боеприпасите и инфраструктурата, а това тук бяха тъкмо равнините. Стигнали до вливащ се отдясно черен път с пресни следи на излезли от него върху макадама камиони. Мики свърнал по изровените от камионите коловози и пак надул „Осветлението е вечно изгасено в Масачузетс“, без да го е еня какво мисли Джери по въпроса.

— Така комунисти мислят ние много хора — обяснил Мики през още смях, не давайки шанс на Джери да му възрази. И за най-голяма изненада на Джери извадил от торбата под седалката си огромен 45-калибров спортен пистолет с дълга цев. Джери му заповядал с рязък тон да го върне моментално на мястото му. Само след няколко минути надушили пушек, после минали през димен облак и накрая стигнали до останките от някакво село: групички уплашени до смърт селяни, десетина декара изгорели тикови дървета, заприличали на вкаменена гора, три джипа и двайсетина полицаи, наобиколили нисък, широкоплещест полковник. И селяните, и полицаите не откъсвали очи от широката към петдесетина метра купчина димящи въглени, от която

стърчала по някоя и друга овъглена греда и очертавала контурите на застроената с къщи площ.

Полковникът ги изчакал да паркират и да се явят пред него. Още от пръв поглед Джери усетил, че си има работа с горял в битките мъж. Бил набит и як и нито се усмихвал, нито се мръщел. Бил смугъл и побеляващ и ако не бил прекалено масивният му торс, можел спокойно да мине за малаец. Имал обозначенията на парашутист и летец плюс две редици с ленти на ордени. Бил в бойна униформа и от разкопчания кожен кобур на десния му хълбок се подавал армейски полуавтоматичен пистолет.

— Вие ли сте репортерът? — обърнал се към Джери с равен, възприет от американските военни акцент.

— Точно така.

Полковникът казал нещо на Мики, а той се върнал забързано до колата и седнал в нея.

— Какво търсите?

— Има ли убити в селото?

— Трима. Аз ги застрелях. Остават още трийсет и осем милиона. — Функционалният му американски английски бил почти перфектен и все повече изненадвал Джери.

— Кое ви накара да ги застреляте?

— КТ са идвали да агитират по нощите. И народът се събирал да слуша КТ.

„КТ ще рече «комунистите терористи»“, обяснил си наум Джери. Нещо му подсказвало, че изразът е британски по произход^[2]. Верига от камиони се приближавала бавно по прашния път. Щом ги забелязали, селяните почнали да си събират денковете и децата. Полковникът дал заповед и хората му ги подредили в нещо като редица, докато камионите обръщали.

— Ще им намерим по-хубаво място — пояснил полковникът. — Ще почнат нов живот.

— Кои са хората, които застреляхте?

— Двама от моите хора станаха жертви на бомбен атентат миналата седмица. КТ са се укривали в тукашното село. — Издири с поглед мрачна жена, която точно в този момент се катерела в камиона, и я извикал да се върне, че Джери да я огледа. Тя застанала с наведена глава пред тях.

— В нейната къща са живели — казал полковникът. — Затова разстрелях мъжа ѝ. Тя ще е следващата.

— А другите двама? — поинтересувал се Джери.

Попитал само защото с питане продължаваш да участваш в двубоя, но подложен на разпит в случая бил не полковникът, а самият Джери. Погледът на полковника бил твърд, преценяващ и прикриващ доста неща. Изучавал Джери внимателно, но спокойно с кафявите си очи.

— Един от КТ преспал с тукашно момиче — обяснил с прости думи. — По тия места ние сме не само полиция, но и съдии и съдилища. Други няма. В Банкок не се вълнуват особено как се осъществява публичното правосъдие по тези места. Така си е открай време.

Селяните се били натоварили в камионите. Заминали, без да се обърнат нито веднъж назад. Само децата им помахали с ръце над задните капаци. След тях тръгнали и джиповете, оставяйки зад себе си само тях тримата с двете коли и един младеж накъм петнайсетгодишна възраст.

— Този кой е? — попитал Джери.

— Ще го вземем с нас. Догодина... или по-догодина... може и него да го разстрелям.

* * *

Джери седнал на предната седалка на джипа до полковника, който шофирал. Младежът седял безучастен отзад и отвърщвал едва-едва с „да“ или „не“ на полковника, който го наставлявал с твърд, механичен тон. Мики ги следвал с колата. На пода на джипа, между седалката му и педалите, полковникът държал кашонче с четири гранати. На задната седалка лежал автомат, който полковникът дори не отместил, за да направи място за младежа. Над огледалото за обратно виждане, до картинките на религиозна тема висял портрет на Джон Кенеди с големината на пощенска картичка и с надписа „Не питай какво може родината ти да направи за теб, а питай какво можеш да направиш ти за родината си“. Джери бил извадил бележника си. Полковникът продължавал да поучава младежа.

— Какво му говорите?

— Обяснявам му принципите на демокрацията.

— А именно?

— Да няма нито комунисти, нито генерали — отвърнал през смях полковникът.

Като стигнали до главния път, свили надясно по посока на вътрешността. Мики ги следвал с червения форд.

— Да си имаш работа с Банкок е като да се катериш по онова голямо дърво — казал полковникът и посочил на Джери гората. — Качваш се на единия клон, покатерваш се малко, минаваш на следващия клон, клонът се счупва и ти пак почваш да се катериш. И ако имаш късмет, един ден стигааш до върха и ставаш генерал. Но може и да не стигнеш.

Две деца им махнали да спрат и полковникът ги пуснал да се качат и да се сместят до младежа.

— Това го правя по изключение — пак се усмихнал неочаквано. — Да видиш колко съм готин. Усетят ли те КТ, че спираш на деца, почват да пращат деца да те спрат. Затова трябва да избягваш рутината. Иначе няма да оцелееш за дълго.

Междувременно отбил от главния път и пак навлезли в гора. Няколко километра по-нататък спрял, за да слязат децата, но намусеният младеж останал. Излезли от гората и навлезли в еднообразен шубрак. Небето побеляло и очертанията на хълмовете почти се скрили в ситната мъгла.

— В какво се е провинил? — попитал Джери.

— Тоя ли? И той е от КТ — отвърнал полковникът. — Ама го хванахме. — В гората на Джери му било присветнало нещо златно и сега установил, че е храм. — Миналата седмица един от полицаите ми се цанил за доносник на КТ. Пратих го в дозор, разстрелях го, изкарах го голям герой. Уредих на жена му пенсия, поръчах голям бял покров за трупа, устройх му голямо погребение и селото му живна малко. И той вече не е доносник, а народен герой. Човек трябва да се старее да печели сърцата и умовете на хората.

— Несъмнено — съгласил се Джери.

Стигнали до просторно сухо оризище, посред което две жени копаели, но нищо друго не се виждало освен далечен синор и каменисти дюни, които се губели в бялото небе. Мики останал във

форда, а Джери и полковникът тръгнаха през полето, следвани от мрачния младеж.

— Англичанин си, казваш?

— Да.

— А аз завърших международната полицейска академия във Вашингтон. Много хубаво място. После учих за полицаи в щата Мичиган. И там много хубаво изкарахме. Може ли малко по-далечко от мен да вървиш? — помолил го учтиво, докато крачели целеустремено по буците пръст. — Така или иначе, ще стрелят по мен. Ако застрелят *фаранг*, големи ядове ще берат. А те ни най-малко не желаят такова нещо. В моя район е забранено да се стреля по *фарангите*.

Стигнаха до двете жени. Полковникът им казал нещо, поотдалечил се малко, спрял се, извърнал се назад към мрачния младеж, после пак се върнал при жените и втори път ги заприказвал.

— Какво се разправяте? — попитал Джери.

— Питам ги дали наблизко няма КТ. Твърдят, че нямало. После си мисля: „Може пък КТ да искат да им върнем това момче“. Затова се връщам и ги предупреждавам: „Ако стане нещо, първо ще разстреляме вас, жените“. — Стигнаха били до синора. Пред тях били дюнните, обрасли с високи храсталаци и палми, приличащи на остриета на саби. Полковникът направил с дланите си фуния и извикал няколко пъти, докато накрая някой му отвърнал. — Тоя номер го научих в джунглата — обяснил той с поредна усмивка. — В джунглата ли си, първо викаш да те чуят.

— За коя джунгла става въпрос? — попитал Джери.

— Сега стой плътно до мен, ако обичаш. И се усмихвай, докато ми говориш. Желателно е ясно да те виждат.

Стигнаха били до малка река, около която стотина, че и повече мъже и момчета чоплели вяло с кирки и лопати по скалите или влачели на гръб торби цимент от една огромна купчина до друга под небрежните погледи на шепа въоръжени полицаи. Полковникът привикал младежа и почнал да му приказва, момчето слушало с приведена глава, полковникът го пернал здраво по врата, младежът измърморил нещо, полковникът го изтресъл повторно, после го потупал по рамото и младежът се запътил, куцукайки като пусната на свобода, но осакатена птица, да се влее в редиците на трудещите се.

— Като ще пишеш за КТ, напиши и за тоя мой проклет язовир — заповядал полковникът на Джери, след като поели по обратния път. — Този район тук ще стане едно много хубаво пасище. И ще го кръстят на мое име.

— В коя джунгла сте воювали? — повторил въпроса си Джери.

— В Лаос. Много тежки битки.

— Доброволец ли бяхте?

— Че как иначе? Имам деца, нямах пари. Постъпих в ПВПРС. Не си ли чувал за ПВПРС? Полицейски въздушнопреносими резервни сили. Под американско командване бяхме. Много готини условия. Подавам аз молба да ме освободят от тайландската полиция. Пъхат я в чекмеджето. Ако загина, вадят молбата и доказват, че съм напуснал, преди да вляза в ПВПРС.

— Там ли се запознахте с Рикардо?

— Че къде другаде? Рикардо ми е приятел. Воювахме рамо до рамо и изпотрепахме сума ти враг.

— Търся начин да се срещна с него — казал Джери. — В Сайгон се запознах с негово бивше гадже. От нея научих, че живеел тъдява. Имам за него едно делово предложение.

Пак минали покрай двете жени. Полковникът им махнал с ръка, но те не му обърнали внимание. Джери изучавал изражението му, но със същия успех можел да наблюдава някоя канара върху дюнците. Полковникът се качил в джипа и Джери го последвал.

— Надявах се да ме закарате при него. Нищо чудно покрай мен да забогатее в продължение само на броени дни.

— Това има ли връзка с вашия вестник?

— Не. Частен бизнес е.

— Частно делово предложение, значи? — уточнил полковникът.

— Точно така.

Малко преди да стигнат главния път, насреща им изскочили два жълти бетоновоза и полковникът се принудил да даде на заден ход, за да могат да се разминат. А Джери по навик регистрирал изписаното върху жълтите им врати име. И усетил в същия момент, че полковникът го наблюдава. Продължили към вътрешността с максималната за джипа скорост, за да избегнат евентуалните клопки, които някой можело да им заложи попътно. Мики ги следвал предано отблизо.

— Рикардо е мой приятел и се намираме на моя територия — повторил полковникът на своя много добър английски. Макар и чути вече веднъж, този път думите му прозвучали като съвсем недвусмислено предупреждение. — Той живее тук под моя закрила, съгласно постигнатата помежду ни договорка. А тя е известна на всички местни хора — и на селяните, и на КТ: само да посмее някой да пипне Рикардо с пръст, ще изпозастрелям всички КТ на язовира.

А там, където отбили от шосето по поредния черен път, Джери забелязал върху макадама леките следи от гумите на малък самолет.

— Тука ли каца той?

— Само през дъждовния сезон. — След което полковникът продължил да му излага етичните си възгледи по въпроса: — Ако се стигне дотам Рикардо да те убие, това си е негова работа. На моята територия е съвсем естествено един *фаранг* да застреля друг. — Говорел така, както се обясняват елементарни аритметични правила на малко дете. — Рикардо ми е приятел — повторил без капка стеснение. — Боен другар.

— Той очаква ли ме?

— Бъдете внимателен с него, ако обичате. Понякога капитан Рикардо боледува.

Тиу му осигури специално място — разправил му бил Чарли Маршал, — място, където само луди ходят. Тиу му вика: „Ти само се пази да си жив, задръж и самолета, пътувай като охрана с Чарли Маршал, когато имаш желание, пренасяй му парите, стига Чарли да го иска. Така се договаряме, а Дрейк Ко никога не нарушава договорките“, разправя Тиу. Но ако Рикардо създадял проблем, ако сгафел или се разбърел за определени неща, Тиу и хората му така щели да пречукат копелето му с копеле, че и сам нямало да може да се познае.

„Колко му е на Рик да задигне самолета и да изчезне нанякъде?“, попитал го бил Джери.

На Рик паспорта му е в Тиу, Волтер. Тиу откупи и дълговете на Рик, и фирмите му, и полицейското му досие. Но Тиу му лепна и петдесет тона опиум, в комплект с всички необходими доказателства за пред наркоченгетата, ако работата опре дотам. Рик е свободен да

върви и на майната си, ако ще, стига да поиска. Всички в пандиза го чакат с отворени обятия.

Наколната къща стояла над широка прашна пътека, цялата опасана с балкон, с ромонещо край нея малко поточе и две млади тайландки в сянката ѝ отдолу, едната от които си кърмела бебето, а другата разбърквала тенджерата. Зад къщата се простирало равно кафяво поле със сайвант в единия край, достатъчно голям, че да побере малък самолет — „Бийчкрафт“, да речем, — а през полето минавала сребриста дияра от вероятно наскоро кацнало въздушно превозно средство. Непосредствено около къщата дърветата били разчистени, а самата тя се издигала върху малко възвишение. От прозорците ѝ се виждало всичко наоколо в кръг от триста и шейсет градуса, а невисоките ѝ прозорци, изглежда, били разширявани, че да осигуряват на обитателя ѝ широк ъгъл на стрелба.

Малко преди да стигнат до къщата, полковникът наредил на Джери да слезе и се върнал заедно с него до колата на Мики. Казал нещо на Мики, при което онзи рипнал и отключил багажника. После полковникът бръкнал под шофьорската седалка, извадил спортния пистолет и го хвърлил с презрение в джипа. Опипал Джери, след това и Мики, накрая лично претърсил колата. След което заповядал и на двамата да чакат там, а сам се изкачил по стълбите до първия етаж. Младите жени не го удостоили с никакво внимание.

— Полковник добър човек — казал Мики.

Зачакали.

— Англия богата страна — казал Мики.

— Англия *много* бедна страна — поправил го Джери, докато и двамата наблюдавали къщата.

— Бедна страна, богат народ — рекъл Мики. Не бил спрял да се тресе от смях на сполучливата си шега, когато полковникът слязъл от къщата, качил се в джипа си и запитал.

— Стой тука — наредил Джери. Приближил се бавно до стъпалата, направил с дланите си фуния и се провикнал към горния етаж:

— Казвам се Уестърби. Може би помниш, че стреля по мен в Пном Пен преди няколко седмици. Аз съм беден журналист със скъпи

идеи.

Латиноамерикански глас — плътен и мек — откъм горния мрак:

— Какво търсиш, Волтер? Някой ми спомена, че вече те били очукали.

— Искам да шантажирам Дрейк Ко. По моя преценка двамата с теб можем да го изстискаме за два милиона долара и ти да си купиш свободата.

И Джери видял как от тъмната капандура над главата му се показало единичното дуло на оръжие и как примигало като око на циклоп, преди да се спре отново върху му.

— *На човек* — викнал Джери. — Два за теб, два за мен. Всичко съм изчислил. Идеите от мен, информацията от теб, а от Лизи Уърдингтън — тялото. Няма начин да не успеем.

И започнал да се качва бавно по стълбата. „Волтер — рекъл си. — Чарли Маршал никак не си губи времето, щом става дума за разпространяване на словото. А за това, дете вече съм бил умрял, ще трябва да почакаш още малко.“

* * *

Провирайки се през капандурата, Джери преминал от тъмно на светло, а латиноамериканският глас му заповядал: „Стой там и не мърдай“. Джери изпълнил заповедта, възползвайки се от тази възможност да огледа стаята, която представлявала съчетание от малък музей на огнестрелното оръжие и продоволствен магазин на американска военна база. На тринога в средата на стаята бил монтиран АК-47, сходен с онзи, с който Рикардо вече го бил стрелял, покриващ през прозорците, както и очаквал Джери, всички възможни подходи към сградата. За всеки случай имало и два резервни калашника плюс прилична купчина пълнители до всеки от тях. Гранатите се валяли като плодове, по три-четири в купчинка, а върху отвратителното на вид орехово барче под пластмасовата скулптура на Богородица бил изложен широк набор от револвери и пистолети за всякакви обстоятелства.

Стаята била единствена, но била просторна, с ниска, лакирана в черно спалня, при което на Джери му минала глупавата мисъл как ли е

успял Рикардо да я прекара дотук в „Бийчкрафта“? Вътре се помещавали и два хладилника и един ледогенератор, плюс няколко старателно нарисувани маслени картини с голи тайландки, изографисани с онези еротични неточности, които обикновено се дължат на силно ограниченото познаване на материала. Имало и кантонерка с лежащ отгоре ѝ лугер, и етажерка с монографии по търговско право, международно данъчно облагане и сексуални техники. По стените висели няколко икони на светии, Богородица и младенеца Христос, изработка на местни дърворезбари. На пода лежал стоманеният скелет на спортна лодка скиф с плъзгаща се седалка слайд за поддържане на формата.

А в центъра на всичко това седял Рикардо в горе-долу същата поза, в която Джери го видял първия път, само че този път върху луксозен директорски въртящ се стол, с гривните на ЦРУ на двете китки, по саронг, със златно разпятие върху внушителния си гол гръден кош. Брадата му била много по-скромна в сравнение с предишната, вероятно подстригана от младите жени. Шапката я нямало, а ситно начупената му черна коса била прихваната с малък златен пръстен на тила му. Бил широкоплещест, мускулист, с тен по намазаната с благовонни масла кожа и със сплъстени косми по гръдта.

Освен всичко друго до лакътя му стояла бутилка и кана с вода, но лед нямало поради липсата на ток за хладилната техника.

— Съблечи си сакото, ако обичаш, Волтер — наредил Рикардо. Джери го свалил, Рикардо въздъхнал, изправил се, взел полуавтоматичен пистолет от масата и започнал да кръжи бавно около Джери, изучавайки тялото му, докато го опипвал леко за наличието на оръжия.

— Тенис играеш ли? — попитал изотзад и прокарал съвсем леко пръсти по гърба на Джери. — Чарли разправя, че си имал мускули като на горила. — В действителност обаче въпросите, които Рикардо задавал, били адресирани единствено към самия него. — Много си падам по тениса. И съм изключително добър играч. Винаги побеждавам. Но за съжаление, тук възможностите ми са безкрайно ограничени.

И пак си седнал на мястото.

— Понякога се налага да се криеш при врага, за да избягаш от приятелите си. Яздя коне, боксирам, стрелям, имам научни степени,

карам самолет, знам сума ти неща за живота, много съм интелигентен, но непредвидени обстоятелства ме принуждават да живея в джунглата като някоя маймуна. — Пистолетът почивал непринудено в лявата му длан. — Не е ли това чиста параноя, Волтер? Когато човек си мисли, че всички на света са му врагове?

— Горедолу може и така да се тълкува.

За да подчертае изтърканото остроумие, Рикардо посочил с пръст собствената си бронзирана и намаслена гръд.

— Да, само че враговете на този тук параноик са съвсем истински.

— При наличието на два милиона долара — казал Джери и не помръднал от мястото, където го бил оставил Рикардо — сигурен съм, че повечето от тях ще могат да бъдат елиминирани.

— Право да ти кажа, Волтер, смятам деловото ти предложение за пълна глупост.

При което Рикардо се разсмял. Или, другояче казано, забелил прекрасните си зъби сред новоподкастрената си брада и леко стегнал коремните си мускули, но без да отмества прикования си в лицето на Джери поглед, докато отпивал от чашата с уиски. „И той като мен е предварително инструктиран — дал си сметка Джери. — Няма начин Тиу да не му е казал: «Ако ти се яви, изслушай го». И какво ли е наредил на Рикардо да направи след като ме изслуша?“

— Стопроцентово останах с убеждението, че те е сполетяло нещастие, Волтер — промълвил тъжно Рикардо и завъртял глава, като да се оплаче от ненадеждността на сигналите до ушите му сведения. — Да ти сипя ли едно?

— Благодаря, сам ще си наляя — казал Джери. Чашите в шкафа били с най-различни размери и цветове. Джери се отправил целенасочено нататък и извадил висока розова водна чаша с облечена мацка отвън и гола мацка отвътре. Налял си два пръста скоч, добавил му малко вода и седнал на масата срещу Рикардо, който живо го изучавал.

— Ти вдигаш ли разните му там гири, щанги, това-онова? — попитал поверително Рикардо.

— Само по някое шише от време на време — отвърнал Джери.

Рикардо избухнал в прекомерен смях, но не спрял да го оглежда най-подробно с плъзгащ се по тялото на Джери еротичен поглед.

— Даваш ли си сметка обаче колко лошо си постъпил с малкия Чарли? Не ми стана никак приятно да чуя, че си седял върху главата на приятелчето ми в мрака, докато го е мъчела абстиненцията. На Чарли сега ще му е нужно сума ти време да се свести. Това ни най-малко не би ти спечелило симпатиите на приятелите на Чарли, Волтер. Освен това чувам, че и със самия мистър Ко си се държал лошо. И си водил моята малка Лизи на вечеря. Вярно ли?

— На вечеря я водих.

— А изчука ли я?

Джери не отговорил. Рикардо пак пуснал кратък силен смях, който спрял толкова внезапно, колкото бил и избухнал. Отпил яка глътка от уискито и въздъхнал.

— Е, дано поне е останала доволна. — И Рикардо изведнъж влязъл в ролята на вечно неразбрания мъж. — Прощавам ѝ. Окей? Като видиш пак Лизи, кажи ѝ, че аз, Рикардо, ѝ прощавам. Аз съм този, който я обучи. И я вкара в правия път. На какво ли не я научих — изкуство, култура, политика, бизнес, религия — освен дето я светнах как се прави любов, и едва тогава я пуснах по широкия свят. Че докъде щеше да стигне тя без моите връзки? Докъде, питам те? Щеше и тя сега да живее в джунглата като маймуна с Рикардо. Всичко на мен дължи.

Ти филма „Пигмалион“ гледал ли си го? Ами аз за нея съм оня професор. Отворих я на някои работи — нали ме разбираш? Неца, за които никой друг освен Рикардо не може да я открехне. След седем години във Виетнам. Две години в Лаос. По четири хиляди долара месечно от ЦРУ, а аз си оставам католик. Мислиш ли, че няма на какво аз да науча това излязло от никъде момиченце, най-проста английска чистачка? Ти знаеш ли, че тя си има синче? Което е зарязала в Лондон? Ей така го е зарязала, като едното нищо, представяш ли си? Егати и майката. И курва не би постъпила като нея.

Джери не успял да намери полезен отговор. Загледал се бил в двата големи пръстена на средния и безименния пръст на тежката дясна длан на Рикардо и се напъвал да ги съпостави в паметта си с двата белега на брадичката на Лизи. Ударът е дошъл от горе на долу, заключил — десен крос, докато се е намирала по-ниско от него. Странно как не ѝ е строшил ченето. А може и да е успял, но да е имала късмет при зарастването.

— Ти да не оглуша бе, Волтер? Казах ти да ми опишеш в най-общи линии естеството на твоето делово предложение. Без да се ангажирам по какъвто и да било начин, нали разбираш? Но те предупреждавам, че не вярвам на нито една твоя дума.

Джери си налял още уиски.

— Правех си сметката, че ако ми кажеш какво е искал от теб Дрейк Ко при последния ти полет за него, и ако Лизи ми помогне да се добера до Ко, и ако през цялото време всички ние държим ръцете си върху масата, ще имаме доста добър шанс да го одрусаме яко.

Сега, като се слушал, предложението му звучало още по-неубедително, отколкото дори тогава, когато го репетирал, но вече му било почти безразлично.

— Ти си луд бе, Волтер. Пълна откачалка. Съчинение по картинки ми правиш.

— Съмнявам се, особено ако приемем, че Ко те е карал да летиш от негово име до континентален Китай. Не ми пука дали Ко държи целия Хонконг в джоба си, или не, но ако губернаторът научи за тази негова малка авантюра, моментално ще престане да си разменя целувки с него. И това ще е само началото. Ще последва и друго.

— Какви ги плещиш бе, Волтер? Какъв Китай? Какви са тия щуротии, дето ми ги дрънкаш за *континентален* Китай? — Сви лъщящите си рамене и отпи самодоволно от чашата си. — Изобщо не загрявам какво искаш да ми кажеш, Волтер. Направо говориш с гъза си. Защо изобщо си мислиш, че може да съм летял до Китай заради Ко? Не ставай смешен. По-тъпа идея не съм чувал през живота си.

„В лъжите — преценил Джери — Рикардо е поне три категории по-долу от Лизи, което никак не е малко.“

— Моят редактор ме принуждава да мисля така, друже. А редакторът ми е страшно проникателен тип. И има купища влиятелни и прозорливи приятели. Тъкмо от тях чува какви ли не неща. И по-конкретно, редакторът ми е почти убеден, че скоро след твоята трагична кончина в разбилия се самолет си продал дяволски голямо количество суров опиум на дружелюбно настроен американски купувач, чиято дейност е свързана с борбата срещу опасната дрога. Друга загнездила се в ума му идея е, че опиумът е принадлежал на Ко и че изобщо си нямал правото да го продаваш, тъй като е бил предназначен за континентален Китай. И че ти просто си решил да

изкяриш от цялата работа. — Говорел, без да млъква, а очите на Рикардо го следели над ръба на чашата му с уиски. — И ако приемем, че това наистина е станало така и че Ко си е бил поставил за цел да зароби отново наркоманите в континентален Китай — да разработи там бавно и постепенно нови пазари, така да се каже, — подозирам, че би дал какво ли не, само и само тази информация да не се появи на челните страници на световния печат. Но и това не е всичко. Има и други, съвсем различни аспекти, които биха ни осигурили ще повече пари.

— И кое по-точно, Волтер? — поинтересувал се Рикардо, не преставайки да го приковава с поглед, все едно го държал на мушката на калашника си. — Кои са тези други аспекти? Бъди така любезен да ми ги разкриеш.

— Засега мисля да ги премълча — отвърнал му Джери с откровена усмивка. — Да ги държа притоплени, докато видя ти какво ще ми предложиш от твоя страна.

Една от младите жени се качила безшумно по стълбата и внесла купи с ориз, лимонова трева и варено пилешко. Притежавала стегната фигура и превъзходна красота. Откъм подножието на къщата долитали гласове, включително и гласът на Мики, и бебешки смях.

— Тебе кой те докара дотук, Волтер? — попитал наслуки Рикардо, полусъбудил се от унеса си. — Да не водиш със себе си някой проклет бодигард или нещо такова?

— Само шофьора.

— А той въоръжен ли е?

А като не получил отговор, Рикардо завъртял глава, сякаш не можел да се начуди.

— Ама и ти си наистина луда глава — отбелязал и махнал с ръка на жената да излезе. — Ти си една истински луда глава. — И подал на Джери една от купите с чифт клечки за ядене. — Майчице Богородице! И Тиу не си поплюва особено. И аз самият не съм от най-плахите. Но имай предвид, че китайците са много суров народ, Волтер. Не дай си боже да се забъркаш в нещо с Тиу, да знаеш, че яко ще си изпатиш.

— Само че ние ще им надвием със собствените им методи — казал Джери. — Ще наемем юристи от Англия. И така ще опечем нещата, че копче да не могат да кажат. Ще докараме какви ли не свидетели — ти, Чарли Маршал и кой ли още не. Ще посочим

конкретните дати и часове, в които е казал еди-кое си или направил еди-що си. Ще му покажем само едно копие, а ще приберем останалите и ще сключим с него споразумение. Скрепено с подписи, печати и всичко останало. Изпипано по всички правила на юриспруденцията. Той страшно си пада по тия работи. Много се впечатлява от законните аспекти. Запознал съм се вече най-подробно с бизнеса му. Разгледал съм банковите му сметки и активите му. И разполагам с достатъчна база, на която да стъпя. Но ако добавим и другите аспекти, за които ти споменах, като нищо ще се раздели с пет милиона и ще си мисли, че е минал евтино. Два за теб. Два за мен. Един за Лизи.

— На нея нищо.

Рикардо започнал да търси нещо из кантонерката, да разглежда разни брошури и кореспонденция.

— Ти ходил ли си в Бали, Волтер?

Рикардо си сложил тържествено очила за четене, върнал се на масата и започнал да разлиства някаква преписка.

— Преди няколко години купих там един имот. Получи се хубава сделка. Аз поначало обичам да сключвам сделки. Да се разхождам, да карам мотор. Там имам и една седемстотин и петдесет кубикова хонда, и мацка. В Лаос изпоубихме целия народ, във Виетнам изгорихме де що имаше природа, затова си рекох да купя тоя участък в Бали, там поне нищо не са опожарили, и да си намеря момиче, което да не сме убили, нали ме разбираш? Двайсет хектара неземеделска земя. Ела да ти го покажа.

Надничайки над рамото му, Джери видял отпечатана на циклостил геодезична снимка на провлак, разделен на номерирани строителни парцели, надписана в долния ляв ъгъл „Рикардо енд Уърдингтън Лимитед, Холандски Антили“.

— Предлагам ти съвместен бизнес, Волтер. Да разработим тоя участък двамата, окей? Ще вдигнем петдесет сгради, по една за нас си, ще си намерим свестни купувачи, ще пратим Чарли Маршал за управител, ще си докараме мацки, че кое ни пречи и колония да си създадем с художници, музиканти — ти обичаш ли музиката, Волтер?

— На мен са ми нужни неоспорими факти — не отстъпвал Джери. — Дата, час, място, свидетелски показания. Съобщиш ли ми ги, едва тогава ще седнем да се пазарим. И ще ти разясня всичките

останали аспекти. Най-печелившите. И изобщо ще уточним цялата сделка.

— Добре, де — измърморил разсеяно Рикардо, не отлепяйки поглед от скицата. — Ще го прецакаме. Колко му е.

„Да, ето как са живели заедно, мина му през ума на Джери: с единия крак в света на приказките, а с другия — в затвора; подхранвали са си взаимно фантазиите, като в някоя просешка опера с три действащи лица.“

Рикардо решил да посвети известно време на любимите си греховности и Джери така и не намерил начин да отклони мисълта му. В елементарния Рикардов свят опознаването на човека насреща ти ставало, като му говориш за себе си.

И той почнал да разкрива широката си душа, да описва неописуемата си сексуална мощ и желанието си да я поддържа и в бъдеще, но най-вече говорел за ужасите на войната — област, в която смятал себе си за изключително добре информиран човек.

— Докато бях във Виетнам, Волтер, се влюбих в една мацка. Аз, Рикардо, взех че се влюбих. Нещо, което ми се случва съвсем рядко и за мен е свято изживяване. Чернокоса, стройна, с лице като на Мадоната и с малки цици. Всяка сутрин спирам до нея, докато тя отива пеша на училище, и всяка сутрин тя ми казва „Не“. „Слушай, викам й, Рикардо не е американец. Рикардо е мексиканец.“ А тя дори не е чувала за Мексико. Направо пощурях, Волтер. Цели седмици аз, Рикардо, живея като монах. Не поглеждам друга мацка. Всяка сутрин. И чак един ден, когато вече съм включил на първа, тя взема че вдига ръка: Стоп! Качва се при мен. Зарязва училището и отива да живее на село, ще ти кажа името му като се сетя.

Пристигат обаче тежките В-52 и с бомби изравняват селото със земята. Някакъв герой не разчел правилно планшета. Те, малките селца, си приличат като камъчетата по брега. А аз съм в хеликоптера току зад тях. И нищо не може да ме спре. Чарли Маршал седи до мен и ми крещи, че съм луд. Изобщо не ми пука. Снишавам се, кацам, намирам я. Цялото село избито. Намирам я и нея. И тя убита. Но успявам да я открия. Връщам се в базата, военните полицаи ме пребиват от бой, вкарват ме в единичка цели седем седмици, разжалват ме. Мен — Рикардо.

— Бедният ми той — казал Джери, който и преди ги е играл тези игри и ги ненавиждал. Няма значение дали им се е връзвал, или не, но винаги ги е ненавиждал.

— Тука вече си прав — приел с поклон Рикардо съчувствието на Джери. — Точно „бедният“ е най-подходящата дума. Държат се с нас като със селяни. Ние с Чарли какво ли не сме превозвали. Но така и не ни възнаградиха според заслугите ни. То ранени ли не бяха, умрели ли, парчета от трупове ли не щеш, дрога. За без пари. А пък през тая война голяма стрелба падна, ей богу. Аз два пъти съм летял до провинция Юнан. Без капка страх. Абсолютно. Дори хубостта ми не ме кара да се боя за себе си.

— Ако броим и полета за Дрейк — напомнил му Джери, — ходенията ти дотам ще станат три, нали така?

— Дали ми бяха да обучавам пилоти за камбоджанските ВВС. Пак без пари. Камбоджанските ВВС, чуваш ли ме, Волтер! Осемнайсет генерали, петдесет и четири машини — и Рикардо. Като ти свърши договорът, изплащат ти застраховката „живот“ — такава е уговорката. Но само лично на теб. Загине ли Рикардо, близките му нищо не получават — такива са условията. Оцелее ли Рикардо, полага му се цялата сума. По някое време си разменям приказка с едни приятели от френския чуждестранен легион. На тях кондиката им е ясна и те ме предупреждават: „Пази се, Рикардо. Скоро ще те забият по разни гадни места, от които излизане няма. Само и само да не ти платят нищо“. Камбоджанците ме карат да летя само с половината гориво. Аз обаче имам резервоари на крилата и отказвам. Друг път пипат по хидравликата. Аз обаче сам си поддържам самолета. Та да не им дам възможност да ме очукат. И чуй какво ще ти кажа: аз само ей така да щракна с пръсти и Лизи веднага ще се върне. Окей?

Обядът приключил.

— И какво стана накрая с Тиу и Дрейк? — попитал Джери. Така ги били учили в Сарат: по време на изповедта само леко отклоняваш потока.

И в този миг Джери останал — за пръв път — с усещането, че Рикардо го пронизва с цялата мощ на животинската си тъпост.

— Ти нещо ме обърка, Волтер. Ако се раздрънкам излишно, после ще трябва да те застрелям. Понеже съм много приказлив човек, нали ме разбираш? Тук понякога самотата ме мъчи, нищо че поначало

съм единак. Ако някой ми стане симпатичен, първо се разприказвам, а после съжалявам. Понеже не забравям за ангажиментите ми в бизнеса, нали ме разбираш?

* * *

Но Джери бил изпаднал вече във вътрешен покой: възпитаникът на Сарат се превърнал в записващ ангел от Сарат, чиято единствена роля била не да участва, а само да приема и да запаметява. Пределно ясно му било, че в оперативно отношение почти бил стигнал до края на пътя, независимо че и при най-доброто стечение на обстоятелствата не можел и да си представи какво завръщане му предстои. Ако съдел по всички известни му и обмислени прецеденти, в оперативен смисъл с изпълнения си с благоговение слух трябвало вече да долавя приглушения триумфален звън на камбаните. Но ето че той все още му се губел. А липсата му още тогава се явила като ранно предупреждение, че преследваната от него цел е престанала да съответства във всяко едно отношение на полученото от саратските водещи офицери задание.

В началото — като имал предвид самохвалното его на Рикардо — историята се развивала горе-долу по начина, по който му я бил описал и Чарли Маршал. Тиу се появил във Виентян, облечен като прост работник и вонящ на котешка пикня, и почнал да разпитва кой е най-добрият авиатор в града, при което, естествено, го насочили веднага към Рикардо, който пък случайно си почивал в момента между различните му делови ангажименти и бил свободен да се захване с известна специализирана и много добре платена работа в областта на авиацията.

Но за разлика от Чарли Маршал, Рикардо описвал историята си с преднамерена прямота, сякаш очаквал да си има работа с по-нисши от него в интелектуално отношение хора. Тиу му се представил като човек с широки връзки в авиационната промишленост, споменал мъгляво за връзката си с „Индочартър“ и засегнал всички въпроси, които преминал преди това и с Чарли Маршал. И едва тогава стигнал до същността на предстоящия проект или — ако трябва да прибегнем до рафинирания саратски изказ — Тиу пробутал на Рикардо

прикритието за предлаганата му операция: на определена видна банкокиска търговска фирма, с която Тиу имал честта да си партнира, ѝ предстояло да сключи след хиляди мъки изключително законосъобразна сделка с определени държавни служители в съседна приятелска чужда страна.

— А аз най-сериозно му викам, Волтер: „Абе, мистър Тиу, ти да не си открил случайно луната? Щото за пръв път чувам за държава в Азия, която да има приятелски настроени съседи“. Тиу много се смя на шегата ми. И я прие, естествено, като остроумен принос — обяснил най-сериозно Рикардо в поредния необясним изблик на бизнес английски.

Но преди да финализирали изгодната и законосъобразна сделка, пояснил Тиу с терминологията на Рикардо, деловите му партньори били изправени пред необходимостта да се разплатят с определени държавни служители и трети лица във въпросната приятелски настроена чужда страна за оказаната от тях помощ при разчистването на досадни бюрократични пречки.

„И защо това трябва да представлява проблем?“, попитал съвсем резонно Рикардо.

Да предположим, рекъл Тиу, че става дума за Бирма. Само като предположение, за пример. На държавните служители в съвременна Бирма било забранено да се обогатяват, а и банкирането на суми било подчинено на ред трудни условия. В такъв случай се налагало да търсят други методи на заплащане.

Защо не със злато, предложил Рикардо. Според него самият Тиу също изказал съжаление: в страната, която имал предвид, и със злато не можело да се борава свободно. Затова в конкретния случай избрали опиума — и по-конкретно, четиристотин килограма от дрогата. Разстоянието не било голямо — Рикардо щял да може да отиде и да се върне за по-малко от ден; хонорарът му щял да възлиза на пет хиляди долара, а останалите подробности щели да му бъдат поверени преди самото отпътуване с цел да се избегне „ненужното износване на паметта“, както се изразил Рикардо с една от ексцентричните му лингвистични заврънкулки, които вероятно са оформяли основна част от образованието, което предал на Лизи. А след завръщането на Рикардо от този гарантирано — според Тиу — безболезнен и поучителен полет, незабавно щял да получи и петте хиляди щатски

долара в удобни за него купюри — при условие, разбира се, че се представело в задоволителна форма потвърждение, че пратката е стигнала до местоназначението си.

От рода на разписка, да кажем.

Описвайки по-нататък собствените си маневри, Рикардо хвърлил светлина върху нешлифованото коварство, което приложил спрямо Тиу. Обещал му да обмисли предложението му. Споменал, че имал други неотложни ангажименти, а така също и амбицията да създаде своя си авиолиния. Освен това се заловил да проучи кой точно, по дяволите, е този Тиу. И веднага разбрал, че след разговорът им Тиу се завърнал не в Банкок, а с директен полет — право в Хонконг. Накарал Лизи да поразпита младежите от Чаочжоу в „Индочартър“, при което един се изпуснал, че Тиу бил голяма клечка в „Чайна Еърсий“, понеже при посещенията си в Банкок винаги отсядал в апартамента на „Чайна Еърсий“ в хотел „Ирауан“. При следващото идване на Тиу във Виентян, за да чуе отговора му, Рикардо вече знаел куп подробности за него, включително и това (макар да не се впечатлил особено), че бил дясната ръка на Дрейк Ко.

Но по време на въпросната им втора среща Рикардо заявил на Тиу, че пет хиляди щатски долара за едnodневно пътуване било или прекалено малка, или прекалено голяма сума. Ако наистина ставало дума за някаква съвсем лесна работа, както разправял Тиу, заплащането било прекомерно. Но ако трябвало да се извърши нещо наистина откачено, както самият Рикардо подозирал — било съвсем несериозно. По този повод излязъл с контрапредложение — „делови компромис“, както самият той го определил. Обяснил, че за момента страдал — израз, към който несъмнено прибегвал много често — от „временен недостиг на ликвидност“. С други думи (превел си сам Джери), бил, както винаги, без пукнат грош, а кредиторите дишали във врата му. Затова имал незабавната нужда от редовен доход, а най-добрият начин да му се осигури такъв бил Тиу да му уреди с „Индочартър“ да го наемат за пилот консултант за срок от една година срещу твърда годишна заплата, равняваща се на двайсет и пет хиляди щатски долара.

Не проличало Тиу да се е шокирал особено от идеята, казал Рикардо. И в стаята на горния етаж на наколната къща настъпила дълбока тишина.

Второ, вместо да му плащат пет хиляди долара след доставката на пратката, Рикардо поискал двайсет хиляди долара в аванс, за да уреди разните свои висящи задължения. От тях десет хиляди щели да се приемат за платени срещу доставката веднага след изпълнението и, а останалите десет хиляди щели да му бъдат удържани „по ведомост“ (друг купешки Рикардов израз) през оставащите месеци на договора му с „Индочартър“. В случай че Тиу и партньорите му откажели този вариант, обяснил Рикардо, той щял, за съжаление, да се види принуден да напусне града, преди да е доставил опиума по местопредназначение.

На другия ден Тиу му съобщил, че са съгласни с условията, с известни промени. Вместо например да връчат на Рикардо двайсетте хиляди в аванс, Тиу и партньорите му предлагали да откупят дълговете му директно от кредиторите. Това, обяснил Тиу, щяло да им даде по-голяма сигурност. Споразумението било *осветено* — религиозните убеждения на Рикардо били вечно под ръка — още същия ден под формата на внушителен договор, съставен на английски език и подписан от двете страни. Рикардо — вървял беззвучно записът в главата на Джери — продал официално душата си.

— Лизи как възприе сделката? — попитал Джери.

Рикардо само свил лъскавите си рамене.

— Женска работа.

— Как другояче — казал Джери и му върнал многозначителната усмивка.

Осигурил по този начин бъдещето си, Рикардо се отдал на „подходящ професионален начин на живот“, както самият той го описал. Вниманието му било привлечено от нечий план за създаването на всеазиатски футболен тотализатор, но и от четиринайсетгодишната жителка на Банкок на име Роузи, която благодарение на получаваната от „Индочартър“ заплата можел да посещава периодически с цел да я подготви за великата сцена на живота.

Също така периодически, но не особено често, извършвал и по някой и друг полет за „Индочартър“, но това били все леки, ненатоварващи го задачи.

— Два-три пъти до Чианг Май. Сайгон. Два-три пъти до планините Шан, при стареца на Чарли Маршал — да взема малко

опиум, да му оставя някой и друг автомат, ориз, злато. И от време на време до Батамбанг.

— А през това време Лизи къде стои? — поинтересувал се Джери със същия непринуден тон за мъжки разговор.

И същото презрително вдигане на раменете.

— Седи си във Виентян. Плете. Чисти понякога в „Констелейшън“. Тя вече се е сбабила, Волтер. А аз търся младост. Оптимизъм. Енергичност. Уважение към мен. По природа съм дашен. Но как да дава човек на някаква стара жена?

— И докога? — питал пак Джери.

— Ъ?

— Докога само се целувахте?

Рикардо, изглежда, изтълкувал погрешно думите му, понеже изведнъж го изгледал много заплашително и с дрезгав предупредителен тон попитал:

— Какво искаш да кажеш, по дяволите?

Джери го успокоил с възможно най-топлата си усмивка.

— Колко време те държаха на заплата и те оставяха да си гледаш кефа, преди Тиу да поиска от теб да изпълниш договора?

Шест седмици, казал Рикардо. Може и осем да са били. Два пъти се канели да го изпратят, но в последния момент се отказвали. Третия път стигнал до Чианг Май и се размотавал там два-три дни, докато накрая Тиу се обадил да каже, че хората от другата страна не били готови да получат стоката. У Рикардо все повече се засилвало усещането, че се замесва в нещо много гнило, но пък разчитал, както винаги, историята да му заделя великите роли в живота, пък и кредиторите вече не му досаждали.

Тук Рикардо млъкнал и пак впил поглед в Джери, чешейки се замислено по брадата, докато го изучавал. По някое време въздъхнал, налял уиски и на двама им и бутнал чашата по масата към Джери. Под тях идеалният ден подготвял своята бавна кончина. Зелените дървета изглеждали натежали. Пушекът изпод тенджерата замирисал на влага.

— Ти оттук накъде смяташ да вървиш, Волтер?

— У дома — казал Джери.

Рикардо отново избухнал в смях.

— Остани да пренощуваш тук. Ще ти пратя една от моите мацки.

— Предпочитам сам да решавам къде да ходя, друже — отвърнал Джери. Двата се дебнели като биещи се животни и за миг искрата на сблъсъка насмалко щяла да присветне.

— Шантав човек си ти, Волтер — измърморил Рикардо.

Саратската школовка все пак надделяла.

— Докато в един ден полетът беше на път в действителност да се осъществи, така ли? — казал Джери. — И никой не го отмени. И какво стана тогава? Хайде, друже, разкажи докрай как се развиха нещата.

— Няма проблем — казал Рикардо. — Ще ти разкажа бе, Волтер. — И отпил от чашата си, без да отлепва поглед от Джери. — Как се развиха нещата, питаш. Слушай да ти кажа какво стана тогава, Волтер. „Но след това ще те убия“, доизказал погледът му.

* * *

Рикардо бил в Банкок. Роузи предявявала все по-големи претенции. Тиу пък настоявал Рикардо да му е постоянно под ръка, и така до онова ранно утро, някъде към пет, когато в любовното им гнезденце се явил пратеник и му предал да се яви незабавно в „Ирауан“. Рикардо се шашнал от апартамента. Няма нищо против и на него да му дадат такъв.

— Ти влизал ли си във Версай, Волтер? Само бюрото му беше с габаритите на цял В-52. Този Тиу нямаше нищо общо като човешки индивид с вонящия на котешка урина бачкатор, който ми се беше явил във Виентян, окей? Личеше си, че този в хотела е изключително влиятелна личност. „Рикардо, вика, този път твърдо доставяме стоката.“

Заповедта на Тиу била съвсем проста. Рикардо трябвало да замине след няколко часа с редовен полет до Чианг Май. На негово име била запазена стая в хотел „Ринком“. Задължително трябвало да пренощува там. Сам. Никакво пиене, никакви жени, никакви гости.

— „Вземи си повече неща за четене, мистър Рикардо“, разправя ми. А аз му викам: „Мистър Тиу, ти на мен можеш да ми нареждаш къде да летя. Но не ми казвай къде да чета. Окей?“. Щото тоя тип като седне зад онова бюро, става много арогантен, нали ме разбираш, Волтер? Та се налага да го уча на добри маниери.

На следващата сутрин в шест в хотела щял да дойде човек и да му се представи като приятел на мистър Джони. Рикардо трябвало да го последва.

Всичко вървяло по план. Рикардо отпътувал за Чианг Май, прекарал нощта по въздържателски в „Ринком“, а в шест часа се явили двама китайци, не един, и го откарали в северна посока. След няколко часа стигнали до село на хора от народността хака. Зарязали колата и продължили пеша. След още половин час стигнали до голо поле с барака в единия му край. В бараката го чакал един чисто нов „сладък мъничък «Бийчкрафт»“. А в „Бийчкрафта“, на седалката до пилотската, го чакал Тиу с куп карти и документи в скута. Останалите седалки, отзад, били махнати, за да има място за чувалите. Малко по-встрани стояли двама яки китайци и изобщо обстановката не му била съвсем по вкуса, намекнал Рикардо.

— Първо ме накараха да си изпразня джобовете. А за мен джобовете са нещо изключително лично, Волтер. Като дамска чанта са ми. Спомени. Писма. Снимки. Статуетката ми на Богородица. Всичко ми прибраха: паспорта, пилотското ми удостоверение, парите ми... та дори и гривните — казал и вдигнал бронзираните си ръце, та златните верижки да задрънчат.

После, разправил с неодобрителна гримаса, му дали да подпише още куп документи. Като например пълномощно за разпореждане с малкото останали му неща в живота след подписването на договора с „Индочартър“. Като например няколко признания за „минали технически нарушения“, част от които — подчертал със значително възмущение Рикардо — му били възложени всъщност от „Индочартър“. На всичко отгоре единият от яките китайци се оказал юрист, а това вече излизало извън рамките на всякакво спортсменство, обявил Рикардо.

И чак тогава Тиу му връчил картите, заедно с указанията, които Рикардо сега седнал да възпроизвежда пред Джери, смесвайки своя собствен стил с онзи на Тиу:

— „Излиташ на север, мистър Рикардо, и държиш твърдо северен курс. Дали ще закачиш някъде лаоска територия, или ще минеш над планините Шан, изобщо не ме е еня. Летенето е твоя работа, не моя. Осемдесет километра след като пресечеш китайската граница, намираш река Меконг и тръгваш по нея. И караш така плътно

на север, докато стигнеш до едно малко планинско градче на име Тиенпао, лепнато за един от притоците на световноизвестната река. Поемаш право на изток в продължение на трийсет и два километра, стигааш до писта за кацане — една бяла и една зелена светлина. И много те моля тогава да направиш нещо за мен: да кацнеш на тая писта. Ще те чака един човек. Говори много скапан английски, ама достатъчно. Ето ти половин банкнота от един долар. Човекът ще даде другата половина. Разтоварваш опиума. Човекът ти предава пратка и определени конкретни указания. Тази пратка ще представлява разписката, която се иска от теб, мистър Рикардо. Връщаш я със себе си и спазваш най-абсолютно всички дадени ти указания, и особено указаното ти място за кацане. Напълно ясен ли съм, мистър Рикардо?“

— Пратка от какво естество? — попитал Джери.

— Нито ми обясни, нито ме вълнува. „Ти само свърши тая работа, вика ми, и си дръж езика зад зъбите в голямата ти уста, мистър Рикардо, и моите партньори ще те гледат като техен собствен син до края на живота ти. И за децата ти ще се грижат, и за мацките ти. Включително и за мацката ти в Бали. Ще са ти благодарни, докато си жив. Но само да си посмял да ги прецакаш нещо или да се разприказваш пред хората, бъди сигурен, че ще те пречукат, мистър Рикардо, повярвай ми. Може и да не е още утре, нито вдругиден, но сто на сто ще те пречукат. Сключили сме договор, мистър Рикардо. А моите партньори през живота си не са нарушили нито един договор. Много държат на закона.“ А пък аз плувах целия в пот, Волтер. Независимо че съм в идеална форма, че съм трениран атлет, вир-вода станах. „Не се притеснявай, мистър Тиу, викам му. Запомни едно, мистър Тиу, сър: потрябва ли ти някой да ти закара опиум по въздуха в комунистически Китай, винаги можеш да разчиташ на Рикардо.“ Ама много се притесних тогава, Волтер, ако щеш ми вярвай.

И Рикардо стиснал носа си така, сякаш му залютяло от шмръкната морска вода.

— А сега слушай много внимателно какво ще ти река, Волтер. Докато бях луда млада глава, два пъти летях до провинция Юнан за американците. Щом искаш да си герой, длъжен си да вършиш щуротии, а ако те свалят, все някой ден може и да те измъкнат. Но и при двата полета, при всяко поглеждане надолу към гадната кафява земя си представях Рикардо в дървена клетка. Никакви жени,

отвратителна храна, няма къде да седнеш, нито да полегнеш, а и прав не можеш се изправи; ръцете ми в окови, лишен от всякакъв военнопленнически статут. „Ето как изглежда един империалистически шпионин и страхливо псе.“ На мен тая визия никак не ми се нравеше, Волтер. Да ме затворят за цял живот в Китай за контрабанда на опиум? Ни най-малко не бях въодушевен. „Няма проблем, мистър Тиу! Довиждане до следобед!“, викам му. Но се налага да обмисля най-сериозно нещата.

Изведнъж стаята се изпълнила с кафявата мараня на залязващото слънце. А на гърдите на Рикардо, въпреки идеалната форма, в която се намирал, се била образувала същата пот — капки по сплъстената му черна коса и по намазаните с благовонни масла рамене.

— И къде се намираше Лизи в цялата тая работа? — пак попитал Джери.

Отговорът на Рикардо се получил изнервен и вече разгневен:

— Във Виентян! На луната! В леглото на Чарли! Не я знам и не ме интересува.

— Тя беше ли в течение на сделката с Тиу?

Рикардо само го изгледал с презрение.

„Време е да си вървя — рекъл си Джери. — Да подпаля последния фитил и да бягам.“ Долу Мики печелел симпатиите на Рикардовите жени. Джери чувал напевните му приказки, накъсани от пискливия им смях — все едно се смеел цял клас в девическо училище.

— И ти, значи, излетя — казал. Изчакал, но Рикардо бил потънал в размисъл.

— Излетя и се насочи право на север — подхвърлил Джери.

Рикардо вдигнал леко очи, фиксираше Джери с твърд, войнствен и вбесен поглед, но по някое време все пак се поддаде на изкушението да му опише героичния си подвиг.

— През живота си не бях летял така добре. Никога. Абе, направо бях великолепен. С малкия ми черен „Бийчкрафт“. Изминавам сто и шейсет километра на север, понеже никому нямам доверие. Де да знам дали тия гадове не ме следят отнякъде на някой радар? Не желая да рискувам. Оттам — на изток, но съвсем бавно и много ниско над планините, Волтер. Направо между краката на кравите се промушвам, окей? През войната по ония места имахме малки пистички за кацане,

луди подслушвателни постове посред цялата пустош. Летял съм из ония райони, Волтер, и ги познавам. Така че откривам една на самия връх на някаква планина. Само по въздуха можеш се добра дотам. Поглеждам, съзирам резервоарите за гориво, кацам, пълня и лягам да поспя. Може да ти се струва лудост, Волтер, но поне не съм в провинция Юнан, окей? Не съм в Китай. И Рикардо — американският военнопръстълник и контрабандист на опиум — няма да прекара останалата част от живота си, провесен като заклана кокошка от кука наред Пекин, окей? Та ти казвам: върнах се със самолета пак право на юг. А пък там съм си като у дома си. Знаем места, в които цяло ВВС мога да скрия, ако щеш ми вярвай.

Изведнъж обаче Рикардо претупал съвсем набързо следващите няколко месеца от житието си. Решил да стане и той като Летящия холандец, за когото бил чувал. Затова летял, пак се крил, пак летял, пребоядисал „Бийчкрафта“, променял му ежемесечно регистрацията и разпродавал опиума на малки партиди, че да не бие на очи — тук едно кило, там петдесет; от някакъв индиец си купил испански паспорт, но не посмял да му се довери, и избягвал да се среща с познати хора, включително с Роузи в Банкок, че дори и с Чарли Маршал. „Тъкмо по същото време — спомнил си от инструктажа на стария Кро Джери — Рикардо продал от опиума на Ко и на онези героични наркоагенти.“ Но Рикардо отбил всичките му въпроси по конкретния случай. По заповед на Тиу, разправял Рикардо, момчетата от „Индочартър“ го обявили набързо за загинал, но за заблуда обяснили, че бил летял на юг. Тази история стигнала до ушите на Рикардо, който не възразявал да го смятат за умрял.

— А спрямо Лизи какво предприе? — попитал Джери.

И Рикардо наново избухнал:

— Лизи, та Лизи! Ти какво си се вторачил в тая чистачка бе, Волтер, че непрестанно ми я навираш в лицето? Не познавам друга по-незначителна от нея жена. Добре, де. Дадох я на Дрейк Ко, окей? Осигурих й цяло състояние.

Грабнал чашата с уиски и отпил, без да сема ядния си поглед от Джери.

„Тя, значи, се е застъпвала за него — решил Джери. — Тя и Чарли Маршал. Обикаляла е да осигури помилването му.“

— Ти одева спомена хвалебствено, че случаят съдържа определени изключително изгодни аспекти — казал Рикардо, връщайки се решително към лексиката на бизнес английския. — Бъди така добър да ме осведомиш по въпроса, Волтер.

Възпитаникът на Сарат знаел наизуст репликата, която трябвало да произнесе:

— На първо място: Ко е получавал солидни суми от съветското посолство във Виентян. Парите са били прекарвани през „Индочартър“ и са постъпвали в тайна сметка в Хонконг. Притежаваме доказателствата. Имам фотокопия от банковите извлечения.

Физиономията на Рикардо се поразкривила, сякаш уискито му изведнъж си променило вкуса, но после продължил да пие.

— На този етап все още не можем да кажем дали парите са били предназначени за съживяването на пристрастеността към опиума в комунистически Китай, или за някаква друга цел — казал Джери. — Но и това ще разберем. Второ. Държиш ли впрочем да го чуеш, или ще си лягаш да спиш?

Рикардо се бил прозял.

— Второ — продължил Джери. — Ко има по-малък брат в комунистически Китай. Навремето се е казал Нелсън. Ко твърди, че брат му отдавна бил починал, а той всъщност е важна клечка в правителството в Пекин. Ко от години се мъчи да го измъкне. Твоята задача е била да закараш опиума и да върнеш някаква пратка. А пратката е бил въпросният брат Нелсън. Именно заради него Ко е щял да те обича като свой собствен син, ако си успеел да му го докараш. И е щял да те убие, ако си се провалил. Ако заради тези му намерения не го изнудим за пет милиона, здраве му кажи!

Докато Джери го наблюдавал на отслабващата светлина, у Рикардо не се забелязала никаква особена промяна, ако не се брояло това, че задрямалото у него животно видимо се пробудило. Рикардо оставил чашата, облегал се бавно назад, но така и не съумял да скрие степента, до която се стегнали раменете му, нито свиването на коремните му мускули. Извърнал се плавно да хвърли на Джери възможно най-доброжелателната усмивка, но блясъкът в очите му издавал готовността му да се хвърли в атака. Затова, когато протегнал дясната си ръка да потупа дружелюбно Джери по бузата, Джери имал

готовността да падне право назад заедно с удара, с надеждата, че ще успее да преметне през себе си Рикардо до другия край на стаята.

— Пет милиона долара, Волтер! — възкликнал Рикардо със стоманен блясък в очите. — Пет милиона! Виж какво: на всяка цена трябва да помогнем с нещо на стария Чарли Маршал, окей? От обич. Чарли е вечно безпаричен. Дай поне веднъж да го направим завеждащ футболното тото. Всъщност почакай за минута. Имам още скоч, да полеем случая. — Станал, килнал главата си на една страна, после протегнал голите си ръце напред. — Волтер — казал тихичко. — *Волтер!* — Хванал нежно Джери за бузите и го целунал. — Да ти кажа право, твоите хора яко са проучили нещата! Тоя твой редактор е много умен човек. Приемам те за мой делови съдружник. Както предлагаш. Окей? Имам нужда от англичанин в живота ми. Ще взема и аз някога като Лизи да се оженя за директорка на частно училище. Ще ми помогнеш ли да го направя, Волтер? Ще ме подкрепиш ли?

— Няма проблем — отвърнал му усмихнат Джери.

— Поиграй си една минутка с оръжията, окей?

— Разбира се.

— Трябва да сляза да кажа нещо на момичетата.

— Няма проблем.

— По един личен семеен въпрос.

— Ще те изчакам.

Джери го наблюдавал притеснено през капандурата. Шофьорът Мики дундуркал бебето върху единия си лакът и го чешел зад ушенцето. „В този луд свят си длъжен да поддържаш измислицата — говорел си наум Джери. — Да се придържаш към нея до горчивия край и да го оставиш той пръв да те клъвне.“ Върнал се до масата, взел молива и бележника на Рикардо и написал несъществуващ хонконгски адрес, на който можел да бъде намерен по всяко време. Рикардо още го нямало, но с изправянето си Джери го видял да излиза измежду дърветата зад колата. „Той много държи на писмените договори — минало му през ум. — Ще трябва да му дам да подпише нещо.“ И взел чист лист хартия, на който написал: „Долуподписаният Джери Уестърби се задължавам с настоящето да разделя поравно с приятеля ми капитан Рикардо Малкия всички приходи, произхождащи от съвместното ни използване на неговото житие“. Най-отдолу положил своя подпис.

Рикардо се качвал по стълбата. На Джери му хрумнало да се възползва от частния му оръжеен арсенал, но си дал сметка, че Рикардо точно това и очаквал. И след като Рикардо им налял още уиски, Джери му подал двата листа.

— Аз ще подготвя клетвената декларация — казал, без да отмества поглед от пламтящите очи на Рикардо. — В Банкок живее един англичанин юрист, на когото имам пълно доверие. Ще му я дам да я прегледа и ще ти я донеса да я подпишеш. После ще набележим маршрута за завръщането и ще подготвя Лизи. Окей?

— Няма проблем. Виж какво, навън вече се стъмни. В тукашните гори се навъртат много зли хора. Остани да преспииш тук. Ще се разбера с момичетата. Те поначало са те харесали. Бил си много силен мъж. Е, не колкото мен, но все пак силен.

Джери смотолевил нещо в смисъл, че нямал време за губене. Трябвало до утре да се върне в Банкок. В собствените му уши оправданията му били толкова убедителни, колкото е едно трикрако муле — достатъчно добри за започване на разговор, но не и за приключването му. Рикардо обаче ги възприел с олимпийско спокойствие за чиста монета. „Нищо чудно да се е уговорил с полковника да ми спретне някоя попътна засада“, помислил си Джери.

— Ами пожелавам ти лек път тогава, конски репортер такъв. Всичко хубаво, приятелю.

Рикардо обхванал с двете си длани тила на Джери, притиснал здраво с палците си челюстта му, придърпал главата му напред и Джери се оставил да бъде целунат за пореден път. Нищо, че сърцето му думкало, а мокрият му гръбнак се чувствал като пребит под ризата му. Джери се оставил да бъде целунат.

Навън царял полумрак. Рикардо не ги изпратил до колата, а останал да ги наблюдава снизходително изпод подпорите. Двете млади жени седели в краката му, а той махал с двете си голи ръце.

От предната седалка на колата Джери се извърнал да им махне и той. Слънцето правело последните си издихания сред тиковите дървета. „Последното слънце в живота ми“, помислил си Джери.

— Не пали още — казал тихо на Мики. — Искам да проверя маслото.

„Може пък да съм единственият откачил. Ами ако наистина току-що склучих сполучлива сделка?“, разсъждавал.

Седналият на мястото на шофьора Мики дръпнал ръчката на предния капак, Джери го вдигнал, но не видял никакво парченце пластичен експлозив — за спомен от раздялата с новия му приятел съдружник. Извадил масломерната пръчка и се престорил, че я разглежда.

— Ало, конският репортер, имаш ли нужда от масло? — провикнал се Рикардо от другия край на прашната пътека.

— Не. Всичко е наред. Тръгваме!

— Довиждане.

И с електрическо фенерче не разполагал, но като клекнал в полумрака и опипал отдолу шасито, пак нищо не открил.

— Ей, конският репортер, да не си изгубил нещо? — изцепил се повторно Рикардо, свил длани на фуния пред устата си.

— Пали — казал Джери и се качил.

— А фаровете, мистър?

— Да, Мики. И тях запали.

— Той що ти вика „конски репортер“?

— Така ме наричат наши общи приятели.

„Ако Рикардо е успял да предупреди КТ, няма никакво значение дали проклетите ни фарове ще светят, или не“, рекъл си Джери. Мики ги включил и американското табло пред тях лумнало цялото в светлини, като някое малко градче.

— Карай — казал Джери.

— С пълна газ?

— Да, с пълна газ.

Минали осем километра, дванайсет, четиринайсет. Джери следял брояча на километража, изчислявайки грубо разстоянието до първия контролен пункт да е трийсет и два, а до втория — седемдесет. Мики пердашел със сто и двајсет, а на Джери не му било до оплаквания. Движели се по средата на пътя, завой нямало, а тиковите дървета покрай разчистените против засади банкети прелитали като оранжеви призраци.

— Хубав мъж — разправял Мики. — И голям любовник. Така викат двете мацки.

— Гледай за опънати през шосето жици — казал му Джери.

Отдясно се появила дълга пролука между дърветата и червен пращен път, който се губел в далечината.

— Добре си живее там изобщо — разправял Мики. — Женски, деца, уиски. Какво друго му трябва на човек?

— Намали, Мики. Спри съвсем колата. Тук, на средата на пътя, на равното. Изпълнявай, без да разпитваш, Мики.

Мики се разсмял.

— И на женките им хубаво — разправял Мики. — И на тях бонбони, и на бебето бонбони, на всички бонбони!

— Спри тая проклета кола!

Без да си дава зор, Мики спрял колата, не преставайки да се смее по адрес на мацките.

— Това нещо точно ли отчита? — попитал Джери, опрял показалец в стрелката на бензиномера.

— „Отчита“? — озадачил се от непознатата му дума Мики.

— Бензин. Гориво. Пълно? На половина? Три четвърти? През целия път точно ли показва?

— Ми, да. Винаги точно.

— На влизане в изгорялото село, Мики, сочеше наполовина пълен резервоар. Сега пак сочи същото.

— Ми, да.

— Доливал ли си? От тенекия. От туба?

— Не.

— Слизай.

Мики запротестираше, но Джери се надвесил през него, отворил вратата му и избутал Мики право върху макадама, после сам слязъл. Извил ръката на Мики, натиснал я към гръбнака му и го принудил да подтичва на галоп през целия път до ръба на широкия мек банкет, после на двайсет метра по него, докато накрая го блъснал в шубрака и сам се плъснал наполовина до него, наполовина отгоре му, та на Мики чак въздухът му излязъл под формата на еднократно учудено изхълцване, след което му била необходима цяла половин минута, преди да успее да запита възмутено:

— Ама защо?

В този миг обаче Джери вече натискаше лицето му в пръстта, за да го опази от взривната вълна.

Старият форд май първо се подпалил и чак тогава експлодирал, а накрая се вдигнал във въздуха за последна глътка живот, преди да рухне ребром, мъртъв и обгърнат в пламъци. Мики буквално ахнал от

възторг, а Джери погледнал часовника си. Осемнайсет минути били изтекли, откакто си тръгнали от наколната къща. Най-много двајсет. „Трябваше много по-рано да стане — минало му през ум на Джери. — Нищо чудно, че Рикардо толкова се притесняваше от бавенето ни. Ония от Сарат изобщо нямаше да се усетят какво ги чака; това е далекоизточен специалитет, а естествените наклонности на Сарат клонят към Европа и доброто старо време на Студената война — Чехословакия, Берлин и по-старите фронтови линии.“ Опитал се да отгатне каква е била гранатата. Виетконг поначало предпочитали американския двойно действащ тип. Единственото условие било резервоарът да имал широк отвор. Вадиш иглата, върху пружината опъваш ластик, пъхаш гранатата в резервоара и почваш да чакаш бензинът постепенно да разяде ластика. И се получава съвсем ново приложение, открито от Виетконг, на някогашното западно изобретение. „Сигурно на Рикардо ластикът му е бил много дебел“, заключил Джери.

До първия пропускателен пункт стигнали след четиричасово ходене пеша по пътя. Мики се радвал най-вече на мисълта за застраховката, приемайки, че след като Джери е направил вноската, парите автоматично ще им дойдат и ще могат да си ги харчат на воля. Джери така и не успял да го разубеди, че нещата стоят малко по-другояче. Но Мики го било и много страх: първо от КТ, после от призраци, накрая и от полковника. Наложило се Джери да му обясни, че след отминалия незначителен епизод нито призраците, нито КТ ще посмеят да се приближат до пътя. А що се отнасяло до полковника — макар Джери да не разяснил това на Мики, — той, човекът, се явявал и баща, и войник, че и строител на язовир. И неслучайно го строил с цимент от Дрейк Ко, докарван му от „Чайна Еърс“.

На пропускателния пункт успели по някое време да намерят камион, който да върне Мики до дома му. Джери пропътувал част от разстоянието с него и му обещал комиксът да помогне, ако се стигне до съдебен спор със застрахователите, но изпадналият в еуфория Мики отказвал да се вслуша в съмненията му. Разменили си весело адресите и се ръкостиснали многократно за довиждане; накрая Джери слязъл на едно крайпътно кафене да чака половин ден автобуса, който щял да го откара на изток към новото му бойно поле.

* * *

Наложително ли е било изобщо Джери да ходи при Рикардо? И ако не бил отишъл, дали събитията са щели да се развият по различен начин, поне що се отнася до самия него? И наистина ли, както твърдят и до днес защитниците на Смайли, задявката на Джери с Рикардо е представлявала тъкмо последният и най-важен напън, който така раздрусал дървото, че нямало как желаният плод да не тупне на земята?

Пред членовете на фенклуба „Джордж Смайли“ такъв въпрос въобще не стои: посещението при Рикардо в действителност било последната сламка, която пречупила гръбнака на Ко. И ако не се било случило, Ко щял да се размотава чак до настъпването на свободния ловен сезон, превръщайки както себе си, така и свързаната с него разузнавателна информация в достояние на онзи, който пръв се доберял до тях. Край на спора. На пръв поглед фактите потвърждават най-убедително тази причинно-следствена връзка. Понеже ето какво се било случило:

Само шест часа след като Джери и шофьорът му Мики отупали от себе си прахоляка на онзи път в Североизточен Тайланд, целият пети етаж на Цирка се възпламенил от бурни ликувания, способни да затъмнят като нищо кладата на поверения временно на Мики форд. В говорилнята направеното от Смайли съобщение било последвано от кратък вдървен танц в изпълнение на Док ди Салис, към който несъмнено щяла да се присъедини и Кони, ако артритът ѝ не я приковавал към проклетата ѝ инвалидна количка. Трот започнал да вие, Гуилъм и Моли се прегърнали и сред всичкото веселие единствен Смайли успял да запази обичайно изненадания си вид, макар Моли да беше готова да се закълне, че го видяла да се изчервява, докато примигвал, оглеждайки компанията.

Току-що го уведомили, казал им Смайли. По спешност, от „братовчедите“. В седем сутринта хонконгско време Тиу позвънил на Ко в „Стар Хайтс“, където той прекарал нощта, разпускайки с Лизи Уърд. В началото дори му вдигнала самата Лизи, но след това Ко се включил от деривата и ѝ наредил с рязък тон да се махне от линията, което тя незабавно сторила. Тиу поканил Ко на закуска, незабавно,

„при Джордж“, както уточнил Тиу, причинявайки голяма веселба сред техниците, които дешифрирали записа на разговора. Само три часа след това Тиу разговарял по телефона с бюрото за пътувания, мъчейки се да уреди спешно делово заминаване за континентален Китай. Първо щял да спре в Гуанджоу, където „Чайна Еърс“ имаше свой представител, но крайната му дестинация била Шанхай.

Как е успял Рикардо да се свърже толкова бързо с Тиу при липсата на телефон ли? Най-вероятно се е възползвал от полицейската линия на полковника до Банкок. А от Банкок нататък? Един господ знае. Търговски телекс, чейнчаджийската мрежа — варианти, колкото щеш. Китайците уреждат тези работи посвоему.

Допустимо е обаче търпението на Ко да е избрало точно този момент, за да се пречупи от само себе си, а закуската при Джордж да е била посветена на съвсем друг проблем. Но така или иначе, се получил онзи пробив, за който толкова от отдавна мечтаели и който се явявал триумфално доказателство за умелата черна работа, извършена от Смайли. Още преди обяд Лейкон му позвънил лично да му изкаже поздравленията си, а преди залез-слънце лично Сол Ендърби се проявил с жест, какъвто дотогава не бил правил никой от нетеатралната страна на Трафалгар Скуеър. Поръчал на винарната на „Бери Брадърс енд Ръд“ да занесат на Джордж каса шампанско „Круг“ от една от най-добрите реколти, истинска красота, с прикачена към касата картичка: „По случай първия ден на лятото“. А времето в действителност си било направо лятно, независимо че април едва привършил. През тюлените завеси на долните етажи се виждали вече разлистилите се чинари. Над тях зюмбюли били разцъфтели на перваза на кабинета на Кони.

— Червено — отбелязала тя, пиейки за здравето на Сол Ендърби.
— Любимият цвят на Карла, Господ да го поживи.

---

[1] Свърши се (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Терминът е въведен в употреба от британските колониални войски по време на войната за независимост на Малая (1948–1957). — Б.пр. ↑

ЗАВОЯТ НА РЕКАТА

Видът на военновъздушната база не бил нито красив, нито победоносен. По закон, тъй като се намирала в Североизточен Тайланд, била под тайландско командване, но на практика на тайландците им било разрешено единствено да събират боклука и да обитават съседния лагер. Самият контролно-пропускателен пункт си бил цяло самостоятелно градче. Историческите занаяти в условията на военна окупация се упражнявали във вериги от паянтови ламаринени коптори сред вонята на дървени въглища, урина, Маринована риба и домакинска газ. Бардаците се ръководели от сакати сводници, шивашките „ателиета“ предлагали сватбени фракове, от книжарниците можело да се закупят всякакви порнографски издания и туристически пътеводители, а баровете носели американски имена от рода на „Сънсет Стрип“, „Хавай“ и „Лъки Тайм“. В бараката на военната полиция Джери поискал да се срещне с капитан Ъркарт от отдел „Връзки с обществеността“ и чернокожият сержант стегнал мишци да го изхвърли в мига, в който уточнил, че бил журналист. По линията, свързваща поста с базата, долетели куп прашения и пукания, преди провлачен южняшки глас да обяви:

— Ъркарт го няма в момента. На телефона е Мастърс. Кой, казахте, че се обажда?

— Запознахме се миналото лято на инструктажа при генерал Крос — отговорил Джери.

Последвало продължително мълчание, вероятно необходимо за издирване смисъла на паролите „Ъркарт“ и „Крос“ в дневника на дежурния.

— Мда, вярно е, че се запознахме тогава, приятелю — изрекъл след малко невероятно бавния глас, наподобяващ говора на Копнеещия. — Разплати се с таксито, което те е докарало. Аз ей сега слизам. Карам син джип. Не предприемай нищо, докато не видиш бялото на очите му.

От лагера непрекъснато излизали или влизали намръщени групи от бели и черни служещи във военновъздушните сили, разделени по расов принцип. Минал бял офицер. Черните му „изкозирували“ с вдигнати над главите юмруци — поздрава на борците за равни права на чернокожите, — а той с досада им отвърнал. Редовият състав носели по униформите си нашивки като на Чарли Маршал, но най-вече в прослава на различни видове дрога. Като цяло царяло настроение на униние, поражение и изначално насилие. Тайландските войници пък никому не козирували. Но и на тях никой не им козирувал.

Син джип с пусната с пълна сила сирена и святкащи светлини спрял с жестоко поднасяне откъм другата страна на бариерата. Сержантът махнал с ръка на Джери да влиза. Само секунда по-късно Джери се носел с шеметна скорост по самолетната писта към дълъг ред ниски бели помещения в средата на летището. Зад волана седял върлинест младеж, притежаващ целия набор от признаци, че е стажант.

— Вие ли сте Мастърс? — попитал Джери.

— Не, сър. Аз само пренасям багажа на майора, сър.

Подминали вял бейзболен мач, без шофьорът да изключи светлините или да спре сирената.

— Чудесно прикритие — отбелязал Джери.

— Не ви разбрах, сър — опитал се да надвика сирената младежът.

— Няма значение.

Не била от най-големите бази. Джери бил виждал и по-големи. Минали покрай строени фантоми и хеликоптери, а още с приближаването на белите сгради Джери си дал сметка, че те са всъщност обособен военноразузнавателен център, със собствени радиомачти и самостоятелна флотилия от боядисани в черно самолетчета — „мушморците“ им бяха викали навремето, — използвани преди отстъплението да пускат и извеждат един господ знае какви хора по един господ знае какви места.

Влезли през странична врата, която младежът отключил. Късият коридор бил празен и абсолютно тих. Само в дъното една от вратите, произведена по традиция от имитация на палисандрово дърво, била откряната. Мастърс носел униформа на ВВС с къс ръкав и много малко обозначения. Но по наличието на медали и майорското звание Джери заключил, че вероятно е към военното подразделение на

„братовчедите“, евентуално нещатен. Бил блед и жилест човек с презрително стиснати устни и хлътнали бузи. Стоял пред имитация на камина, под репродукция от картина на Андрю Уайът и като цяло излъчвал някаква особена неподвижност и откъснатост от действителността. Общо взето, поведението му било на човек, който умишлено се бавел, докато всички останали бързат. Младежът ги представил един на друг и останал да чака следващото нареждане. Мастърс не отместил погледа си от него, докато младежът не се сетил да напусне, после преместил безцветните си очи към кафето на масата.

— Като ви гледам, май имате нужда от закуска — отбелязал Мастърс. Налял кафе и подбутнал към Джери чинията с донътите, всичко това — в забавен каданс.

— И от необходимото оборудване — добавил Мастърс.

— И от него — съгласил се Джери.

На бюрото го чакала електрическа пишеща машина с няколко празни листа отстриани. Мастърс се придвижил със схваната походка до някакъв стол и седнал на страничната му облегалка. Взел броя на „Старс енд Страйпс“ и го вдигнал пред очите си. През това време Джери се настанил пред бюрото.

— Чух, че се каните саморъчно да ни отвоювате всичко изгубено — казал Мастърс на броя на „Старс енд Страйпс“. — Ще видим.

Джери извадил собствената си портативка, понеже я предпочитал пред електрическата, и изучкал рапорта си с поредица картечни тракания по клавиатурата, които в хода на работата почнали да му се струват все по-шумни. Същото усещане, изглежда, имал и Мастърс, който често надничал иззад вестника, при все че се въздържал погледът му да не стига отвъд дланите на Джери и механичната му играчка.

Накрая Джери му връчил полагащия му се екземпляр.

— Заповедта изисква от вас да изчакате тук — казал Мастърс, произнасяйки най-натъртено всяка отделна дума. — Заповядано е да останете тук, докато не изпратим грамата ви. А че ние ще я изпратим, две мнения няма. Наредено е също да изчакате потвърждението, че е получена, а така също и по-нататъшните разпореждания. Това устройва ли ви? Устройство ли ви, сър?

— Няма проблем — казал Джери.

— Случайно да е стигнала до вас добрата вест? — поинтересувал се Мастърс. Гледали се очи в очи. Разстоянието помежду им било по-малко от метър. Мастърс бил забол поглед в грамата на Джери, но очите му като че ли не четели написаното.

— За коя вест става дума, друже?

— Че току-що изгубихме войната, мистър Уестърби. Точно така, сър. Последните храбреци са били остъргани само преди минути с хеликоптер от покрива на посолството ни в Сайгон като новобранци спипани по без гащи в бардак. Предполагам, че това за вас е без значение. И съм сигурен, че ще намерите утеха в новината, че кучето на посланика е оцеляло. Някакъв репортер го измъкнал върху проклетия си skut. Предполагам, че за вас и това е без значение. Допускам, че може и да не обичате кучетата. Възможно е отношението ви към кучетата да съвпада с моето лично отношение към журналистите, мистър Уестърби, сър.

Джери бил успял вече да долови в дъха на Мастърс миризмата на уиски, която никакви количества кафе не били в състояние да замаскират, и предполагал, че американецът е започнал доста отдавна да се налива, без да успее да се напие.

— Мистър Уестърби, сър?

— Слушам, приятелю.

Мастърс протегнал десница.

— *Приятелю*, искам да стиснете ръката ми.

Дланта му застанала помежду им с щръкнал нагоре палец.

— По какъв случай? — попитал Джери.

— Искам да чуя от вас едно „добре дошли“, сър. Понеже Съединените американски щати току-що подадоха молба за членство в клуба на второстепенните сили, в който, доколкото разбирам, вашата прекрасна родина изпълнява ролята на председател, президент и родоначалник. *Стиснете я!*

— С гордост обявявам, че сте приети — рекъл Джери и услужливо раздрусал дланта на майора.

И бил мигновено възнаграден с блестяща усмивка на фалшива благодарност.

— *Адски* гостоприемно от ваша страна, мистър Уестърби. И ако и аз мога да направя нещо, с което престоят ви при нас да е по-приятен, умолявам ви да ми го съобщите. Ако щете цялата ни база да

вземете под наем, ще се отзовем на всяка разумна оферта, мен ако ме питате.

— На ваше място щях да напъхам малко уиски през решетките — отвърнал Джери с назорена усмивка.

— С нааай-дебело удоволствие — рекъл Мастърс с толкова удължено провлачване, че заприличало на забавен юмручен удар. — Вие сте човек душа. Йес, сър.

Мастърс му извадил от барчето 375-милилитрова бутилка „Джей енд Би“ и няколко стари броя на „Плейбой“.

— Тези ги държим в готовност за посещаващите ни английски джентълмени, които не си направиха труда поне един проклет пръст да помръднат, за да ни помогнат — казал поверително.

— Много мило от ваша страна — отговорил Джери.

— Ей сега отивам да изпратя милото ви писъмце до мама у дома. Та като стана дума, тя, кралицата ви, как е напоследък?

Мастърс не завъртял ключ в бравата, но когато Джери се опитал да я отвори, вратата се оказала заключена. Гледащите към базата прозорци били с двойно матово остъкляване. Шум от пистата не се чувал нито от кацащите, нито от излитащите самолети. „Ето как са се мъчели да спечелят войната — помислил си Джери. — Скрити в звукоизолирани помещения, гледащи през матови стъкла, използващи машини от дистанция. И затова са я изгубили.“ Пил, но нищо не усетил... „И ето че всичко е свършило. Край на данданията.“ А него накъде ли щял да го отвее вятърът сега? При стареца на Чарли Маршал? На кратко пътешествие през планините Шан, да си побъбри сърдечно с генералските бодигардове? Продължил да чака, а обърканите му мисли се трупали в съзнанието му. Седнал, после се излегнал на дивана и малко поспал. От сън го стреснала някаква музика, служеща за фон на накъсващите я периодически приветливо успокояващи съобщения. „Капитан Еди-кой си, моля да... еди-какво си.“ По някое време гласът предложил висше образование. Друг път — перални машини на промоция. Трети път — молитва. Джери започнал да кръстосва стаята, изнервен от достойната за крематориум тишина в съчетание с музиката.

Застанал пред отсрещния прозорец и в съзнанието му образът на Лизи се появил до рамото му, по същия начин, по който навремето, но вече не му се било явявало лицето на сиротата. Пил още от уискито.

„Трябваше да поспя в камиона — минало му през ум. — Изобщо трябваше да обърна повече внимание на съня. Изгубиха войната, значи.“ Май много отдавна не му се било случвало да се наспи така, както би искал. Поне откакто била станала оная история с Фрости. Ръката му треперела. „Господи, гледай какво става.“ Сетил се и за Люк. Май му било дошло времето да се налюскат някъде заедно. „Сигурно вече се е прибрал, ако не са му отвели задника в някоя престрелка. Трябва да сложа спирачките на тоя мой стар мозък — рекъл си. — Лошото е, че старият мозък напоследък все по-често тръгва на лов. Прекалено често, ако трябва да съм точен. Няма да е зле да го вържа по-здраво“ — казал си. — „Хайде бе, приятелю.“

Сетил се и за Рикардовите гранати. „Побързайте — молел ги наум. — Хайде, казвайте какво решавате. Къде да вървя оттук нататък? При кого! Но без да питам «защо»“. Усещал лицето си сухо и горещо, а ръцете си влажни. И изпитвал главоболие току над очите. „Проклетата музика — мислел си. — Проклетата, проклетата обявяваща края на света музика.“ Заоглеждал се трескаво откъде може да я изключи и в този момент забелязал, че на вратата е застанал Мастърс с плик в ръка и нищо в погледа. Джери прочел грамата. Мастърс пак се настанил на облегалката на стола.

— „Връщай се у дома, синко — проплакал Мастърс, пародирайки собствения си провлачен южняшки говор. — Ела си право у дома. Не минавай през ГО. И не вземай двестате долара заплата. «Братовчедите» ще те закарат със самолет до Банкок. От Банкок заминаваш незабавно за Лондон в Англия, а не — повтарям, не — за Лондон в щата Онтарио, с избран от теб полет. В никакъв случай не бива да се завръщаш в Хонконг. Забранено! Не, сър! Мисията ти е приключена, синко. Благодаря ти и браво на теб. Нейно Величество е най-искрено развълнувана. Така че бързай да се прибереш за вечеря, чака те качамак с пуешко и боровинков пай.“ Абе, приятелю, що за педерастии са тия ваши работодатели!

Джери прочел повторно грамата.

— Самолетът за Банкок излита в единайсет нула нула — казал Мастърс. Циферблатът на часовника му бил извъртян накъм вътрешната страна на китката, за да може той да е единственият ползвател на показваната от него информация. — Чухте ли ме?

— Извинявайте, друже, ама бавно чета — нахилил се насреща му Джери. — Благодаря. Прекалено изобилие от сложни думи. Мозъкът ми едвам ги храносмила. Нещата ми обаче останаха в хотела.

— Домашните ми прислужници са на разположение на ваше височество.

— Благодаря, но ако не възразявате, ще ми се да не провъзгласявам официално връзката помежду ни.

— Както желаете, господине, както желаете.

— Ще хвана някое такси от портала. Един час ще ми стигне да отида и да се върна. Благодаря — повторил.

— Напротив, аз следва на *вас* да благодаря.

На сбогуване саратският възпитаник предложил хитра сделка.

— Нали не възразявате да оставя тук това нещо? — попитал и посочил с глава охлузената портативна до IBM-а с топчеста глава на Мастърс.

— Сър, ще бъде най-ценната вещ сред всичките ни притежания.

Ако Мастърс си бил направил труда да го погледне в този миг, може би щял да се разколебае при вида на целенасочената бистрота в очите на Джери. Колебание може би щял да изпита и ако познавал по-добре гласа на Джери, или бил забелязал появилата се внезапно в него особена задушевна дрезгавост. Или ако му бил направил впечатление начинът, по който Джери опъвал кичура над челото си със сгъната пред гърдите ръка в поза на инстинктивна скришност, или ако бил отговорил на смутената благодарствена усмивка на Джери при появата на стажанта, който трябвало да го закара със синия джип до портала, нищо чудно да почнели да го глождят някакви съмнения. Майор Мастърс обаче бил не само дълбоко озлобен професионалист, успял да натрупа в себе си какви ли не разочарования. Той бил, освен всичко друго, джентълмен от американския Юг, понесъл току-що поражение от ръцете на неразбираеми диваци; така че в момента най-малко му било до кълчотенията на този каталясал до смърт и закъснял с появата си англичанин, който използвал издъхващата му шпионска кантора за пощенски клон.

* * *

Заминаването на оперативната хонконгска група на Цирка стана в празнична атмосфера, обогатена още повече от тайнствеността, с която беше забулено. Отприщи я вестта за повторната поява на Джери. Подсили я съдържанието на грамата му, която съвпадна със съобщението от „братовчедите“, че Дрейк Ко е отменил всички свои светски и делови ангажименти и се е усамотил в дома си „Седемте порти“ на Хедлънд Роуд. От вана им за следене „братовчедите“ били успели да заснемат от много далечно разстояние в четвърт профил Ко, зареял поглед в морето изпод сплелите се клони на рододендроните в дъното на просторната му градина. Бетонната джонка не се виждала на снимката, но пък Ко си бил сложил килнатата барета.

— Не ти ли прилича на някой съвременен Гетсби, скъпи! — възкликнала въодушевено Кони Сакс, докато разглеждали снимката. — Застанал, мрачно загледан в проклетата светлина на края на дока или каквото там обичал да прави оня мухльо!

Когато два часа по-късно ванът минал повторно оттам, заварили Ко в същата поза и не си направили труда да го снимат отново. Много по-значим обаче бил фактът, че Ко бил престанал тотално да ползва телефона — или поне онези линии, които „братовчедите“ подслушвали.

И Сам Колинс беше пратил рапорт — трети подред, но най-дългия от трите. Както винаги, в Цирка го получиха в специален плик, адресиран лично до Смайли; и както винаги, Смайли сподели съдържанието му единствено с Кони Сакс. А в мига, в който групата се канеше да поеме към лондонската аерогара, пристигна спешна депеша от Мартело в смисъл, че Тиу се бил върнал от Китай и понастоящем се съвещавал на четири очи с Ко на Хедлънд Роуд.

Но и тогава, а и след това — в спомените на Гуилъм — най-важната, но и най-притеснителна церемония бил проведения в ограничен състав в кабинета на Мартело в Анекса военен съвет, на който, по изключение, присъствал не само обичайният квинтет, тоест Мартело, двамата му мълчаливи помощници, Смайли и Гуилъм, но и Лейкон и Сол Ендърби, които, за отбелязване, пристигнали с един и същ служебен автомобил. Целта на церемонията, осъществена по инициатива на Смайли, била формалното предаване на ключовете: Мартело щял да бъде поставен изцяло в течение по случая „Делфин“, включително и за онази най-съществена подробност —

съществуването на Нелсън. Изобщо предстояло Мартело да бъде издигнат до ранга на пълноценен съдружник в предприятието — с няколко дребни премълчавания, които щяха да станат ясни едва впоследствие.

Гуилъм така и не разбрал как точно успели тогава Лейкон и Ендърби да се намърдат на събитието, а пък и Смайли се оказал, по разбираеми причини, не особено словоохотлив по въпроса. Но Ендърби обявил самодоволно, че се явил „в името на добрия ред и военната дисциплина“. Лейкон изглеждал по-блед и надменен от всякога. На Гуилъм определено му се сторило, че двамата са замислили нещо; а впечатлението му съвсем се засилило, като забелязал, че Ендърби и Мартело водят помежду си някаква своя игра. Изобщо тия двамата така се правели, че не се познават, че напомняли на Гуилъм среща между двама тайно влюбени, засеки се случайно на закуска в нечий селски дом — ситуация, в каквата самият Гуилъм рядко се бил озовавал.

Нещата били форсирани от мащаба на случая, пояснил по някое време Ендърби. Случаят дотолкова се бил разраснал, че според него дошло време да бъдат посветени в него и няколко души от правителството. После, по друго време, се беше оправдал и с нарастващото влияние на лобистите от Колониал Офис. Уилбрахъм се бил размърдял с всички сили пред Министерството на финансите.

— Добре, запознахме се с подробностите — рекъл Ендърби, след като Смайли приключил пространното си резюме, а похвалите от Мартело били посрещнати едва ли не с бурни овации. — Оттук произтича и първият въпрос, Джордж: чий пръст е на спусъка? — С този си въпрос Ендърби на практика завзел центъра на вниманието, както поначало ставало на всички посещавани от него съвещания. — Кой ще командва, кой и кога да действа? Ти ли, Джордж? И оттук насетне ли? Да, признавам, че ти се справи идеално с планирането, но да не забравяме, че тежката артилерия си остава в ръцете на добрия стар Марти, не е ли така?

В този момент Мартело бил сполетян от нов пристъп на глухота, така че само сияел над всички тези великолепни и прекрасни британци, с които имал удоволствието да си сътрудничи, оставяйки Ендърби да върти в негова полза томаховката.

— Интересува ме *ти*, Марти, как гледаш на въпроса? — упорствал Ендърби, все едно си нямал понятие; сякаш никога не бил ходил на риба с Мартело, нито го бил канил на разточителни вечери, за да обсъждат изключително тайни теми след часовете.

И Гуилъм изпитал в същия миг някакво особено просветление, макар впоследствие да се риташе по задника затова, че не му отдал полагащото му се значение. *Мартело вече знаел*. Правел се на смаян от откровенията за Нелсън, но те всъщност изобщо не били откровения, ами чисто и просто повторение на информация, която той и мълчаливите му служители предварително притежавали. Точно това прочел Гуилъм по бледите им вдървени физиономии и нищо непропускащи очи. Прочел го и в неискреността на Мартело. *Мартело вече знаел*.

— Ммм, технически погледнато, Сол, операцията продължава да се ръководи от Джордж — предано напомнил Мартело на Ендърби в отговор на зададения му въпрос, но успял все пак да придаде необходимия фалц с „технически“, че да хвърли сянката на съмнение върху останалата му част. — Джордж остава на капитанския мостик, Сол. От нас се иска единствено да вършим огнярската работа.

Ендърби предложил на зрителите нещастна физиономия и пъхнал кибритена клечка между зъбите си.

— А на *теб* как ти пасва всичко това, Джордж? Ти доволен ли си от ставащото? Да оставиш Марти да осигурява там прикритието, квартирите, съобщенията, целия реквизит с плащовете и кинжалите, наблюденията, преследванията из цял Хонконг и прочее, а ти само да нареждаш какво да правят? Мен ако ме питаш, то е все едно да се издокараш в нечий чужд фрак.

Според Гуилъм, Смайли проявил достатъчна твърдост в защита на своята позиция, но се ангажирал в излишна степен със самия въпрос, без да отдаде достатъчно значимост на признаците на тънко завоалиран сговор.

— Ни най-малко — отвърнал Смайли. — Между нас двамата с Мартело съществува ясно споразумение. На върха на атаката ще сме ние. А каквато подкрепа ни е необходима, ще я предоставя Мартело. Накрая делим по равно резултата. Тоест американците ще получат дивидентите от своята инвестиция при самото споделяне на постигнатото. Но отговорността да се сдобием с търсения резултат си

остава у нас. — И за завършек изложил следния мощен аргумент: — Както, разбира се, е уточнено отдавна в разменената помежду ни официална кореспонденция.

Ендърби изгледал остро Лейкон.

— Оливър, ти беше обещал да ми пратиш тази преписка. Какво стана с нея?

Лейкон килнал пипонестата си глава и пуснал неадресирана печална усмивка.

— Сигурно е някъде из дебрите на твоята служба, Сол.

При което Ендърби изпробвал нов подход.

— Да разбирам ли, че вие двамата разчитате споразумението ви да е приложимо спрямо всякакви евентуалности? Като например при осигуряването на явочните квартири и прочее? Или при „заравянето на трупа“, така да се каже?

Смайли пак имал готов отговор:

— От административно-стопанския ни отдел вече са наели селска къща и в момента я оборудват за бъдещите ѝ обитатели — заявил, без да му мигне окото.

Ендърби извадил мократа кибритена клечка от устата си, счупил я и я пуснал в пепелника.

— Можех да ви преотстъпя моята вила, ако ми бяхте казали — измърморил разсеяно. — Куп стаи. Никакви посетители. Обслужващ персонал. Всичко, което може да ви потрябва. — Но оттам се върнал към въпроса, който силно го тревожел: — Добре. Отговорете ми тогава на следния казус. Вашият човек се панира и хуква да се крие из уличките на Хонконг. Кой от двама ви ще предостави хората си за играта на стражари и апаша, за да го хванете, питам?

„Не му отговаряй! — замолил се наум Гуилъм. — Изобщо не е негова работа да рови из тези неща! Кажу му да върви на майната си!“

Макар и сполучлив, отговорът на Смайли не съдържал онзи плам, на който Гуилъм се надявал.

— Е, хипотези на този свят колкото щеш — подхвърлил благо. — Предполагам, че във всякакви такива обстоятелства се допуска двамата с Мартело да се допитаме един до друг и да предприемем най-удачното и за двете страни действие.

— Ние с Джордж сме се сработили прекрасно, Сол — обявил щедро Мартело. — Можеш да разчиташ на нас.

— Имам предвид, Джордж — подновил акцията си през нова кибритена клечка Ендърби, — че ще е много *по-фино* и далеч *по-безопасно*, ако поверим всичко в ръцете на янките. И ако случайно хората на Марти се провалят, ще е достатъчно да поднесат извиненията си на губернатора, да изпратят двама-трима души в заслужен отдих и да обещаят повече да не правят така. Поначало от тях хората и не очакват друго. Едно от предимствата на това да се ползваш със срамна репутация, нали, Марти? Никой не би се изненадал от това, че си опънал прислужницата.

— Ама и ти ги ръсиш едни, Сол — разсмял се буйно Мартело, оценявайки прослаvenото английско чувство за хумор.

— Много по-сложно ще е, ако *ние* сме в ролята на провинилите се момчета — продължил Ендърби. — И по-конкретно — ти, Джордж. При сегашната постановка на нещата губернаторът направо ще те отвее от поста ти. Уилбрахъм отсега рони сълзи по бюрото му.

При проявяваната от Смайли завейана неотстъпчивост било изключено да постигнат какъвто и да било напредък, при което Ендърби се оттеглил временно и оставил другите да обсъждат „мръвката и картофите“, както Мартело обичал да нарича способите за действие. Но преди да приключат, Ендърби опитал за последно да отнеме на Смайли първенстващата му роля, връщайки се повторно на въпроса за ефикасната обработка и последваща грижа за улова.

— Кой ще ръководи разпитите му и прочее, Джордж? Нима продължаваш да разчиташ на онова смешно йезуитче с префърцуненото име?

— Ди Салис ще отговаря за китайските аспекти на разпита, а съветската ни секция — за руските.

— Сакатата университетска преподавателка ли имаш предвид, Джордж? Онази, дето Бил уволни заради пиенето ли?

— Тъкмо те двамата докараха разработката до сегашното ѝ положение — отбелязал Смайли.

Мартело моментално се възползвал от така създалия се пробив.

— Е, стига вече, Джордж! Абсолютно не съм съгласен! Не, сър, в никакъв случай! Сол, Оливър, държа да отбележа пред вас, че смятам операция „Делфин“ във всичките ѝ аспекти, Сол, за лична заслуга на Джордж и на *никой* друг!

И след бурни всеобщи аплодисменти за милия им приятел Джордж британската група се отправила към Кеймбридж Съркъс.

— „Барут, държавна измяна и заговор!“ — възмущавал се Гуилъм, цитирайки старото детско стихче за Гай Фокс. — Кое кара Ендърби да те предаде така долно? И какви бяха тия глупави оправдания с изгубилото се писмо?

— Да — промълвил след дълга пауза Смайли, но много дистанцирано. — Наистина са се отнесли безотговорно. Аз, доколкото си спомням, бях наредил да им се изпрати един екземпляр. Без подписи, на ръка, само за сведение. А Ендърби направо беше като в небрано лозе. Питър, ще бъдеш ли така добър да провериш при „мамчетата“ какво е станало?

Споменаването на писмото по повод сключеното споразумение — „меморандума за постигнатата договореност“, както го наричал Лейкон — пробудило наново най-кошмарните опасения на Гуилъм. Сетил се колко глупаво постъпил, като помолил Сам Колинс да им предаде писмото, а той, според Фон, се възползвал от повода, за да прекара повече от час на четири очи с Мартело. Спомнил си и как мярнал Сам Колинс в преддверието на Лейконовия кабинет, изпълняващ ролята на загадъчен изповедник както на Лейкон, така и на Ендърби, и как се умилквал по коридорите на властта като проклет чеширски котарак. Сетил се и за навика на Ендърби да играе табла „на вързано“ за много големи залози и докато се мъчел да разкрие конспирацията дори допуснал възможността Ендърби да е клиент на клуба на Сам Колинс. Но много бързо се отрекъл от това свое подозрение, тъй като му се сторило абсурдно. По някаква ирония на съдбата обаче то впоследствие се оказало съвсем вярно. А на всичко отгоре си спомнил и за мимолетното си чувство — породено единствено от физиономиите на тримата американци, поради което също толкова бързо отхвърлено, — че са знаели предварително онова, което Смайли бил дошъл да им съобщи.

Гуилъм така и не могъл да се отърси от мисълта, че Сам Колинс е призракът, появил се на пира през въпросната сутрин, и докато се качвал на самолета от лондонската аерогара, изтощен от дълготрайното и енергично сбогуване с Моли, видял същия този призрак да му се хили през дима на сатанинската си кафява цигара.

Полетът минал спокойно, с едно изключение. Пътували тримата и Гуилъм бил успял да спечели малка битка в непрекъснатата си война с Фон. През трупа на административно-стопанския отдел уредил той и Смайли да летят в първа класа, а „бавачката“ Фон настанили на първия ред до пътеката в икономичната класа, буза до буза с охранителите на авиолинията, които проспали почти целия полет, докато Фон се цупел. За щастие, въобще не станало дума с тях да лети и Мартело с мълчаливите му сътрудници, тъй като Смайли поначало бил категорично против подобен вариант. Така или иначе, Мартело предприел пътуването в западна посока, спирайки се за инструктаж в Лангли и продължавайки оттам през Хонолулу и Токио, за да смогне да ги посрещне при пристигането им в Хонконг.

По ирония на съдбата, заминаването им било ознаменувано и с неволна забележка под линия: в оставено специално за Джери дълго писмо, което трябвало да му бъде връчено при завръщането му в Цирка, Смайли го поздравявал саморъчно за първокласното му изпълнение на задачата. Вторият екземпляр, под индиго, и досега фигурира в досието на Джери, тъй като никому не е дошло наум да го махне оттам. Смайли изрично споменава „непоколебимата преданост“ на Джери, с която бил „увековечил двацет и повече годишната си служба“. И включва по-нататък и апокрифно послание от Ан, „която заедно с мен ти пожелава не по-малко успешна кариера и в областта на литературата“. Финалът представлява доста неумел реверанс, в който Смайли подчертава, че „една от привилегиите в нашата работа е възможността да работим с такива прекрасни колеги. Уверявам те, че ти си точно такъв в очите на всеки един от нас“.

* * *

Определени хора и до ден-днешен настояват да знаят как така още преди заминаването им до Цирка не е стигнало тревожно запитване по повод местонахождението на Джери. Както и да го гледа човек, той вече бил закъснял с няколко дни. И както винаги, се стремят да олепят Смайли, въпреки пълната липса на улики Циркът да е проявил недоглеждане. За предаването на последния рапорт на Джери от военновъздушната база в Североизточен Тайланд „братовчедите“

осигурили чисто трасе чрез Банкок пряко до лондонския Анекс. Но това се отнасяло само за една грама от и един отговор до Джери, без възможност за последваща грама.

Съответно оплакването на американците, че Джери бил изчезнал, било насочено първо по мрежата на военните към Банкок, оттам — до „братовчедите“ в Хонконг по тяхната мрежа (тъй като Хонконг бил отбелязан като единствения възможен получател на всички материали, обозначени като свързани с операцията „Делфин“), и едва тогава, с отметката „Текущи сведения“, било препратено от Хонконг до Лондон, където се помотало в някоя и друга кутия за входяща поща от имитация на палисандрово дърво, докато по някое време някой не осъзнал значимостта му. Освен всичко друго, следва да се отбележи, че апатичният майор Мастърс поначало почти не бил обърнал внимание на „неявяването“, както сам се изразил впоследствие, „на някакъв си пътуващ английски педераст“. Грамата му завършвала с израза „ПРЕДПОЛАГАМ ПО ИЗВЕСТНИ ЗА ВАС ПРИЧИНИ“. Майор Мастърс живее понастоящем в град Норман, в щата Оклахома, където притежава малък автосервиз.

В административно-стопанския отдел също не видели повод за паника — или поне така твърдят и до ден-днешен. Изпратената до Джери заповед гласяла, че с пристигането му в Банкок следвало да излети за Лондон с която и да било авиокомпания, която приемела кредитната му карта. Не се упоменавала нито конкретна дата, нито конкретна авиолиния. Напротив, идеята била да го оставели с развързани ръце. Затова и решили, че вероятно е спрял някъде попътно да се поразтовари. Много прибиращи се оперативни агенти постъпвали по този начин, а досието на Джери изрично упоменавало, че бил ненаситен в сексуално отношение. Продължили да държат под око пътническите манифести на авиолиниите и запазили за всеки случай на негово име две седмици в Сарат за церемонията по свестяване и рециклиране, но постепенно вниманието им се пренесло към далеч по-спешната задача по обзавеждането на явочната квартира по операция „Делфин“.

Изборът им паднал върху кокетна, доста усамотена бивша мелница, независимо че се намирала в Меърсфийлд — оживено градче в графство Съсекс, обитавано предимно от лондонски служители, — и редовно си намирали повод да се отбиват дотам през седмицата. В нея,

освен Ди Салис и значителна част от китайския му архив, следвало да се нанесе и малка армия от преводачи и дешифровчици, да не говорим за техници, охранители и владеещ китайския език лекар. Не минало много време и жителите на Меърсфийлд започнали да се оплакват масово и шумно в полицията от ненадейния наплив на японци. В местния вестник излязла дописка, че са гастролираща трупа за народни танци. Изтичането на тази конкретна информация било организирано, разбира се, от административно-стопанския отдел.

* * *

Джери нямало какво да прибира от хотела си — да не говорим, че и хотел нямал, — но изчислил, че разполага с цял час, ако не и с два, да се омете. Не се и съмнявал, че американците имат телефонна връзка с всички части на града и че, стига да поискали от Лондон, майор Мастърс щял с безкрайна лекота да разтръби името и описанието на Джери като американски дезертър, придвижващ се с фалшив чуждестранен паспорт. Затова от портала насочил таксито към южния край на града, там поизчакал, наел друго такси и с него се отправил директно на север.

Правото шосе навлизало непрестанно във влажната мъгла, която се стелела над оризищата. От радиото напевни женски тайландски гласове рецитирали бавно нещо като безкрайни детски стихчета. Минали покрай американска подслушвателна база — кръгла мрежова инсталация с диаметър към четиристотин метра, плаваща в мъглата и известна на местните жители като „Слонската клетка“. Периметърът ѝ бил маркиран с гигантски губерки, а в средата, опасана от гъсти метални паяжини, блестяла единствена светлина, излизаща сякаш от преизподнята и предизвестяваща бъдеща война. Чувал бил, че там се трудели хиляда и двеста езикови специалисти, но сега не се мяркала жива душа.

Нуждаел се от време и в случая си разрешил повече от седмица. Дори в сегашните обстоятелства му трябвало поне толкова, за да се мобилизира, тъй като по душа Джери беше воин и ако не беше съгласен с нещо, гледаше да изчезне по-надалеч. „В началото бе делото“, цитирал му бил редовно Смайли някакъв немски поет, колчем

го обземело онова негово настроение на провалил се свещеник. А тази максима се била превърнала за Джери в стожер на несложния му мироглед: „Какво мисли човек си е лично негова работа. Важното е какво върши“.

Стигнал до Меконг рано вечерта, избрал си село и посветил следващите два-три дни на лениви разходки нагоре-надолу по брега на реката. Мъкнел сака си през рамо и подритвал пред себе си с върха на обувката от еленова кожа празен кен от кока-кола. Отвъд реката, зад кафявите, приличащи на мравуняци планини, минавала „пътеката Хо Ши Мин“^[1]. Точно от сегашното си място бил наблюдавал навремето как пет километра по-навътре, в централната част на Лаос, небето се изпразнило и пламнало при атака от американските бомбардировачи В-52, как земята под нозете му се разтресла и осъзнал — в действителност бил изживял за миг — усещането какво е да се намираш по средата на такова събитие.

И още същата нощ Джери Уестърби успял да „събори стените“, както се бил изразил на шега преди време — горе-долу в съответствие с предсказанията на административно-стопанския отдел, макар и не в предполагащите от отдела обстоятелства. Избрал си крайбрежен бар, в който от древният джубокс се леели някогашни шлагери, и започнал да се налива всяка вечер до забрава със закупен на черно от американските бази скоч, да следва по неосветеното стълбище едно кикотещо се момиче подир друго до мизерната му стаичка, в която по някое време успявал да заспи и да прекара там нощта.

Сутрин се събудял внезапно, с избистрен мозък, от врясъците на петлите и дрънченето на речния трафик и си налагал да разсъждава дълго и благосклонно за своя приятел и наставник Джордж Смайли. Това било чисто волево усилие, равносилно едва ли не на акт на коленопреклонност. Действителната му цел била просто да си припомни устоите на своето символ верую, а до този момент неговото символ верую се беше свеждало до стария Джордж. В Сарат гледат доста светски и с разбиране на подбудите, които карат някого да стане оперативен агент, но категорично не понасят фанатика с пламнал поглед, който през скърцащи зъби се къльне, че „мрази комунизма“. „Щом чак толкова го мрази, смятат, най-вероятно вече е почти влюбен в него.“ Но най-много харесват онова, което Джери не само притежаваше, а буквално олицетворяваше: свойството у човека да не

глаголства, а наистина да обича службата и да съзнава — макар Господ да го опази, ако се бие в гърдите по този повод, — че правдата е на *наша* страна. И тъй като „наша“ поначало е гъвкаво понятие, за Джери то се свеждало само и единствено до Джордж.

Старият Джордж. Супер. Добро утро.

Представял си го точно такъв, какъвто най обичал да си го спомня — при запознанството им в Сарат скоро след края на войната. Джери бил все още лейтенант от армията, срокът на службата му изтичал, Оксфорд го очаквал и му било писнало от скука. Курсът, на който го пратили, бил за запасници от Лондон: хора, които били вършили някоя и друга шашма за Цирка, без да били регистрирани официално по щата, и които сега минавали подготовка преди зачисляването им към запаса. Джери вече бил кандидатствал за щатна длъжност, но кадровиците на Цирка не го одобрили, което ни най-малко не подобрявало настроението му.

Така че при появата на очилатия Смайли с клатушкаща се походка и в дебелия балтон в отопляваната с керосин барака за лекциите Джери изпъшкарл мощно наум и се подготвил за поредните изпълнени със скука петдесет мудни минути — вероятно посветени на избирането на места за тайници и последвани от нещо като таен излет с цел намиране на изкорубени дървета из гробищата на съседното градче Рикмънсуърд. В началото се състояла малка комедия: един от асистентите се заел да смъква височината на катедрата, че да може Джордж да наднича над нея. В крайна сметка му се наложило да застане с леко наранено самочувствие отстриани до нея и да обяви темата на предстоящата си лекция: „Проблеми при поддържането на агентурна мрежа на вражеска територия“. И на Джери постепенно му се изяснило, че човекът не четял от някакъв си там учебник, ами говорел от личен опит: че този ситно примигващ и приличащ на бухал мижав педант със свенливия извинителен тон се бил пекъл цели три години на тих огън в някакво проклето немско градче, държейки в ръцете си нишките на крайно важна разузнавателна мрежа и очаквайки ритника, който ще разбие вратата му, или удара с ръкохватката на пистолета през лицето му, явяващ се увод към удоволствията на разпитите.

В края на часа Смайли пожелал да го види насаме. Срецнали се в ъгъла на безлюден бар, пред еленовите рога и окаченото под тях

табло за дартс.

— Най-искрено съжалявам, че не ви взехме — казал Смайли. — Според мен идеята ни е, че първо трябва да прекарате още малко време *навън*. — С което системата му намеквала, че бил все още недостатъчно съзрял. И чак сега Джери се усетил, че Смайли бил сред неговорещите членове на подборната комисия, която отхвърлила кандидатурата му. — Надявам се да променят начина си на мислене, след като се дипломирате и постигнете известен напредък на друго поприще. Но на всяка цена поддържайте връзка с нас.

След което старият Джордж винаги успявал да се появи в най-важните моменти. Без нито веднъж да му проличи, че се е изненадал или е изгубил търпение, старият Джордж успявал така решително да пренареди живота на Джери, че в един момент той се оказал собственост на Цирка. Когато рухнала бащината му империя, не друг, а Джордж чакал с протегнати ръце да го задържи да не падне. Когато браковете му рухвали, пак не друг, а Джордж го утешавал по цели ноци и му помагал да запази разсъдъка си.

— Винаги съм бил благодарен на службата ни за това, че ми предостави възможността да се отплатя — споменал му навремето Смайли. — Убеден съм, че всеки от нас е длъжен да изпита това усещане. Според мен не бива да се страхуваме от... своята преданост. Много ли старомодно звуча?

— Ти си този, който командва, а аз само марширувам — отвърнал му тогава Джери. — Кажи ми какви ходове да предприема и ще ти ги изпълня.

Все още разполагал с известно време. По този въпрос поне нямал съмнения. С влак до Банкок, оттам — със самолета у дома и най-много да му издърпат ухото за няколкодневната самоотлъчка. „У дома — повторил си наум. — Това вече е проблем. Кое всъщност ми е «у дома»? Тоскана с безкрайната празнота на хълма в отсъствието на сиротата ли? Или у старата Пет — извинявай за счупената чаена чашка? Или при милия стар Стъбси, назначен на важната длъжност «бюрократ, завеждащ нанизването на материалите на шилото»? Или в Цирка? «Според нас най-ще ви подхожда банковата секция.» Или (само това му оставаше) у дома в Сарат, на преподавателска длъжност, натоварен с мисията да завоюва сърцата и умовете на

новопостъпилите, докато самият той пътува храбро всеки ден от мезонета си в Уотфърд?“

На третата или четвъртата сутрин се пробудил много рано. Зората тъкмо почвала да оцветява реката първо в червено, после в оранжево, а накрая — в кафяво. В калта се въргалияло семейство водни биволи с дрънчащи звънци. Посред реката три сампана били опънали дълъг, сложен трал. Чул съскане и видял как мрежата се огънала, преди да се изсипе като зрънца от градушка върху водата.

„Но аз съм тук не поради липсата на бъдеще — минало му през ум. — А поради липсата на настояще. «У дома» отиваш, когато изгубиш всичките си домове. Което ме връща пак на въпроса за Лизи. Тежък въпрос. Я по-добре да го оставя да почака. И да взема да закуся нещо.“

Седнал на балкона от тиково дърво, Джери предъвквал яйцата с ориз и си спомнял как Джордж му съобщил вестта за Хейдън: в бара „Ел Вино“ на Флийт Стрийт посред дъждовен ден. Джери така и не бил способен да мрази някого за дълго, поради което се чудел какво точно да каже, след като претръпнал от първоначалния шок:

— Е, да плачем сега е като след дъжд качулка, нали, друже? Но и не бива да напуснем кораба и да го оставим да го владеят плъховете, нали? Борбата продължава, няма друг начин.

И Смайли бил изразил пълното си съгласие с тази му мисъл: наистина нямало друг начин, освен да продължат борбата, да изразят благодарността си за предоставената им възможност да се отплатят. Джери дори намирал своего рода утеха във факта, че Бил се оказал част от отбора им. Самият той в нито един момент не се усъмнил сериозно в смътната идея, че страната им е в състояние на необратим упадък, а още по-малко пък в мисълта, че за това нейно състояние вината се носела изцяло от класата, към която и самият той принадлежал. „Ние сме тези, които сътвориха Бил — гласяла гледната му точка, — така че именно ние сме длъжни да поемем основния удар от предателството му.“ Да се отплатим, плащайки. Точно това бил имал предвид и старият Джордж.

Продължил да се размотава покрай реката, да вдишва волния топъл въздух и да мята плоски камъчета, които да подскачат по повърхността ѝ.

Лизи не му излизала от акъла: „Лизи Уърдингтън — своенравната бежанка от предградията. Ученичката и боксовата круша на Рикардо. По-голямата сестра, вдъхновителката и непостижимата курва на Чарли Маршал. Затворената в клетка птичка на Дрейк Ко. И моята събеседничка по време на вечерята ни, продължила цели четири часа. Но пак питам, на Сам Колинс каква точно се е падала? Спрямо мистър Мелън — «гадният англичанин, уж търговец», за когото според Чарли Маршал работила преди осемнайсет месеца, се явявала куриер по хонконгския голям хероинов път. Но явно и нещо повече. Понеже на някой етап Сам позаголил леко глезена си и я подлъгал, че всъщност действа за благо на Нейно Величество и на родината — радостна вест, която Лизи моментално споделила със своя боготворящ приятелски кръг. Кое то пък вбесило Сам и той се отървал от нея като от прокажена. А това ще рече, че Сам е искал да я използва за примамка — нещо като стажант-провокактор“. В определено отношение Джери намирал нещо изключително забавно в цялата тази история, понеже Сам имаше репутацията на ас в разузнаването, докато Лизи Уърдингтън спокойно можела да гастролира в Сарат в ролята на първообраз на „жена, каквато в никакъв случай не бива да вербувате, докато е жива и диша“.

По-малко забавен обаче бил въпросът каква се падала тя в момента на Сам Колинс? Кое го карало да я дебне из сенките като някакъв търпелив убиец с мрачна стоманена усмивка на лицето. Точно този въпрос силно тревожел Джери. Дори ако трябва да сме по-точни, той буквално се бил вманиачил в това отношение. Очевидно било, че не желяел да стане свидетел на поредното изчезване на Лизи. Защото, щом напуснала тя леглото на Ко, неминуемо следвало да се озове в онова на Джери. Истината е, че от известно време — откакто се били запознали, по-точно — той периодически се питал колко ли здравословно щял да се отрази на Лизи освежителният тоскански въздух. И при все че изобщо си нямал представа нито как, нито защо Сам Колинс се бил озовал в Хонконг, нито какви били намеренията на Цирка като цяло спрямо Дрейк Ко, у него се било заформило възможно най-силното убеждение — и точно там била същината на проблема, — че ако точно сега хукнел към Лондон, нямало да отнесе Лизи със себе си на белия си кон, ами щял да я остави, седнала върху едно ужасно голямо буре с барут.

А такъв изход той категорично не бил готов да приеме. В миналото оставял куп подобни проблеми в ръцете на началниците. Но сега не било „миналото“. Този път, както вече му ставало ясно, музиката се поръчвала от „братовчедите“ и макар Джери да нямал нищо конкретно против тях, от самото им отсъствие играта загрубявала. Така че всякакви там смътни представи, каквито имал за притежаваната от Джордж човечност, в случая не играели.

Освен това Лизи никак не му била безразлична. Ни най-малко. Напротив, чувствата му се отличавали с пределна яснота. Страдал заради нея въпреки всичките ѝ недостатъци. Тя била точно от онзи тип неудачници, по които той най-много си падал, и тъкмо затова я обичал. Уточнил бил всичко в ума си, теглил бил чертата и резултатът, след няколкодневното щракане с топчетата на сметалото, се бил превърнал в негово крайно и неотменимо решение. Решение, което донякъде го ужасявало, но в същото време го и радвало.

„Джери Уестърби — говорел си наум. — Присъствал си на собственото си раждане. Бил си на няколкото си сватби и на част от разводите си и със сигурност ще присъстваш и на своето погребение. Нашето дълбоко обмислено мнение е, че е крайно време да се явиш и за други ключови моменти в твоята биография.“

Качил се в автобус на няколко километра нагоре срещу течението на реката, където пак се отдал на разходки, на разкарване с велорикши, киснене по баровете и секс с разни момичета, макар мисълта му все да била в Лизи. Ханът, в който отседнал, бил пълен с деца и една сутрин със събуждането си установил, че две от тях били приседнали на ръба на леглото му и се дивели и кикотели при вида на провисналите от матрака невероятно дълги негови чуждоземни крака. „Защо ли пък да не остана тук?“, минало му през ум. Но вече му било съвсем ясно, че се самозаблуждава; че на всяка цена трябвало да се върне и да ѝ направи предложение, пък ако ще в отговор да получил торта в лицето си. Правел хартиени самолетчета и ги пускал от балкона си, а децата пляскали с ръце и танцували, докато ги гледали как отлитат.

* * *

Уговорил се с лодкар и надвечер минал през реката във Виентян, спестявайки си формалностите на паспортна проверка. На сутринта, пак без каквито и да било формалности, успял да се спазари да го качат на извънреден полет на дъглас DC-8, принадлежащ на лаоската национална авиолиния „Роял Еър Лао“, и с настъпването на следобеда се озовал във въздуха, стиснал в ръка чаша с превъзходно топло уиски и потънал във весел разговор с двама дружелюбни търговци на опиум. На летището ги посрещнал черен дъжд и автобус с непрозрачни от запрашване стъкла. Джери нямал нищо против. За пръв път, откакто се помнел, завръщането му в Хонконг имало нещо много общо с прибиране у дома.

Въпреки това решил да действа предпазливо в залата за пристигащите пътници. „Без фанфари — заръчал си. — В никакъв случай.“ Няколкодневната почивка се била отразила чудодейно на самообладанието му. Огледал се внимателно и вместо към паспортните гишета се отправил към мъжките тоалетни, където изчакал появата на голяма група японски туристи и хукнал да ги разпитва кой от тях говори английски. Отделил четирима от групата, показал им хонконгската си журналистическа карта и докато чакали на опашката за паспортна проверка, ги заотрупвал с въпроси с каква цел са дошли, какво възнамеряват да правят и с кого, записвал като луд в бележника си, после си избрал други четирима и повторил изпълнението. В същото време очаквал застъпването на новата смяна от полицейската охрана. Щом това станало в четири часа, моментално се отправил към вратата с надпис „Вход забранен“, която предварително си бил набелязал. Блъснал няколкократно по нея, докато му отворили, и тръгнал да излиза през нея.

— Къде, по дяволите, отивате? — попитал го възмутен полицейски инспектор с шотландски акцент.

— В редакцията на комикса, друже. Да си предам репортажа за дружелюбните японски гости.

И му показал журналистическата си карта.

— Минете през проклетите гишета, тогава, като всички останали.

— Де да беше толкова просто. Ама не си нося задграничния паспорт. Именно поради тази причина видният ваш колега ме пусна одеде да вляза оттук.

Само пет минути по-късно едрото тяло, нахаканият тон, несъмнено британската външност и завладяващата усмивка му осигурили място в заминаващ за града автобус. Преди да влезе в блока, се позабавил, но не видял нито един подозрителен човек, макар все пак да бил в Китай и да нямало никакви гаранции.

И както винаги, асансьорът се изпразнил при появата му. Докато се качвал, си тананикал мелодията от единствената плоча, притежавана от Копнеещия за смъртта хун, и си мечтаел за предстоящата гореща вана и чистото бельо. Пред вратата на апартамента изпитал мимолетна тревога, като видял падналите на пода миниатюрни дървени люспи, които бил оставил между вратата и рамката, но после се сетил, че бил дал ключа си на Люк, и се зарадвал при мисълта, че ще се видят отново. Още с отварянето на металната решетка против крадци доловил идващото отвътре равномерно тихо бръмчене, което вероятно било от климатик, но нямало как да е от скапания и безполезен уред на Копнеещия. „Сигурно оня проклет идиот Люк е забравил да изключи грамофона, и той кой знае колко е прегрял“, минало му през ум. Но после си рекъл: „Не съм прав да го коря. Може да е хладилникът“.

Отворил вратата и видял просналия се върху пода труп на Люк с отнесена от куршумите половина от черепа, по която гъмжали половината мухи в Хонконг; но докато затварял бързо вратата подир себе си, затиснал устата си с носна кърпа, единствената му мисъл била да се втурне в кухнята, да не би някой да се е скрил там. След което се върнал във всекидневната, отместил нозете на Люк и извадил плочката паркет, под която бил скрил своя забранен пистолет и фалшивите документи, и първо ги прибрал в джоба си и едва след това повърнал.

„Ама разбира се — минало му през ум. — Той, Рикардо, затова беше убеден, че конският репортер е мъртъв.“

„Добре дошъл в клуба на живите мъртъвци“, казал си и слязъл най-сетне на улицата, докато мъката и гневът бумтели в главата и очите му. „Нелсън Ко — мъртвецът, който управлява Китай. Рикардо — мъртвецът, който според Дрейк Ко може да живее, стига да се придържа към сенчестата страна на улицата. Конският репортер Джери Уестърби — и той тотално умрял, само дето оня тъп и зъл езичник, главорезът на Ко, смотаният мистър Тиу, се оказа толкова задръстен, че е застрелял по грешка друг кръглок.“

[1] Мрежа от пътища и пътеки, построена от Северен Виетнам през съседните държави Лаос и Камбоджа, за да оказва логистична подкрепа на Северновиетнамската армия и партизаните от Виетконг в Южен Виетнам по време на Виетнамската война. — Б.пр. ↑

ЗЛАТНАТА НИШКА

Вътрешността на американското консулство в Хонконг по нищо не се различавала от лондонския Анекс, включително и с вездесъщата имитация на палисандрово дърво, безличната учтивост, стилните кресла и портрета на грижовния президент — при все че в конкретния случай изображението било на Джералд Форд. „Добре дошли в шпионското гнездо в стила на хотелите «Хауърд Джонсън»“, казал си Гуилъм. Отделът, в който щели да работят, се наричал „изолатора“ и имал отделен вход от улицата, охраняван от двама морски пехотинци. Влезли под фалшиви имена — Гуилъмовото било „Гордън“ — и през целия си престой така и нямали възможността да разговарят с жива душа от обитателите на сградата, освен по телефона, а само помежду си. Мартело им бил заявил с гордост още по време на инструктажа им: „Ние държим не само да можем да отречем случилото се, господа, но и да сме абсолютно невидими“. Само при това условие можели да ги приемат, казал. За да можело при необходимост американският консул да положел с чиста съвест ръка върху Библията и да се закълнял пред губернатора, че тях изобщо ги е нямало там и че подчинените му си нямали понятие какво става, обяснил Мартело: „Пълна слепота отначало докрай“. И предал по-нататъшното ръководство на Джордж с думите: „Ти водиш представлението, Джордж — от супата до самия десерт“.

Оттам до „Хилтън“, където Мартело им бил запазил стаи, стигали за пет минути пеша надолу по хълма. Тръгнали ли нагоре, малко се поозорвали, но за десетина минути стигали до блока, в който живеела Лизи Уърд. Било петият ден след пристигането им и навън се било стъмнило, но те нямало как да знаят това, тъй като работното им помещение било без прозорци; по стените му висели само географски и морски карти, а двата телефона се обслужвали от мълчаливците на Мартело — Мърфи и неговия приятел. Мартело и Смайли разполагали с по едно голямо бюро; Гуилъм, Мърфи и приятелят му делели масата с телефоните, а по средата на наредените покрай задната стена празни

киностолове седял мрачният Фон с вид на скучаещ кинокритик на предпремиерна прожекция и ту си чоплел зъбите, ту се прозявал, но отказвал категорично „да се чупи“, както многократно го призовавал Гуилъм. С Кро разговаряли веднъж, колкото да му наредят да стои надалеч от всичко — да се гмурне по патешки и да стои на дъното. След станалото с Фрост Смайли силно се боял за него и много му се щяло да го евакуира, но ветеранът и дума не давал да се издума по въпроса.

По някое време и двамата мълчаливци получили най-сетне възможност да се изявят — „за последен подробен инструктаж“, по израза на Мартело, „стига *ти*, Джордж, да нямаш нищо против“. Бледоликният Мърфи стоял по бяла риза и син панталон върху подиума пред една от окачените морски карти и произнасял монолога си, описан най-подробно върху няколко страници с бележки. Останалите, включително Смайли и Мартело, седели в нозете му и го слушали предимно мълчейки. Монотонният глас на Мърфи можел да описва прахосмукачка, да речем, но точно това свойство на монолога му въздействало още по-хипнотично на Гуилъм.

На картата било изобразено предимно море, с изключение на горния ляв ъгъл, където се виждало ажурното очертание на южнокитайското крайбрежие. Зад Хонконг, точно под летвичката, от която висяла картата, надничали разпилените покрайнини на Гуанджоу, а право на юг от Хонконг, точно в средата на картата, се виждало зеленото очертание на нещо, наподобяващо разделен на четири части облак — А В С и D. Това, обявил почтително Мърфи, били риболовните райони, сър. Мърфи говорел единствено на Мартело, независимо че представлението — от супата до самия десерт — се водело от Джордж или от някой друг.

— Сър, въз основа на последния случай, в който Дрейк е излязъл от комунистически Китай, сър, и според осъвременената ни оценка за текущата ситуация, сър, с разузнавателните органи на ВМС стигаме до съвместното заключение, сър...

— Мърфи, Мърфи — прекъснал го най-любезно Мартело — давай малко по-полека, приятелю. Това тук не ти е школата за подготовка, все пак. Поотпусни колана, синко.

— Сър. Първо. Времето — обявил Мърфи, явно нетрогнал се от молбата му. — Април и май се явяват преходни месеци, сър, между

североизточните мусони и началото на югозападните такива. Метеопрогнозите са несигурни дори ден за ден, сър, но не се очакват екстремни промени за периода на конкретното пътуване. — И описал с показалката линия от Шантоу на юг до риболовните райони, която от риболовните райони продължила на северозапад покрай Хонконг и по Перлената река стигнала чак до Гуанджоу.

— А мъгли? — попитал Мартело.

— Мъглите са традиционни за сезона, сър, а облачност се очаква да се появи в шест до седем окти, сър.

— Какви, по дяволите, са тия „окти“, Мърфи?

— Една окта се равнява на една осма от разглежданата небесна площ, сър. Вече се използват окти вместо някогашните десети. В протежение на повече от петдесет години не е регистриран нито един тайфун през месец април, така че и тази година, според разузнавателните органи на ВМС, вероятността за тайфун е минимална. Вятърът се очаква да е източен, от девет до десет бала, но разчитащата на такъв вятър флотилия трябва да очаква и отделни периоди на затишие, а така също и на насрещни ветрове, сър. Предполага се влажността да е около осемдесет на сто, а температурите на въздуха — минимални петнайсет, максимални двайсет и четири градуса по Целзий, сър. Състоянието на морската вода — спокойна, с леко вълнение. Морските течения в района на Шантоу поначало минават в североизточна посока през Тайванския пролив, със скорост около три морски мили на ден. Но още по на запад, в *тази* посока, сър...

— Това вече и аз го знам, Мърфи — прекъснал го рязко Мартело.

— Поне запад знам накъде се пада, дявол да го вземе. — След което се нахилил към Смайли, един вид „Аман от млади фукльовци“.

Мърфи пак не се затрогнал.

— Длъжни сме да можем да изчислим променливата на скоростта и съответно напредъка на флотилията във всеки един момент на плаването ѝ, сър.

— Ясно, давай нататък.

— Луната, сър — продължил Мърфи. — Ако приемем, че флотилията е напуснала Шантоу в нощта срещу петък, двайсет и пети април, ще останат три дни до пълнолунието...

— А защо точно това трябва да приемем, Мърфи?

— Защото флотилията точно тогава е напуснала Шантоу, сър. Получихме потвърждението преди час от разузнавателните органи на ВМС. Колона от джонки била засечена в източния край на сектор С, движеща се по посоката на вятъра — на запад. Потвърдено е и категоричното разпознаване на водещата джонка.

Настъпило неловко мълчание. Мартело пламнал.

— Умно момче си ти, Мърфи — рекъл със заплашителен тон. — Но точно тази информация трябваше да ми я подадеш малко по-рано.

— Йес, сър. Приемаме също така, че намерението на джонката с Нелсън Ко на борда е да навлезе в хонконгски води през нощта на четвърти май, когато луната ще е в последната си четвърт, сър. И ако се придържахме плътно към съществуващите прецеденти...

— Ние именно това правим — заявил твърдо Смайли. — Бягството ще е точно повторение на плаването, което Дрейк е извършил през петдесет и първа година.

И Гуилъм отново забелязал, че пак никой не се усъмнил в истинността на думите му. И решил, че си има работа с абсолютно необяснимо явление.

— ... нашата джонка следва да мине покрай най-южния външен остров По Той в двайсет нула нула часа утре и да се включи на влизане в Перлената река отново във флотилията, която се предполага да влезе в пристанищната акватория на Гуанджоу между десет и трийсет и дванайсет нула нула на следващия ден, пети май, сър.

* * *

Докато Мърфи редял монотонните си приказки, Гуилъм поглеждал тайно Смайли и както често му се случвало, отчитал, че всъщност го познавал точно толкова малко, колкото навремето, когато се запознали в мрачните епизоди на Студената война в Европа. И досега не можел да каже къде се губел Смайли по всякакви часове на денонощието. По Ан ли вехнел? Или се измъчвал по адрес на Карла? Що за хора били онези, с които общувал, та се връщал в хотела чак в четири призори? „Никак не ми се вярва Джордж да кара втора младост“, разсъждавал.

Предишната нощ в единайсет от Лондон изпищели на пожар, та се наложило Гуилъм да се върне в „изолатора“ да разшифрова депешата. „Уестърби в неизвестност“, гласяла тревогата. И изпитвали ужас от мисълта, че Ко може да го е пречукал или — което било още по-нежелателно — да го е отвлякъл и в момента го подлага на мъчения, което можело да наложи прекратяването на цялата им операция. На Гуилъм му се струвало много по-вероятно Джери да се е скатал някъде попътено към Лондон с някоя и друга стюардеса, но при грифа за спешност, с който била обозначена грамата, нямал друг избор, освен да събуди Смайли и да го уведоми. Затова позвънил в стаята му, но никой не му отговорил, поради което се видял принуден да се облече и да отиде да блъска по вратата на Смайли, след което се стигнало дотам, че му се наложило да се мъчи да отвори вратата му с шперц, понеже междуременно се паникьосал да не би на Смайли да му е прилошало.

Стаята на Смайли обаче се оказала празна. На леглото очевидно никой не бил спал. А когато Гуилъм огледал вещите му, за своя най-голяма изненада установил, че някогашният оперативен агент си бил направил труда да пришие към ризите си етикети с фалшивото си име. Друго интересно обаче не успял да открие. Накрая се наместил в креслото на Смайли и отмъркал. Събудил се чак в четири от някакво потрепване във въздуха и с отварянето на очите си констатирал, че Смайли се е надвесил отгоре му и го наблюдава от не повече от петнайсетина сантиметра; един господ знае как е успял да се вмъкне толкова безшумно в хотелската си стая.

— Гордън? — попитал тихо. — С какво мога да съм ти полезен? — Понеже държал да спазва конспирацията, а и приемал за даденост това, че хотелските им стаи се подслушвали. По същата тази причина и Гуилъм нищо не казал, а само подал на Смайли плика с грамата от Кони, която той прочел, препроучал и накрая изгорил. Гуилъм се шашнал от сериозността, с която възприел вестта. Независимо от безбожния час настоял веднага да отидат в консулството, за да реагират, та се наложило Гуилъм да го последва в качеството си на адютант.

— Ползотворна вечер? — поинтересувал се мимоходом, докато пъшкали по краткия път нагоре.

— Моята ли? — отвърнал Смайли. — Да, в известна степен. Благодаря. — И пак се вгълбил в себе си, така че нито Гуилъм, нито който и да било от останалите, не успял да изкопчи нищо повече нито за скитанията му, било то по нощите или в останалите часове. А междувременно, без дума да обелва кои са източниците му, Джордж им доставял твърди оперативни данни по начин, който никой не си и помислял да оспори.

— Джордж, предполагам, че можем... въ... да разчитаме на тази информация — промълвил стъписано Мартело, когато това станало за пръв път.

— Моля? О, да, да. Разчитайте без колебание.

— Великолепно. Прекрасна работа на терен, Джордж. Възхищавам ти се — изрекъл искрено Мартело след нова озадачена пауза, след което всички възприели неговата позиция. Всъщност нямали друг избор. Понеже никой, дори и самият Мартело, не смеел да се противопостави на авторитета на Смайли.

* * *

— На колко дни риболов се равнява това, Мърфи? — питал Мартело.

— Флотилията ще е прекарала седем дни в открито море, сър, и най-вероятно ще пристигне в Гуанджоу с пълни трюмове.

— Това съвпада ли с твоите очаквания, Джордж?

— Да. Ами, да. Нямам какво друго да добавя. Благодаря.

Мартело попитал след това по кое време следвало флотилията да напусне риболовните райони, за да се срещне навреме с джонката на Нелсън на следващата вечер.

— По мое виждане — в единайсет преди обед утре — обадил се Смайли, без да вдига очи от записките си.

— И по мое — добавил Мърфи.

— Мисълта ми е за тази нелегална джонка, Мърфи — рекъл Мартело с поредния изпълнен с уважение поглед към Смайли.

— Слушам, сър — отвърнал Мърфи.

— Толкова ли ще ѝ е лесно да се отклони от групата? И с какво оправдание ще навлезе в хонконгски води, Мърфи?

— Това редовно става, сър. Риболовните флотилии от комунистически Китай отчитат улова си колективно, така че печалбата се разпределя по равно между джонките, без значение какъв е индивидуалният им принос, сър. Вследствие на това много често се случва някоя джонка да се отцепи през нощта, да стигне без сигнални светлини до някой от външните острови и там да продаде улова си на местните хора за своя сметка.

— Буквално „търговия на черно“! — възкликнал Мартело, радвайки се сам на собствената си шега.

Смайли се бил извърнал към картата на остров По Той на далечната стена и накланял странично главата си да подсили увеличителния ефект на очилата.

— За какви габарити на джонките става въпрос в случая? — заинтересувал се Мартело.

— Плавателни съдове с двайсет и осем членен екипаж за риболов с парагади, сър, със стръв за акула, лъчеперка и океанска змиорка.

— И Дрейк ли с подобна джонка се е придвижил навремето?

— Да — казал Смайли, без да отлепя поглед от картата. — Точно с такава.

— И е способна да се приближи съвсем плътно до сушата, доколкото разбирам? При хубаво време, естествено?

И пак Смайли бил човекът, който му отговорил. Откакто се помнел, Гуилъм за пръв път го чул да говори толкова пространно на тема „лодки“.

— Газенето на джонките за парагаден риболов е под девет метра — отбелязал. — Което им позволява максимално приближение, стига морето да е сравнително тихо.

При което Фон се изсмял доста невъзпитано от задната пейка. Гуилъм се извъртял на стола си и го изгледал кръвнишки. Но Фон не преставал да се хили и да върти глава във възторг от всезнанието на господаря му.

— От колко джонки се състои една флотилия? — попитал Мартело.

— Двайсет до трийсет — казал Смайли.

— Тъй вярно — съгласил се скромно Мърфи.

— И как се очаква да *постъпи* Нелсън, Джордж? Да се изнесе към края на групата и малко да се поотклони ли?

— Ще изостане — рекъл Смайли. — Тези флотилии обичат да се движат в килватерна колона. Нелсън ще нареди на капитана на неговата да се подреди най-отзад.

— Боже мой, откъде ги знаеш всички тези неща? — измърморил под сурдинка Мартело. — Мърфи, кои са традиционните им опознавателни знаци?

— Почти нищо не ни е известно по въпроса, сър. Тукашните моряци се славят със своята неуловимост. И с пълното им неуважение към морските закони. В открито море плават без светлинни обозначения най-вече за да не бъдат забелязвани от пиратите.

Междувременно пак изгубили връзка със Смайли, който се потопил в някаква вдървена неподвижност, и макар погледът му да си оставал прикован върху голямата морска карта, мисълта му според Гуилъм се реела някъде много надалеч от изпълнения с цифри досаден монолог на Мърфи. Мартело обаче бил плътно в час.

— За какъв обем на крайбрежна търговия говорим, Мърфи?

— Сър, не разполагаме нито със средства за контролирането й, нито с конкретни данни.

— При влизането на джонките в хонконгски води упражнява ли се някакъв санитарен контрол, Мърфи? — попитал Мартело.

— На теория се предполага всички плавателни съдове да спират за проверка, сър.

— А на практика, Мърфи?

— Джонките спазват свои си закони, сър. Технически погледнато, китайските джонки нямат право да плават между остров Виктория и Коулун Пойнт, сър, но британците, с ваше извинение, сър, се стремят всячески да избегнат конфликти с континентален Китай по пропускателния режим.

— Моля, моля — отвърнал учтиво Смайли, без да отмества очи от картата. — Британци сме си и британци ще си останем.

„Точно този израз се появява на лицето му, когато се загледа в снимката на Карла — заключил Гуилъм. — При всяко случайно мяркане реагира с изненада и посвещава известно време на изучаването на контурите, на размазания и нищо невиждащ поглед. После очите му постепенно помръкват, а заедно с това в тях угасва и

надеждата и човек остава с усещането, че се е вгълбил в себе си и изпитва силна тревога.“

— Ти, Мърфи, не спомена ли одева за опознавателни светлини?
— попитал Смайли и леко извъртял глава, без да отлепва погледа си от картата.

— Да, сър.

— Очаквам джонката на Нелсън да има три — рекъл Смайли. — Две зелени една над друга на бизанмачтата и една червена на десния борд.

— Да, сър.

Мартело направил опит да улови погледа на Гуилъм, но Гуилъм отказал да се включи в играта. А Смайли добавил към предишната си мисъл:

— Но пък може и да няма. Може нищо да не свети по нея, а просто да сигнализира, когато е съвсем наблизо.

Мърфи продължил да говори, но по нова тема: радиовръзката.

— В областта на радиокомуникациите, сър, малко джонки имат предаватели, но почти всички са съоръжени с приемници. От време на време се среща и по някой капитан, оборудвал се с евтино портативно уоки-токи с обхват непревишаващ километър и половина, колкото да улеснят улова, но като се има предвид дългогодишния им съвместен опит, не им се налага да си казват кой знае какво. А що се отнася до навигацията, от разузнавателната служба на ВМС твърдят, че я осъществявали по някакъв абсолютно загадъчен начин. Наличната ни достоверна информация гласи, че разчитат на най-примитивни компаси и ръчни отвеси и че определяли точно накъде е север с помощта на стари ръждясали будилници.

— Това пък как го постигат, по дяволите! — възкликнал Мартело.

— Пускат с въженце обмазан с восък оловен отвес, сър. Измерват с него дълбочината, а по налепите по восъка определят къде точно се намират.

— По-труден начин от този не мога да си представя — заявил Мартело.

Иззвънял телефон. Другият мълчаливец от хората на Мартело го вдигнал, изслушал какво му казват, после покрил микрофона с длан.

— Обектът Уърд се е завърнала преди малко — съобщил на Смайли. — Повъртяла се около час с колата, а накрая я паркирала зад блока. Според Мак сега май си пълнела ваната, така че нищо чудно да излезела пак след това.

— И е сама — уточнил безпристрастно Смайли. Или по-скоро поискал да уточни.

— Тя сама ли е у тях, Мак? — изсмял се грубо онзи на телефона. — Искат ти се, дърто копеле. Да, сър, дамата се къпела абсолютно самичка, а Мак пита кога най-после ще можем да снимаме и на видео? Дамата *пее* ли във ваната, Мак? — Оставил слушалката. — Не пеела.

— Дай да се върнем към бойните действия, Мърфи — скастрил го Мартело.

Смайли поискал да преговорят за пореден път плановете за прихващане на джонката.

— Ама, разбира се, Джордж! Щом искаш. Нали ти ръководиш представлението!

— Да разгледаме още веднъж, ако не възразявате, голямата карта на остров По Той. А после Мърфи ще ни направи разбивката, ако нямате нищо против.

— Да имаме нещо против ли, Джордж? Е, само това оставаше! — провикнал се Мартело, при което Мърфи се видял принуден да започне отначало, само че този път с помощта на показалката:

— Местоположението на наблюдателните пунктове на разузнавателните служби на ВМС, сър... Постоянна двустранна радиовръзка с базата им, сър... но без видимо присъствие в радиус от две морски мили от зоната за дебаркиране... Разузнавателните служби на ВМС ще уведомят базата им веднага щом моторницата на Ко тръгне да се завръща в Хонконг, сър... Прихващането ѝ ще се осъществи от редови катер на британската полиция в момента, в който моторницата на Ко влезе в пристанището... От САЩ се иска да осигурят оперативните данни и бойно дежурство за оказване на непредвидена евентуална помощ...

Смайли отчитал всеки детайл с кратко кимване.

— В края на краищата, Марти — обадил се по някое време, — вземе ли веднъж Ко Нелсън на борда си, няма къде другаде да отиде, не мислиш ли? Остров По Той е на самия ръб на китайската акватория. Така че сме или ние, или нищо.

„Някой ден — рекъл си Гуилъм, докато го слушал — на Джордж ще му се случи едно от две неща. Или ще му стане все едно, или парадоксът ще го довърши. Стане ли му все едно, ще се превърне в половината от оперативника, който е в момента. Не го ли направи, този никакъв гръден кош, с който разполага, ще експлодира от напъна да търси обяснение за онова, което вършим.“ Преди време, в катастрофална извънпротоколна раздумка със старши разузнавачи, самият Смайли формулирал дилемата с думи, които Гуилъм все още помнел, с известно чувство за срам: да бъдели „нечовечни, бранейки човечността“, рекъл Смайли, „и жестоки, бранейки състрадателността“. Да не допускали „инакомислие, бранейки свободата на мисълта“. Участниците в тогавашната среща си тръгнали с истинско негодувание: защо Джордж не продължал да си гледа работата и да не глаголства, ами избрал да извади на показ своето символ верую и да го лъска пред всички дотогава, докато почнели да му личат недостатъците? Кони дори си позволила да нашепне в ухото на Гуилъм стар руски афоризъм, който категорично приписвала на Карла. „До война няма да стигнем, нали, Питър, дарлинг? — рекла му утешително и му стиснала ръката, докато той я водел по коридора. Но няма да оставим нито един камък необърнат, господ да поживи старата лисица. Бас държа, че от московското Управление *точно* за тази мисъл не са се сетили да му благодарят.“

Някакво неочаквано тупване го накарало да се извърне. Фон се бил преместил на поредния автоматично вдигащ се киностол. И като забелязал наблюдаващия го Гуилъм, най-нахално му изразил презрението си с разширени ноздри.

„Тоя направо откачи“, потръпнал наум Гуилъм.

Напоследък и Фон започнал да го тревожи сериозно, макар и по съвсем други причини. Само два дни по-рано причинил в присъствието на Гуилъм отвратителен инцидент. Както редовно правел, Смайли пак бил излязъл сам. За да убият времето, Гуилъм наел кола и закарал Фон чак до китайската граница, където му дал възможност да се надсмива и подиграва на загадъчните хълмове. На връщане, докато чакали на някакъв провинциален светофар, до тях спрял млад китаец на мотоциклет хонда. Гуилъм бил зад волана, а Фон седял на другата предна седалка. Стъклото на Фон било свалено, той бил свалил сакото си и бил облегал левия си лакът на вратата, за да се

радва на новия си златен часовник, закупен от един от магазините в „Хилтън“.

При тръгването им китаецът направил неблагоприятен опит да дръпне часовника, но нямал представа колко бърз е Фон в действията си. Фон само го сграбил за китката и го повлякъл подир колата им, докато младежът се дърпал неистово да се освободи. Гуилъм изминал близо петдесет метра, докато се усети какво става, заковал колата, а Фон само това и чакал. Изскочил, преди Гуилъм да успее да го възпре, вдигнал младежа от хондата, отвел го на банкетата и там му счупил и двете ръце, след което с доволна усмивка се върнал в колата. Притеснен да не се замесят в скандал, Гуилъм се отдалечил на висока скорост от местопроизшествието, където останал единствено младежът да пици и да гледа с ужас двете си провиснали ръце. Гуилъм се зарекъл веднага щом стигнат в Хонконг да докладва Фон на Джордж, но за щастие на Фон Смайли се върнал чак осем часа по-късно и си имал много по-сериозни ядове.

Извънлял друг телефон — червеният. Лично Мартело го вдигнал. Послушал секунда, после се разсмял с все сила.

— Намерили са го — рекъл на Смайли и му подал слушалката.

— Кого са намерили?

Слушалката увиснала във въздуха между двамата.

— Твоя човек, Джордж. Твоя Уедърби...

— Уестърби — поправил го Мърфи, а Мартело го изгледал кръвнишки.

— Къде е?

— По-добре попитай къде е бил! Той, Джордж, се веселял като за световно в два бардака по поречието на Меконг. И ако нашите хора не преувеличават, за последно такава сензация произвело през четирийсет и девета слончето от цирка „Барнум“ при гастрола му в града!

— Сега питам къде е, ако обичаш?

Мартело му подал слушалката.

— Накарай ги просто да ти прочетат радиограмата, окей? Разправят, че се бил прехвърлил отвъд реката. — Извърнал се към Гуилъм и му намигнал: — Доколкото съм чувал, и във Виентян имало няколко заведенинца, където можел да намери екшън — добавил и продължил да се смее шумно, докато Смайли го изчаквал търпеливо с долепена до ухото слушалка.

Джери си избрал такси с две странични огледала и седнал отпред. В Коулун наел кола от най-голямата фирма, която успял да открие, като се легитимирал с фалшивия паспорт и шофьорска книжка, понеже все се надявал, че фалшивото име е по-сигурно поне в продължение на следващия един час. Отправил се през залеза и дъжда нагоре към „Мидлевълс“; около осветяващите хълма неонов лампи се виждали огромни ореоли. Минал покрай американското консулство и на два пъти подминал „Стар Хайтс“, подготвен психически да завари в района Сам Колинс, като втория път бил уверен, че е успял да установи кой точно е нейният апартамент и че осветлението било запалено: през стъклописа се виждал претенциозен италиански полилей, струващ най-малко триста долара. Матовият прозорец на банята ѝ също светел. При третото си минаване я видял да си намята шал, а инстинктът му — или официалността на жеста ѝ — му подсказали, че се кани да излиза повторно, само че този път с цел да срази нечия мъжка душа.

Колчем си позволял да се сети за Люк, пред очите му падало черно перде и във въображението си предприемал нещо благородно, макар и безполезно, от рода на това да позвъни на семейството на Люк в Калифорния или на джуджето в кореспондентското бюро, или — неясно с каква цел — на Рокър. „После“, обещаващ си наум. После щял да намери подходящ начин да скърби за Люк.

Подкарал бавно по алеята, която водела към главния вход, докато стигнал до рампата към паркинга. Самият паркинг бил триредов и той тръгнал да го обикаля, докато накрая съзрял червения ѝ ягуар, наврян на сигурно място в единия от ъглите зад верига, която да пречи на невнимателните ѝ съседи да не одраскат несравнимата му боя. Върху волана бил нахлузен калъф от имитация на леопардова кожа. Докога ще се прехласва по тая проклета кола! „Вземи да забременееш — минала му гневна мисъл през ума. — Купи си куче. Или отглеждай мишки.“ Малко му останало да се засили и да смачка предницата на ягуара, но точно това „малко“ го било възпирало сума ти пъти — не му се мислело дори колко точно били на брой. „Ако не излезе с нейната кола, значи той е изпратил лимузина да я вземе — разсъждавал наум.

— Евертуално с Тиу за охрана. А нищо чудно и лично да се появи. Или тя просто се изтупва за вечерното жертвоприношение и никъде няма да ходи.“ Съжалил, че не било неделя. Кро му бил споменал, че Дрейк Ко прекарвал неделите със семейството си, така че в неделя на Лизи ѝ се налагало сама да се оправя. Но нито било неделя, нито имал до себе си оня мил старец Кро да го уведоми — един господ знаел откъде черпел сведенията си той — дали пък Ко не бил всъщност в Банкок или Тимбукту по линия на частния си бизнес.

Зарадвал се, като установил, че дъждът преминава в мъгла, качил се обратно по рампата до алеята и на съседната пресечка намерил тесен банкет, на който, ако паркирал плътно до мантизелата, щял да затрудни другите шофьори, но нямало да им пречи да минават. Усетил, че задрал мантизелата, но никак не се трогнал. От новото си място виждал идеално кой влиза и излиза пеша под раирания брезент на блока и как колите отбивали от главния път или се вливали в него. Не изпитвал нуждата да е предпазлив. Запалил цигара и заоглеждал минаващите в двете посоки лимузини, но нито една не била лимузината на Ко. Сегиз-тогиз някой от провиращите се покрай колата му шофьори му изсвирвал или го изругавал на глас, но Джери не им обръщал внимание. През някоя и друга секунда проверявал в огледалата какво става зад него и когато в един момент набита фигура, която му заприличала на Тиу, се прокраднала изотзад, дори махнал предпазителя на пистолета в джоба на сакото си и чак след това си дал сметка, че човекът изобщо не притежавал мощното телосложение на Тиу. „Сигурно е събирач на комарджийски дългове от водачите на тукашните нелегални таксите «пак-пай»“, успокоил се Джери, след като човекът го подминал.

Сетил се как били заедно с Люк на хиподрума „Хепи Вали“. И изобщо Люк не му излизал от акъла.

Очите му били още в огледалото, когато червеният ягуар изсъскал нагоре по рампата зад гърба му — само с шофьор, без пътник, с вдигнат гюрук. Точно това бил пропуснал да предвиди: вероятността тя сама да слезе с асансьора до паркинга и да изкара колата, а не, както предишния път, портиерът да ѝ я докара до входа. Тръгнал подире ѝ, хвърлил поглед нагоре и забелязал, че прозорецът ѝ още свети. Дали пък някой друг не бил останал у дома ѝ? Или е

излязла само за малко? Но после си рекъл: „Стига си се правил на умен. Просто я мързи да си гаси лампите“.

„Последните ми думи към Люк бяха да ми се махне от главата — спомнил си, — а неговите последни думи към мен бяха да ми съобщи, че пратил на Стъбси материал от мое име.“

Тя свърнала надолу по хълма, по посока на града. Последвал я и известно време не видял зад себе си да идва друга кола, което му се сторило неестествено, но и часът бил неестествен, а възпитаникът на Сарат в душата му умираше с неудържима бързина. Тя се насочила към най-осветената част на града. Предположил, че продължава да я обича, макар че при създамата се обстановка бил готов да подозира всекиго във всичко. Придържал се близо до нея, понеже знаел, че тя рядко поглеждала в огледалото. А и в тази сумрачна мъгла надали щяла да види друго, освен фаровете му. Мъглата се стелела на валма и пристанището сякаш било обхванато от пожар, а лъчите от светлините на крановете играели като струи от пожарникарски маркучи по пълзящия дим. По Сентрал Стрийт свърнала в друг подземен гараж, той се намъкнал непосредствено след нея и паркирал през шест клетки, без тя да го забележи. Задържала се в колата си колкото да си оправи грима и дори я видял как напудрила резките на брадичката си. След това слязла и изпълнила ритуала по заключването на колата, при все че всяко хлапе можело да среже гюрука с единствен замах с ножче за бръснене. Наметнала била нещо като сребриста пелерина върху дългата си копринена рокля и на път към спиралното каменно стълбище вдигнала с двете си ръце конската опашка на тила си да я извади над наметалото. Вървял подир нея чак до фоайето на хотела, където в последния момент успял да се извърне да не попадне в обективите на бисексуалното стадо немлъкващи модни репортери в атлазени тоалети и папийонки.

Поизостанал по сравнително по-безопасния коридор, Джери успял да изчисли на какво всъщност се е озовал. Очевидно било много многолюден частен прием, на който Лизи се била появила откъм неофициалния вход. Всички останали гости влизали през главния вход, където ролс-ройсите били толкова нагъсто, че никой не можел да мине за специален. Ръководството се осъществявало от жена със синьо-сиви коси, чиято единствена дейност била да се полюлява насам-натам и да говори на силно наквасен в джин френски. Шпалирът от посрещани се

състоял от строга на вид пиарка китайка с две помощнички. С пристигането на поредния гостенин трите се изправяли отпреде му и със страховтно страхопочитание го питали за името и евентуално за поканата му, след което се допитвали до списък и казвали „О, да, *разбира се*“. Жената със синьо-сивите очи се усмихвала и ръмжала. Помощничките закичвали на всеки мъж значка, а на всяка жена — орхидея, после се впускали към следващия новодошъл.

Лизи Уърдингтън преминала вдървена през проверката. Джери я изчакал една минута да се махне от хоризонта, уверил се, че е минала през двукрилата врата с надпис „Соаре“ и стрелка под формата на стрела на Купидон, и едва тогава се присъединил към опашката. Пиарката се притеснила силно от обувката му от еленова кожа. Не че костюмът му бил по стока, но именно обувката му я притеснили. „Явно през подготвителния курс са й внушили каква съществена роля изпълняват обувките — решил Джери, проследявайки критичния й поглед. — От чорапите нагоре един милионер може да е облечен като просяк, но чифт «гучи» за двеста долара са паспорт, който се набива на очи.“ Пиарката се намръщила на журналистическата му карта, после на списъка си с гостите, след това — пак на журналистическата му карта, отново на обувката му, и накрая хвърлила умолителен поглед към сиво-синята тучна ливада, която не преставала да се усмихва и да ръмжи. Джери останал с чувството, че се е дрогирала до безсъзнание. В крайна сметка пиарката си наложила своята собствена специална усмивка за маргинални потребители и му подаде диск с размерите на чинийка от чаен сервиз във флуоресциращ розов цвят с трисантиметрови бели букви „PRESSE“.

— Тази вечер правим *всеки* гост красив, мистър Уестърби — казала му.

— Ами потрудете се и върху мен, скъпа.

— Харесва ли ви парфюмът ми, мистър Уестърби?

— Сензационен е — отвърнал Джери.

— Казва се „Лозова мъзга“, мистър Уестърби, по сто хонконгски долара флакончето, но тази вечер от „Мезон Флобер“ раздават безплатно мостри на всички гости. Мадам Монтифиори... о... разбира се, добре дошла в „Модна къща «Флобер»“. Харесва ли ви парфюмът ми, мадам Монтифиори?

Евразийска девойка в дълга китайска копринена рокля му поднесла таблата си и прошепнала:

— „Флобер“ ви пожелава екзотична нощ.

— Дай боже — казал Джери.

От другата страна на двукрилата врата го очаквал втори шпалир посрещачи, състоящ се от трима млади красавци, докарани специално от Париж заради очарователната им външност, и отряд охранители, който щял да направи чест на всеки президент. За миг му минало през ум, че може да го опипат за оръжие и се зарекъл, че само ако посмеят, ще събори целия храм отгоре им. Те обаче го изгледали без неприязън, приемайки го за част от обслужващия персонал, но го пуснали да мине заради русите му коси.

— Репортерите са на третия ред от подиума — упътил го хермафродит блондин в кожен каубойски костюм и му връчил една от папките с журналистическа информация. — Вие нямате камера, мосю?

— Аз пиша текстовете под снимките. А тях ги прави колегата Спайк — обяснил му Джери и посочил с палец през рамото си. После влязъл в залата на приема, оглеждайки лицата на присъстващите с екстравагантна усмивка и махащ с ръка на всеки, чийто поглед срещнел случайно.

Чашите за шампанското били наредени в двуметрова пирамида с черни атлазени стъпала, та келнерите да вземат от най-горните. Двулитрови бутилки шампанско лежали в дълбоки, пълни с лед ковчези, очаквайки своето погребение. В съседство с тях се намирала градинарска количка, пълна със сварени омари и сватбена торта от пастет от гъши дроб с желиран надпис най-отгоре „Модна къща «Флобер»“. Чувала се космическа музика, а на фона ѝ се водели равномерни разговори — изпълненото с досада мърморене на извънредно богати хора. Подиумът започвал в основата на висок прозорец и стигал чак до средата на залата. Самият прозорец гледал към пристанището, но мъглата накъсвала пейзажа. Климатичите били надуты докрай, за да не се потят жените в кожените си палта. Повечето мъже били по смокинги, само младите китайски донжуани носели в нийоркски стил спортни панталони с черни ризи и златни ланци. Британските тайпани стояли в прогизнал кръг с дамите си, като скучаещи офицери на гарнизонна вечеринка.

Джери усетил нечия длан върху рамото си и рязко се извърнал, но се оказало, че го безпокои Греъм — дребен китаец хомосексуалист, списващ за един от клюкарските местни вестници. Преди много време Джери му бил помогнал да пробута някакъв свой репортаж на комикса. Около подиума били поставени кресла в подковообразни редици, а на първия ред седяла Лизи между мистър Арпего и неговата съпруга или любовница. Джери ги бил видял вече на „Хепи Вали“. Държали се като придружители на Лизи за вечерта. Двамата Арпего нещо й говорели, но тя като че изобщо не ги слушала. Седяла с изправен гръбнак и излъчвала красота, свалила била наметалото си и от там, където бил седнал, Джери имал чувството, че е чисто гола, ако не се смятала перлената й огърлица и перлените й обици. „Добре поне, че е все още непокътната — минало му през ум. — Че не е вече изгнила, нито е хванала холера, нито са я простреляли в главата.“ И се сетил за линията златисти косъмчета по гърба й, както се бил надвесил отгоре й в асансьора през онази вечер. До Джери седял хомото Греъм, а две места по-нататък седяла Фийби Уейфеърър. Нея я познавал съвсем бегло, но й махнал подчертано с ръка.

— Боже мой! Супер! Фийб! Истинска красавица си станала! Трябва и теб да видим на подиума, скъпа, да ни покажеш малко бедро.

Сторила му се доста напрегната, нищо чудно и той да създал същото впечатление у нея, макар че откакто бил слязъл от самолета, не бил близвал алкохол. Извадил бележник от джоба си и взел да записва нещо, да се прави на професионалист, за да се овладее. „Дръж се в ръце. Не подплашвай плячката.“ Но когато прочел написаното, видял само думите „Лизи Уърдингтън“ и нищо повече. Китаецът Греъм също ги прочел и се разсмял.

— Новият ми псевдоним — казал Джери, след което се разсмели заедно, и то толкова силно, че от предните редове хората се заобръщали, преди да притъмнят осветлението. Добре че и Лизи не се обърнала, при все че допускал вероятността да е разпознала гласа му.

Зад гърбовете им вече затваряли вратите към залата и със затъмняването на осветлението на Джери му се прищяло да заспи върху мекото, удобно кресло. Космическата музика отстъпила място на тропически ритъм, изпълняван с четка върху чинел, и само полилеят над черния подиум останал да мъждука в отговор на примигващите пристанищни светлини отвъд прозореца. Барабаният бой заехтял в

нарастващо кресчендо от разположените в кръг по стените усилватели. Умело изпълненият барабанен кънтеж се задържал дълго, до момента, в който съвкупност от гротескни човешки силуети не започнали да се очертават на фона на пристанищния прозорец. Барабаните замлъкнали. В непоносимата тишина по подиума минали бавно, отърквайки ханшовете си една в друга, две черни момичета само по бижута, с обръснати черепи, с кръгли обици от слонова кост и диамантени яки, наподобяващи железните халки по шиите на някогашните робини. По лъщящата кожа на крайниците им блестели съзвездия от диаманти, перли и рубини. Били стройни, гъвкави красавици и неочакваната им поява моментално внушила на цялата публика усещането за абсолютна сексуалност. На фона на завърналия се барабанен тътен тънки светлинни лъчи заблестели по диаманти и крайници. Изскачали, гънейки се, откъм мъгливото пристанище и напредвали към публиката с гнева на поробена чувственост. Момичетата стигнали до края на подиума, извъртели се и бавно тръгнали по обратния си път, предизвиквайки зрителите с надменните си хълбоци.

Запалили осветлението и избликът на несигурни аплодисменти бил последван от смях и звън на чаши. Всички заприказвали едновременно, но най-силно от всички говорел Джери: на мис Лизи Уърдингтън — прочутата красавица от аристократичните кръгове, чиято майка не знаела как дори едно яйце да свари, но и на двойката Арпего, които владеели цяла Манила и някой и друг външен остров, както го бил осведомил навремето капитан Грант от Жокейския клуб. С готов за записване бележник в ръка, в позата на оберкелнер.

— Лизи Уърдингтън, бога ми, виждам, че цял Хонконг е в нозете ви, мадам, ако мога така да се изразя. Вестникът, за който работя, се кани да излезе с ексклузивен материал за днешното събитие, мис Уърд или Уърдингтън, и се надяваме да поставим на централно място именно вас, с вашите тоалети, очарователния ви светски живот и още по-обаятелните ви приятели. Зад мен чакат поверените ми фотографии. — След което се поклонил и на двамата Арпего: — Добър вечер, мадам. Сър. За мен е чест да разговарям с вас. За пръв път ли сте в Хонконг?

Излизал им с номера си на обожаващото едро пале, на младежа, който е душата на компанията. Сервитьор им поднесъл шампанско и Джери настоял лично той да им подаде чашите, а не те да си ги вземат

сами от таблата. Изпълнението му запленило семейство Арпего. Кро му ги бил описал като сериозни мошеници. Лизи пък го била приковала с погледа си, а в очите ѝ имало нещо, което не могъл за момента да разтълкува, но това не пречело да е действителен израз на ужас, сякаш не Джери, а самата тя била налетяла в този миг на трупа на Люк.

— Доколкото знам, мистър Уестърби вече ми е посветил един очерк — казала тя. — Но струва ми се, че така и не е излязъл, права ли съм, мистър Уестърби?

— За кой вестник пишете? — запитал внезапно мистър Арпего, чиято усмивка била изчезнала напълно. И изражението му било станало опасно и грозно, сякаш тя му била напомнила ясно за нещо, за което бил чувал и преди и не му било станало приятно. Например за нещо, за което Тиу го бил предупредил по някое време.

Джери казал името на вестника.

— Тогава вървете да си гледате работата. И оставете дамата на мира. Тя не дава интервюта. Ако имате някаква задача, изпълнявайте я другаде. Не са ви пратили да се забавлявате, а да оправдаете заплатата, която ви дават.

— В такъв случай да ви задам на вас два-три въпроса, мистър Арпего. И веднага изчезвам. Как да ви опиша, сър? Като невъзпитан филипински милионер? Или само като полумилионер?

— За бога — изпъшкала Лизи, а осветлението милостиво пак угаснало, барабаните подели отново своя бой, всички се върнали по местата си и от уредбата се разнесъл тих коментар, изпълняван от женски глас с френски акцент. В дъното на подиума силуетите на двете черни момичета подхванали бавен, чувствен танц. С появата още на първата манекенка обаче Джери забелязал как пред него в мрака Лизи се изправила от мястото си, наметнала пелерината и се отправила бавно и безшумно с наведена глава по пътеката край него, право към изхода. Джери тръгнал подире ѝ. Във фоайето тя почти се извърнала и като че ли го погледнала, а на него му минало през ум, че очаквала да го види. Изражението на лицето ѝ било непроменено и отразявало собственото му настроение. А тя имала вид на преследвано животно — изтощена и напълно объркана.

— Лизи! — провикнал се той, все едно току-що е видял отдавнашна позната, и чевръсто се изравнил с нея, преди да е успяла

да стигне вратата на дамската тоалетна. — Лизи! Боже мой! Откога не съм те срещал! Цял живот, кажи-речи! Супер!

Двама от охраната наблюдавали смирено как той я обгърнал с двете си ръце да я целуне в знак на дългогодишната им дружба. А той успял да пъкне лявата си ръка под пелерината и както привеждал засмяното си лице към нейното, да опре малкия револвер в голия ѝ гръб, с дулото току под тила ѝ. Прилепен към нея по този начин, породен от дълготрайните им топли чувства, и като не преставал да ѝ говори, успял да я изведе право на улицата, където махнал на първото появило се такси. С най-голяма неохота прибягнал към оръжието, но нямал никакво желание да прилага физическа сила към нея на публично място. „Така стават тия работи — мислел си през това време. — Връщаш се да ѝ кажеш колко я обичаш, а накрая я извеждаш под дулото на пистолет.“

Тя била бясна и цялата треперела, но му се сторило, че изобщо не я е страх, а и изглежда, не съжалявала, че ѝ се наложило да напусне онова жалко сборище.

— Само това ми липсваше — казала тя, докато таксито ги изкачвало през мъглата по серпантините на хълма. — Идеално. Като по ноти.

Парфюмът ѝ му бил непознат, но поне ухаел много по-приятно от „Лозовата мъзга“.

* * *

Не би било точно да се каже, че Гуилъм скучаел, но за разлика от тази на Джордж, способността му да се съсредоточава не била безкрайна. Затова през времето, през което не се чудел къде, по дяволите, е зачезнал този Джери Уестърби, той се къпел в еротични мисли относно липсващата му Моли Мийкин или се сецал за китайския младеж с изпотрошените ръце, който виел като полузастрелян заек подир отдалечаващата се кола. Междувременно Мърфи се бил прехвърлил на нова тема — остров По Той — и се разпростирал безмилостно по нея.

Вулканична, сър, разправял.

Най-твърдата скала сред всички хонконгски острови, сър, разправял.

И най-южният от въпросните острови, разправял, на самата граница с китайските териториални води.

Двеста четирийсет и един метра, сър; вижда се отдалеч в морето, поради което рибарите го използват за ориентир, разправял.

Строго погледнато, не става дума само за един остров, а по-скоро за група от шест такива, като останалите пет са голи, без дървета и ненаселени.

Прекрасен храм, сър. От дълбока древност. Фина дърворезба, но малко естествени водоизточници.

— За бога, Мърфи, да не сме тръгнали да го купуваме това проклето място! — възроптал Мартело. На Гуилъм му правело впечатление, че колкото по-близо се озовавал до екшъна и се отдалечавал от Лондон, толкова повече губел от лустрото си Мартело, че и всичките си възприети от англичаните маниери. Костюмите, които носел на тукашните тропически ширини, били олицетворение на американската селяндурщина и все го избивало на приказки, за предпочитане със сънародниците му. Гуилъм хранел тайно подозрението, че за Мартело дори животът в Лондон си бил чиста авантюра, а пък Хонконг направо се явявал вражеска територия. А на Смайли стресът му се отразявал точно по обратния начин: ставал все по-затворен и строго учтив.

Населението на По Той, което все повече намалявало, се състояло от сто и осемдесет земеделци и рибари, предимно комунисти, обитаващи три села, докато други три били обезлюдени, сър, разправял Мърфи. Смайли слушал внимателно монотонното му изложение, а Мартело правел нервно драскулчици по бележника си.

— Утре обаче, сър — казал Мърфи, — утре вечер започва ежегодният празник на По Той в прослава на богинята на морето Тин Хау, сър.

Мартело изведнъж престанал да драци.

— Ама гъдява още ли вярват в подобни щуротии?

— Всеки има право да изповядва каквато религия си избере, сър.

— Абе, Мърфи, и тия простотии ли ви наливат в главите в университета? — И Мартело пак се захванал да рисува.

Настъпило неловко мълчание, но по някое време Мърфи пак хванал смело показалката и положил върха ѝ върху най-южния край на островното крайбрежие.

— В центъра на тържествата в чест на Тин Хау, сър, е главното пристанище на острова, сър, находящо се точно тук, в тази югоизточна точка, където е разположен и древният храм. А според обосноващото предположение на мистър Смайли, сър, Ко ще дебаркира ето тук, далеч от главния залив, в това малко заливче на източната страна на острова. Дебаркирайки на въпросната страна на острова, която *не* е населена и *не* предлага естествен излаз към морето по време, когато всеобщото внимание ще е съсредоточено върху островните празненства около *главния* залив...

Гуилъм така и не чул звъна, а само гласа на втория мълчалив човек на Мартело, който вдигнал.

— Да, Мак. — А след това скърцането на стилното му кресло, когато опънал гръбнака си и вперил поглед право в Смайли. — Разбрано, Мак. Няма проблем, Мак. Само след секунда. Да. Задръж. До мен седи. Прекрати всякакви действия засега.

Смайли вече стоял над главата му с протегната за слушалката ръка. А Мартело не откъсвал очите си от Смайли. Намиращият се на подиума Мърфи бил с гръб към останалите и изглежда, не усетил настъпилото прекъсване, ами продължавал да изброява други вълнуващи забележителности на По Той:

— Този тук остров моряците наричат „Призрачната скала“, сър — обявил със същия монотонен глас. — Макар причините за това наименование да са неизвестни.

Смайли послушал още някоя и друга секунда, след което поставил слушалката на мястото ѝ.

— Благодаря, Мърфи, за изключително интересната беседа — казал учтиво.

Застинал за миг абсолютно неподвижно, замислен, с пръсти върху горната устна, напомнящ за Дикенсовия герой Пикуик.

— Да — повторил. — Да, изключително.

Стигнал до вратата и пак се спрял.

— Извини ме, Марти, но ми се налага да ви оставя за малко. Надали ще е за повече от час-два. Но във всеки случай ще поддържаме връзка по телефона.

Посегнал към дръжката на вратата, преди да се обърне към Гуилъм:

— Питър, май ще се наложи да ме придружиш, ако не възразяваш. Може да ни потрябва кола, а съм забелязал, че проявяваш възхитително хладнокръвие сред тукашното движение. Фон не беше ли някъде тук? А, ето те и теб.

* * *

Искрящите цветя по Хедлънд Роуд му напомнили за пръсканите в бяло клонки коледна папрат. Тесният тротоар почти не се ползвал, освен от прислужничките, повели на разходка поверените им деца, на които те изобщо не говорили, все едно водели със себе си не деца, а кучета. „Братовчедите“ били замаскирали станцията си за наблюдение в умишлено незабележим кафяв камион мерцедес с много очукан вид, прашни калници и надпис отстрани „ХОНКОНГСКА СЛУЖБА ЗА СТРОИТЕЛЕН НАДЗОР“. Над кабината стърчала огънатата стара антена, украсена с китайски лентички, и никому не правело впечатление, че камионът минавал тронаво за втори — ако не и за четвърти — път от сутринта покрай резиденцията на Ко. Както навсякъде в Хонконг, и по Хедлънд Роуд все някой строял нещо.

А легналите по корем върху тапицираните с изкуствена кожа кушетки в задната част на камиона двама души се взирали най-внимателно сред заобикалящата ги гора от обективи, фотоапарати и радиотелефонни устройства. И те самите почвали вече да свикват с редовното преминаване покрай „Седемте порти“.

— Без промяна? — попитал единият.

— Без промяна — потвърдил другият.

— Без промяна — потвърдил по радиотелефона първият, а от другия край успокоителният глас на Мърфи потвърдил, че съобщението е прието.

— Да не би случайно да са восъчни статуи — казал първият, без да откъсва очи. — Дали да не отидем да ги убодем, че да видим дали ще изпищят?

— Може и това да се наложи — съгласил се вторият.

Така или иначе, били единодушни, че за пръв път в професионалната си кариера наблюдават толкова неподвижен обект. Ко стоял с гръб към тях, загледан в морето, от вечното си място под сплетените клони на рододендроните в дъното на просторната му градина. Дребната му жена, облечена, както винаги, в черно, седяла по-встрани на бял градински стол и като че ли не го изпускала от поглед. Единствената движеща се фигура била тази на Тиу. И той седял, само че от другата страна на Ко, и дъвчел нещо с вид на донът.

Камионът стигнал до главния път и свърнал тромаво към Станли, продължавайки да се прави с цел прикритие, че оглежда строителството в района.

ЛЮБОВНИКЪТ НА ЛИЗЕ

Жилището и било голямо и с неустановен характер — по-скоро съчетание от летищно фоайе, директорски апартамент и будоар на проститутка. Таванът на всекидневната бил толкова наклонен, че напомнял на неф на затъваща в почвата църква. Подът бил на няколко нива, съчетани по принципа на случайността; мокетът бил гъст като трева и като вървели отгоре му, Лизи и Джери оставяли лъскави следи. Огромните прозорци предлагали неограничени, но самотни изгледи, а след като тя пуснала щорите и затворила завесите, двамата се озовали изведнъж в лишено от градина крайградско бунгало. Слугинята се била прибрала в стаичката си зад кухнята и щом се появила да види кой е дошъл, Лизи й наредила да се прибере пак там. Тя се измъкнала, намръщена и съскайки. „Ще видиш ти като кажа на господаря“, май искала да каже.

Джери сложил предпазната верига на външната врата, след това я повел от стая на стая, карайки я да върви отпреде му и леко вляво и да отваря всички гардероби, че дори и шкафовете. Спалнята й наподобявала телевизионен декор за леговище на фатална жена: кръгла, застлана с юрган спалня и вкопана в пода кръгла вана зад испански параван. Обърнал специално внимание на нощните шкафчета, тъй като, колкото и невъоръжен град да е Хонконг, живелите в Индокитай хора обикновено си били оставили по някое дребно огнестрелно пушкало. Стаята гардероб сякаш била обзаведена по телефона с всичката стока на някой от модерните магазини за скандинавска мебел в търговския район „Сентрал“. Трапезарията била цялата в матови стъкла, полиран хром и кожа и с портрети в стил Гейнзбъро на измислени предци, вперили погледи в празните столове — „Все от онези, дето и едно яйце не знаят да сварят“, минало му през ум. Черни стъпала с десен ала тигрова кожа водели към стаята на Ко. Тук Джери се позадържал, разгледал я най-подробно, омаян пряко волята си, отбелязвайки отпечатъка на мъжа във всичките му вещи и родството му със стария Самбо. Огромното бюро с издути крака на

колелца и достойния за президент писалищен комплект. Мастилниците, пъхнатите в кожени калъфи нож за отваряне на писма и ножица и непокътнатите правни справочници — същите, каквито и старият Самбо влачел вечно със себе си: наръчника на Симънс за данъчното облагане и онзи по фирмено право на Чарлсуърд. И окачените в рамки по стените дипломи и грамоти. Указът за награждаването му с ордена на Британската империя, започващ с думите „Елизабет Втора, с милост Божия...“. И самият медал, обвит в сатен като оръжието на загинал рицар. Групови портрети на китайски старейшини пред духовен храм. Конне шампиони. Лизи, смееща се насреща му. Лизи, изглеждаща зашеметяваща по бански. Лизи в Париж.

Заиздърпвал чекмеджетата на писалището и попаднал на луксозни бланки на най-малко дузина различни фирми. В шкафовете — празни папки, електрическа пишеща машина IBM без кабел за хранване, азбучник без нито един вписан адрес. Лизи, гола до кръста, го гледала през рамо над дългия си гръб. Лизи — Господ да ѝ е на помощ — в сватбен тоалет, стиснала букет гардении. Ко вероятно я бил пратил да се снима в някое специализирано в булчински снимки фотостудио.

Нямало обаче нито една снимка на чували с опиум.

„Убежище на делови човек“, преценил Джери. И старият Самбо си имал няколко: при млади жени, които бил обзавел с апартаменти, а една дори с цяла къща — но които посещавал само по няколко пъти в годината. И във всяко от тези жилища си имал своя си тайна, специална стая, с бюрото му, с всичките му неизползвани телефони и нещица за спомен — физическо кътче, издълбано в нечий чужд живот — убежище от останалите му убежища.

— А той къде е? — попитал Джери, сещайки се пак за Люк.

— Дрейк ли?

— Не, дядо ми Коледа.

— Отде да го знам.

Последвал я в спалнята ѝ.

— Често ли ти се случва да не знаеш?

Тя снела обиците си и ги пуснала в кутия за бижута. След тях и закопчалката на пелерината, огърлицата и гривните.

— Обикновено ми се обажда, независимо къде се намира. И без значение коя част от денонощието е. За пръв път се случва да се откъсне толкова тотално.

— Ти не можеш ли да му се обадиш?

— По всяко време — изрекла тя със зъл сарказъм. — *Колко му е!* Между мен и Съпруга Номер Едно цари невероятна любов. Не ти ли е известно?

— В офиса му поне?

— Той изобщо не стъпва в офиса си.

— Ами чрез Тиу?

— Майната му на Тиу.

— Защо?

— Защото е свиня — отсякла и отворила някакъв скрин.

— Само колкото да му препредава съобщенията ти.

— Ако има желанието, каквото той няма.

— Защо?

— Отде да го знам, дявол да го вземе? — Извадила от скрина пуловер и чифт джинси и ги метнала върху леглото. — Защото ме презира. Защото ми няма доверие. Защото ненавижда кръглоока жена да се навира на великия му шеф. Излез, ако обичаш, да се преоблека.

Той се върнал в стаята гардероб и останал с гръб към нея, така че чувал само как шумоли коприната по кожата и.

— Видях се с Рикардо — казал й. — И проведохме подробна и откровена размяна на мнения.

Изключително важно му било да чуе какво са й съобщили. Щяло му се да я опрости във връзка със смъртта на Люк. Изчакал да чуе какво тя ще му отговори, после продължил:

— Чарли Маршал ми даде адреса му, та се отбих да си похортуваме.

— Прекрасно. Значи вече си вътрешен човек.

— Та те двамата ми разправиха за Мелън. Че си пренасяла опиум за него.

И тъй като тя нищо не казала, той се извърнал и установил, че е седнала на леглото и опряла ръце в дланите си. Така, както била по пуловер и джинси, му се видяла накъм петнайсетгодишна и поне с трийсет сантиметра по-ниска.

— Какво искаш ти, по дяволите? — прошепнала по някое време, но толкова тихо, сякаш задавала въпроса на себе си.

— Теб — отвърнал ѝ. — Завинаги.

Но не бил убеден, че го е чула, понеже доловил само дългата ѝ въздишка, завършила с нашепнатото „Исусе мили!“.

— Мелън приятел ли ти е? — попитала го тя след време.

— Не.

— Жалко. Той има нужда от приятел като теб.

— А Арпего знае ли къде е Ко?

Тя свиля рамене.

— Кога за последно се чу с него?

— Преди седмица.

— И той какво ти каза?

— Че имал да урежда разни неща.

— От какво естество?

— Престани да ме разпитваш, за бога! Целият проклет свят се е юрнал да ми задава въпроси, така че изчакай реда си на опашката, ясно ли ти е?

Той втренчил погледа си в нея, а очите ѝ били изпълнени с гняв и отчаяние. Отворил балконската врата и излязъл навън.

„Имам нужда от инструктаж — минала му горчивата мисъл. — Къде сте, водещи саратски офицери, сега, когато имам нужда от вас?“ Току-що го била осенила мисълта, че прерязвайки пъпната връв, се бил оставил и без ръководна личност.

Балконът минавал от три страни на апартамента ѝ. Мъглата се била вдигнала за малко. Зад гърба му бил надвиснал Върхът, окичен със златни светлини по раменете. Купища носещи се по небето облаци оформяли променящи се пещери около луната. И пристанището било извадило най-обаятелната си премяна. По средата му — американски самолетносащ, окъпан в светлини и нагизден от носа до кърмата като глезена жена сред многобройните прислужващи ѝ моторници. А на палубата му строените в една редица хеликоптери и малки изтребители му напомнили за военновъздушната база в Тайланд. Покрай морския гигант се изнизвала колона океански джонки на път за Гуанджоу.

— Джери. — Застанала била в рамката на отворената врата и го наблюдавала покрай редицата растения в кашпи. — Прибирай се.

Гладна съм.

Кухнята ѝ била от онези, в които никой нито готви, нито се храни, но била обзаведена с баварски кът с чамови пейки с облежала, алпийски пейзажи и пепелници с надписи „Carlsberg“. Наляла му кафе от вечно заредения перколатор, а на него му направило впечатление, че когато била нащрек, привеждала раменете си напред, а ръцете си държала скръстени пред тялото, както правела и сиротата. Тя треперела. А той си дал сметка, че била почнала да трепери от мига, в който опрял пистолета в гърба ѝ, и съжалил, че го е направил, понеже започвало да му става ясно, че и нейното състояние не е по-добро от неговото, а може и да било дяволски по-зле от неговото, и че атмосферата помежду им била като между двама души след бедствие — всеки обитаващ свой отделен ад. Налял ѝ коняк със сода, сипал и на себе си от същото и я сложил да седне във всекидневната, където било по-топло, наблюдавайки как тя се прегърнала сама и почнала да пие коняка, без да вдига очи от мокета.

— Музика? — попитал я.

Тя завъртяла глава.

— Говоря ти от свое име — казал ѝ. — И нямам връзка с никаква друга организация.

Сторило му се, че може и да не го е чула.

— Свободен съм и нищо не ме възпира — добавил. — Освен скорошната смърт на мой приятел.

Забелязал, че тя му кимнала, но просто в израз на съчувствие; явно не асоциирала думите му с нищо конкретно.

— Историята с Ко става доста нечистоплътна — казал ѝ. — И няма да завърши добре. Замесила си се с доста брутални хора. Включително и самият той. Обективно погледнато, той е обществен враг номер едно. И се запитах дали не се нуждаеш от помощ да се измъкнеш от тях. Затова и се върнах. Да се направя на сър Галахад. Но не мога да разбера какво точно става около теб. Имам предвид Мелън и тем подобни неща. Дали да не отворим заедно торбата и да видим какво ще изскочи оттам?

Само че след това доста нескопосано изложение от негова страна иззвънял телефонът. Или по-точно казано, изграчил — с един от онези приглушени врясъци, предназначени да не дращят по хорските нерви.

* * *

Телефонът се намирал в другия край на стаята, върху позлатена сервитьорска количка. При всяка нота на звънеца отгоре му присвятквала лампичка, която се отразявала в релефното стъкло на вратичките на шкафа. Тя погледнала натам, после към Джери и по лицето ѝ внезапно се пробудила известна надежда. Той рипнал и избутал количката към нея, независимо че колелцата ѝ запечвали в рошавия мокет. Зад гърба му спираловидният телефонен кабел се разтегнал и докато стигне до противоположния край на стаята, заприличал на детски заврънкулки. Тя вдигнала чевръсто слушалката и каза „Уърд“ с онзи леко груб тон, който живеещите сами жени възприемат с течение на времето. Идело му да я предупреди, че линията ѝ се подслушва, но изведнъж осъзнал, че не му е ясно от какво точно се стремял да я предпази; вече бил станал Господин Никой, или по-скоро Ничий — нито от едната страна, нито от другата. Да не говорим, че вече не знаел и коя от страните каква е, но изведнъж в главата му пак нахлули мислите за Люк и ловецът в душата му се събудил напълно.

Тя била прилепила слушалката към ухото си, но била престанала да говори. Само веднъж отвърнала „Да“, сякаш потвърждавала, че е изслушала нареждане, и втори път каза „Не“, но много натъртено. Изражението ѝ също било станало неразгадаемо, а и по гласа ѝ нищо не можел да прецени. И все пак успял да долови послушание, да усети и тайнственост, а това разпалило докрай гнева му и нищо друго вече нямало значение.

— Не — каза тя по телефона. — Тръгнах си рано от приема.

Той коленичил до нея, мъчейки се да долови казаното по телефона, но тя притискаше плътно слушалката.

Защо не го попитала къде е? Да го попита кога ще се видят? Добре ли е? Защо не ѝ се е обадил? Защо него го гледала по този начин, без да изрази грам облекчение?

Положил длан върху бузата ѝ, извъртял главата ѝ и прошепнал в другото ѝ ухо:

— Кажи му, че на всяка цена трябва да го видиш! Че ако трябва, ти ще отидеш при него. *Където и да е той!*

— Да — казала тя пак на телефона. — Добре. Да.

— Кажу ми! Кажу ми, че трябва да го видиш!

— Трябва да те видя — казала накрая тя. — Ще дойда, където и да си.

Слушалката все още се намирала в ръката ѝ. Тя свила рамене, изчаквайки нареждането, а погледът ѝ продължавал да е извърнат към Джери, но виждала в него не своя сър Галахад, а просто още една част от заобикалящия я враждебен свят.

— *Обичам те!* — прошепнал ѝ той. — Кажу там, каквото винаги ми казваш!

— Обичам те — казала тя след малко със затворени очи и оставила слушалката, преди той да успее да я спре.

— Той ще дойде тук — рекла. — Проклет да си, дано.

Джери все още бил на колене до нея. А тя се изправила, за да се махне от него.

— Той разбра ли? — попитал Джери.

— Какво да е разбрал?

— Че аз съм тук.

— Може би — отвърнала тя и запалила цигара.

— Къде се намира в момента?

— Не знам.

— Кога ще дойде?

— Скоро, каза.

— Сам ли?

— Не спомена.

— Въръжен ли е?

Тя била вече на отсрещния край на стаята. А напрегнатите ѝ сиви очи не преставали да го гледат гневно и уплашено. Джери обаче ни най-малко не се интересувал от настроението ѝ. Всичките му чувства били пометени от трескавото желание да действа.

— Дрейк Ко. Добрият човек, който ти е осигурил всичко тук. За него те питам: има ли пистолет? Ще ме застреля ли? И Тиу ли ще дойде с него? Само питам, нищо повече.

— Когато си ляга при мен, не носи пистолет, ако това отговаря на въпроса ти.

— Ти къде си тръгнала?

— Мислех си, че ще предпочетете да се разберете двамата на четири очи, по мъжки.

Отвел я обратно до дивана и я накарал да седне срещу двукрилата врата с матовите стъкла в другия край на стаята. Отвъд нея били преддверието и входната врата. Отворил и двете крила, че да може тя да вижда кой влиза.

— Вие двамата имате ли някакви правила за пускане на хора? — Тя явно не схванала въпроса му. — Виждам, че тук има шпионка. Той настоява ли да поглеждаш през нея всеки път, преди да отвориш?

— Ще се обади първо по домофона отдолу. После сам ще си отключи.

Входната врата на апартамента била от ламиниран талашит — не солидна, но достатъчно здрава. Саратовският фолклор гласеше: „Искаш ли да изненадаш неподготвен сам посетител, в никакъв случай не заставай зад вратата, ако се каниш пак да излезеш“. Като никога, Джери бил готов да се съгласи. Но пък да чакаш на открито зад неотварящото се крило е да си буквално мишена за всеки по-агресивен нападател. А Джери нямал гаранция, че Ко ще е неподготвен, а още по-малко — че ще е сам. Минало му през ум да се скрие зад дивана, но ако се стигнело до престрелка, не бивало в никакъв случай да излага младата жена на огъня. Категорично бил против, независимо че не намирал никаква опора в летаргичния ѝ поглед. Неговата чаша с коняк била на масата до нейната, затова я скрил тихичко зад вазата с пластмасови орхидеи. Изпразнил пепелника и разтворил на масичката пред нея брой на модното списание „Воуг“.

— Слушаш ли музика, когато си сама?

— Понякога.

Избрал ѝ Елингтън.

— Много ли е силно така?

— Още го усили — отвърнала му тя. Подозрителността му обаче го подтикнала да намали звука, като в същото време я наблюдавал. От преддверието долетяло двукратното избръмчаване на домофона.

— Умната! — предупредил я и с пистолет в ръка заел позиция зад неотварящото се крило на входната врата — позицията на лесната мишена, на метър от рамката, достатъчно близо, за да се хвърли напред, и достатъчно далеч, за да може да стреля и да плонжира встрани, което всъщност се канел да направи, прикляквайки в

готовност да се задейства. Оръжието било в лявата му ръка, а дясната била свободна, понеже от толкова малко разстояние нямало значение с коя ръка ще стреля, а дясната можела да му потрябва да нанесе с нея някой удар. Сетил се за извитите пръсти на ръцете на Тиу и се предупредил сам да не му се навира много наблизко. Каквото и да правел, трябвало да го направи от дистанция. „Ако ще го риташ в слабините — ритай го, но не му влизай за близък бой; задължително стой извън обсега на двете му длани.“

— Кажу ми да се качи — наредил на Лизи.

— Качвай се — повторила Лизи по домофона. После окачила слушалката и свалила предпазната верига.

— Посрещни го с усмивка като за снимка. И недей да крещиш.

— Върви по дяволите — казала му тя.

Тренираният му слух доловил от шахтата тупкането на спирация асансьор и монотонното издрънчаване на звънчето. Чул приближаващите се към вратата стъпки — само от два крака, равномерно — и си спомнил комичната, донякъде маймунска походка на Дрейк Ко на хиподрума „Хепи Вали“ и как коленете му се очертавали през сивата бархетна материя на панталона му. Чул как ключът се пхнал в бравата, видял как през процепа се подала ръка, а след нея, без капка предпазливост, и останалата част от посетителя. Но в този миг Джери летял с цялата си тежест и размазал несъпротивляващото се тяло в стената. Един от венецианските стъклописи паднал, разнесъл се звън на счупено — и всичко това, в мига, в който Джери напипал гръклян и натиснал с все сила дулото в меката плът. Но след това вратата била отключена повторно отвън със страхотна бързина, някой му изкарал въздуха, краката му се навирили към тавана, болката от удара в бъбреците се разнесла по цялото му тяло и го парализирала, принуждавайки го да рухне върху плътния мокет, втори удар го нацелил в слабините и го накарал да изпъшка и да свие коленете си към брадичката. Успял през насълзилите се очи да мерне надвесилата се отгоре му дребна бясна фигурка на „бавачката“ Фон, готвещ се да нанесе трети удар, и замръзналата усмивка на Сам Колинс, надничаш преспокойно над рамото на Фон да установи размера на нанесените поражения. А в самата рамка на вратата с израз на сериозна уплаха все още стояла и оправяла вратовръзката си след непредизвиканото с нищо нападение от страна на Джери притеснената

фигура на някогашния му наставник и ръководител Джордж Смайли, мъчещ се задъхано да заповяда на песовете си да мируват.

* * *

Джери установил, че може да седи, но само ако се приведе силно напред. И двете му длани били напъхани в слабините му. Болката се носела по цялото му тяло, като разпространяваща се от централен източник отрова. Младата жена го наблюдавала от рамката на вратата на преддверието. Фон се навъртал наблизо, надяващ се да получи нов повод да го изтресе. Сам Колинс седял с кръстосани нозе в противоположния край на стаята, а Смайли се бил надвесил над Джери и тикал в ръката му чаша коняк.

— Ти какво търсиш тук, Джери? — питал го Смайли. — Нищо не разбирам.

— По любов — отвърнал Джери и стиснал очи, покосен от нов пристъп на черната болка. — Развих непланирани чувства към нашата обща домакиня. За което съжалявам.

— Много опасна постъпка е твоята — смъмрил го Смайли. — Можеше да провалиш цялата операция. Представи си, че вместо мен се беше появил Ко. Последствията щяха да са катастрофални.

— Гарантирам ти, че точно такива щяха да са. — Джери отпил от коняка. — Убиха Люк. Лежи в квартирата ми с пръснат череп.

— Кой е този Люк? — попитал Смайли, забравил, че се бил запознал с него в дома на Кро.

— Няма значение. Мой приятел. — И отпил нова глътка. — Американски журналист. Пияница. Не е голяма загуба.

Смайли се извърнал с въпросителен поглед към Сам Колинс, но Сам вдигнал рамене.

— *Ние* поне не го познаваме.

— Обади им се за всеки случай — наредил Смайли.

Сам взел мобилния телефон и излязъл от стаята, понеже познавал разположението на апартамента.

— Разработвали сте я, значи — кимнал Джери по посока на Лизи. — Май само това не било прилагано към нея досега. — И се

обърнал към Лизи: — Как си, малката? Извинявай за сборичкването. Надявам се нищо счупено да няма.

— Няма — казала тя.

— И какво? Изнудват те заради гадното ти минало, така ли? С моркова и тоягата? И обещания да ти прочистят досието? Глупава си ми ти, Лизи. В тази игра нямаш право на минало. Нито на бъдеще. *Verboten.*^[1]

После пак се захванал със Смайли.

— Та това е всичко, Джордж. Няма какво да философстваме по въпроса. Просто старата Лизи успя да ми влезе под кожата.

Отметнал глава и се заел да наблюдава през полузатворени очи лицето на Смайли. И с яснотата, която болката понякога причинява, осъзнал, че собствените му действия са поставили донякъде под заплаха самото съществуване на Смайли.

— Но ти не се притеснявай — рекъл му с благ тон. — Гарантирам ти, че на теб няма да ти се случи.

— Джери — казал Смайли.

— Йес, сър — отвърнал Джери и се напънал да застане мирно в седнало положение.

— Джери, ти нямаш никаква представа за какво изобщо става дума. И до каква степен можеш да объркаш нещата. Милиарди долари и хиляди агенти не биха ни донесли дори част от онова, което очакваме да спечелим чрез сегашната операция. Всеки генерал с фронтови опит би се смял до сълзи при самата мисъл, че с цената на толкова малка жертва ще спечелим толкова несъизмеримо големи дивиденди.

— Не разчитай на мен да ти вадя кестените, старче — казал Джери и пак го погледнал в очите. — Не забравяй, че мъдрият бухал си ти, а не аз.

Сам Колинс се завърнал. Смайли му отправил въпросителен поглед.

— И от техните не е — казал Сам.

— Аз съм бил целта им — обяснил Джери. — А Люки са го убили погрешка. И той е едър. Или поне беше.

— И казваш, че е в квартирата ти? — уточнил Смайли. — Мъртъв. Прострелян. И в твоята квартира?

— Там е от доста време.

Смайли към Колинс:

— Ще трябва да заметем следите, Сам. Не можем да си позволим скандал.

— Веднага ще се свържа пак с тях — казал Колинс.

— И виж там на какви полети можем да разчитаме — провикнал се подире му Смайли. — Две места в първа класа.

Колинс кимнал.

— Тоя тип никак не ми харесва — признал си Джери. — Открай време. Сигурно заради мустака. — После посочил с палец Лизи. — А какво толкова привлекателно намирате всички вие у нея, Джордж? Да не очаквате Ко да ѝ нашепва най-съкровените си тайни? Та тя е от кръглооките. Така ли е? — адресирал въпроса си към Лизи.

Тя кимнала утвърдително.

— А и да ги споделя с нея, тя нищо не е способна да запомни — не млъквал Джери. — Много е тъпа в това отношение. Бас държа, че и за Нелсън надали е чувала. — И пак се заял с нея: — Ей, ти там. Кой е този Нелсън? Хайде, изплюй камъчето. Покойният син на Ко, нали? Точно така. И яхтата си на него е кръстил, нали? Че и кончето си. — И пак към Смайли: — Нали ти казвам? Тъпа е. Затова ти давам акъл: не я търсете за нищо нея.

Колинс се завърнал с листче, на което бил написал часовете на полетите. Смайли го прочел, мръщейки се през очилата си.

— Налага се незабавно да те върнем у дома, Джери. Гуилъм те чака долу с кола. Ще ви придружи и Фон.

— Ще помоля да ми позволите да повърна още веднъж.

Джери вдигнал ръка и потърсил подкрепа в ръката на Смайли, но Фон бил нащрек и с един скок се доближил. Джери обаче го възпрял с предупредителен жест и Смайли му наредил да се отдръпне.

— Стой на разстояние, отровно лепреконче гадно — посъветвал го Джери. — Полага ти се само веднъж да ухапеш и вече получи тази възможност. Следващият път няма да ти е толкова лесно.

Тръгнал полуприведен, влачейки крака, стиснал с две ръце слабините си. Когато се изравнил с младата жена, спрял пред нея.

— Ко и красавците му правеха ли си размисли тук, у вас, малката? Водеше ли ти Ко дружките си на сладки приказки?

— Понякога.

— А ти, в ролята си на сладката малка домакиня, помагаше с микрофоните, така ли? Пускаше звуковиците да се грижат за техниката, а? Няма начин да не си.

Тя кимнала.

— Но и това не ми стига — възразил той, мъкнейки се към тоалетната. — Не отговаря на основния ми въпрос. Нещо продължава да ми се губи. И то нещо *крайно* съществено.

В банята подложил лице под студената струя, отпил няколко глътки и моментално повърнал. На връщане потърсил пак с поглед младата жена. Била отишла във всекидневната и както обикновено постъпват хората, когато са в стрес, и тя се била захванала с привични дребни задачи — в случая, да подрежда колекцията си от грамофонни плочи, като слагала всяка една в съответната ѝ обложка. А Смайли и Колинс се съвещавали под сурдинка в един от далечните ъгли. Сравнително по-наблизо, до вратата, чакал Фон.

— Довиждане, малката — казал ѝ. Положил длан върху рамото ѝ и я извърнал така, че сивите ѝ очи да гледат право в неговите.

— Довиждане — отвърнала тя и го целунала — не точно със страст, но поне с по-голям умисъл от онзи, с който се мляскала с келнерите.

— Явявал съм се нещо като подбудител — обяснил ѝ. — За което съжалявам. Но не и за нищо друго. А ти се погрижи все пак за оня гад Ко. Защото, ако те не успеят да го очукат, аз може би ще свърша тая работа.

Докоснал резките на брадичката ѝ и се повлякъл към чакация го на вратата Фон, а там се извърнал да се сбогува със Смайли, който пак бил останал сам, след като изпратил Колинс до телефона. Смайли изглеждал точно като в най-хубавите спомени на Джери: с леко отлепени от тялото къси ръце, с леко отметната назад глава, с изражение, което било хем молено за извинение, хем въпросително, сякаш току-що си бил забравил чадъра в метрото. Младата жена ги била загърбила и двамата и още подреждала плочите.

— И не забравяй да поздравиш Ан от мое име — казал Джери.

— Благодаря.

— А ти, друже, много грешиш. Не мога да си обясня как и защо, но бъркаш. Но като гледам, май вече е късно. — Усетил как отново му се повдига и как главата му пищяла от болките по цялото му тяло. —

Само мъничко още да си ме наближил — обърнал се към Фон — и ще ти прекърша проклетото вратленце, да го знаеш. — После пак се извърнал към Смайли, който не бил помръднал от предишната си поза и не давал признак изобщо да го е чул.

— Весели празници, в такъв случай — рекъл Джери.

Кимнал за последно, но не и на младата жена, и излязъл, накуцвайки, в коридора, сподирян от Фон. В очакване на асансьора забелязал застаналия в рамката на собствената си входна врата елегантен американец, който го наблюдавал как си заминава.

— О, а пък вас съвсем ви бях забравил — казал на много висок глас. — Вие сте онзи, който подслушва апартамента й, нали? Британците я изнудват, „братовчедите“ я подслушват и изобщо на мацката късметът й проработва отвсякъде.

Американецът се скрил, затваряйки бързо вратата зад гърба си. Асансьорът пристигнал и Фон го натикал в кабината.

— Внимавай в действията си — предупредил го Джери, после се обърнал към другите пътници, повечето по смокинги и официални рокли с пайети, и обявил с мощен глас: — Придружаващият ме джентълмен се казва Фон, служител е в британския Сикрет Сървис и само преди малко ме изрита в топките. Руснаците идат — добавил срещу подпухналите им безразлични лица. — И ще ви гепят всичките ви проклети мангизи.

— Пияндур — изрекъл презрително Фон.

Във фоайето портиерът Лорънс ги огледал с нескрит интерес. Пред самия главен вход чакала синя лека кола пежо, а зад волана й седял Питър Гуилъм.

— Влизай — заповядал му.

Предната врата за пътника била заключена. Наврял се на задната седалка, следван от Фон.

— Ти за какъв се мислиш, дяволите да те вземат? — изсъскал му през стиснати зъби Гуилъм. — Откога и разни недоклатени лондонски нещатни сътрудници почнаха да се самоотлъчват посред провежданата операция?

— Стой настрана — предупредил Джери Фон. — Стига ми само наченката на смръщване, че да ти се случи случка. Най-сериозно ти говоря. Отправлям ти предупреждение. Официално.

Мъглата пак се била свлякла съвсем ниско и се търкаляла по капака на двигателя. Градът, през който минавали, им се предлагал като отделни кадри от склад за отпадъци: табела над магазин, витрина, провиснал пред неонов надпис сноп кабели, борещ се за въздух листак; неизбежния осветен с прожектори строителен обект. В огледалото забелязал, че зад тях се движи неотклонно черен мерцедес с мъж зад волана и втори мъж до него.

— Изпращачите от „братовчедите“ идат подире ни — съобщил.

Насмалко да изгуби напълно съзнание от пронизалата корема му болка и дори решил, че сигурно пак Фон го е ударил, но после си дал сметка, че било остатъчно явление от първия път. По „Сентрал“ накарал Гуилъм да спре и пред очите на цялата общественост се издрайфал в канавката, подал глава през вратата, докато Фон стоял нащрек отзаде му. Мерцедесът зад тях също бил отбил встрани. Намествайки се отново на седалката, подхвърлил:

— Ама и болката е несравнимо средство за периодическо прочистване на мозъка, а, Питър?

Вбесеният Гуилъм му отвърнал с нецензурни слова.

А Смайли му бил казал: *Нямаш никаква представа за какво изобщо става дума. И до каква степен можеш да объркаш нещата. Милиарди долари и хиляди агенти не биха ни донесли дори част от онова, което очакваме да спечелим...*

„Как? — не преставал да се пита. — Да спечелим какво?“ Представата му за положението на Нелсън в китайската политика била съвсем бегла. Кро му бил съобщил само минималното, което му било нужно да знае: *Нелсън има достъп до диамантите в короната на Пекин, ваше преосвещенство. Затова онзи, който се докопа до Нелсън, си гарантира доживотни почести за себе си и за благородната служба, която представлява.*

Заобикаляли пристанището на път към тунела. От нивото на брега американският самолетноносач изглеждал необичайно малък на веселия фон на Коулун.

— А Дрейк как възнамерява да го измъкне оттам, между другото? — попитал не принудено Джери. — Сигурен съм, че няма да е по въздуха. Този вариант вече не важи, доколкото разбирам, благодарение на Рикардо.

— С изсмукване — срязал го Гуилъм, което според възтържествуващия на ума си Джери било много глупава реакция; щяло да е по-разумно да премълчи.

— С плуване? — подсказал Джери. — „Нелсън — атракцията на Мирс Бей.“ Това пък *никак* не е в стила на Дрейк, не мислиш ли? Да не говорим, че и на Нелсън годините са му много за подобна проява. Ще умре от студ дори ако акулите не сколасат първо да му гризнат оная му работа. Да не би пък да е заложил на свинския влак и да дойде с грухчовците? Съжалявам, друже, че заради мен ще се лишиш от този съблимен момент.

— И аз съжалявам, честно казано. И с удоволствие бих ти избил зъбите с някой и друг ритник.

В мозъка на Джери прокънтяла сладка триумфална музика. „Значи е вярно! — рекъл си. — Точно това и става! Дрейк ще изважда Нелсън от Китай и те са се строили на финалната линия!“

* * *

Издавайки се по този начин — само с една дума, но и тя, според наложените от Сарат възприятия, абсолютно непростима и недопустима — Гуилъм направил пред Джери разкритие, което било не по-малко зашеметяващо от всичко останало, което Джери изтърпявал в този момент, а в определени отношения — и далеч погорчиво. Ако нещо изобщо е в състояние да оправдае донякъде престъплението, наречено „проява на недискретност“ — а според саратския мироглед такова нещо няма, — сигурно към смекчаващите вината обстоятелства биха могли да се причислят и изживяванията на Гуилъм през последния час, половината от който преминал в трескавото прекарване на Смайли през хонконгския трафик в най-натовареното му време, а останалата половина — в изпълненото с отчайваща нерешителност чакане в паркираната пред „Стар Хайтс“ кола. През въпросните шейсет минути Гуилъм получил абсолютно неоспорими доказателства за истинността и оправдаността на всичко онова, от което най-много се боял още от Лондон — включително и най-готическите му опасения за съществуването на тайната връзка Ендърби-Мартело и за поддържащите роли, изпълнявани от Лейкон и

Сам Колинс — и което в действителност значително надминало очакванията му.

Понеже първо отишли до Боуън Роуд в „Мидлевълс“, до жилищен блок, който бил толкова незабележим и неоткрояващ се и голям, че сигурно и на самите му обитатели се налагало да проверяват номера на апартамента, преди да пъхнат ключа в бравата. Смайли натиснал звънец с надпис „Мелън“, а Гуилъм с цялата си глупост взел че попитал „Кой е тоя Мелън?“, но в същия миг се сетил, че това е криптонимът на Сам Колинс. При което направо ахнал и задал въпроса — на себе си, но не и на Смайли, тъй като вече се били качили в асансьора — след всичките нанесени от Хейдън щети, на кой идиот би му хрумвало да си възвърне онова работно име, с което се е подвизавал и преди грехопадението? Точно тогава вратата им отворил Колинс по тайландски копирен халат, със стиснато между зъбите цигаре с кафява цигара и с вечно готовата си усмивка и докато се усетят, се настанили във всекидневна с паркет и бамбукови кресла, Сам бил пуснал два транзисторни радиоприемника на различни станции — едната с говор, другата с музика, — за да заглушават евентуалните микрофони в квартирата му. Сам слушал, без да обръща и капка внимание на Гуилъм, след което незабавно се обадил директно на Мартело — забележете, моля ви се: Сам имал *пряка връзка* с Мартело, най-вероятно наземна, без набирания, прехвърляния и други такива подробности — и със завоалирани изрази се заинтересувал какво ново имало около „Батката“. Както впоследствие му се изяснило на Гуилъм, „батка“ било комарджийски жаргон за „мутра“. Мартело отвърнал, че току-що им били докладвали от автомобила за наблюдение: Батката и Тиу в момента се намирали на борда на „Адмирал Нелсън“ в залива Козуей, а насочените микрофони улавяли (както винаги), толкова отразени сигнали от водата, че на дешифровчиците сигурно щели да им потрябват цели дни, ако не и седмици, за да отсеят същественото от излишните шумове и да разберат дали двамата изобщо са разменили някоя важна приказка. Междувременно оставили на пристана един от хората си за статичен наблюдател със заповед да се обади моментално на Мартело, ако яхтата вдигне котва или един от двамата обекти слезе.

— В такъв случай трябва да се отправим незабавно натам — казал Смайли, след което се качили обратно в колата. Гуилъм изминал

късата отсечка до „Стар Хайтс“, беснеейки вътрешно и слушайки безпомощно накъсания им разговор, но убеждавайки се все повече с всеки отминал момент, че пред очите си има изплетена от паяк мрежа и че вгълбеният докрай в перспективността на сегашния случай и вманиачен по образа на Карла Смайли единствен бил толкова късоглед и доверчив — а и посвоему толкова парадоксално наивен, — че да се навре право в средата ѝ.

„Годините му си казват своето“, разсъждавал Гуилъм и отчитал освен това и политическите амбиции на Ендърби, и предпочитанията на последния към проамериканската стойка на „ястребите“ — да не говорим за касата с шампанско и безбожното му ухажване на петия етаж. И неентусиазираната подкрепа на Лейкон за Смайли, докато тайно му търсел наследник. И отбиването на Мартело до Лангли. И съвсем наскорошните опити на Ендърби — *преди броени дни* — да отстрани с порой от хвалби Смайли от операцията и да я поднесе чинно на Мартело. И накрая — най-красноречивият и злокобен признак — повторната поява на Сам Колинс в ролята му на жокера в колодата и неговата пряка линия до Мартело! И Мартело — Господ да ни закриля! — който се прави на ударен и се чуди откъде черпи сведенията си Джордж — все едно не е и чувал за пряката линия.

В съзнанието на Гуилъм сумата от всички тези заплахи се свеждала до едно-единствено нещо, така че той изгарял от нетърпение да дръпне Джордж настрана и да го отклони някак си за миг от операцията, поне дотолкова, че да му стане ясно накъде се е запътил. Да му признае за писмото. И за посещението на Сам при Лейкон и Ендърби в Уайтхол.

А вместо това — какво? Трябвало да се върне в Англия. А от какъв зор трябвало да се връща в Англия? Затова, защото някакво си там жизнерадостно, но дебелоглаво журналистче на име Уестърби имало наглостта да се измъкне от повода.

Но и без да усещал с всичките си сетива надвисналата катастрофа, Гуилъм надали щял да намери оправдание за сполетялото го разочарование. Малко ли бил изтърпял в името на предстоящия момент? И изпадането в немилост; и изгнанието му в Брикстън по времето на Хейдън; и това, че вместо да се върне към оперативната дейност, трябвало да размахва послушно опашчица пред стария Джордж и да се съобразява с маниакалната му тайнственост, която

Гуилъм възприемал в душата си не само като унизителна, но и като опасна за самия Смайли — но в крайна сметка онова, което бил изтърпял, все пак било в името на някаква крайна цел, от която го лишил с появата си не друг, а проклетият му Джери Уестърби. Но най-висшата жестокост в осуетената му кариера била необходимостта точно сега да се върне в Лондон, и то със съзнанието, че поне за през следващите двайсет и два часа е зарязал Смайли и Цирка на милостта на глутница вълци, без капчица възможност поне да се опита да го предупреди; така че, ако трябвало да вини Джери за всичко това — по дяволите: щял да вини не само Джери, но и всеки друг.

„Изпрати Фон!“

„Но Фон не е джентълмен“, щял да му отговори Смайли или с други думи в същия смисъл.

„Е, поне по *този* въпрос спор няма“, минало му през ум на Гуилъм, като си спомнил двете счупени ръце.

* * *

Джери също усещал, че е зарязал някого да бъде изяден от вълците, с тази разлика, че имал предвид не Джордж Смайли, а Лизи Уърдингтън. И като гледал през задното стъкло на пезото, имал чувството, че бил изоставен и целият свят, през който в момента се движел. Не се виждала жива душа нито по уличните пазари, нито по тротоарите, нито пред входовете. Над главите им Върхът се мяркал на пресекулки с осветен на петна от опърпаната луна крокодилски гръбнак.

„Изтича последният ден на колонията — решил за себе си. — От Пекин са направили прословутото телефонно обаждане: «Изчезвайте. Купонът свърши». И последният хотел пускал кепенците; видял запуснатите като старо желязо ролс-ройси покрай пристанището и последната кръглоока матрона с посинени коси да драпа на високи токчета по трапа на последния круизен кораб, натоварена с кожи и бижута от безмитните магазини; последния останал специалист по китайските въпроси, пъхашц трескаво последните си погрешни прогнози в шредера; обраните магазини, обезлюдения град, чакащ ордите да го оглозгат до кокал. За миг и целият взет назаем свят бил

пред изчезване — и Хонконг, и Пном Пен, и Сайгон, и Лондон; кредиторите вече чукали на вратата, а по някакъв необясним начин и самият Джери бил част от неизплатения дълг.“

Винаги съм бил благодарен на службата ни за това, че ми предостави възможността да се отплатя. И ти ли имаш това усещане? Сега, когато си един от малцината оцелели, имам предвид?

„Да, Джордж — отговорил му наум. — Ти вкара тези думи в устата ми, старче. И аз наистина *точно* това чувствам. Макар и не в точно онзи смисъл, който *ти* влагаш в тях, друже.“ Спомнил си веселото, мило личице на Фрост, докато се наливали и щуреели. Спомнил си го и как го бил видял втория път — замръзнало в онзи ужасен писък. Усетил приятелската длан на Люк върху рамото си, а после си я представил на пода, заметната зад главата му да поеме запратената топка, която така и нямало да долети, и си рекъл: „Лошото е в това, друже, че плащането всъщност е винаги за сметка на останалите бедни нещастници.

Като Лизи, например.“

И се зарекъл някой ден да сподели тази своя мисъл с Джордж, ако случайно пак му се удадяла възможност да седнат на по чашка и пак да обсъдят онова щекотливо въпросче кое точно ни налага да покоряваме планината. Искал само да му подчертае — но без никаква агресивност, без да разлюлява лодката, надявам се да ме разбереш правилно, друже — колко алтруистични и предани сме, когато жертваме други хора от рода на Люк, Фрост и Лизи. Джордж, разбира се, щял да му излезе с неоспорим готов отговор. Разумен отговор. Премежен. Оправдателен. Джордж винаги виждал нещата в тяхната цялост. И бил наясно с императивите. Че как иначе? Нали той бил мъдрият бухал.

Приближавали се към пристанищния тунел, а той си мислел за разтрепераната ѝ последна целувка, но в същото време се сетил и за пътуването до моргата, тъй като от мъглата пред тях се показало скелето на нов строеж, което, подобно на онова по пътя за моргата, също било осветено от прожектори и по него щъкали запотени общи работници с жълти каски.

„И Тиу не я обича — рекъл си. — Не обичал кръглооките, които портели великия му шеф.“

Насочил насила мислите си в друга посока и се напънал да си представи как щели да постъпят с Нелсън — човек без родина, без дом; риба, която или ще оглозгат, или ще хвърлят обратно в морето, според нуждите им. Виждал бил вече няколко такива риби: присъствал на залавянето им; и на бързия им разпит. И поне част от тях лично бил върнал обратно през границата, която току-що били пресекли, за спешно *рециклиране* — както очарователно се изразявали в Сарат, — „докато не са се усетили, че е избягал“. А ако откажели да го върнат обратно? Ако решили да го задържат този великолепен трофей, за който толкова се борили? След няколкогодишни разпити — две, понякога дори три; чул бил, че имало и такива, дето се проточвали чак до пет — на Нелсън му било писано да стане поредния скитник евреин в света на шпионажа — ще го крият, ще го местят, пак ще го крият, лишен от обичта дори на онези, пред които е изменил на родината си.

„А как ли ще постъпи Дрейк с Лизи — питал се, — докато премине цялата тази драма? На кое ли конкретно бунище ще я запратят този път?“

Наближили входа на тунела и скоростта им паднала почти до нулата. Мерцедесът продължавал да е лепнат плътно зад тях. Джери отпуснал главата си надолу, хванал се с две ръце за слабините и почнал да се клати и да стене от болка. От импровизирана полицейска караулка ги наблюдавал с любопитство китайски часовой.

— Ако дойде при нас, кажи му, че караме пиян — отсякъл Гуилъм. — Покажи му къде е повръщал на пода.

Навлезли пълзешком в тунела. Поради лошото време движението в две от лентите в северна посока било броня о броня. Гуилъм се бил включил в най-десния поток. Мерцедесът се изравнил с тях откъм лявата им страна. През полузатворените си очи Джери забелязал как отзаде им по хълма се спуска с ръмжане кафяв камион.

— Намери ми дребни пари — казал Гуилъм. — Ще ми трябват на излизане.

Фон се разровил из джобовете си, но само с едната ръка.

Тунелът тътнел от рева на двигателите. Неколцина шофьори надули клаксони. В какофонията се включили и други. Настъпващата мъгла се смесила с вонята от изгорели газове. Фон вдигнал стъклото си. Данданията се усилила, отекувала от стените на тунела и в един момент дори пежото завибрирало.

Джери направил с дланите си фуния пред ухото му:

— Извинявай, друже, ама май пак ще повърна.

Но този път се навел през Фон, който само измърморил „Мръсно копеле“ и започнал пак да сваля стъклото до мига, в който главата на Джери не го изтресла по брадичката и устата, а лакътят на Джери не се стоварил върху слабините му. По отношение на Гуилъм, който трябвало хем да шофира, хем да се брани, Джери се задоволил само с мощен саблен удар в точката, където раменната ставна ямка се събира с ключицата. Започнал удара със съвсем отпусната ръка и преобразувал скоростта в сила едва в последния момент. От удара Гуилъм изпищял „Исусе!“ и отскочил от седалката, а пежото занесло надясно.

Фон успял да обхване с едната си ръка врата на Джери, а с другата натискал главата му надолу и захватът му със сигурност щял да го умъртви. В Сарат обаче преподават и един удар, който е предназначен за използване в силно ограничени пространства и се нарича „тигрова лапа“: нанася се с възглавничката на дланта по посока на дихателната тръба на противника, като дланта се държи отворена, а пръстите — изтеглени назад и огънати за по-голяма твърдост. Именно до него прибягнал в случая Джери, при което главата на Фон така се треснала, че армираното задно стъкло се напукало. Двамата американци в мерцедеса продължавали да гледат право пред себе си, сякаш отивали на погребението на високопоставено лице. Минало му през ума да стисне дихателната тръба на Фон между палеца и показалеца си, но решил, че не се налага. Извадил пистолета си изпод колана на Фон и отворил дясната врата. Гуилъм се хвърлил отчаяно подире му, но успял единствено да съдере до лакътя ръкава на своя верен, но много вехт син костюм. Джери замахнал и го пернал с пистолета по ръката и видял как лицето му се разкривило от болка. Фон подал крака си навън, но Джери затръшнал насреща му вратата, чул го да крещи повторно „Копеле!“ и след това побягнал назад към града срещу автомобилното движение.

Провирайки се и лавирайки между блокираните от всички страни коли излетял през входа на тунела и се отправил нагоре по хълма покрай караулката. Сторило му се, че чул Гуилъм да крещи зад гърба му. И изстрел му се сторило, че чул, но може и да било нечий ауспук. Болката в слабините била невероятна, но най-учудващото било,

че заради нея май бягал по-бързо от нормалното. Полицай му викнал откъм бордюра, друг разперил ръце да го спре, но Джери ги подминал и те решили да оставят кръглоокия човек на мира. Тичал дотогава, докато не намерил такси. И тъй като таксистът не знаел английски, наложило му се да го насочва откъде да мине:

— Точно оттук, друже. Право нагоре. Наляво бе, идиот с идиотите. Точно така... — докато по някое време стигнали до блока ѝ.

Нямало как да узнае дали Смайли и Колинс са още горе, дали междуременно не се е появил и Ко, евентуално придружен от Тиу, но и нямал време да прилага разни номера, че да разбере. И на вратата ѝ не позвънил, понеже бил сигурен, че микрофоните ще доловят звука. Заложил на картичката, която извадил от портфейла си, написал нещо на нея, пуснал я през процепа за писма и се затаил, приклепнал пред вратата, треперещ, обливащ се в пот и запъхтян като товарен кон, наострил уши да чуе стъпките ѝ и масажиращ слабините си. Прекарал цяла вечност в чакане, но по някое време вратата все пак се отворила и тя се надвесила с учуден поглед над него, докато той се мъчел да се изправи.

— Божичко, самият Галахад — измърморила. Била без фон дьо тен, та ѝ личало колко дълбоки и червени са всъщност резките от ноктите на Рикардо. Не плачела — Джери поначало имал чувството, че тя никога не плаче, — а лицето ѝ изглеждало много по-състарено от тялото ѝ. Издърпал я без никаква съпротива от нейна страна, за да могат да разговарят. И ѝ посочил вратата към аварийното стълбище.

— Ще те чакам от другата ѝ страна след точно пет секунди, ясно ли е? Не се обаждай *никому* по телефона, не вдигай *шум*, като излизаш и *не задавай* нито един тъп въпрос. И си вземи топли дрехи. Хайде, малката. Не се мотай. *Умолявам те*.

Огледала го, видяла съдрания му ръкав и избилите през самото петна от пот; и потния кичур, паднал над едното му око.

— Или идваш с мен, или с теб е свършено — казал ѝ. — Втори шанс няма да имаш.

Върнала се сама в апартамента си и оставила вратата открената. И се появила много преди да изтекат петте секунди, като дори не затворила след себе си вратата, за да не вдигне шум. Повел я надолу по аварийното стълбище. Тя носела чанта през рамо и кожено палто. Донесла му и вълнена жилетка, за да не ходи със скъсаното сако. Била

му много малка — предположил, че е на Дрейк, — но успял да се нацеди в нея. Изпразнил съдържанието на джобовете си в чантата ѝ и пуснал сакото в шахтата за боклук.

Тя толкова тихо го следвала, че на два пъти се извърнал да се убеди, че е все още зад него. Когато стигнали до партера, надникнал през армираното стъкло и успял да се дръпне навреме, преди да го забележи Рокър, който бил пристигнал лично, съпровождан от як, набит подчинен. Рокър застанал пред будката на портиера и му показал полицейската си карта. Дватамата продължили надолу по стълбите към паркинга.

— Да вземем червеното кану — предложила тя.

— Не дрънкай глупости. Нали го оставихме долу в града.

И я извел покрай колите до някакъв отвратителен двор, пълен с боклуци и строителни отпадъци, неразличаващ се особено от задния двор на Цирка. Оттам, между сълзящите от влага бетонни стени, право към града се спускало стръмно стълбище с надвесени отгоре му черни клони, прекъсвано от преминаващите през него участъци на виещото се по хълма шосе. Усещал в слабините си всяко стъпало, върху което се стоварвала тежестта на едрото му тяло. При първото пресичане на шосето Джери я превел направо. Но втория път, забелязал отдалеч кървавочервените отблясъци от светлини, я дръпнал назад сред дърветата, за да не попаднат пред фаровете на спускащата се шеметно и с вой полицейска патрулка. Чак при подлеза намерили „пак-пай“ и Джери казал на шофьора на кой адрес да ги закара.

— Това пък на коя майна е? — попитала тя.

— Там, където няма да те карат да се регистрираш — отвърнал Джери. — Просто мълчи и ме остави аз да командвам, ако обичаш. Колко пари носиш в себе си?

Тя отворила чантата и преброила съдържанието на дебелия си портфейл.

— Това ми е печалбата от Тиу на маджонг — казала, а на Джери, незнайно защо, му се сторило, че се опитвала да му се прави на интересна.

Шофьорът ги оставил в края на тясна уличка, откъдето отишли пеша до близката портичка. Нищо в къщата не светело, но в мига, в който се приближили, предната ѝ врата се отворила и друга двойка се изнизала тихичко покрай тях от мрачната ѝ вътрешност. Щом влезли в

преддверието, вратата се затворила зад гърбовете им и тънкия лъч на фенерче в нечия ръка ги превело през кратък лабиринт от тухлени стени до луксозно обзаведено вътрешно фоайе, в което звучала тиха записана музика. На футуристичния диван в средата седяла стройна китайка с молив и бележник в скута си и с вид на типична съдържателка на голям дом. Видяла първо Джери и се усмихнала; след това видяла и Лизи и усмивката ѝ разцъфтяла.

— За цялата нощ — казал Джери.

— Разбира се — отвърнала тя.

Завела ги на горния етаж. През отворените врати по малкия коридор мяркали копринени кувертюри, притъмнени светлини, огледала. Джери си избрал най-непретенциозната стая, отказал предложението ѝ за второ момиче, че да се заформела бройката, платил ѝ в аванс и поръчал бутилка „Реми Мартен“. Лизи влязла след него, захвърлила чантата си на леглото и още на отворена врата се разсмяла на глас — притеснена, но и с облекчение.

— Лизи Уърдингтън — обърнала се сама към себе си, — открай време ти предричат, че точно на такова място ще свършиш, кучко ниедна, и май излязоха прави, дявол да ги вземе!

Джери се излегнал на наличния шезлонг, кръстосал нозе и вперил поглед в тавана с чаша коняк в ръка. Лизи се проснала на леглото и дълго време и двамата мълчали. В цялото заведение царяла пълна тишина. Само от време на време от етаж над тях се чувал вопъл на удоволствие или приглушен смях, а и само веднъж — на несъгласие. Отишла до прозореца и надникнала.

— Какво има навън?

— Проклет тухлен зид, трийсетина котки и купчини празни бутилки.

— А мъгла?

— Жестока.

Разходила се до банята, огледала я и пак излязла.

— Малката — призовал я тихичко Джери.

Тя се спряла на място, не знаейки какво да очаква.

— Смяташ ли, че в момента си способна на трезва и разумна преценка?

— Защо?

— Защото искам да ми повториш всичко, което си им казала и на тях. А след това ще искам да ми кажеш и какви точно въпроси са ти задавали, независимо дали си могла да им отговориш, или не. А накрая ще предприемем една дреболийка, наречена „обратна засечка“, за да уточним къде точно се намират всички тия копелета в общата схема на вселената.

— Ще стане повторение — промълвила тя по някое време.

— На какво?

— Нямам представа. Знам само, че ще е точно повторение на нещо, което вече е станало.

— И какво точно е станало?

— Каквото и да е то — отронила уморено тя, — предстои да стане отново.

---

[1] Забранено (нем.). — Б.пр. ↑

21

НЕЛСЪН

Часът бил един след полунощ. Тя се била изкъпала. Излязла от банята увита в бяла хавлия, на бос крак и с кърпа около косите си, и пропорциите на тялото ѝ му се сторили коренно различни от дотогавашните.

— Сложили са дори от онези ленти върху тоалетната седалка — рекла. — И целофанени пликосе върху чашите за миене на зъбите.

Задрямала на леглото, а той на дивана. По някое време само казала: „Много искам, но не се получава“, а той ѝ отговорил, че либидото поначало притихвало, след като било изритано там, където го бил изритал Фон. Разправила му за нейния училищен директор — „мистър Гаден Уърдингтън“ го наричала — и за „единствения ѝ опит да влезе в правия път“, както и за детето, с което го дарила от учтивост. Разказала му и за ужасните ѝ родители, и за онова мръсно копеле Рикардо, и за това колко го обичала, и как някакво момиче в бар „Констелейшън“ ѝ дало акъл да го отрови с цвят от лабурнум, така че, след като веднъж я пребил почти до смърт, тя му сипала „адски голяма доза в кафето“. Обаче отровата сигурно била некачествена, защото той просто се чувствал ужасно зле в продължение на няколко дни, а „единственото по-лошо от здравия Рикардо е намиращият се на прага на смъртта Рикардо“. И как при друг случай дори успяла да го наръга с нож, докато бил във ваната, а той само покрил раната с лейкопласт и пак я набил.

И как, след като Рикардо изчезнал, тя и Чарли Маршал отказали да повярват, че е загинал, и подели така наречената от тях „кампания «Рикардо е жив!»“. И как Чарли отишъл да врънка баща си — точно както Чарли го бил разправил преди време на Джери. И как Лизи си грабнала раницата и забила право в Банкок, където нахлула в апартамента на „Чайна Еърсий“ в хотел „Ирауан“ с намерението да спипа Тиу натясно, но налетяла на Ко, когото дотогава била виждала само веднъж, и то за кратко — на джамборе в Хонконг, организирано от оная синьокоса лесбийка Сали Кейл, която се занимавала с антики, а

покрай тях търгувала и с хероин. И как изиграла щура сцена, която започнала с това, че Ко ѝ заповядал моментално да се махне, а завършила „по най-естествения начин“, както весело го описала тя: „Изобщо — поредната крачка на Лизи Уърдингтън по неотклонния ѝ път към преизподнята“. И как, с търпение и коварство, докато бащата на Чарли Маршал дърпал, „а Лизи бутала, така да се каже“, успели да сключат един типичен китайски договор, страни по който били Ко и бащата на Чарли, а обектите на сделката били: едно — Рикардо, и две — доскорошната му спътница в живота Лизи.

Който договор, научил Джери без особена изненада, и тя, и Рикардо приели с благодарност.

— Трябвало е да го оставиш да пукне — рекъл Джери, имайки предвид двата пръстена на дясната му ръка и взривения форд.

Лизи обаче и тогава, и сега гледала другояче на нещата.

— Той беше един от нас — рекла. — Независимо че беше мръсник.

Но пък, след като му откупила живота, се почувствала напълно освободена от него.

— Те, китайците, уреждат ежедневно бракове. Нищо не пречеше и Дрейк и Лизе да сключат брак.

— Щях да те питам — рекъл Джери. — Защо изведнъж „Лизе“ вместо „Лизи“?

Нямала представа. Дрейк не говорел на тази тема. Обяснил ѝ само, че някога в миналото в живота му съществувала някаква Лизе, после астрологът му предрекъл, че някой ден пак щели да са заедно и сега бил стигнал до извода, че „Лизи“ можела да мине за олицетворение на пророчеството, та я склонил да опитат и префасонирали името ѝ на „Лизе“, а покрай това тя решила да съкрати и фамилното си име на „Уърд“.

— Изобщо — тъпа блондинка — обобщила замислено накрая.

Промяната на фамилното име имала и практическа насоченост, добавила. След като я обзавел с ново име, Ко се заел и да прочисти от полицейските архиви досието ѝ със старото ѝ име.

— И точно тогава цъфна оня мръсник Мелън и заплаши, че ще ги принуди не само да го възстановят, но и да отчетат на най-първо място как съм пренасяла проклетия му хероин — казала.

По този начин стигнали пак дотам, където се намирили в момента. И до въпроса „защо“.

Сънливият им диалог на моменти доставял на Джери същото спокойствие, което друг път изпитвал след правенето на любов. Той лежал на дивана в напълно будно състояние, а Лизи проговаряла между дремките, подновявайки повествованието от там, до където го била докарала, преди да се унесе. Почти бил убеден, че му казва самата истина, понеже думите ѝ нито му разкривали нещо ново за нея, нито я правели по-разбираема. Но си дал и сметка, че с течение на времето Ко станал нейна опора. И че и той, като училищния директор ѝ давал сигурността, която ѝ позволявала да се обърне назад и да огледа изминатия свой път.

— Дрейк никога през живота си не се е отмятал от обещанията си — казала тя в един момент, преди да се обърне по корем и да изпадне пак в неравен сън. А Джери се сетил за сиротата: „Не си и помисляй да ме лъжеш“.

Няколко часа — няколко живота — по-късно я събудил врясък на екстаз от съседната стая.

— Божичко — отбелязала с разбиране, — тази наистина стигна до седмото небе. — После врясъкът се повторил. — Ъъ. Театро. — Тишина. — Спиш ли? — попитала го.

— Не.

— Какво смяташ да правиш?

— Утре ли?

— Да.

— Не знам — казал.

— Не си само ти — прошепнала му и като че ли пак заспала.

„Пак имам нужда от инструктаж от Сарат — мислел си. — И то спешно. Дали да не се обадя на Кро да отиде до някой телефонен автомат. Или да помоля Джордж за още малко от философския акъл, дето го раздава напоследък? Той със сигурност е някъде тук. Наблизо.“

* * *

Смайли в действителност бил наблизо, но в този миг нямало изобщо да успее да помогне на Джери. Макар че бил готов да размени

всичките си знания срещу мъничко яснота поне. В изолятора нямало ден и нощ и всички се били проснали или облегли под имитиращите слънчева светлина лампи по тавана — тримата „братовчеди“ и Сам в едната част на помещението, Смайли и Гуилъм — в другата, и само Фон крачел бясно като животно в клетка напред-назад пред редицата киностолове, стиснал във всяка от мъничките си длани нещо като топка за скуош. Устните му били почернели и подути, а едното му око било затворено. Съсирекът под едната му ноздра отказвал да се махне. Дясната ръка на Гуилъм била пристегната към рамото му, а очите му не се откъсвали от Смайли. Това всъщност важало и за очите на всички останали — или, по-точно казано — на всички, с изключение на Фон. Извънял телефон, но се оказало, че ги търсели от стаята за радиовръзка на горния етаж, да им предадат постъпилото от Банкок сведение: Джери бил проследен твърдо до Виентян.

— Мърфи, кажи им да отговорят, че тази следа е вече изстинала — наредил Мартело, приковал с поглед Смайли. — Изобщо им кажи, каквото ти дойде наум, само да ни се махнат от главите. Прав ли съм, Джордж?

Смайли кимнал.

— Точно така — заявил твърдо Гуилъм, говорейки от името на шефа си.

— Следата е изстинала, мила — повторил в слушалката Мърфи. Това „мила“ ги изненадало поголовно. За пръв път им се случвало да видят проява на човешка нежност от страна на Мърфи. — Ти ли ще съставиш грамата, или ще трябва аз да ти я пиша? Темата не ни вълнува. Към кошче.

И затворил телефона.

— Рокхърст е намерил колата й — повторил Гуилъм, но Смайли не преставал да гледа в една точка пред себе си. — В подземен паркинг в „Сентрал“. Там имало и фирма за наемане на коли. Уестърби е наел такава. Днес. На работното си име. Джордж?

Смайли кимнал, но толкова незабележимо, че човек можел да го приеме като прогонване на обземащата го дремливост.

— Донякъде, Джордж, намирам за положително това, че не е престанал да действа — обадил се натъртено Мартело изсред групичката, състояща се от Колинс и мълчаливците. — Има една

приказка, че когато слонът насреща ти е див самец, нямаш друг избор, освен да излезеш и да го застреляш.

— Стига първо да го намериш — срязал го Гуилъм, чиито нерви били опънати докрай.

— Но лично аз, Питър, не съм убеден, че Джордж възнамерява точно така да постъпи — отвърнал Мартело, връщайки се към предишния си благ тон. — Имам усещането, че Джордж на моменти престава да следи топката и по този начин поставя в опасност цялото ни съвместно предприятие.

— Ти лично какво очакваш да предприеме Джордж? — попитал язвително Гуилъм. — Да тръгне да го търси по улиците ли? Или да поиска от Рокхърст да разлепи навсякъде името и описанието му, та всеки журналист в града да разбере, че е обявен за издирване?

Смайли седял до него прегърбен и бездеен като някакъв старец.

— Уестърби е професионален разузнавач — не отстъпвал Гуилъм. — Не е такъв по душа, но това не означава, че не е добър. В град като тукашния може да се укрива месеци наред, без Рокхърст изобщо да го подуши.

— Дори когато се движи заедно с мацката ли? — попитал Мърфи.

Пренебрегвайки пристегнатата си ръка, Гуилъм се привел над Смайли.

— Ти си ръководителят на операцията — зашепнал тревожно. — Ако наредиш да чакаме, ще чакаме. Само ни издай заповед. Онези там само си търсят повод да ти я отнемат. В никакъв случай не бива да допускаме вакуум. Всичко друго, но не и вакуум.

Пристъпвайки нервно пред киностоловете, Фон си мърморел саркастично под носа:

— Стига с тия приказки. Вземете да направите нещо.

Мартело опитал друг подход.

— Джордж, този остров британски ли е в края на краищата, или не? Какво ви пречи да го преровите от край до край, щом трябва. — И посочил към една от стените без прозорци: — Тук става дума за човек — за ваш човек, който е изпаднал някъде там в амок. Нито ти, нито аз надали ще имаме шанс в живота си да хванем по-голяма плячка от Нелсън Ко. Най-голямата в моята кариера, а — готов съм да заложа

жена си, баба си и нотариалните актове за плантацията ми — най-голямата дори и в твоята.

— Отсега е ясно кой ще спечели баса — ухилил се вечният комарджия Сам Колинс.

Мартело обаче не отстъпвал.

— Нима ще му позволим да ни отнеме трофея, Джордж, като седим пасивно тук и се питаме един друг как така е успял Исус Христос да улучи да се родил точно на Коледа, а не на двайсе и шести или двайсе и седми декември?

Смайли вдигнал най-сетне късогледите си очи към Мартело, после и към Гуилъм, който стоял вдървено до него, отметнал назад рамене, за да не му се изхлузва прашката, и чак тогава свел погледа си надолу, към собствените си сплетени, борещи се една с друга ръце и посветил един доста безсмислен период от време на себе си и на дългогодишното си преследване на Карла — когото Ан нарекла навремето неговия „черен Граал“. Замислил се и за самата Ан и за многобройните ѝ изневери в името на търсенето на нейния си Граал, който тя наричала „любовта“. Спомнил си и как, въпреки че бил убеден в неуспеха си, се опитал да сподели вярата ѝ и като истински вярващ да я преутвърждава ежедневно въпреки анархистичните тълкувания, които тя ѝ приписвала. Сетил се и за Хейдън, насочван към Ан от Карла. Замислил се и за Джери и младата жена, и за съпруга ѝ Питър Уърдингтън и за кучешкия поглед, с който го възнаградил Уърдингтън, когато го посетил в еднотипното му прилепено жилище в Излингтън, сякаш искал да му каже: „И двамата сме от онези, които вечно биват изоставяни“.

Спомнил си и за останалите временни любови на Джери по блуждаещия му жизнен път, за сметките му, които Циркът бил принуден да доизплати, и колко лесно щяло да е да включи в този списък и Лизи, но не можел да го допусне. Смайли не бил Сам Колинс и затова не се и съмнявал, че чувствата, които изпитвал в момента Джери към младата жена, са щели да бъдат обект на адмирации от страна на Ан. Но Смайли не бил и Ан. И точно затова, докато седял парализиран от нерешителност, си позволил поне за един жесток миг да се запита най-честно дали пък Ан наистина не е имала право и дали личните му стремежи не са се превърнали в най-обикновена лична авантюра сред зверовете и злодеите на собствената му недостатъчност

— авантюра, в която най-безмилостно бил замесвал по-елементарни умове от рода на Джери.

Ти, друже, много грешиш. Не мога да си обясня как и защо, но бъркаш.

Това, че аз греша — бил казал Смайли на Ан преди време, посред предния им безкраен спор, — не означава, че ти си права.

И пак чул Мартело, който говорел в сегашно време:

— От наша страна, Джордж, има хора, които чакат с *отворени обятия* за онова, което можем да им дадем. Което Нелсън може да им даде.

Иззвънял телефон. Мърфи вдигнал и препредал съобщението на смълчаната стая:

— По сухоземната линия от самолетоносача, сър. Разузнавателните служби на ВМС съобщават, че джонките се движат точно по график, сър. При благоприятен попътен южен вятър и с добър попътен улов. Но според мен, сър, Нелсън изобщо не се придвижва с тях. Не виждам за какво му е.

И всеобщото внимание моментално се прехвърлило към Мърфи, който до този момент никой не бил чувал да изказва свое мнение.

— *Това пък откъде ти хрумна, Мърфи?* — не можел да повярва на ушите си Мартело. — Да не си ходил и ти на астролог бе, синко?

— Не, сър, но тази сутрин бях на самолетоносача и видях с какъв масив от информация разполагат тези хора. Но и те не могат да проумеят защо някой, който живее в Шанхай, ще тръгне да бяга през Шантоу. Самите те биха избрали съвсем друг маршрут, сър: със самолет или влак до Гуанджоу, а от там евентуално с автобус до Вайчоу. Бил много по-сигурен според тях, сър.

— Става дума за хората на Нелсън — рекъл Смайли и всички глави се извърнали пак рязко към него. — За неговите съплеменници, така да се каже. Той на тях им има пълно доверие. И би предпочел да е с тях в открито море, независимо че може да е по-рисковано. После се обърнал към Гуилъм: — Ето какво ще предприемем. Обади се на Рокхърст да разпространи описанието на Уестърби заедно с онова на младата жена. Казваш, че колата я наел, използвайки криптонима си? Тоест че е прибягнал до фалшивите си документи за бягство?

— Да.

— Уоръл?

— Да.

— В такъв случай полицията да издирва мистър и мисис Уоръл, британски граждани. Без снимки и с достатъчно мъгляви описания, че да не възбудят подозрение. Марти.

Мартело наострил уши.

— Ко все още ли е на яхтата си? — попитал Смайли.

— Сдушили са се там двамката с Тиу, Джордж.

— Макар и нищожна, съществува вероятността Уестърби да се опита да се свърже именно там с него. Твоите хора вече имат статичен наблюдател на пристанището. Прати му подкрепления.

— Със задачата да търсят какво?

— Да си отварят очите на четири. И да докладват за всяко необичайно събитие. Същото се отнася и за наблюденията върху дома му. Я ми кажи... — И потънал пак в мислите си, но Гуилъм нямало за кога да се притесни. — Кажи ми, в състояние ли сте да изимитирате повреда на телефонната линия до дома на Ко?

Мартело погледнал Мърфи.

— Сър, не разполагаме тук с необходимата апаратура — рекъл Мърфи, — но ако се налага...

— Прекъснете я тогава — прекъснал го кротко Смайли. — Срежете целия квартален кабел, ако трябва. Вижте какви пътно-ремонтни дейности се извършват в района и се постарайте да е в близост с тях.

Мартело издал съответните разпореждания, после прекосил плавно стаята и седнал до Смайли.

— Ъъ... по повод утрешния ден, Джордж. Как мислиш, дали да не поставим в готовност и някое и друго... ъъ... техническо обезпечаване? — Гуилъм следял най-внимателно диалога им от бюрото, откъдето звънял на Рокхърст. Същото правел и Сам Колинс от противоположната страна на стаята. — Понеже никой не може да предугади как точно може да постъпи този ваш Уестърби, Джордж. И сме длъжни да сме готови да посрещнем всякакви евентуалности, нали?

— Разбира се. Поставете в готовност всичко, което намерите за добре. Но ако не възразяваш, сега-засега плановете ни за прехващане си остават в първоначалния им вид. И единоначалието остава у мен.

— Ама, разбира се, Джордж, безспорно — заявил натъртено Мартело и със същата плаха стъпка, все едно се намирал в църква, се върнал в своя си лагер.

— Какво искаше тоя? — попитал тихо Гуилъм, прикляквайки до Смайли. — За какво толкова те увещава?

— Престани да ми досаждаш, Питър — предупредил го Смайли, също под сурдинка. Но изведнъж здраво се ядосал: — Не желая повече да те слушам. Омръзнаха ми византийските ти идеи за дворцови заговори. Тези хора там са нашите домакини и съюзници. Съществува и писмено споразумение с тях. Достатъчно ядове си имаме и така, без твоите гротескни и — най-откровено ти го казвам — параноични фантазмагории. Така че, ако обичаш...

— Чуй ме аз какво ще ти кажа! — подхванал Гуилъм, но Джордж го отрязал:

— Влез във връзка с Кро. Отиди до дома му, ако се налага. Пътуването дотам може да ти поизбистри мисълта. Предай му, че Уестърби е станал свободен радикал и че е длъжен да ни уведоми незабавно, ако установи връзка с него. Той знае как да процедира.

Непреставаш да се разхожда пред редицата седалки, Фон проследил излизацията Гуилъм, а пестниците му не спирани да месят неуморно онова, което се намирало в тях.

* * *

В света на Джери също станало три след полунощ и съдържателката успяла да му намери самообръсначка, но не и чиста риза. Обръснал се и се поспретнал, доколкото могъл, но тялото продължавало да го боли от глава до пети. Надвесил се над спящата Лизи и ѝ обещал да не се бави повече от два часа, но се усъмнил дали изобщо го е чула. Все още помнел казаното от Ко: *Колкото повече вестници публикуват в наше време снимки на красавици вместо политически статии, толкова по-големи са шансовете да изградим един дяволски по-свестен свят.*

Прекачил се на няколко „пак-пай“, понеже знаел, че полицията не ги закача особено. През останалото време вървял пеш, тъй като ходенето помагало не само на тялото му, но и на мистичния процес, по

който вземал решения и който най-неочаквано отказал да действа, докато лежал на дивана. Изпитвал необходимостта да се движи, за да намери нужната му посока. Посоката му била към залива Дийп Уотър и си давал прекрасно сметка, че навлиза в опасна територия. Разбрали веднъж, че се е откъснал от повода, щели да се струпат като пиявици около яхтата. Не можел да предположи нито с какви хора разполагат, нито с какви средства. Ако приемел, че са „братовчеди“, щял да си отваря очите за излишъци от техника и персонал.

Притеснявал го и приближаващият се дъжд, тъй като най-вероятно щял да разкара мъглата. Над главата му луната отсега била частично видима, та при безшумното му слизване по хълма му осветявала, макар и слабо, най-близките джонки на борсовите агенти, които стенели и опъвали швартовачните въжета. Забелязал, че вятърът идел от югоизток и се усилвал. „Ако са поставили статичен наблюдател, ще се стремят да е на максимално високо място“, минало му през ум и почти веднага забелязал на носа вдясно паркирания сред дърветата очукан камион мерцедес и антената му с китайските лентички.

Изчакал, загледан в оттеглящата се мъгла, от хълма да слезе кола с пуснати дълги светлини и в мига, в който го задминала, прибягал през пътя, давайки си сметка, че никаква техника на този свят нямало да им позволи да го видят през приближаващите към тях мощни фарове. На самия бряг видимостта била нулева и се наложило да намери опипом паянтовия дървен пристан, който помнел от предишния си разузнавателен дозор. Накрая попаднал точно на онова, което търсел. През мъглата му се хилела същата онази беззъба старица в сайпана.

— Ко — прошепнал й. — „Адмирал Нелсън“. Ко?

Кикотът й се разнесъл над водата.

— По Той! — провикнала се. — Тин Хау! По Той!

— Днес?

— Днес!

— Утре?

— И утре!

Хвърлил й няколко долара и смехът й го следвал, докато се прокрадвал назад.

„Прав съм и Лизи е права, и двамата сме прави — мислел си. — Тръгнал е за празненствата.“ И се молел на Бога да завари Лизи там,

където я бил оставил. Няколко да се учуди, ако тръгнала да блуждае нанякъде, след като усетела, че е сама.

Тръгнал пеша, мъчейки се да прогони болката от слабините и гърба си. „Ще трябва да действам поетапно — зарекъл се. — Без крути постъпки. И да се адаптирам към условията.“ Мъглата му приличала на коридор към различни стаи. По някое време се разминал с пъплеща покрай бордюра инвалидна моторикша, чийто собственик разхождал германската си овчарка. После видял двама старци по потници да си правят сутрешната гимнастика. Изпод рододендрона в обществена градина го зяпнали дечица, които, изглежда, живеели под храста — дрехите им били прострени върху клоните, а те били съвсем голи, като децата на бежанците в Пном Пен.

Заварил я да го чака будна, седнала на леглото с ужасен вид.

— Друг път не прави така — предупредила го, хванала го под ръка и тръгнали заедно да търсят закуска и лодка. — Да не си посмял да ми изчезнеш, без да си ме предупредил.

* * *

В началото му се сторило, че точно през този ден Хонконг бил останал без лодки. И дума не можело да става да се качат с тълпите излетници на някой от големите фериботи до външните острови. Изключено било Рокър да не ги държи под наблюдение. Нито смятал за благоразумно да слезе до заливите и да се навира на очи, разпитвайки насам-натам. Звънял по включените в указателя фирми за водни таксите, но се оказало, че всичките им налични съдове или вече били наети, или били прекалено малки за пътуването, което смятал да предприеме. Докато в един момент не се сетил за Луиджи Тан, за чиито способности да урежда на мига какво ли не — от корейска танцова трупа до евтин самолетен билет — се носели митове сред членовете на клуба на чуждестранните кореспонденти. И за когото разправяли, че бил най-бързия посредник в града. Взели такси, след това повървели малко пеша до бърлогата на Луиджи в другия край на района Ванчай. Наближавало осем, но горещата утринна мъгла отказвала да се вдигне. Над тесните улички висели като изтощени любовници угаснали неонов надписи: „Хепи Бой“, „Лъки Плейс“,

„Американа“. Обсадените от клиенти сергии с храна добавяли топлите си ухания към вонята на изгорели автомобилни газове и сажди. През цепките в стената от време на време им се мяркал някакъв канал. „Всички знаят къде живея — вечно разправял Луиджи. — Достатъчно е да попитате за големия еднокрак мъж.“

Открили го. Бил точно толкова висок, колкото да може да гледа над тезгяха на магазинчето си — дребен, чевръст полупортугалец, който в миналото си изкарвал прехраната с китайски бокс из задимените панаирджийски бараки в Макао. Фасадата на магазина му била широка цели два метра. Стоката му се състояла от нови мотоциклети и реликви от старото китайско общество, които според него били антики: дагеротипни фотографии на дами с капели в шарени рамки с десен „костенурка“, очукан куфар, бордови дневник на клипер от времената на опиумната търговия.

Луиджи се познавал с Джери отпреди, но много повече си харесал Лизи и настоял тя първа да мине, че да я огледа отзад, докато ги превеждал под въже за простор към барака в двора, на която пишело „ВХОД ЗАБРАНЕН“, а вътре имало три стола и оставен на пода телефон. Свит така, че заприличал на гладка топка, Луиджи говорел на китайски по телефона и на английски на Лизи. Вече бил станал дядо, разправял, но все още бил вирилен, а освен това имал четирима синове — всичките до един качествени. Вече и най-малкият — Четвърти номер — му се бил махнал от главата. И четиримата били добри шофьори, добри работници и добри съпрузи. А освен всичко друго, уведомил Лизи, самият той притежавал и мерцедес със стереоуредба.

— Някой ден може да те поразходя с него — рекъл.

„Тя усеща ли изобщо, че той ѝ предлага брак или нещо почти в този смисъл?“, запитал се Джери.

А, и с лодка май разполагал, добавил Луиджи.

Само след два телефонни разговора могъл да каже със сигурност, че да, наистина разполага с лодка, която давал на заем само на свои приятели, срещу символична такса. Дал на Лизи да преброи картичките в кутията му за визитки, след това ѝ връчил портфейла си да разгледа снимките на домочадието му, включително и една с омара, който синът Четвърти номер уловил в деня на наскорошната си сватба, макар самият син да липсваше от кадъра.

— По Той кофти място — рекъл Луиджи Тан на Лизи още докато бил на телефона. — Много мръсно. Бурно море, смотан фестивал, гадна храна. За какво ти е чак там да ходиш?

Заради Тин Хау, естествено, пояснил търпеливо Джери от нейно име. За прочутия храм и празника на морската богиня.

Луиджи Тан предпочитал да разговаря с Лизи.

— Върви на Лантау — посъветвал я. — Лантау хубав остров. Добра храна, хубава риба, добри хора. На всички разправам: „Ако отидеш на Лантау, на всяка цена да ядеш при Чарли“. Чарли мой приятел.

— По Той — запънал се Джери.

— До По Той адски скъпо.

— Имаме адски много пари — казала Лизи с мила усмивка, при което Луиджи отново я огледал — замислено, с онзи продължителен поглед от глава до пети.

— Може и аз дойде с вас — казал й.

— Не — намесил се Джери.

Луиджи ги откарал до залива Козуей и се качил с тях на сампана — четириметрова моторница, проста и непретенциозна, но на Джери му се видяла стабилна, а Луиджи добавил, че била с дълбок кил. На кърмата седяло момче, пуснало крак във водата.

— Мой племенник — разрошил с гордост перчема му Луиджи. — Негова майка в Лантау. Закарва ви в Лантау, наяждате се при Чарли, изкарвате хубаво. После ми плащате.

— Старче — рекъл дружелюбно Джери. — Друже. Не щем Лантау. Искаме По Той. И само По Той. Или По Той, или никъде. Остави ни там и се прибирай.

— По Той лошо време, лош празник. Лошо място. Много близо до китайски води. Много комунисти.

— Или По Той, или никъде.

— Лодка много малка — казал Луиджи, плюейки на цялата си гордост, та на Лизи й се наложило да упражни целия си чар, за да му възстанови самочувствието.

На момчетата им потрябвал още цял час да подготвят лодката, през което време Джери и Лизи нямали друг избор, освен да седят скрити в полукаютата и да отпиват на дребни глътки от реми мартена. Редували се от време на време да се отдават всеки на своите си мисли.

При Лизи състоянието се изразявало външно с това, че се обгръщала с двете ръце и почвала да се люлее на хълбоците си с отпусната глава. А Джери дърпал кичура на челото си — веднъж толкова силно, че се наложило тя да го докосне за ръката да го възпре, при което той се разсмял.

Отдалечили се от пристана почти неусетно.

— Не се подавай навън — наредил ѝ Джери и за по-сигурно я прегърнал през рамото в тясната полукаюта.

Американският самолетноносач бил снел от себе си всички украшения и сега се издигал над водата сив и заплашителен, като извадена от канията кама. В началото не усещали нищо, освен еднообразното лепкаво тихо море. На сушата пластовете мъгла затискали сивите многоетажни сгради и колони кафяв дим се забивали мазно в бялото безизразно небе. Дори тяхната лодка сякаш се носела високо като балон над гладките води. Но щом подминали вълнолома и поели курс на изток, вълните почнали да бият бордовете с достатъчна сила, че да забавят скоростта ѝ, носът почнал да се вдигна над вълните и да се залива с вода и се наложило да се държат здраво, за да не паднат. Така, както малкият нос се вдигал и опъвал като непослушен жребец, отминали и кранове, и складове, и фабрики, и сипейте на разяждащи хълмовете каменни кариери.

Вече се движели право срещу вятъра и отвсякъде покрай тях летели пръски. Кормчията се смеел и занасял със своя помощник; Джери подозирал, че се присмиват на двамата кръглооки, които си избрали да се ухажват точно в тяхното корито. Разминали се с гигантски танкер, който сякаш изобщо не се движел, а в килватера му го преследвали кафяви джонки. Откъм доковете, където ремонтирали товарен параход, им присвятквали белите електрожени на заварчиците.

И тъй като вече били в открито море, и момчетата престанали да се смеят и започнали да разговарят като разумни хора. Поглеждайки между полюляващите се транспортни кораби, Джери забелязал как остров Хонконг остава все по-назад, заприличал на плоска планина заради надвесилия се отгоре му облак. И как за пореден път Хонконг преставал да съществува.

Подминали още един нос. Морето станало още по-бурно, но люлеенето на лодката станало по-равномерно, а облакът над тях паднал толкова ниско, че долният му край почти докосвал мачтата им.

Задържали се известно време в този по-долен, нереален свят, придвижвайки се под прикритието на защитното му одеяло. Но в един момент изскочили най-изненадващо от мъглата и ги огрели танцуващите лъчи на слънцето. От буйно обраслите хълмове на юг през чистия въздух им намигала оранжева навигационна светлина.

— И какво правим оттук нататък? — попитала тя тихо, загледана през илюминатора.

— Усмивваме се и се молим на Бога — отвърнал Джери.

— Хубаво. Усмивките — от мен, а молитвите — от теб — рекла тя.

Към борда им се доближил лоцмански катер и той за миг решил, че ей сега от там ще му се облещи отвратителната физиономия на Рокър, но екипажът не им обърнал никакво внимание.

— Тези пък какво искат? — прошепнала тя. — За какви ни смятат?

— Рутинна проверка — успокоил я Джери. — Нищо страшно.

Катерът извил рязко и се отдалечил. „Край — рекъл си Джери, без да изпита никакво особено чувство. — Вече ни откриха.“

— Откъде си сигурен, че е рутинна?

— За този празник пристигат стотици лодки.

Лодката се мятала буйно във всички посоки. „Страхотни мореходни качества — помислил си Джери, както се бил вкопчил в Лизи. — И страхотен кил. Ако така се развиват нещата, няма да ни се наложи изобщо да вземаме решение. Морето ще го вземе от наше име. При такива пътувания, ако стигнеш, никой не ти обръща внимание, а не стигнеш ли — решават, че сам си си затрил живота. А пък източният вятър може всеки момент да се обърне на сто и осемдесет градуса против себе си. В такива мусонни периоди всичко може да се очаква. — Вслушал се тревожно в неравномерното прескачане на двигателя. — Сега ако откаже, направо ще се разбием върху скалите.“

Изведнъж, без капка логика, тревогите му се мултиплицирали неимоверно. „Битовата газ! — щукнало му. — Боже мили, ами газта!“ Забелязал бил още при подготовката на лодката как момчетата сложили в предния трюм до водните резервоари и две бутилки газ пропан, явно за да сготвят омарите на Луиджи. И с цялото си слабоумие чак сега се сетил за тях. Заел се да изчислява вероятностите. Пропанът е по-тежък от въздуха. Всички газови бутилки изпускат

малко или повече — при това повдигане на носа нямало начин да не е повече — и изпуснатият газ сигурно вече се бил насъбрал в най-ниската част на дъното на лодката, на някакъв си половин метър от искрите на бензиновия двигател, в прекрасна комбинация с кислорода във въздуха, за да се възпламени.

Лизи се била измъкнала от обятиято му и стояла на кърмата. А морето около тях изведнъж станало пренаселено. Изневиделица се появила флотилия от джонки и тя най-внимателно ги оглеждала. Грабнал я за китката и я вмъкнал под навеса на полукаютата.

— Ти къде мислиш, че се намираш? На проклетата регата в Кауз ли? — креснал ѝ.

Тя го изгледала за миг, нежно го целунала, после повторила целувката.

— По-спокойно — предупредила го. И го целунала трети път, след което измърморила „Да“, сякаш очакванията ѝ се били потвърдили напълно. Накрая приседнала смълчана, загледана в дъното на лодката, но без да пуска ръката му.

Според Джери скоростта им срещу вятъра била не повече от пет възела. Над главите им прелетяло самолетче. Натиснал я да не се показва, но така и не успял да вдигне навреме глава, че да разгледа надписите му.

„И на *теб* добро утро“, рекъл му наум.

Заобикаляли последния нос, а лодката се мятала и стенела срещу вълните. В един миг дори пропелерите се озовали с рев във въздуха. При падането им с удар обратно във водата моторът заорал, задавил се, но накрая решил да не угасва. Джери докоснал рамото на Лизи и ѝ посочил голия стръмен остров По Той, който стърчал като изрязан силует на фона на накъсваното от облаци небе: щръкнали право от водата и свързани със седловина два върха, по-големият на юг.

Морската вода вече била станала стоманеносива на цвят и се бърчела от вятъра, избивала дъха от устата им и ги замеряла с пръски като топчета градушка. Откъм левия борд се виждал остров Бофор — фар, пристан, нито един жител. Вятърът престанал, все едно изобщо не бил духал. Дори бриз не ги посрещнал на влизане в гладките води откъм подветрената страна на острова. Слънцето напицало право отгоре и безмилостно. Отпреде им, на около километър и половина, ги

очаквал входът на главния залив на По Той, а по-нататък — ниските кафяви призраци на принадлежащите на Китай острови.

Скоро съзрели и безредното струпуване на джонки и яхти, които задръствали залива. Над водите до слуха им долетели и първите трели на барабани, цимбали и нестройно скандирани молитви. На хълма над залива се виждали колибите на селото, чиито поцинковани покриви лъщели на слънцето, а на принадлежащия към селото единствен нос се издигала една солидна сграда — храмът на Тин Хау, опасан с грубо сглобено бамбуково скеле, изпълняващо ролята на официална трибуна, и наобиколен от голяма тълпа, над която се стелел дим, накъсван тук-там от златисти проблясъци.

— От коя страна беше? — попитал Джери.

— Не мога да определя. Тогава се качихме до някаква къща, а оттам продължихме пеша.

Всеки път, когато ѝ проговорел, той я и гледал, но в случая тя отказала да срещне погледа му. Джери докоснал кормчията по рамото и му посочил откъде искал да минат. Но момчето категорично отказало. Джери обаче се изтъпанил отпреде му и му показал цяла шепа пари — почти всички, които му били останали. Момчето с подчертана неохота свърнало към входа на пристанището и се запровирало между останалите съдове към малко гранитно полуостровче с полуразпаднал се мостик, където можело да се пристане, макар и с голям риск. Тук шумът от празненството се чувал много по-силно. До ноздрите им стигали и миризми на дървени въглища и печени прасенца, чували се и изблици на смях, но все още нито те виждали тълпата, нито тя — тях.

— Тука! — изкрещял Джери. — Тук спри. Сега! *Сега!*

Мостикът се залюлял като пиян, щом стъпили отгоре му. И преди да успеят да се доберат до твърда земя, моторницата им вече отбръмчавала по обратния си път. Никой с никого не се сбoguвал. Изкатерили се хванати за ръка по скалата и попаднали посред игра с пари, наблюдавана от многобройна веселяща се публика. По средата ѝ стоял старец с клоунска физиономия, вадел от торбата си монети и ги търкулвал една по една по скалата, а босоноги момчета се хвърляли да ги стигнат, избутвайки се взаимно почти до самия ѝ ръб.

* * *

— Наели са лодка — съобщил Гуилъм. — Рокхърст вече е разпитал собственика ѝ. Оказал се приятел на Уестърби и потвърдил, че точно въпросният Уестърби му се явил с млада красавица и настояли да отидат в По Той за празника на Тин Хау.

— И какво му е казал Рокхърст? — поинтересувал се Смайли.

— Рекъл му, че явно не била двойката, която издирвал. Тръгнал си с поклон. И с вид на разочарован. И пристанищната полиция докладва с доста голямо закъснение, че са ги забелязали да се движат по посока на празненствата.

— Дали да не изпратим самолет търсач, Джордж? — попитал разтревоженият Мартело. — ВМС държат в готовност каква ли не техника за тази цел.

Мърфи предложил друга гениална идея:

— Що не вземем да ги нападнем направо с хеликоптерите и да отмъкнем Нелсън от последната им джонка?

— Млъкни, Мърфи! — прекъснал го Мартело.

— Отправили са се към острова — заявил категорично Смайли. — По този въпрос поне няма две мнения. Не ни трябва допълнително потвърждение от въздуха.

Това обаче не задоволявало Мартело.

— Да изпратим тогава двама-трима души на тоя остров, Джордж. Да се намесим малко и ние в края на краищата.

Фон бил замръзнал на мястото си. Дори бил престанал да мачка с юмруци.

— Не — отказал Смайли.

А застаналият до Мартело Сам Колинс пуснал леко кисела усмивка.

— И защо, ако смея да попитам?

— Ко ще разполага до последната минута с правото на окончателно решение — казал Смайли. — При най-малкия признак, че на острова става нещо нередно, ще може да даде на брат си сигнал да не дебаркира.

Мартело въздъхнал нервно и ядно. Отдавна бил положил настрана лулата, която понякога пушел, и прибягвал редовно до явно неизчерпаемите запаси от кафяви цигари на Сам.

— Ще ми обясниш ли, Джордж, какво всъщност *иска* този човек? — попитал отчаяно. — За изнудване ли става дума в случая? Или за

диверсия някаква? Не мога да разбера в коя категория да го поставя. — И изведнъж го обзело ужасно подозрение. Гласът му спаднал, а ръката му се протегнала право към противоположната страна на стаята: — Не ми казвай само, за бога, че си имаме работа с един от новия вид! Остава само и той да е от новопокръстените рожби на Студената война, решил, достигайки до средна възраст, че е въпрос на чест да изкупи греховете си пред цялото общество. Защото, ако и той е от тая черга и другата седмица ще му четем покаянията във „Вашингтон Поуст“, лично аз ще заповядам на целия ни Пети флот да извърши десант на острова, ако само по този начин ще можем да го възпрем. — И се извърнал към Мърфи: — Извънредните обстоятелства нали са все още по моята част?

— Тъй вярно.

— Джордж, настоявам да бъде поставен в бойна готовност отряд десантници. Ти и хората ти можете да присъствате на борда, ако желаете, в противен случай сте свободни да си вървите у дома. Както желаете.

Смайли изгледал втренчено Мартело, после погледнал и към Гуилъм с превързаната му безполезна ръка, и към Фон, който бил застинал с полузатворени очи и прибрани пети като скачач на ръба на трамплин и само бавно се повдигал и отпускал на пръсти.

— Фон и Колинс — казал по някое време Смайли.

— Добре. Вие двамата ги отведете на самолетоносача и ги предайте на тамошното командване. После Мърфи да се върне.

Около стола на Колинс останал да витае само облак от цигарен дим. А там, където допреди малко се намирал Фон, само две топки за тенис се потъркаляли известно време, преди да спрат.

— Господ да ни е на помощ — чуло се нечие пламенно мърморене. Бил гласът на Гуилъм, но Смайли не му обърнал внимание.

* * *

Лъвът бил всъщност трима мъже и тълпата се смеела, когато понечвал да заръфа някого и когато самозваните пикадори го ръчкали с прътове, докато слизал с танцови стъпки по тясната пътека под съпровода на барабаните и цимбалите. Щом стигнала носа, процесията

бавно се извъртяла и тръгнала обратно натам, откъдето била дошла, а Джери избрал точно този момент да придърпа Лизи рязко посред тълпата, а самият той се бил привел ниско, че да не привлича внимание с ръста си. В началото пътеката, по която вървели, била кална и с много локви, но скоро танцът ги отвел покрай храма, а оттам, по бетонени стъпала, надолу до пясъчния плаж, на който се печели прасенцата.

— Сега накъде? — попитал Джери.

Тя бързо го издърпала наляво, да напусне танца, след което го извела иззад някакви селски колиби и по дървения мост, който минавал над малко заливче. Изкатерили се с Лизи начело покрай редица кипариси и в един момент се озовали пак съвсем сами над идеално оформен подковообразен залив, в чийто идеален център се полюлявала яхтата на Ко, наобиколена като някоя гранд дама от стотици яхти и джонки. На палубата на „Адмирал Нелсън“ не се виждала жива душа, дори членове на екипажа. По-навътре в морето били закотвени пет-шест сиви полицейски катера.

„И защо не? — рекъл си Джери. — За фестивала са дошли.“

Тя била пуснала ръката му, а когато се извърнал, видял, че не откъсва очи от яхтата на Ко, а по лицето ѝ пропълзяла сянка на объркване.

— Той наистина ли оттук те преведе? — попитал Джери.

Оттук, рекла тя и се обърнала — да го огледа или може би да потвърди или прецени наум някои неща. После прокарала бавно и замислено показалец по устните му, сякаш изследвала мястото, по което ги била целунала.

— Исусе! — промълвила и не по-малко замислено завъртяла глава.

И пак тръгнали нагоре. Джери вдигнал очи и забелязал колко измамно наблизко изглеждал кафявият островен връх и колко отдавна занемарени били групирани на тераси оризища по склона му. Навлезли в малко село, обитавано единствено от зли кучета, и заливът се изгубил от погледите им. Школото зеело отворено и безлюдно. През вратата му се виждали скици на бойни самолети. По стъпалата имало делви с вода. Лизи си наплискала лицето. През покривите на колибите били праметнати жици с навързани по тях тухли, да не ги отнесат тайфуните. Пътеката станала пясъчлива и вървенето им се затруднило.

— Още надясно ли? — попитал я.

— Право нагоре, нали ти казах? — отвърнала му, сякаш ѝ било писнало да му обяснява. — Катериш се, катериш се и изведнъж — хоп! — и се озоваваш пред къщата. За бога, ти за някаква тъпа идиотка ли ме мислиш?

— Тактично ще си замълча — отбелязал Джери. Обгърнал я с двете си ръце и тя се притиснала в него, отдавайки му се по същия онзи начин, както когато били на дансинга.

Откъм храма прогърмяла за секунда музика, докато някой настройвал високоговорителите, а след това се разнесла протяжна мелодия. Отново се видял заливът. На брега се била събрала тълпа. Джери забелязал нови облачета дим и сред безветрената жега от тази страна на острова дори успял да подуши тамяна. Водата била синя, бистра и тиха. Около нея горели бели светлини върху прътове. Нито яхтата на Ко била помръднала, нито полицейските катери.

— Видя ли го? — попитал я.

Тя се била отделила на няколко крачки и изучавала тълпата. Накрая завъртяла глава.

— Може да е легнал да си подремне след обета — казала спокойно.

Слънцето прежуряло жестоко. При навлизането им в сянката на хълма им се било сторило, че изведнъж паднал полумрак, а сега, като излезли отново на слънце, то опърлило лицата им като пламък от близък огън. Из въздуха се носели водни кончета, склонът бил осеян с огромни канари, а храсталаците се усуквали и преплитали един в друг, създавайки симфонии от червени, бели и жълти грамофончета. И навсякъде били разхвърляни консервени кутии от някогашни излети.

— Това ли всъщност е къщата?

— Нали ти казах одева.

Онова пред очите им било по-скоро руина: разнебитена, измазана в кафяво вила със зеещи стени и хубав изглед. Била построена с определена грандомания над пресъхнал поток и до нея се стигало по бетонен пешеходен мост. Калта воняла и бъкала от насекоми. Обраслите с палми и папрат останки от верандата предлагали просторен изглед към морето и залива. Хванал я за ръка, докато минавали по моста.

— Добре. Да чуем какво си спомняш оттук нататък. Няма да ти задавам въпроси. Просто говори.

— Изкачихме се дотук. Както ти казах вече. Аз, Дрейк и оня гад Тиу. Момчетата носеха кошница и пиенето. „Къде отиваме?“, попитах го, а той вика: „На пикник“. Тиу не беше съгласен да вървя с тях, но Дрейк реши, че може. „Ама ти нали *мразиш* да ходиш пеша? — викам му. — Аз досега и *улица* не съм те виждала да пресичаш.“ „Днес ще ходим“, вика с оня негов тон на промишлен магнат. При което аз млъквам и тръгвам подире му.

Плътен облак бил обгърнал извисяващия се отгоре им връх и сега бавно се търкалял надолу по склона. Слънцето се било скрило. След секунди облакът стигнал и до тях; не виждали дори собствените си ходила и имали чувството, че са останали съвсем сами на края на света. Успели да налучкат пътя до къщата и да влязат. Тя седнала настрани от него върху полулегнала покривна греда. По вертикалните рамки на вратите били изписани с червена боя лозунги на китайски. По пода се въргали зарязани от излетници боклуци и дълги масури опаковъчна хартия.

— Заповядва на момчетата да се изпарят и те се изпаряват — продължавала да разправя тя. — Те двамата с Тиу се впускат в сериозна размяна на приказки по темата им за седмицата, но по средата на разговора той минава на английски, за да ми каже, че По Той бил *неговият* си остров. Понеже тук стъпил за пръв път на твърда земя, след като напуснал Китай. Тук го оставили хората от лодките. „Моите хора“, както ги нарича той. И точно по тази причина идвал всяка година за тукашния празник, давал пари за храма и затова днес сме се били потили и пыскали до тоя проклет хълм, за да си направим пикник. След това минават пак на китайски, а у мен се създава усещането, че Тиу му чете конско, задето много се бил разприказвал, но Дрейк се вълнува като момченце и отказва да го слуша. После пак тръгват нагоре.

— Къде нагоре?

— Към върха. „Старите методи са най-сигурните — обяснява ми. — И ще се придържаме към изпитаното. — Оттам се позовава на баптисткото си възпитание: — Придържай се твърдо към доброто, Лизе. Точно то се нрави Господу.“

Джери погледнал струпалия се над главата му облак и бил готов да се закълне, че чул и бръмченето на малък самолет, само че точно в този момент му било почти все едно дали в действителност го чувал, или не, понеже вече разполагал с двете най-важни неща, от които се нуждаел: и младата жена, която го придружавала, и сведенията, които му дала. И най-сетне му станало ясно и за какво точно са я ценели и Смайли, и Сам Колинс, и как тя несъзнателно ги насочила по най-важната следа относно намеренията на Ко.

— Те, значи, се изкатериха до върха. И ти ли тръгна с тях?

— Не.

— А видя ли ги точно къде отидоха?

— Нали ти казах: на върха.

— И след това?

— След това заоглеждаха оттатъшната страна. Обсъждаха нещо. И сочеха. После пак приказваха. И пак сочиха. Накрая се върнаха, а Дрейк беше изпаднал в онова още по-развълнувано състояние, което го обзема при сключването на изключително печеливша сделка зад гърба на Номер Едно и тя не може да му мърмори. А Тиу е сериозен до смърт, както става винаги, когато Дрейк се разнежи в мое присъствие. Дрейк решава да поостане и да изпие някой и друг коняк, при което Тиу се напушва и си тръгва за Хонконг. После Дрейк се разнежва и решава, че ще прекараме нощта на яхтата и ще си заминем на сутринта, и точно това правим.

— Той къде закотвя яхтата? Тук ли? Или в залива?

— Нито тук, нито там.

— Къде тогава?

— Близо до Лантау.

— И вие право за там ли поехте?

— Не — завъртяла глава тя. — Първо обиколихме острова.

— Кой остров? Тукашния ли?

— Искал да види и на тъмно как изглеждало едно друго място. Откъм другата му страна. Накара момчетата да го осветят с прожекторите. „Тук стъпих на твърда земя през петдесет и първа — вика. — Хората от лодките се бояха да акостират в главното пристанище. Страх ги било от полицаи, от призраци, от пирати и митничари. А островитяните щели да им отрежат главите.“

— А през нощта? Докато бяхте на котва до Лантау?

— Разправи ми, че имал брат, когото много обичал.

— За пръв път ли ти спомена за него?

Тя кимнала.

— А каза ли ти къде е тоя негов брат?

— Не.

— Но на теб ти беше ясно?

Тя дори не си направила труда да кимне.

Отдолу през облака долитала на пресекулки врявата от празненствата. Той внимателно ѝ помогнал да се изправи.

— Проклети въпроси — измърморила.

— Почти сме в края — обещал ѝ. Позволила му да я целуне, но общо взето, останала безучастна.

— Дай да се качим и ние до горе и да погледаме — рекъл ѝ.

Десет минути по-късно слънцето се завърнало, а над главите им се разпростряло синьото небе. Водела Лизи, та успели за кратко време да превалят няколко фалшиви върха и да стигнат до седловината. Шумът от залива се изгубил, а по-студеният въздух се изпълвал от кръсците на кръжащите чайки. Добрали се до хребета, където пътеката станала по-широка и вече можели да крачат един до друг. Но само след няколко метра вятърът ги посрещнал с такава сила, че се задавили и отстъпили назад. Озовали се били на отрязана сякаш с нож скала, отвъд която ги чакала истинска бездна, завършваща с бушуващо море, чиято пяна заливала скалистия бряг. Откъм изток се задавали кълбести облаци, а зад гърба им небето вече чернеело. Но двеста метра по-надолу се виждало заливче, до което вълните не стигали. На някакви си петдесетина метра отпреде му подаващи се над плитчината кафяви скали възпирали морската мощ и създавали пенест водовъртеж около себе си.

— Това ли е мястото? — провикнал се той над вятъра. — Тук ли е акостирал? На тази част от крайбрежието?

— Да.

— И точно него ли му осветиха?

— Да.

Оставил я там, доближил се бавно до ръба, превит почти одве срещу вятъра, който брулел ушите му и къпел лицето му в лепкава солена пот, а стомахът му виел от болката, която изпитвал — сигурно от спукано черво или вътрешен кръвоизлив, или и от двете. На най-

издадената точка, от която скалата се спускала към морето, погледнал отново надолу и му се сторило, че вижда, макар и само едва-едва, тясната пътечка — понякога просто ръба на скала или обрасло с гъста трева тясно било, — която се промъквала към заливчето. Вятърът намалял и пак можели да чуят веселието, при това много по-силно, отколкото преди. Пукотът на фойерверките създавал атмосферата на ужжимска война.

— В случай че не си схванала досега — рекъл й. — Ко прави в момента опит да измъкне брат си от Китай. Срещата им е определена за нощес. Но лошото е, че сума ти народ копнее да се добере до брат му и да си поприказва хубаво с него. Точно в това се състои и ролята на Мелън. — Поел въздух. — Мен ако ме питаш, ти трябва моментално да се омъглиш от тук. Ти как мислиш? Едно поне е сигурно: на Дрейк най-малко ще му е до теб точно сега.

— А до теб ли ще му е? — попитала.

— Според мен ти трябва незабавно да се върнеш на пристанището. Слушаш ли ме?

— Разбира се — успяла да промълви тя.

— И да се лепнеш за някое дружелюбно на вид семейство кръглооки. Само че, за разлика от всеки друг път, този път се ориентирай към жената, а не към мъжа. Кажй й, че си се скарала с гаджето си и че ще си им много благодарна, ако те вземат със себе си в тяхната лодка на връщане. Ако се съгласят, преспи при тях; в противен случай си намери хотел. Пробутай им някоя измислена история от твоите. Ей богу, нали това поне няма да те затрудни?

Над тях полицейски хеликоптер описал с тракане широка крива, стремейки се, изглежда, да държи под око празнуващите. Но той я сграбчил инстинктивно за раменете и я придърпал до скалата.

— Помниш ли второто заведение, в което ходихме — онзи бар с бигбенд саунда?

Тя все още била в обятията му.

— Да — рекла.

— Ще те взема оттам утре вечер.

— Не съм сигурна.

— Чакай ме там в седем. В седем, разбра ли?

Тя леко го отстранила от себе си, сякаш настоявала да стои на собствените си крака.

— А ти му предай, че оправдах доверието му — рекла. — За него това е най-важното. Че съм спазила уговорката ни. Ако успееш да го видиш, кажи му: „Лизи спази уговорката ви“.

— Колко му е.

— Никакво „колко му е“. А *обезателно*. Кажи му го. Той изпълни всичко, което ми беше обещал. Беше се зарекъл да се грижи добре за мен. И го правеше. Каза, че ще остави Рик на мира. И това изпълни. Винаги е изпълнявал обещанията си.

Гледала право надолу. Той вдигнал с двете си длани главата ѝ, но тя отказала да млъкне:

— И му предай... предай му... предай му, че са ме поставили в невъзможно положение. Че е нямало накъде да мърдам.

— Чакай ме там след седем — повторил ѝ. — Дори ако позакъснея. Моля ти се. Не искам кой знае какво от теб, нали? Не ти трябва висше образование, че да схванеш молбата ми. — Той я занасял, мъчел се да изстиска от нея усмивка, да си възвърнат поне за миг онова съзаклятническо чувство, преди да се разделят.

Кимнала му. И тя искала да му каже още нещо, но не се получило. Направила няколко крачки, извърнала се да го погледне, а той ѝ махнал — неловко, неовладяно размахване на ръката. Направила още няколко крачки и се отдалечила, докато накрая се скрила под линията на хребета, но на него му се счуло, че извикала „В седем, значи“, или поне така си внушил. А след като се убедил, че си е заминала, Джери се върнал до самия ръб на скалата, където седнал, за да си поеме дъх, преди да почне да се прави на Тарзан. В съзнанието му изникнало стихче от Джон Дън — едно от малкото неща, които бил запомнил от ученическите си години, при все че поначало винаги помнел цитатите погрешно, или поне така си мислел:

На връх огромен, каменист и стръмен

Истината чака.

И който иска да я стигне ще обикаля и обикаля

и така нататък. Прекарал час-два, легнал и потънал в размисъл там, на завет под скалата, наблюдавайки как денят преминал в мрак над китайските острови на няколко километра по-нататък през

морските води. После си събул високите обувки от еленова кожа и им пренанизал връзките кръстосано, както навремето си връзвал ботите за крикет. И пак ги обул и ги пристегнал докрай. „Все едно съм се върнал в Тоскана“, рекъл си, при петте хълма, които гледал от полето със стършелите. С тази разлика, че този път не се канел да напуска когото и да било. Нито момичето. Нито Люк. Нито себе си. Колкото и усилия щяло да му струва това.

* * *

— От разузнаването на ВМС долагат, че флотилията от джонки се придвижва с около шест възела в час и се придържа плътно към очаквания курс — обявил Мърфи. — Напуснала риболовните райони точно в единайсет нула нула, все едно спазвала предсказания от нас график.

Изровил бил отнякъде комплект бакелитени лодчици, които можели да се закрепят върху картата, и гордо ги подредил в колона, насочена към остров По Той.

Мърфи се бил върнал, обаче колегите му били останали при Сам Колинс и Фон, така че в момента били само четирима.

— Рокхърст е намерил момичето — добавил тихо Гуилъм, оставяйки слушалката на другия телефон. Рамото почвало да го боли сериозно, та бил съвсем пребледнял.

— Къде? — попитал Смайли.

Мърфи се извърнал рязко от вратата.

А Мартело положил писалката върху бюрото, където водел протокол на събитията.

— Спипал я още с пристигането ѝ на пристанище Абърдийн — разправял Гуилъм. — Върнала се била с някакъв чиновник от „Хонконгската и шанхайска банка“ и жена му.

— Признала ли е нещо? — попитал Мартело, преди Смайли да успее да отвори уста. — Къде е Уестърби?

— Не знаела — казал Гуилъм.

— Е, как така пък да не знае! — не искал да повярва Мартело.

— Скарали се били и си тръгнали с различни лодки. Рокхърст поиска да му дадем още един час да я обработи.

— А Ко? — намесил се Смайли. — Той къде е?

— Яхтата му е все още в пристанището на По Той — отвърнал Гуилъм. — Повечето други лодки си били заминали. Но яхтата на Ко е все още там, където е била и сутринта. Дремела си най-кратко и никой не се вясвал на палубата ѝ, разправя Рокхърст.

Смайли забил поглед в морската карта, после изгледал Гуилъм, а накрая — картата на По Той.

— Ако приемем, че е съобщила и на Уестърби същото, което вече каза на Колинс — рекъл, — той няма начин да не е останал на острова.

— От какъв зор? — озадачил се на висок глас Мартело. — Какви има да ги дири точно пък *той* на точно *този* остров?

В съзнанието и на четиримата преминала цяла вечност.

— Да чака — казал Смайли.

— *Какво* да чака, ако смея да запитам? — не преставал да упорства Мартело.

Нито един от останалите не можел да види лицето на Смайли. То сякаш само си било създадо сянката, в която да се скрие. Забелязали единствено, че раменете му се прегърбили, ръката му като че посегнала да свали очилата, но после се стоварила отчаяна, празна и победена върху масата от палисандрово дърво.

— Независимо какво решим да правим, на всяка цена трябва да оставим Нелсън да слезе на твърда земя — рекъл непоколебимо.

— И какво по-точно *възнамеряваме* да правим? — попитал настоятелно Мартело, след което станал и избиколил масата. — Уестърби официално не е тук, Джордж. Той изобщо не се води за влязъл в колонията. И винаги може да се оттегли по същия проклет път!

— Не ми викай, ако обичаш — рекъл Смайли.

Но Мартело се направил, че не го чува.

— Въпросът е кое ще позволим да се случи — конспирацията или пребаването?

Гуилъм се бил извисил вече в целия си ръст и в продължение на бавно протичащия изключителен миг човек можел спокойно да допусне, че въпреки счупеното му рамо, бил готов да се опълчи физически на Мартело, за да не го допусне и крачка по-близо до седналия Смайли.

А Смайли само казал тихичко:

— Виждам, че зад теб има телефон, Питър. Ще бъдеш ли така добър да ми го подадеш?

* * *

С появата на пълната луна вятърът съвсем утихнал и морето се успокоило. Джери обаче не слязъл до самото заливче, а останал да бивакува на десетина метра над него, където имало удобен храст, зад който да се скрие. Дланите и коленете му били изпонаранени, някакъв клон успял да одере бузата му, но иначе бил в прекрасно настроение — гладен и нащрек. Покрай потта и опасното спускане, което осъществил, съвсем бил забравил за болката. Заливчето било по-голямо, отколкото преценил от върха, а вертикалните гранитни скали били надупчени от многобройни пещери. Напъвал се да предугади намеренията на Дрейк — така бил почнал да го нарича след откровенията на Лизи. Цял ден точно това го било занимавало. И бил стигнал до извода, че каквото и да възнамерявал да извърши Дрейк, щял да го извърши откъм морето, понеже било изключено да посмее да се спусне по тази кошмарна скала. Първоначално му минала идеята, че Дрейк може да направи опит да стигне до Нелсън преди дебаркирането на същия, но не виждал по какъв безопасен начин ще може Нелсън да се измъкне от флотилията за среща с брат си в открито море.

Небосводът станал съвсем черен, звездите изгрели и лунната пътека изсветляла. „А самият Уестърби? — запитал се. — Как би трябвало да постъпи сега агентът «А»? Понеже, ако не друго, в момента агентът «А» се намира на майната си от стандартните решения, на които са го обучавали в Сарат.“

„Дрейк обаче не би бил толкова глупав, че да се опита да докара яхтата си откъм тази страна на острова — решил Уестърби. — Прекалено тромава и дълбоко газеща била, че да рискува влизането в залив откъм наветрената страна на острова. Много по-лесно ще е с малка лодка или сампан, а най-добре — с гумена лодка.“ Заспускал се по отвесната скала дотогава, докато подметките му не опрели в камъчета, после се сгушил в скалата и загледал как вълните се

блъскали в естествения вълнолом и фосфоресциращи искри се разлитали заедно с пяната.

„Тя трябва да се е прибрала вече — мислел си. — Ако е имала късмет, вече е успяла да се самопокани на гости в нечий дом и в момента омайва дечицата и топли дланите си около чаша горещ бульон.“ „Предай му, че оправдах доверието му“, казала му била, преди да се разделят.

Луната се изкачила на по-високо, но Джери продължавал да чака, фиксирайки очи върху най-тъмните места, за да изостри зрението си. После бил готов да се закълне, че над рева на морето чул особеното шляпане на вода по дървен борд и кратките изръмжавания на често включван и изключван извънбордов двигател. Но не видял никаква светлинка. Промъкнал се бавно покрай попадналата в сянка скала и се приближил, доколкото смеел, до ръба на водата, където пак се сгушил и задебнал. Някаква вълна успяла да го накваси до хълбоците, но в същия миг зърнал и онова, което очаквал — дъговидната каюта и извития нос на полюляващ се единствен закотвен сампан на не повече от двайсетина метра от него, на фона на лунната пътека. Чул шляпане, нечия тиха заповед, свил се, колкото му позволявал склонът, и забелязал как към брега гази предпазливо непогрешимият силует на Дрейк Ко с англо-френската му барета, следван от Тиу, който носел гушната като бебе щурмова пушка М-16. „Аха, ето те и теб най-последно — рекъл Джери по-скоро на себе си, отколкото на Дрейк Ко. — В края на дългия път. Екзекуторът на Люк, убиецът на Фрости — няма значение дали си го извършил лично, или чрез други — любовникът на Лизи, бащата на Нелсън, братът на Нелсън. «Добре дошъл» казвам на човека, който цял живот винаги е изпълнявал обещанията си.“

И Дрейк мъкнел товар, но неговият не бил толкова жесток, още повече че Джери успял да изчисли дълго преди да потвърди зрително, че онова, което носел, било прожектор и акумулаторна батерия, сходни с оборудването, което самият той бил ползвал по време на ученията, провеждани от Цирка в устието на Хелфорд, с изключение на това, че в Цирка предпочитали ултравиолетовата светлина и калпавите специални очила за нощно виждане с телени рамки, през които нищо не се виждало при дъжд или пръски.

Двамата излезли с пъшкане на брега и по камъчетата се отправили към най-високата му точка, където, както вече бил постъпил

и Джери, се слели с фона на черната скала. Разстоянието помежду им било, по негова преценка, около двайсетина метра. Някой изпъшкал, щракнала запалка, видели се огънчетата на две цигари и се чул тих говор на китайски. „Ох, защо и аз си нямах цигара“, рекъл си наум, после се навел, разтворил една от едрите си шепи и я напълнил с камъчета, след което се прокраднал възможно най-безшумно покрай основата на скалата по посока на двете огънчета. По негова преценка, стигнал на по-малко от три метра от тях. В лявата си ръка държал пистолета, а в дясната — камъчетата. Заслушал се в ритъма на вълните — как се засилвали, залитали и рухвали — и си дал сметка колко полесно щяло да му е да разговаря с Дрейк, след като успеел да отстрани Тиу.

Заел много бавно класическата поза на полеви играч по крикет: наклонил назад тяло, вдигнал левия лакът пред гърдите и изнесъл дясната ръка назад, за да хвърли с максимална сила. Поредната вълна бухнала, чул я как влачи към морето камъчета и как се засилил ревът от следващата прииждаща вълна. Не бързал. Дясната му ръка стояла отметната назад, а дланта му се потяла от стискане на камъчетата. И в мига, в който вълната се извисила до най-горната си точка, метнал с всички сили камъчетата срещу скалата над себе си, снишил се плътно до земята и впил поглед в двете цигарени огънчета. Изчакал да чуе как камъчетата изчукали по скалата над главата му и как шумно като градушка се затъркаляли надолу. В следващия миг чул и как Тиу тихичко изпсувал и видял как едното огънче излетяло нагоре, когато скочил на нозе със стиснатата в ръката му М-16, с насочено към върха на скалата дуло и с обърнат към Джери гръб. През това време Дрейк се скрил някъде встрани.

Джери първо изтресъл Тиу с всички сили с пистолета си, като гледал пръстите му да са скрити зад халката на спусъка. Втори удар му нанесъл със затворената си дясна ръка — удар с всички сили с две кокалчета, при който „китката е извъртяна надолу и продължава да се извърта“, както ги били учили в Сарат, и с мощно завършващо движение. Накрая посрещнал скулата на падащия Тиу с цялата тежест на засилената дясна обувка и чул силното изпукване на затварящата се челюст. Навел се, взел карабината и стоварил приклада ѝ в бъбреците на Тиу, мислейки си гневно както за Люк и Фрост, така и за просташката шега на Тиу, че заради Лизи можел да си направи труда

да отиде от Коулун до Хонконг, но не и по-далеч. „Имаш много здраве от конския репортер“, рекъл му на ума си. И чак тогава погледнал към Дрейк, който бил излязъл напред, но все още представлявал само черно петно на фона на морето — разкривен силует с уши като от маслено тесто, щръкнали изпод странната му барета. Вятърът, който пак се бил усилил — или може би Джери едва сега му бил обърнал внимание, — виел сред скалите зад тях и издувал торбестия панталон на Дрейк.

— Мистър Уестърби английския журналист ли виждам? — попитал със същия онзи дълбок и рязък глас, който Джери помнел от хиподрума „Хепи Вали“.

— Същият — рекъл Джери.

— Вие сте силно ангажиран политически, мистър Уестърби. Какво, по дяволите, търсите тук?

Джери се мъчел да успокои дишането си, а и в момента не бил съвсем готов да отговори на въпроса му.

— Мистър Рикардо е споделил с хората ми, че целта ви е да ме изнудвате. Парите ли са крайната ви цел, мистър Уестърби?

— Нося ви съобщение от приятелката ви — казал Джери, понеже сметнал, че е редно първо да изпълни това свое обещание. — Помоли ме да ви предам, че е оправдала доверието ви. Тя е на ваша страна.

— Аз нямам страна, мистър Уестърби. Аз съм еднолична армия. Какво искате всъщност? Мистър Маршал е споделил с хората ми, че сте някакъв герой. Но героите са изключително силно ангажирани в политическо отношение, мистър Уестърби. И ни най-малко не ме привличат.

— Дойдох да ви предупредя. На тях им е нужен Нелсън. В никакъв случай не го водете в Хонконг. Пипнат ли го — край с него. Такива неща са му замислили, че ще му стигнат за цял живот. И на вас са хвърлили око. И чакат на опашка и за двама ви.

— Какво *всъщност* искате, мистър Уестърби?

— Сделка.

— На никому целта не е сделка. Всеки преследва някаква стока. А сделката е само средство за придобиване на стоката. Вие какво искате? — повторил Дрейк с вече заповеднически тон. — Кажете ми, моля ви.

— Купили сте си момичето с живота на Рикардо — казал Джери. Та си мислех дали пък аз не мога да я откупя с живота на Нелсън. Ще преговарям с тях от ваше име. Знам те какво искат. И ще се съгласят.

„Пъхам за последен път крак в последната ми врата“, помислил си.

— *Политическо* споразумение ли ми предлагате, мистър Уестърби? С *вашите* хора ли? Цял куп политически споразумения съм сключвал досега с тях. Убеждавах ме, че Бог обичал децата. Да сте виждали някога Бог да обича азиатско дете, мистър Уестърби? Разправяха ми, че Бог бил *гвайло*, а майка му била жълтокоса. Внушаваха ми, че Бог бил миролюбив, а пък аз четох някъде, че в Христовото царство е имало най-много граждански войни. Казваха ми, че...

— Брат ви се намира точно зад гърба ви, мистър Ко.

Дрейк се извърнал. Отляво, откъм изток, над дузина джонки се носели на юг, потръпвайки с издутите си платна в килватерна колона; пресичали лунната пътека с едва присвяткващи светлини. Дрейк се свлякъл на колене и почнал трескаво да опипва къде е оставил прожектора. Джери намерил триногата и рязко я разтворил; Дрейк тръгнал да поставя отгоре ѝ прожектора, но тъй като ръцете му треперели необуздано, се наложило да се възползва от помощта на Джери. После Джери грабнал кабелите, светнал си с клечка кибрит и ги защитил към клемите. Застанали един до друг с вперени в морето погледи. Дрейк присветнал с прожектора веднъж — червено, и втори път — зелено.

— Избързвате — подсказал му тихо Джери. — По-спокойно, за да не объркате всичко.

Отместил го леко настрани, привел се над окуляра и огледал колоната от движещи се лодки.

— Коя ми трябва? — попитал.

— Последната — отвърнал Дрейк.

Тя все още се привиждала на Джери като бегла сянка, но той успял да я задържи в окуляра и пак подал сигнала — червено, после зелено — и само след миг чул щастливия вик на Дрейк, който съзрял идващия от отвъд водата отговор.

— Това достатъчно ли ще му е, за да определи курса си? — попитал Джери.

— Разбира се — отвърнал Дрейк, без да отлепва очи от морето.
— Абсолютно достатъчно ще му е.

— Тогава стойте мирно и не предприемайте нищо повече.

Дрейк се извърнал; личало му силно колко е развълнуван и какви надежди възлага на предстоящата среща.

— Държа обаче да ви уведомя най-недвусмислено, мистър Уестърби: само ако ми играете някакъв номер във връзка с брат ми Нелсън, вашият християнски баптистки рай ще ви се стори песен в сравнение с онова, което моите хора ще ви причинят. Но помогнете ли ми — всичко ще ви дам. Това е моят договор, а аз през живота си съм изпълнил всичките си договори. И брат ми е сключвал определени договори. — И пак се загледал в морето.

Челните джонки вече се били изгубили от поглед. Виждали се само последните. На Джери му се сторило, че дочува от много далеч неравномерното боботене на двигател, но в същото време осъзнал до каква степен блуждаят мислите му в момента и че като нищо може да се е заблудил от разбиването на вълните. Луната се скрила зад върха и сянката му паднала като черно острие на кама върху морето, та сребристите участъци останали само в далечината. А превилият се над прожектора Дрейк пак възкликнал радостно:

— Вижте! Вижте какво става, мистър Уестърби!

Джери успял да различи в окуляра единствена призрачна джонка, обозначила се само с три бледи светлини — две зелени на мачтата и една червена на десния борд, — която се приближавала насреща им. Но щом джонката преминала от сребристите море в черното, я изгубил от поглед. Зад гърба си чул как Тиу изстенал. Дрейк обаче не му обърнал внимание, ами продължил да стои приведен с прилепено към окуляра око; едната му ръка била разперена настрани като на викториански фотограф, а от устата му се заотронвали призови на китайски. Джери изтичал по камъчетата, измъкнал пистолета изпод колана на Тиу, взел отново карабината М-16, отнесъл и двете оръжия до брега и ги метнал в морето. Дрейк тъкмо се канел да повтори сигнала, но за щастие, не могъл да напипа копчето и Джери успял да го възпре.

На Джери пак му се сторило, че чува боботене, но този път на два двигателя, не само на един. Изтичал до носа, огледал се тревожно и на север, и на юг, търсейки да забележи приближаващ се патрулен

катер, но пак нищо не видял и стоварил вината върху приборя и пренапрегнатото си въображение. Само джонката успяла да се приближи още по-наблизо до острова и високото ѝ, приличащо на прилепово крило кафяво платно изведнъж му се сторило огромно и ужасно видимо на фона на небето. Дрейк се бил втурнал до ръба на водата и крещял и ръкомахал по посока на морето.

— И говорете по-тихо! — изсъскал Джери иззад гърба му.

Но Дрейк не обръщал вече и капка внимание на Джери: целият живот на Дрейк Ко вече бил устремен към Нелсън. Използвайки завета от близкия нос, до люлеещата се джонка чакал прилепен сампан. Луната излязла от укритието си и Джери забравил за миг всичките си тревоги, докато гледал как дребничката, но и яка фигурка — пълна физическа антитеза на Дрейк — се прехвърлила през борда със сивата си ватенка и голям пролетарски каскет и скочила в очакващите го обятия на екипажа на сампана. Дрейк Ко пак се провикнал от възторг; джонката изпънала платната си и свърнала покрай носа; над скалите останали да се виждат само зелените светлини на мачтата ѝ, а скоро и те изчезнали. Сампанът се отправил към брега и Джери разпознал застаналата на носа набита фигура на Нелсън, който махал с две ръце, а на брега с барета в ръка танцувал като луд Дрейк Ко и отвръщал на маханията му.

Боботенето на двигателите ставало все по-силно, но Джери така и не успявал да определи местонахождението им. Морето било празно, а над главата си виждал единствено оформения като чук сипей и върха му, който чернеел на фона на звездите. Двамата братя се хвърлили в обятията си и останали така за дълго, без да помръдват.

А Джери ги сграбчил, почнал да ги блъска по гърбовете с юмруци и да им крещи с всичка сила:

— Връщайте се в лодката! Бързо!

Те не виждали никого, освен себе си. Джери хукнал към водата, вкопчил се в носа на сампана, не го пускал да си върви и продължавал да им крещи, а в това време видял как небето зад върха пожълтяло, после бързо изсветляло, боботенето на двигателите преминало в рев и боядисаните в черно хеликоптери ги осветили с три ослепителни прожектора. Скалите затанцували под отблясъците на навигационните светлини, морето се набръчкало под струите на снишаващите се перки, камъчета почнали да подскачат и да летят като при буря. Джери

мярнал за част от секундата как Дрейк Ко го изгледал с умоляващ поглед, сякаш осъзнал със закъснение откъде може да разчита на помощ. Устата му се размърдала, но заради адския шум нищо не се чуло.

Джери се хвърлил напред, но не заради Нелсън и още по-малко пък заради Дрейк, а по-скоро заради онова, което ги свързвало, но го свързвало и с Лизи. Дълго преди да успее да стигне до тях обаче, над двамата братя се стекло черно ято, разделило ги и набутало тумбестото тяло на Нелсън в трюма на единия хеликоптер. В лудницата Джери бил извадил пистолета си и го държал в ръка. И крещял, макар да не чувал себе си сред ураганите на войната. Хеликоптерът се заиздигал. На отворената му врата стояла и гледала надолу самотна фигура, вероятно на Фон, понеже имала мрачен и бесен вид. После отпреде му блеснала оранжева светкавица, последвана от втора, от трета, след което Джери нищо повече не помнел. Само вдигнал гневно ръце с все още отворена уста и с безмълвно умоляващо лице. Накрая паднал и повече не станал. Скоро пак се възцарила тишина, нарушавана единствено от пляска на вълните по брега и безнадеждните задавени хлипове на Дрейк Ко по адрес на победоносните армади на Западния свят, които му отнели братчето, а оставили в нозете му трупа на своя изтерзан воин.

ПРЕРОДЕН

При получаването на великолепната вест от „братовчедите“, в Цирка избухнало диво ликуване. Нелсън акостираше, Нелсън бил взет в плен! Без косъм да падне от главата му! В продължение на два дни се говорело само за медали, рицарски звания и повишения. Е, сега вече няма как да не почетат и Джордж! Този път са длъжни!

— Няма начин — подхвърлила мъдро от тъчлинията Кони. — Никога няма да му простят за това, че извади на показ Бил Хейдън.

Еуфорията обаче довлякла подир себе си и поредица озадачаващи слухове. Кони и Док ди Салис например чакали цяла седмица с безкрайно нетърпение в явочната квартира в Меърсфийлд — междуременно прекръстена на „Делфинариума“, — но така и не дочакали да им предоставят пленника. Заедно с тях в очакване били и преводачите, дешифровчиците, инквизиторите, бавачките и представителите на другите сродни занаяти, включени в тамошната бригада по посрещането и разпитването му.

Мачът се отлага заради лошото време, съобцили от административно-стопанския отдел. Скоро ще обявят новата дата. Стойте на изчакване, рекли им. Но само дни след това някакъв техен източник от агенцията за местни недвижими имоти в съседното градче Ъкфийлд им подсказал, че от административно-стопанския отдел се мъчели да анулират наемния договор. Естествено, не минало и седмица, преди на екипа да му наредят да се прибере „до вземането на нови управленчески решения“. Така и не го свикали повторно в този му вид.

По някое време се дочуло, че Ендърби и Мартело председателствали съвместно — комбинацията още тогава им се сторила странна — новосъздадена за случая англо-американска комисия, която щяла да заседава при разменено гостуване и във Вашингтон, и в Лондон със задачата да разпространява едновременно от двете страни на Атлантика резултатите от операция „Делфин“, на които бил даден криптонимът „Хайвер“.

Съвсем случайно се разбрало, че Нелсън се бил озовал някъде в Съединените щати — в строго охраняван комплекс във Филадельфия, който бил предварително подготвен да го приеме. Още по-бавно пристигнало самото обяснение за случая. Наложило се било усещането — явно нечие лично усещане, но при такава плетеница от коридори е изключително трудно да се проследяват чувства, — че там Нелсън щял да бъде в много по-голяма безопасност. Особено пък във физическо отношение. Не забравяйте, че насреща си имаме руснаците. Да не говорим пък за китайците. „А и «братовчедите» разполагат и с по-адекватни групи за обработка и оценка — добавяли от административно-стопанския отдел, — предвид безпрецедентното количество информация, която се очаква да произтече. Освен дето са им осигурени и повече финанси за целта. А и на *всичко отгоре...*“

— Бабини трънкини! — побесняла при тази новина Кони.

Двамата с Ди Салис очаквали вкиснати да ги поканят все пак да се включат към екипа на „братовчедите“. Кони дори си направила необходимите имунизации за предстоящите пътувания, но покана така и не дошла.

И пак обяснения: „братовчедите“ имали нов човек от Харвард, казали ѝ в административно-стопанския отдел, когато доплавала с инвалидната си количка.

— Я да му чуя името? — изсмяла се злобно тя.

Професор Еди-кой си, млад специалист по Съветския съюз, посветил цялата си научна кариера на тъмната страна на московския Център — рекли ѝ, — който при това бил публикувал строго поверителен доклад, само за ограничен кръг получатели, но основаващ се на архивите на „Компанията“, в който доклад дори се споменавало за „технологията на къртиците“, а със съвсем завоалирани изрази — дори и за частната армия на Карла.

— Ами как няма да ги спомене, торният му червей такъв! — изрепчила им се тя през горчивите си безсилни сълзи. — След като всичко го е преписал от проклетите сводки на Кони. Кълпепър му е името, а от Карла разбира точно толкова, колкото и палецът на левия ми крак!

Мисълта за палеца на Кониния крак обаче ни най-малко не затрогнала служителите в административно-стопанския отдел. След

като новата комисия била гласувала доверие именно на Кълпепър, а не на Сакс.

— Ще видите вие, като се върне Джордж! — закарала им се гръмовно Кони. Но и заплахата ѝ не успяла някак си да им подейства.

И за Ди Салис последствията не били по-благоприятни. „В Лангли специалистите по Китай са по два за долар“ — обяснили му. „Пазарът е преситен“, както се казва в такива случаи. Сори, старче, но така ни е наредил Ендърби — рекли му от административно-стопанския отдел.

— Ендърби ли? — повторил като ехо Ди Салис.

„Ами комисията, ако трябва да сме точни“, отговорили му мъгляво. Решението било колективно.

При което Ди Салис се видял принуден да изложи каузата си пред Лейкон, който пък се изживяваше в ролята на омбудсман на онеправданите по подобни въпроси; така че Лейкон на свой ред поканил Ди Салис на обяд, като накрая си поделили разходите, тъй като Лейкон не можел да си представи двама държавни служители да се черпят един друг за сметка на данъкоплатците.

— А какво ти е, между другото, *усещането* за Ендърби? — попитал Лейкон по някое време на обяда, прекъсвайки жалванията на Ди Салис за това как бил издълбоко запознат с диалектите чаочжоу и хака. „Усещанията“ явно се котираха високо на този етап. — Как го възприемате вие във вашата служба? Останал бях с впечатлението, че одобрявате възгледите му. Доста здравомислещ човек е, не смятате ли?

В последно време в речника на Уайтхол „здравомислещ“ беше почнало да означава „войнолюбив“ или казано по американски — „ястреб“.

Ди Салис се прибрал на бегом в Цирка и незабавно докладвал на Кони Сакс за така отправления му невероятен въпрос — каквато всъщност и била целта на Лейкон, — след което Кони почти престанала да се вясва. Посветила всичкото си време на това „да си стяга кротко багажеца“, както самата тя се изразявала; или другояче казано — да подготвя за идните поколения своя архив, посветен на московския Център. Сред новоназначените копачи си имала нов любимец — смрадлив, но и отзивчив младеж на име Дулитъл. И накарала въпросния Дулитъл да седи в краката ѝ, за да му препредаде мъдростта си.

— Старото поколение се оттегля — предупреждавала тя на всеослушание. — Затова и оня идиот Ендърби се намъква през задния вход. Предстои онова, което на прост руски език се нарича „погром“.

В началото я изслушвали със същия подигравателен вид, с който посрещнали и Ной, когато се захванал да строи своя ковчег. Междувременно обаче печената служителка Кони придърпала настрана Моли Мийкин и я убедила да си пусне молба за напускане.

— В административно-стопанския отдел им кажи, че търсиш някаква по-удовлетворяваща работа, скъпа — рекла тя на младата жена, придружавайки съвета си с куп намигвания и пощипвания. — Ако не друго, най-много да ти увеличат заплатата.

Моли се бояла да не възприемат думите ѝ буквално, но на Кони играта ѝ била повече от ясна. А Моли, веднага след като внесла заявлението си, получила нареждане да остане след работно време. „Предстоят известни промени — подшушнали ѝ под секрет от административно-стопанския отдел. — Работи се по създаването на подмладена и по-дейна служба, обвързана много по-тясно с правителствените кръгове в Уайтхол.“ Моли обещава най-тържествено да преразгледа намеренията си, а Кони Сакс се захванала още по-решително „да си стяга багажеца“.

А къде се подвизавал през цялото това време Джордж Смайли? В Далечния изток ли? Не, във Вашингтон бил! Глупости! Прибрал се бил у дома си и се спотаил някъде из провинцията — най-вероятно в любимия му Корнуол — отдавайки се на заслужена почивка и на възстановяване на отношенията си с Ан!

По някое време един от служителите в административно-стопанския отдел се изпуснал, че най-вероятно Джордж „страдал от известна преумора“. От тази фраза се смразила кръвта на всички, понеже и на най-задръстения гном в счетоводния отдел му било ясно, че както старостта и преумората е болест, срещу която има само един лек, но че и той не води до изцеление.

Гуилъм все пак се вяснал на работа след известно време, но само за да отмъкне със себе си и Моли на почивка, иначе и дума не пожела да обели. Онези, които успели да го мярнат при бързото му преминаване по петия етаж, разправяха, че имал вид на страдащ от фронтоташка психоза и очевидно имал нужда от отпуск. А и изглежда, бил пострадал нещо, щото цялото му дясно рамо било бинтовано и

обездвижено. От административно-стопанския отдел пуснаха мълвата, че бил прекарал два дни в частната клиника на кръвопиеца на Цирка на Манчестър Скуеър. Но от Смайли нямало ни вест, ни кост, а щом някой седнеше да ги пита кога го очакват да се върне, от административно-стопанския отдел проявявали единствено ледена загриженост. В такива моменти отделът се превръщал в еквивалент на някогашния подчинен на кралската власт съд, наричан „Звездната камара“ — всяващ ужас, но и необходим. Изчезнал неусетно и портретът на Карла. „На химическо чистене го пратиха“, подмятали зевзеците.

Но най-странното, в известна степен и най-ужасното, беше това, че никому не хрумвало да се отбие до скромната къща на Байуотър Стрийт и да позвъни на вратата. Посетителят щял неминуемо да завари там Смайли, най-вероятно по халат, или да мие чинии, или да готви храна, която така и не консумирал. Понякога, най-често привечер, си правел самотна разходка из парка и заглеждал втренчено минавачите така, сякаш едва ли не ги разпознавал, та и те се вторачвали в него, но после свеждали очи. Друг път засядал в някое от по-евтините кафенета по Кингс Роуд, отдавайки се на компанията на книгата, която си носел, и освежавайки се със сладък чай — тъй като се бил отказал да ограничава талията си с помощта на захарина. Освен това на посетителя щяло да му направи впечатление колко дълго се заглеждал Смайли в ръцете си или бършел очила с края на вратовръзката си, или препрочитал оставеното му от Ан писмо — което било доста дълго, най-вече заради изобилните повторения.

Само Лейкон се отбивал да го види, заедно с Ендърби, а веднъж дори довели със себе си и Мартело, превъплътил се отново в лондонската си роля, понеже всички били съгласни, а най-искрено от всички — самият Смайли, че в интерес на службата преминаването ѝ в нови ръце трябвало да се осъществи колкото се може по-гладко и по-безболезнено. Смайли изявил определени желания във връзка с отделни служители, които Лейкон старателно си записал, като същевременно му дал да разбере, че ако не към други служби, то поне към Цирка Министерството на финансите в момента проявявало голяма щедрост. В тайния свят, ако не другаде, курсът на лирата стерлинг се покачвал. И това не се дължало единствено на успеха на операция „Делфин“, рекъл Лейкон. Американците посрещнали с

огромен ентузиазъм назначението на Ендърби. Усещало се вече дори на най-високо дипломатическо ниво. „Със спонтанни аплодисменти“, както се изразил Лейкон.

— Сол наистина умее да разговаря по най-идеалния начин с тях — рекъл.

— Така ли? Чудесно. Много добре — рекъл Смайли и вирнал главата си, както правят глухите, когато искат да изразят съгласието си.

Дори когато Ендърби споделил със Смайли, че възнамерявал да назначи Сам Колинс за началник на оперативния отдел, Смайли посрещнал намерението му с изключителна любезност. Той, Сам, си падал малко търчи-лъжи, признал Ендърби, но в момента точно такива хора се харесвали на американците. Модата на почтените мъже била отминала окончателно.

— О, да. Несъмнено — казал Смайли.

После двамата стигнали до единомислие по въпроса, че колкото и забавен да бил като личност, Роди Мартиндейл *не бил* за тая работа. Той, старият Роди, в действителност бил с прекалено обратни наклонности, отчел Ендърби, и министърът буквално изтръпвал от ужас пред него. Да не говорим, че и американците отказвали да го приемат с отворени обятия — дори онези, които споделяли вкусовете му. А пък и самият Ендърби поначало гледал да поограничи назначенията на бивши випускници на „Итън“, понеже създавали погрешни впечатления.

Седмица след този разговор от административно-стопанския отдел отключили отново стария кабинет на Сам на петия етаж и изнесли цялата мебелировка. „Най-после и призракът на Колинс да намери вечен покой“, злословили със задоволство някои недалновидни душици. Затова пък още в понеделника внесли луксозно бюро с облечена в червена кожа писалищна повърхност плюс няколко фалшиви гравюри на ловна тема от стените на клуба на Сам, който, за всеобща радост, в момента се поемал от един от големите хазартни синдикати.

Никой не видял повече дребния Фон — дори след като съживили няколко от по-силовите клонове на лондонското управление, включително и диверсантската школа в Брикстън, към която се числеше допреди операцията, и СРС службата под командването на Тоби Естерхази. Не че толкова липсвал някому. И той като Сам Колинс

се беше мяркал тук-там из повествованието, без да е съвсем неразделна част от него; но за разлика от Сам, когато всичко свърши, Фон се шмугна в шубраците и повече не се выясал.

Иначе именно на Сам Колинс се паднала задачата още в първия ден, в който го върнаха към впряга, да съобщи тъжната вест за смъртта на Джери. Споделил я в съвсем кратко и непревзето слово в говорилнята и всички били на мнение, че се е справил чудесно. Не предполагали, че е способен на подобно нещо.

— Довеждам следното до знанието само на петия етаж — рекъл. Първоначално слушателите му се ужасили, но след това изпитали гордост. Кони ревнала и се помъчила да включи и Джери в списъка на жертвите на Карла, но я поозаптила липсата на сведения кой или какво е причинило смъртта му. Сполетяла го все пак в хода на изпълнението на служебния му дълг, разправяха, и била благородна.

* * *

През това време в Клуба на чуждестранните кореспонденти в Хонконг проявявали силен първоначален интерес по отношение на отсъстващите свои рожби Люк и Уестърби. Вследствие на мощно лобирание от страна на членовете на клуба се създаде цяла комисия за поверително разследване на случая под председателството на бдителния старши полицейски инспектор Рокхърст, със задачата да разгадае двойната загадка около изчезването им. Властите обещали да публикуват изцяло констатациите на комисията, а генералният консул на Съединените щати обявил награда от пет хиляди долара лично негови пари за всеки, който предоставел полезни сведения. И от уважение към чувствата на местните жители включил в офертата и името на Джери Уестърби.

Двамата бързо си завоювали званието „изчезналите журналисти“, а злите езици веднага започнали да подмятат, че помежду им имало някаква срамна близост. Кореспондентското бюро на Люк моментално съобщило, че и то ще даде награда от пет хиляди долара, а джуджето, при всичкото му неутешимо страдание, направило всичко възможно сумата да му бъде изплатена лично на него. Че нали лично той, трудейки се едновременно и на двата фронта, научил от

Копнееция, че апартаментът му на Клаудвю Роуд, който за последно бил използван от Люк, бил преобоядисан от горе до долу, преди зорките следователи на Рокър да успеят да го огледат. По чия заповед е станало това? За чия сметка? Никой не можел да отговори на тези въпроси. Пак той, джуджето, пръв се добрал до сведенията от очевидци, които видели как Джери интервюирал група японски туристи на аерогарата „Кай Так“. Ръководената от Рокър разследваща комисия обаче се видяла принудена да отхвърли тези сведения. Въпросните японци се оказали „желаещи, но ненадеждни свидетели“, когато ставало дума за идентифициране на някакъв си кръглоок, който им се явил изневиделица след продължителния им полет.

А що се отнася до Люк, комисията постановила, че при неговия начин на живот, така или иначе, не го чакало нищо по-добро от тотално психическо рухване. Най-осведомените намеквали за признаци на амнезия, причинена от злоупотребата с алкохол и буен живот. С течение на времето и най-интересните теории изгубили привлекателността си. Плъзнали слухове, че видели двамата да ловуват заедно около падането на Хюе — освен ако не било Дананг? — и да пият заедно в Сайгон. Други пък ги забелязали да седят един до друг на крайбрежната улица в Манила.

— За ръчичка ли се държаха? — попитало джуджето.

— По-страшно и от това — отговорили му.

Името на Рокър също се споменавало наляво и надясно вследствие на успеха, който бил отбелязал в наскорошния процес срещу наркоконтрабандисти, заловени с помощта на американското управление за борба с наркотиците. На челно място били неколцина китайци, плюс главозамайващата английска авантюристка, която им пренасяла дрогата, и макар че, както винаги, най-големият шеф изобщо не бил докаран до съд, разправяха, че Рокър щял и него да излови за една бройка. „Нашият суров, но честен борец за правда — описал го «Саут Чайна Морнинг Поуст» в хвалебствена уводна статия. — Точно от такива хора се нуждае Хонконг.“

Ако се нуждаели от допълнителни сензации, членовете на клуба можели да се заловят с драматичното възстановяване на „Хай Хейвън“ зад седемметрова ограда от бодлива тел, осветена с прожектори и охранявана с кучета. Безплатните обеди обаче не се повторили и задявката много бързо се изгъркала.

А що се отнася до стария Кро, него никой нито го видял, нито го споменал в продължение на сума ти месеци. Но една вечер се завърнал — ужасно състарен и трезво издокаран — и седнал в обичайния си ъгъл, зареял поглед в пространството. Канадецът каубой предложил турнирче по шанхайски боулинг, но Кро отказал. След което се случило нещо странно. Зародил се спор по повод някаква глупава клауза в съществуващия в клуба протокол. Нищо сериозно, при това: дали все още била приложима някаква там отдавнашна традиция членовете да се подписват в тефтера за вересиите. Дреболия, казвам ви. А старият Кро взел че побеснял. Скочил на нозе и се отправил гневно към асансьорите. От очите му се леели сълзи, а от устата му — безброй ругатни към всички присъстващи.

— Да не сте посмели да промените каквото и да било — заплашвал ги ядно с бастуна си. — Оставете старите порядки на мира. Колелото не можете го спря, разсополивени гъзолижещи новобранци, нито вкупом, нито поотделно! Не сте нищо друго, освен тълпа идиоти с мания за самоубийство!

Съвсем е изкуфял — съгласили се всички, след като вратите се затворили зад гърба му. Горкият. Направо да ти дожалее за него.

* * *

Може ли изобщо да се говори за някаква конспирация срещу Смайли, и то в такива мащаби, каквито си въобразявал Гуилъм? И ако е имало такава, как му се е отразила отцепническата намеса от страна на Уестърби? Сведения по този въпрос липсват и дори хората, които изпитват силно доверие помежду си, избягват да го обсъждат. Няма спор, че Ендърби и Мартело са имали много отрано уговорката „братовчедите“ да получат първи правото да захаят Нелсън — както и да си припишат половината от успеха за залавянето му, — а те от своя страна да подкрепят кандидатурата на Ендърби за шефското място. И е несъмнено, че от своите крайно раздалечени служебни позиции Лейкон и Колинс също са участвали в играта. Но надали ще стане ясно някога в кой точно момент са решили да си присвоят Нелсън и по кой точно начин са смятали да го оправдаят — вероятно чрез изпитания метод на посипване на главата с пепел на министерско ниво в Лондон.

Във всеки случай Уестърби им се явил като манна небесна. И им дал нужния им повод.

А дали дълбоко в душата си Смайли е *знаел* за тази конспирация? Досещал ли се е за съществуването ѝ и не е ли приветствал тайно, вътре в себе си, предлагания от нея изход? Питър Гуилъм, който през прекараното оттогава тригодишно изгнание в Брикстън беше имал възможността да преоцени гледището си, е убеден, че и на двата въпроса отговорът е твърдо „да“. Налице според него било писмото, което Джордж написал до Ан Смайли в разгара на кризата, вероятно през дългите периоди на изчакване в изолатора. За Гуилъм точно това писмо обяснява цялата му теория. Ан му го била показала, когато я посетил в Уилтшър с надеждата да я увещае двамата с Джордж да се сдобрят. И въпреки неуспеха на мисията му, тя го била извадила от чантичката си по време на разговора им. Гуилъм твърди, че запомнил наизуст една част, която записал в мига, в който се върнал в колата си. Няма спор, че стилът му е далеч по-възвишен от всичко, което умът на Гуилъм би могъл да роди:

Колкото и да нямам склонност към самобичуване, най-откровено се чудя как съм успял да стигна до този етап в живота си. Според спомените от отколешната ми младост, избрах своето тайно поприще, воден от представата, че то е най-прекият и най-перспективният път към преследваните от родината ми цели. В онези времена врагът беше ясно очертан и можеше да го посочиш с пръст и да прочетеш за него във вестниците. Но ето че съм стигнал дотам да възприемам всичко на този свят като плод на някаква конспирация. Цял живот съм носил този меч и сега, като виждам какво става около мен, разбирам, че именно от този меч и ще умра. Тези хора ме ужасяват, но и аз съм един от тях. И ако ме наръгат в гърба, поне ще знам, че такава е присъдата, произнесена от моите равнопоставени.

Но Гуилъм държи да отбележи, че писмото било писано през така наречения „син период“ в творчеството на Смайли, когато бил

изпаднал в дълбоко униение.

Напоследък обаче, разправя Гуилъм, старецът постепенно възвръщал предишния си дух. Двамата с Ан обядвали заедно от време на време и Гуилъм е убеден, че някой ден просто ще се съберат отново и всичко ще приключи. Но Джордж нито веднъж не бил отворил дума за Уестърби. А от уважение към Джордж и Гуилъм не го споменавал.

Издание:

Автор: Джон льо Каре

Заглавие: Достопочтенияят ученик

Преводач: Венцислав К. Венков; Герасим Славов (стихове)

Година на превод: 2016

Език, от който е преведено: английски

Издание: първо

Издател: ИК „Колибри“

Град на издателя: София

Година на издаване: 2016

Тип: роман (не е указано)

Националност: британска

Печатница: Печатница „Инвестпрес“

Излязла от печат: 22 февруари 2016

Технически редактор: Симеон Айтов

Художник: Стефан Касъров

Коректор: Колибри

ISBN: 978-619-150-737-5

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/16539>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.